

RÉGI MAGYAR DRÁMAI EMLÉKEK

XVIII. század

2.

MINORITA

iskoladramák

Akadémiai Kiadó, Budapest

MINORITA ISKOLADRÁMÁK

(Régi Magyar Drámai Emlékek XVIII. század 2.)

Sajtó alá rendezte

KILIÁN ISTVÁN

A XVII—XVIII. század magyar iskolaszínházi kultúrájáról irt számtalan cikk bizonyítja, hogy a jezsuiták és a piaristák a magyar dráma történetében jelentős eredményeket értek el, a minoriták szerepéről azonban kevés ismerete volt a magyar dráma- és irodalomkutatásnak. Az utóbbi években örvendetesen megszorodtak azok a tanulmányok, amelyek a kézdivásárhelykantai és a miskolci minorita iskola színi tevékenységét tárgyalják. Ez a kötet azokat a magyar nyelvű drámaszövegeket, illetőleg több nyelvű színi programokat adja közre, amelyeket a XVIII. századi erdélyi és magyarországi minorita iskolákban bemutattak.

A sajtó alá rendező, Kilián István bevezető tanulmányában bizonyítja, hogy a minorita drámák a jezsuiták reprezentatív színjátszása és a ferencesek népies, katolikus színi gyakorlata között a közbülső helyet foglalják el, azaz átvették a jezsuitáktól látványos drámákat, de kölcsönözték a csiksomlyói franciskánusok misztériumainak naiv báját is. Heves szenvedélyekről árulkodó szerelmi tragédiák, a XVIII. századi Erdély társadalmi problémáit leleplező bohózatok vagy a misztériumjátékok igazolják, hogy a minoriták Magyarországon továbbvitték az iskolaszínházi és a ferences hagyományokat is.

A kötetben megjelent drámák közül csak néhány olvasható modern kiadásban, a XVIII. században pedig csak Juhász Máté nagypénteki misztériumdrámája látott napvilágot. A javarészen itt először közreadott drámaszövegeket haszonnal forgathatják a dráma- és irodalomtörténészek mellett a közművelődés szakemberei is.

AKADÉMIAI KIADÓ, BUDAPEST

MINORITA ISKOLADRÁMÁK

RÉGI MAGYAR DRÁMAI EMLÉKEK XVIII. SZÁZAD

SOROZATSZERKESZTŐ
KILIÁN ISTVÁN ÉS VARGA IMRE

2.
MINORITA ISKOLADRÁMÁK

KÉSZÜLT A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
IRODALOMTUDOMÁNYI INTÉZETÉBEN

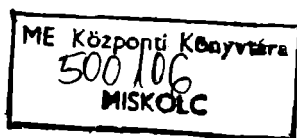
MINORITA ISKOLADRÁMÁK

SAJTÓ ALÁ RENDEZTE
KILIÁN ISTVÁN

AKADÉMIAI KIADÓ, BUDAPEST 1989

Megjelent a „Kulturális és történelmi emlékeink
feltárása, nyilvántartása és kiadása”
program támogatásával

ISBN 963 05 4834 8

©Akadémiai Kiadó, Budapest 1989 · Kilián István

Printed in Hungary

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezetés	7
A minorita iskoladráma	7
A szövegkiadás általános elvi szempontjai	13
1. Jaj, én hűt régentén mint virágzom vala. Kanta, XVII. század vége – 1732	15
2. A rendetlen szeretet bosszúja. Kanta, 1738	51
3. Bene Demeter: Nagypénteki actio. Kanta, 1747 – 1751 között	125
4. A szavaszegő Hebius. Kanta, 1752	169
5. Juhász Máté: A Krisztusnak érettünk való kínszenvedéséről. Nagybánya, 1761	185
6. Eustachius és Trajana, valamint gyermekeik, Agapitus és Theopistus. Kanta, 1761	269
7. A kölcsönös szerelem bilincse. Miskolc, 1763	319
8. Iszonyán kegyetlenkedő Karakalla és az igazságért meghaló Papinianus. Miskolc, 1767. augusztus 1–2.	333
9. Jeroboám. Miskolc, 1768. augusztus 27.	369
10. Az Erdélyországban való borszűkéről. Kanta, 1773. február 14.	379
11A Kertso Cyrják: Leoninus és Leonina. Kanta, 1773. május 19.	437
11B Kertso Cyrják: Borka asszony és György deák. Kanta, 1773. május 19.	493
12. Stolander a bálban. Kanta, 1774. február 6.	511
13. Zsákosi furfangjai és a két vén zsugori. Kanta, 1774. május 12.	555
14. Stolander procator és négy mesterembek a diétán. Kanta, 1774. május 29.	613
15. Kintses Náso bált rendez. Kanta, 1775. február 23.	681
16. Bende László: A tékozló fiú. Kanta, 1775. július 2.	741
17. Szent István, a magyarok királya. Kanta, 1776. június 2.	785
18. Ábrahám áldozata. Kanta, 1777. június 13.	825
19. A dúsgazdag és a szegény Lázár. Kanta, 1778. június 14.	857
20. Szent Paulinus, a fogolyszabadító. Kanta, 1779. május 30.	903
Irodalom és források	954

BEVEZETÉS

A MINORITA ISKOLADRÁMA

1. A minorita rend alapítója a középkor nagy misztikus szentje, Assisi Ferenc, aki a feudális nagyhatalommá növekvő egyház erői ellenében újra meghirdette a krisztusi szegénység eszméjét. A kisebb testvérek (fratres minores) egy része az alapítást követő évtizedekben, évszázadokban még fel sem szenteltette magát, ezzel jelezve, hogy sem az egyházi, sem a világi életben rangra, hatalomra nem törekcszenek. Szent Ferenc szegénysége annyira népszerű volt a késő középkori Európában, hogy a tagok száma egyre csak gyarapodott, s a hirtelen megnövekedett rend tagjai az eredeti regulát is különbözőképpen kezdték értelmezni. Egyes országokban, helységeiben nagyobb közösségek jöttek létre, s ezek úgynevezett conventekbe tömörültek, máshol a szerzetesek kettesével, hármasával remete életmódot folytattak. Az előbbieket házakat építettek maguknak, az utóbbiak szerény szállásokon, gyakran idegeneknél megtúrt vendégként húzták meg magukat, vagy remeteként félrevonulva koldulásból éltek. Ezek példájukkal is hirdették alapítójuk szegénységesezményét. A conventekben tevékenykedők Assisi Ferenc gondolatait szabadabban értelmezték, jötevéőiktől még birtokot is fogadtak el, s zárt közösségüket, életmódjukat sohasem ismerhette meg oly közelről a nép, mint a szigorúbb életmódúakét. Ez a két ág, a konventuálisoké és a szigorúbbaké, évszázadokon keresztül élt egymás mellett, legfőbb előljáróik is azonosak voltak, míg végül 1517-ben X. Leó pápa idején kettéválásuk évszázadokon át tartó folyamata befejeződött. A szigorúbb ágat ettől kezdve obszervánsoknak, a másikat konventuálisoknak, nálunk Magyarországon s még néhány európai országban is, minoritáknak kezdték nevezni.

Assisi Ferenc rendjének magyarországi történetében nem lehet a két ágat egyértelműen különválasztani. Egy-egy középkori házuk történetében egyaránt felfedezhetők az obszerváns és a konventuális ág jelei is. Nyilvánvaló, hogy itt is választott, közös vezetők alatt, azonos provinciában, azonos szervezeti rendben éltek. 1517 után a magyar ferencesek nagy többsége az obszervanciát választotta magának, de a minoriták továbbra is működtek. 1598-ban állítólag Báthori Zsigmond az erdélyi Tövis nevű helységben alapított kolostort részükre, az azonban bizonyos, hogy Homonnán, Varannón, Szerednán, Kisvárdán és Mecenzéken a lelkipásztori szolgálatot szétszóródott minoriták látták el (*Monay 1953a* 15.). 1617-ben Sztropkón, 1634-ben a bodrogi Radon alapítottak házat (*Knáisz* 319–322.; *Karácsonyi* II. 41., 414–415.; *Monay 1953a* 15.). A rendtagok száma nem lehetett túlságosan nagy, s emiatt a rendi provinciálist 1665-ig Róma nevezte ki. Ebben az esztendőben egy római minorita, Reggiani Iván, került a magyarországi minoriták élére, aki a kor szokása ellenére ide is költözött.

Ettől kezdve tagjaiknak és rendházaiknak a száma mind jobban és jobban gyarapodott. 1668-ban Csütörtökhelyen, 1673-ban Eperjesen, 1679-ben Lőcsén alapítottak házat (*Knáisz* 322–350.; *Karácsonyi* II. 428–434.; *Monay 1953a* 36–37.).

1680-ban Háromszék egyik nagyon buzgó plébánosa, Nagy Mózes, Esztelneken telepítette le a Rómából moldvai missziós útra tartó két minoritát. 1696-ban azonban innen kedvezőbb helyre, a közeli Kézdivásárhely tőszomszédságába, Kantába költöztette át őket, ahol azután évszázadokon keresztül működtek (*Hassák* 3–8.; *Karácsonyi* II. 432.).

1687-ben Nagybányán, 1688-ban Egerben, 1702-ben Aradon, 1717-ben Nyírbátorban, 1718-ban Lugoson, 1720-ban Pancsován telepedtek meg. Négy esztendővel később Besztercén, Kolozsvárott és Marosvásárhelyt, 1727-ben Nagyenyeden és Szegeden, majd 1728-ban a rend akkori nagy tekintélyű tagjának, Kelemen Didáknak a munkálatai révén Miskolcon is sikerült a lábukat megvetniük (*Knáisz* 346–390.; *Himpfner*; *Lakatos* II. 54.; *Karácsonyi* II. 414–436.; *Benkő* 22–23.; *Szendrei* 428–465.; *Monay 1953a* 15.). Firtoson (Udvarhely megye) 1737-től lelkészséget vezettek. 1738-ban Szilágysomlyón telepedtek meg. 1752-ben pedig Radról Imregre költöztek (*Monay 1953a* 15.; *Karácsonyi* II. 414.).

A magyarországi minorita házak, s természetesen a rendtagok számának ily gyors szaporodását az egyházi vezetők irántuk mutatkozó igényének, a rekatolizáció gyors terjedésének, a rend buzgó vezetőinek s a jámbor életéről kortársai előtt is ismeretes Kelemen Didáknak köszönhetőek.

2. Iskolát nem alapítottak minden házukban. Ha azonban erre szükség mutatkozott, akkor az elemi oktatáson kívül „felmenő rendszerben” kifejlesztették a középfokú oktatás akkor ismeretes mind a hat osztályát. Esztelneken már 1682-ben megnyitották az iskola kapuit. A már említett Kelemen Didák is ebben az iskolában nevelkedett. 1696-ban azonban a rendházzal együtt az iskola is átköltözött Kantába (*Hassák* 14–125.). Aradon 1707-ben indult meg a schola trivialis, amelyet 1745-től fokozatosan négy osztályúvá fejlesztettek, az 1753/54-es tanévtől azonban már a poétikai és retorikai osztály is működött (*Knáisz* 364–366; *Himpfner*). Eperjesen csak a jezsuiták után kapták meg 1773-ban az eltörölt szerzetesrend iskoláját (*Ruby 1889.* 40–46.; *Ruby 1890.* 1–14.; *Rákos* 40–76.), Miskolcon 1729-ben (*Bajay 1888*; *Kilián 1977*; *Rákos* 447–482.), Nyírbátorban az 1730-as évek elején (*Catalogus Nyir Bathoriensium Studiosorum*), Szilágysomlyón 1740-ben (*Knáisz* 381–383.; *Csák 1888*; *Csák 1889*; *Rákos* 499.) indult meg a tanítás. A jezsuiták után Lőcsén és Nagybányán 1776-ban vették át a gimnáziumot (*Borsody 1868*; *Knáisz* 350–357.; *Karácsonyi* II. 435–436.; *Monay 1910*; *Morvay* 44–48.).

3. Bár több helyen vállaltak középfokú oktatást, az iskolai vagy egyáltalán a színjátszás nyomaira csak néhány házukban bukkantunk. A színjáték vagy az iskolai dráma létét különböző források dokumentálják. Közülük a legértékesebb a drámakézirat vagy a több drámát megőrző kolligátum. A kantai iskolából három drámagyűjtemény maradt ránk: a *Parentum nimius amor*, amely címét a kolligátum első drámájáról kapta. Ebben a két magyar nyelvű drámán (1., 2. sz.) kívül tíz latin nyelvű is található. A füzeteket 1732-ben még külön tartották nyilván a kantai rendházban, 1738-ban azonban egybekötötték azokat.

A gyűjteményben tehát azok a többségében latin nyelvű drámák találhatóak, amelyeket valószínűleg már az esztelneki alapítás évétől 1738-ig Kantán bemutattak vagy bemutatásra szántak (*Kilián 1967*).

A másik kolligátum a *Lib. Schol. Canta*, amely az 1762 és 1779 között Kantán előadott összesen 23 dráma szövegét őrizte meg. Kötetünk jórészt e gyűjtemény drámáit közli (6., 8., 10–20. sz.). Értékeire legelőször Hassák Vidor majd Kovács Bernardon figyelt fel (*Hassák 107–111.*; *Kovács Bernardon*; *Kilián 1979b*). A harmadik kantai kolligátum az *Exercitia Scholastica* címet viseli. Ebben több jezsuita iskolai gyakorlat között néhány latin nyelvű drámaszöveg is ránk maradt. Kantai előadásukat nem lehet bizonyítani, csupán azt, hogy 1667 és 1708 között keletkeztek, s 1761. április 18-án altorjai Balás Ferenc adományozta a könyvtárnak, a kantai minorita gimnázium igazgatója kérésére (*Kilián 1982*).

A kolligátumokon kívül néhány különálló füzetben is maradt ránk drámaszöveg. Ezek közül csak Bene Demeter magyar nyelvű nagypénteki misztériumát közöljük itt (3. sz.).

Nem kevésbé értékesek a nyomtatásban ránk maradt szövegek. Közülük *Juhász Máté* misztériumát a szülőhely, Jászapáti város költségén adta ki Kolozsvárott 1761-ben (5. sz.). Ezenkívül már csak olyan nyomtatott minorita drámaszöveg létezik, amit a miskolci iskola történetírója, Bajay Amand jelentetett meg 1895-ben (7. sz.) (*Bajay 1895*. 190–199.). A miskolci iskola történetírója a közölt drámák kéziratait még láthatta, ezek azonban azóta elvesztek vagy kallódnak.

Szövegkiadásunk szempontjából igen fontosak a színi programok. Már a XVII. századtól szokott jelenség Magyarországon, hogy egy-egy színjáték cselekményének tökéletesebb megértése érdekében színlapot adtak ki. Ezen röviden összefoglalták jelenetenként a cselekményt, köszöntötték az iskola patrónusát, esetleg a színjáték mecénását vagy az előkelő vendégeket, s közölték a drámában szereplő diákok neveit. A magyar nyelvű drámaprogramokat közöljük (4., 9. sz.).

A színi hagyományok folyamatosságát bizonyíthatják szövegek, programok híján a *Historia Domusokban* fennmaradt drámatörténeti adatok. Miskolc minorita rendházának és iskolájának *Historia Domusa* több színháztörténeti adatot tartalmaz, amellyel az iskolai színpad folyamatosságát bizonyítani lehet (*Kilián 1977*). A kantai iskola és rendház háztörténete vagy elpusztult, vagy kallódik, vagy egyszerűen csak nem érhető el. Monay Ferenc még összegyűjtötte ezekből a dráma- és iskolai színháztörténeti adatokat, s a címeket szerzők, illetőleg rendezők szerinti bontásban közölte is. Ezek az adatok a szövegekkel és a programokkal együtt egy nagyon erős, s talán több mint egy évszázadon át tartó folyamatos hagyományt bizonyítanak (*Monay 1953b*).

4. A felsorolt források alapján a miskolci és a kézdivásárhelyi iskolában tekinthető folyamatosnak a diákok színjátszása. Miskolcon 1753-tól 1780-ig olykor évenként többször is színre léptek a diákok (*Kilián 1977*).

Kézdivásárhelyt, illetőleg ennek elődjében, az esztelneki iskolában valószínűleg már az alapítás évétől létezett az iskolai színpad, a *Parentum nimius amor* című kolligátumban ugyanis található egy szent Miklósról szóló dráma, amit 1688-ban a trencsényi iskola diákjai játszottak el (*Kilián 1974*), s ez még 1732 előtt a kantai vagy az esztelneki minoriták birtokába jutott. Ugyanebből a gyűjteményből a *Jaj, én hűt régentén mint virágzom* vala kezdetű dráma (1. sz.) is színre

kerülhetett már Esztelneken is, hiszen a kézirat a XVII. század utolsó negyedére-harmadára jellemző jegyeket viseli magán. A színjátszás hagyománya tehát a kezdetektől 1779-ig teljesen folyamatos ebben a háromszéki kisközségben (*Kilián 1967; Kilián 1979b; Kilián 1982*).

Más jellegű a színi hagyomány Egerben. A minoriták itt iskolát nem nyitottak, hiszen a jezsuiták igen népszerű oktatási intézménye konkurenciát jelentett volna számukra. Az itteni „színháték” inkább liturgikus aktus, s inkább a ferences hagyomány továbbélésének látszik. Az egriek gyakorlatát tehát iskolához nem, csak templomhoz és a kordások, azaz a harmadrendiek társulatához lehet kötni. 1753-tól 1755-ig nagypénteken flagelláns, jelmezes körmeneteket, úrnapiján spectaculum jellegű processziókat rendeztek. 1753-ban például a jelmezes körmenet az alábbiak szerint zajlott. A körmenetet vezető prézest kettős sorokban követték a kordások. Közvetlenül mögöttük négy leány haladt fehér ruhában, mindegyikük keresztet cipelt, nyakukra fekete szalagot kötöttek, hajukat viasszal keményítették ki. Utánuk három magas növésű leány haladt, fekete gyászöltözékben, egyikük szűz Máriát, a másik Mária Magdolnát, a harmadik pedig Veronikát jelenítette meg. Mária ruhájára hét tört applikáltak, Veronika kezében egy kendőt vitt, amelyre Krisztus képmását festették. Mária Magdolna „kellékeiről” semmit nem ír a *Historia Domus*. A három jelmezes „szereplő” után még háromszáz kereszthordozó következett. A következő esztendőben ugyanígy vonultak végig a városon.

1754-ben úrnapiján viszont tíz kordás férfi kivont karddal menetelt a körmeneten, harmincöten pisztolyt vagy puskát vittek magukkal, s a körmenet útján elhelyezett oltároknál díszlövéseket adtak le. 1755-ben Wagner kanonok „elegantissimum theatrum pro hoc solennitate extruxerat”. Ezeken az emelvényeken az oltáriszentséget dicsőítő alkalmi költeményeket szoktak volt elszavalni. A minorita adatok ugyan erről nem szólnak, de a historikus 1755-ben is kiemeli, hogy minden oltárnál díszlövéseket adtak le (*Kovács Béla*).

Nagybányához csak egyetlen drámát lehet kötni, Juhász Máté nagypénteki misztériumjátékát. Semmi biztos adatunk nincs azonban arról, hogy ezt itt valaha is előadták volna. E városhoz is csak annyi kapcsolja a darabot, hogy írója a kiadás évében a nagybányai házban élt.

Nyírbátorban csak sejteni lehet a ferences hagyományú misztériumjátékát. A híres Krucsay-oltárt ugyanis Juhász Máté nyírbátori tanárkodása idején készítette egy ismeretlen eperjesi mester. A misztériumdráma közvetlen élményének hatását fedezhetjük fel abban, ahogyan a mester a hármas szoborcsoportokat az oltárépítményen elhelyezte, ahogyan „felöltöztette” szobrait. A hármas tagolású oltár a középkori misztériumszínpad hagyományát folytatja. Nyilvánvalóan nemcsak a mester esetleges eperjesi élményei, hanem a megrendelők, a nyírbátori minoriták igényei szerint is épült az oltár, készültek a szobrok (*Baranyi Béláné; Jakab – Kilián*).

Valamiféle dráma létre utal a nagyenyedi városi számadáskönyv. Vita Zsigmond szerint 1781-ben a város költségén épített színpadon alkalmi színdarabot mutattak be a minoriták a Mária Terézia halálára rendezett gyászszertartáson (*Vita*). Aradon 1798. december 4-én mutattak be minorita iskolai színjátékot, melynek sem címét, sem tárgyát nem ismerjük (*Enyedi 171*).

5. Eperjesen, Szilágysomlyón, Pancsován, Lócsén, Lugoson, Marosvásárhelyen semmi nyoma annak, hogy a minoriták továbbadták volna a ferences hagyományt. Aradon őriztek egy Tékozló fiú drámaszöveget (*RMDE* II. 36.). Eperjesen, Lócsén a jezsuiták után vették át az iskolát, a jezsuiták pedig a színjátszást nevelésük és oktatásuk szerves részévé tették. A hagyomány hiánya annál is feltűnőbb, mert egyrészt a magyar ferencesek ebben a tekintetben megelőzték a jezsuitákat, másrészt viszont Assisi Ferenc óta a liturgiához kapcsolt színjáték, a bábokkal bemutatott betlehemes vagy a devóciós dráma a ferencesek sajátos liturgikus „műfaja”. Temesvári Pelbárt vagy Laskai Osvát devóciós passiói folytatták a franciskánus hagyományt (*RMDE* I. 349–390.). Szinte elképzelhetetlen, hogy Miskolc, Kanta, Nagybánya, Nyírbátor, Nagyenyed és Arad minorita házain kívül más helyütt lévő templomaikban vagy iskoláikban ne követték volna azt a hagyományt, amit még alapítójuk, Assisi Ferenc indított el. Természetesen hiányzik a liturgikus vagy iskolai dráma az obszervánsoknál is, csak Csiksomlyón, Gyöngyösön és Körmöcbányán van nyoma a tradíció ápolásának (*Fülöp; Alszeghy–Szlávik; Bittenbinder; Pásztor*). Van annak is jele, hogy felülről, a provinciális akadályozta meg e hagyomány továbbélését. 1770-ben a szalvatoriánus ferencesek diffinitoriális gyűlése után a provinciális rendeletet adott ki, amelynek egy pontját értelmezhetjük a színjátszás tilalmának is. A rendelet így szól: „... ne musica profana, cantilenis mundanis, jocis dissolutis, verbis petulantibus, ut histriones se se exhibeant ... aut privatis domibus saltent, aut potitent. Deus bone! qua fronte histrio sacerdos ad celebrandam praesumit accedere...” Ez a rendelet ugyan csak kizárólag a felszentelt papoknak tiltja meg a színjátszást, a buzgóbbak azonban emiatt még a vallásos liturgikus játékok bemutatását is leállíthatták a nem papi rendűekre, a laikusokra vagy a harmadrend tagjaira is értelmezve a rendelkezést (*Acta Capitularia*).

6. E kötetben összesen húsz dráma, töredék vagy program található. Ebből a nagyobb hányad teljes szöveggel maradt ránk (2–3., 5–6., 8., 10–20. sz.). Töredékesen két drámát (1., 7. sz.) olvashatunk. Közlünk két színi programot (4., 9. sz.) is. A darabok tekintélyes részét Kantán adták elő (1–4., 6., 8., 10–20. sz.), kettőt Miskolcon (7., 9. sz.), egyet Nagybányához lehet kötni (5. sz.). Egy drámát Kovács Boldizsár Miskolcon, majd következő állomáshelyén, Kantán is bemutatott (8. sz.).

A közölt drámák java része (1–3. sz. kivételével) a XVIII. század második felében került színre, a ránk maradt adatok azonban Kantán is bizonyítják a folyamatos színjátszást.

7. Nem lehet eldönteni, hogy a megnevezett személy rendezője, fordítója vagy írója volt-e a drámának. Mindenesetre feltűnő, hogy Jantso Ferenc nevéhez igen sok dráma fűződik, e kötetben is öt drámája jelenik meg (13., 15., 17., 19., 20. sz.). Több latin nyelvű drámát is színre vitt, ezek azonban itt nem kaphattak helyet. Jantso a legtermékenyebb rendező-szerző, tehát olyan alkotó, aki ismert vagy ismeretlen szerzőtől származó drámák közül kiválaszt néhányat, s azokat a kantai minorita és városi „osztályviszonyokhoz” igazítja, adaptálja. Az iskolaszínház történetében az adaptációnak igen fontos szerepet kell tulajdonítanunk. Kertso Cirják és Miklósi Ambrus két-két drámával jelentkeztek a kantai színpadon, a többiek neve csak egyszer fordul elő a kantai szerző-rendező névsorában.

Az eredeti cím, a színre vivő neve, az előadás ideje a közölt dráma eredeti helyén, többnyire a dráma előtt található.

A címlap hátoldalán szögletes zárójelben a szerepek és szereplők általunk rekonstruált rendje található.

A verses szövegeket versszakokra bontjuk, a sorokat ötösével sorszámozzuk. Hasonlóképpen ötösével beszámozzuk a prózai szövegeket is. A sorok számozását a szövegek különbözősége miatt nem tudtuk egységes elvek szerint végezni. Feladatunknak azt tekintettük, hogy a lapalji jegyzetek, valamint a Nyelvi és tárgyi magyarázatok utalásai könnyen megtalálhatók legyenek.

A szövegközlés az eredeti pontos mása. Ha bármilyen okból (értelmi, verstani, helyesírási) javítunk a főszövegen, a javítást kurziválással jelöljük, s az eredeti alakot a lapalji jegyzetben közöljük. A lábjegyzetben < >-ben a szerzői, másolói törlések találhatóak, []-ben pedig a szövegváltoztatás indoka.

Minden drámát jegyzetapparátus követ, az alábbi rendben: A mű adatai cím alatt a szöveg pontos bibliográfiai helyét, iskola-, dráma- és irodalomtörténeti utóéletét foglaltuk össze. Ezt követően a szerzőről, színre vivőről, másolóról közlünk adatokat. Ha egy színre vivő névéhez több dráma fűződik, az életrajzi adatokat csak az első előfordulás helyén adtuk meg, később pedig utalunk e helyre. Forrás címszó alatt igyekeztünk a megadott forrásjelzetnek is utánakeresni vagy a drámatörténészek által megadott forrást, forrásokat feltárni. Előadás cím alatt mondjuk el azokat az adatokat, amelyeket a dráma színre viteléről tudni kell vagy lehet. Utalunk a díszletezésre, a különféle funkciójú függönyök létrejöttére, a színhelyek változatosságára, az ének, zene és tánc közbeiktatására. A szövegkritikai megjegyzésekben a kiadással kapcsolatos általános textológiai kérdésekre térünk ki. Itt említjük meg, hogy a szövegeket — a latinokat is — eredeti helyesírásban adtuk ki, ettől csak az alábbiakban térünk el: 1. valamennyi tulajdonnevet, verssort és mondatot nagybetűvel kezdtünk, 2. modern interpunkciót alkalmaztunk, 3. a nyomtatott programoknál és Juhász Máté drámájánál feltételeztük, hogy a szerző maga korrigálta művét, a központosítást és a helyesírást eredeti állapotában hagytuk, 4. a rendezői utasításokat a mai gyakorlatnak megfelelően () között, kurzívval szedettük, az ezekben lévő javításokat pedig állóval.

Itt jegyezzük még meg: ha a cím, actus, scena, szerepnév kurzív és azt lapalji jegyzet nem magyarázza, az a mi kiegészítésünk.

A jegyzetapparátus utolsó részét a Nyelvi és tárgyi magyarázatok alkotják, amelyben a ma már érthetetlen, nem közismert s az Idegen szavak szótárában nem szereplő szavakat, kifejezéseket értelmeztük.

A kötet végén betűrendes irodalom- és forrásjegyzéket közlünk, amelyben a hivatkozások visszakeresésének segítésére kurzívval szedettük a bibliográfiai utalásban használt alakot (a szerző vezetéknevét, ha több azonos vezetéknevű szerző van, akkor a keresztnévet is, ha ugyanattól a szerzőtől több műre utalunk, akkor az évszámot is).

1.

JAJ, ÉN HÚT RÉGENTÉN MINT VIRÁGZOM VALA

KANTA, XVII. SZÁZAD VÉGE – 1732

[SZEREPEK

FIDES	SAPIENS QUARTUS
SPES	REGINA
CHARITAS	DANIEL
ANGELUS CUSTOS	JUDAS
POENITENTIA	PONTIFICES
SPIRITUS SUPERBIAE	SCRIBAE
AVARITIA	AVARUS
LUXURIA	AMICUS PRIMUS
INVIDIA	AMICUS SECUNDUS
GULA	PHILOSOTUS
IRA	VICINUS PRIMUS
ACEDIA	VICINUS SECUNDUS
POENITENTIA	VICINUS TERTIUS
HOMO	HIEROPHILUS
LUCIFER	PHILAUTIUS
ASMODEUS	LAPHISTUS
ASTHAROTH	SUPERBUS
BELZEBUB	MORS
BELIAL	DARIUS
VANITAS	MILES PRIMUS
PRAESUMPTIO	MILES SECUNDUS
INPOENITENTIA	CHRISTUS
DESPERATIO	CONVIVA
BALTHASAR	SERVUS
AULICUS PRIMUS	LARVA
AULICUS SECUNDUS	REX
AULICUS TERTIUS	EPHEBUS PRIMUS
SAPIENS PRIMUS	EPHEBUS SECUNDUS
SAPIENS SECUNDUS	FILIUS REGIS]
SAPIENS TERTIUS	

ACTUS SECUNDUS

SCENA PRIMA

FIDES

Jaj, én hűt régentén mint virágzom vala,
És az egész világ engem becsúl vala,
De en becsületem immár mire iuta,
En nem tudtam volna meg gondolnj soha.

5 Rut eretnkségek sokak vesztegetnek,
Minden módon engem sok képpen üldöznek,
Másoknak mongyák, hogy hisznek az Istennek,
De azzal tagadgyák, hogy gonoszul élnek.

10 Az illy ióvendótól eretnekek félnek,
Hogj Istenes hűtnek kevesset engednek,
Mert olyan rendetlen étlettel éltenek,
Hogy az poganyokis illyent *meg* gyűlölnek.
Isten ő főlsége meg mondta ezeknek,
Hogy halál kezében keservesen esnek.

15 Az halál étczaka, mint lopó ugy ió el,
Nem gondol senkinek friss, élő *vériverel*,
Hanem el kel mennj gonosz bűneivel.
De iaj, mégis eztet keveszen hiszik el!

SPES

20 E vilagon vilag iovajval élnek,
Csak fejedelmekben vetik reménségek,
Nincsen, ki igazán hidgyen az Istennek,
Ígaz uttyán iáron szent rendelésének.

9 illy(en)
12 [A *meg* beszúrva.]

13–14 [A sorok első szavai javítgatásként
rírva az olvashatatlan eredetire.]

25 Isten íó voltáról nincs, ki hitet adgyon
Kegyelmességére szállyon,
Mindenkor csak kapdos elmúlandóságon,
De meg csalattatik halál által nagyon.

CHARITAS

30 Oh, lám a szeretet már nem szerettetik,
Minden iok kut feje hogy nem dicsirtetik,
Az okosság ebben felettéb meg botlik,
Háládatlansága Embernek ki tetczik.

Mikor Ember nem volt, Isten teremttette,
És hogy el veszet volt, még viszzá vezette,
Drága, szent vérével ótót meg mentette.
Jaj, háládatlanság, mi vit teged erre?

ANGELUS CUSTOS

35 Sok szép Intést tészek, mégis meg vettetem,
Poenentiában nem követnek éngem.
Szorgalmatos gondom van Emberre nékem,
Kinek szivet iora még sem vezethetem.

40 Poenentiához egyszer s mind mennyünk el,
A kj mindenestül holt vagy aluvek el,
Ebreszük, hogy halál egyút lételével
Igasság uttyára hozza az embert el.

45 Oh, mely késedelmes vagy poenitentia!
Mért nem ostorozod az Embért a iora,
Kinek, mínt a' tenger, oly nagy gonossága?
Latom, hogy a földis immár alig tartya.

FIDES

Én hüt Emberekben immár csak meg holtam,
A kj igazakban regen viragzottam.

SPES

50 A reménség, látom, csak világban vagyon,
Az údvösseg pedig iár ketséges uton.

CHARITAS

Minden szeretetet fordítanak világra,
Tilalmas dolgokra, s Istent vetik hátra.

POENITENTIA

55 Eleget vigyáztam szivére Embernek
Minden reszeiben egész esztendőnek,
Hogy éngem valaha egyszer bé vennének,
De heában valo, mert csak ki rekesztnek.

ANGELUS CUSTOS

Probálljuk meg mégis, hogy ha viszsza térne,
Töredelmességet bűnejről tenne!

SCENA SECUNDA

SPIRITUS SUPERBIAE

60 Nosza, vigan legyünk, miénk a szerencse,
Az embert hajtottuk a mú ósvenyűnkre!

AVARITIA

En kevélyé töttem, s azért tisztel éngem.

LUXURIA

En telj tóltöttem, azért iár csak velem.

INVIDIA

En foglaltam őt el, s nemis hágy engem el.

GULA

En részegitettem es barommá töttem.

IRA

65 Az haragra Embert én jnditottam fel.

ACEDIA

En vesztettem őszve mind az eggyeseket.

SUPERBIA

Rajta, uralkodgyunk, senkitől ne tarcsunk,
Mivel itt a földön van rajta hatalmunk!

POENITENTIA

70 Poenentiára akarnám mind hoznj,
Az Istennel egyszer mar meg bekeltetnj,
De latom, közüllők senkj bé nem vészj,
Azért hogy a testnek nem szoktam kedveznj.

75 Imé gyönyörkődik minden Ember bűnben,
Éngem ki magához kapcsollyon, a Nincsen,
De tudom, oly údó valaha meg léssen,
Gonosz bűnejvel az halálhoz megyen.

80 Mennyetek pokolba, őrdóngós Furiák,
Kiknek Csalárdságj az Embert meg csallyák!
Oh, Ember, bűneid Istent miként bántyák,
Haragra mind eijel mind nappal indittyák!

Poenitentiát te nem akarsz tartanj?
Mivel látod hozzád halált közel lennj,
És bé nem akarod intesemet vennj,
Magadon fogod te a kárt tapasztalnj.

HOMO

85 Jaj, mely rettenetességnek látczik lennj,
Az élő Istennek kezeiben esnj,
Poenitentiát en kezdek inkább tennj,
Hogy sem kezdgyen ream az Ur haragudnj.

POENITENTIA

90 Kerlek, hogy idejn tarcs poenitentiát,
El vészj az Isten így rollad ostorát,
Mert nem tekéntj úgy senki áldozattyát,
Mint az igaz sziből tót poenitentiát.

95 Údó szerint való haláltól sem felsz így,
Órók életetis meg nyerheted te így,
Lelkedre nem szállhat pokolbélj mirigy,
Sok féle károkot el kerülhetcz te így.

SCENA TERTIA

LUCIFER

100 A mű hugainkis hét halálos vétkek,
Ugy vagyon, tiszteteknek hogy eleget tótték,
Elég Embereket kézúnkben szerzettek,
Mind addig a napig kóttózve viseltek.

De poenitentia az igasság mellet
Halállal a kiket addig fenyegetet,
Lelkekre, szivekre oly nagy félelmet tet,
Hogy ó maga mellé mindeneket már vet.

ASMODEUS

105 Imár ujjabb, ujjabb fegyverbe óltózzúnk,
Kik által azokon nyertesek lehessúnk.

LUCIFER

Nohát minden lelkek tanácsot adgyatok,
Mert ókót, mint eddig, meg nem csalhattytótok.

ASTHAROTH

110 Minyajan Emberre egyszer s mind rohannyúnk,
És csak hamar ótót megh tántorithattyúk.

BELZEBUB

Nem így, mért mi ezzel csak félelmet szerzúnk,
Az ember féltében inkább el fut tóllúnk,
Poenitentfára megyen, ki kár nekúnk,
És így lészén nekúnk kisebb reménségúnk.

BELIAL

115 Csak lassan, lassan kel az Emberrel bánnj,
Világi hívságot kel nékj mutatnj,
Az ollyannal kel ám szemét bé tóltenj,
E szerént könnyebben tudgyúk ót ra vennj.

120 Maga felól osztán ó ketségben esik,
Isten kegyelméhez egy cseppet sem bizik,
És fáratságúnk így héában nem esik,
Minden kétségnélkül kezúnkhoz erkezik.

LUCIFER

125 Ezek io tanácsok, a' mellyiket hallok,
Pokolbol Furiák, valamenyén vattok,
Poroncsolatomra compáreállatok,
Gyarloság, irigység, harag, a kik vadtok!

VANITAS

Jelen vagyunk, poklok erős Fejedelme,
Minyáian el íóttünk a' te beszédedre.

LUCIFER

130 Im, az Ember minap mi kezünkben vala,
Hét halálos bűnök, kit meg csaltak vala.
De már állot viszzá poenentiára,
Íariatok utánna, és hozzatok viszza!

VANITAS

135 En bölcs Salamontis el tudtam hajtanj,
S azokat, kik szoktak Isten után iarnj,
Meg szoktam sok íámbor Embereket csalnj,
Eztis ugy hiszem, hogy rá tudom én vennj.

PRAESUMPTIO

140 Mivel Ember szokot vakmeróvén biznj,
Isten kegyelmében reménségét vetnj,
Annak gondolattyát kezdem terjesztenj,
Igy meg fog a' bűnős általam csalatnj.

INPOENITENTIA

Enis azon lészek, hogy arra huszhassam,
Áitatlanságra Embert tanithassam.

DESPERATIO

Nékem és pokolnak io prédánkra esik,
Az Ember vég képpen ha ketsegeben esik.

SCENA QUARTA

VANITAS

145 Szegény Ember, magad te mit vesztegeted,
Világon annyira miért ehezted?
Most iffiuságodban kellene iol élned,
Mert mikor meg vénűlsz, nem kel innod s enned.

HOMO

150 Igenis te szodra éllyek vigaságban,
Az által hogy iussak nagy szorongatásban,
Iob, testemet hogy most tartom koplalásban,
Hogy sem órókke jajt kiálcsak pokolban.

PRAESUMPTIO

155 Csak mélancholiák az elmélkedések,
Mindeneknek vadnak vilagon ídeiek,
Mikor sirjatok és mikor órvendgyetek,
Vagy poenitentíát mikor szerezzetek.

HOMO

De félek az halál éngemet el vészen,
Igy én reménsegem csak heaban lészen.

PRAESUMPTIO

160 Istennek nyomorult teremtet állattya,
Nem bizole megis Isten irgalmaba?
A lator keresztig volt mind gonosságba,
Megis végre bé ment a paradicsomba.

165 Manasses halálíg, mint gonosz Ember élt,
Megis büntől, mint te, olyan szernyen nem félt,
Halála oráján affelől ő meg tért,
Es sirása által ugyan kegyelmet kért.

HOMO

170 Jol árgumentálsz te, ezt bizony meg vallom,
Ez után testemet én sem sanyargatom,
Étellet, itallal sőt inkább iol tartom,
Poenitentíára végre magam adom.

SCENA QUINTA

BALTHASAR

Hová fordullyak már s- hova kel el lennem,
Mert ujjak íelentik kó falon meg nékem,
Fó keppen a kezet, hogy ot írt, azt néztem,
Az írás mi legyen, eszre nem vehetem.

AULICUS PRIMUS

175 Nem tudom, testemet mj félelem bántya.

AULICUS SECUNDUS

Háboruságodot szinten ugy kostollyuk,
Mint szinten, te Király, mi felseges Urunk.

BALTHASAR

Jaj, hijátok ide hamar Magusokot,
Kik meg magyarázzák ezen írásokot!

AULICUS TERTIUS

180 Nagy fejedelmünk, im parancsolatodra
Babilonnak el íót minden fő doctora.

(Hic sequitur Sapiens primus)

SAPIENS PRIMUS

Felséges királyunk, mi lehet az oka,
Hogy téged találunk ily bus állapotba?

BALTHASAR

185 Nem kicsin dolog az, a' miért busulok,
Ígen nagy el rejtve vagjon abba titok.

SAPIENS SECUNDUS

Talám ebben lehet, felséges királyunk,
Hogy mi most tégedet hamar meg segelcsünk,
Ío hir mondasokkal meg őrvendeztetünk,
És tőlled azokkal minden bút el veszünk?

BALTHASAR
190 Ez az irás oka szomorúságomnak,
A kje olvasnj tudgya voltát annak,
És meg magyaráznj, királyi bársonynak
Palástyát megadom s arany lanczot annak.
195 Még sem lészen vége az ő íutalmának,
Hanem még tészem őt utánnam harmadnak.

SAPIENS TERTIUS
A, felséges kiraly, nincsen Cháldéában,
Olyan tudos Ember sincsen más országban,
Kj olvasni tudna egy betútis abban,
S níncs kj tudos volna magyarázásában.

SAPIENS QUARTUS
200 Hanem talám olyan hires Ember volna,
Hogy az Isten lelke találatnek abba,
Soha ezt az irást meg nem olvashattya,
Nem hogy még értelmet *ki* magyarázhassa.

BALTHASAR
205 Hát ti bölcségtekkel innet tavozzatok,
Ha kik bölcsek vattok, annyit tú sem tudtok.
Átkozot legyen hát minden tudosságtok,
Kik bölcsnek hivattok, tudatlanok vattok.

REGINA
Kiraly, kedves Uram, ely nagy vigaságban,
Ne adgyad magadot annyi busulásba!

BALTHASAR
210 Hogy, szerelmes Társam, ne kezdném busulnj?
Kezzet lattam járnj es ujjat mozdulnj,
Megis bölcsek kőzöt nem lehet találnj,
Kj tudná olvasnj azt vagy magyaráznj.

REGINA
215 Megis ne busuly, mert tartya te országod
Embert, kiben régtől Isten lelke lakot,
Danielt. Atyádtol még bölcsnek hivatot,
Mikor magyarazta nékj titkos almot.

BALTHASAR

Mingyart ide hozzám, azon hivatassék,
Hogy ha az úgy vagyon, töllem meg látassek!

AULICUS *PRIMUS*

220 Im, felséges Király, a kit te kvántál,
Daniel áll ielen, a mint poroncsoltál.

BALTHASAR

Te vagy a Daniel Juda nemzetiből,
A kik fogva voltak es fiai kőzűl?

DANIEL

En vagyok, en vagyok, kiraly, a Daniel.

BALTHASAR

225 Halottam, hogy benned Isten Lelke vagyon,
Doctorok iötttek volt en hozzám számoson,
De nem mehettek el ezen az iráson.
Magyarazd meg nékem, s fizetek hasznoson!

230 Aztis halottam, hogy a titkokot tudod,
Meg kőtőt dolgokat te meg oldozhatod,
Azert, ha ez irást te meg olvashatod,
Es meg magyarázod, nagy iutalmát varod.

235 Mert barsonyba téged én ma öltöztetlek,
Egy szep arany lanczot nyakadba vettetek,
Harmadik Urává országomnak tézlek,
Mint érdemes személyt téged becsűllyenek.

DANIEL

240 Minden ajándekid csak tarcsad magadnak,
A mit nekem igirsz, azt mind adgyad masnak!
Oh, Kiraly, az Isten mely nagy dúcsóségre
Nabuchodonosor Atyádot emelte.
Ugy hogy minden nemzet e vilagon félte,
Es majd Isten gyanánt egész föld tisztelte.

245 A kit akart, meg ölt, s kit akart meg hagyot,
Sokat meg alázot es magához hajtot,
De hogy kevélységre a szive gyuladot,
Kiralyi székitől ottan meg fosztatot.

250 Teis, az ó fia, Boldisár már halljad,
Bűnnel terhelt szivéd hogy meg nem aláztad,
Az Istent haragra inkább indítottad,
Annak igen, igen nagy kárát vallottad.

Az Isten ezekert küldte ezt á kezet,
Hogy elődben írta ezen iedzeseket:
Mane, Thecel, Phares. Igy olvasd ezeket,
Meg magyarázom majd neked ez igiket.

255 Mane: meg számlálta Isten országodat,
Valóságos képpen be töltötte aztot.

Thecel: Te pediglen a fontban tétetel,
Holot ugy találtak, hogy meg kissebbettel.

260 Phares: el osztottak mar te országodat,
Medusok s persáknak már az adattatot.

BALTHASAR

Danielt mingyárást előmben hozzátok,
Királyi köntőssel őt fel ruhazzátok!

(Hic velant)

Ezt akarom: legyen egyjk ország Ura,
En biradalmamban tertia persona!

SCENA SEXTA

JUDAS

265 Oh, rettenetes bűn, á melybe botlottam,
Egy néhány rosz pénzert mesteremet adtam.
Oh, átkozot légyen á penz, kit fel ragtam,
Azért ilyen drága kincset én hogy adtam!

270 El megyek s el hányom azokat en töllem,
Erőszakkalis el fogyatom életem.
Nem méltó, világot hogy én tova éllyem,
Mert életet halál kezeben ejtettem.

275 Fő papok és írás tudok, mind halljátok,
Előttetek a' pénz ellen protestálok,
Mellyet a' kezemben keservesen tartok,
A' kit Christusomért ti nékem adtatok.

PONTIFICES

Annak birására mért magadot vetted?
Nem kenszeritet it, tudod, senki téged.

JUDAS

280 Jaj, szegény lelkemre melly sok bűnt én raktam,
Hogy az ártatlan vért harmincz pénzért adtam!

SCRIBAE

Mi gondunk mi nekünk véle? Már te lássad!

SCENA SEPTIMA

AMICUS

285 *Alamisnálkodás* hogy hasznára légyen,
Menny Országba Néki helyet hogy szerezzem,
Lelke jó hasznára hogy élet el menyem,
Oktatom, ily nagy jót hatra hogy ne tegyen.

Sok szép intesimmel jóra igaztatom,
A' menyibe lehet, meg is tartoztatom,
Poroncsolat szerent utyát meg akasztom,
Hogy roszra ne menyem, attol el forditom.

290 Fel gyulaztom őttót szeretet langjával,
Isten szerelmére buzgo akarattal,
Meg tanitom *őt* az poroncsolatokkal,
Urát, Magát, társát hogy szeresse azzal.

AVARUS

295 Oh, nagy vesztegetés, melyben elmém botlék,
Harmincz font arannyát szegényekre oszték,
Ha most íelen volna, tudnám, mit követnék,
A fogamhoz verném, és csak úgy költenék.

281 [A sor után tévesen:] Scena 9 6 [A jobb margón:] NB. [A margóra írt 282–293. sorok idetartozására utal.]

282 Az Alamisnálkodás
288 Poroncsolatom
292 okot

300 Bár csak barátimot én követtem volna,
És testamentomban nékik hadtam volna,
Halálíg Uroknak ők tartották volna,
De immár ennek így nincsen semmi haszna.

AMICUS
Mit busulsz, barátom s-mit mélancholizálsz?

AVARUS
De hogy ne busulnék és ne szomorkodnám,
Edgyik nyavalyából a másikba botlám.

305 AMICUS
Mikeppen vagyon az? És mi formán törtent?

AVARUS
Tudod, hogy a minap betegségben valék,
Akkor az haláltól igen meg ejedék,
Szegenyeknek harmincz font aranyat hagyek,
Immár én annélkül csak pusztán maradék.

310 AMICUS
Ne gondolkozzál úgy, mert nem veszet az el,
Istennél órókkós kéncsúl tétetet el,
Azert ne légy soha szomorú elmével,
Inkáb órvendezzél el íót szép kéncseddel.

315 AVARUS
Hogy ha ot tartatik, mit használok véle?
Jobb volna, ha ládám azzal volna tele,
Megis nem látczanak oly nagy úressége,
Avagy ástam volna el én azt a földbe.

320 AMICUS
Azt az alamisnát ha szívesen bánod,
Annak az érdemít te énnekem adod,
Nem te adtad, hanem én, Istennek mondod,
Minden kóltésedet nálam meg találod.

AVARUS
Tiszta sziból bizony, csak Aranyam ad meg!

AMICUS
Mennyünk, az aranyat néked viszzá adom!

AVARUS

325 Isten, protestálok én felséged előtt,
Szegényeknek mely pénzt adtam volt ez előtt,
Ielen valo társam, kijs elődben jött,
A penznek erdeme had illesse őtöt.

AMICUS

Imé, ihon vagyon, szert tettem pénzedre,
De Istenesen ély, kérlek, immár vele!

AVARUS

330 Teis Isteneddel s-a' penz érdemével
Élly sokat, kevánom, ha mit nyerhettél el!

LUXURIA

335 Nosza, Istentelen gazdag, immár hallyad,
A' ki érdemedet más Embernek adtad,
Imár örök poklot velünk edgyút birjad,
Pokolbélj sereg, fogjad s-el ragadgyad!

SCENA OCTAVA

PHILOSOTUS

Jaj, testben s-lélekben nagy győtreimet érzek,
Nem kételkedem, hogy csak hamar elmegyek.

VICINUS PRIMUS

Méltó az halálhoz hat, hogy te készülges,
Kedves bátyám, *es így* bátrabban el mehess.

PHILOSOTUS

340 Mit készüllyek, hogy ha immár el kárhoztam?

VICINUS SECUNDUS

Távol legyen, kedves szomszédunk á tóllünk!
Ki údvózúlhet meg e' szerént közüllünk?
Mert iámbor embernek mú teged ismertünk,
Sok io dólgot tólled tanoltunk es vettünk.

PHILOSOTUS
345 Ugyan azért veszem én nagyobb részt el,
Álnok mesterséggel bűnöm titkoltam el.
Külső képpen voltam én iámbor étettel,
De belől meg voltam tölve á bűnökkel.

VICINUS TERTIUS
350 Hogy ha vétettelis, nem *bántade te* megh?
Az Isten kegyelmét még egyszer nyernéd meg!

PHILOSOTUS
Csak heában valo, a' mit mondasz nékem,
Eddig m'ind az Istent s-m'ind Embert kerestem.
Lehetetlenség már údvösséget nyernem,
Mert mindenek felől én kétségben estem.

SCENA NONA

HIEROPHILUS
355 Oh, én kedves bátyám, ne haragudgyál már,
Könyörgéssel szép szóm te hozdad közel iár.
Meg bocsás én nékem, ha vétettemis már,
Szeretettel éllyünk egy más közöt immár!

PHILAUTIUS
360 Phariséus, távol iárj te szencségeddel!
Nem egyébbel, hanem telj vagy őrdóggel,
Mond meg, a szerencsét te honnét vetted el!
Azt mondom, kótésed vagyon az őrdóggel.

HIEROPHILUS
Ah, Bátya, egyedül csak Istentől vagyon,
Igy tetczet ő nekj s-kegyelméből vagyon.

PHILAUTIUS
365 Ismet az Istenre appellalsze, kerlek?
Íój el, csak majd téged Istenedhez küldlek,
Iere, próballyünk meg golyobissal ketten,
Lássuk, a szerencse hogy melyinke lészen.

348 bűnökkel
349 bántottade [Értelmi okokból jav.]

354 [A sor után:] Scena 9 [Utána:] 8

HYEROPHILUS

370 Távol légyen, bátya, hogy azt cselekedgyem,
Véredet fegyverrel hogy én néked öncsem.
Inkáb ma életem magamnak le tészem,
Mégis a' gyilkosság nem rettent ugy éngem.

PHILAUTIUS

Harczra velem mégis ugyan ki kel menned,
Vagy ez után bizony nem lesz becsületed!

HYEROPHILUS

375 Hogy a világ előtt leszen becsületed,
Az Istentől pedig azért meg véttetem.
Vallyon használa a' valamit én nékem?
Becsületemet itt én inkább el vesztem.

PHILAUTIUS

380 Bizony el nem mégy te, átkozot, előllem,
Gerendát szememben tovább nem szénvedem!

SCENA DECIMA

AMICUS PRIMUS

Az én tagaimban érzek nagy félelmet,
Akj nekünk bizony sok roszt szerezhet.

LAPHISTUS

Csak méláncholia és haszontalanság,
Ki hajtya belőlünk azt a' szep vigaság.

AMICUS PRIMUS

385 Nem mélancholia, hanem roszt iel nekünk,
Ily változásokat hogy testünkben érzünk.
Maga hiszem, mijs eleget őrvendünk,
Mégis félelemtől majd el megyen eszünk.

AMICUS SECUNDUS

390 Ki tugya, a larva, a' kit hittál vala
Félelmedből vagy hogy, minap vacsorara
Czinteremből, hogy ha emlekezik vala,
El ió, s minket indit nagy cserépatára.

LAPHISTUS

395 Bolond gondolatok íónek szivetekre,
Nem kel félj attol, senkj ne rettegje,
Mert az egyszer meg holt, s nem íó töbyszór ide,
És soha a' nékúnk nem kerül előnkbe.

AMICUS PRIMUS

Vakmerőségedet Isten meg büntetj!
Hogy mérted te aztot vacsorádra hinj?

LAPHISTUS

400 De kj hallot, kérlek, valaha oly dolgot,
Hogy ki egyszer meg holt, ismet haza szállot?

AMICUS PRIMUS

E bizony nagy ujság előtted nem lehet,
Mert mind azon helyen te néked meg ielent.
Mert ugy vacsorádra a szerint nem íóhet?
Efféle példákot hallottunk eleget.

405 Ez igaz, mint nap fény, ha hinnj akarod,
Írásban vagyon, és ot meg olvashatod,
Samuel meg holt, es fel támadt, *tudhatod*,
Eleg van efféle, már meg tanolhatod.

SCENA UNDECIMA

AULICUS

410 Jaj, kj az órókké való kapun állok,
Gonosz bűneimmel vallyon mire iutok?
Jo cselekedetet kevesset számlálok,
Gonosságim pedig annyijk, hogy nincs számok.

ANGELUS CUSTOS

Cselekedetidnek Registrumát nézzed,
Ábbol meg láthatod, magad mínt viselted.

AULICUS

415 Oh, én boldogtalan! Kicsin registrum ez
Jo cselekedetről, kj iajt nekem szerez.
Világnak, királynak, Embernek szolgalt ez
Életem, kj földön máj napig érez.

407 meg tudhatod

416 [A *nekem* javításként.]

420 Ha szolgáltam volna én az Ur Istennek,
Most mely nagy örömj volnának lelkemnek,
Bár csak mi kis részit napnak es ejeknek
Fordítottam volna nevére Istennek

Mely sokat királynak kellett hizelkednem,
Hogy ó grátiáit inkább el nyerhessem.
425 Job ut volt az helyett dicsirnem Istenem,
Felségénél grátiát szerzet volna nékem.

ASMODEUS

Jo, mivel, héj bátya, majd el megy te innét.

LUCIFER

A szám ado könyvet nyissátok meg nékj!

ASTHAROTH

430 Fekete jrása ha kinek van ennyi,
Az a mű kezünköt el nem kerülheti.

AULICUS

Ez immár meg lőt, és séntentiám hallom,
Kárhozatomotis most előttem latom.
Ezt hozta világj, gondos szolgálatom,
Kiert kel pokolban örökké kénlodnom.

435 A szentségeket én soha bé nem vettem,
Poroncsolatokban csak edgyet sem hittem,
Pokolrol, halálrol nem is emlékeztem,
Kiert örökösse ördögöknek lettem.

ACTUS TERTIUS

SCENA PRIMA

SUPERBUS

440 Jo szerencsénk vagyon, pokol fejedelme,
Mert az Embert vettem jmar oly nagy bünre,
Teremtő Istenet hogy ó meg vetette,
Isten felett forog rut, bolond elméje.

422 fordítottad [Értelem szerint jav.]

437 (én) nem

435 szentségeket én [Az én-re ráírva:] ket én

AVARITIA

Egy néhány rossz pénzel úgy meg vakítottam,
Hogy Isten fiát is elatta általam.

LUXURIA

445 Mivel láttam, Ember Testben gyönyörködik,
Ejjel nappal szíve az után vágyodik,
Mestérségem által arra huzattatik,
Rövid údó mulva hogy kétsebben esik.

INVIDIA

450 En az én mérgemmel őt úgy felgyújtottam,
Nénémmelemmel, haraggal hohérra formáltam.

GULA

En az én dolgomot annyira vittem már,
Hogy Ember több bűnre kívánczik immár,
Az en nénéjmis gyönyörködhetnek már,
Arra szerzettem én io materiát már.

ACEDIA

455 En az én hasznomért némelyt hátra huztam,
Istennél grátiát nyér, végre azt mondtam,
Halálórájáig en mind így tartottam,
Semmi jót nem tehet az után, azt tudtam.

LUCIFER

460 Dicsírem a ti io gondviselésteket,
Hogy a bűnös Ember társunká tetetet.
Az halális hamar, úgy hiszem közelget,
Ki választja, tudom, kit mienknek ismert.

MORS

Jelen vagyok. Mondgyad, setét pokol Attya,
Mit poroncsolsz nekem, s-mit akarsz velem ma!

LUCIFER

465 Tudgyad, hogy magamnak nyertelek tégedet
Meg akkor, hogy Ember Isten ellen vétet,
Paradicsomban hogy tiltot almában ett.
A mienket vágd ki, mely részünkre esett.

MORS

470 Valamihelyt kj foly az ő Clepsydrája,
És mihelt meg telik bűnnel az ő fontya,
En mérges fegyverem az Embert le vágja,
Es nagy Fejedelem, néked kézben adgya.

SCENA SECUNDA

DARIUS

475 Nemes nével fénlő s-tündókló Vitézek,
Immár uj országot tuis szerezzetek,
Boldisár országát most csak el vegyétek,
Minden cselédestől népit kj úzzétek!

MILES PRIMUS

Kiraly, uj országot ha most szerezzhetünk,
Néked vérünkóttis ontanj kész leszünk.

MILES SECUNDUS

480 Oh, nagy király, érted készen áll fegyverünk,
Ki által ellenség avagy mű el veszünk.

DARIUS

Nohát, csak szivesen indullyunk, vitézek!

BALTHASAR

485 Im, ihol érkezik az én ellenségem,
Királyi székemből ki le tegyen éngem.
Mélto, hogy most vértis oncsatok én velem,
Hogy sem gyalázattal el fussatok töllem.

SCENA TERTIA

CHRISTUS

Jaj, szomoru Lelkem mind halálig nékem,
Hogy sok munkámrais nem iobbul én nepem,
Keserves halálra a kénszerget éngem,
Kiertis kell ímmár arra, látom, mennem.

473 [A fénlő é-je ráírva az eredeti í-re.]

475 Boldisár(a)

ANGELUS CUSTOS
490 Ember őrzésére, Isten, adtál engem,
Hogy minden inségtől s őrdógtól őrizsem,
Mennyit fárattam, és mít végbe nem vittem,
Nem iobbult, sőt bűnnel el kergetet engem.

POENITENTIA
495 De iaj, énis mit nem vittem végbe rajta,
Hogy vehetném, im, kis áitatosságra,
De őrdógót, testet, világot választya,
Bűnét az Istennek jrgalmára bizza.

CHRISTUS
500 Ha jrgalmasságom ellen fog vétenj,
Nagy veszedelmére lészen az ő nekj,
Mert az én Joságom kárhozatra ejtj,
És az én szent verem pokolra kergetj.

SCENA QUARTA

LUCIFER
Ez pedig az első, nem utolsó köztünk,
Kit fősvénység által ketsegeben ejthetünk.

ASMODEUS
Ezek még mint legyek esnek erszényünkbe.

ASTHAROTH
505 Az fősvénységet tú íol meg tanollyátok,
Erszenyeteketis mind telj rakiátok
Kéncsel, és a földben aztot el ássátok,
Szegénynek, ha kérés, semmit ne adgyatok!

510 A templom helyettis reszegeskedgyetek,
Halál orájára ne figyelmezzetek,
Hanem kéncsetekről ti emlékezzetek,
Így lesznek mieink a ti Lelkeitek.

501 [A sor alatt:] Scena 4-ta [mellette a margin:] B

502 Ezt

SCENA QUINTA

AMICUS

Talám gondolatid immár meg változtak,
Poenitentiára Istenhez fordultak?

PHILOSOTUS

515 Poenitentiát nem akarok hallanj,
Annál inkább én azt éltemben tartanj.

AMICUS

En Istenem, Uram, legy irgalmas ennek
És víd kj torkából a' gonosz órdógnak,
Jóíón segítsége a te szent lelkednek,
520 Poenitentiára vígye lelkét ennek!

PHILOSOTUS

Oh, Jaj, Jaj, Jójetek, éngem segítetek,
Mert két oroszlányok, ime, ihon íónek,
Éngem bűnős lelket hogy csak el nyelleyenek,
Kegyertlenséggekkkel most meg emészszenek!

525 Nezzétek, nezzétek, micsodas fogaj
Vadnak, á kikkel el akarnak szaggatnj,
Mely nagy szajok, kikkel el akarnak nyelnj,
Jaj, tűzes szemeit mindenik rám vetj!

530 Oh, Imádságokkal segellyetek éngem,
Mert ezek életem el fogyattyák nékem!

AMICUS

Aspis s Básiiscus hátán íáro Cessus,
Kegyertlen oroszlánt meg tapodo Christus,
E bűnős Embertől, kérlek, hogy el ne fus,
Kegyelmességgeddel sőt inkább hozzá jus!

PHILOSOTUS

535 Kőszónóm érettem ti imádságtokot,
Mellyek el kergették az ocsmány vadakat.

517 irgalmas (nék) ennek

AMICUS

540 Nem nekünk adgy hálát, hanem az Isténnek,
Kj meg halgatoja volt é könyörgésnek.
Immár údvösséget keress a' lelkednek,
Hogy órókós rabja ne legy az órdógnek!

PHILOSOTUS

Csak héában valo, valamit mondasz te,
Mert én nem iuthatok már Isten kedvebe.

AMICUS

Oh, Istenem, menyi ielek által inted
Az Embert, de mégis jóra nem veheted.

PHILOSOTUS

545 Jaj, jaj, jaj, Ezerszer nékem!
Mely rettenetes tűz íó az Egból felém,
Kinek füstj miat el szárad a lelkem,
Kítól mindén félől en kórnyúl vetettem!

AMICUS

550 Veghetetlen ioság, édes Jesus íőj el,
Tégy íol e nyomorult, el esset Emberrel!
Kénszenvedésseddel s szentséges véreddel
Egó langíát ennek, kérlek, hogy most olcsd el!

PHILOSOTUS

555 Uijobban köszónóm ti íovoltotokot,
Értem nem szántátok most imádságtokot,
Másodsor mentétek meg a társatokot,
Kiért Isten adgyon ti nektek sok íokot!

AMICUS

560 Látod, hogy az Isten téged sokáig vár,
Hogy poenitentiát tartanál te immár,
Igaz gyonást, vallást tennél szivedből mar,
Ne kenne talpig bé a' pokolbélj sár!

PHILOSOTUS

Ah! Jaj! Lehetetlenség az már én töllem,
A mit te íovallasz, hogy azt cselekedgyem,
Mert meg vallom, azzal én régen el késtem,
Immár affelől nincs semmi reménségem.

AMICUS
565 Hát ugyan csak lelked kárhozatra adod,
Ne cseleked azt, mert bizony kárát vallod.
El hidgyed, hogy vagyon még arra io modod,
Valamig lelkedet eppen kj nem adod.

PHILOSOTUS
570 Halgassátok, kérlek, ne haborgassatok,
Jaj, Jaj, Jaj, mert immár iteleten vagyok!

AMICUS
Egy szot se szoly hozzá, mert ez órdóg dolga,
Es te még viselhetcz jo gondot magadra.

PHILOSOTUS
575 *Semmjként*, órókké mert én el kárhoztam,
És kénkóves toba órdógókkal usztam,
Mert Iffiúságomban jo uton nem jártam.
Jaj, az órók tűzre, szegeny fejem, iuttam!

AMICUS
Oh, irgalmas Jésus, *irgalmazz, forduly meg*
Ezen boldogtalan nyomorult Emberhez!

PHILOSOTUS
580 De mit kialtoztok? Hiszem már láttyátok,
Igaz iteletin hogy Istennek vagyok.
Azt néktek nem szabad most háborgatnotok,
Mert sem én, sem tí itt meg nem halgattatok.

AMICUS
585 Szerelmes barátom, Christus sebit nezzed,
A mellyet szenvedet kereszt fán éretted,
Ehez forduly, mert io s Irgalmas lesz néked,
És dicsőségében igy be viszen téged.

PHILOSOTUS
Csak heában valok, miket mondasz nékem,
Mert el ragadnak most az órdógók éngem.

573 *Semmj ként*
577 Jésus Irgalmasság Irgalmasság forduly meg
578 Ez

580 iteletim
586 dicsőségében
588 [A sor alatt:] Scena 6-ta ACTUS 3-TII

SCENA SEXTA

HIEROPHILUS

590 Philautius bátya, rosztat cselekedtél
Magadnak s nekem is, hogy rajtam vért tóttél,
Éngem ártatlanul meg sebesítettél,
Testedre, Lelkedre kárhozatot vettél.

Imé, ihon vagy a vérem pohára,
Mert te vétek nélkül szomjuhoztál arra,
595 Te is rá fogsz jutni arra a pohárra,
Ugy gondolom, egyszer leszen meg oly ora.
Igyál Bátya!

PHILAUTIUS

Mennyetek el innét, ne haborgassatok,
Had nyugodgyam kicsint bár csak miattatok!

HIEROPHILUS

600 Igyál Bátya!

PHILAUTIUS

Kj vagy Istentelen? Ha tovább nem állasz,
Bizony csuda képpen majd altalam meg halsz!

HIEROPHILUS

En Hierophilus vagyok a te ócséd,
Kit ártatlanul, mint az hohér, el vesztéd.
605 Én vérem pohárát azért mostan vedyed,
Minden szomjuságod azzal meg enyhítettéd.

PHILAUTIUS

Oh, ócsém, hadgy béket, ily szegént ne kénozz!

HIEROPHILUS

Igyál hamis gyilkos!

PHILAUTIUS

610 Hová bujjak vallyon e' rutt bolond előtt,
Mert látom, hogy éppen csak en réam dúhót?

601 [A sor előtt (HIEROP)-ra ráírva:] PHI-
LAUTIUS

608 gyilkos

HIEROPHILUS

Igy kelle el futnod, bátya, immár töllem,
A' kinék az előt szomjuhoztad vérem?
Ígyál már eleget, magam sem kimillem,
Ha meg iszod ismég, ketszeris meg szerzem!

PHILAUTIUS

615 Hová fussak, én Istenem,
Mert sohul *nincs* reménségem?

HIEROPHILUS

Igyál vért, hamis vér szopó,
Piros vérem szomjuhozo!

PHILAUTIUS

620 Mit cselekedhetem e vilagon többet?
Ennyi sok csuff kózót a lelkem nem élhet,
El vesztem én bizony inkább eletemet,
Isten ellen véttem, tudom én, eleget.

SCENA SEPTIMA

LAPHISTUS

625 En kedves barátim, beszélgetésteekkel,
Meg vallom, hogy éngem most Ijesztetek el,
Mjnap vacsorára melly lárvát hittam el,
Tagaimban vagyok attol félelemmel.

CONVIVA

Nem héában valo dolgok bizony ezek,
Kik felől nem iot, sótt roszzat remélhetek,

LAPHISTUS

630 Ez fabulákat mű fejúnkból vettük kj,
Vig elmével legyen házamnál ma kj kj!
De mj kolompozást hallok en oda kj,
Kj koppogat? — Szolga, noszsza, hamar lass kj!

SERVUS

Oh, Uram, *Ember, csak csontból álló csuda!*
Rettenetes annak jaj, az ő mivolta.
635 Talám annak mássát a világ sem látta.

LAPHISTUS

Jaj, kérlek, házamban ne bocsássátok bé,
Mert íaj leszen nekünk, ha férkezhetik bé!

LÁRVA

Jo szerencsével, vendégek!
Tudom kutya szemmel néztek.
640 Miért bé nem eresztetek,
Hogy enis ülnek veletek?

Engemetis vacsorára
A minap hiva a gazda,
Ma semmivel sem kénála,
645 Hasam úressen marada.

Egy pohár bort hamar köszönnyetek nékem,
Mint hívott vendéget kenallyatok éngem!
Vacsorára, gazda Uram, hittál éngem,
Még sem gazdálkodol semmivel én nékem.

650 Más vacsorára én azért vizlek téged,
Az hol elég leszen mind innod s mind enned.
Nem így, nem kel futnod a vendegtől néked.

LAPHISTUS

Oh, én Istenem, mostén ügyemet segéld!

LÁRVA

Azt hittad volna bár inkább vacsorádra,
655 Helyettem pártodot a' kj fogta volna.
Hogy éngemet el hij, mint mehettél arra?
Nem lehet vilagon ennél nagyob csuda.

633 Oh Uram Csuda Csuda Ember mind csak
csontból allo
634 annak az

652 így (k) nem
653 ügyemet

SCENA OCTAVA

REX

Mint vagyon Udvarom edgyik kedves hive
Az után, hogy őtöt nem láttam, gyógyulte?

EPHEBUS PRIMUS

660 Az élete felől remenségünk nincsen,
Kétségben eset már magais io régen.

REX

Vallyon az halálhoz készulte valamit?

EPHEBUS SECUNDUS

Meg csak hallanijs nem akarja halált.

REX

665 El megyek hozzája, talám én érettem,
Mágában tér, s-hol mit cselekszik, ugy hiszem.

REX

Mint vagy Edes fiam?

AULICUS

670 Ah, mit akarsz s-miért íóttél mostan ide?
Mit szollasz héában az én fúleimben,
Mert nem bővítheted eletemet többre?
Így szolgáltam nálad, látom en, semmjre.

REX

Ne szoly ugy, mert nem ío, bolondul ne beszély!

AULICUS

Nem a bolondságbol szollok, a mít szollok,
Rosz lélek ísméret hajt arra, mit mondok.

REX

675 Vagyon arra úód, hogy bünód meg bánhadd,
Poenentiával azt meg is sirathad.

AULICUS

Ah, Ideje nincs most, latom már semmjnek,
Mert én nem szolgáltam soha az Istennek.

661 (ó) [Ráírva:] már
671 bolonduly

675 (még) meg

REX

Egy poenitentia téged üdvözíthett.

AULICUS

680 En állapotomot, király, ha értenéd,
Te discursusodot, bizony, félre tennéd.

Ez eléb íóvének hozzám két szép iffiak,
Kik egy szép könyvecskét kezemben adának,
Jo cselekedetim, kikben meg valának,
De azok, meg vallom, nem sokan válának.

685 Az után kárhozot lelkek serge íóve,
Poroncsola ezek rusnya Fejedelme,
Hogy a könyvet ísmég adnák kezeimbe,
Olvasnám el mind azt, a' mj irva benne.

690 Valamennyi bűnöm volt, mind benne vala,
Szó, cselekedettel mit véttem valaha,
Még a szivemnekis kiszeb gondolatya,
Ettől meg Ijedtem, nincs *reményem* soha.

REX

Meg neked gratia adatik Istentől,
Ha szivesen kéred ő szent felségétől.

AULICUS

695 Jaj, ne szóly én velem affélékről immár,
Nem lehet grátia, hanem igasság már.

SCENA NONA

REX

700 Jaj, micsoda világ az ő pompáíával!
En kiraly voltam, de mit hasznalok azzal,
Hanem hogy tartozom már nagy szám adással,
Vilagbol kj megyek Csak egy koporsoval.

Nyolczvan esztendőig a' világban éltem,
Királyi szekemben ötvenekig ültem,
Harmíncz ótig pedig én mind fegyverkedtem,
Egész életemet földön így töltöttem.

705 Bár én királyságra ne születtem volna,
Valami íuh pasztor inkább lőttem volna!
Mind az által Isten, ha ezt így akarta,
Legyen ó Főlsége kedves akarattya!

710 El íótt az údó, hogy országom le tégyem,
Híjátok előmben a fiamot nékem,
Mert tudatlanságban lennj nem engedem,
Hanem míg meg halok, bár csak nezzem engem.

EPHEBUS

Im, Felséges Király, ez órszágnak Ura,
El íótt édes Fiad a' te látásodra.

REX

715 Oh, szerelmes Fiam!

FILIUS REGIS

Mit poroncsol Felséged, édes *jó* Atyam?

REX

720 Azert akartalak hivatnj előmben,
Királyi korona, tudgyad hová lészen.
Mert az halált érzem, elveszi azt tóllem,
Kitis a Féjedben tésznek, ugy reméllem.

Te Fejedbólis, lesz oly údó, kj esik,
Mint az en fejemből ez uttal kiveszik.
Te iffiu vagy, s énis a' voltam, ugy tetczik,
Hosszasz údóm volt, de szinten vegezódjk.

725 Te esztendeidet csak az Isten tudgya,
Meddig ó főlsége azokat halasztya,
Talám ma vagy holnap esél koporsóba,
Azert gondot visely te vegsó orádra!

701 [A *Nyolczvan* javításként ráírva az olvashatatlan eredetire.]
713 (ó)órszágnak

716 édes Atyám
724 vegezódjk

SCENA DECIMA

FILIUS REGIS

730 Haszontalan földön Ember reménsége,
Jaj, mitt használ világ fényes dicsősége,
Hogy én király vagyok s-nagyob mindenekbe,
Ma vagy holnap, mínt más, léphetem a földbe!

AULICUS PRIMUS

Király, örökké élj, és itt uralkodgyál!

FILIUS REGIS

735 Oh, világnak család s-mesterséges szava,
Ki Emberek szívét méreggel jtattya,
Azt mondanád inkább, király, te magadra
Visely gondot, mert meg halhatcz te is mégma!

AULICUS SECUNDUS

Nem halsz meg, hanem elly a' te orszagodban,
Számptalan esztendőt tólcs nagy vigaságban!

FILIUS REGIS

740 Mit hosz elé nékem hoszszu esztendőköt?
Az én Atyám Nyólczvan esztendőköt tóltót,
De mint szem pillantás a csak ollyanná lótt,
Enis csak halalra fordítottom az údot.

AULICUS TERTIUS

745 Ellyen a király es a nepe vígadgyon,
Uj Gubernatora s hogy io Ura vagyon!

FILIUS REGIS

Mennyetek el innet, tiktek kérlek azon,
Mert szarándokságom, nem országom vagyon!
Világ királysága, láttam az Atyámon,
Eszemben vettem, mely hamar az el fodgyon.

750 Az halál oráján kevantatik a' meg,
A ki io életét mert el hadgya, *hal* meg,
Semmiként gazdagság Embert nem menti meg,
Hanem csuda keppen inkább az csallya meg.

738 orszagoban

751 [Egy olvashatalan szó helyett értelemszerű-
en betoldva:] hal

752 Semmi ként

755 Minden órán inkább akarok meg valnj,
Minden jóvaimot s-világot el hadnj,
Hogy sem az halálhoz készületlen mennj,
A' ki szernyű kárban fog engem eitenj.

760 Fel emelt újjakkal eskűszóm, Istenem,
Királyi pompámot hogy inkább le tészem,
S vagy inkább el fodgyon világ életem,
Hogy sem bűnben találly, en Istenem, éngem!

(*Restat Epilogus*)

A MŰ ADATAI

Kézirata: *Parentum nimius amor* 24a–35b. A kolligátumnak ez sorrendben a második drámája, keletkezési idő tekintetében azonban megelőzi az elsőt, kötetünkben a 2. szám alatt közölt drámát. A szöveget kiadta, a kolligátumot részletesen ismertette: *Kilián 1967*.

Az itt közölt dráma töredék. Hiányzik a teljes I. actus, amely 7 vagy 8 foliót foglalhatott el. A III. felvonás 11. jelenetét tartalmazó levél után is hiányoznia kell azoknak a leveleknek, amelyekre a dráma további részeit jegyezték fel.

A drámafűzet megmaradt kezdő- és zárólapjainak külső oldalai kopottak, rongáltak. Valamikor az egész fűzetet hosszában kettéhajtották, ezért ezeken az oldalakon néhány szó teljesen olvashatatlan.

Nem tisztázható pontosan, hogy mikor jött létre maga a kolligátum. Több fűzet címlapján (37a, 43a, 71a, 80a, 103a, 111a) a kantai minorita konvent possessorbejegyzése olvasható: *Catalogo Conventus Cantensis adscriptus 1732*. Az első fűzetben viszont ezt találtuk: *A[nn]o 1738 compositum pro Schola Cantensi Ord[inis] Min[orum] S[ancti] Francisci Conventualium*. Valószínű, hogy e drámafűzet létrejötté, azaz 1738 után kötötték egybe a fűzeteket.

SZERZŐ, SZÍNRE VIVÓ

A kantai minorita iskola színi tevékenysége a XVII. század végétől 1779-ig folyamatos (*Kilián 1980*). E folyamatosság alapján feltételezhető, hogy Kantán ezt a drámát is színre vitték. A dráma keletkezési idejéről, szerzőjéről semmi bizonyosat nem lehet tudni. Nagyon valószínű, hogy a XVII. század végéről való (Vö.: *Kilián 1967*). Kantán azonban csak 1696 után kerülhetett színre. A minoriták ugyanis előbb 1680-ban Esztelneken telepedtek le, nyitottak iskolát, s innen 1696-ban költöztek át Kézdivásárhelyre az akkorra már négy osztályossá fejlesztett gimnáziumukkal együtt. Ez indokolja, hogy a dráma bekerült a XVIII. századi drámák kötetébe.

A kantai minoriták már ebben a töredékes változatban ismerhették a darabot. Ezt a feltételezést igazolhatja a zárólap végén található idegen kézírású bejegyzés, rendezői utasítás: *Restat Epilogus*. Minthogy a javítások többsége, az imént idézett rendezői utasítás megegyezni látszik a kantai katalógusbejegyzés és a 2. sz. dráma írásával, arra gondolunk, hogy a korrekciók az ismeretlen kantai minorita könyvtáros, a dráma kantai színre vivőjének kezényomai.

FORRÁS

A töredékes dráma látszólag összefüggéstelen jelenetek sora. Ezeket azonban, mint minden moralitas jeleneteit egy szempont összekapcsolja: az ember története során mindig a Jó és a Rossz harcának kereszttüzében állt. A rosszra a hét főbűn és a pokol ördögei csábítják, jóra csak az őrangyal és Krisztus intik, segítik. Az egész dráma közvetlen forrását nem ismerjük, de a jelenetek között

előfordul a kedvelt bibliai téma, Chaldea uralkodójának, Boldizsárnak (Balthasar, Belsazar) a története, akinek titkos látomását Dániel próféta fejtette meg (Dán. 5.). Magyarországi jezsuita színpadokon igen gyakran megjelent a téma (*Kilián 1976.*). Egy másik jelenet (II. 6.) emlékeztet a nagypénteki misztériumok tragikus Júdás-monológjaira. A hét főbűn valamennyi moralitásban megjelenik. Nem ismeretlen a pénzét ládában kuporgató, azt elásó Avarus (II. 7.) alakja sem az iskoladráma-irodalomban. A haláljelenet középkori, késő középkori haláltáncainkra emlékeztet. *Steinhaver Vado mori* játékanak mintájára a minorita Dravics Donát adott ki egy haláltánc szöveget, s ezt négy minorita növendék, Nicephorus Sax, Mathias Világi, Leo Bartalics és Nicolaus Lakatos a miskolci minorita templomban 1776-ban be is mutatta. Molière Don Juan című komédiájának ötödik felvonás ötödik jelenetében is megjelenik a kísértet, előbb egy fátyolos nő alakjában, majd a jelenet közben megváltoztatja alakját, s a rendezői utasítás szerint az Időt ábrázolja kezében a kaszával. Nem valószínű, hogy az itt közölt dráma Larva-jelenete molière-i örökség lenne, valószínű, hogy mindketten, Molière is és az ismeretlen drámaíró is azonos forráshoz nyúltak vissza.

ELŐADÁS

A dráma előadásáról adatunk nincs. A színre vitel feltételezését legfeljebb az bizonyíthatja, hogy idegen kézírású javítások, betoldások s feljegyzések találhatók a margón és szöveg közben. Ez az idegen kéz valószínűleg azonos a Parentum nimius amor sui ipsius ultor című dráma (2. sz.) másolójával. Ha ennek a drámának a másolója Fancsali István volt, akkor az 1. sz. „Jaj én hűt régentén mint virágzom vala” kezdetű drámaszöveg korrektora is ő volt. Egyébként ugyanez a kéz katalogizálta a még különálló kéziratfüzeteket is.

A közölt moralitás középkori színpadi feltételeket kíván, azaz háromszintes „szimultán” színpadot. A mennyben játszódó jeleneteket a felső, a földieket a középső, a pokolbélieket a legalsó szinten mutatták be. Ilyen színpad léteéről azonban nincsen tudomásunk. Ha egyáltalán díszletezésre, színpadi berendezésre gondoltak a minoriták, akkor egy királyi palota termét (II. 5, II. 2, III. 9.), egy előkelő úr házában belsejét (II. 11, III. 8.), egy jeruzsálemi utcaképet (II. 6, III. 3.), egy egyszerűbb polgári házbelső (II. 7–10, III. 4–7.) kellett megjeleníteniük a földi színekben. Ezekon kívül a mennyei (II. 1.) és a pokolban játszódó (II. 3, III. 1.) jeleneteket kellett díszletezniük és kellékekkel ellátniuk.

Rendezői utasítás nincs, tehát a drámai előadás körülményeit még csak sejtteni sem lehet. A minorita iskola szerény lehetőségeit ismerve aligha valószínű, hogy színpalakat, díszleteket alkalmaztak volna. Ének, zene vagy tánc előfordulásáról sincs adatunk.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

Az ismeretlen másolótól a kolligátumnak csak ez az egy füzete származik. Munkája nem mondható kifogástalannak. A számos javítgatás ellenére sok szótagszámhibát tartalmaz a kézirat. A másolás közben végzett módosítások mellett margóra betoldott sorokkal, utólagos törlésekkel találkozunk. Azonos kézírással utólagosan a margóra betoldott sorok pl. a 11–12., 39–42., 600. A sorok közé írta be a másoló 68.-at. A 242. sor után kihagyott egy versszakot, majd észrevéve tévedését, a belőle leírt három sort áthúzta, s ezután szabályosan folytatta az azt megelőző résszel. Bizonyára nem tőle származik a 181. sor és az ezt követő versszak törlése. (Egy másik kéz a 181. sort a margón újra kiírta. Ez a kéz húzgálhatta át a következő négy sort olyan mértékben, hogy azokból csak kevés betűzhető ki. SAPIENS: Az halálon kívül király mi rettentet | Akarjuk felségedet | BALTHASAR: Te vagy a ... | A kik forgolódtak ...) Idegen kéz írta be a margóra a hetedik scena kezdő strófáit, a 282–293. sorokat; a 126–150. sorok mentén a margón hosszanti irányban a feljegyzést: Pro usu Residentiae flor. 11 item pro auriga flor 10. den. 20 — valamint az Angyalok és Mundus szavakat. A 732–737. sorok magasságában tollpróbat, hevenyészett számokat találunk: 161

$$\begin{array}{r} 6 \\ 14 \\ 12 \\ \hline 4 \end{array}$$

Idegen kéztől származik a zárólap megjegyzése a szöveg végén: Restat Epilogus. A fenti jelenségeket nem tárgyaljuk a lapalji textológiai jegyzetben. A szótagszámhibák miatt végzett javításoknál ugyanott az eredeti szöveget tüntetjük csak fel, a javítás indokolását nem. Prózában megfogalmazott emfaticus sorok: 545., 597., 600., 608., 666., 715. A dráma szövegétől eltérő szótagszámot, strófászerkezetet mutatnak a 615–618., 638–645. sorok. Erre a körülményre is itt hívjuk fel a figyelmet.

A másoló írása egységes, kiírt írás. Betűi határozottak, karakterisztikusak. Olvasati problémát csupán az okozott, hogy nehezen lehetett megkülönböztetni szókezdő mássalhangzóit a megfelelő nagy betűktől. A *k, c, l, s, u, v* betűit egy-egy szó kezdetén nagybetűnek is lehet olvasni, akkor is, ha a nagybetűs írást semmi nem indokolja. Az ilyen esetekben általában kisbetűvel kezdtük a szót.

A határozott névelő, illetőleg mutató névmás rövidebb alakja, az *a* fölé és mögé helyezett aposztrófjait nem lehet megkülönböztetni a hosszú ékezettől. Azokban az esetekben, ahol ilyen aposztrófnak gyanítható ékezetet találtunk az *a* betű felett és mögött, minden alkalommal aposztrófos *a'*-t alkalmaztunk. Ebben azonban egyáltalán nem következtes a másoló, mert azonos szavak (á mennyi, á mely) esetében sem alkalmazza következtesen aposztróf helyett az ékezetet. Nagyon gyakran meg elhagyja.

NYELVI ÉS TÁRGYI MAGYARÁZATOK

Valamennyi szerepnév beszélőnév: Fides: hit, Spes: remény, Charitas: szeretet, Angelus Custos: őrangyal, Poenitentia: bűnbánat, Spiritus Superbiae: a kevélység lelke, Avaritia: fősvénység, Luxuria: bujaság, Invidia: irigység, Gula: torkosság, Ira: harag, Acedia: rosszra való hajlandóság, restség, Homo: ember, Vanitas: hiúság, Praesumptio: élvezetvágy, Inpoenitentia: a bűnbánat hiánya, megátalkodottság, Desperatio: reménytelenség, Hierophilus: szent dolgokat szerető, Philautius: önző, Laphistus: falánk, Mors: halál, Conviva: vendég, Larva: csontváz; Asmodeus, Astharoth, Belzebub, Belial: bibliai ördögalakok, az irigység, a bujaság férfi, illetve női megtestesítői. Belzebub: a pokol fejedelme.

16 *vérivel* — Olvasata bizonytalan, vierivel?

171–264 *Vö.* a sorokat Dán. 5. fejezetével!

195 *teszem őt utánnam harmadnak* — második helyettesemmé teszem

216 Balthasar apja Nabukodonozor volt. (*Vö.* a 240. sorral!)

253 *Mane, Thecel, Phares* szavak magyarázatát lásd a 255–260. sorokban!

387 *Maga hiszem* — de hiszen

391 *Czinteremből* — temetőből

392 *cserépatára* — csetepatéra

407–408 *Vö. Sám. I. 28, 12–14.*

426 *grátiát* — itt kéttagúnak számít, így jó a szótagszám. (De pl. a 456. sorban három tagú!)

469 *Clepsydra* — görög vízóra; átvitt értelemben: életidő

531 *Aspis* — kígyó (*vö. Zsolt. 58,5.; 91,13.; 140,4.*); *Basiliscus* — veszedelmes kígyó a bibliában (*Zsolt. 90,13.*); *Cessus* — feltehetőleg a *cedo* ige participium perfectuma 'aki megérkezett' jelentésben.

2.

A RENDETLEN SZERETET BOSSZÚJA

KANTA, 1738

Szerző-rendező: FANCSALI ISTVÁN (Kanta, 1738)
Rendező: SZABÓ KONRÁD (Kanta, 1762. augusztus 2.)

[SZEREPEK

PROLOGUS	SERVUS QUARTUS JOBONI
MAGISTER	PORTARIUS
ANTAERIUS	ABBAS
BONITUS	GENIUS THEOPHILI
CUNATUS	PROVISOR VINEAE JOBONI
DATIUS	COADJUTOR PRIMUS IN VINEA JOBONI
ERMINOLDUS	COADJUTOR SECUNDUS IN VINEA JOBONI
FRUCTUOSUS	COADJUTOR TERTIUS IN VINEA JOBONI
COSMOPHILUS	COADJUTOR QUARTUS IN VINEA JOBONI
GENIUS INFERNALIS	PASTOR
CARO	JUDEX
SUBDITUS PRIMUS	MILES PRIMUS
SUBDITUS SECUNDUS	MILES SECUNDUS
SUBDITUS TERTIUS	MILES TERTIUS
SUBDITUS QUARTUS	MILES QUARTUS
SUBDITUS QUINTUS	SENATOR PRIMUS
PROCURATOR	SENATOR SECUNDUS
JOBONUS	SENATOR TERTIUS
MATER JOBONA	LICTOR PRIMUS
MUNDUS	LICTOR SECUNDUS
SERVUS PRIMUS JOBONI	PROCURATOR ANTAERII
SERVUS SECUNDUS JOBONI	SERVUS CARNIFICIS]
SERVUS TERTIUS JOBONI	

ARGUMENTUM

In quo scenicé describitur

Juvenis quidam magnorum in Hispanijs Parentum magnus et piae indolis Filius, isquē unicus paternorum bonorum haeres, qui postquam ob lachrymas et parentum precés Deo vocato restitisset, binis vicibus ex certa Religione exeundo, Parentem ferro, miserabiliter se ipsum itidem perdidit.

SUMMA

Melyben le iratik

Egy híres Spanyol országi gazdag és nagy Atyáktól származot nagy és eleintén jó erkölcsű iffiu, minden gazdagságnak és Atyai örökségeknek egyetlen egy gyükere, ki minek utánna Istennek kegyes hivatallyát szülei könyhullatásánál és fohászzkodásánál kevessebre becsúlvén, két versben bizonyos szent Szerzettől bocsut vett volna, a mint édes Attyát maga fegyverrel meg ölte, úgy véletlenül magát is el vesztette.

ES

Ezen alkalmatossággal eszre vehetik és meg érthetik a figyelmetes halgatok, mely veszedelmes az Isteni sugálatokat meg venni és az órdóg, világ és tést csalogatási után indulni. De bővebben az előttünk lévő dologban.

Az Atya, Fiu és Szent Lélek Ur Isten Segitségébül

Amen.

Frater Stephanus Fancsali

Argumentum I [Felette a bal sarokban:] L.I.C.
II [Felette a darab előadásáról alább idézett bejegyzés. Az *Argumentumból* csak a cím van meg]

Summa I [A végén:] F.S.F.

II [Az *Argumentum* után a darab címe következik majd némi eltéréssel:] Summája Csekély Múnkánknak, melybe Le iratik Nemely híres

... származott ifiu örökségnek egyetlen egy gyükere és Csemetéje, Ki...Könyhullatásánál Kevessebbre becsülte volna, és bizonyos szerzettől Kétversben Ki ment volna, a' mint ...fegyverével Kegyetlenül meg ölte, úgy magátis véletlenül el vesztette. Caetera Poësis etc. [A többi hiányzik.]

PARENTUM NIMIUS AMOR
SUI IPSIUS ULTOR

Anno 1738 Compositum pro Schola Cantensi Ordinis
Minorum Sancti Francisci Conventualium

PROLOGUS

Amaz nagy mennyei keserves esétben
Az harcz pártosoknak lévén szerentsétlen,
Angyali seregek el veszvén felesen,
Maradának karok számosak úressen.

5 Mellyeket akarván megint bé tölteni,
Az irgalmas Isten és fel állítani,
Emberi nemzetről kezd gondolkodni,
És a kárhozatban pártosokat hadni.

10 Látá ugyan, hogy már ótett meg vetette,
A tilalmas fának gyümölcsét meg ette,
És poroncsolattyat az által meg szegte,
Igy magát órdógnak kezében ejtette.

15 De mivel vétkezet inkább gyarłoságból,
Nem mint a pártosok, fel fuvalkodásból,
Noha ki úzeté a paradicsomból,
Ki nem ejté még is maga irgalmából.

20 Mert mindgyárt keserves el esete után
Maga fogadását Fiu Isten tudván,
Attya akarattyát tölteni akarván,
Hogy rajta kőnyórúl, meg mutatá nyilván.

A midőn négy ezer Esztendők el telve,
Erette le szálla Menyekből a földre.
Óltózék emberi testben órók Ige
És keserves halált keresztben szenvede.

Cím I [Előtte:] L.I.C.

II [Az *Argumentum* szó után:] amor est sui

2 II [Negyedik sorként.]

4 II Igen nagy változás történék hirtelen

14 II mint az Angyalok

16 II nem veté

24 II Keresztfán

25 Igy nyilék meg néki Menyország kapuja,
Mellyet bűneivel erőssen zárt vala.
Hely adaték néki az úres karokba,
Mellyekbül pártosok hányattak poklokra.

30 Mely dolgon az Eg is nagyon álmélkodék
És az Angyaloknak vig kedvek érkezék,
Órdög irigysége nagyon nevedék,
Ujjonnan ellenne fel is fegyverkedék.

35 Mire nézve szükség magára vigyázzon,
Órdög haraguván ellenne ily nagyon,
Az irigysegtől is viseltetik azon,
Hogy honnan le eset, ember ne hághasson.

40 Azért ejjel, nappal azon mesterkedik,
Sőt egy oráig is soha meg nem szűnik,
Hogy vonnya magához, a kik nem kedvellik,
És oltalmazhassa, ki kezében esik.

De hogy hathatosbban folytatthassa dolgát,
Testre és világra nem bizza csak magát,
Hanem emberrel is közli practikáját,
Gyakrán mérgesitvén természet folyását.

45 Ezt pedig cselekszi számintalan sokszor,
Fiu Attya ellen támad valahányszor.
Atya jo gyermekit kinozza, mint lator,
Gyűlölséget tartván ez okbol mindenkor.

50 Mikor Atyafiai rutul veszekednek,
Az házas személyek háborogva élnek,
Szomszédok egy massal gonoszul egyeznek.
Gazdák a cselédre sitkozódva kelnek.

55 Mérgesiti, mikor embert részegiti,
Fajtalan életre, bujuságra vészi,
Lopás, tolvajlásra utat mutatt néki,
Káromkodás, sitok kenyerét éteti.

26 II bűneivel elébb bé
27 II És így helyly adaték az
28 II Melyből az Angyalok
31 II irigysége pedig
33 II Mire való nézve magára

36 II ne juthasson
45 II számtalanúl
55 II tolvajságra
56 II Káromkodásokra ötet fel gerjeszti

60 Melyektől őregbűl az ő veszedelme,
És mint rab őrdógtúl tartatik kötözve,
Mennyei karokból hogy ki van rekedve,
Mikor pokolra jut, akkor vészi eszre.

Lássad azért, ember, előtted az életet!
Tekins menybe, néked mert szék készítettet!
Koronád is léssen, a mint igirtetett,
Országod öröktől fogva készítettet.

65 Lassad, ha magadatt akartva meg csalog,
Rosz indulatodott meg nem zabolázod,
Semmiben az Istent te nem okozhatod!
Mire juthat ember, majd példában látod.

70 De kivált ti, szülek, jól figyelmezzetek,
Fiak, léányok is itt ebren legyetek,
Veszedelmeteket hogy kerülhessétek,
Irtoztato dolgot ezennel szemléltetek.

ACTUS PRIMUS

SCENA PRIMA

MAGISTER

75 Ninsen oly el vetett, alatson mesterség,
Ninsen oly unalmas alá valo tisztség,
Mely után nem táplál embert jó reménység,
Ámbár következék néha kedvetlenség.

80 Az Hadi Vitézek nyugodalmat várnak,
És noha harcz után sebeket mutattnak,
De elő menetelt nekik azok adnak,
Tisztséget is nyernek, sokan boldogulnak.

59 II rekesztve

61 I előttd II előttd

62 II mert szék Készítettet néked

64 II (mire juthat ember) Országod pediglen
regen

70 II Fiak és Léányok itt

72 II [A margón:] szemléltetek. [Szereplőként:]

MAGISTER MARIOPHILUS

74 II Nincs olyan

78 II És néha

A szántó Ember is fáratsága után
Már nem emlékezik fáratt eke szarván,
Hanem azt tekinti, mi fordul a munkán,
Van jó reménységben minden nap és órán.

85 Igy a szomorú tél szép Tavaszra virrad,
Zur Zavar, fergeteg friss időre fakad,
Szomorúság után kívánt öröm támad,
Bujdosó is végre hazájára akad.

90 Az Atyák és Anyák sem egyebet várnak
Fiakat nevelvén, de naponként biznak,
Hogy ők ezek által hajdon boldogulnak,
Példáját forgatván a vén Tobiásnak.

95 Nékem is örömet szerzet tanításom,
Körülfetek való munkás fáratságom.
Kívánt aratását mert munkámnak látom,
Be is telik végre minden kívánságom.

100 Mert tanítványimban szép erkölcs tündöklök,
Isteni félelem s szeretett virágozik,
Szerzetesek száma vélek gyarapodik,
Test, világ és ördög mert földhöz veretik.

Szerelmes fiaim végképpen most intlek,
Elmétekben legyen mire neveltelek!
Kiki meg becsüllye, a mit tanult, kérlek,
Mint szemem világát, mert titeket féltlek.

ANTAERIUS

105 Szerelmes mesterem, a menyit jött vettem,
Én magam részerül meg nem köszönhetem,
Sőt elégségesen ki sem beszélhetem,
Jutalmazza Isten őt, azon kérem.

84 II remenséggel
90 II nevelvén sótt
91 II majdon
92 II Példáját követvén
95 II tett munkámnak

100 I földhöz II földhöz [!]
104 II titeket féltlek
105 II [A sor előtt:] ANTAERIUS DISCIPU-
LUS PRIMUS
106 II részemről

BONITUS

110 Hogy ha némely fiak azzal dicsekednek,
 Hogy nemes és gazdag Atyaktól születtek,
 Kiktől örökséget, gazdagot is nyertek,
 Gonosz erkölcsökben de hamar öltöztek.

115 En dicsekedhetem bizonyára jobban,
 Mert fel neveltetem nemes tudományban
 És jó erkölcsökre rendelt iskolákban,
 Igaz örökséget vettem is azokban.

CUNATUS

120 Atyám helyet való kedves, jó Mesterem,
 Énis Istenemet nem egyébért kérem,
 Néked fizessen meg, holtig esedezem,
 Mivel mindenekben te voltál vezérem.

Lám ő szeretetitt szívemben oltottad,
 Igaz félelmiré fel is indítottad,
 Erkölcsök virágát kertemben plántáltad,
 Minden bűnnek gazát belőle gyomláltad.

DATIUS

125 Ugy vagy, azért is ha méltán szolhatnék,
 Avagy *háláadás*t illendőt tehetnék,
 Szerelmes Mesterem, talám hosszas lennék,
 Bár dicsiretedhez semmit ne toldanék

130 Csak azért koronát fogsz Istentől nyerni,
 Örökkös jutalmat Menyországban venni,
 Hogy nem sajnálottad velünk dajkálkodni,
 Deák tudománnyal fel ékesíteni.

111 II gazdagságot nyertek

112 I erkölcsükben II erkölcsökre de hamar
 térültek

114 II fel nevedtem

121–124 II [Szerepnév:] ROGERIUS Énis
 köszönhetem hozzam jó voltodat || Hogy jó
 erkölcsökre szívem indítottad || Isten szeretetét
 Lelkemben oltottad || És a' bűnnek sárát abból
 ki gyomláltad

124 I belőle

125 II [A sor előtt:] RICHARDUS Énis azt
 mondanám ha

126 I háláadás [A szótagszám miatt jav.] II
 háláadás

127 II [128. sorként.]

128 I toldanék II toldanék [127. sorként.]

129 I Istentől <venni> nyerni II nyernj [A sor
 előtt:] GAJDERIUS

131 II velünk munkálkodni

ERMINOLDUS

135 Ha kik tudományban másokat neveltek,
Ha nagy dicsiretett azok érdemlettek,
Néha méltosaggal, nagyal tiszteltettek,
Királyok előtt is becsületett nyertek.

140 Mint nagy Sándor előtt bölcs Aristoteles,
Másoknál Seneca, Cato, Demosthenes,
Ó vitezségekert Hector és Achilles,
Ritka mesterségű kép iro Apelles.

Ha minden ezeket becsülötte nagyra,
Régi pogány világ nem vigyázzván arra,
Se nem figyelmezzvén a lelki dolgokra,
Hanem el veszendő és világiakra,

145 Semmit használt nékik, mert ezt tekintette,
Világi jutalmat és bért kedvellette,
Avagy becsületitt vadászta s kergette,
De ez is többire el futott előtte.

150 A keresztény világ mást néz e dologban,
És oly kincset szemlél Déák tudományban,
Mely nem ál mulando bérben s jutalomban,
Hanem a lelkeknek boldogulásában.

155 Igen szorgalmatos mivel ebben voltál.
Minket nagy okossan arra tanitottal,
Azon kívül Menybe hogy utatt mutattál,
Az Ur Isten előtt kegyelmelt tanáltál.

FRUCTUOSUS

160 Örökkön örökké fognak fényeskedni,
S mint égen forgo nap szépen *tündöklenni*,
Isten országában vigaságban lenni,
A mint a szent irás ezt szépen fel teszi.

133 I nevelnek II neveltek

138 II Parisoknál [!] Seneka

139 II Fő vitességekért

141 I becsülötte II Ha mondám ezeket becsülöt-
te

144 II és világi jokra

145 II penzért tekintette

153 II [A sor előtt:] NERIUS

158 I fényeskedni [A II. forrásból jav.] II
fognak tündöklenni

Azok tudni illik, kik az igasságra
Másokat oktattnak igaz tudományra,
Mint mindenek felet Szükséges dologra.
Te is mások között jól vigyáztál arra.

165 Kivált képpen pedig, hogy Kristusnak szültél
És tanítás mellett arra igyekeztél,
Hogy menyeeikre minket gerjesztenél
Kivánságod szerint, mellyet is meg nyertél.

170 Vég bocsumat vészem immár, jo Mesterem,
Fogyatkozásimnak bocsánattyát kérem,
Halálom oráját a miglen el erem,
Éretted is Istent, mint lehet, dicsírem.

ANTAERIUS

Légy jo egeességben, minnyájunknak szava,
Agy áldást ezennel, mert indulunk utra!

MAGISTER

175 Ha ugy van, Fiaim, a mint beszélletek,
Isten hivatallyát, jaj, meg ne vessetek!
Vég bocsuval egyút áldásom vegyétek,
Isten szent Angyala légyen vezéretek!

SCENA SECUNDA

ANTAERIUS

180 Linquo cvax ranis, cras corvis vanáqve vanis
Ad logicam pergo, quae Mortis non timet ergo.

163 II Kivált a' szükséges és Lelki dolgokra

165 II [A sor előtt:] FORTUNATUS

166 II S a' tanítás

169 II [A sor előtt:] RAYMUNDUS

173 II [A sor előtt Antaerius helyett] ALOISIU-
US. [A sor után:] Nem lesz el felejtve te jó
voltad soha, | Hanem dicsírtetik annak drága
volta.

174 II [176. sorként] azonnal

175 II [A sor előtt:] MARIOPHILUS MAGIS-
TER; beszélletek

178 I vezérek II vezéretek [A sor után:] Cantio
valedictoria a Mundo Antaerij || Oh, egek nagy
Ura, | Minden joknak árja! | Oh, szívek gyújtó-
ja, | S. joknak meg adoja! || Már teged szeret-

lek, | Tegeted Követlek, | Mert világot el
hagyom, | Magam néked adom. || El hagyom
atyámat, | Szerelmes Anyámat, | Sok szép
gazdagságom | S. Uri méltóságom. || Meg
bocsass jo világ, | Ki olly vagy, mint az ág, |
Majdon szívem el hágy, | Mert Jesus után vágy!
|| El hadgya pompáid, | Mérges fulánkjaid. |
Indúl már szerzetbe, | Kedves menyegzőbe.
||A' hol mulandókért, | S. pályya futásáért |
Nyer nagy gazdagságot | S. boldog mennyorszá-
got. (*Si vis, amplifica*)

179—180 II [A sorok még az első scenában
olvashatók, a második scena a 181. sorral
kezdődik.]

BONITUS

Antaeri, mindenkor én kedves barátom,
És mindenek felet rajtad csudálkozom,
Sok okokra nézve sorsodot sajnálom,
Mire adá magad, nagyon álmélkodom.

185 Kedves szüleidnek egyetlen egy Fia,
Nemes Familiád gyamola s Istápja,
Hires Nemzetednek csak egy virág szála,
Atyai s Anyai örökségnek Ura.

190 Miért ily véletlen szüleidet rontod,
Setétt koporsóban elevenen zárod,
Sok, szép joszágodatt Fiscus kézre hagyod,
Familiád nyakát, sőt végét szakasztod?

Jaj, meg gondold azért cselekedetedett,
Szerzetes életre ha adod fejedett!
195 El kell hadnod ottan kedves szüleidett,
Gazdag joszágodatt, sok számu kincsedett.

ANTAERIUS

Ezeket, Bonite, én mind által láttam,
Szerzetes életre midőn szándekoxtam,
De mennél mélyebben elmémbe forgattam,
200 Annál jobban csalárd világot meg untam.

Osztán szüleimnél Mennyei Atyamatt,
A csalárd világnál dicső Menyországatt
Szemfény vesztő joknál meg maradandokat,
Órök kárhozattnál boldogulásomatt

205 Nagyobra becsúlni én ne igyekezzem?
Vagy azokat inkább, mint Istent szeressem?
Távul legyen, inkább lelkem údvezitem,
Órök kárhozattol így könnyen meg mentem.

CUNATUS

210 Bölcsen, jo Antaeri, s okossan beszéllesz,
Dicsirlek, világnak hogy kevesset hiszesz,
Csalogatásira kevesset figyelmesz,
Nagyot cselekedel, ha állandó lészesz.

215 Eleitül fogva, hogy világ csalárd volt,
És semmi állandót s boldogot nem koholt,
Meg tudgya mondani, a ki hozzá hodolt.
Jaj, mely sok ártatlan már miatta meg holt.

220 Bizonyások erről szent Irási példák,
Az Historikusok most is irton írják,
Lelki tanítok is szüntelen kiáltják,
Az el kárhozottak szüntelen átkozzák.

DATIUS

Mind eddig, Világon a ki nagyon kapott,
És egy szövetségben véle vérsét futott,
Vagy rutul meg botlott vagy meg csalattott,
Vagy bizony az örök kárhozatra jutott.

225 Egy először ugyan szépíti ő magát,
Míg el készítheti s vetheti halóját,
Leszben helyhezteti esze veszet hadát,
Hogy jobban vághassa szeretője nyakát.

230 Bölcs Salamon ellen hálokat készíté,
Sok adományival belé is kerité,
Csalárd álnoksággal végre arra vive,
Hogy az ördögöknek aldozatott tenne.

ERMINOLDUS

235 Világ, Ördög és Test egy huron pendülnek,
Hálot és keleptzét együt készítének.
Ősve tanátskozván együt járnak, kelnek,
Soha egy más ellen, hidgyed, nem vétének.

240 Egy szivel, lélekkal rohannak emberre.
Ha kezett ad nékik, léssen veszedelme,
És minek előtte vettessék tómluczre,
Szép mesterségesen, jajt irnak fejére.

213 II [A sor előtt:] ROGERIUS
214 II ó soha nem
216 II [A sor előtt:] RICHARDUS
220 II örökké átkozzák
221 II [A sor előtt:] GAJDERIUS
225 II [A sor előtt:] NERIUS

227 II Lesbe
229 II [A sor előtt:] FRUCTUOSUS
230 II béis Kerítette
231 II arra vitte
232 I ördögöknek
240 I jaj II jajt

Csuda, mégis ember ezt észre nem vészi,
Maga veszedelmét bé hunt szemmel nézi,
Az halálos mérget noha sokszor érzi,
Még is mind az által magátul nem úzi.

FRUCTUOSUS

245 Nem Úzi? Nem, hanem keresve keresi,
Vélek barátkozzék, ejjel, nappal lesi.
Zászlójok alá áll, ha szerit tehetj,
Nem nézvén, hogy Veszély idő mulva éri.

250 A csalárd világról bőven beszélték,
Órdógról és Testrúl el feletkezétek,
Holott ezek ketten gonosz ellenségtek,
Kivált test, ha néki felettéb kedveztek.

255 Mert Világ nem ólhet mindent csalárdtsággal,
Mit órdóg nem vihet végben álnoksággal,
A test végben viszi nem nagy ravassággal,
Sőt ravasságának palastolásával.

260 Nincs oly veszedelem s vak merő gonosság,
Az emberek között fertelmes undokság,
Sítok, átok, harag és rut fajtalanság,
Melybe ne keverne rut testi kívánság.

Ez őll és vesztegett egész táborokatt,
Ront Tartományokat s erős kővárakatt,
Pusztit Városokatt, roppant Országokatt,
Szamtalan lelkekkel meg tölti poklokatt.

265 Mivel ezért, ó Test, ily rut, kegyetlen vagy,
Ellened haragom, el hidgyed, igen nagy.
Ellenséged vagyok, távul járn és maragy!
Zászlod alól mégyen Fructuosus, s el hagy.

241 II [A sor előtt:] FORTUNATUS; ember
hogyan észre
246 II vélek barátkozni
249 II [A sor előtt:] ALOISIUS
250 I órdógról

255 II nem nagy fáradsággal
260 II Melybe nem keveri magát a' Kivánság
261 II [A sor előtt:] RAYMUNDUS
264 II tölti meg
268 II megyen Rajmundúsis

SCENA TERTIA

COSMOPHILUS

270 Oh, gonosz ellenség, pusztító tolvajom,
Népem veszedelmét mely nagyon sajnálom!
Nem maradhat túled csendesen országom,
Ellened, elhígyed, szerentsém próbálom.

Ez lészen a jele, hogy igen haragszom,
Mivel most kardomat ellened ki vonszom.
275 Míg boszumat állom, sem eszem, sem iszom,
Se éjjel, se nappal csendesen nem nyukszom.

Ördöggel és Testtel szövetséget szerzek,
Elegendő ho pénzt azonnal készítek,
Roppant seregeket mezőre ki viszek,
280 Vigyázokat minden utakra rendelek.

E mellett el rejtett hálokat készítek,
Tört és kelepczéket felesek vetek,
Oly jó készüléttel utánnad erede,
Nem egyébért pedig ezekre szert tészek.

285 Hanem hogy általlam légyen veszedelmed,
Országod pusztulyon és romolyon néped,
Avagy kisebbbegyék mind híred, mind neved,
Végre kik szerettek, vessenek meg téged.

GENIUS INFERNALIS

290 Cosmophile, mit félsz? Vagy kire haragszol?
Híszem te melletted harczol test és pokol.
Vigasztalásodra érkeztem Plutotól,
Pokol országának egyik fő Urától.

COSMOPHILUS

Felelmem túrhető, s nem kinez annyira,
De ki mondhatatlan haragomnak oka.

269 II [A sor előtt:] COSMOPHILUS FILIUS
PRODIGUS
270 II mellé igen
273 I [A *haragszom*-ban a *g k*-ra írva.]
277 I Ördöggel II Ördöggel; szivetséget [!]

281 II el vesztő hálokat
285 II hogy az helyen
289 II [A sor előtt:] GENIUS INFERNALIS
PRIMUS; haragszor
290 II a' test s. pokol

- 295 **GENIUS INFERNALIS**
Ha el nem tagadod haragodnak okátt,
Hidgyed fel tanályuk annak orvosságátt.
- COSMOPHILUS**
Oka Theophilus halalos bajnakom,
Tólé nem maradhatt csendesen országom.
- 300 **GENIUS INFERNALIS**
Hány feje van néki? Hogy meri próbálni,
Fegyverét országod ellen fel emelni?
- COSMOPHILUS**
Ez nem első dolga, ezért nem túrhetem,
Továb gonosságát nem is szenvedhetem.
Mostani dolgát is néked meg beszéllem,
Mely miat is magam felettéb emésztem.
- 305 **Ha** ékes ifiat nem rég fel nevelék,
Ez ideig nékik mindenkor kedvezék,
Ezeket el csalá, addig hízlekedék,
Magához hódítván, és en ugy maradék.
- 310 Ezen pártos, tőlem el szókót ifiak
Semmi becsületett rajtam nem hagyának,
Mit nálam tanultak, mindent ki mondának,
Így fizeték árrát dajkálkodásomnak.
- GENIUS INFERNALIS**
Mind ebből áll a te keserves panaszod?
Kicsin szívű, ezen magad miért rontod?
315 Régi mester lévén még is tompa kardod?
Idein bajodot miért hurré nem adod?

295 II [A sor előtt:] GENIUS INFERNALIS
SECUNDUS
296 II Hidd el fel talállyúk
297 II Oka Mariophilus
298 II Vele nem
299 II [A sor előtt:] GENIUS INFERNALIS
PRIMUS
300 II Fegyverét illy kórhel
301 II azért

304 II Melly miatt magamat
305 I Ha II Egy néhány ifiat nem régen találék
306 II Kiknek ez ideig
308 II én így [A sor utáni rendezői utasítás:]
Monstrat digitum.
312 II árrát jó korhelságomnak
313 II [A sor előtt:] GENIUS INFERNALIS
SECUNDUS
314 II Aszszony szívű

Tudván, hogy melletted s véled harczol pokol,
Ellenséged őli, ha éri valahol,
Hitesd el magaddal, túled el nem hodol,
320 Nem is feletkezik azon ifiakrol.

Csak adgy szabadságot, és mond meg hol vadnak,
Azon lészúnk megint vissza hozassanak.
Hiszem is, ha egyszer kezűnkben akadnak,
A Theophilushoz többé nem pártolnak.

COSMOPHILUS

325 Tudod, eddig voltunk kivánt egyességben,
Egy mást sem sértettük, ugy hiszem, semmiben,
Meg értettük egy mást mi könnyen mindenben,
Állandok is voltunk szövetség kötésben.

330 Theophilus őket már Klastromba Zárta,
Fel is óltóztette uj liberíába,
Húzta a goromba, szoros regulára,
És így nehéz leszen őket hozni vissza.

GENIUS INFERNALIS

335 Ha, Ha! Jo, hogy tudom, a többi én dolgom,
Noha ugyan nagyon Klastromtol irtozom,
Mert sokszor munkámnak ottan kárát valloim,
De mind azon által szerentsém próbáloim.

340 Te pedig oltalmazd addig országodatt,
Mint ennek előtte, folytassad dolgozodatt!
A menyiben lehet, olyad is magodatt,
Legy jo egészségben! Kóvetem utamatt.

(Abit)

Reménlem, Antaeri, hogy még vissza nyerlek,
Leg alkalmasosbnak mert téged ismérlek.
Társaid, nem bánom, ámbár el veszene,
Mert nálam nem voltak felettéb kedvesek.

318 II Ellenségid őli ha (el) éri
320 II Elsem feletkezik
321 II [A sor előtt:] GENIUS PRIMUS
324 II Rosz Mariophilushoz
327 I konyen II mindenkor mindenben
329 II Mariophilus őket
331 II Hozta a

333 II [A sor előtt:] GENIUS SECUNDUS
337 II [A sor előtt:] GENIUS PRIMUS; De
teis oltalmazd
340 II Kóvettyúk útunkat. [Utána rendezői
utasítás:] Abeunt.
341 II [A sor előtt:] COSMOPHILUS
343 II ámbár ott

345 Várván várom azért, mit hoz a szerentse,
Csak őrdóg es a test ugrást el ne vétse.

ACTUS SECUNDUS

SCENA UNICA

GENIUS *INFERNALIS*

Nem csudálkozhatom én rajtad elegett,
Világ is tégedett nem igen emlegett,
Tálán hűvsegedről el is feletkezett,
350 Mivel segedelmet tólléd régen nem vett.

En is tapasztalom, nagyon meg restúltél,
Régi serénységtől igen távul estél.
Nem csuda, meg hízta, mert sokat hevértél.
Visgáld meg kevésbé, te mit cselekedtél!

CARO

355 En csudálkozhatom inkább jó világon,
Egy ujné dologban hogy így botorkázzon.
Bagatela dolog markába szakadgyon,
Kevés ellenségnek mindgyárt hátatt adgyon.

360 Hallottade, mostan mely nagyon meg botlott
És hogy népe közül hatott el szalasztott?
Engem és tegedett nagyon károsított,
Jó barátim, bizony, rosszul gondolkodott.

365 Illy dolgot nem egyszer szokot cselekedni,
Szokása barátit néha boszontani.
Bár szembe lehetnék, tudnék még szollani,
És ha kívántattnék, tanácsot is adni.

GENIUS *INFERNALIS*

370 Ne csudáld, hogy néha ő is meg csalatik,
Egyedül mindenre mivel nem érkezik,
Nagy birodalma van. Sokat veritezik,
Inkább, mint magában, hidgyed, bennünk bizik.

346 II [A sor után:] Schena [!] quarta
347 II [A sor előtt:] GENIUS PRIMUS
351 II [A sor előtt:] GENIUS SECUNDUS
352 I serénységtul
359 II Hallottadé mostis
360 II sokat el

361 II és titeket
362 II Kétség kívül hogy ő rosszul forgodozott
366 II [Hiányzik.]
367 II [A sor előtt:] GENIUS PRIMUS
368 II [A sor után:] GENIUS PRIMUS

Bennünk bizik, a mint mostan is azon kér,
Hogy mellette legyünk, míg kára vissza tér,
És mint hogy fegyvere minden felé nem ér,
Rám bizta é dolgot, én rád bizom, frater.

CARO

375 Jol van, a dologban, hidgyed, el is járok,
Munkámott nem szánom, ezer mester vagyok.
Jol fel fegyverkeztem, ellenne indulok,
Téged pedig kérlek, tanácsot is adok.

380 A mig Antaerius kezemhez szoktatom,
A világ jövait viszont kostoltatom,
Test gyönyörúségit eleiben adom,
És kivánságomra éppen fel gyulasztom.

385 Attya házát addig ellenne támaszad,
Szüleit kegyetlen haragra indissad,
Mint hozzák fiokat vissza, meg tanyissad,
Szükség, ravasságod itten meg mutassad.

390 De hogy mind a ketten meg ne csalatkozzunk,
Szükség, e dologban őrizkedve járnunk,
Mert ha szokás szerint ellennek rohanunk,
Bizony oda lészen a koncz, melyre vágyunk.

Jol lehet, meg nem vált tólem mindenestől,
Kevesset irtozván mostis testiektől.
Még is tartanom kel és felnem a felől,
Hogy ki ne forgasson igyekezetemből.

395 Mivel te is tudod szokását embernek,
Ha nem szokot hinni akár mely léleknek.
Azért jol fel nyilván szemeid legyenek,
Minden practikáid füstbe ne mennyenek.

371 II [A sor előtt:] GENIUS SECUNDUS

374 II Reánk bizta dolgát és te reád czégér

375 II (hidgyed) a' dologban

376 II Mert annak mestere igen jo vagyok

377 II fegyverkezve ellenne álhatok

378 II (Titek) teged

384 I [intissad t-jére a d ráírva.] II haragra

kegyetlen

387 II De hogy e' dologban meg ne

388 II Szükség, hogy minnyájon orizkedve
járjunk

393 II és félni

394 II ki ne fordítson

396 II Hogy nem

GENIUS INFERNALIS

400 Szűnyék meg a tanács, kezdgyünk a dologhoz,
Te induly Klastromba az Antaeriushoz!
Én ezennel megyek Attyának házához,
Meg lássuk, kettőnknek a szerentse mit hoz.

ACTUS TERTIUS

SCENA PRIMA

Subditi

SUBDITUS PRIMUS

405 Jo Atyámfi! Mikor lészen vége
Nyomoruságunkknak, s könnyebbedik térhe?
Ah, mely sok galibát szerzet Adám vétke,
Bár maradott volna tiltott fa gyümölcsse!

410 Nyomorult emberek, se élünk, se halunk,
Melly sullyos és terhes, jaj Istenem, dolgunk!
Nem is tudhattuk jól, mely felé kel kapnunk,
Gyermekink és magunk végre mire jutunk.

Egyedül házúnkra ha csak volna gondunk,
Ur dolgára soha nem kellene járnunk,
Még is igen terhes volna a mi bajunk,
Siralommal tellyes, gondos állapotunk.

SUBDITUS SECUNDUS

415 Akár ki mondotta, de igazán szollott,
S talám igazabbatt soha nem mondhatott,
Hogy a mely gyümölcsről Isten törvént adott,
És parancsolattal nagyon tilalmazott.

420 Atyáink meg ettek, ugy mint Adám s Eva,
Nem hajtván semmit is Isten szavaira,
Mégis ránk áradott minden terhes iga,
S nekünk, fiainak tompult meg a foga.

399 I kedgyünk II [A sor előtt:] GENIUS
PRIMUS; kezdgyünk

401 II Mi azzonnal megyünk az Attya házához

402 II [A sor után:] ACTUS SECUNDUS!

Schena [!] prima. SUBDITI

404 II nyomoruságinknak

413 II elég terhes

415 II de igazat

SUBDITUS TERTIUS

Amint beszélletek, nem külömben vagyok,
Azért is felette csudálkozom nagyon,
425 Hogy még is annyira ember kap Világon,
Keresvé keresi, néki szolgálhasson.

Holat nincs világon semmi állandóság,
A mint a bölcs mondgya, s állandó boldogság,
430 Hanem örökösül tellyes nyomoruság
És fűsthöz hasonló futo mulandoság.

Más, hogy az embernek eskút ellensége,
Mert kit egyszer vehet a maga kezire,
Oly hájogot ereszt szeminek fényére,
Mely miat végtére jut órdóg kezére.

SUBDITUS QUARTUS

Világi mod szerint David a mint mondgya,
435 A száz ötven között egyik Soltaraba,
Boldog, kinek nagyon sok fia, Léánya,
Sok pénze, marhája szamos gazdagsága.

Es a kik mindenkor szerentsesek voltak,
440 Ellenkező dolgot ritkán tapasztaltak,
Kárt is jóságokban soha nem vallottak,
Minden kívánt jokkal, míg éltenek, hiztak.

De törvénye szerint Felséges Istennek
Azok ám boldogok, kik jámborul élnek,
445 Lelki gazdagsággal, kincsel bővelkednek,
Sok nyomoruságot békével szenvednek.

GENIUS INFERNALIS

(induit Militem et fictas literas resignat Procuratori)

Ki cseledi vadtok? Miről beszélgettek?

423 I külömb II beszélítetek nem külömben

425 II kap ember

426 II keresvén

432 I mért — II mert

442 I éltetek [Értelemszerűen jav.] II kívánt
jokban míg éltek duskáltak

447 II [A sor előtt rendezői utasítás:] Missus á
Daemone fictas Literas dat procuratori. [Sze-
repnév nincs, de értelemszerűen: MISSUS MI-
LES.]

SUBDITUS QUINTUS

Jobonus Cseledi es jobbágyi vagyunk.
Arrol beszélgetünk, mi mire jutottunk.
450 Éjjel, nappal futunk és sokat fáradunk,
Mégis mellettünk más, nem mi boldogulunk.

GENIUS INFERNALIS

Hát mint birja magát ti jámbor Uratok?

SUBDITUS QUINTUS

Jambor? Az órdógót, igen is kegyetlen,
Eleget dolgozunk, meg is ver szüntelen.

GENIUS INFERNALIS

455 Meg fizet érette! De mint birja magát?
Igyenessen felely, halgasd ember szavát!

SUBDITUS QUINTUS

Ebúl fizett, holott nagy gazdagsággal bir,
Még is hogy éhel vesz, mindekor azon sir.

(*Procurator venit, irâ movetur*)

PROCURATOR

460 Ahá, rossz emberek, meg sem indultatok?
Ideje volna már, dolgozhoz fognátok!

GENIUS INFERNALIS

Lassan, lassan, jo barátom!
Látod, hogy én tartoztatom,
Ki cseledi, tudakozom,
Véle volna kevés dolgom.

PROCURATOR

465 Ugy, de én meg adom árrát,
Ha mulattyák Uram dolgát.
Csak vegyétek fel a kapát!
Láttjátok e mogyoro fát!

448 I Jo bonus jobbágy II Jo bonus
Jobbágyi

451 II még is más mellettünk

452 II [A sor előtt:] MISSUS MILES

455 II [A sor előtt:] MILES

458 II éhel hal [Utána rendezői utasítás:] Pro-
curator irâ motus exit.

459 II indulhattok

460 II fognotok

461 II [A sor előtt:] MILES

461–468 I–II [A nyolc négyes rímű felező
nyolcas sor négy sorra tördelve.]

465 II Unde én

GENIUS INFERNALIS

470 Latod, nem ok nélkül őket tartoztattam,
Mivel Uratoknak egy levelet hoztam.

PROCURATOR

Talám az Urfitol ezen levél lészen,
Kit Attya haza vár nagyon es szivesen.

(*Genius infernalis hic tradit*)

GENIUS INFERNALIS

475 Igen is ő küldi. Fogd és ad kezihez!
Maga is csak hamar indul szüleihez.
Légy jo egészségben! Sietek tisztémhez,
Minden rend mert siet a maga rendihez.

PROCURATOR

Meg butság, nem lehet semmiben szolgálnom?
Utaz szerentsesen, magam is kívánom!

SCENA SECUNDA

JOBONUS

Mi dolog, hogy nem úlsz a dolgosok mellett?

PROCURATOR

480 Egy vitéz emberrel szemben tanálkozám,
Mit keres s honnan jó, midőn tudakoznám,
Ez levelet adá, hogy néked bé hoznám,
Mert *siet* ő, ugy mond és el se mulattnám.

JOBONUS

485 Jol vagyon. Ad ide, meny dolgosok után!
Levelet Fiamtol én vészek mely ritkán,
Titulussát ennek irták elég czifrán,
De nem ismérhetem, ki irta igazán.

469 II [A sor előtt:] MILES; Hadd, lád ... őket tartoztatom

473 I fog is II [A sor előtt a rendezői utasítás hiányzik. Szerepnévként:] MILES; a küldi, fogd s. add urad kezéhez.

476 II Mert minden red [!] ... rendéhez

478 II [A sor alatt:] Schena [!] secunda. [Utána rendezői utasítás:] Exit Jobonus Pater adolescentis et Procurator.

479 I [A sor előtt:] JOBONUS ADOLESCENTIS PATER II JO BONUS

480 II szembe találkoztam

481 II midőn tudakoztam

482 I levét II ez Levelet ... bé hozzam

483 I siető II siet ő .. se mulássam

485 II nagy ritkán

MATER

Mutasd, had láthassam rajta a petsétett!

JOBONUS

Ugy hiszem, te sem vagy szemeseb nálamnál!

MATER

490 Ne fűgezd hát annyit, lássuk meg, ki irta!

JOBONUS

Antaerius Fiam talám haza készül?

Halgasd csak, mit irjon, tám szived meg vidúl (!),

(Fictae Literae Antaerij, in quibus scribit, se jam mundo valedixisse, ideoque Parentes deprecatur ab iisque ultimum vale accipit, iam jam religiosum habitum induisset et hoc fecit in occultis. Demum tamen patescit suis parentibus literas scriberé. Et fac ut melius nosti)

JOBONUS

Boldog Isten! Szerentsétlen ora!

Miért virradtam e szomoru napra?

495 Most kész volnék menni az halálra,

Mitől félttem, jaj, jutottam arra.

MATER

Hiszem nem halt még meg, ne essél kétségbe!

Miért rontod magadot egy levél nézésbe?

JOBONUS

De meg halt, mert állott immár a szerzetbe,

500 Világosan írja imé, levelébe.

488 II [A sor előtt:] JOBONA MATER Mutassd, szívem, Lássam

490 I fugezd II fűgezd

492 II [A sor utáni rendezői utasítás elmaradt.

Helyette:] Sunt literae fictae à Daemone revelantes statum filij, et Legit Literas fictas, quibus Status filij revelatur, tandem ait:

493 II [A sor előtt hiányzik a szereplő neve.]

493–496 I–II [Tízzótagos sorok.]

497 II [A sor előtt:] JOBONA; Talám nem holt még

498 II Mért rontod úgy magad

500 II [A sor után rendezői utasítás:] Aspicit Mater Literas.

MATER

Jaj, átkozot fiú, ezzel kel hálálnod
Dajkálkodásomat? S engem fonyasztanod?
VOTE valamiben én túlem bántásod,
Avagy leg kisebbben hátra maradásod?

(*Abeunt tristes*)

SCENA TERTIA

MUNDUS

505 Órvendek, hogy egyszer valaha láthatlak.

CARO

Vak veti szemére a világtalannak.

GENIUS *INFERNALIS*

Világ, panaszkodott most félre tehetnéd!

MUNDUS

Igen könnyű nékem, el hid, félre tennem,
Vigasztalásomat leg ottan ha vészem.

GENIUS *INFERNALIS*

510 Kicsin hitű, mikor lész jó reménységben?
Lám, a mihez kezdünk nem szakad kezünkben.

MUNDUS

Tudom, nagyon én is ti bennetek bizom,
Mikor egyet értünk, akkor jobban hizom.

CARO

515 Saját örökségem az hizás én nékem,
Azért is másoknak soha nem engedem.

501 I kel (fizetnéd) hálálnod II [A sor előtt:]
JOBONA

502 II s. szívem fonyasztanod

504 I [A sor után a rendezői utasítás hiányzik.]

507 II [A sor előtt:] GENIUS *INFERNALIS*
SECUNDUS.

510 II [A sor előtt:] GENIUS PRIMUS

511 II Lám mihez mi

512 II azért enis

GENIUS *INFERNALIS*

Kecske gyapjun hiszem ústóket nem vontok,
Bornyut a juh alatt valaha láttatok?
Ugy látom, egész nap ma ti *kondásztatok*
Nagyob dolgunk vagyon, magatok tudgyátok.

MUNDUS

520 Ugy vagyon, azért is jo, hogy egyút vagyunk,
Ideje is vagyon, mire szándekozunk.

CARO

Súlt galamb, akarod, rópúlyón szájadba?
Aztot nem hallottad, se nem láttad soha.

GENIUS *INFERNALIS*

Nem láttad, jo Frater, de meg fogod látni.

MUNDUS

525 Pluto jo vitéze, mily példa beszéd ez,
Melyre nyilt fúlekkal a test is figyelmez?

CARO

Ugy vagyon, holott én ezer Mester vagyok,
Még is ilyen dolgot igen ritkán hallok.

GENIUS *INFERNALIS*

530 Ma léssen és márol, hidgyed, el nem halad,
Hogy galambat fogtok, mezitelen marad;
Miert is elúttem, hidgyed, el nem szalad,
Az után meg sútóm, de nem eszel magad.

MUNDUS

535 Már Apodosissát a parabolának
Alkalmasint tudom, órvendek is annak,
Mig órómmét érem Antaeriusomnak,
Jutalmát is adom te faratságodnak.

516 II [A sor előtt:] GENIUS *INFERNALIS*
SECUNDUS; gyapján hiszen ústóket

517 II a' ju alatt talám nem fogdostok

518 I ti kondástok II nap ti ma kandasztatok

521 II [A sor előtt:] CARO; Ereje is vagyon

522 II [A sor előtt:] GENIUS PRIMUS

523 II nem (lattám) hallottam se nem lattad
soha

524 II [A sor előtt:] MUNDUS

525 I vitézé II [A sor előtt:] CARO; melly példa

526 II mellyre fel nyilt fúlel

527 II [A sor előtt:] GENIUS SECUNDUS

528 II olyan dolgot ... ritkán látok

529 II [A sor előtt:] MUNDUS

530 II galambat fosztok s.

533 II [A sor előtt:] GENIUS PRIMUS; a'
porából annak [!]

535 II még órómmét

CARO

Szoly világosabban, miben áll a dolog,
Mivel a szerentse roszul s hol jól forog.

MUNDUS

540 Jövevén vagy, látom, te Jerusálembé,
Csuda, ha nem tudod, mik történtek benné.
Antaerius felől, ki volt seregembé,
Vagyon ám a beszéd, ha vetted eszedbé.

CARO

Antaerius dolga miben van, jól tudom,
És mi következik, meg lád, megmutatom.

GENIUS *INFERNALIS*

545 Az első útkőzet ad jó reménységet.

MUNDUS

Oszolyon a tanács, és szaladgyon ki ki,
Közél nagy zúgással mert it jó valaki.

SCENA QUARTA

JOBONUS

Ide szerentsésen immár el érkezünk.

MATER

El, Istennek hálá, csak látnánk valakit!

SERVUS PRIMUS

550 Ha paracsollyátok az ajtón zörgetek.

SERVUS SECUNDUS

Másként nem is lehet, mert e' szerzetes ház.

SERVUS TERTIUS

Haszontalan itten sokat beszélni.

538 II hol jól, s roszúl forog

540 II Azért nem tudhatod mi történtek

541 II volt seregünkbe

542 II vagyon most a'

543 II miben áll

544 I [A sor magasságában a jobb margón egy M betű.]

545 II [A sor előtt:] GENIUS SECUNDUS

546 II [A sor előtt:] GENIUS PRIMUS

547 II zugással

548 I érkezünk

549 II [A sor előtt:] JOBONA. [A jelenetben MATER helyett mindenütt: JOBONA!]

551 II [A sor előtt:] SECUNDUS

552 II [A sor előtt:] TERTIUS

SERVUS QUARTUS

Ha ugy, hát mért nem tud egyitek zórgettni.
Meg tudok egy ajtott, hidgyetek, még verni.

JOBONUS

555 Űssed hát, ne késsél, beszédnek hagy békét!

PORTARIUS

Ki vagy? Nincs ideje, jój egy ora mulva!
Nem jóhet bé senki, most meg vagyon tiltva.

JOBONUS

Nyis ajtott, jo Barát! Nem tudod, ki vagyok?

PORTARIUS

Csak lassan, haragod itten nem ér semmit.

JOBONUS

560 De igen is sokat ér az én haragom,
A mint is ezennel néktek meg mutatom.

PORTARIUS

565 Alázatossággal bocsánatot kérek,
Jo nagyságos Uram, rolla nem tehetek,
Hogy kún kell állanod. Ezennel hirt tészek
Az Apát uramnak, s megint viszá térek.

Csak tudhassam, Uram, miról kel hirt tenni,
És az Apáturznak mit kellyen mondani.

JOBONUS

Az Antaeriussal akarunk szollani,
Szúlei akarunk véle szembe lenni.

MATER

570 Csak jójón ki hamar, mert régen nem láttam,
Véle szembe lenni sokat ohajtottam.

553 II [A sor előtt:] QUARTUS

554 II még tudok ... még verni

555 I Ussed

556 II [A sor előtt:] PORTARIUS FRATER

559 II [A sor előtt:] FRATER PORTARIUS

560 II az én haragom ér

561 II ezennel, ha kár reátok tér

562 II [A sor előtt:] FRATER PORTARIUS;

Alázatossan

565 II s. mindgyárt

569 II szúlei kívánúnk

571 II [A sor alatt rendezői utasítás:] Exit

Abbas cum Portario.

ABBAS

Illy nagy szerentsémet honnan remélhettem?
Nagyságtokat látni ma nem is vélettem.

JOBONUS

A hol nem velik is, ot az ember terem.

ABBAS

575 Ugy vagyon, de ilyen alkalmatlan uton?

MATER

Alkalmatlanságtul ember nem irtozik,
Valahová menni mikor szándékozik.

ABBAS

Valo, hogy az ember, hol fáj, tapogattya
És méltán kerüli kárát, a hol láttya.

JOBONUS

580 Meg vallom, nagyon fáj s el sem felejtetem,
Egyetlen egy fiam könyves szemmel nézem.

ABBAS

Antaerius lehet, mint vészem eszemben,
Mert más urfi nincsen e szerzetes helyben.

MATER

585 Bizony ó a lelkem, s érette faradtunk,
Véle lenni szembe rég hogy már akarunk.
Isten bocsás, itten régen váraozunk,
Néz meg, jo Apatur, ismérj meg kik vagyunk.

ABBAS

Szerzetes törvényünk nagyon tilalmazza,
Novitiusoknak másokkal szolnia.

572 I Ill II [A sor előtt ABBAS hiányzik.]
honnan érdemlettem
573 II nemis reméltem
574 II az ember ott terem
575 II de illy

584 II ó Lelkem
585 II szembe Lenni rég már hogy akartunk
587 I ismér meg ki II s. ismerj meg kik vagyunk
589 II Novitiusunknak

JOBONUS

590 Vagy engedi vagy nem, ennek meg kel lenni,
 Ha ily mesze kellett érette fáradni.
 Mi látattya volna véle nem beszélni?
 Attyának ne volna szabad fiát látni?

ABBAS

595 Mint sem szent szerzetem valami kárt vallyon,
 Antaerius miat avagy gyalázodgyon,
 Imé, ajtott nyitok, jőjön szabadoson;
 De félek, hogy néki és néktek ez artson.

 Antaeri, Szúleid im, hozzád jőttenek,
 Beszély szabadoson, régen, hogy it lesnek.

MATER

600 Oh, szerelmes fiam! mely régen ohajtlak,
 Jaj, mely sok ideje, téged nem láttalak!

JOBONUS

 Antaeri, így fizetz kedves szúleidnek?
 Zöldellő virága meg aggot fejűnknek,
 Látod, te miattad hajaim őszülnek,
605 Utolso napjaim imé, közelgetnek.

 Mely nagyon sajnálom ifiuságodatt,
 Tekintsed mostani és régi ruhadatt,
 Szúleid házánál kivánt napjaidatt,
 Mely nagy bolondtságra im, adtad magadatt!

610 Meg halok ma holnap. Házam kire marad?
 Lád, familiamnak akkor vége szakad,
 S hát árva házamnak vigasztalást ki ad?
 Nézd édes Anyádatt, tejét kinek szoptad!

MATER

615 Könyörűly, Antaeri, könyörűly Anyádon,
 Enged egy kevéssé, elhessen világon!
 Boldogtalan Anya, siránkozom azon,
 Ki lészen, engem ki kopusomban zárjon.

590 II Vagy endi [!]
593 II fiat szabad látni
613 II kinek tejét szoptad

615 II hadd éllyen világon
617 II ki engem koporsoba zárjon

620 Mely szerentsés volnék, ha meg házasodnál,
De te szerentséseb fiakat ha hadnál,
Másként minden joszág idegenekre szál.
Jaj, ha könyörgesünk előtted nem használ!

SERVUS PRIMUS

625 Urfi, mely nagy nemből és házból származtál,
Szüleid házánál mikent viragzottál,
Kire minden joszág egyes egyedül szál,
Bizony, ha valaha, most nagyot botlottál.

SERVUS SECUNDUS

Fordits szemeidett ifiuságodra,
Atyáid házaban gyújtótt gazdagságra,
Kedves és szerelmes sok paj társaidra,
Ah, mely nagyon ezek téged várnak haza.

ANTAERIUS

630 Kezet adok, látom, ellent nem álhatok,
Nagyob bizonyásra kőntőst változtatok.

(Abeunt)

ABBAS

635 Sirén nevű halak szépen énekelnek,
Mely éneklésekkel embereket ölnek,
Tengernek vizibe véletlenül vesznek,
Azon gyilkos halak, kiket édesgetnek.

ANTAERIUS

Haszontalan, Atyám! Így kelletik lenni,
Mint a notát fuják, látom, ugy kel járni;
Nem lehet ústóket szüleimmel vonni,
Légy jo egészségben, már nem foglak látni.

ABBAS

640 Bujtsuzel, Antaeri, szerentsésen utaz!
De nem tudom, néked Isten mint igralmaz.

619 II ha fiakat

621 II [A sor után:] SERVI DOMINI: PRIMUS

625 II most nagyon hibáztál

626 II [A sor előtt:] SECUNDUS

629 I meg II mely nagyon várnak ezek teged

630 II Keze(m)t ado(m)k

631 II [A sor után a rendezői utasítás hiányzik.]

635 II Kiket ama gyilkos halak

639 II egészségben (mert) már

640 II El mehetcz Antaeri

641 [A sor alatt: ACTUS TERTIUS] I scena

II Sena [!] prima

ACTUS QUARTUS

SCENA PRIMA

GENIUS *INFERNALIS*

Drága, jó barátim, hány hét még a farsáng?

CARO

Te szokásod felet vagy ma igen vigon,
Mert beszédedet is kezded a farságon.

MUNDUS

645 Meg lehet, mert néki igen jól van dolga,
És merről fúj a szél, palástyát fordítja.

GENIUS *INFERNALIS*

Igaz, még is többet futok és faradok,
Házam vagy ágyamban én ritkán virradok.

CARO

650 Ha kővér nem volnék, veled verset futnék,
Más mesterségben is keveset engednék.

MUNDUS

En még is futkoztam hamarab célomat,
Mivel mindenestül bírom é világot.

GENIUS *INFERNALIS*

Mi haszna, hogy bírod, s kevés hasznod vagyon,
Minden, a ki akar, *előtted* szaladgyon.

CARO

655 Antaeriussal is egyedül nem bírtál,
Még is csuda dolog, mint fel fuvalkodtál.
Sokszor mások által te lábra állottál.
Hát a múlt ézaka ugyan mit álmodtál?

642 II [A sor előtt:] GENIUS *INFERNALIS*
PRIMUS

647 II [A sor előtt:] GENIUS *SECUNDUS*

648 II én igen ritkán

651 II Én mégis futhatom

653 II [A sor előtt:] GENIUS *PRIMUS*

654 I alattad II előtted

655 II nem bírál

656 II (miként) mint fel fuvalkodál

GENIUS INFERNALIS

660 Igen jól álmodot, mert meg nyerte kárát,
S visza hoztam néki tévelyedet fiát.

(*Illi fugiunt, Genius Theophili exit*)

GENIUS THEOPHILI

Viszsa hoztad, gonosz, de meg adod árrát.
Hogy mered rontani te Uram országát?

(*Extrahit gladium*)

Antaeri tiede? Ezt holtig tagadom,
Mellette ellenned fegyveremet vonom.

GENIUS INFERNALIS

665 Ki vagy te? S ellennem mernélé támadni?

GENIUS THEOPHILI

En Theophiluse, hogy ha te isméred,
És ellenem mered ki vonni fegyvered?

GENIUS INFERNALIS

Ki vonom halálos ellenségem ellen,
A Theophilustól és tőled eb féllyen.

GENIUS THEOPHILI

670 Eb féllyen? Te gonosz, pokolbéli Sátán,
Tudod, gyalázatott vallasz első csatán,
Távozzál, fejedet vészem minden órán,
Szed fel sátor fádat és lépjél szaporán!

(*Genius infernalis aufugit*)

675 Mely hamar irigye támad minden jonak,
Istenes életen mely kevesen kapnak,
De szent életre is a kik szándékoznak,
Ha valami éri, mindgyárt hátatt adnak.

659—660 II [Hiányzik. Rendezői utasítás sincs a 661. sor előtt.]

661 II [A sor előtt:] GENIUS MARIOPHILI SEU VIRTUS.

662 II merted ... Uram jóságát [A sor után a rendezői utasítás hiányzik.]

663 II azt holtig

664 II érette ellenned

665 II [A sor előtt:] GENIUS PRIMUS; mernél támadni

666 II [A sor előtt:] GENIUS MARIOPHILI; Én Mariophilusé

668 II [A sor előtt:] GENIUS PRIMUS

669 II Máriaophilustól és

670 II [A sor előtt:] GENIUS MARIOPHILI

671 I vallás II valhat ó ez után

672 II Tartozzál

673 I [A *fádat* beszúrva. A sor után a *Genius* szó hiányzik.] II [A sor után a rendezői utasítás:] Afit [!] infernalis genius.

SCENA SECUNDA

ANTAERIUS

680 Már veszem eszembe, és adom az árrát,
Hogy inkább halgattam szüleimnek szavát,
Mint sem az Ur Isten kegyes hivatallyát,
Kétszer félre tévén a szerzetes ruhát.

685 Nem különben járék, mint a vízi halak,
Kik édes maszlagott mihelyest kostollnak,
Avagy tátott szájjal az horogon kapnak,
Életeket vesztk, s mészár székre jutnak.

Avagy mint ágakon rópdeső madarak,
Kik a sípolásra egyben csoportoznak,
És bátorságosan lép vészőre szállnak,
Holott véletlenül osztán meg fogatnak.

690 Vallyon szüleinek ez után ki hiszen,
Nem de minden fiu rollam példát vészen?
Bizony, a ki akar élni szerentséssen,
El hiszem, nálamnál, hogy szemeseb léssen.

695 Ah, mely véletlenül keritének tőrbe,
Mely nagy álnoksággal csalának a lépre!
Mérget maszlagukat, hogy nem vettem észre,
Horgokat el nyéltem nagy veszedelmemre.

700 A szerzetes Atya midőn példázgata
Sirén nevű halrol, lám igazat monda,
Hogy ki éneklését nyitott füllel hallya,
Bizonyoson annak élete van oda.

705 Eletem ván ugyan, mivel még fettrengék,
De igen késerves életett én élek,
Mert nagy boszusággat mind naponként lelek,
Soha vigasztalást immár nem reméllek.

680 II Hogy sem

683 I kosto(ly)llnak [A javítás ráírva.] II
kostolnak

684 II az horoghoz

686–689 II hiányzik

693 II [A sor után a rendezői utasítás:] Hic
maerente Antaerio potest fieri cantio ex se-
qventibus versibus.

694 II [A sor előtt:] 1.

696 II A' merget horgokat

697 II Maszlagokat nyeltem

698 II [A sor előtt:] 2.

701 II [A sor előtt:] 3.

704 II bószúsággal napjaim telének

GENIUS THEOPHILI (*Post cortinam*)

Antaeri, Antaeri, ne essél kétségbe!
Meg lád, meg fordulnak mind ezek időre,
Nagy szomorúságod fel virrad örömré,
Most, mit nem szenvedhets, leszen annak vége.

ANTAERIUS

710 Ne essem kétségbe? S vallyon ki ne esnék?
Igen is békével én mindent túrhetnék,
De mivel nem lehet, bé is tellyesedgyék,
Mindaz, mit akarnak a kegyetlen szülék.

715 Oh, kegyetlen szülék! De te, gonosz Atya,
Szerentsetlenségem s veszedelmem oka,
Hogy ennyire gyúlólsz, mi lehet az oka,
Meg látod, boszúmot töltöm még valaha.

720 Szerzetesek közül szép szoval ki csalál.
Emlékezele rá, akkor mit fogadál,
Veszed e eszedben, miként velem bántal?
Sok esztendeje már szépen sem szollottál.

725 Ha ki nem öntötted még minden mérgedett,
Ónsd ki, nem tártóztatt, lám, senki tégedett,
Eddig émésttetted sokat születedett,
Emeszd ez után is, nem keres mentsegett!

De várj, a *mint* méred, bizony vissza mérem,
S meg adom a költsónt, ha szerit tehetem,
Ma leszen a napja, bóven meg fizetem,
Nem várom az halált, én fejedet vészem.

GENIUS THEOPHILI

730 Antaeri, Atyadatt meg ólni akarod?
Kemény szívű fiu, szüledett nem szánod?
Nem lád, Istenedet mely nagyon meg bántod?
Meg lásd, kárhozatra mert magadatt adod!

706 II [A sor előtt:] GENIUS MARIPHILI [A rendezői utasítás hiányzik.]

709 I [A *szenvedhets* előtt egy olvashatatlanságig áthúzott szó áll.] II nem szenvedcz

710–713 II [E sorok helyett:] Ne essem kétségbe; az igen jó volna, | De a' sok keserőség ím szívemet fojtja, | Azért késértetbe az én lelkem juta, | S. órók kárhozatra indulnia kell ma.

717 II még töltöm

719 II emlékezzel reá

720 II velem miként bántal

721 II Sok ideje, hogy már

725 II Emeszed ez után nem keres

726 I a mit II De valamint méred, bizony vissza (méred) mérem

730 II [A sor előtt:] GENIUS MARIOPHILI

732 II Nem tudod, hogy Istent

733 II Vigyázz kárhozatra ne vessed magadot.

ANTAERIUS

735 Meg ölni akarom, semmi nem tartoztatt,
Szivem is szüntelen engem arra izgatt,
El távozott tőlem már Isteni bánatt,
Antaeri pokoltol semmit nem irtozhatt.

SCENA TERTIA

GENIUS INFERNALIS

740 Huj, dicsekedhettek előttem mind ketten,
Hogy nyakba hagyátok a minap nagy szépen,
Hiteletek immár néktek mikor lészen,
Mert az én részemről kőnyen már eb hiszen.

CARO

745 Hát még azon tóród az olta fejedett?
Sajnálom, fáraztod ily nagyon elmédett,
Nem, az ellenség nem ieszgett engemet,
Sőt inkább szerettem akkor szerentsémert.

Az Antaeriushoz akkor menten mentem,
És az házasságra ottan gerjesztetem,
Atyja hire nélkül társát is szerettem,
Mellyel gyűlölséget közöttük neveltem.

750 El annyira, egy mást hogy nem szenvedhetik,
Melly nagy zenebona innen következik.
Jol meg gondolhatni, az Atya haragszik,
A fiu pediglen nagyon káromkodik.

GENIUS INFERNALIS

755 Jol van, veszem eszre, már szent a békeség,
Nem is kel ez iránt több bizonyos mentség,
Ha világban volna hasonló mesterség,
Ellennünk nem álna akár mi erősség.

734—737 II [Hiányzik.]

737 II [A sor után:] Schena tertia, quae omitti potest, si vis.

738 II [A sor előtt:] GENIUS INFERNALIS PRIMUS

739 II a' minap mind ketten

744 II nem vesztett el engemet

745 II Sőt engem [!] szerettem

748 I Atyok II attyok hírek nélkül

751 II Melly zenebona innen

752 II Hogy meg házasodott az atya

753 II A' fia

754 II [A sor előtt:] GENIUS INFERNALIS SECUNDUS

756 II ha világon

MUNDUS

760 Héában feredik a fekete Csoka,
Mert nem lészen soha fehér galambotska,
A fekete hollott akár ki mint mosza,
De nem fejeződik meg fekete tolla.

Ennyi sok beszédem ha semmit nem használ,
Tók a fejetek, tók, nem is egyéb annál.

CARO

765 Csak válladrol beszélsz, a mint veszem észre,
Tók fejű is ügyel, el hid, beszédedre.

MUNDUS

Mi haszna, ha ügyel, de meg nem értheti
És mire czélozzon észre nem veheti.

GENIUS *INFERNALIS*

Ez könnyen meg lehet, és nem is nagy csuda,
Ne tartoztas, mond ki, értelme mi csoda!

MUNDUS

770 Haszontalan mondgyák vaknak, hogy meg virratt,
Mivel hogy nem láthat soha nap világatt.
Senki egy vágással nagy fát le nem vágatt.
Ki rakot egy kóbúl valaha egy váratt?

775 Mostani dolgunknak én rajtam a sollya,
És noha most a test, a' mint hántorgattya,
Hogy nagy zenebonat Antaerius háza
Szenved, mert ellenne támadot az Attya.

780 Es te is szerentsés már két probán voltál,
És hivatalodban semmit nem hibáztál,
De mind azon által oda nem juthattál,
Se végső örömet fáradván nem hoztál.

761 II Meg nem fejeződik rút

763 II Tók a' fejed

768 II [A sor előtt:] GENIUS SECUNDUS

773 II valaha kő várát

779 I [A sor alatt:] (de még végén te ol de r...)

II [781. sorként.] Hivatalodban [!] noha nem

780 II [779. sorként.]

781 II [780. sorként.]

GENIUS *INFERNALIS*

El kezdett harczonknak csak érnők már végít,
Félek, Theophilus megint meg tántorit,
785 Ha tőle győzetünk, nagyon el hiresít,
Az utan nem erünk tellyességgel semmit.

CARO

Egyszer s mind rohannyunk, majd nagy csapást tészünk,
Bizonyal meg leszen kívánt nyereségünk.

MUNDUS

Régi madarász vagy, csuda, még is botlol,
790 Régen végben vittem, mire szándékozol;
Jobonust inditám már (a dolgosok hol
Sirnak), és egyedül csak maga gyalogol.

Hogy a dolgosokat álnokul vizsgálja,
Külső majorsága, mint vagyon, meg lássa,
795 A szőlő termését miképpen mutattya,
Ennek a szeszivel magát mulathassa.

Az Antaeriusis jól meg környékeztem,
Egyedül Jobonus indult, jeleztettem,
Hogy ótett meg öllye, fel is gerjesztettem,
Pállya futásomat én ma így végeztem.

GENIUS *INFERNALIS*

800 Így hát jól meg felelt mindenik magáért,
Örvendezhetünk is az el nyert praedáért.

CARO

Csak lappangva nézzük a ki menetelit,
Félelmes, távozzunk és ne maradgyunk it.
805 Midőn verekednek ne lássanak senkit,
Az Antaeriusnak már ne mondgyunk semmit.

782 II [A sor előtt:] GENIUS PRIMUS

783 II Félek Mariophilus

785 II Ázonnal nem

786 II majd úgy csapást

791 II Kérdezi, egyedül

793 II hogy vagyon

797 II indult, jól értettem

800 II [A sor előtt:] GENIUS SECUNDUS.

801 II [A sor után rendezői utasítás:] Hic potest

fieri similis Cantio cum saltu: Jertek, tehát

vigadgyúnk, vigadgyúnk, | A' lábunkat moz-

gassuk, mozgassuk! | Hop, hopt Kiáltsunk, |
Hop, hopt Kiáltsunk, | Sippal, dobbal járjünk!
|| Mert el nyertük Antaerit, Antaerit, | Bará-
toknak örömit, örömit. | Meg vetette Mesterit,
| Meg utálta intesit. || Feleséget már ő vett, már
ő vett, | S. az eszeis már el ment, már el ment. |
Ma az attyát meg őli | És úgy magát el veszti. ||
Azért vigan lehetünk, lehetünk, | Míg más
kíntsre akadúnk, akadúnk! | Hop, hopt kiált-
súnk, | Ujjab hó penzt kapúnk.
804 II veszekednek

MUNDUS

Szaporán csak, Frater, ezennel itt terem,
Jobonus jó járo, már régen ismérem.

SCENA QUARTA

JOBONUS

Szegény meg vénhedett fejem mire juta,
Job lett volna fiat soha nem látnia!
810 Ennyi but bánatot nem látnék miatta,
Vagy inkább szerzettben ő maradot volna.

Csak hogy hirem nélkül ő feleségett vett,
Magához hasonlott rossz eb nem keresett.
815 Annyira forralta fel bennem a mérget,
Tellyességgel szívem hogy már meg epedett.

Efelet mord kedvű, mindenkor haragos,
Rest, tunya, topzodo, keringő, hásártos,
Az oeconomia mellet is nem gondos,
Szomat nem fogadgya, mely felette bajos.

820 Bánom azért magam, hogy így fárasztottam,
El mulando johan hogy ennyire kaptam,
Sok pénzt, gazdagságot számára tartottam,
Hogy gazdagon legyen, magam fonyasztottam.

825 Mely keserves kereszt rossz fia Attyának,
Kivált nem remélvén jobbulását annak.
Egy kis mulatságot majd tézsek magamnak,
El megyek munkáját nézni dolgozóknak.

ANTAERIUS

Ne sies, Jobonus, csak halaszd máskurra,
Mert dolgom van veled! Jöttem jó órára.

806 II Fratres

809 II soha fiat ne

810 II Most ennyi bánatot

814 II bennem fel a'

816 I mor

816—819 II [Hiányzik.]

821 II hogy annyira

823 II Hogy felesén Legyen

828 II mászszorra

JOBONUS

830 Mit akarsz rossz fiú, nem tudsz ott hon ülni,
Tálám itt is akarsz engem boszontani?
A mely úton jöttél, tudgy vissza is menni,
Ha büntetésemet akarod kerülni!

ANTAERIUS

835 Mit akarok? Vár csak, ezennel meg látod,
Istentelenséged árrát majd meg adod!
Mire szándékozom, hogy ha még nem tudod,
Vesd le a mentédet, majd meg tapasztalod.

JOBONUS

Rosz, átkozot fiú, így bánsz te Atyáddal,
Mérsz jádzani véle, mint tréfás társaddal?

ANTAERIUS

840 Átkozot, rossz fiú? De átkozot Atya,
Oda van életed, vagy halálnak fia.
Már ne szitkozodgyál, készüly más világra,
Te veszedelmedet, tudod, mi okozza!

JOBONUS

Oh, szerelmes fiam, az Istenért kérlek!

ANTAERIUS

845 Halgas, mert már késő a te papolásod,
És míg életben vagy, én szomat halgatod.

Három esztendeje, leg fellyeb négy vagyon,
Hogy fel fegyverkezél én ellenem nagyon,
Szerzetből ki hozál igen hatalmason,
850 Meg ésvén a szívem álnok sirásodon.

Oh nagy kegyetlenség csak meg is gondolni,
Másodszor is méréd te azont próbálni,
Jo emberek közül engem ki hurczolni,
Keserves panaszzom nehéz ki mondani.

831 I Tálám
839 II mint házas társaddal
843 II okozta

848 II fel fegyverkezéstől
851 – 854 II [Hiányzik.]

855 Mind ejjel, mind nappal az oltátul fogva
Igen keservesen lelkemet furdallya,
Isten hivatallyát hogy én rugtam falba,
De te is mindenkor voltál, mint mostoha.

860 Mert Istenre mondom, az esztendők alatt
Hozzám szereteted el annyira lankatt,
De még csak orczád is, ha látott, meg hívott,
Hogy méltót fiad is teged meg tagadhatt.

865 De nem csak meg tagad. Boldogtalan ora!
Hogy szántám magamat illy nagy gyilkosságra!
Ég, föld, minden állat, nézzetek sorsomra,
Te ne csudálkozzál, készűly az halálra!

Aly térdre *most tehát!*

JOBONUS

Jaj, fiam könyörűl!

ANTAERIUS

Aly térdre, ne késsél!

JOBONUS

Oh, hát meg kel halnom!

ANTAERIUS (*Decutit ad terram et stat supra pectus Joboni*)

Halj meg! Nem engedem, más légyen hohérod.

JOBONUS

870 Ha más ként nem lehet, ne kinez, csak óly meg!
Nem lehet előtted, látom semmi mentség.

858 II S. az ólta mindenkor

861 II el hervatt

862 II Azért a' fiad is méltán meg

863–866 II [Hiányzik.]

867 I Aly térdre [A szótagszám miatt a II. alapján javítva.] II ANTAERIUS Aly térdre tehát s. Készűly a' halálra JOBONUS Jaj fiam

könyörűly szerelmes Atyádon

868 I [A sor előtt ANTAERIUS hiányzik.] II

ANTAERIUS Aly térdre ne késsél, így vagy a' Kardom JOBONUS Oh hát meg kell halnom szerelmes magzatom

869 II [A sor elől hiányzik a rendezői utasítás.]

ANTAERIUS (*Extrahit gladium, férít, corpus abscindit*)

875 Kardott rántok, légyen életednek vége,
Fejed testől valik, nem gondolok véle!
Huzom ezen dögöt, innen im már félre,
Nem gondolok véle, maradgyon itt vére!

Hogy Istennek éllyek, nékem nem engedted,
Azért tovább élni te nem érdemletted,
Órók kárhozatra fiad készítetted,
Világi éltedett miért el vesztetted.

880 Tudom, hogy nékem is oda lesz életem,
Ezen gyilkosságom ha el nem rejthetem,
A mig lehet ugyan, magam mentegetem,
De ha ki tudodik, bizony megfizetem.

(*Pro Prologo valet*)

885 Oh, Atyák, mely kemény iteletre mentek,
A kik fiatoknak a jot ellenzitek,
Oh, fiak, kétséges ki meneteletek,
Kik minden ok nélkül jotol bocsut vesztek.

Vigyázzatok azért, hogy meg ne essetek,
Jobonusrol példát, igen jót vehettek.

ACTUS QUINTUS

SCENA PRIMA

PROVISOR VINEAE

890 Félek, hogy az Urat valami tanálta,
Másként bizonyosan ide ki jót volna,
A mint bizonyosan a reggel mondotta,
Az Ur pedig szavát tartani meg szokta.

872 II [A sor elől hiányzik a rendezői utasítás.]

Nincsen semmi mentség légyen élted

873 I béle II Ha el kell vesznemis nem gondolok

874 I dőhót [Értelemszerűleg jav.] II Tudomis
hogyanékem oda lesz életem (Vö. a 880. sorral!)

875 II Ezen gyilkosságom ha el nem rejthetem
(Vö. a 881. sorral, azonos.)

876 II De mivel Istennek élnem nem

878 II Órók kárhozattját hogy fiadnak kérted

879 II Világon éltedett azért

884–889 II [Hiányzik az előtte lévő rendezői
utasítással együtt.]

887 I nélkül

890 I [A sor előtt:] ACTUS QUARTUS. [Érte-
lemszerűen jav.] II ACTUS QUARTUS Sche-
na ...

891 II Másként bizonyára

892 II A' mint a' reggelis nékem meg mondotta

895 Nem is szokta eddig soha el mulatni,
Hogy ezen a napon ide ne jőjjön ki,
Külső majorságát mert szereti látni,
A szálló érésén szokot őrvendezni.

COADJUTOR PRIMUS

900 Jobban tudod ugyan az Uraknak dolgát,
Mivel régen lakod már azok Udvarát,
De tám fel nem vetted még jól practikáját,
Eszre nem vehetted minden ága, bogát.

905 Sokat éskúvéssel az Urak fogadnak,
Nagy büntetés alatt a mit parancsolnak,
Mihelt kettőt hármat palotán fordulnak,
Ottan el felejtven, más dologhoz fognak.

COADJUTOR SECUNDUS

Ugy vagyon. Urfi is mihelt házasesék,
Ottan minden kedve Urunknak el esék,
Fiának kedvéért csak egyet sem lépék,
Méreg boszusággal sőt inkább meg telék.

910 El annyira, hogy már semmivel nem gondol,
Cselédinek soha igyenessen nem szol,
Jobbágyit vereti, tanállya valahol,
Magát oltalmazza minden nyájasságtol.

915 Más, hogy ifiusága már száraba hágott,
Ideihez képest felette meg aggott,
Nyughatatlanságtol nagyon el nyomatott,
Sok but, fáratságot mondhatatlant látott.

COADJUTOR TERTIUS

920 Ambár, jó barátim, ezek így legyenek,
Nem is mondok könnyen, hidgyetek, ellenek,
De ha rá*m* halgattok, igazat beszéllek,
Urak és közöttünk különbséget tésztek.

895 II ne jőne ide ki

896 II mert igen szereti

898 I PRIMUS [Az egész jelenetben a szerepet jelölő sorszámnev mellett nincs COADJUTOR, értelemszerűen jav.] II [A sor előtt:] FOSSORES. PRIMUS. [A szerepet jelölő sorszámnev mellett az egész jelenetben itt sem található a FOSSOR.]

906 II Ugy van mert Urfiis

914 II már inába szállott

918 I legyetek II legyenek

920 I rá II rám

921 II vésztek

925 Szegény Paraszt ember, ha kezd egy dologhoz,
A míg el végezi, szívesen lát ahoz,
Ám bátor elméje imit amot kaproz,
De semmi változást az néki nem okoz.

Ha áll, áll vagy eszik, mást akkor nem csinál,
Ottan visza rántya, ha elméje sétál,
Kaszálás idején, ha valaha meg ál,
Meg feni kaszáját, hogy ha követ tanál.

930 Az Urak pediglen más régulát tartnak,
Végig egy dologban nehezen maradnak.
Egy órában egyet, másban mást gondolnak,
Szinten ugy van dolgok, mint változo holdnak.

935 Már asztalhoz ülnek, s mihelt enni kezdnek,
Alig kostolhattya, már tánczra készülnek,
Kezdvén tánczolásához vadakat képzenek,
Alig fordul egyet, ottan pénzt zörgettnek.

940 A szolgának izen, hogy nyergellyen lovat,
Eleiben viszi, már nem lovagolhat,
Kártyát kér, hogy már ő egy kevesset mulat,
Ha láttya, el fordul és vásárol lovat.

945 Mivel azért soha Urak nem nyughatnak,
És egyik dologrol másakra ugranak,
Nem csuda, sokakban hogy ők hibázzanak,
Sőt (visza tromfolván) ha sokat hazudnak.

Ezek seregéből Urunk sem eset ki,
Bizonytságot tehet komornyikja, Berki.
Azt is meg mondhattya, miért nem jót ma ki,
Nem tudván nálánál eztett jobban senki.

COADJUTOR QUARTUS

950 Másoknak szemében vizsgálod a szálkát,
Nem látván szemedben temérdek gerendát.
Hogy tudhattya az jól az Uraknak dolgát,
Ki forgat minden nap hol ádot, hol kapát?

926 II [A sor előtt:] QUARTUS. Ugy vagon
mert vagy áll mást
934–937 II [Hiányzik.]
938 II [A sor előtt:] QUINTUS

940 II ő már egy kevesse
945 II És néha nagyobbat mint paraszt botlanak
949 II Nem tudgya nálánál mert ma jobban
950 II [A sor előtt:] SEXTUS

955 Es bizonyal mondom, nem venném magamra,
Mely dolgokat bizott Isten az Urakra,
Kik ha nem vigyáznak igazán azokra,
Bizonyosan mennek örök kárhozatra.

960 Egy kerek summában a dolog így vagyok,
Urakra parasztok mivel törnek nagyon,
Őket gyalázhassák, igyekeznek azon,
Csak oka a méreg, látom világosan.

PROCURATOR

Mennyünk haza felé, még bé estveledik,
Mert nehéz utázni, ha bé setétedik.

PASTOR

Lassan, Uram, lassan, mert lád, nem futhatok!

PROCURATOR

965 Mit akársz? Térj vissza, lád, haza sietek!
Meg pirongat Uram, azon igen félek.

PASTOR

Ne fély, nem pirongat, jaj, már halva fekszik,
Az égi madarak már a testit erdik.

PROCURATOR

Nem hiszem egy könyen, nem is lehetséges.

PASTOR

970 Hiszed vagy nem hiszed, de ám nem hazudok.
Hirt attam, juhokhoz már vissza fordulok.

PROCURATOR

Ne tréfály, ha valo, mond meg, honnan tudod!

PASTOR

975 Nyilván valo, ugyan eszre nem vehettem,
Mint eset, mert tóllök igen távul éstem,
Innen a gyilkost is meg nem ismérhettem,
Még az Ur testét is az ut félen leltem.

957 I bizonyos II bizonyosan

962 II [A sor előtt:] PROVISOR. [Az egész jelenetben a PROCURATOR helyett PROVISOR.]

964 II [A sor előtt:] OPILIO. [Az egész jelenetben PASTOR helyett OPILIO]; ládd hogy nem

967 II jaj mert

968 II testit esdik

972 II ha (való tudod mond) való

PROCURATOR

Te Isten hirivel el mehetz már visza,
Mivel vigyáznod kel Urad juhaira!
Jaj, mely szomorú hirt viszek az Udvarba,
980 Ah, szerentsétlen pász s boldogtalan ora!

SCENA SECUNDA

MATER

A Jobonus miat majd meg eped szivem,
Szerentsetlenségűl nagyon igen féltem,
Hogy sokáig késik, néhezen szenvedem,
Másut, hogy egyedűl mennyen, nem eresztem.

ANTAERIUS

985 Egyedűl? Hát vallyon szolgálák mire valok?

SERVUS PRIMUS

Uram, nem vétettűnk, mert el nem ereszte,
El indultunk vele, de visza kergete.

ANTAERIUS

990 Esse lélek kurák! Mind hamissak vadatok,
Mert tőlem is, látom, keveset tartotok.
Atyámnak is szavát ritkán fogadgyátok,
A melynek is árrát bizony meg adgyátok.

SERVUS SECUNDUS

Uram, ne pirongas, mert ártatlan vagyunk,
Az öreg Ur léssen ebben bizonságunk!

ANTAERIUS

995 Meg lássátok, többé ne cselekedgyetek,
Akár hova menyen, utánna legyetek,
Erről magával is Atyámmal beszéllek,
Kit érdeme szerint en is meg becsűlek.

979 II viszik [!] az

981 II [A sor előtt:] JOBONA. [Az egész jelenetben MATER helyett JOBONA olvasható. Itt is Schena áll a scena helyett.]

982 II ötet igen féjtem

984 II Mászor hogy

985 II hát szolgálák vályon

986 I vétettunk II [A sor előtt:] SERVI PRIMUS

987 II vala de

994 II Most csak intlek de többször ne cselekedgyétek

SERVUS TERTIUS

Jól tapasztalhattad, jámborul szolgálunk,
Nem tudom, mind eddig hogy miben botlottunk.

ANTAERIUS

1000 Jo, jo, csak lássatok mostan dolgokhoz,
Meg érkezvén Atyám, ülhessünk asztalhoz!
Látom, a tisztarto érkezik, tám jot hoz.
Ki küldőt volt téged ki a munkásokhoz?

PROCURATOR

1005 Az Ur. És maga is akarta meg látni
Külső majorságát és job rendbe venni,
A mint az előtt is szokta cselekedni,
Ez okból egész nap kellett várakozni.

ANTAERIUS

Ha így, az Atyámmal nem voltál hát szemben,
Talám ugyan eset szerentsétlenségben?

PROCURATOR

1010 Ugy vagyon, s bizonyos, szegény meg óletett.

ANTAERIUS

Meg óletett? Kitúl, nem vettede eszre?
Atyámnak gyilkossa bizony akad kézre!

MATER

Jaj, Antaeri, ugyan meg óletett Atyád!
Nékem vigasztalást, ha úgy vagyon, ki ád?

PROCURATOR

1015 Az Isten. Jobonus mert már oda vagyon,
Holt teste fő nélkül hever ország uton.

ANTAERIUS

1020 Szaporán a testit udvarba kell hozni,
Mások fussanak el bírának hirt tenni,
A gyilkosokat kel ezennel keresni,
Akár hogy, akár mint elő keríteni!

998 II jámborúl szolgálunk

999 II miben hibáztunk

1006 II szokatt cselekedni

1008 II Ha úgy van Atyámmal

1009 I tálam

1015 II mert már Jobonus oda

1019 II Mert a' gyilkosokat kell fel kerestetni

En is el készülök, s ezennel indulok,
Nyugodalmat addig magamnak nem adok,
Azon gyilkosokra miglen nem akadok,
Ha lehet, atyámért bizony boszút állok.

MATER
1025 Jaj, fiam, ne készüly, tégedett is féltlek,
Vigasztalásomra maradj velem, kérlek!

ANTAERIUS
1030 Szánlak, édes Anyám, igazán meg valлом,
Szerelmes Atyámot annál inkább szánom,
Mire nézve addig éppen nem nyukhatom,
Mig a gyilkosokat elődbe nem hozom.

MATER
Eregy, mert te is vagy keserúségemre,
Csak éppen miattad jutott Atyád erre!

SERVUS PRIMUS
Meg parancsoltuk már, Uram, a bíráknak,
Hogy után mennyenek átyád gyilkossinak.

SERVUS SECUNDUS
1035 Poroncsolatodra mi is készen vagyunk,
Azért ha akarod, im már indulhatunk.

ANTAERIUS
1040 Kész vagyok Atyámért véremet ontani,
Indullyunk, it tovább nem lehet maradni.
Ki merte Atyámra fegyverét ki vonni,
Ily halatlan dolgot mérészen próbálni?

SCENA TERTIA

JUDEX
Jo Atyámfiái, hát mivel járátok,
Talám a gyilkosra még sem akadátok?

1033 II [A sor előtt:] **SERVUS QUARTUS;**
Meg parancsolám már
1034 II atyád gyilkossának

1035 II [A sor előtt:] **SERVUS PRIMUS**
1040 II Ily halhatatlan dolgot mereszlett pro-
bálni [A sor után:] **SCHENA ...**

MILES PRIMUS

Harmad naptól fogva éjjel nappá tettünk.

MILES SECUNDUS

Hegyet, völgyet, erdőt, mezőt be nyargaltunk.

MILES TERTIUS

1045 De még föld alatt is lukakban kerestük,

MILES QUARTUS

Még is semmiképpen fel nem tanálhattuk.

ANTAERIUS

1050 Birák, ne szűnnyetek, az Istenre kérlek,
Gyilkossát keresni az ártatlan Vérnek,
Ha el halgattyátok, sokon lábat vésznek,
És így kegyetlenül többeket is ölnek.

SENATOR PRIMUS

Igen is, nem szűnünk, kezdvén é dologhoz,
S mennél jobban lehatt, hidgyed, látunk ahhoz.

SENATOR SECUNDUS

1055 Urak, mindeneket mostan tegyünk félre,
Panasz, supánkodás mulhat más időre,
Hanem csak tekintsünk a ki öntött Vérre,
Mert bizony egyéb ként nem megyünk semmire.

SENATOR TERTIUS

1060 Nem is léhet más kint, az idő is mulik,
Azért ha szavamra mindenik rá hajlik,
Jo, ha azon Pástor elő hivattatik,
A kit emlegettnek, s examinaltatik.

JUDEX

Teczik. Két katona csak mennyen érette,
Ha nem akarna is, kőtve hozzák ide!

1043 II [A sor előtt:] MILITES. PRIMUS

1044 II [A sor előtt:] SECUNDUS

1045 II [A sor előtt:] TERTIUS; lakásban
kerestük

1046 II [A sor előtt:] QUARTUS

1051 II [A sor előtt:] SENATORES. PRIMUS.

[A továbbiakban csak a Senator sorszáma talál-
ható.] a' dologhoz

1052 II s. mentől jobban

1056 I meyünk II megyünk

ANTAERIUS

El veszti eletit, most ha szot nem fogad,
Vagy bizony tómliecznek fenekén meg rothad.

SENATOR PRIMUS

1065 Antaeri, nem lehet itten maradásod,
Mostani törvényben nem is lehet voxod.
Távozzál, házadnak ha jóvát kívánod,
Mely miat birákra nem lehet haragod!

ANTAERIUS

Óró mest, mert tudom, ennek meg kel lenni.

SENATOR SECUNDUS

1070 Jószte fiu, látom, nagyon meg iedtél,
Méltán is, felette mert nagyot vétettél,
Fertelmes, kegyetlen gyilkosságban estél,
Meg adod az árrát, jo kézbe kerültél!

PASTOR

1075 Mit beszéllesz, Uram, hát én meg iedtem?
Néz jobban szemembe, én magamat mentem,
Egy bottal embernek fejét hogy vehetem?
Tellyes életemben nem volt más fegyverem.

SENATOR TERTIUS

Hallode, lassabban, majd kinzásra huznak,
Kinzo szerszamokat hohérok hozzanak!

LICTORES

1080 Készen vagyunk, Uram, parancsolatodra.

JUDEX

Ez ember nem akar igazat vallani,
Ha csak általlatok nem fog kinoztattni.

1065 II [A sor előtt:] SENATOR QUARTUS
1067 II Távozzál ha jóvát házadnak kívánod
1070 II [A sor előtt:] (SENATOR QUAR-
TUS) JUDEX
1072 II kegyetlen gonosságban éltél

1074 II [A sor előtt:] PASTOR SEU OPILIO;
Mit beszélsz
1076 II hogy vehettem
1078 II [A sor előtt:] (SENATOR QUAR-
TUS) JUDEX

PASTOR

1085 Engemet kinozni? Nem szükség, jó Urak,
Mert mindenben valloam magam ártatlannak,
Mind azokon kívül, mit szemeim láttak,
Miattam hoherok most ne fáradgyanak.

Vagy súttók vagy fősztók, egyebet nem tudok,
Csak éppen az mellett, mit láttam, maradok.

JUDEX

1090 Láttad hát, Jobonus mikor meg óletett?
Leg aláb mentened, hát miért nem lehetett?

PASTOR

Nem tagadom, láttam, de meszéere estem,
Míért viaskodnak, eszre nem vehettem,
Se őt, se a gyilkost meg nem ismérhettem,
A barmok miat is oda nem mehettem.

SENATOR PRIMUS

1095 Kiáltást, jajgatást semmit nem hallottál,
És valami fegyvert kezekben nem láttál?
És, noha, mint mondod, tóllók távol Voltál,
Valamit vehettél eszre, ha akartál.

PASTOR

1100 Mikor szembe mentek ketten, azt jól láttam,
Holmi kiáltást is kőzöttük hallottam,
Fegyver villogását egyszer sajditottam,
De mi dolog légyen, éppen nem álmodtam.

JUDEX

Hány orakor eset, meg tudnád mondani?

PASTOR

Ebéd után eset mind egy két orakor.

SENATOR SECUNDUS

1105 Hát oly bizonyos jelt tudnále mutattni,
A melyből a gyilkost lehetne meg tudni?

1083 I [A szerepnév hiányzik, értelemszerűen kiegészítve.] II Engemet nem szükség Urak kinozzatok

1084 I [A *mindenben* szó *ben*-je beszúrva.]

1090 II mentened leg alább

1091 II Láttam nem tagadom

1094 II a' juhok miattis

1097 I vávol

PASTOR

1110 Uraim, mi haszna, sokaig gyontattok?
Most többet belöllem ki nem csafarhattok,
Ákár mint s ákár hogy engem satullyatok,
Azon kívül a mit eddig hallottatok.

Hanem hogy az egyik város felé indult,
De a másodikát nem láhattam sohult.

SENATOR TERTIUS

Köntösének színét vehettede eszré?

PASTOR

Oly formának láztot, mint ifiu Uré.

JUDEX

1115 Hát termete?

PASTOR

Se nem magos, se nem terpe.

SENATOR PRIMUS

Kenszeritlek még is te igaz hitedré!
Semmit el ne tagagy és vigyáz lelkedre!

PASTOR

Nem tagadok, nem is tudok többre semmit,
Barmaimhoz megyek, nem maradhatok itt.

JUDEX

1120 Járj békével! Mi is majd dologhoz látunk;
Urak, mondgyatok meg, im már mihez fogjunk.

SENATOR SECUNDUS

Antaerius felől gyanuságban éstem,
Pástor szavaira midón figyelmeztem.

1108 II Mert többet

1111 I egyik (indul) város

1114 I mint (az) ifiu II Olyan volt mint ifiu Uré

1115 II [A sor előtt:] SENATOR QUARTUS
Hát termete micsodás volt? PASTOR: terpe
vastagocska

1116 II [A sor előtt:] SENATOR QUARTUS
Kenyszeritlek (teged) mégis

1117 I tagagy II Elne tagadgy semmit, vigyazz
jol Lelkedre

1118 II tudok már egyebet semmit

1119 II Juhaimhoz megyek

1120–1121 II [Keresztbe írva a sorok előtt.]

1122 II [A sor előtt:] SENATOR PRIMUS

SENATOR TERTIUS
 1125 Jobonusnak mikor eset az halála,
 Antaerius akkor nem volt ide haza.

JUDEX
 En is tapasztaltam, hogy tút attya ellen,
 Azert parancsolluk, hogy itt legyen jelen.

SENATOR PRIMUS
 Antaerius, hóher, szolisd hamar ide,
 A tanáts Uraknak beszédek van velé!

1130 **ANTAERIUS**
 Jelen vagyok, Urak. Mi a parancsolatt?

JUDEX
 Rosz, igen, Antaeri, mert te vagy a gyilkos.

ANTAERIUS
 Ki meri azt nékem szemembe mondani?
 Meg *kell* ám elsűbben aztot jól próbálni.

SENATOR SECUNDUS
 Azon lészúnk. De te szinedben változol.

1135 **ANTAERIUS**
 A nagy szomorúság velem nagyon harczol.

JUDEX
 Vitezek! fogjátok, zárjatok temleczbe,
 Legyen ez utanna szoros őrizete!

SENATOR TERTIUS
 Hiszem most is néki véres a kőntőse,
 Ennél tób bizonyság éppen nem kellene.

1124 II [A sor előtt:] SENATOR SECUNDUS

1125 II nem volt akkor oda

1126 II hogy tört

1127 II itt jelen legyen

1128 II [A sor előtt:] SENATOR TERTIUS;
 Antaerius frissen szolisd

1129 I beszéded II beszéde [A sor után:]
 POROSZLÓ; Parancsolatotokra ötet elé hi-
 vom.

1131 II Igen rosz

1133 I meg ám II meg kell ám

1134 II [A sor előtt:] SENATOR QUARTUS

1136 II (SENATOR PRIMUS) JUDEX

1137 II Legyen ez etczaka [A következő soro-
 kat 1443-ig a JUDEX mondja.]

JUDEX

1140 Látám s ugyan azért tétetem fogságba,
Már hogy közelgete mivel az etzaka.
Nem vegézedhetik néki ma el dolga,
Azért ki ki mehet étzakára haza.

SCENA QUARTA

GENIUS INFERNALIS

1145 Hát ugyan jo Fratres, mi vagyon még hátra?
Lám, ti dolgokat nem bizzátok másra.

CARO

A Velós koncz és a szalonnás káposzta.

MUNDUS

Az ósztóvér diszno makkal álmadozik.

CARO

A test velós koncztul s káposztátul hizik.

MUNDUS

Minden észed, kedved mire van, meg látzik.

CARO

1150 Minden akkor hizik, mikor nagyon bizik.

GENIUS INFERNALIS

Nem igaz, nékem is ha szabad szollanom,
Mert számintalanszor én is nagyon bizom,
De látom, affelől soha meg nem hizom,
Néha imit, amot ki láczik a csontom.

MUNDUS

1155 Jo Pluto vitéze, nem igen nagy csuda,
Mert az emberekhez *vagy* igen mostoha.

GENIUS INFERNALIS

Ugy kel lenni, mivel vagyok ellensége.

1140 II De mivel hogy már itt van a Sétét
etczaka [Vö. az 1141. sorral.]

1141 II [Azonos a 1142. sorral.]

1142 II Azért ő reggelig hadd Legyen fogságba
[Vö. az 1140. sorral.]

1143 II Mi pedig mennyünk el haza étczakára

1144–1233 II [Hiányzik.]

1156 I vagyon [Értelemszerűen és szótagszám
miatt jav.]

CARO

1160 El hidgyed, hogy én is nem vagyok baráttya,
De még is vigyázok s igyekezem arra,
Hogy soha nem legyek neki bántására,
Sőt, hogy kedve szerint folyhasson jól dolga.

1165 Különb különb féle drága köntösökkel
Takargatom, hogy ne veszen el hideggel,
Jo borral itatom s tartom jo étkekkel,
Éhen és szomjuhon szegény ne veszen el.

GENIUS *INFERNALIS*

Hiszem én is néki elegett igirek,
A mit szive kíván, örömet meg szerzek,
De még is dolgomban elő nem mehetek
És így nyereséget kevesset vehetek.

CARO

1170 A ki sokat igir, ád igen kevesset,
Ugy hiszem, hallottad ez példa beszédett.

GENIUS *INFERNALIS*

1175 Valo, mit igirek, olykor meg nem adom,
De a kit akarok, jól meg gazdagítom,
És a ki kezet ád, felső polczra hozom,
Szomat ki fogadgya, jól meg szapanozom.

MUNDUS

Csupán csak kábaság egész beszédetek.
A korcsmán maradt talám az eszetek?
Nevetném, ústóket ha semmin tépnétek,
Jó, hogy okos ember nem hallja ezeket.

1180 Hiszem nemo dat, quod non habet, majd meg magyarázom eztett
Caro demum nihil possidet, — osztan vonhattok ústóket.

1185 Mivel mindeneknek csak én vagyok ősök,
Hogy ha mit akartok, tőlem kölcsönöztök,
Ha világot illet földön minden őrök,
Akkor esztek bizony, ha kenyeret török.

Job, ha a mostani praeda fel osztatik,
Nékem ugyan benne keveseb rész esik.

1180—1181 I [A latin idézet miatt a verssor
megnyúlt.]

GENIUS INFERNALIS

1190 En csak lelke körül nagyon forgolodom,
Poenitentiatol ha tartoztatthatom,
Ketségbe esésre utamat nyíthatom,
Tellyes remenységem hogy el nem szalasztom.

CARO

Hiszem Antaerius még életben vagyok,
A Birák nem tudják dolgát bizonyoson.

GENIUS INFERNALIS

1195 Bizonyoson tudják, mert nékik meg sugtam,
Hogy atyát meg ölte, voxomat mondtam.

MUNDUS

Birák hordoztaták fűlem hallatyára
Ugy, hogy semmi egyéb im már nincsen hátra,
Hanem íteltessék mi nemű halálra,
Szemesek légyünk hát ily kedves praedára.

GENIUS INFERNALIS

1200 Bizony szemesek, mert ha meg csalatkozom,
Pokol királyától meg ostoroztatom.

CARO

1205 Attól én is tártok, mert még veszély érhet,
Mivel Theophilus akadályt szerezheth,
Kinek értésére mivel dolgunk esett,
Eddig vitézeket lesben helyeztetett.

MUNDUS

Nékem semmi gondom, már félre álhatok.
Szalagy test, ha lehet, mert nagy zörgést hallok!

GENIUS INFERNALIS

A szövetség mellett megint nyakba hadtok,
Félek igen, rajta ma károkat vallok.

1189 I A poenitentiatol
1190 I nyíhatom
1196 I horhoztaták

1210 **GENIUS THEOPHILI**
Pokolbéli sátán, nagyon kapsz a praedán,
Akaron nem mentél test és világ után.
Mért kell lenned neked jelen minden csatán,
Mi hasznod van néked embereket csalván?

GENIUS INFERNALIS
Annyi hasznom vagyon, mint szinten te néked.

1215 **GENIUS THEOPHILI**
Nem igaz, hanem csak veszteni akarod.

GENIUS INFERNALIS
Akarom, irigység mivel viszen arra,
Mert vajki nehezen fér nékem fogamra,
Hogy ő helyheztesse azon boldogságba,
A mélyet kostoltam, s én maradok kinba.

1220 **GENIUS THEOPHILI**
Oh átkozot méreg, meny pokol tűzire,
Vagy emberek között nagy veszedelemre!
Kezedet akarod tenni fegyveredre?
Tartozzál, im esel pokol fenékere!

1225
Jaj, mire jut ember sok gonoszságáért,
És ördöggel való czimborálásáért,
Istentúl el pártol egy kis kívánságért,
Szemfény vesztő világ mulando jóváért!

1230
Hiszem semmit néki ördög sem tehetne;
Világ és gonosz test haszontalan törne,
Ha rajtok nem kapna s vélek nem egyezne,
Nyisd fel jó szemedet, ne essél verembe!

Mert keserves dolog, a ki magán tanol,
Ezt bizonyítani lehet sok példából.

1212 I [A mért javítgatás; olvasata kissé bizonytalan.]

1233 I [A sor után:] ACTUS QUINTUS [Értelemszerűen jav.] II Schena [!] ultima

ACTUS *SEXTUS*

SCENA PRIMA

SENATOR PRIMUS

1235 Uraim, úgy hiszem, semmi nem tartoztatt,
Törvényes igazság is jó utat mutatott,
Mellyen ha indulunk, felettébb jól bízott,
Antaeri, mint gyilkos sententiát várhatt.

PROCURATOR ANTAERII

Ki látta, valaki sentenciáztassék,
Törvény s igazságtól míglen meg győzessék?

SENATOR SECUNDUS

1240 Tudod, Antaerius már convincáltatott,
Mert valóságosan rá bizonyosodott,
Hogy gonosz, akartva ártatlan vért ontott;
El hídgyed, nehezen itt mented Uradott.

PROCURATOR ANTAERII

1245 Nincsen elég tanu, csak ezzel is mentem,
Kik vadnak is pedig, annak nem ismérem.
Halomásból valót, mint semmit, meg vetem
S Circumstantiákat könnyen mellőzhetem.

SENATOR TERTIUS

1250 Oly nagy követ vethet egy bolond a kutba,
Hogy száz okos onnan soha ki nem huzza,
A ki sokat próbál, de nem bizonyította,
Mint ki sokat tagad, van csak annyi haszna.

Te exceptiod is felette rendetlen,
A honnan szándekod semmire nem mégyen.

JUDEX

1255 Vészede eszedben, kikkel vagyon pered?
Nem bánom, Uradott mentsed, ha mentheted,
Előre meg mondom, bizony rajta veszted,
És felő magadis gyalázattban ejted.

1235 II mert jó

1238 II [A sor előtt:] ADVOCATUS ANTE-
RIJ. [Az egész jelenetben: ADVOCATUS.]

1239 II míg meg nem

1242 II Hogy kész akarattal

1243 II Azért itt nehezen mentheted

1244 II csak azzal is

1246 II Hallomásból vallást

1247 II A' Circumstantiákat

1254 II [A sor előtt:] SENATOR QUARTUS

PROCURATOR ANTAERII

1260 Ugy hiszem, igazán törvényre vigyáztok,
Tudom, ártatlan vért ti nem szomjuhoztok,
A ki nem érdemes, nem sententiaztok,
Igasságnak uttyán igazán el jártok.

JUDEX

1265 Ketség kívül, mivel vigyázunk lelkünkre;
És mi látott volna jöni törvény székre,
Ha az igasságot bírák tennék félre,
S nem volna tekintett az ártatlan vérré?

SENATOR PRIMUS

Osztán a Bírák is nem szopják ujokból
A törvénynek dolgot vagy csak halomásból,
Hanem az országnak rendes szokásából
És a nyilván való bizonyításokból.

PROCURATOR ANTAERII

1270 Nem egyéb, ugyan ez, az mit én vadászok,
Ország törvényével én is bizonyítok,
Ma bizony, ha lehet, rabot szabadítok,
Tanut, bizonyoságot Uram ellen várok.

SENATOR SECUNDUS

1275 Eppen haszontalan fárasztod elmedett,
Mert meg nem nyerheted mostani peredett.

PROCURATOR ANTAERII

Azt valóságosan meg kel ám mutatni!

SENATOR TERTIUS

1280 Elsőbbben Antaeri nem volt oda haza,
Mikor véletlenül meg öletett Attya.
Más, hogy ellenne volt igen nagy haragja,
És midőn haza jött, véres volt ruhája.

1263 II és mi látat
1267 I torvénynek II Törvénynek
1269 II bizonyításából

1270 II egyéb ugy az
1273 II tanó bizonságot
1277 II Antaeri elsőbben

PROCURATOR *ANTAERII*

Ki tilthatta tőle, ne mennyen sétálni?
Sok fiu Attyára szokot haragudni,
De lám, minden fiu Attyát meg nem öli;
Nem következik hát, se ki nem hozhattni.

1285 Ugy szintén a vérről, mely kóntósen láztott,
Mivel orra vére rája csoroghatott,
Láttam én is sokszor egy némely meg botlott,
Ottan kóntósére órrából vér omlott.

JUDEX

1290 Tudod, hogy a dolgot jeléről ismérik,
Vadak nyomok által kopukat vezérlik.
Néked is a pered majd el igazodik,
Mert hizlalt paripád nem sokáig ugrik.

PROCURATOR *ANTAERII*

Jol vagyon s helyyesen, ez ellen nem állok,
De Antaeri felül hasonlot nem látok.

JUDEX

1295 Ezennel meg látod, hozzák a kóntósét,
Vérben keveredett, rut, gyilkos fegyverét.

SERVUS *CARNIFICIS*

Pallossával egyút itt van a kóntóse,
Még most is mind láttzik rajtuk Attya vére.

SENATOR *PRIMUS*

1300 Im, a gyilkosságnak valóságos jele,
Vér történet szerint bizony nem jött erre.

PROCURATOR *ANTAERII*

Látom, bizonyos jel, nem lehet tagadni:
Ha töb tanu lészen, meg kell néki halni.

1281 – 1288 II [Hiányzik.]

1289 II [A sor elején:] SENATOR *QUARTUS*

1294 II felől tanokat

1295 – 1298 II [Hiányzik.]

1300 II [A sor után rendezői utasítás:] *Adducitur framea sanguine infecta.*

1301 – 1302 II [Hiányzik.]

SENATOR SECUNDUS

1305 Lészen. Antaerius csak hozzák szaporán!
Ha nem akar szépen s vallani igazán,
És cselekedetitt ki nem mondgya nyilván,
Kinzó szerszámokhoz nyulhatunk az után.

SERVUS CARNIFICIS

A mit kívántatok, Urak, ez is meg van.

JUDEX

Antaeri, a dolog igen roszul vagyon,
Tellyes lehetetlen, életed maradgyon.

SENATOR TERTIUS

1310 Most is azon véres kóntósod s fegyvered,
Nem lehet tagadnod, oda van életed.
Ha pedig tagadod, sullyosodik terhed,
Mert hohérok kezét ezennel meg érzed.

ANTAERIUS

1315 Nem szükség, jó birak, hogy kinoztassatok,
Nem is lehetséges, ki gondolhassatok
Oly kint, mi neműre érdemes nem vagyok,
Lelkem és szívemnek gyótreلمي mely nagyok.

1320 Biráknak Birája, Ah Isten kenszerit,
Lelkem ismérete erőssen arra int,
Cselekedetemben ne tagadgyak semmit,
Noha a félelmes halál nem bátorit.

1325 En, Antaeri, néktek kezetekben estem,
Halhatatlan dolgot mivel cselekedttem,
Atyámat meg ólvén, gyilkosságban estem,
Velem úgy bányatok, a mint érdemlettem.

1303 II Hozzátok Antaerit ide csak

1304—1307 II [Hiányzik.]

1309 II elted hogy maradgyon

1310—1311 II [Megelőzik az 1308—1309. sorokat.]

1312 II [A sor előtt:] SENATOR QUARTUS

1313 II hohérok fognak kénoznia téged

1314 II Nem szükséges Birák

1315 II Mert én az halálra nagy érdemes vagyok.

1316—1343 II [Hiányzik.]

JUDEX

Mivel a törvének vagyon immár vége,
Mert nyelve vallása száz bizonyosság helyye,
Büntessük a szerint, a mint érdemlette,
Sententiat mondgyon hát ki ki ellenne.

SENATOR PRIMUS

1330 Annak büntetése, ki attyát meg óli,
Az, hogy elevenen kezeit el vészti,
Kezeit el *vagván* osztan fejét vészti,
Igy szokta sok nemzet eztett cselekedni.

SENATOR SECUNDUS

1335 Nagyobbat érdemel, lo farkra kötlessék,
A Város utcáin és ugy hurczultassék,
Osztán kegyetlenül kerékbe töressék,
Méltó és érdemes gyótreleme had essék!

SENATOR TERTIUS

1340 Gyilkos iffiakat hajdon Romaiak,
Kik attyokat ólték, büntettni így szoktak:
Bórból a gyilkosnak egy sákat varrottak,
Ótett belé varván vízbe bocsatottak.

Antaerius is ezt nyilván meg érdemli,
Tehát az hohérok készitsenek néki.

PROCURATOR ANTAERII

1345 Mint hogy gonosságát maga ki vallotta,
És érdemes légyen akár mely nagy kinra,
Instál mind az által, hogy sententiája
Könyebbedgyék néki, nézvén az árvákra.

JUDEX

1350 Ugy van. Kész akartva bűnét meg vallotta,
A miért is Birák meg egyeznek rajta,
Vágassék el feje: végső sententia,
Az után tehetik testét koporsoba!

1327 I mért

1332 I *vagván*

1336 I toressék

1346 II azáltal ó érette Annya

1347 I Könyebbe (g) dgyék II Hogy meg köny-
nyebbedgyék ó sententiája

1348 II Ugy (vagyon) van

1349 II Azértis a' Birák meg egyeztek

1350 II Hogy feje vétessék, végső

1351 I [A sor magasságában a jobb margón egy
K és egy A.L. betű.] II [A sor és az ezt követő
rendezői utasítás hiányzik.]

(Sententia potest oratorio stillo describi et légi, pro ut tibi placuerit)

Vitéz, hid, jőjjenek igasság szolgálai,
Adassék kezekben a gyilkos Antaeri!

LICTORES

Jelen vagyunk, Urak, mi a parancsolatt?

SENATOR PRIMUS

1355 Az, hogy Antaerius fogjátok s vigyétek
A törvényes helyre, s ott fejét vegyétek,
A testit Anyának oda engedgyétek,
Csak mit hozot törvény, az tévők legyetek!

(Accipiant ad se)

LICTORES

1360 A mi gondunk léssen, ha ugy van a többi,
Kezünkben adatott, nem vészi ki senki.

JUDEX

Mely véletlen mulék Jobonusnak háza,
Maga oda vagyon s egyetlen egy fia,
Nem gondoltam volna én meg eztett soha,
Siralmas változás, már indulok haza.

SCENA SECUNDA

MATER

1365 Ah, szomorú Anya! oh, jaj, hová legyek!
Semmi vigasztalást, nincsen, kitől vegyek!
Két nagy oka lévén keserűségemnek,
Jobonus s Antaeri, jaj, miként veszének!

1370 Oh, fiam, Antaeri, hogy véd rá magadatt,
Hogy minden ok nélkül meg öllyed Atyadatt,
Mi okból miveled é nagy gyilkosságatt,
Jaj, miért keserítéd, jó Fiu, Anyadatt?

1354 II [A sor előtt:] LICTORES. PRIMUS

1355 II [A sor előtt:] JUDEX

1357 II [Hiányzik.]

1358 II mit törvény hozott [Utána a rendezői utasítás hiányzik.]

1359 II [A sor előtt:] LICTOR SECUNDUS

1360 II veszi el

1361–1385 II [A sorok és az utána következő rendezői utasítás, a Scena tertia, az ez alatt lévő rendezői utasítás hiányoznak.]

1365 I [A sor előtt:] JOBONA MATER

1375 Ha már oda vagyon én szerelmes férjem,
A kiben tölt eddig nékem minden kedvem,
Bár csak te maradnál, én egyetlen egyem,
Kiben Isten után volt nagy reménységem!

(Defleat, quantum voluerit)

SERVUS PRIMUS

Aszszonyom, ne emeszd enyire magadott,
Mivel már a dolgot meg nem fordithatad!

SERVUS SECUNDUS

1380 Ez veszedelemnek Jobonus az oka,
Mivel hogy szerzetből Antaerit ki hozta.

SERVUS TERTIUS

Az Atyák és Anyák roszul gondolkodnak,
Sőt felette rutul s. nagyon meg botlanak,
Mikor ártására vadnak magzatoknak,
Tőlők az Istenes joban haborgatnak.

MATER

1385 En is bizonyára vagyok ennek oka etc.

*(Hanc scenam potést prolongare vel omitteré, prout cuique placuerit.
Egó praescindo cum tempus ad alia vocet)*

SCENA TERTIA

(Si ita placet ultima)

LICTOR PRIMUS

No, Antaeri, készüly, már él jött orája,
Hogy szallyon fejedré kemény sententia,
Életed oda van, készüly más világra,
Meg adatik néked gyilkosságod árra.

ANTAERIUS

1390 Jol tudom, készen is én ezennel lézsek,
Csak jo barátimhoz egys néhány szot tézsek,
És a kiktől illik, vepsó bocsut vészek,
Ugy mind azon által, ha meg engeditek.

1378 I fordithata<tt>. [A két utolsó betüre
ráírva a d.]

1387 II [A sor után álló rendezői utasítás:]
Antaerius flectens dicit.
1388–1475 II [Hiányzik.]

LICTOR SECUNDUS

1395 Láss hozzá, sokáig mert nem lehet késned,
S mennél rövidebben végezed beszéded!

ANTAERIUS

Meg léssen, hosszass is nem felettéb lésezek,
Te tólled, Ur Isten, bocsánatot kérek,
Mert sok bűneimért nagyon igen félek,
Nagyob gonosságim kivált képpen ezek.

1400 Hogy szent kegyelmedett kétszer meg vetettem,
Te hivatalodnak mert meg nem feleltem,
Szüléim kedvéért szerzetből ki jöttem,
Mely miat kegyetlen gyilkosságban estem.

1405 Meg ólvén ártatlan, szerelmes Atyámatt,
Vérében kevervén rut gyilkos kardomatt,
Hozám árvaságra szerelmes Anyámatt,
Hohér kardgya alá pediglen magamatt.

1410 Mellyekért is méltó vagyok kárhozatra,
E világon pedig kemény kinzátokra,
Ha nem indíthatlak az irgalmasságra,
Jaj, szegény fejemnek, mégyek órók kinra.

1415 Kérlek s esedezem, el ne feletkezzél,
A gonosz tolvajnak lám meg kegyelmezél,
Kegyes szemeiddel Peterre tekintél,
A bűnös Magdolnát órdógtúl meg mentéd.

Néked, én Istenem, lelkemet ajánlom,
Eletem oda van, tovább nem nyujthatom,
S poenitentiára magam nem foghatom,
Mivel fejem felet már a kardott látom.

MILES PRIMUS

1420 Mi dolog, hohérok, hogy ily soká késtek,
Szaporán a dolgot mért nem vegezitek?

MILES SECUNDUS

Ne hadgyátok néki sokat beszélleni,
Mivel vitéz rendnek nem lehet itt késni!

LICTOR PRIMUS

1425 Ugy hiszem, ott hon is nem sok dolog mulik,
Várjátok, míg szegény immár el bocsuzik.

LICTOR SECUNDUS

No, papolásodnak ha még nincsen vége,
Csak szaporán folytasd, majd nem lesz ideje!

ANTAERIUS

1430 Oh, keserves halál, meny más tartományra,
Szomatt fordithassam a szegény árvákra,
Jutottak miattam, látod, siralomra;
Halgas, édes Anyám, végső szavaimra.

1435 Te vagy ugyan egyik oka bűneimnek,
Atyám s mind pediglen én veszedelmemnek,
De az én részemről néked meg engedek,
Tőled is viszontág bocsánatot kérek.

Köszönöm, engemet hogy világra hoztál,
Ebben ugyan boldog és szerentsés voltál,
De abban feletteb s rutul meg botlottál,
Az Isten fiai közül ki irtottál.

1440 Köszönöm tejeddel kegyessen tápláltál,
És kisded koromban hogy másra nem bíztál,
De bánom szerzetből erővel ki hoztál,
Isten Igassága téged is meg tanál.

1445 Ha veszedelmemre akkor siránkoztál,
Szűnyél immár, látván, hogy semmit nem használ!
Mellőlled el ragad ezennel az halál,
Elhess még kedvedre, a míg teged tanál!

1450 Hát ti, jo barátim, ugyan mit gondoltok,
Hohérok kezében mint hogy engem láttok?
Antaeri oda van, régi paj társatok,
Haszontalan, rajta ne szomorkodgyatok!

1455 Job lesz bizonyára, hogy példát vegyetek,
Ki menetelire jól figyelmezzetek,
Hogy így mire juttam, abban ne essetek,
Engem ha követtek, jaj lészen ti néktek!

Szerető barátim, vigyázzatok arra,
Kik könyvezve néztek utolsó orámra,
S nem akartok lépni keserves sorsomra,
Hogy ha indítt Isten üdvesség uttyára,

1460 Semmi zenebona meg ne tántorisson,
Atyai tekintett vissza ne fordisson!
Szülétek siralma, oh jaj, meg ne csallyon,
Se órdóg, se világ meg ne tartoztasson!

1465 Mert én életemet csak azért veszem el,
Mivel hogy keveset gondoltam ezekkel.
Fogadgyatok hát szót, s legyetek békével,
Más világra megyek mert én is ezennel!

BONITUS

1470 Antaeri, Ur Isten néked irgalmazzon,
Órók kárhozattol téged oltalmazzon,
Hidgyed, te sorsodott sirathatom nagyon,
Bocsád meg, valami ha ellened vagyon.

LICTOR PRIMUS

1475 Oda van a vásár, Antaeri, halgas már,
Istennel beszélges, ki téged készen vár,
Szaporán, ne késél, ály térdre hát immár,
Oly ruhám is vagyon, mely szemeket bé zár!

ANTAERIUS

En Istenem, ne néz sok gonosságimra,
Hanem sies, kérlek, utolsó orámra!
Ha így fizet világ ...

(Trucidat)

LICTOR PRIMUS

Igy ó bizonyára,
Nem nézvén nagy vérre, se familiára.

1464 I Mért

1478 II Ha így fizet világ (uto) nékem utólyára
| Vedd hozzád Lelkemet, vidd bé országodba.
[A sor után a rendezői utasítás hiányzik.]

1479 II [A sor utáni rendezői utasítás:] Tunc
capite plectitur, post hoc dicit: LICTOR ...

LICTOR SECUNDUS

1480

Mivel meg engedték, a testit, a birák
El temethetik már, mikeppen akarják etc.

*(Ex hoc maculatorio poterit seligere, ordinare, dilatare
insertam materiam, nam copiam et seriem rei dedi, et in
meliorem ordinem redegissem, si occasio et tempus non defuissent.
Adjicio tamen pro majori facilitate seriem actuum et scenarum.
Actuumque subter)*

1481 II Már el temethetik a' miként akarják.
Vége. [Utána a rendezői utasítás hiányzik.
Helyette:] Hic Antaerius potest tumulari et ad
feretrum illius Cantari: Oh Antaeri mire jutál?
| Ki oly voltál, mint virág szál, | Tündöklöttél
mint ezüst, | El enyeztél mint a' füst.

1481 után II [Az actusok és scénák szereprendje
hiányzik.] I ACTUS TERTIUS Scena prima:
Genius [Értelemszerűen kiegészítve.] ACTUS
QUARTUS felett I <ACTUS QUINTUS>
ACTUS SEXTUS [helyett:] ACTUS 5. Ah
bizony keserves eset, | Mellyet világ néked
szerzett, | Mert el vágá éltedet, | Földnek ada
testedet. || Zárád Atyád Koporsóba, | Magad
pedig föld gyomrába, | Ah, jaj, bár ne ezekre, |
Juttál volna férgekre. || Kégyók, békák rúth
szájára, | Annál inkább örök Kénra, | A' hól
Kínzák testedet, | S' véle együtt Lelkedet. ||
Oka ennek a' te Atyád, | S' véle együtt a' te
Anyád, | Ki vévén a' szerzetből, | Lelked
idvességéből. || Addig sirtak, ravaszkodtak, |
Mig világra vissza Csaltak, | De mingyárt veté-
nek el, | Mondván, ilyen fi nem kell. || Mellyért
szived fel gyulada | A' Kegyetlen gyilkosságra,
| És ugy vesztéd magad el, | Oh, Keserves nagy
nem kell. || Nosza, tehát Antaerusnak | S véle
együtt az Attyának | Sirassátok esetit, | Kik
Látátok el vesztit. || Mondván, jajj, jajj, jajj,

távozzon, | Illyen bánat ne tanállyon, | Minket
Isten őrizzen, | Illy veszélytől meg mentsen.

EPILÓGUS

Kik fáratságokat ide nem sajnálták, | Rendet-
len szeretet példáját meg látták, | Meg látván,
meg halván, szűkség távoztassak, | Hogy Jobo-
nussal mérgét ne Kostollyák. || Ti, Atyák és
Anyák, itéletre mentek, | A' kik fiatoknak a' jót
ellenzitek. | Néktek is, oh fiak, Ketség Ki
mentetek, | Kik minden oknélkül jótól bocsút
vészték. || Vigyázzatok azért, hogy meg ne
esettek, | Szép Antaeriuson jó példát vehettek,
| Hogy ó véle végre törbe ne lépjetek, | Hanem
örökséget Istentől nyerjete. || Mert imé a'
világ olly romlando, mint ág, | El török csak
hamar, ha valaki rá hág, | Ha egyszer Apolgat,
tizenketszér meg vág, | Sőt, ha egyszer el nyel,
mig él meg addig rág. || Azért jól vigyázzon,
kiki már magára | Hogy Jobonussal ne jusson
halálra, | Vagy Antaeriusal rusnya gyilkosság-
ra, | Ha Kéván bé menni örök boldogságra. ||
Hogy ha mi nem tetczett e' Kis játékunkban, |
Mindenkétől Kérünk bocsánatot abban, | A'
mi pedig tetczet, azt tartsa magában, | És a'
szerént éllyen, ne jusson illy Kárban.

Vége

Omnia Ad Maiorem Dei Gloriam etc.

SERIES ACTUUM ET SCENARUM

PROLOGUS

ACTUS PRIMUS

Scena prima: Theophilus seu Magister
Aulici ejus, seu Discipuli:
Antaerius, Joboni Filius
Bonitus
Cunatus
Datius
Erminoldus
Fructuosus
Scena secunda: Idem, aulici
Scena tertia: Cosmophilus
Genius infernalis

ACTUS SECUNDUS

Scena Unica: Caro et
Genius infernalis

ACTUS TERTIUS

Scena prima: Coadjutores Theophili numero 5.
Procurator seu Provisor
Genius *infernalis*, fictus Miles
Scena secunda: Jobonus } parentes Anterii
Jobona }
Provisor
Scena tertia: Caro
Mundus
Genius infernalis
Scena quarta: Jobonus
Jobona
Aulici numero 4.
Portarius
Abbas
Antaerius

ACTUS QUARTUS

Scena prima: Genius infernalis

Caro

Mundus

Genius Theophili

Scena secunda: Antaerius

Scena tertia: Genius infernalis

Caro

Mundus

Scena quarta: Jobonus

Antaerius

ACTUS QUINTUS

Scena prima: Provisor

Coadjutores Theophili 4.

Pastor

Scena secunda: Jobona

Antaerius

Aulici

Provisor

Scena tertia: Judex

Senatores 3.

Antaerius

Milites 4.

Pastor

Lictores 2.

Scena quarta: Genius infernalis

Caro

Mundus

Genius Theophili

ACTUS SEXTUS

Scena prima: Procurator Antaerii

Judex

Senatores 3.

Hic etiam Milites adesse possunt

Lictores 2.

Scena secunda: Jobona

Servi seu Aulici 3. sive plures

Scena tertia: Lictores 2.

Antaerius

Item Aulici Theophili adesse possunt.
Milites 4.

EPILOGUS

qui ut claudat scenas et coronet Actus pro ut tibi placuerit et amiserit. Fac! Vale!

A MŰ ADATAI

Kézirata ismeretes, I: *Parentum nimius amor* 1b–23b Kiadta: Kilián 1967. 41–74. A kolligátum leírását lásd ugyanitt.

II: *Lib. Schol. Canta* 1b–15a. A kolligátum részletes leírását lásd: *Hassák* 107–111.; *Kovács Bernardon; Kilián* 1979b.

SZERZŐ, SZÍNRE VIVÓ

Az I. forrásban az Argumentumot követő Amen alatt monogramot találtunk: F. S. F. Az első F. a korabeli gyakorlat szerint a F[rater] vagy a F[ecit] rövidítése lehet. A másik két betűt, a minorita történeti névtár, valamint a kantai iskola tanári karának névsora alapján S[tephanus] F[ancsalira] lehet kiegészíteni.

Fancsali 1721-ben született az Alsó-Fejér megyei Pálosmezőn. 1738-ban még egészen fiatal, de már ekkor a rend kötelékébe tartozhatott, s a kantai iskola préceptora volt. 1745–1746-ig Eperjesen tanult teológiát, a kolozsvári ház fogadta fiává (affiliálta), 1741-ben szentelték pappá. 1747-ben Kantán tanított. Ezután lelkész és hitszónok volt ismeretlen helyeken, majd visszakerült Kolozsvárra, ahol a rendi növendékek filozófiatanára volt. Itt halt meg 1755. január 14-én (*Inventarium Ecclesiae Epperjesiensis; Act. Capit. in Hung. S. Elisabeth; Inventarium Nyirbatoriense anno 1749.* 918.).

Az I. számú kéziratban található bejegyzés szerint a darab a kantai minorita iskola számára készült 1738-ban. A drámát a II. forrás szerint 1762-ben is előadták.

A dráma 1762-es előadásának rendezője Szabó Konrád minorita paptanár volt. 1735-ben született Csomortányban (Csík m.). Nagybányán lépett a rendbe, itt is tett egyszerű fogadalmat 1754-ben. Filozófiát Kolozsvárott, teológiát Egerben tanult. 1761-ben szentelték pappá. Ezután Szilágyosomlyón a grammatistákat tanította. Innen került 1761-ben Kantára, ahol viszont a szintaxisták magisztere volt. Valószínűleg ő rendezte a *Fidelis Victima Christi Eustachius et Trojana Coniunx cum Agapito et Teopisto liberis suis* című drámát is 1761-ben. Ekkor ugyanis rajta kívül csak Ladányi Mihályt találjuk a kantai tanárok névsorában. *Monay* (1953b 64–65.) szerint az 1765-ös *De Bacho* című komédia is Szabó Konrád nevéhez fűződik. Még ebben a tanévben is itt kellett tehát tanítania, bár a tanárok névsorában ebben az évben már nem lehet megtalálni. Kantáról Lazariba (Szatmár m.) került, valószínűleg az Eötvös családhoz udvari lelkésznek. Innen Radnóra (Gömör m.) helyezték plébánoshelyettesnek. 1780. március 10-én itt halt meg. Holttestét Marosvásárhelyre szállították (vö.: *Monay* 1953b 110–111.; *Minorita névtár* 183.; *Act. Capit. in Hung. S. Elisabeth; Inventarium Nyirbatoriense anno 1749.* 1025–1026.; *Hassák* 67.).

FORRÁS

Takács (58.) szerint 1724-ben a szakolcai jezsuita iskola diákjai játszottak egy *Nimius Parentum amor sui ipsius ultor seu Edmundus Paricida* című drámát. A feltételezett minorita adaptátornak, Fancsalinak valószínűleg ez az ismeretlen szövegű darab lehetett a forrása. A másoló az actusok és scenák rendjét a drámaszöveg mögé helyezte. Ha ezt a dráma valóságos szereprendjével összehasonlítjuk, a kettő közötti különbség azonnal nyilvánvalóvá válik. A másoló az actusok és scenák rendjét (I B) nem a dráma (I A), hanem egy ránk nem maradt variáns alapján készíthette el. Nem lehetetlen,

hogy ez a variáns volt a szakolcai előadás latin szövegkönyve. A harmadik felvonás első jelenetében az I A-ban Subditus-ok az I B-ben Coadjutor-ok, a negyedik jelenetben négy Servus szerepel az I A-ban, míg az I B-ben ugyanennyi Aulicus. A negyedik felvonás első jelenetében az I A-ban Genius Theophili is megjelenik a színen, az I B szerint nem. Az ötödik felvonás első jelenetében a Provisor Vineae, a négy Coadjutor és a Pastor mellett az I A-ban Procurator is szerepel. A második jelenetben (I A) három Servus az Actusok és scenák rendjében, (I B) ugyanennyi Aulici szerepel. Az I A-ban azonban fellép a színen még Procurator is. A hatodik felvonás első jelenetében az I A szerint megjelenik Servus Carnificis, az I B-ben helyette Milites szerepelnek. S végül a dráma hatodik felvonásának utolsó, azaz harmadik jelenetében Bonitus is szóhoz jut, az I B-ben azonban nevét nem találjuk. A drámában nincs Epilogus, holott az actusok és scenák rendje ezt világosan jelöli.

Fancsali tehát a kezében lévő, feltehetőleg latin eredeti szereprendjét módosította, szinte bizonyosra vehető, hogy forrása szövegét sem teljesen hűen vette át.

ELŐADÁS

A dráma első magyarországi előadására tehát, ha az iménti feltételezés helyes, a szakolcai jezsuita iskolában került sor 1724-ben. Ennek a darabnak a nyelvét nem ismerjük.

1738-ban Fancsali István vitte színpadra az itt közölt drámát. Ezt a Prologus feletti bejegyzés bizonyítja: Anno 1738 Compositum pro Schola Cantensi Ordinis Minorum Sancti Francisci Conventualium. Nincs tudomásunk arról, hogy melyik osztály adta elő. Nem maradt ránk a szereplők névsora sem.

1762-ben ugyanezt a drámát Szabó Konrád rendezte meg Kantán. Az Argumentum fölött az alábbi bejegyzés olvasható: Tragoedia producta per fratrem Conradum Szabó pro tempore Professorem Syntaxeos cum juventute Scholastica in festo Portiunculae 1762. die 2-da Augusti. Minthogy ebben az esztendőben ő volt itt a syntaxisták magisztere, azt lehetne gondolni, hogy java részében ugyanennek az osztálynak a tanulói mutatták be a drámát. Az alább közölt szereposztásból azonban arra lehet következtetni, hogy a főszerepeket az iskola legelőkelőbb származású tanulóira bízták.

Personae agentes sequentis actionis 1762.

Prologus	Ladislaus Turi de Tamásfalva. Nobilis.
Jobonus	Stephanus Kászoni de eadem Nobilis.
Jobona	Petrus Bartis de Szaraz patak.
Anterius	Antonius Kovács de Léczfalva. Nobilis.
Magister Mariophilus	Michael Gergelly.
Discipuli:	
1. Bonitus	Antonius Tokai. Nobilis de Töröcsvára.
2. Kunatus	Antonius Bogati. Nobilis.
3. Rogerius	Antonius Benkes, Cantensis.
4. Richardus	Joannes Csúdor. Nobilis.
5. Gajderius	Joannes Jancsó. Nobilis.
6. Erminoldus	Josephus Hiller, Cantensis.
7. Nerius	Antonius Mikó. Nobilis.
8. Fructuosus	Josephus Turi. Nobilis.
9. Fortunatus	Alexander Turi.
10. Raymundus	Sigismundus Kádár.
Cosmophilus, Filius Prodigus	Joannes Kozma. Nobilis.
Genii:	Josephus Albert et
	Josephus Mártonfi.
Abbas	Josephus Ferenczi.
Caro	Joannes Jakabos.
Mundus	Emericus Jankó. Nobilis.
Miles	Ladislaus Bokor.
Procurator	Joannes Zonda. Nobilis.
Judex	Joannes Lajos. Nobilis.

Subditi:	Franciscus Kelemen. Stephanus Jakab. Andreas Kovács. Petrus Balog. Joannes Tofán. Josephus Horváth.
Frater Janitor Senatores:	Andreas Kovács. Josephus Hollaki. Nobilis. Alexius Benke. Josephus Eröss.
Lictores:	Joannes Mike et Georgius Pako.
Epilogus His accedunt musici et cantores.	Illustrissimus Baro Stephanus Apor.

Ugyanebben a kéziratban a szereposztás előtt a dráma végén a drámakolligátumra vonatkozó alábbi vizitóri bejegyzés olvasható:

„Anno Domini 1763. die ultima Mensis 7-bris Administrator Reverendus Pater Magister Hyacinthus Reiter, Minister Provincialis, et Commissarius Generalis Almae Provinciae S. Elisabeth Ordinis Minorum Conventualium occasione alterius Visitationis suae Canonicae inter alia revidit etiam hunc librum pro conscribendis Tragoedijs, Comoedijs et Actionibus a Professoribus et Magistris Scholarum Cantensium ejusdem Ordinis et Provinciae productis, et in futurum producendis destinatum; In quem ut singuli Professores et Magistri dictarum Scholarum Actiones suas productas immediate post productionem illarum nitide et legibiliter inscribant, aut inscribi curent, sub gravissima Animadversione vigore praesentium demandavit.

Frater Jeremias Hansut
Secretarius Provinciae
mp

Frater Hyacinthus Reiter
Minister Provincialis et Commissarius Generalis
mp

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

Kiadásunk szövegét az I. forrásból vettük. Ehhez viszonyítva a II. számú kézirat részben több jelenetet elhagy; részben pedig betoldásokat végez: a 178. sor után egy Cantio Valedictoriát, a 801. után egy dalszöveget, az 1481. után pedig egy Antaerius tőrcsúztató verset. A II. forrásban egy Epilógust is olvashatunk. Szabó Konrád láthatóan arra törekedett, hogy szövegét több szereplő szájába adja, mint az 1738-ban történt. Az első felvonás első jelenetében pl. Fancsali Antaeriusal együtt hat discipulust szerepeltet, ugyanezt a szöveget Szabó tizenkét tanítvánnyal mondatja el. Elhagyta Szabó Konrád az I. variáns ötödik felvonásának negyedik, valamint a hatodik felvonás második és harmadik jelenetét.

Az I. variáns helyesírása meglehetősen következetes. Következetlenség legfeljebb a szerepnevek írásában (Jobona, Mater), illetve helyesírásában fedezhető fel (Jo bonus, Jobonus). Gyakran nem lehetett eldönteni, hogy egy-egy betűt a nagy vagy a kis változatával írta-e. A másoló C, K, S, V betűi egy-egy szó kezdetén nagybetűnek tűnnek, nagybetűs voltukat azonban semmi sem indokolja, ezért ezeket általában kisbetűvel írtuk át. Előfordul néhány esetben az is, hogy a kis e betűnek a korábban gyakrabban előforduló e' (zászlós e) változatát használja. A „zászló” és az ékezet között azonban különbséget alig lehet felfedezni. Néha a rím is hosszú é-t kíván, ilyenkor is a zászlós e' betűt használja (540–542.). Ezeket az e' betűket következetesen é-nek írtuk át.

NYELVI ÉS TÁRGYI MAGYARÁZATOK

Valamennyi szerepnév beszélőnév. Theophilus: istenfélő, Antaerius: ellenséges, Bonitus: jóságos, Cunatus (conatus): törekvő, Erminoldus: ?, Fructuosus: gyümölcsöző, Cosmophilus: világszerető, Genius infernalis: ördög, Provisor seu Procurator: gondnok, ügyintéző, Caro: test, Mundus: világ,

Portarius: portás, Abbas: apát, Judex: bíró, Theophilus seu Magister: istenfélő vagy az újoncmester stb. Az Argumentum latin szövegét Fancsali a Summában fordította le.

- 45 *számintalan* – számtalanul (lásd még 1152)
173 *minnyájunknak szava* – mindnyájunknak tanítómestere
179–180 A brekegést a békákra, a károgást a hollókra, a hívságos dolgokat a hiú emberekre hagyom. A logikához folyamodok, amely nem retteg a halál miatt.
191 *Fiscus kézre* – a kincstárra
222 *vérszet* – versenyt (lásd még 649)
227 *Leszben* – lesben
278 *ho pénzt* – egy hónapra járó zsoldot vagy fizetést
282 *feleseket* – a szükségesnél többet
316 *miért* – egytagúnak ejtendő
339 *olyad* – óvjad
356 *ujné dologban* – vadonatúj dologban
436 Zsolt. 112, 111
461–468 Négyes rímű felező nyolcas sorok, négy sorba tördelve.
498 *miért* – a diftongus egy szótagúnak olvasandó. Alább még többször előfordul.
518 *kondászatok* – keresgéltek a lopni valót
533 *Apodosissát a parabolának* – a példabeszédnek a jelentését
547 *zúgéssel* – zúgással
666 *Theophiluse* – Theophilus Geniusa
681 az Argumentumban is „binis vicibus” van, tehát kétszer
739 *nyakba hagyátok* – cserben hagyátok (lásd még 1208)
764 *válladrol beszélsz* – félvállról beszélsz
857 *rugtam falba* – farba rúgtam
914 *ifiusága már szárába hágott* – megöregedett
924 *kaproz* – ide-oda csapdos
968 *erdik* – érintik, csőreikkel szaggatják
988 *esse lélek kurák* – szitokszó: beste lelkű kurvák
1049 *látat vésznek* – bátorságot nyernek, lábra kapnak
1126 *tűt* – tett
1175 *jol meg szapanozom* – gazdaggá teszem
1211 *akaron* – akarva, szándékosan
1223 *Tartozzál, im* – tartóztasd magad, mert
1240 *már convincáltatott* – meggyőzetett
1252 *exceptiod* – kifogásod
1290 *kopukat* – kopókat
1300 *történet szerint* – véletlenül
1369 *véd rá* – vetted rá
1384 A sor értelme: a szülők gyermekeiket a lelki javak elérésében háborgatják
1385 A sor után a rendezői utasítás is jelzi, hogy a dráma szerzője darabját nem tekintette véglegesnek.
1481 A sor után a rendezői utasítás ismét lehetőséget biztosít arra, hogy a drámaszöveget bővíthetik vagy csökkenthetik.

3.

BENE DEMETER
NAGYPÉNTÉKI ACTIO
KANTA, 1747–1751 KÖZÖTT

[SZEREPEK

PROLOGUS	JUSTITIA
CAIPHAS	MISERICORDIA
SENIOR	SAPIENTIA
SPIRITUS INVIDIAE	TESTES FALSI 1–7.
SPIRITUS HYPOCRYSIS	ANGELUS MICHAEL
SPIRITUS ODI	ANNAS
JUDAS	MINISTER
JUDAEUS	MILITES 1–3.
JESUS	PRINCIPES
MARIA	DIABOLUS
PETRUS	PILATUS
DEUS PATER	HERODES
ANGELI 1–7.	SERVUS HERODIS
ADAM	CARNIFEX
NOË	SENES
ABRAHAM	LONGINUS
DAVID	CENTURIO
HUMANA NATURA	MARIA MAGDALENA
AMOR	JOANNES EVANGELISTA
INNOCENTIA	JOSEPH AB ARIMATHIA
	EPILOGUS]

ACTIO PRO DIE PARASCEVES

F. Demetrius Bene praedicavi

PROLOGUS

Gyakran a' Kristusnak keserves kinnyárol,
Érettünk fel válalt sok fáradsagirol,
Hallottatok, tudom, ő szent halálárol
Szép dolgokat it is mutatot példákbol.

5 De hogy ezt ujonnan néktek elmétekbe
Mi fel gerjeszthetnök a' ti szivetekbe,
Lelketeknek pedig szép idvösségere,
Mijs volnánk mostan ez igyekezetbe.

10 Azert a' sidoknak sok irigységeket,
Kristus után való leselkedéseket,
Sok izben ellene rendelt gyűléseket,
Mutattyuk ellene töt végezéseket.

15 A' gonosz Judásnak háládatlanságát,
Edes Ura ellen töt árulkodását,
Ez iránt sidokkal vetet barátságát,
Beszellyük Jésusnak olcson el adását.

20 Miként edes Urunk a' szüz Mariának
Jelenti halálát mint edes Annyának,
A' mely mint volt oka nagy szomoruságnak,
És mint vólt az modgya egy mástol válásnak.

4 <Hellyenis történt sok> [A közölt szöveg
föleírva.] mutatot

20 válás [A szó vége a lapszélen levágva.]

Alázatosságát jelentyük Urunknak,
A' mellyet mutatot a' tanítványoknak,
Labok mosásával az Apótoloknak,
És mi volt az oka ezen láb mosásnak.

25 Többet is ezek közt jelentünk mi néktek,
A' mellyekre, hogy ha jól rá figyelmeztetek,
És a' szivetekbe azt jól bé veszitek,
Bizonyára lelki hasznot ti vehettek.

30 Az Atya Ur Isten miként szent Fiáról
Tetette a' törvént Jesus haláláról,
Szollunk arra rendelt négy bölcs fő tanácsról,
Azoktól ki mondot vég sententiáról.

35 Végre mi urunknak meg fogatásáról,
Az után rajta töt sok gyalázásáról,
Vereség, csufolás, ostorozásáról,
A' menyibe lehet, kinos haláláról.

40 Ezekről, mig szollunk, mi halगतointkol
Egy kis várakozást kerünk minnyájoktol,
Segéltséget erre várván a' Kristustol,
Nem késünk végezni szonkat actionkrol.

SCENA PRIMA

Concilium Judaeorum

CAIPHAS

Sok időtöl fogva forгатom elmémben,
Hogy mi dolog vagyон az mi helységünkben,
Kit nem vettetek még talám eszetekben,
Hogy a' mi országunk forog nagy veszélyben.

45 Az ember, ki magát Messiásnak mondgya,
A' cselekedetben vagyон nagy hatalma.
Naponként láttatik immár tötött csudája
És magához való emberek hajtása.

50 Azért, ha így hadgyuk, sok hiszen ő benne,
És a' nagy hitinek ki lesz terjedése,
Római népeknek ide lesz jövése,
Országból népünknek leszen ki üzése,

55 Azért ezen dolgot jól meg gondoljátok,
Az ország jóvára jól rá vigyázzatok,
Mint lehessen, jobban aztot vizsgáljátok,
El veszni népünket éppen ne hadgyátok!

(Quidam in concilio surgit et dicit)

SENIOR

60 Nem utolsó dolgot mondasz bizonyára,
Becsülendő Urunk, Országunk jóvára.
Ély sokáig annak igazgatására!
Hajlunk bölcs elmédnek tanács adására.

(Caiphas dat consilium et dicit)

CAIPHAS

Miképpen lehetne ebben az orvoslás,
Hogy nemzetünk között ne lenne csalatás,
És hogy ki iratnék e' nagy botránkozás?
Bizonyára töllem ez a' tanács adás.

65 Hasznosbb, hogy a' népért egy halált szenvedgyen,
Hogy sem mint az egész nemzetség el veszzen.
Azért ki ki ennek kezére ejtésén,
Igyekezék immár az ő meg ölésén.

(Clauditur ultima scena. Deinde diaboli hic faciunt concilium)

SPIRITUS INVIDIAE

70 Sok ideje immár, hogy a' sidok szívét,
Ingerlem én arra mindennek elméjét,
Hogy meg irigyeljük a' Kristus életét,
De látom, hogy immár szomjuhozzák vérét.

75 Sok izben már vélek tanácsot tartottam,
Magam is közöttök erőssen forgottam,
Irigységnek tüzet aluni nem hadtam,
Hogy szivekben nékik aztot forralhassam.

61 [A sor előtt nincs szerepnév.]

65 [A sor előtt:] CAIPHAS [Elhagytuk.]

SPIRITUS HYPOCRYSIS

En is bizony vélek voltam mindenkoron,
Mert szivekbe nem volt, mit szoltak szájakon.

SPIRITUS ODIJ

80 En arra hajtottam ezen sido népet,
Soha ne szeresse a' Kristus személyét,
Gyűlölye mindenkor a' cselekedetét,
Inkább igyekezze veszteni életét.

SPIRITUS INVIDIAE

85 Mindezek jolvoltak a' mi munkáinkban,
Serények immár-is mi fáradgyunk abban,
Hogy sok embereket foghassunk hálónkban,
Ne vegyenek hasznót Kristus halálában.

Most pedig mennyünk el a' lopó Judáshoz,
Kinek nagy kedve van a pénz vásárláshoz,
Inditsuk fel ötöt mi az árulashoz,
90 Küldgyük el mindgyárást a' sido tanácshoz!

(Clauditur prima scena)

SCENA SECUNDA

Concilium secundum faciunt Judaei. Principes Sacerdotum Seniores et scribae.

CAIPHAS

Gyakor izben immár igyekezünk azon,
Hogy ama hitető kezünkben akadgyon,
És hogy országunkban már ne háboricson,
De láttyuk, nem akad kézbe semmi módon.

95 Egyébkor szokása volt jöni városba,
De talám hire lött mostan néki abba,
Hogy ha bé jö, esik itten a' háloba,
Uttyát fogja venni azért a' futásba.

100 Most azért, ha tetczik, végézzük erőssen,
Hogy ha ki talállya falun vagy mezőben,
Serényen forgodgyék a' meg ölésében,
Ne legyenek tovább Lázárral életben!

90 [A küldgyükben a gyük utólag a margóra beírva.]

99 végézzük

(Hic Judas intrat senatum)

JUDAS

105 Papi fejedelmek és bölcs írástudok,
Nepeknek elei és minnyájon, sidok,
Kik mi nemzetünknek vadtok oltalmazok,
Istentől ti néktek adassanak sok jok!

110 Hallom, régtől fogva azon igyekeztek,
Hogy a' Jesust miként kézben ejthetnétek,
A' fel zendült népet le csendesítnétek,
Mindenben rendelést hogy jól tehetnétek.

Mit adtok én nékem, én őt kézben adom,
Mivel mindenekben szokását jól tudom,
Barátságom néki én meg is mutatom,
De csak által néktek ötét elárulom.

(Judaei destinant argenteos Judae)

JUDAEUS

115 Nem kevés örömré jöttél bizonyára,
Segéllyen az Isten szived szandekára!
Im, ez hamis pénzek bered jutalmára
Neznek. Kölcsd, kívánnjuk, életed hasznára!

120 Ugyan igen kérünk mi azon tégedet?
Ebben a' dologban mutasd hívségedet,
El veszed az után bővebben béredet,
Nevellyed előttünk a' becsületedet!

JUDAS

125 Csak reám bizzátok, mert mit fel fogadok,
Tudgyátok meg, abban én híven eljárók.
Ebben a' dologban csak töllem várjátok,
Mikor lesz jobb modunk, akkor én hirt adok.

(Redit Judas et clauditur scena)

SCENA TERTIA

Insinuat Christus dolorosae Matri suam passionem.
Illa veró aliquot petitiones petit a Filio Jesu.

JESUS

Drágalátos Anyám, kérdezted gyakorta
Töllem, mikor megyek keserves halálra,
Tanítványimot is sokszor kérted arra,
130 Mikor lesz az a' nap, hogy adnák tudtodra.

Azért kedves Anyám, szinyem látásában
Vegy ma vigasztalást bennem, te fiadban,
Mert ennek utánna leszünk el válásban,
Ez tes**t**ben láthacz *már* csak a' mái napban.

135 Miért sokszor eddig a' szinem változot,
Oka szenvedésem, mert előttem forgot.
Én szerelmes Anyám, nagy sonyorúságot,
Kelletik szenvednem szörnyü gyalázatot.

MARIA

140 En szerelmes fiam és édes Mesterem,
Életemben nekem csak egy reménségem,
Ha úgyan csak akarsz már halált szenvedni,
Az micsodás leszen, akarom érteni.

JESUS

Oh, én edes Anyám, látod en testemet,
Kit te tölled vettem tagonként mind eztet,
145 Kenozzák szep hajjal ékesült fejemet,
Majdon ki szaggatván rutittyák szímemet.

Látod, én orczamnak most vagyon szépsége,
Kire az Angyalok kívánnak néznie,
De majdon az leszen, mint Poklosnak szine,
150 Verés és pökdösés miat el vész fénye.

128 Tollem

129 Tatitványimot

134 tesben láthacz csak [A szótagszám miatt
jav.]

144 tolled

145 ékesult

147 Látod <hogy> orczám [A *nak* beszúrva.]
szépség<ben>e

Látod, edes Anyám, most kezeim szépek,
Lábaim én nékem még mindenüt epek,
De a' szegek mián majd lesznek veressek,
Egy tö hegyni épség nem leszen ő bennek.

MARIA

155 Jaj, szentséges fiam, hát én hova legyek,
Én nagy fájdalomban immáron mit tegyek?
Bizonyára nékem meg hasad a' szivem,
Jaj, az lábaimrol lekel nékem esnem.

(Hic cadit Mater dolorosa. Christus veró flet super Matrem)

JESUS

160 Jaj, én edes Anyám, bánat tengerében,
Nagy keserüsékek mélyen örvényében,
Éppen bé merültél értem epeségben,
Végy erőt és halgas éngem beszédemben!

(Hic amplectitur Christus Matrem et elevat consolatur Christus Matrem suam)

165 Edes kedves Anyám, jollehet meg halok,
De én harmadnapra ismét fel támadok,
És soha az után többször meg nem halok,
Hanem az egekben örökké országlok.

170 Akkor az én testem meg boldogittatik,
Az én szent Atyámtol meg dicsőítettik,
Te szived is akkor meg vidámittatik,
Én jelen letemmel meg vigasztaltatik.

(Petitio prima Beatae Virginis. Mariae)

MARIA

Tudom, edes fiam, hogy birsz hatalommal,
Mind mennyen és földön nagy birodalommal,
Ne válts meg az embert, kerlek, haláloddal,
Bölcseséged szerént más ki gondolt moddal!

159 [A sor előtt:] CHRISTUS [A továbbiakban hasonló esetben kurziválás nélkül JESUSra jav.]

163 [A sor elöl elhagytuk a szerepnevet.]
168 dicsoítottik
174 ki gondolt (szoval) moddal

JESUS

175 Drágalátos Anyam, boldog szüz Maria,
Meg lehetne maskent, de halál hatalma
Hogy így meg rontassék, Profetáknak szava
Mind bé tellyesedgyék, ez is egyik oka.

(Petitio secunda Beatae Virginis Mariae)

MARIA

180 En szerelmes fiam, ha ugyan csak meg halsz,
Tisztességes könyü halált tehát vállalsz,
Áldot szent véreddel földet meg ne ásztas,
Mert más módot is te találhacsz, ha akarsz.

JESUS

185 Drágalátos Anyám, a' mitt meg mondtam,
A' Proféták által a' mit meg irattam,
Azt bé kel töltenem, mellyeket szolttam.
Magad is azokat olvastad, halottam.

(Petitio tertia et ultima Beatae Mariae Virginis)

MARIA

190 En szerelmes fiam, ha én kérésimet
Eddig meg nem adád, én könyörgésimet,
Bár csak ebben hald meg s' vigasztald szivemet,
Hogy ved kí testemből előtted lelkemet.

JESUS

Nem illendő, Anyám, hogy ezt cselekedgyem,
És a' te Lelkedet Lymbusra ereszszem,
Hanem tisztességgel hogy menyben fel vigyem,
Azert, edes Anyám, kel szenvedned velem.

(Hic Christus gratias agit pro beneficijs et valedicit)

195 Drágalátos szülem, immáron elválom
Töled, edes Anyám, azért most bocsusom,
Anyai áldással áldgy meg, azt kívánom,
Mint edes Anyámtól tölled azt meg várom.

182 te (ha akarsz te) találhacsz

195 [A sor elől elhagytuk a szerepnevet.] Én drágalátos [A szótagszám miatt jav.]

200 Angyalnak szavára, néked, hogy fogadtál,
Köszönöm, és kilencz holnapig hordosztal,
Világra szültél es tejeddel tartottál,
Alázatossággal én nékem szolgáltál.

(Hic vertit ad Martham et Magdalenam gratias agendo pro servitijs)

205 Néktek is köszönöm gazdálkodástokat,
Én hozzam mutatott hiv dajkaságtokat,
Mártha és Magdolna, sok fáradságtokat,
Én tanítványimmal szállás adástokat.

(Clauditur scena)

SCENA QUARTA

(Christus praeparatâ coena, lavat pedes discipulorum)

JESUS

Kedves Tanítványim, mely nagy kívánsággal
Ez husvéti baránt és nagy ohajtással
Kivántam meg enni ezen tarsasággal,
210 Hogy velem legyetek örök maradással.

Mondom pedig nektek, hogy már mátol fogva
Nem ülök veletek én az vacsorára,
Miglen bé nem telik Istennek országa,
És uj törvént kezdgyen véremnek hullása.

*(Vadit Christus ad lavandos pedes et prius lavat
pedes Judae tum ad Petrum it et dicit)*

PETRUS

215 Oh, menynek és földnek hatalmas nagy Ura,
Én edes Jesusom, mi vit téged arra,
Hogy bünös lábamnak jöj meg mosására
Ki vagy mindeneknek hatalmas Királlya?

220 Kérlek, Uram, inkább üllý bé az asztalhoz,
Mert nem illik bizony Angyalok Urához,
Hogy magát meg hajtva, meny földnek porához,
Nyomorult halásznak fog láb mosásához.

201 születtés

203 [A sor elöl elhagytuk a szerepnevet.] köszö-
nom

219 [A sor elöl elhagytuk a PETRUST.]

JESUS

Peter, a' mit én mostan teszek, nem tudod,
De ez után aztot meg érted es tudod.

PETRUS

225 Ertem vagy nem ertem, de én lábaimot
Soha meg nem mosod bünös tagjaimot.

JESUS

Peter, ha en néked lábaid nem mosom,
Neked országomban nem leszen jutalom.

PETRUS

230 Jaj, edes Jesusom, hogy sem országodba
En részem ne legyen szent akaratodba,
En ellent nem állok soha többé ábba,
Labam, kezem, fejem bocsátom mosásra.

JESUS

A mi meg mosatot, nem szükség mosásra,
Hanem csak kelletik a' labad mosnia.

235 Szerelmes fiaim, tudgyátok mitt tettem,
Ezen láb mosással mire igyekeztem?
Alázatosságra példát jelentettem,
Mester és Ur lévén, én ezt cselekedtem.

240 Ha azért Ur lévén, mostam lábaitok,
Ti is azonkeppen így másnak mossátok,
Az alázatosság maradgyon nálatok,
A' mikent én töllem azt meg tanoltátok!

(Hic coenant omnes)

245 Szerelmes fiaim, tikteket hittalak,
Sok emberek közül ki választottalak,
Tizenkettős számban béis fogadtalak,
Az Apostolságra ki választottalak.

250 De mégis az egyik, az ördögnek rabja,
Ártatlan véremnek löt el áruloja.
Jaj annak pediglen, mert örök halála
Leszen, s' jobb let volna nem lenni világra!

243 [A sor elöl elhagytuk a JESUSSt.]

No, el megyen ugyan az embernek fia,
A' mint ő felőlle meg is vagyon írva,
De jaj, a' ki által vagyon el árulva,
Mert lesz kárhozatnak az örökös fia!

(Hic exclamant singuli discipuli)

PETRUS
255 Uram, mond meg, ha én vagyok e' áruló!
Bátor előbb testem szagassa sok kinzo,
Hogy sem téged legyek, én uram, vadolo,
Vagy hamissan legyen nyelvem reád szollo!

ALLI *(Singullatim)*
Vallyon én vagyoke, Uram?

JUDAS
260 Vallyon, Mester, teged én arullak e' el?

JESUS
Te mondad azt nekem illy szemtelenséggel.
Ez mártot kenyeret ki töllem veszi el,
Tudgyátok, bizonynyal az árul ingem el.

*(Hic Judas exit ad Judaeos, ut veniat tandem cum cohorte.
Ultima scena clauditur)*

SCENA QUINTA

(Judaei erunt praesentes)

JUDAS
265 Csak legyetek készen, kezetekbe adom,
A' nép meg sem tudgya, Jesussal ugy bánom.
Okoson bánnyatok véle, én azt mondom,
Mert hamar el rejti magát, már jól tudom.

(Hic abeunt Judaei et Judas. Christus tum concionabitur discipulis absente Juda)

255 Jaj Uram [A szótagszám miatt jav.]
263 [A sor utáni rendezői utasításban:] co [A szó többi része a lapszéllal levágva.]

267 [A sor alatti rendezői utasításban:] concionabi [A szó többi része a lapszéllal levágva.]

JESUS

Edes tanítványim, el válok tölletek,
És azt parancsolom minnyajon ti néktek,
270 Hogy mindenkor buzgon egy mást szeressétek,
Miképpen titeket én is szerettelek.

Meg ismérnek arról, hogy enyimek vadtok,
Ha tő szeretetet egy máshoz mutattok.
Én szeretetemben, kérlek, maradgyatok,
275 Egy mást szeressétek s' abban úgy maradtok.

De hogy ezt mondtam, el válok tölletek,
Szomorúság fogta, latom, a' szivetek.
Örül most a' Világ, de tő keseregtek,
De örökké való leszen örömetek.

(Hic ex ultima scena procedunt ad primam ubi subsistendo Christus dicit)

280 Mind meg botránkoztok bennem az éczaka,
Meg verem a' pásztort, mert meg vagyon írva,
És el szellyed s' oszol a' juhoknak nyája.

PETRUS

Ha botránkoznak is mások ma te benned,
Én nem botránkozom, hanem leszek veled.

JESUS

285 Üllyetek it, a' mig én amoda megyek,
És én szent Atyámnak imátságot teszek.

*(Hic assumpto Petrô secum duobus filijs Zebedei
modice recedit ad ultimam scenam)*

Szomorú a' Lelkem nékem mind halálíg.
Vigyázzatok velem itten egy oraíg!

(Hic Jesus vadens oratum discipuli decumbunt)

290 Atyám, hogy ha lehet, e' pohár mullyék el,
Mind az által a' mit te akarsz, végezd el!

(Hic venit ad dormientes discipulos et dicit Petro)

280 [A sor feletti rendezői utasításban.] sdo [A sor elől elhagytuk a CHRISTUST.]

283 Ha (meg) botránkoznak

286 [A sor utáni utasításban:] filij Zebedei (ulterius procedit) modice

287, 289, 297, 301 [JESUS a sorok elől elhagyva.]

Egy oráig velem nem vigyázhattok e',
Hozzám hűségteket így mutattatok e'?'
Vigyázzatok, kerlek, és imádkozzatok,
Gonosz kísértetbe hogy ti ne jussatok!

295 A' lélek kesz ugyan, bizonnal tudgyátok,
De a' test erőtlén, mint emberi tagok.

(Jesus iterum secundo abit, orat)

Edes Atyám, ha e' pahár nem mulhatik,
Ha nem az én töllem csak meg itattatik,
300 Én akaratom is tieddel egyezik,
Így bennem te néked, tudom, kedved telik.

(Finita hac oratione redit ad discipulos dicens)

Edes tanítványim, immár alugyatok,
Mínyajon kedvetek szerént nyugogatok,
El jöt az én orám, tiis meg tudgyátok
Majd a' nagy sereget itten meg láttyátok!

(Clauditur scena)

SCENA SEXTA

(Deus Pater in trono. Innocentia, Amor, Misericordia, Justitia, Sapientia etc.)

DEUS PATER

305 Az én édes Fiam, a' kit e' világra
Küldtem embereknek drága váltságára,
Hogy mindent hozhasson idvesség uttyára,
És vegre ő magát adgya az halálra,

310 Mostan immár el jöt váltságnak ideje,
Közelget ő neki sok kinszenvedése,
A' kit emberekért kel véghez vinnie,
Rettegteti őt az halál felelme.

315 Azért kért most éngem nagy alázatosan,
Ne hadgyam mint Atya őtet, hogy meg hallyon,
Mélto, hogy kérésén szivem meg indullyon,
Mint fiam kérését hallyam irgalmason.

320 Azért tanács tartok, mindgyárást jöjjenek,
És arrol végezést ök hamar tegyenek,
Melto e' meg halni, mostan itillyenek,
Kedves fiam felöl bölcs törvént tegyenek!

Jöjjön hat, ülljön le most az irgalmasság,
És melleje mindgyárt ülljön az igasság,
Harmadik pediglen legyen az bizonság,
Negyedik fő tanács legyen az okosság.

(It le ül a' tanács)

325 Artatlanság legyen fiam Prokatora,
Embernek szeretet legyen szoszolloja!

(Hic adstant isti duo procatores)

No, hát artatlanság, ha prokatóságát
Fel vetted fiarnak, jól folytasd a' dolgát!
Elsöbben jöjjetek elő tū Angyalok
330 Meg hallyon e' fiam, mindgyárt meg mondgyátok!

(Hic adstant Angeli et dicunt)

ANGELI

Meltan meg kel halni a' te szent fiadnak
Meg epülesiert Mennyei Udvarnak.

DEUS PATER

Lymbusbol is Atyák, most alá szálljatok,
Fiam haláláról hogy ti voxoljatok!

ADAM

335 Tudom, Tanács nem kel te Istenségednek,
Mivel te vagy Ura a' nagy bölcseségnek.

Meg bocsásson nékem en edes Jésumom,
Hogy az en Uramra voxot kel mondanom!
Igenis meg hallyon, én aztot kívánom,
340 Mert úgy ál helyére veszet álapotom!

321, 325, 327 [A sor elől a DEUS PATER vagy
ennek a rövidítése elhagyva.]
322 ülljön

324 (negyedik bölcsesség ezen nagy fő tanács)
Negyedik
329 tu

De meg fogattatni kelletik a' kertben,
Mert kertben estem volt enis a' vétekben.
És a' fán kel menni az halállal szemben,
Mert énis vetkeztem fának gyümölcsében.

345 Felségednek is ugy volt a' decretuma,
Hogy el küldöd ötöt az én váltságomra.
De kezeir ki kel nyujtani a' fára,
Mint én is nyujtottam kezemet almára.

NOË

350 Felséges Ur Isten, meg bocsás én nékem,
Mert te szent fiadot én meg nem menthetem.
Hanem ötöt enis halálra itilem,
Mert szinedet en is az utan nézhetem.

355 De annak felette, hogy mezitelenen,
Meg kel lenni, hogy ő függön a' keresztben,
Mint én csufoltattam volt mezitelenen
Tulajdon fiamtól én részekségemben.

ABRAHAM

360 Semmi képpen magát nem oltalmazhattya
Kristus az halaltól, csak meg kel halnia,
De a' maga hatán vigye a' keresztfát,
Mint én fiam vitte aldozatra a' fat.

DAVID

Szükséges, hogy legyen Kristusnak halála,
Kezeit, Lábait vas szeg által járja,
És ugy szegeztessek fel a' keresztfára,
A' mint aztot velem iratta soltárba.

(Az emberi Nemzet elő ál a' szent Atyákkal es mondgya)

HUMANA NATURA ET SANCTI PATRES

365 Nyilván a' Kristusnak bizony meg kelhalni,
Profetalasoknak be kel tellyesedni!
Nem lehet ezekben soha hiba esni,
Es valamiképpen azt meg másolhatni.

(Audientes Iudices haec interrogant Innocentiam)

342 estem ⟨el⟩ volt
347 kezeid
362 sze⟨k⟩g

365 kelhal [A szó többi része a lapszélel levágva.]

AMOR

370 Mit mondsz artatlanság a' te Urad felül,
Ki prokátorságot fel vetted mar hivül?

INNOCENTIA

Nem illik meg halni, bizony, semmi képpen,
Mellyet bizonyítok a' törvényből szépen,
A' mint írva vagyon Mojzesnek könyvében,
E' képpen találom huszon hatod részben:

375 Az ártatlant soha ti meg ne öllyétek!
De ilyen artatlan nincsen több, hidgyétek,
Azert ha e' szerént ötöt itilitek,
Soha semmi képpen meg nem ölhetitek.

(Ad hoc dicit Amor Humani generis Procurator)

AMOR

380 Meg kel tenni, hogy csak meg vijjon halállal,
Es a' természetnek ö okosságával,
Meg bizonyittatik ez Kristus szavával.
Meg is probalom ezt ilyen ratiokkal.

385 Hogy ki ki kívánnya felebaráttjának,
Azt a' mit kívánna tulajdon magának,
De a' dicsőítést kívánnya magának
Kristus, tehat azt kel emberi állatnak.

390 Mert másképpen ember azt meg nem nyerheti,
Hanem ha a' Kristus az halált szenvedti.
Nem is próbálhatni nagyobb bizonsággal,
Mint a' mit az ember mond maga szájával.

INNOCENTIA

En nem tagadom, hogy nem szolsz igassággal,
Mivel Jesus szava nem eshetik gáncsal,
De mind azon által nem elégszem azzal,
Hanem illyent mondok mas bizonságokkal:

395 Nem szenvedti fiu Attya álnokságát,
Sem Atya fiának az ö gonoszságát,
It Ezekielnek mondom az irását,
Tizen nyolczad részben meg iratot szavát,

400 Hanem mely lelek vét, annak meg kel halni!
Kristust pedig vetek soha nem illeti,
Hanem azon vétket az Adam cselekszi,
Tehat Adámot kel halálra itilni!

AMOR

En pedig azt mondom, hogy csak meg kel halni!
Okossággal eztet akarom próbálni.

405 Tökellestes szeretet *vagyon Jesusban,*
És nem találtatik senkiben az másban.
Azt pedig kívánnya, hogy tulajdon lelkét,
Felebarattyáért adgya az életét.

410 Ezt pediglen Jesus önnön maga mondta,
Tizen ötöd részben szent Janossal szolta.
Azért már nem lehet más semmi mod abba,
Emberi nemzetért csak meg kel halnia.

(Hic quatuor Judices dicunt sententiam)

JUSTITIA

415 Mindenek legyenek csendes halgatásban,
Mert már veget vetünk törvény folytatásban!
Én akarom Kristust, hogy halálra mennyen,
Hogy a' bünert immár eleget tehessen.

MISERICORDIA

Nekem is ugy tettzik, hogy ellensegiért
Hallyon meg, mert akkor dicsirtetem azért!

TESTIS

420 En is azt akarom, Profeták irási
Hogy mar bé tellyenek minnyajok szavai!

SAPIENTIA

Hogy Kristus meg hallyon, nékem tetczik igen,
Mert így a' gonoszból jot tehetek eppen.
Artatlansag ugyan azt mondá nagy szepen,
Mely lélek vétkezik, halalt azon vegyen.

405 *vagyon a Jesusban* [A szótagszám miatt jav.]

409 [AMOR a sor elől elhagyva.]
414 *torvény*

425 De ha szeretetből akarja szenvedni,
Halált baratiert akarja fel venni,
Mint a' Jésus akar mostan cselekedni,
Tehat szükség ezen most mind meg egygyezni.

(*Hic Deus dicit*)

DEUS PATER

430 Szerelmes fiainak, hallom, meg kel halni,
Ki ki közületek mert mind azt itili,
A' mellyet akarók én is helyben hadni,
Tehát ajándékot kel néki küldeni.

435 Most azért Angyalok mindgyart készüllyetek,
És ajándékokat ö neki vigyetek,
És tü közületek kit mire rendelek,
Azt szorgalmatosan most veghez vigyétek!

PRIMUS ANGELUS (*fert funem*)

440 En edes Teremtöm, követ vagyok hozzád,
Mivel éngem köldöt mennyei szent Atyád,
En általam neked illy ajandekot ad,
Ez kötelet azért mostan vegyed hozzád.

Mint hogy első ember az ö reménségét
Nem vette Istenben, meg kötöztetését
Viseli lymbusban. De ezzel kötelét
Meg oldod s' azután meg adod mentségét.

445 Így tellyesednek bé profeták irási,
Hogy meg környékeznek bünösök köteli.

SECUNDUS ANGELUS (*fert columnam dicens*)

450 Oh, én Uram, Jesus, Népek erőssége,
Emlekezzél, mint lön népek elveszése,
A' Paradicsomban vezett erőssége,
És az ördög ellen nincsen már ereje.

Azért te szent Atyád ajándekoz ezzel,
Hogy ehez köttessél a' köldöt kötéllel,
A' soltarnak szava hogy egygyezzek ezzel,
Sonyorgatasom volt mind az egész ejjel.

TERTIUS ANGELUS (*fert coronam spineam dicens*)
455 Bölcseséges Uram, ki bölcsességével
Vadnak teremtetve mindenek szép rendel,
Mit félsz? Erössödgyel! Tudod, mint vesze el
Az emberi nemzet, s' nem bir bölcsességgel.

460 Az Isteni felség előtt el rejtezők
A' Paradicsomban, és fak közé búvók.
Paradicsom uttya tölle el rejteték,
Nincs olly bölcsesége, hogy fel találtassék.

465 Azért szent Atyádtól küldetik korona
A' kinek tövisse fejed által járja,
És a' bölcsességet embernek ki adgya,
Paradicsom uttyát kivel meg talállya.

QUARTUS ANGELUS (*fert calicem fellis et aceti, dicens*)
Oh, en uram, Jesus, ki vagy mértékletes,
Kérlek, az haláltól hogy ne legy félelmes,
Ember álapottya, lád, mely veszedelmes,
470 Ki a' torkosságban igen nagyon részes.

Emlékezzél, mikent évé meg az almát,
Ki mián el veszté boldog álapottját,
Eledelül adá ördögnek ő magát,
A' honnan általad várja szabadságát.

475 Ez epe s' eczetnek ha lesz kostolása
Tölled, ugy romlik el Adám torkossága.
Szent Atyad ezt küldi töllem ajándékba,
Szent Davidnak is így telik be mondása.

480 Mondvan, hogy ételül nékem epét adtak,
És szomjuságomban eczettel itattak.

QUINTUS ANGELUS (*fert crucem dicens*)
Oh, én Uram, Jésum, ki szeretetével
Ez világ tartatik es nagy erejével!
Mit vagy az haláltól mostan félelemmel,
Miért rettegsz, a' ki birsz Isteni erővel?

485 Mert, hogy meny, föld s' pokol te szeretettedet
Meg lassak, szükség, hogy meg haly e' keresztén.
Emlekezzel, Adam fa által vétkezett,
Valladon vid s' haly meg rajta a' kin helyen!

490 Mert ezt küldi Atyád töllem ajándékba,
El hoztam, mint nékem azt meg parancsolta.

SEXTUS ANGELUS (*fert clavos et dicit*)

Uram, Jesus, maradgy mind vegig a' jóban,
Tudván, hogy az Adám nem maradt meg *abban!*
Csak keveset lakot a' paradicsomban,
Eset fiaival álhatatlanságban.

495 Es mivel hogy vagyon nagy erőtlenséggel,
Harczot ő nem álltat a' késértetekkel,
Azért te szent Atyad ajándékoz ezzel,
És engemet küldöt ilyen kóvetséggel.

500 Hogy e' vass szegekkel a' te szent kezeid,
Által veressenek erössen labaid.
Kereszthez szegezzenek a' te szent tagjaid,
Hogy így bé tellyenek meg mondot szavaid.

Mondván által verték kezeim, labaim,
És meg számláltattak minden kis tetemim.

SEPTIMUS ANGELUS (*fert lanceam et dicit*)

505 Oh, én Uram, Jesus, a' hadakozásba
Légy eröss, a' mostan jövő baj vivásba,
Mert el végeztetett egy általján fogva,
Hogy már bizonyoson menned kel halálra!

510 Emlekezzél, hogy te vagy hivek jutalma,
Idvösséges hitnek vagy fundamentoma!
Holtod után néked im, ez hegyes lancia,
Te szent oldaladot nyilván által járja.

486 kereszt [A szó többi része a lapszéllal levágva.]

490 parancsol [A szó többi része a lapszéllal levágva.]

492 a [A szó többi része a lapszéllal levágva.]

511 [A hegyes beszúrva.]

512 oltaladot

515 Mint hogy első ember hitben nem maradt,
Hanem azt el hagyván veszet, tántorodot,
Azert hogy e' jandék neked adattassék,
Ákarja szent Atyad, szived által verjék.

Hogy bé tellyesedgyék Profeta mondása,
Meg üté kö sziklát, belöle vízfolya.

DEUS PATER

520 Az ajandékokot az én szent fiamnak,
Már mind el küldöttem kedves magzatomnak,
De mint hogy rettentí felelme halálhöz,
Angyalát el küldöm a' vigasztalásnak.

525 Azért, Mihály, hamar meny el en fiamhoz,
Batoricsad, legyen erös az halálhoz!
Tudom badgyadása bizony meg haláloz,
De a' Menyországnak így nagy örömet hoz.

(Hic venit Angelus Michaël et confortat Christum)

ANGELUS MICHAEL

530 En Uram, Teremtöm! Mi szorongat téged,
Vagy mi szomorittya illy igen szent szined?
Hiszen véghetetlen s örök Istenséged,
Mit mivel hát mostan Isteni felséged?

A szomorúaknak vagy vigasztaloja,
A' boldog életnek te vagy az adoja,
Még is mostan te vagy nagy szomorúságba,
Ki vagy az Egeknek 's Angyaloknak Ura.

535 Kérlek, én Jesusom, hogy ne szomorkodgyál,
Atyád hozzád küldöt, hogy vigasztaltassál,
Te könyörgésedben tölle halgattassal,
Értésedre adgya, a' dolog miben ál.

540 A Pahárt szent Atyad te tölled el veszi,
Minden hiveidre ö aszt el köszöni,
De te előbb iszol belölle, jelenti.
Azzal te hiveid kel édesíteni.

545 Azért már ne rettegj tölle, hanem ved el,
Hiveidért id meg aztot nagy örömmel,
Emberi nemzethez való szeretettel!
Követnek sok ezer lelkek téged ezzel.

JESUS

550 Az én szent Atyámnak kedves akarattját
Mindenben fogadom szent parancsolattját.
Kellyeték fel azért, s ki ki ojjá magát!
Mert a' ki el árult, imé, hozza hadát.

SCENA SEPTIMA

(Venit Judas cum turba et vadit ad Christum osculans eum dicit)

JUDAS

Idvöz legy, Mesterem! Imé, hozzad jöttem.

JESUS

Barátom, te ide moston mire jöttél?
Álnok csokkal éngem sido kézben ejtél.

(Hic irruentes compraehendunt Jesum)

JUDAEI

555 Ha ha! Most akadtál egyszer a' kezünkben,
Leszünk mar felölled jó gondviselésben.

(Adducunt eum primo ad Annam Pontificem. Interrogat Pontifex et iratus dicit)

ANNAS

It vagy e' te immár, ország haborito,
Régtől fogva minket mindenben boszontó?
Azt gondoltad, hogy lész te szabadon járó,
De kevélységedet leszünk szabolázó.

(Interrogat de doctrina)

560 Ki adot hatalmat a' nép tanításra,
Mert nekünk nem adtad soha azt tudtunkra?
Facultást nem kertél magadnak te arra,
Egyházi tanácstol nem függötél abba.

549 azért (mostan es mennyünkkel) s ki ki
550 imé (jö az sereggel) hozza [Utána rendezői
utasítás:] (Clauditur scena)

555 felölled
563 abba(n)

565 Mond meg, hogy te mire tanítasz másokat,
És miért szerzettél te tanítványokat?
Talám Mojzes avagy Illyes vagy, adgy számot,
Mert engemet illet, hogy kerddyem azokat!

JESUS (*respondet*)

En nyilván szollottam bizony a' templomban,
Mikor tanítottam a' sinagogában,
570 És sidok hallották az én szomot abban,
Kérd azokat, ha volt hiba mondásomban!

(*Hic unus Ministrorum alapam dat Jesui dicens*)

MINISTER

Hat ilyen parasztl felelsz a' fő Papnak,
A' kit sok emberek becsülnek s' uralnak?

JESUS

Ha gonoszt szollottam, bizonyics gonoszrol,
575 Ha pedig *nem* miért versz engem a' jórol?

(*Hic Jesus ligatus mittitur ad Caipham Pontificem*)

MILITES

Láttjátok, meg fogtuk azt a' hitegetőt,
A' mi nepünk közöt az ezgaga szerzöt.

ALIJ

Viszszük imé moston az hamis profetát,
A' ki el hitette a' népnek sokságát.

TERTIUS MILES

580 Világosságra jöt az ö álnaksága,
Melyért meg adatik ö méltó jutalma.

(*Veniunt ad Caipham et dicit*)

CAIPHAS

Már te, hitegető, a' kezünkben estél.
Régen vártuk, gonoszt tenni hogy meg szünnyél,
De nagyobb háborgást hóvatovább tettél,
585 Azért kellett fogni téged sietséggel.

(*Hic qvaerunt falsum testimonium contra Jesum*)

575 ha pedig miért [Értelem szerint és szótag-
szám miatt jav.]

585 [A sor utáni rendezői utasításban:] qverunt

Most immár serényen ki ki abban járjon,
Hogy bizonságokat ez ellen kaphasson!
Ha ki mitt tud, mindgyárt nagy szorgalmatosan
Jöjjön, és mondgya meg, hogy ez meg halhasson!

(Veniunt testes falsi et alii dicunt)

TESTES FALSI

590 Mi ezt nyilván tudgyuk, részeges, tobzodó,
És vendégségekben nagy örömmel járó.

SECUNDUS FALSUS TESTIS

A Mojses törvényt, tudgyuk, hogy el rontya,
Az innep napokat csak semminek tartya.

TERTIUS FALSUS TESTIS

595 Ezt nyilván tarcsatok samaritanusnak
Es Isten törvénye ellen tanitonak.

QUARTUS FALSUS TESTIS

Tudgyuk, ez az ember bizonnyal varásló,
Ördög erejével csudát munkalkodó.

QUINTUS FALSUS TESTIS

Ördög vagyon vele s' azzal hitegeti,
Ez az embereket hozzá édesgeti.

SEXTUS FALSUS TESTIS

600 A Császár adóját az nyilván tiltotta,
Ő magát pediglen királynak mondotta.

SEPTIMUS FALSUS TESTIS

605 Ezt miis hallottuk, Istent káromlotta,
Istennek templomát elrontani mondta,
Es azt fel építeni ismét harmad napra,
Illy hatalma vagyon, aztot maga mondta.

CAIPHAS

Semmit nem felelsz e' mit ellened mondnak
Azokra, és teged a' mikben vádolnak?

(Jesus tacet)

586 [A sor elől CAIPHAS értelemszerűen
elhagyva.]

596 ez (el) ember
598 Ördög

Kénszeritek teged az élő Istenre,
Isten fia vagy e', felely nékem erre!

JESUS
610 En vagyok, azt mondom nektek, bizonyára,
Ti néktek is leszen nyilván láttatokra,
Ember fiát ülni Istennek jobbjára,
Felhőben eljöni ismét e' világra.

CAIPHAS
615 Imé káromkodik, kit tijs hallátok,
Nem szükség, legyenek már több bizonságok.
Mi tettik ti nektek, s' erre mit mondotok,
Mit erdemel azért? Már ehez szollyatok!

(Clamant omnes)

JUDAEI
Ez nagy káromkodo, melto az halálra,
Nem meltó, hogy a' föld már tovább hordozza!
(Hic spuunt in faciem Christi et colaphis eum caedunt Dicentes)

620 Pih, nem szegyelled e' te aztot mondani,
És Isten fiának magadot vallani?

(Velant faciem et oculos illudunt et dicunt)

Profetály hát, Christus, mindgyarást minekünk,
Mond meg, hogy ki üte tegedet közüllünk!

*(Hic Jesum ducunt ad Pilatum et ultima scena clauditur interea.
Judas refert triginta argenteos et dicit)*

JUDAS
625 Vetkeztem, az igaz vért én el árultam,
Az ártatlan Kristust hamissan el adtam!
Imé a' pénzeket néktek vissza hoztam.
Jaj, immáron nekem, mint vesztettem magam!

PRINCIPES
Nincsen immár nekünk ahoz semmi gondunk,
Te lássad, mit mivelsz, a' nem a' mi dolgunk.

608 [A sor elől CAIPHAS értelemszerűen
elhagyva.]

622 Profetály (te)hát

JUDAS

630 Jaj, en boldogtalan! Megyek? Hova legyek?
Lelkem ismerete furdal. Már mit tegyek?
Én sulyos vétkeim erőssen gyötörnek,
Jaj, jaj én kegyelmet im már hol keressek?

Mert a' kegyelemnek Urát el árultam,
635 Azt egy néhány penzért nagy olcsun el adtam,
Hitetlenül tölle, én gonosz, pártoltam,
Kíért nagy haragját én magamra hoztam.

Kegyelem keresre mennék ö hozzája,
De magam méltonak nem itilem arra,
640 Hogy nékem adassék tölle a' gratia,
Mivel hogy igen nagy vétkem undoksága.

Ah, jaj, nincs mit tennem, kétségben kel esnem!
Nem hadgya nyugodnom lelki isméretem.
Heába vétkeket tovább nem kesergem,
645 Hanem majd egy fára magam fel függesztem.

DIABOLUS

Mit is igyekeznel te abban heába,
Hogy adassék neked immar a' gratia?
Hid meg, hogy olyan nagy vetked sulyossága,
Hogy soha nem méltó az a' bocsánatra.

650 Azert en jóvallom, a' mire igyekszel,
Ne késsédgyel abban, csak hamar kövesd el!
Mi haszna, it élned nagy keserüséggel
És mind tovább tovább nagyobb gyötrellemmel?

(Hic suspendit se Judas et diaboli circa illum solliciti)

SCENA OCTAVA

(Judaei veniunt ad Pilatum. Dicit)

PILATUS

655 Látom, az é emberrel hogy ide jöttetek,
Tehát mi vádolást ö ellene tesztek.

636 [A sor a jobb margón utólag pótolva.]

JUDAEI

Ha ez gonosztévő bizonynal nem volna,
Mi a' te kezédbe őt nem hoztuk volna.

(Jesum accusant Judaei)

660 Ez a' mi népünköt hitegeti s' csallya,
A' Császár adaját ellenzi és tiltya,
Ő magát pediglen királynak mondotta.

(Stat Jesus ante Praesidem et dicit ei)

PILATUS

Nem hallod e, menyi sok bizonyságokat
Ezek rád szollanak és vádolásokat?

665 Kerlek most tégedet, hogy mi gonoszt tettél,
A' sido népektől hogy nékem küldettél,
Tisztem szerént töllem hogy meg itiltessél,
Talám ugyan nagyot valamit vétettel.

670 Elsöre nincs gondom, a' miben vádolnak,
A' másikat tudom nyilván hamisságnak,
Végére kel mennem csak a' harmadiknak,
Mert kötelessége ez hivatalomnak.

Azért kérdem tölled, mond meg, hogy ha te vagy
A' sidok királlya, erre most választ adgy!

JESUS

675 Az én országomot nem világból lenni
Tudgyad, mert ha innét fogna az eredni,
Mellettem szolgálaim fognanak harczolni,
Sidoknak kezekbe nem hadnának esni.

PILATUS

Tehát király vagy te, ugy értem a' szodbol.

657 a' ti [Értelem szerint javítva.]

658 [A sor elől JUDAEI értelemszerűen el-
hagyva.]

662 [A sor előtt:] PRAE. PIL

663 [A gonoszt szóban a no beszúrva.]

673 [A sor előtt:] JESUS K.

JESUS

680 Te mondád azt nékem, hogy király vagyok én,
Én arra születtem a' világra jövőn,
Bizonságot tegyek én az igazságról,
Minden hallya szomot, a' ki vagyon abbol.

PILATUS

Mond meg hát én nékem, hogy mi az igazság!

(Pilatus ad Judaeos)

En okot ő benne semmit nem talállok.

(Judaei ad Pilatum)

JUDAEI

685 Azt mondd, ő benne hogy nem találsz okot,
De számtalan népet e' már fel indított,
Judaeán s' Galilaeán által mind tanított,
Ezekben magához sokat hódoltatott.

(Pilatus ad Judaeos)

PILATUS

690 Most értem, ez ember hogy Galileából
Vayon, Herodesnek az birodalmából,
Azért nem veszem ki az hatalma alól,
Es azt mondom nektek im mar e' dologról:

Mindgyárt Herodeshez ötet el vigyétek,
Mi panasztok vayon, néki beszéllyétek.

(Hic Jesum ducunt ad Herodem illudendo)

HERODES

695 Sok ideje, hogy már kívántalak látni,
Micsodás ember vagy, aztot meg tanolni.
Hallottam, csudákat szoktál cselekedni,
Mellyekben akarok én is immár látni.

700 Most azért ha te adcz méltó feleletet,
És mutatod nékem csuda tételedet,
El veszed bizonynal éppen mentségedet,
Meg nyered én töllem a' te életedet.

684—693 [A rendezői utasításokkal együtt újból bemásolva, azután törölve.]

705 Tud meg, hogy hatalmam vagyok életedre,
És hatalmam vagyok az el vesztésedre,
Azért felel mostan az én kérdésemre,
Hogy én is had legyek néked mentségedre.

(Hic Jesus nihil respondet. Quare servi Herodis coedunt per os et faciem)

SERVUS HERODIS

Vakmerő es kevély szájad nem szolgálhat e',
Király méltóságát csak így becsüllöd e'?

(Hic spernitur Jesus et illuditur, et induitur vesti alba, remittitur ad Pilatum)

HERODES

Vigyétek el innen ötöt sietséggel,
Mar meg elégedtem én az ő eszivel!

PILATUS

710 Ismét ti ez embert én nékem hoztátok?
Meg mondtam, benne okot nem találok.
Tudom, pedig néktek, hogy az a' szokástok,
Hogy egyet Husvétban foglyot elbocsátok.

715 Azért el bocsátom a' sidok királyát,
Hogy ha akarjátok, meg szabadítását.

JUDAEI

A sidok királyát nekünk ne bocsássad,
Kivánnjuk, Barabbást hogy meg szabadicsad!

PILATUS

720 Látom keménységét ezen sido népnek,
Nálok nincsen helye engedelemségnek,
Semmi haszna nincsen igyekezetemnek,
Csak vesztit kívánnják éppen ez embernek.

725 Azért ostorokot most mindgyárt hoztatok,
A' fel alittatot oszlophoz vonnyátok,
És keményen ötöt meg ostoroztatok,
A' sidok láttára meg sanyargassátok!

702 [A sor elől HER. értelemszerűen elhagyva.]

708 [A sor után megismételve és törölve a 707. sor.]

Ezen veretésit talám ha meg láttyák,
Gondolom, ez embert hogy ha ők meg szánnyák,
A szándékokat is talám változtatták,
Es az ő halálát tovább nem kívánnyák.

*(Hic adstant Ministri Justitiae et ligant Christum ad columnam.
Ante columnam Jesus stans dicit)*

JESUS

730 Mennyei, szent Atyám, királyi székedből
Nyomorult fiadot tekincs meg az égből,
Mint állok nép előtt engedelmességből,
Ad meg kérésemet el rendelésedből!

735 Micsoda óstorok vadnak most előttem,
A mellyektől retteg, oh szent Atyám, szivem!
Jöj segítségemre, mert gyarló a' testem,
És ha nem segéltesz, el nem viselhetem!

740 Akaratod szerint kész vagyok szenvedni,
A' mint el végezted, a' kent véghez vinni,
Ez ostorok alá testem eresztetni.
Mint fiu Attyának kedvét bé tölteni.

*(Hic flagellatur, interea Coronam spineam imponunt capiti,
arundinem veró dant ad manum)*

MILES PRIMUS

Imé, fel emeltük ötet királyságra,
Lassátok fejében vagyon a' korona!

MILES SECUNDUS

745 Addig vágyodék ez a' nagy uraságra,
Immáron fel hágot ő méltóságára.

MILES TERTIUS

Köszöncsük: Idvez légy, sidoknak királlya,
Bezzeg hogy érkezél már a' királyságra!

PILATUS

750 Imé, már az embert meg sanyargattattam,
Ti kívánságtoknak engedelmes voltam,
Noha semmi vétket ő benne nem kaptam,
Én még is nagy verést rája bocsátottam.

728 szándéko(t)kat
729 nem (nem)

734 óstorok (ál)vadnak

PONTIFICES ET MINISTRI

Eddig való kinnyát még semminek tartjuk,
Feszisd meg, feszisd meg ötöt, azt kívánjuk.

PILATUS

755 Ha ugyan csak halni eztet kívánjátok,
Néktek odaadom, ötöt most fogjátok,
Feszicétek úgy ti, a' mint akarjátok,
Mert én semmi okot benne nem találok.

JUDAEI

760 Tudgyad mi nekünk is törvényünköt lenni,
Oly törvént, mely szerént meg kel néki halni,
Mert Isten fiának magát mondta lenni,
Ezt a' mi törvényünk el nem szenvedheti.

(Pilatus ad Jesum)

PILATUS

Honnan való vagy te? Mondgyad meg azt nékem,
Hogy a' te dolgodot jobban meg érthessem!

(Jesus non dat responsum)

765 Nékem nem szolhac e', nem tudod, hogy vagyok
Én nékem hatalmam, ki halálra adgyon,
És hatalmam vagyok, ki meg szabadicsón?

JESUS

770 Semmi én ellenem hatalmad nem volna,
Hogyhaonnan fellyül nem adatot volna,
Azért a' ki éngem te kezekben ada,
Nagyobb büne vagyok, ki ki azt meg tudgya.

(Pilatus ad Judaeos)

PILATUS

Csak nem találok én semmi okot benne,
Kiért meg itillyem s' adgyam feszítésre,
Hanem inkább méltó az el eresztésre.

JUDAEI

775 Ha ezt el bocsátod, nem lésszes baráttya,
Hid meg, a' Császárnak, hanem aruloja,
Mert minden, királynak a' ki magát mondgya,
Az olyan Császárnak mind ellen mondoja.

(Hic jubet Jesum prope se stare cujus aspiciendo vestem dicit)

780 Im az ti királytok, a' kir vádoltatok,
Hogy királlyá teszi magát, azt mondtátok;
Semmi királyságra való jelt nem látok
Rajta, a' kit nyilván most tapasztalhattok.

785 Ha igaz volnais ebben az ö dolga,
Eleggé meg vagyon bizony aláztattva,
Cselekedetiért megvan sanyargatva,
Bár ne kívánnjátok ötöt az halálra.

JUDA EI

Heába előttünk semmiben ne mentsed,
Vid el, vid el immár, s' ötöt megfeszítsed!

PILATUS

Hat én meg feszítem a' ti királytokot?
Ki hallot valaha s' látot ilyen dolgot?

PONTIFICES

790 Tudod jól magadis, hogy nincsen királlyunk,
Nem kel királysága, mert vagyon Császárunk.

PILATUS

795 *No, ha* ugyan csak az éppen kívánságtok,
Hogy ezen embernek halálát lássátok,
És szándekotokat meg nem másolljátok,
Én is többet arról mar nem disputálok.

De mind azonáltal én ezen igaznak
Vérétől magamot mondom ártatlannak,
Ti lassátok im már, mit csenáltok annak.

(Hic lavat manus)

En oka nem leszek az ő halálának.

JUDA EI

800 Az ő vére rajtunk, kívánnjuk, maradgyon,
És annak utánna fiainkra szálljon!

(Hic Pilatus iterum sedet pro tribunali)

PILATUS

Eléggé lők eddig ennek oltalmára,
Hogyha modot lelnék szabadítására,
805 Hogy én ne itilném ötöt az halálra,
A' kit is örömet hadtam volna másra.

De hogy Tisztem szerént meg kel cselekednem,
Meg valлом, magamot ettől nem menthetem,
Immáron a' dolgot én is latom s értem,
Kivánságokot is szükség bé töltenem.

810 Azért im már ötöt kezetekben adom,
Hűségem hozzátok mutatni akarom,
Ti törvényeteket én is el nem rontom,
Már a' sententiát ö rolla ki mondom.

(Sententia ex charta per aliquem legenda)

815 Mi, Pontcius Pilátus, Jerusalemi Tisztarto es Itilő Biro Tiberius Császár
Birodalma alat, előnkbe adták a' Papi fejedelmeknek és a' Nepnek
venei és az egész sidó nép a' Názáreti Jesust, ki mondatik Kristusnak; bé
vadolván ötöt, hogy a' paraszt szülektől születet lévén, merete magát
820 sidok királyának mondani, Isten fiának magát tenni, és hogy a' Császár
adoját tiltotta, es ehez hasonló gonosságokot követet etc. Mi pedig
Tisztünk szerent azokat vizsgálásra vettük; azért Tisztünk hatalmával azt
rendellyük es parancsollyuk, hogy a' meg nevezet Názáreti Jesus gonosz
cselekedetiért halogatás nélkül elevenen, mezitelenen keresztre füg-
gesztessék, és annak meg erősitesere a' törvény palczát reaja el törjük.

*(Hic aliquis baculus frangitur. Jesus Exuitur purpura et induitur veste ejus,
imponitur crux humeris. Clauditur)*

810 [A sor elől PIL. elhagyva.]
820 Tisztunk

822 függesztessék
823 törvény

SCENA NONA

(Jesus trahit crucem)

PONTIFICES

825 Menyel, menyel mostan az akasztó fára!
Jól van immár dolgod, Beliálnak fia,
Sok gonoszsagodnak meg vagyon jutalma,
Nem jársz immár tovább mi nekünk boszunkra!

(Perveniendo ad locum crucifixionis dicit)

JESUS

830 Mennyei, szent Atyám, tekincs rám, fiadra,
Lád, semmi nincs épség az én tagaimba!
Kezeim, lábaim szegezik a' fára,
Jöj segítségemre, szent Atyám, kinomba!

CARNIFEX

835 Késő mar, nincs modod a' szabadulásra,
Ha vigyáztál volna magad dolgaira,
Nem jutottál volna erre a' kinokra,
Azert most csak hamar fekedgy le a' fára!

(Hic crucifigitur et elevatur)

PILATUS

Mint hogy ez ő magát királynak mondotta,
Azért meg irassék az ő titulussa,
A kiből minden meg lássa és tudhassa,
Ki legyen ez ember, ki ki tanolhassa.

840 Azért én meg irom fel teszem fájára:
Nazareti Jesus, sidoknak királlya.

PONTIFICES

Ne ird úgy, hogy ő a' sidoknak királlya,
Hanem hogy ő sidok királlya, azt mondta!

PILATUS

845 A mit irtam, irtam, másképpen nem mondom,
A' ki mondot szómot én meg nem másolom.

(Jesum praetereuentes blasphemant)

JUDAËUS

Vah, a' ki az Isten Templomát el rontod,
És azt harmad napra isméglen fel rakod,
Ha Isten fia vagy, szabadics meg magad,
Száj le a' keresztről, mutasd meg hatalmad.

PRINCIPES ET ALII SENES

850 Masokot, sokakot tudot szabadítani,
És magát nem tudgya mostan meg menteni,
Hogy ha a' keresztről most le tud szállani,
Bizonyára neki mindgyárást kel hinni.

JESUS

855 Menyei, szent Atyám, bocsásd meg vétkeket,
Tudatlanságból töt cselekedeteket!

*(Hic stabunt juxta crucem Mater Jesu, Maria Cleophae et
Maria Magdalene et Sanctus Joannes. Jesus dicit ad Mariam)*

En szerelmes Anyám, imé, a' te fiad,
Én helyettem immár fiadnak öt tarcsad!

(Ad Joannem)

Kedves tanítványom, imé a' te Anyád,
Kérlek, mint Anyádot hiven vegyed hozzád!

JESUS

860 Hallyátok meg szomot mostan: szomjuhozom!

*(Hic datur bibere per spongiam aceto plenam circumponendo Hyssopum.
Bibens Jesus dicit)*

Immáron én mindent bé tellyesitettem,
Mire küldettem volt, aztot el végeztem.
Kezedben ajánlom, szent Atyám, én lelkem,
Akaratod szerént el végzém életem.

(Christus expirat. Tum Longinus veniens aperit latus Christi)

LONGINUS

865 Meg holt ez már, látom, nem kel törni szárát,
Hanem az láncsával meg nyitom oldalát.

CENTURIO

Bizonnyal ez ember az Isten fia vólt,
Eg föld bizonyittya, most igazán ki vólt.

(Hic Maria deflet suum filium)

Cantio ad notam, Jaj nagy kedven tartot etc.

MARIA

870 Oh, én Fiam, Jesus, méhem szent magzattya,
Jaj, hogy menél az halálra
Szomoruságomra!

Oh, drága szülöttem, jaj, kinek vétettél,
Hogy keresztre feszítettél,
Szörnyü kint szenvedél?

875 Oh, ki az Egeket tündöklő, szép nappal
Ékesítéd fel az holdal,
Fényes csillagokkal!

880 Ki a' kerek földet szép liliomokkal
Ruházod zöldellő fákkal,
Kedves virágokkal!

Jaj, hogy látlak téged most illy nagy véresen,
Csúful függesz Kereszteden,
Nevetnek igyeden!

885 Jaj, jaj, immár nékem, keserves Anyának,
Terhe nyom szomoruságnak,
Szibéli bánatnak!

Hova fordullyak már? Nincs vigasztalásom,
Gyászban borult ékes napom,
Mint tenger bánatom.

890 Vignak immár senki éngemet ne hijjon,
Hanem szomorunak mondgyon,
És én velem sirjon!

895 Oh, mindenek, a' kik világ után jártok,
Fájdalmimot vizsgáljátok,
Hasonlot ha láttok!

Ezerszer mert inkább kívánok meg halni,
Szent fiammal temettetni,
Mint világban élni.

MARIA MAGDALENA

900 Oh, Egeknek Ura, kegyelmes Jesusom!
Hogy Vesztettének el, én vigasztalásom?
Ártatlan testedet meg rongálva látom.
Oh, már hogy nem lehet te veled meg hálnom!

Reám kegyelemmel néző édes szemek,
Kik idvösségemre meg tekintettetek,
905 Jaj, az halál miat be szegeztettetek,
Drága fényességtek be rekesztettetek!

Oh, drága szent fülek, kik könyörgésemre
Gyakron hajlítottak az én kérésemre!
910 Már az halál miat hajlítottatok földre,
Jaj, ki nagy bánat szál ertetek szivemre!

Oh kedves, édes száj, ki sok edes szokot
Én nékem szolottál es tanításokot,
Kik mián meg vettem a' gonosz világot,
Undok bűneimről vettem bocsánatot.

915 Vajha erettetek én is meg halhatnék,
Nagy szeretetemből bizonynal kész volnék,
És egy oráigis világban nem élnék,
Hogy ha te néked is, Uram, ugy tettzenék!

JOANNES EVANGELISTA

920 Oh, Menynek és földnek hatalmas nagy Ura,
És öröktől való igaz Isten fia,
Jaj, miként adának téged az halálra,
Hogy adál hatalmat hohéridnak arra?

925 Földi országokot te tölled féltették,
Te szent szavaidot talám nem értették,
Mivel életedet nagyon irigylették,
És tiszteket féltvén, ezt azért mivelték.

930 Kiért szomorkodnak Menyben az Angyalok,
Siratnak tégedet a' Mennyei karok,
Bánattal borultak bé az Apostalok.
Jaj, már hova legyünk árva Tanítványok?

Oh, éngem szerető szerelmes Jesusom!
Szivem sebesíti tölled el válásom,
Mint vesztének téged, én vigasztalásom,
Hogy nem lehet veled, jaj, Uram halálom!

JOSEPH AB ARIMATHIA (petit a Pilato Corpus Christi)

935 Felséges Császárunk képe s' hely tartója,
Kire országunknak minden dolgát bizta,
Mivel erdemedet és hüséged tudgya,
Ély sokáig annak igazgatására!

940 Tudgyuk hozzánk való hüséges jó voltod,
Gratiad sokakhoz te böven mutatod,
Illendö dologban soha meg nem vonod,
Szükséges kérdésben mindenkor meg adod.

945 Illy bizodalommal én is hozzád jöttem,
És alázatosan meltoságod kérem,
Mert Urunknak lenni bizonynal ismérem,
Kérésem méltoztass meg hallani nékem.

950 Mostan keresztfára feszitet Kristusnak,
A' kit királyának irtál a' sidoknak,
Enged meg, a' testét hogy le vegyük annak,
Hogy had temessük el, mint szokás sidoknak.

PILATUS

Mivel mindenekhez az én hüségemet
Mutattam, a' kiknek méltó kéréseket
Hallottam, elöttem a' könyörgéseket,
Mindenhez mutattam engedelmességet,

955 Illy szép könyörgésed hogy néked is hallom,
Tölled is gratiam mostan meg nem vonom,
Nazareti Jesus testét oda adom,
A' mint neked tettzik, temesd el, nem bánom.

JOSEPH AB ARIMATHIA

960 E szép gratiadért Isten magasztallyon,
Minden dolgaidban szerencsésen tarcson,
Kivánatos jokkal tegedet meg aldgyon,
E' földön sok ember becsülve Urallyon!

(Beata Virgo absente Josepho dicit)

MÁRIA

Oh, én szerencsétlen s' boldogtalan Anya,
Én szerelmes Fiam kereszten már halva!
965 Jaj, hol kapjak mostan én valakit arra,
Hogy ötöt le vegyem, mert vagyok mint árva?

Vajha Pilátushoz küldhetnék egy embert,
Hogy tölle kéretném edes Fiam testét,
Talám meg mutatná engedelmességét,
970 És nem ellenzené keresztről le vétét!

Edes Fiam teste, nagy gyalázatosan
Meddig fogsz függeni itten illy csufoson?
Kérem szent Atyádot nagy alázatosan,
Hogy, a' ki le vegyen, olyan embert adgyon.

975 Mennyei szent Atyám, a' te szent Fiadot
Tekincs a' kereszten és én magzatomot!
Hogy Fiam le vegyem, mutas abba modot,
Mert te tudod arra erőtlen voltomat!

Ki Mojszesnek testét magad el temetted,
980 A' föld színén lenni aztot nem engedted,
Így most is Fiadnak testét le vétessed,
És rendely, ki által azt el temettessed!

(Hic venit Joseph ex una scena et dicit Dei Matri)

JOSEPH AB ARIMATHIA

Bánat tengerébe bé merült szent Anya,
Szomorusagodnak, mint tenger az árja,
985 De meg is most kérlek, halgas az én szomra,
Ha lehetne néked vigasztalásodra.

Ne busuly, hogy kit küldgy immár Pilatushoz,
Mert idején nékem nagy gondom volt ahoz,
Hogy bátron nyulhassak az én szent Uramhoz,
990 Meg kértem, szent teste imáron szabados.

Azért már le vegyük ő szentséges testit,
Keziből, lábából ki vegyük szegeit,
És meg tisztogassuk draga szent sebeit,
Érettünk rontatot ártatlan tagait.

967 küldhetnék (valakit) egy

991 test(é)it

982 [A sor utáni rendezői utasításban:] Dei M.

995 Nem hagyom el ötet, miglen el temettyük,
És innet a' kertbe mindgyárást bé vigyük,
Magam koporsomba becsülettel tegyük,
És a' szokás szerént kenettel meg kennyük.

*(Hic deponitur Jesus de cruce, interea canitur in scena:
Bűnös ember a' keresztfán etc.)*

EPILOGUS

1000 Szenvedet Kristusnak szerető hivei,
Kik ez actionknak voltatok nézői,
Meg tanulhattátok miként szenvedési
Voltak mi Urunknak, keserves kinnyai.

1005 Kiket szeretetből mi érettünk fel vet,
Mivel végetlenül ő minket szeretet,
Az ő szent Attyával minket békéltetet,
És szent halálával értünk eleget tet.

1010 Oh, tehát ne legyünk háládatlansággal,
Édes meg váltonkhoz, ki illy szörnyü kinnal
Ördög rabságából váltot halálával,
Érettünk fel vállalt nagy gyalázattyával,

Hanem indullyunk fel a' nagy háladásra,
A' mi bűneinkért keserves sirásra,
Készcsük magunkot Poenitentiára,
Bűnnel ne feszittsük ismég keresztfára!

1015 Mert miként a' sidok, miis meg feszittyük
Mi edes Urunkot, mikoron bünt teszünk,
Drágalátos szivét ismég sebesittyük,
Longinus modgyára aztot által üttyük.

1020 Azért szivetekben méllyen bé olcsátok
Kristusnak nagy kinnyát és bé plántályátok,
Így minden bűnököt azzal ki irthattok,
Ha emlékezete leszen ti nálatok!

1025 Most haza indulván szibéli bánattal,
Kristus szent halálát keserves sirással,
Beszéllyetek aztot lelki zokogással,
Így ki ki el mehet Isten áldásával!

A MŰ ADATAI

A dráma kiadatlan kézírata: *Actio pro die Parasceves. Manuscriptum*. A negyedrét nagyságúra összehajtogatott füzet 20 foliót tartalmaz. A lapok mérete: 21,2×16,2 cm. Az 1a lap bal margójára függőleges irányban vignettát ragasztottak, amelyen a dráma frógéppel írott címe olvasható. Ez alatt áll a bal margón lenn egy kisebb vignettán az eredeti leltári szám: 3697. Ugyanezeket a vignettákat lehet látni mindkét kantai drámakolligátumon. Innen sejthető, hogy ez a drámafüzet is egykor a kantai minorita rendház tulajdonában volt.

A dráma szövege itt kerül először kiadásra.

SZERZŐ, SZÍNRE VIVÓ

A címlapon a dráma címe alatt olvasható a szerző neve: F[rater] Demetrius Bene praedicavi (?). A keletkezés körülményeire vonatkozóan egyéb adat nem található. Bene Demeter 1715-ben született Kézdioldolán. 1731-ben lépett a minorita rendbe, hat év múlva tett ünnepélyes fogadalmat Nagybányán, s 1742-ben pappá szentelték. Öt évig volt házgondnok, majd 1747-től a rend kantai és nagyenyedi iskolájában tanított. Innen Nyírbátorra került egyházszoneknak. Ugyanezt a feladatot látta el a rend szilágysomlyói templomában is. 1762. szeptember 5-én halt meg Kantán (*Inventarium Nyirbatoriense anno 1749. 756—757., 943.; Liber Defunctorum Miskolc*).

FORRÁS

Bene Demeter gyermekkorában sok nagypénteki misztériumjátékot láthatott Csíksomlyón, ahová erre az ünnepi alkalomra nemcsak Csík, hanem Háromszék megye katolikus hívei is tömegesen tódultak. Ez a darab azonban szövegszerű egyezést nem mutat az eddig ismert, közreadott csíksomlyói misztériumjátékokkal. Bene mindvégig ragaszkodott a bibliai szöveghez, ettől csak a nagypénteki misztérium sztereotip jegyeinek írása alkalmával tért el. Természetes, hogy sem a pokolban tartott tárgyalás, sem az „égi pör” szövegéhez nem nyújtott a szerzőnek támpontot a négy evangélium egyik szenvedéstörténete sem. Ezt Benének szó szerint vagy fő vonásaiban egy általunk nem ismert Passió jeleneteiből kellett kölcsönöznie. A többnyire négyesrímű tizenkettős sorok, versszakok gyenge verselőkészségről árulkodnak. A szerzőnek gyakran kellett szótagszámot szaporító szavakat mondataiba belekényszerítenie. Mondatai ezért nagyon gyakran mesterkéltek, erőltetettek. A négy evangélium közül leginkább Máté szenvedéstörténetét dolgozta fel, de kölcsönzött jeleneteket mindegyik evangelistától.

ELŐADÁS

A misztériumjáték előadásának a helyéről biztosat nem tudni. A kantai kolligátumokra helyezett jellegzetes vignetta azt valószínűsíti, hogy a kézirat egykori tulajdonosa a kantai minorita rendház volt, s minthogy a miskolci iskolán kívül csak a kantaiban mutatható ki rendszeres színjáték, s annak sincs semmi nyoma, hogy Bene Demeter Miskolcon is működött volna, a dráma előadására valószínűleg Kantán kerülhetett sor. Az a furcsa azonban, hogy *Hassák* (63–67.) őt a gimnázium egykori tanárainak névsorában nem szerepelteti. A *Liber Defunctorum Miskolc* határozottan állítja az alábbiakat: „[...] Magistri Scholarum Cantae et Enyedini [...] laudabiliter expletis officiis [...]” 1747-től tanított Kantán, s ha az 1762-ben bekövetkezett haláláig eltelt 14 esztendő 1747 utáni szolgálati helyeinek számával elosztjuk, akkor egy-egy helységre (Kanta, Nagyenyed, Nyírbátor, Szilágysomlyó) még négy esztendő sem jut. Így ez a nagypénteki misztérium 1747 és 1751 között kerülhetett színre.

A dráma előadásáról adatunk nincs. Szerzője, Bene Demeter azonban bizonyosan előadásra szánta. A Prologus és az Epilogus versszakaszai közvetlenül szólnak a közönséghez. A nagyon részletes rendezői utasításokból még a színpad technikai feltételeire is lehet következtetni. A színpadot valószínűleg egy függönnyel kettéválasztották prima scenára és ultima scenára, s ha egy következő jelenet gyors színpalváltást igényelt, akkor a színteret a függönnyel leszűkítették vagy kitágították.

A nótautalás szerint az Oh, én Fiam Jesus kezdetű Mária-siralmat a Jaj, nagy kedven tartott kezdetű vers dallamára énekelték. A nótautalás — Papp Géza szóbeli tájékoztatása szerint — igen kedvelt XVII. századi Mária-siralom. Nyomatásban lásd először: *Kájoni* 124. Ennek több régi szöveg- és dallamvariánsa ismeretes, még evangélikus énekeskönyvben is előfordul. Felsorolásukat lásd *RMDT* (II. 450—451.). Az alább idézett dallamot a Deák—Szentés kézirat (1774. 34.) alapján rekonstruálta Papp Géza.

(Parlando)

Oh, én Fi-am Je - sus, méhem szent mag-zaty - tyá,

Jaj, hogy me-nél az ha - lál-ra, szo-mo-ru-sá- gom - ra.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A kézirat könnyen olvasható másolat néhány javítással, kevés hibával. A rendezői utasításokat az egyes részek után aláhúzással tartalmazza. Előfordul néha, hogy egy-egy szó végét a lapszélen levágták. A hiányzó betűket, szótagokat igyekeztünk kikövetkeztetni.

Sokszor okozott problémát a másolónak az az eljárása, hogy nem tett világos megkülönböztetést a nagy- és a kisbetűk között. A K, S betűk esetében sűrűbben, az F, T, V betűk esetében ritkábban találkozunk ezzel a jelenséggel.

NYELVI ÉS TÁRGYI MAGYARÁZATOK

- 35 *Vereség* — verés, ütlegelés
- 63 *ki iratnék* — valószínűleg íráshiba kiirtatnék helyett. Ha nem, a kiír értelme itt 'felszámol'.
- 174 A sor elé értendő: hanem
- 192 *Lymbusra* — pokol tornácára
- 196 *bocsusom* — búcsúsom
- 259 Nem verssor, rövidebb.
- 364 Vö. Zsolt. 21.
- 375 A 26. fejezetben Mózes egyik könyvében sincs szó az ártatlan ember megölésének tiltásáról. Megvan azonban Móz. V. 19,10.-ben.
- 385—386 A sorok értelme: Ha az ember magának dicsőséget kíván, azt Krisztusnak is meg kell adni.
- 397 Lásd Ez. 18,4—18.
- 410 Lásd Ján. 15,12—13.
- 442 *vette* — vetette
- 446 Vö. Zsolt. 118,61.
- 454 Vö. Zsolt. 31,4.
- 479—480 Lásd Zsolt. 68,22.
- 503—504 Lásd Zsolt. 21,18.
- 515 *e' jandék* — ez az ajándék
- 518 Vö. Móz. II. 17,6.
- 562 *Facultást* — szabadságot, lehetőséget
- 594 *tarcsatok samaritanusnak* — tartásatok megvetettnek. A zsidók azért közösítették ki maguk közül Samaria lakóit, mert idegenekkel keveredtek.
- 630 *Megyek* — mit tegyek?
- 651 *Ne késsédgyel* — ne késlekedj
- 865 *szárá* — lábszárát, lábcsonthajait

4.

A SZAVASZEGŐ HEBIUS
KANTA, 1752

Personae, et
NOMINA ACTORUM.

- EDVARDUS PATRIARCHA. Joannes Petras, Hungarus ex Moldavia Forró-falva.
Poëta.
- ALIARCHUS HISTORICUS. Andreas Szabó, Nobilis ex Sede Kézdi Esztelnek.
Poëta.
- 5 CAESAR HEBIUS. Franciscus Gyúlai, Spectabilis ex Sede Kézdi Maksa.
Rhetor.
- MATER ROGERIA. Joannes Gál, Praenobilis ex Sede Kézdi Nyújtód. Poëta.
- UXOR THEODOSEA. Gasparus Sándor, Spectabilis ex Csik Taplocza. Gram-
matista.
- 10 FILIA VITELLA. Antonius Imecs, Spectabilis ex Sede Orbai Imecs-falva.
Grammatista.
- FILII { ALBANUS. Stephanus Tamás-falvi, ex Sede Kézdi Tamás-falva.
Declinista.
- 15 { JABIS. Josephus Imecs, Spectabilis ex Sede Orbai Imecs-falva.
Declinista.
- SATRAPAE. { Joannes Hanko, Primipilus ex Oppido Bereczk. Syntaxista.
Ignatius Szabó, Nobilis, ex Sede Gyergyó Szent Miklós.
Major Parvista.
- 20 PRAEPOSITI. { IMPERII, NECCERIUS. Nicolaus Lázár, Nobilis ex Sede Kézdi
Osdola. Rhetor.
- { PLEBIS, CAJANUS. Georgius Fésús, Libertinus ex Comitatu
Albensi. Kanta. Grammatista.
- 25 LEGATI. { SACRISTER. Alexius Lajos. Praenobilis ex Sede Sepsi Gidó-falva.
Grammatista.
- { POLIDICUS. Franciscus Molitor, Spectabilis ex Csik Szereda.
Principista.

30	PROCERES.	{ PELOPS. Daniel Kovács, Spectabilis ex Sede Nagy Kászon. Syntaxista. ROLVO. Simon Bárdocz, Primipilus ex Sede Kézdi Fútás-falva. Syntaxista. MITRIDATTES. Josephus Blasi, Spectabilis ex Sede Nagy Kászon. Principista.
		CENTURIO JATUS. Alexius Köncei, Spectabilis ex Sede Kézdi Szent Lélek. Syntaxista.
35	DUCES.	{ LEPTIS. Joannes Geréb, Spectabilis ex Sede Sepsi Illye-falva. Syntaxista. ORODEUS. Simon Boros, Nobilis ex Sede Kézdi Lemhény. Rhetor. BELLOCUS. Georgius Lörincz, Libertinus ex Sede Kézdi Al-Torja. Poëta. THARSANUS. Franciscus Kovács, Nobilis ex Sede Kézdi Lemhény. Principista. ARIDICUS. Josephus Császár, Nobilis Armalis ex Comitatu Albensi Canta. Declinista minor.
45		{ Jacobus Bernárd, Nobilis ex Sede Nagy Kászon. Grammatista. Joannes Kozma, Praenobilis ex Sede Kézdi Szent Lélek. Grammatista. Joannes Sylvester, Nobilis ex Kászon Uj-falu. Syntaxista.
50		{ Antonius Szabó, Primipilus ex Sede Kézdi Al-Torja. Syntaxista. Joannes Szabó, Primipilus ex Sede Kézdi Al-Torja. Syntaxista.
55		{ Stephanus Cseh, Praenobilis ex Sede Kézdi Szent Katolna. Syntaxista. Martinus Fekete, Primipilus ex Sede Kézdi Polyán. Syntaxista.
60	MILITES SALTATORESQUE.	{ Simon Lázár, Primipilus ex Sede Kézdi Szent Lélek. Grammatista. Antonius Lázár, Primipilus ex Sede Kézdi Szent Lélek. Grammatista. Michaël László, Primipilus ex Sede Kézdi Kis-Kászon. Grammatista.
65		{ Thomas Bencze ex Sede Kézdi Lemhény. Grammatista. Franciscus Bajcsi, Primipilus ex Sede Orbai Haraj. Grammatista.
70		{ Joannes Tuson, Libertinus ex Sede Kézdi Polyán. Parvista major. Stephanus Tuson, Primipilus ex Sede Nagy Kászon. Parvista major.

- LIPSIUS. Antonius Lakatos Libertinus ex Comitatu Albensi, Canta. Syntaxista.
- 75 POSTA CLEANTHIS. Joannes Biró, Primipilus ex Sede Kézdi Almás. Grammatista.
- MUSAE. { Joannes Balog, Nobilis ex Sede Kézdi Esztelnek, Syntaxista.
 Emericus Galló, Praenobilis ex Sede Gyergyó Szent Miklós. Principista.
 80 Ignatius Galló, Praenobilis ex Sede Gyergyó Szent Miklós. Principista.

PARS TURCIACA

- CAESAR MOSOLITA. Josephus Cseh, Nobilis ex Sede Kézdi Szent Katolna. Syntaxista.
- 85 FILII. { MATHUSAËL. Philippus Jacobus Regler, Nobilis ex Comitatu Albensi Cibiniensis. Syntaxista.
 CYAXARES. Josephus Kovács, Spectabilis ex Sede Nagy Kászon. Principista.
- 90 BASSAE. { SOLANUS. Moyses Fekete, Primipilus ex Sede Kézdi Béla-falva. Poëta.
 BOLATUS. Joannes Mihályffi, Primipilus ex Sede Kézdi Polyán. Poëta.
- 95 DUCES. { Ladislaus Mihálcz, Spectabilis ex Sede Kézdi Al-Torja. Syntaxista.
 Andreas Albert, Nobilis ex Sede Kézdi Szent Lélek. Syntaxista.
 Nicolaus Kovács, Nobilis ex Sede Kézdi Lemhény. Syntaxista.
 Miachaël Benkó, Spectabilis ex Sede Kézdi Al-Torja. Principista.
 Stephanus Zsögön ex Sede Kézdi Osdola. Grammatista.

- 100 Gregorius Barta, Nobilis ex Sede Kézdi Sár-falva. Syntaxista.
 Michaël Lukács, Nobilis ex Sede Kézdi Fútás-falva. Grammatista.
 Michaël Göthér, Primipilus ex Sede Orbai, Gelencze. Grammatista.
 Josephus Antal, Primipilus ex Sede Kézdi Al-Torja. Grammatista.
- 105 Joannes Péterffi, Libertinus ex Sede Nagy Kászon. Principista.
 Josephus Márton, Primipilus ex Sede Kézdi Al-Torja. Principista.
 Josephus Hegyes, Libertinus ex Comitatu Albensi, Cantu. Principista.
- 110 Paulus Nagy, Libertinus ex Sede Nagy Kászon Uj-falu. Principista.
- MILITES. { Georgius Andrászi, Libertinus ex Sede Kézdi Lemhény. Principista.
 Sigismundus Szekeres, Libertinus ex Sede Kézdi Polyán. Principista.
- 115 Antonius Tót, Libertinus ex Sede Kézdi Szász-falva. Parvista major.
 Franciscus Lázár, Civis Kézdi Vásárhelyiensis. Parvista major.
 Franciscus Mihálcz, Libertinus ex Sede Nagy Kászon. Parvista major.
- 120 Franciscus Pálffi, Libertinus ex Sede Nagy Kászon. Parvista major.
 Georgius Janó, ex Sede Kézdi Csomortán. Parvista major.
 Joannes Kis ex Comitatu Albensi, Karatna. Parvista major.
- 125 Josephus Tima, Libertinus ex Sede Nagy Kászon Uj-falu. Parvista major.

Spiritus, Musicos, et reliquos Actores Scena dabit.

JUSTITIA VINDICANS

seu

- 130 Exemplar in Hebium fidefragum poenae, delicto consimile.
 Per Spectabilem, Praenobilem, Nobilem, Docilémque juventutem Gymnasii Cantensis, sub cura Reverendissimorum Patrum Ordinis Minorum Sancti Patris nostri Francisci Conventualium. In CoMICo aCtV, eX sVo affeCtV, haeC JVbILO pVbLICè eXhIbIta. Mense ... Die ...
- 135 Munificentia Altissimae, ac Optimae spei, Adolescentis

99, 103 Gran [Sajtóhiba, Gram. helyett.]

134 [A Mense és Die előtt üresen hagyott hely a hónap és a nap utólagos beírására.]

DOMINI
STEPHANI TAMÁSFALVI,

Infimae Classis Alumni.
Pro qua Cliens simili tono applaudit:

140 Mecoenas Gratosissime et Patrone Egregie!
Dum ad infidelitatis ac jurisjurandi perniciosi à Superis elargiendum
condignè praemium, cunctis bellè notum, exemplò Hebii Imperatoris
Graecorum mortales reflexè vivere cuperemus; ac totius Gymnasii virtu-
145 tem optimè meritorum de re literaria, publicis honoribus vestire satagere-
mus, multum solliciti cujus medentis ..., voluntas haec matutinam lucem
capesseret; quae profectò ut naufraga; et nebulis velata luxisset; nisi
exorta Infimae Classis nubecula-clara. caliginem radiis, et efficaciam depu-
lisset. Ex qua: TU bravium extendens, omnibus prior, potiorque occurre-
bas, propter gloriosi Nominis TUI, in hujus operis vestibulo splendentiam,
150 aequissimoque jure TIBI deberi intellexisti. Siquidem: sapientiae
sedis radicem in TE pronatam cognoscas, quàmque indefessus, semine
scientiae inspersionem. subito in altum mirè crescere, et roborari laboras.
Quod mirandi argumentum est: qui scientiae limina non longè futas;
pulcherrimum tamen ad imitationem indefessi studii supponis exemplum.
155 Plurimos; avocante taedio aridos, virere; tepidos alios, fervere facis, quod
tamen omnes antecellis. His prodis, naturam, animum grandium agendo-
rum capacem dedisse, ut ad Palmas, ornamenta Lauri, denique metam
feliciter pertingas. Quam dum instituyente animum sapientiam procurabis, ac
conspicuis honoribus decorabis, ut in longam saeculorum seriem, DEO,
160 Regi, Patriae, beatus vivas, ad explendas sui adversum TE officii partes
accommodabit.

CLASSIS SUPREMA,
ac
MEDIA GRAMMATICES.

165 ARGUMENTUM

Hebius Graecorum Imperator, purpurâ clarus, coronâ cinctus; cùm
ANNIAM Imperii Metropolim, NECCERII sanguine Belli-ducis eximii à
Turcis rehabuisset, NECCERIO fidem datam cùm fregisset: ac levi
suspensione habita, innocuo sanguine Matris ROGERIAE manum suam
170 cruentasset; illicò sensit perfidiae suae Deorum vindictam, didicítque
morte justitiam, fidem datam jurejurando, non temnere debere, Haec
AEmilius L. 6. Egnat. L. 9. cap. 20. Tit. Regnandi.

145 medentis [A szó után olvashatatlaná kopott szó 3—4 betű számára alkalmas helyyel.]

SOMMÁJA.

175 HEBIUS a' Görögöknek bársonnyal tündöklő, koronával környül-véte-
tett Császára; midőn ANNIAT Birodalmának leg-főbbik Várossát NEC-
CERIUS jeles Fő-hadi-Vezérének vérével, a' Törököktől vissza-nyerte-
vólna, és midőn NECCERIUSnak tett hitét meg-szegte-vólna; kevés
180 gyanóságtól viseltetvén, a' maga Annyának ROGERIANAK ártatlan
véérével, tulajdon kezeit meg-ferteztette-vólna: legottan hitetlenségé-ért
az Isteneknek boszu-állását tapasztalta, és meg-tanólta halálával: hogy az
igazságot, és esküvéssel tett hites fogadást, nem kellett-vólna meg-vetni.

PROLOGUS.

185 ALIARCUS Imperii Historicus, Superos jurejurando vitiat, ob ANNIAE
Metropolis in inimicos transmigrationem, quò factò: exponit nascituram
totius Imperii demolitionem, nisi bravio Martiali subvenirent, conqueren-
tem Tabellarius accedit: quò Caesarem faticanò commonet.

ELÖL-JÁRO KÉPZÉS.

190 ALIARCUS a' Császári birodalomnak História-írója, az Isteneket eskü-
véssel gyalázza, ANNIA Fő-Várossának az ellenségekhez által-költözésé-
ért, mely dologból: egész Császári birodalomnak születendő romlását
jövendőli, ha-csak hadakozó jútalommal, segítséggül nem jönének, kihez:
midőn sirva panaszolkodnék; Levél-hordozó Posta mégyen: ki által
jövendöléséről a' Császárt meg-inti.

ACTUS PRIMUS.

195 SCENA PRIMA.

HEBIUS Proceribus intimat ANNIAM amissam, tandem narrando moe-
rore confectus; committit iis Ducis delectionem ad rehabendam, et abit.
Proceres relictí cordi sumentes casum, emoriuntur auditò verò Musarum
lamentò; resurgunt lacrimantes.

200 ELSŐ RÉSZE.

ELSŐ KI-MENETEL.

HEBIUS Tanácsosinak tudokra adgya ANNIA-nak el-vesztését, és elé-
beszélvén sorsát, végre: bánattól el-nyomattatik; és reájok bizza egy

205 Hadi-Vezérnek választását, ki által vissza-véteődnek, és el-mégyen.
A' meg-maradott Tanácsosok pedig meg-fontolván ezen történt dolgot,
szomorúságtól el-ájulnak. De halván az Isten-Aszszonyoknak siralmait;
könyhúllatásokkal fel-ebrednek.

SCENA SECUNDA

210 Duce[m] Fatô electum NECCERIUM, Proceres Caesari confirmandum
sistunt; cui adhortato: quô meliori modô vindicare studeret, Caesar
committit exercitum; numerûmque conducendo augere imperat.

MÁSODIK KI-MENETEL.

215 NECCERIUS az Isten-Aszszonyok rendelésekből Vezérnek választatván,
a' Császár eleibe állittatik, hogy attól meg-erösítették; kit intvén: hogy
minél jobb móddal az ellenségen boszuját állaná, táborát reá bizza; és több
vitézeknek fogadásával szaporittsa számokat: parancsollya.

SCENA TERTIA.

220 ORodeô vocatô NECCERIUS delectionem mandat; Orodeus selectos,
pro Patria, Gentis gloria fore pugnandum exhortatur. NECCERIUS
agminis fidem, antequam arenam Martis capiant, poscit.

HARMADIK KI-MENETEL.

225 NECCERIUS Orodeust szólítván: néki válogatott vitézeknek szedésit
parancsollya; Orodeus a' vitézeket intéssel biztattya, hogy Hazájok-ért, s'
Nemzetségek dicsőségé-ért kellek viaskodni. NECCERIUS a' meg-in-
dúlt seregnek, minek-előtte harczot áljon: hit-tételét kívánnya.

CHORUS.

CONSULIT militi, res vilis momenti (nunc satiando animum) exuere, ut serie
incepta actûs immemores earum, aequo Marte pugnent.

KAR.

230 TANácsollya a' vitézeknek, hogy a' haszontalan dolgokból (meljekkel
most sziveket meg-elégítvén) ki-vetkezzenek, és azokat el-felejtvén,
harczoljanak egyenlő szivel.

ACTUS SECUNDUS.

SCENA PRIMA.

235 NECCERIUS ducit copiam juxta arcem, explorat solus (si tamen necesse)
qua ex parte demolienda foret; tandem deditionem petit, unde fugatur
post colloquia Bassae, mortis metu.

MÁSODIK RÉSZE.

ELSÓ KI-MENETEL.

240 Seregét NECCERIUS a' vár mellé viszi, és maga egyedül meg-kémli
(hogy-ha szükséges volna) mely részről kellene el-rontani. Végre fel-adá-
sát kéri; honnan a' Basával lévő beszélgetése-után halálos félelemben
lévén el-üzettetik.

SCENA SECUNDA.

245 Conflictus Graeco milite triumphante, terminatur. Clam verò Turcis ex
arce metu residuis fugatis, Bassa strangulatur à suis.

MÁSODIK KI-MENETEL.

A' Görög Vitézeknek győzedelmek-után, viaskodások határoztatik.
Azonban a' Várban meg-maradott Törökök-által, kik félelem miatt
alattomban el-szaladnak; a' Basa meg-sinóroztatik.

250 SCENA TERTIA.

CAESAR laetus jubet thronum novum haud absimilem suo ornari. NECCE-
RIUM dextram tenere orat; et coram Statu Regni, in Uxorem Filiam
VITELLAM, item (fatò moriens) Regnum ad modò verò Proregatum:
despondet.

255 HARMADIK KI-MENETEL.

260 A! Császár örömébe maga Királyi-székéhez hasonlót parancsol készíteni.
NECCERIUS-t jobba-felől ülni kéréssel kényszeríti; és Országának Fő-
rendei előtt a' maga Leányát VITELLAT Feleségül, Vice-Királysággal
együtt igiri; hólta-után pedig: egész birodalmának örökös Urává tétetni
kivánnya.

CHORUS.

MUSAE advolant, concentum edunt; fortunae Arcis, quâm NECCERII applaudunt.

KAR

265 A' Tudományok Isten Aszszonyi elé-jönek, örvendeztető verseket énekelnek; és mind a' Várnak vissza-vételén, mind NECCERIUSnak szerencsés-jén vígan tapsolnak.

ACTUS TERTIUS

SCENA PRIMA

270 STipulata effectuare, Caesarem NECCERIUS flagitat; ROGERIAM Matrem Caesaris de commonendo Filio rogat: quae iterum, iterumque sollicitans memoriam pro regatûs, criminis actualis conscia cum NECCERIO arguitur, ac transverberatur.

HARMADIK RÉSZE.

275 ELSŐ KI-MENETEL.

NECCERIUS Vezér emlékezteti a' Császárt, hogy fogadással tett ígérését véghez vigye; kinek-is az Annyát ROGERIAt, fiának intésére kéri: Ez gyakorta újra, meg újra elé-hozza; hogy NECCERIUSnak Vice-Királyságát meg-adná; Mely-ért NECCERIUSsal gonosz szövetségben lenni állittatik, és által-verettetik.

SCENA SECUNDA.

NECCERIUS casu perterritus, vitam fugâ prolongat, partem inimicam sectando. Hinc: Turcarum classe munitus: adversus HEBIUM bellum indicit. Ante conflictum, HEBIUS, insidiis à NECCERIO structis venans
285 intercipitur. Hic: poena ROGERIAE innoxiae vindicatur,

279 NECCERIUSsal

MÁSODIK KI-MENETEL.

290 A' Történt dolgon meg-rettenvén NECCERIUS, szaladással életét hosszabbította, az ellenkező részszel tartván. Honnét a' Törököknek seregétől meg-erősítve lévén: HEBIUS ellen harcot indított. A' viadal előtt NECCERIUS lest vetvén, HEBIUS vadászásában el-fogattatik. Itt az ártatlan ROGERIA-nak halálá-ért, hasonló büntetéssel HEBIUS-on bosszút állta.

SCENA TERTIA.

295 NECCERIUS jugulató Caesare, repetens Graecorum arcem, jubiló Caesar clamitatur, ad Turcas Legatis missis, de pace agere contendit: quā non negatā, felicior HEBIŌ regnat.

HARMADIK KI-MENETEL.

300 NECCERIUS a' Császárt meg-ölvén, vissza-mégyen a' Görögökhöz, és nagy örömmel Császárnak kiáltatik. Ki a' Törökökhöz Követeket küldvén, békeséget akar szerezni: melynek meg-adása-után szerencsébben országol HEBIUS-nál.

CHORUS.

APplausum dat NECCERIO. Principes accurrunt, certatim confirmant; inunctum à Jove pace regnare petunt.

305

KAR.

Kéz tapsolással örül NECCERIUS-nak, a' Fejedelmek tolyongva elé-jönek, Császárságban meg-erősítetik, és meg-kenetett, békeségesen Uralkodni Jupitertől kívánják.

EPILOGUS.

310 DOcet fidelitatem pari pondere librandam, secūs: Fortuna adversa parte Superis annuentibus, intoxicabit. Et per-humanas pro habita patientia Auditoribus rependit grates.

BÉ-FEJEZÉS

315

TAnittya a' hívséget hasonló mértékkel fontoltatni, másként: a' szerencse ellenkező részszel Isten akarattából meg-maszlagositt. És a' Halgatóknak meg-maradásokat hálá-adó becsülettel köszöni.

Quae cedant

Omnia Ad Majorem Dei Gloriam, Beatae Mariae Virginis, Sancti Patris Nostri Francisci et Sancti Antonii Patris ac Omnium Sanctorum Honorem.

A MŰ ADATAI

A negyedív papírokra nyomtatott program lelőhelye: *Iustitia vindicans*. A nyomtatvány meglehetősen gyűrötten maradt ránk, s a papír gyűrődéseinek helyén a betűk kopottak, olvashatatlanok. A hat lapon az alábbiak szerint oszlik el a közölt anyag: 1a: a címlap, 1b–4a: a jelenetek cselekményeinek összefoglalása, 4b–5a: szereposztás, 5b–6b: különféle iskolai versgyakorlatok, amelyek közül az egyik nemcsak a dráma keletkezési évét (1752) közli kabalisztikus verssorral, hanem a dráma cselekményéről is szól.

Hebius sorsát mondja el a kabalisztikus vers:

Haec Hebii sors, Metris quoque Cabalisticis praeponitur

Fervide nunc Lector! magnas percurre Camoenas,
Quas tribuit miris: pura tabella modis.
Hebius ingratus, dum quaerit foedera digna,
Suppetias grandes, consulis ille vocat.
Ignavus Caesar, pugnanti praelia vasta:
Constituit vero praemia nota viro.
Quippe dabit medium Regni, Natámque Novellam,
Dummodo sit solers, belláque sana novet.
Neccerius bellum suscepit, corpore fiso,
Martia dum tenuit: gaudia freta tulit.
Hector magnanimus, cum praemia fixa rogaret,
Hebius, ut Graecus, munera prisca negat.
Ampla Parens monuit Sobolem, promissa probare:
Filius ast caram, rusticus ense ferit.
Impius hic poenam, persolvit corpore seram,
Nam perdit rasum, criticus ipse caput.
O scelus! o fuscum, poenae conformis origo,
Quòd: Sceptrum, Vitas, sic Diadema fugas.
Quippe molas parcos, detrudis malè domatos,
Suppeditas foedis praemia curta tuis.
Impius, has discit tetras pro scellere poenas
Hebius, ab tumulo Sceptra Paterna dolens.
Discite mortales! laetissima solvere vota,
Sic Superi cunctis: Serta ligata dabunt.

SZERZŐ, SZÍNRE VIVŐ

A dráma tárgya máshonnan ismeretlen. Kantai színre vivőjét, fordítóját, esetleg íróját a színi program nem nevezi meg. 1752-ben a kantai iskolában a rektor Szöllősy Tádé volt, a classis supremat Gáll Tamás, az alsóbb osztályosokat Jásszai Didák, a principistákat Miksi Zsigmond tanította. A rendezés gondja, annak ellenére, hogy a mecénás a főnemes Tamásfalvi István, az infima classis tanulója volt, minden bizonnyal Gáll Tamásra hárult.

Gáll Tamás 1721. augusztus 15-én született Kézdivásárhelyt, 1741. augusztus 10-én, 20 éves korában lépett a minorita rendbe, s 1750. szeptember 6-án pappá szentelték. Már rendi növendékként is Kantán tanított. Neve a magiszterek névsorában 1748-ban található meg első alkalommal, s 1752-ben utoljára. Ezután a rendi teológián volt professzor, majd 1773-ban ugyancsak Kantán a bentlakó növendékek prefektusa lett. 1774-től az iskola igazgatója. 1775-ben a helyettes igazgató posztját látta el. Itt élt még pappá szentelése 50. és 60. évében is, s itt is halt meg 1814. június 9-én. Teológiai tárgyú műve A római catholica ecclesiának igazsága (Kolozsvár 1753.). A Theses ex universa philosophia quas publice propugnarunt Donatus Dravics et Christianus Svajzer (H. n. 1761.) műnek ő volt a „vitavezetője”; praesese. (Vö. *Monay 1953b* 36–37.; *Hassák* 66–68.)

A feltételezhető másik rendező, Jásszai Didák életéről alig tudni valamit. Frater címmel, tehát még felszentelése előtt, 1751–52-ben tanított Kantán (*Hassák* 66.). Nevével ezután többé nem találkozunk. Nincs kizárva, hogy eltávozott a rendből.

ELŐADÁS

A drámát 1752-ben adták elő Kantán. A kronosztikhonból ezt az évszámot lehet kiolvasni, s ugyanezt a számot rejti a programfüzet végén található kabalisztikus vers. Az évszámrejtés módja az alábbi: az ábécé betűinek van egy számértéke, s ha az első sorban talál szavak betűinek számértékét összeadjuk, akkor megkapjuk a keletkezési évszámot. A kabalisztikus vers végén található a *Clavis cabalae*, amely szerint a betűk számértéke az alábbi:

A	b	c	d	e	f	g	h	i	k	l	m	n	o	p	q	r	s	t
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	20	30	40	50	60	70	80	90	100
								u	x	y	z							
								200	300	400	500							

Az alább teljes terjedelmében közölt vers első sora ez:

Fervide nunc, lector, magnas percurre camoenas

A nyomtatvány így oldja fel az első sor évszámértékét:

F	6	n	40	l	20	m	30	p	60	c	3	309
e	5			e	5	a	1	e	5	a	1	283
r	80	u	200	c	3	g	7	r	80	m	30	258
v	200			t	100	n	40	c	3	o	50	169
i	9	n	40	o	50	a	1	u	200	e	5	513
d	4			r	80	s	90	r	80	n	40	220
e	5	c	3					r	80	a	1	
								e	5	s	90	
	309		283		258		169		513		220	1752

Az évszámrejtésnek ezt a módját a magyar irodalomban először *Moesch* közli, *Lepsényi* kéziratosszerű gyűjteményében is megtalálhatjuk. Valószínűleg *Moesch* munkájából másolta át *Lepsényi*.

A dráma előadásában annak ellenére, hogy a Tamásfalvi Istvánt köszöntő sorok alatt a *Classis Suprema* és a *Media Grammatices* osztályok megnevezése olvasható, az egész iskola közreműködött. A szereplők válogatásában nem a rátermettség, hanem a származás döntött. A rendező vagy a rendezők a praenobilisek, nobilisek, spectabilisek, primipilusok soraiból válogatták ki a szereplőket, s csak elvétve akad egy-két cím nélküli szereplő.

A kantai minoriták egyik leglátványosabb darabja valószínűleg ez lehetett, mert összesen 69 név szerint ismert szerepet, illetve szereplőt sorol fel a program. Kívülük azonban még Spiritusok, Musicusok és más néma szereplők is színre léptek. A cselekmény színhelye az első felvonásban egy királyi palota, a másodikban a törökök által elfoglalt város, Annia, a birodalom fővárosa, illetőleg annak vára. A harmadikban ismét a királyi palotában vagyunk. A színpad berendezése tehát nem jelenthetett különösebb nehézséget.

A programból nem lehet tisztázni, hogy az előadás nyelve latin vagy magyar volt-e. Ha latin volt, akkor a magyar témaösszefoglalók azt a célt szolgálták, hogy a latinul nem tudók is tájékozódhassanak a dráma előttük ismeretlen nyelven előadott jeleneteinek cselekményéről.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A közlés betűhív, az δ , ξ betűket azonban δ -re, ξ -re írtuk át. A Personae et nomina actorumot az actusok és scenák elé tettük annak ellenére, hogy a programban a tartalomismertetés után található. A szereposztás igen sok rövidítést tartalmaz. Ezeket kurziválás nélkül oldottuk fel. A társadalmi osztályok jelölésére szolgálnak a Praenob[ilis], Nob[ilis], Spect[abilis], Primip[ilus], Lib[ertinus], Libert[inus] Arm[alis], az iskolai osztályokat az alábbiak szerint rövidítük: Maj[or], Parv[ista], Princip[ista], Gram[matista], Decl[inista], Syntax[ista], Poet[a], Rhet[or]; egyéb rövidítések: Hung[arus], Sed[es], Alb[ensis], Com[itatus], Sz[ent]. A rövidítéseket természetesen a nyelvtani helyzettől függően, a megfelelő esetben téve oldottuk fel, pl. ex Sed[e] Alb[ensi].

5.

JUHÁSZ MÁTÉ
A KRISZTUSNAK ÉRETTÜNK VALÓ KÍNSZENVEDÉSÉRŐL
NAGYBÁNYA, 1761

[SZEREPEK

PROLOGUS	ELSŐ VÉN
GOLIÁD	MÁSİK VÉN
SAUL	SUSANNA
DÁVID	SZOLGÁLÓK
JÉSZUS	NÉP
PÉTER	DANIEL
EMBER	KAIFÁS SZOLGÁJA
JÁNOS	HAMIS TANÚK
JUDÁS	ELSŐ SZOLGÁLÓ
JÓSEF	MÁSODIK SZOLGÁLÓ
ANNÁS	HARMADIK SZOLGÁLÓ
KAIFÁS	NÁBOTH
PILÁTUS	ACHAB
HERODES	KIRÁLYNÉ
ÖRDÖG	INAS
HALÁL	ELSŐ TANÁTS
ÁDÁM	MÁSODIK TANÁTS
ANGYAL	HARMADIK TANÁTS
ÉVA	ZSIDÓK — NÉP
KIGYÓ	PILÁTUS FELESÉGE
SÁMSON	SENTENTIA
DALILA	MAGDÓLNA
FILISTAEUSOK	SIMON (CIRENEI)
LONGINUS	KAIN
VITÉZEK	ÁBEL
NEMRÓD	MÁRIA
SZOLGA	JÓSEF (ARIMATHIAI)
MÁLKUS	HÍVEK
	EPILOGUS]

A' KRISTUS-nak érettünk való kinszenvedéséről, és némely példairól,
mellyek előre árnyékozták, és jelentették jövendőbéli kinszenvedését, és
ártatlan halálra menését 's meg-ölettetését.

PROLOGUS

E' Jelen-való nap, a' kik itten vagytok,
Nagy szép sokasággal, láttuk, csoportoztok,
S' talám ezen napra azért fáradtatok,
Hogy példákban KRISTUS halálát lássátok.

5 A' Szent Atyák mondgyák, hogy olyan időben,
Szenvedet a' KRISTUS, mikor a' mezőkben
Violák 's szép rosák fakadnak épségben,
A' fák meg-indúlnak levéllel hegyekben.

10 Mert Ádám Atyánk-is ezen idő tájban
Istentül téteték a' paraditsomban,
Az holott-is esék Istennek átkában,
'S kigyó tsalárdsága miatt az halálban.

15 Hogy hát KRISTUS Urunk ebbül ki-váltana,
És ő szent Atyának kedvében juttatna,
Kivánta, hogy hamar meg-vigasztalhatna,
És halála által lelkünk szabadulna.

20 Azért hozzá kezde a' szép kikeletbe,
Az ő életének gyengébb idejébe,
Virágzó ereje drága szépségébe,
Érettünk szenvedvén ártatlan Testébe.

Akkoron hallatlan sok csudák történtek,
Kiktül az emberek nagyon meg-ijedtek,
És sokan-is tsak nem kéttségben hogy estek,
Mikoron illy csuda dolgokat szemlélték.

25 Mert a' nap az Holdal setétben öltöztek,
A' Csillagok rajta gyászszal keseregtek,
'S az Egek lakási sirással könyveztek,
És Teremtőjökkel e' képpen szenvedtek.

¹ [A sor előtt PROLOGUS hiányzik.]

30 A' földnek oszlopi ezen meg-rendültek,
A' Kemény kö-sziklák széjjel repedeztek,
Az erős kö falak egy mástúl el-mentek,
Látván annak kinnyát, kívül teremtettek.

Még-is az Emberek ezt meg nem gondolták,
Noha szenvedését szemekkel jól látták,
35 Hogy az élet Urát Kereszt-fára adták,
A' kinek halálát föld 's az Ég siratták.

Példákkal-is ISTEN ezt az ó Törvényben
Jelentette sokszor nem tsak egy két rendben,
Hanem mint az irás számtalan részében,
40 Elől adgya Kristus kin-szenvedésében.

Először hát Dávid meg ütközésében,
És Goliád ellen lött győzedelmében,
Példázzuk: homlokon kit úgy ütöt főben,
Parittyajából, hogy meg holt azon helyben.

45 Másodszor mutattyuk eztet mi Adámban,
Ki helyheztetett volt a' paradicsomban.
Véle ő csontyából alkotott Evában,
Kik vetették embert az Isten átkában.

50 Mert mint Paradicsom kelemes kertében,
Magát 's maradékit ejtette vétekbén,
Úgy a' Geczemánni szenvedés kertében,
KRISTUS ázik értünk véres veritékben.

Harmadszor Josefben Jákóbnak Fiában,
Kit Attyafiai adtak Egyiptomban,
55 Ugy KRISTUS Urunk-is ártatlanságában,
Vettetett Judástól nagy árultatásban.

Negyedszer mütattyuk ezt mi meg Samsomban,
Kit Dalila álnok lévén szavaiban,
Filisteusoknak vetett fogságokban,
60 Melly végtére esett utólsó rontásban.

Susannát, a' két vén birák kik vádolták,
És ártatlan a' nép előtt kárhoztatták,
Az álnok Zsidokat magokon példázták,
Kik KRISTUST büntelen, 's hamissan árúlták.

65 Ugyan ezt Czélozta Nábót halálával,
Mikoron őt Acháb az ő biráival,
Hamissan ítelte, oh melly nagy kárával!
Meg-is ölettetvén gonosz szolgálival.

Nem másra mutatott Abel öletése,
70 A' gonosz Káintúl vérenek öntése,
Mert a' KRISTUS-nak-is lött meg-öletése,
'S a' mi büneinkért fára fügesztése.

Ezeket hát tölünk a' midön láttyátok,
Tréfás mulatságnak kérünk ne tartsátok,
75 Hanem mind ezekkel arra czélozzatok,
Mintha itt a' KRISTUST szenvedni látnátok.

ELSŐ SZAKASZ Goliád, Dávid, Saul

GOLIÁD

EN vagyok az hires Goliád nevembe,
Kire nagy tekintet vagyon érdemébe,
80 Mert, általam jutot e' nép ditsösségbe,
'S vitézi modgya-is általam ment végbe.

Sok ellenséggel már szállottam vólt szembe,
Kiket meg-próbáltam szép vitézségekbe,
De hozzám hasonlót még-eddig erőbe,
Nem láttam, 's hallottam nagyságban 's szépségbe.

85 Azért Ti néktek-is (világossan szólván)
Israel Fiai meg-mondom azt, bizván,
Hogy egygyet ki velem szemben száll próbálván,
Válaszszatok, kihez van reménség nyilván.

90 Ha az olyan léssen ki engem meg-gyözhet,
'S maga erejével a' földig le-verhet,
Sött ha fegyverével engemet meg-ölhet,
Jobbágyitok lészünk, 's ki ki Urunk lehet.

De kitsoda légyen néktek olly Istentek,
Kinek erejével engem meg-verhettek,
95 'S e' népet fegyverrel innét el-üzzetek,
Állyon elé lássam, lesz-ditsösségetek.

SAUL

Vitézek én velem a' kik itt állotok,
Tudom, hogy ez ellen már ti készen vagytok,
Káromlását néki mint hogy hát halljátok,
100 Azért próbálni, ki akar meg-mondgátok.

Én Királytok lévén dobogok szivemben,
Nagy félelem miatt változom színemben,
Tartván: hogy ha talál jönne közinkben,
Sokat meg-motskolván el-temet hirünkben.

105 Hogy hát a' kinek van kedve a' próbára,
E' nagy Oriással a' meg-hartzolásra,
Ha ötöt meg-gyözi jút nagy Uraságra,
Leányom el-veszi, 's megyen Méltóságra.

DÁVID

110 Felséges Királyom, itt meg-ne ütközzék,
Küllömbb féle szinnel sem meg-ne változzék,
Lássá bolond modra ö hadd kiáltozzék,
Hiszem lészen töle, a' ki ne irtózzék.

SAUL

115 Örömet akarnám azon férfit látni,
Annak eö személyét 's nevét-is meg-tudni,
Alkalmas-e' vagy nem, véle meg-hártzolni,
Mert nem tréfa dolog ezzel jázdodozni.

DÁVID

120 Nem kelletik néki nagyságára nézni,
Sem ö nagy szavával valamit gondolni,
Én kegyelmével az Istennek próbálni,
'S szemtül szemben véle akarok szállani.

SAUL

Hiszem te Gyermekek vagy, és mindgyárt meg-ölhet,
A' Kezétül pedig senki meg-nem menthet,
Sött a' lábával-is (gondolom történhet)
Ugy meg-rúg, hogy mindgyárt a' béled ki-mehet.

125 Mert ez immár régen hires hadakozó,
Sok vitéz emberek életek el-húzó
Volt, és mindkoron nagyra vágyodozó,
Ki ellen nem lehet köztünk oltalmazó.

DÁVID

130 Én, Te szolgálád eddig hogy Júhot őriztem,
Mikor Oroszlányt, vagy Medvét észre vettem,
Ha ugyan előmben vévén el-érhettem,
A' bárányt vagy júhot szájából ki-vettem.

Ellenben ellenem a' mikor támadtak,
Vagy nagy haragjokban velem szemben száltak,
135 Valamint ök velem bánia kivántak,
Mindgyárt torkon fogva tölem meg-fojtattak.

SAUL

No hát már nem bánom menny Isten hírével,
Környékezzen téged nagy jó szerentsével,
140 Hozzánk (minnyájunknak kivánt örömevel)
Térittsem, meg-áldván védelmezésével.

Hogy pedig bátrabban ő ellene mehess,
Vitézül keményen vele meg-ütközhess,
Kösd-fel a' kardomat, és erősebb lehess,
A' pántzélom vedd-fel, hogy inkább ne-félhess.

DÁVID

145 Illyen öltözethez még eddig nem szoktam,
Fegyvert oldalomon soha nem hordoztam,
Azért hát le-vetem, mert a' mint próbáltam,
Nem lések szerentsés, azt jól által láttam.

(Itt le veti)

Héj majd tsak pásztori botomat ragadom!
150 Ellene indulván véle nem jádzódom,
Hanem úgy meg-ütöm (aztat én fogadom)
Hogy fel-döll, 's a' testét az hollóknak adom.

Ha pedig nem szolgál a' bot, parittyámba
Követskéket tészek egy néhány darabba,
155 És közép-tájban úgy meg-ütöm homlokba,
Hogy mindgyárt vagy meg-hal, vagy meg-öl azomba.

GOLIÁD

Vallyon hová ment az Izraél Istene?
Imé nints a' Népen a' ki könyörülne,
160 Tsak egy sintsen a' ki ide jöni mérne,
'S velem meg-ütközvén egy próbát tehetne.

Látom mindeniknek meg-sárgúlt ortzája,
Nagy félelem miat el-kékült a' szája,
Egygyik a' másiknak a' sátorát bújja,
Szemeket bé-fogván az halál hálója.

(Dávid mégyen ellene)

165 Talám hogy én kutya vagyok azt itéled,
Hogy reám bottal jósz? Urad így tiszteled?
És én rosszabb légyek náladnál azt véled?
Átkozott légy a' míg e' világot éled.

170 Jöjj közelebb, meg-ládd ma lészen el-veszted,
'S égi madaraknak adatik a' tested,
Észre veszed, hogy ha még most meg-tekénted,
Volt-e', vagy soha sem e' világban léted.

DÁVID

Te én ellenem jössz sisakban 's fegyverben,
Az erős Pántzél, és Dárda erejében,
175 Én pediglen jövök az Urnak nevében,
Kit meg szidalmaztál már egynéhány rendben.

De azt el-hitessed még mostan magaddal,
Hogy el-ütöm fejed tulajdon kardoddal,
180 És a' tested adom mint mondád a' száddal,
Vadak, 's madaraknak, kik hiznak husoddal.

GOLIÁD

Meg akarnám én azt szemeimmel látni,
Hogy így veted magad, kívánom próbálni,
És még ellenem hogy így mérsz bátorkodni,
Most mindgyárt kardomtúl fejed le-fog esni.

DÁVID *(fut, és mondgya)*

185 Ezennel meg-látom dühös rút kegyetlen,
Mivel káromlásod volt igen helytelen,
Tartozzál vér szopó gonosz Istentelen,
El-esel lábadrúl most mindgyárt véletlen.

(Hajít, el-esik, az hátára áll, el-vágja nyakát)

190 Izraél Istenét a' ki káromoltad,
Baromi erőddel magadat biztattad,
Imé a' fejedet (ezt meg sem gondoltad)
El-vágnálni tülem kardoddal próbáltad.

165 [A sor előtt:] G [elhagyva.]

(A' Filistaeusokhoz szól)

195 Filistaeusoknak rappant nagy Tábora,
Nézzed kinek hágtam mostan az hátára,
Fejét ládd el-vettem, 's lött gyalázattyára,
'S köztetek sokaknak szörnyü bánattyára.

(Mégyen Saulhoz)

200 Im' Felséges Király a' ki káromlotta,
Népünk, 's Istenünket felettébb átkozta,
Meg-öltem, és fejét szolgálád ide hozta,
'S személyében adni kezedben kívánta.

SAUL

Áldott légy Te Dávid Fia Isainak,
Áldott légy szentelte az Egek Urának,
Ki illy győzedelmet adott szolgáljának,
Hogy általa adná, népét szabadságnak.

AZ UTÓLSÓ VACSORA SZERZÉSÉRŐL

JÉZUS

205 Tudgyátok hogy két nap után Húsvét leszén,
Mellyen a' 'Sidó nép magához húst vészen,
Kivel bizonytságot Isten előtt téssen,
Hogy szolgálattyára lelkek vagon készen.

210 Tehát Péter, 's János tsak hamar mennyetek,
Az husvéti Bárányt hogy el-készittséték,
Szenvedésem minek előtte nézzétek,
Kivánom, hogy velem Ti is meg-egyétek.

PÉTER

215 Mester hol akarod, hogy azt el-készittsük?
Mond-meg kívánságod, 's szándékod hadd értsük,
Hogy a' bőrünket-is veréstül ne féltsük,
'S akaratodat-is igazán bé-töltsük.

JÉZUS

220 A' Városban menvén egy embert találtok,
Ki korszóban vizet viszen, és mondgyátok:
Az Húsvéti Bárány ételre nálatok,
Vagon-e' hely? hiszem nem leszén károtok.

EMBER

Vagyon bizonyára, bár meg-tekéntsétek,
Igen alkalmas, és ha tettik néktek,
Az Húsvéti Bárányt ott meg-ehetitek,
Nem is kell senkitül semmit-is félnetek.

(Viszsa térnek és mondgyák)

JANOS

225 Készen vagyon az hely, tsak hamar siessünk,
Serény lépésekkel hogy oda érhessünk,
És míg mások jönnek addig le-ülhessünk,
Vagy addig végezvén osztán fel-kelhessünk.

(Bé-mennek: és Kristus mondgya)

JÉBUS

230 Kívánva kívántam ez Húsvétet enni
Ti veletek, minek előtte szenvedni
Kezdyek, és keserve kin 's halálra menni,
Testamentomot-is most akarok tenni.

(Hálákat ad térden álva)

235 Mennyei szent Atyám, én hálákat adok,
Néked jó-voltod-ért, 's hozzád fohászokodok,
Engedelmességben halálíg maradok,
'S akaratod szerént, illy rendelést mondok.

—E' kenyér én Testem, melly meg-törettetik,

(Meg-áldgya)

240 A' magos Keresztre világért adatik,
Minden bünösökért fel-is feszítettik,
Az bor színben vérem van melly ki-öntetik.

Azért mint Testemet e' kenyért egyétek,

(Communikálnak)

És a' bor szín alatt véretem vegyétek,
Mellyek meg újjítanak lélekben, bennetek.
Emlékezetemre hát ezt mivellyétek.

245 Az áldozatokban azt hagyom néktek - is,
A' kenyért Testemé igy tegyétek Ti - is,
Ez hatalom léend éppen nálatok - is.
Mind világ végé-ig ezt úgy hidgyétek - is.

250 E' szinben én Testem én szenvedésemet,
A' bor szinben Vérem, meg-öletésemet
Hirdeti, 's Keresztre feszítettésemet,
Mellyek vételével lelitek kedvemet.

255 A' ki ebbül eszik örökké fog élni,
Benne lészek, és ő én bennem fog lenni,
Egy Test, 's vér lesz velem, fogom - is szeretni,
'S Szent Halálomban - is a' fog részesülni.

260 Étel közt pediglen azt - is mondom néktek,
Hogy el-árúl engem egy Ti-közületek,
Nem nézvén hogy eddig mig valék veletek,
Mindenben (úgy vélem) vólt nagy örömetek.

Az halálra ugyan én el-fogok menni,
A' világ büné-ért Keresztre tétetni,
De jobban lött volna annak nem születni,
Kitül fog az ember Fia el-adatni.

PÉTER

265 Szerelmes Mesterem én vagyok-e' vallyon
A' ki által reád illy gyalázat szállyon,
Inkább az én lelkem ezerszer meg-hallyon,
Hogy sem e' nagy veszély tégedet talállyon.

JÉSZUS

270 A' ki velem kezét a' tálban bé-mártya,
Az, a' kinek reám tzélóz gondolattya,
De a' léssen néki utólsó falattya,
Melly után követi ötet kárhozattya.

JUDÁS

275 Én vagyok-e' Rabbi az a' nagy áruló?
Ártatlant el-adó, és lator fondorló?
Vagy mint imit amott lappangva kóborló,
Kinek dólga nem jó, sött semmire való.

JÉSZUS

280 Te mondod, és vallod eztet magad felöl,
Mivel a' te lelked furdál igen belöl,
Mindenkor a' roszban menél nagyon elöl,
Ki-ért a' többi közt soha igaz nem löl.

(Judás el-megyen)

JÉSZS

Minnyájan én bennem Ti meg-botránkoztok,
Midőn imádkoznám Ti tsak szunnyadoztok,
A' félelem miatt éppen bádgyadoztok,
Végre ide 's tova széllyel szaladoztok.

PÉTER

285 Ha minnyájan benned ök meg-botránkoznak,
A' nagy áloimtúl - is ha el-nyomattatnak,
Engemet mind ezek meg-nem háboritnak,
Sem pedig szemeim nékem nem-alusznak.

JÉSZS

290 Jól vigyázz Péter, mert háromszor meg-tagadsz,
Valamikor akkor vélek szemben akadsz,
Átok, 's esküvésre nevemért ki-fakadsz,
Háromszor a' kakas mig szóll, kit meg-halhasz.

PÉTER

295 Uram én tsudálom a' mit töled hallok,
Hogy sem azt mivellyem inkább most meg-halok,
Eddig veled voltam, 's töled el-sem állok,
Miglen tsak egy tsep vért magamban talállok.

300 Hiszem már hitemben engem meg-próbálál,
Hivségedben lenni eddig tapasztalál,
Ihol van a' kard-is, a' kiröl te szollál,
Hidd-el, meg -is hal az, a' kit tsak ér, 's talál,

Azért hát Tégedet én meg-tagadgyalak?
Hamis rüt hitemmel pénzen el-adgyalak?
Fel kötöm a' kardom, hogy oltalmazalak,
'S halál-ig hartzolok, mégis el nem-hagylak.

MÁSODIK SZAKASZ

JOSEF (*panaszolkodik bátyáitól való el-adatásáról sok nyomorúság szenvedéséről, mellyeket kettős álmai jelentettek*)

305 ALdás-e' vagy veszély? de nem tudom nyilván,
Öröm-e' vagy sirás? sokat gondolkodván,
Engemet utól ér, magam által látván,
Azért Testvérimhez így szóltam, ezt mondván.

310 Jó bátyáim estve, hogy én el-nyugottam,
Az el-múlt éttzaka tsekélyen aludtam,
És az ébren létel között mit álmodtam,
Gondolkodván reggel eszembe juttattam.

315 Sok kévéket mintha mi kötöztünk volna,
Kik között láttzott, hogy enyém fenn állana,
'S tijétek pedig mind egygyig le-borúlna,
És az én kévémnnek tiszteletet adna.

320 Másodszor hogy szörnyen engem udvarlottak
A' nap, hold, 's tizen-egy tsillagok imádtak,
Mellyen a' bátyáim mind meg-haragudtak,
'S az időtül fogva ellenemre jártak.

Gondolván, hogy rajtok én hatalmat vészek,
'S valamikor akkor vagy Királyok lészek,
Vagy boszszúságokat ellenekre tészek,
Vagy az áldásokban nem lesz velem részek.

325 Álmodozásimnak az árát meg-adtam,
Édes Atyámtúl mert meg-pirongattattam,
Bátyáimtúl pedig tsak tsufoltattattam,
Káromoltattam-is mikor köztök voltam.

330 Parantsolatból hát hogy hozzájok mennék,
Dotaimból Sichem pusztájárúl térnék,
Még a' midön tölők jó távúlra volnék,
Törvényt tettek rám hogy fejem el-vesztenék.

335 Hozzájok érkezvén dérrrel dúrral szolnak,
Hoszzú köntösömtül mindgyárt meg-fosztának,
Egy viz nélkül való kútban botsátának,
Hogy vagy meg-ölylenek, avagy el-adgyanak.

340 Az Atyánkat pedig úgy el-ámitották,
Hogy a' melly köntösöm én rólam le-vonták,
Aztat a' Gödöllyö vérében mártották,
Izenvén hogy Fiát vadak el-szaggatták.

A' jött kereskedő Ismaelitáknak,
Húsz ezüst pénzek-ért engem el-adának,
A' kik Egyiptomban hogy velem jutának,
Újjollag árulván, adtak Putifárnak.

345 Ott ártatlan tiszta életet viseltem,
Mert félvén Istenem, törvényét szerettem,
És fajtalanságra, hogy kényszerítettem,
Mint valami mérges kigyót el-kerültem.

350 Még-is Aszszonyomtól abba vádoltattam,
Erőszakot tenni rajta hogy akartam,
Melly-ért az Uramtúl meg-is fogadtattam,
'S a' Királyi Rabok közé zárattattam.

355 De onnét üdövel el ki-szabadúlván
Isten által, kiben reményem vólt, bizván,
Meg-vigasztalt engem, fel-is magasztalván,
Az álom-fejtéssel Uraságra jutván.

360 Álmodozásimat így tellyesítette
Isten, 's szenvedésim e' képpen fizette,
És midön a' földet az éhség el-lepte,
Bátyáimmal akkor meg-is ismértette.

Mert előttem kevés módra le-borúltak,
'S tizen egy tsillag-ként minnyájan imádtak,
'S alázatossággal szüntelen uraltak
Mind addig nevemről, a' mig rám találtak.

A' Papi Fejedelmek Tanátsot tartanak a' KRISTUS meg-fogattatásában,
és Judással meg-alkusznak harmintz ezüst pénzbe.

ANNÁS

365 PApok Fejedelmek egy szeg van fejemben
Melly nagy félelmessen furdál a' lelkemben,
Mert egy gonosz ember tselekedetiben,
Magát hiresiti tsuda tételiben.

370 Sántát, vakot, bennát, már sokat gyógyított,
Ördögöket üzött, 's holtokat támasztott,
A' mint Lázárnak-is, a' kit fel-ásatott,
Élet, és egészség töle meg-adatott.

KAI FÁS

375 Nem más Ipam Urám, ez a' KRISTUS léssen,
A' kirül most mondod hogy tsudákat téssen,
Mert ördögségével majd ő eröt véssen,
A' Juda Papjain, és Királlya léssen.

ANNÁS

380 Én-is úgy hallottam, de ha el-botsáttuk,
A' mi nemzetünket azzal el-fogyattuk,
Mert ő néki hiszen, és így kárban hajttuk,
'S magunk gyalázatban, ha meg nem kapattuk.

Aztat-is hallottam, hogy ő azt kiáltta,
Hogy Istennek Fia légyen, 's bizonyította,
A' mi nagyobb inkább a' Szombatot rontta,
Meg kell hát fogatni, mert a' Törvényt bontta.

KAI FÁS

385 Ha úgy van, azt adom tanátsúl ti néktek,
Jobb egynek meg-halni mint veszszen népetek,
Azért hát legyenek készen legényitek,
Annásnak szavára kiket el-küldgyetek.

ANNÁS

390 Részemről dolgomban én el-fogok járni,
De valakit meg-kell jól ajándékozni,
A' ki őt az után meg-fogja mutatni,
'S hol léssen meg-mondgya, ott kell meg-ragadni.

PILÁTUS

395 Mit gondolók véle bátor én fizessek,
Ha mod léssen benne, tsak örvendezhessek,
Az ő látásában, 's szemében nézhessek,
És kedvemre véle, hogy beszélgethessek.

HERODES

400 Én régen kívántam azt az embert látni,
Személy szerént őtet előmben állatni,
Mit tart tudománnya töle ki-tanúlni,
'S hova tzelez esze, azt ki tapogatni.

Mert felölle hallok külömbb külömbb dolgot,
Kivel meg-zavarta mind a' Zsidóságot,
'S hirdetik, hogy gyógyit ő kemény vakságot,
'S halottakat támaszt tud olly orvosságot.

405 Nagyobb Urat itten nem tartok magamnál,
'S meg sem engedem azt, hogy ő én nálamnál,
Előbb vigye dolgát én biroságomnál,
Hatalma sinsz fellyebb az én hatalmomnál.

ÖRDÖG

410 Nő Judás Apostól kedves jó barátom,
Van szándékom JÉSZUS-t el-adni úgy látom,
Most hát jó szerencséd léssen azt mondhatom,
'S ha szómat fogadod, azt meg-is mutatom.

Mert a' papok nem rég mind egybe gyűltenek,
És a' Tanáts házba azon beszélgetnek,
415 Hogy a' JÉSZUS-t, a' ki (ollyast lelhetnének)
A' kezekbe ádná, jól meg-fizetnének.

Hidd el jót kívánok Judás jó barátom
Szánván, mert szegény vagy a' dolgodban látom,
'S ügyefogyóságod mint tapasztalhatom,
420 Nyomorúságoddal, majd meg-sirathatom.

Az igaz életet éppen nem akarod,
Midön más dolgozik Te fejed vakarod,
'S más tsizmában jár te, lábad ki takarod,
Szoktad-is máséra, ki nyújtani karod.

425 Mint a' bolond sokszor süveg nélkül sétálsz,
Kezedben nints botod, két keziddel kótyálsz,
Öv nélkül meztláb szerre széllyel járkálsz.
Haddgy fel rajta: hidd-el, jó dologra találsz.

JUDÁS

430 Jó lesz, hát el-megyek, és ottan ő vélek,
Tehetségem szerént majd ugyan beszéllek,
És ha fog tettzeni igiret tételek,
A' kezekben adom, arra én felelek.

Mert az Isten tudgya éppen szégyenlenem
Kell, 's hogy e' világba illy tzudarúl élnem,
435 Mert a' más buzáját loppa kell le-tépnem,
'S kezem közt dörgölvén alattamban ennem.

Eb módra (midön más jó lakik) koplalok,
Egy háztúl el-menvén a' máshoz talpallok,
'S hol egy két harapást mig kapok ott állok,
440 'S így egész nap éhel sokszor majd meg-halok.

Kúvasz ként (mint látod) mezét láb kell járnom
Süveg nélkül bolond modra vándorlanom,
'S e' ringy rongy ruhákban (igazat kell szolnom)
Mert nints mit magamra öltözetül vonnom.

445 Azért jóvaslásod szerént lesz rá gondom,
(Úgy-is kalmárságra én régen vágyodom)
KRISTUST a' Zsidóknak, hogy bizony el-adom,
Mihelyt érette mit ígérnek, meg-tudom.

ÖRDÖG

450 Bezzeg ez ám a' jó, hogy te kalmár lészel,
Magam-is jóvallom, mert jó ételt eszel,
Testedre pediglen bibort 's bársont vészél,
E' mellett zsebedben aranyakat tészél.

HALÁL

455 Tsudálkozom rajtad élted mért fogyasztod,
'S a' sok böjtöléssel magadat aggasztod,
'S a' nagy tanulásban elmédet fárasztod,
Félek végre rajta magad fel-akasztod.

460 Tudod-é pajtárs hogy én vagyok az Halál,
Kit álmodban-is hogy láss meg-nem gondolál,
Szabadossan kezem kaszál hol mit talál,
Téged el-hagylak mert eddig szegény valál.

Ez után kedvedre élyly mint Uri Nemzet,
Vigadgy ott az hová a' tettzésed vezet,
És én imé mostan nyújtok néked kezet,
Hogy élni hagyván a' bort idd mint a' vizet.

465 Tsak hogy a' szándékod, melly most benned vagyon,
Olly tekéletessen vég-ig meg-maradgyon,
Ellenkező dolog hozzád ne ragadgyon,
És el-adni JÉSUST mesterkedgyél nagyon.

470 A' melly hívségedért meg-ládd, hogy szolgállok,
'S holtod-ig pediglen tüled el-nem állok,
'S mikor mást a' sikon kezemmel kaszállok,
Azok felet néked én helyet talállok.

JUDÁS

475 Bizony mind igaz az valamit mondotok,
Tanatstokban azért sietve vágatok,
'S el-adom a' JÉSUST, a' mint biztattatok,
'S hol fog lenni arra utat-is mutatok.

480 Papi Fejedelmek hogy most künn sétáltam,
Beszélvén valami emberrel szóllottam,
A' JÉSUST meg-fogni (tőle úgy hallottam),
Akarnátok, kit én szolgáni meg-úntam.

K_{AI}FÁS

Igen-is úgy vagyon a' miként beszéllesz,
És ha tőle el-válsz, velünk meg-békéllesz,
Add kezünkben, 's minket ezzel meg-betsüllesz,
És szolgálatodra holtiglan köteleesz.

JUDÁS

485 Nem bánóm nó hamar rendelést tegyetek,
Fizetésem iránt már ti beszéllyetek,
JÉSUSt fogására tsak készen legyetek,
Én majd utat, nyitok, 's szolgálók-is néktek.

K_{AI}FÁS

490 Ez harmintz pénzeket hamar vedd kezedben,
Nintsen semmi hijja tedd az erszényedben,
Szolgáinkal menny-el kérünk, 's add kezekben
A' JÉSUSt, hogy hozzák osztán mi-elönkben.

495 De nékünk valamelly bizonyos jelt adgyál,
A' mikor el-indúlsz igaz órát hadgyál,
'S a' mi tselédinkel oda el-fáradgyál,
'S JÉSUSt meg-mutatván akár hol maradgyál.

JUDÁS

500 Im a' leg elsőbb jel az egy óra hallás,
És a' másik künn a' Geczemánni szállás,
JÉSUSt lesz, kinn tőlem esik pár tsókolás,
Ezeken légyen hát köztünk a' meg-állás.

K_{AI}FÁS

505 Ipom Uram Annás hallád ezen szókat.
Mindgyárt hivasd öszve az Uri szolgálakat,
Nyergellyenek frissen virgantz paripákat,
A' mellett kezekben tartsanak fáklyákat.
Meg-kell parantsolni nékiek azt frissen,
Hogy ha meg-foghattyák, meg-kössék erőssen,
'S még Judás jelt nem ád legyenek tsendessen,
'S ezt ki ki meg-látván melléje léptessen.

ANNÁS

510 Fejedelmi Tanács én rendelést tévék,
Mint parantsoltatott mindent végbe vivék,
'S alkalmatos személyt sokat öszve hívék,
Kiket egy más után laistromban bé-vévék.

Azért-is Vitézek, tsak hamar mennyünk-el,
'S jól rá vigyázzatok légyen hiretekkel
515 'S ha meg-ragadgyátok, erős kötelekkel
Kössétek, 's tartsátok két kezeitekkel.

HARMADIK SZAKASZ

Ádám Éva mint tsalattattak-meg a' kigyó képében lévő ördögtől
Paraditsom Kertében, mint ismérték bünöket,
's miképpen átkoztattak-meg az Angyaltól.

ÁDÁM

520 EN vagyok Ádám kit az Isten teremtett,
A' föld agyagábúl a' mellyet épített,
Belém öntvén képét fel-is ékesített,
De hogy ötet félljem ilyen rendelést tett:

ANGYAL

Mindenek lábaid alá vettettetnek,
A' vadak 's madarak hatalmadban lésznek,
Tsuszó mászó férgek Te néked engednek,
A' mint-is, hogy töled nevezetet vésznek.

525 Azért ély kedvedre a' Paraditsomba,
És serény légy annak munkálkodásába,
Hogy meg-ne ejtessél, légy jó vigyázásba.
Én tölem reád száll, nagy áldás azomba.

530 A' Fák gyümölsébül a' mennyi kell, vegyél,
Azokban kedvedre vigan gyönyörködgyél,
Tsak ez egy fán lévő almábúl ne egyél,
Mert halállal halsz-meg, igy hát tselekedgyél.

ÁDÁM (*Járván gondolkodik, 's mondgya*)

Oh melly igen nagyon az álom el-ére,
El megyek le-fekszem a' szép sik mezőre.
535 Úgy tettzik hogy léssen nagy könnyebbségemre,
El lankadt testemnek újabb erejére.

(*Aluszik 's az Angyal, oldal tsontyát ki-veszi az után mondgya*)

ANGYAL

Ádám! Ádám! Ádám! miként el-aluttál?
Kelly fel hamar, im mert mit nem-is gondoltál,
Vagy még nyugtoddan-is, errül nem álmodtál,
540 Ihól fogd a' kezét Társodra találtál.

ÁDÁM (*Fel-emeli fejét, 's törölvén szemét mondgya*)

Mit akarsz Uram mit? nem értem mondásod.

ANGYAL

Vigyázot az Isten a' te életedre,
Nem akarván, hogy élly tsak magad kedvedre,
Hanem Társat rendelt, eö segítségével,
545 A' melly léssen néked, nagy könnyebbségedre.

ÁDÁM

Hála az Istennek, a' ki így meg-áldott,
Ha úgy van, a' miket most a' Te szád mondott,
Hogy emlékezet még rólam ott maradt,
És segítségemre Feleséget adott.

ÉVA (*fogja kezét*)

Kedves Férjem mennyünk sétályunk e' kertben,
550 Mulassuk magunkat a' vizek mentében,
Nézzük a' szép mezőt kívánt zöldségében,
A' fákat visgályuk ékes gyümölsőkben.

ÁDÁM

Mennyünk édes Társam, de vigyázz magadra,
555 És ne légy szavamnak által hágására,
Egy fát mutatok majd, hogy légyen tuttodra,
Gyümölsét ne edd, mert válik halálunkra.

ÉVA

Igen-is akarom szivesen meg-tudni,
560 Mellyiknek gyümölsét nem szabad kóstolni,
Hogy tudgyak ez után magamra vigyázni,
És az halál mérgét tolem távoztatni.

565 Hiszem látom itten több olly fák-is vannak,
Kik eledelünkre böv gyümölsöt adnak,
Azért ha termési annak meg-maradnak,
Veszszenek, hogy sem mint halálra vonnyanak.

KIGYÓ (a' fárul)

Miért parantsolta azt az Isten néktek?
Hogy mindenik fárul, ti ne ehessetek?
Tám étkében hogy ne gyönyörködhessetek?
És kivánságá-ért itt emésztödgyetek.

570 ÉVA
A' középső fárul, hogy róla ne ennék
El tiltot halálra, hogy azért ne mennénk.

KIGYÓ

Nem haltok azért meg, hogy ha arról esztek,
Sött jót, 's gonoszt tudván mint Istenek lesztek.

575 ÉVA
Meg-vallom hogy szép fa, 's szép gyümölsel tellyes,
Talám eledelre lehet-is ő helyes,
De találkozhatik közöttte mételyes,
Mellynek kostolása lesz nekünk veszélyes.

KIGYÓ

580 Ne fély mert ha tudnád menyi jó van ebben,
A' meg-tiltott fának ékes gyümölsében,
Nem kívánnál mással élnie ez helyben,
Azért-is tiltatott néktek meg e' kertben.

ÉVA

Úgy de én nem merek a' fára fel-nyúlni,
Mert a' mint mondatott meg-kell érte halni.

KIGYÓ

585 Jer velem, ha nem mersz, én neked szakasztok
Almákat kezedben, im szépeket nyújtok.

ÉVA

Mennyünk hát nem bánom, mert kivánságára,
Fel-indúltam ezen gyümöls kostolásra,
Talám vélem azért, nem jútunk halálra,
És tsak mondattatott próbáltatásunkra.

KIGYÓ
590 Ne fogdd hamar kóstold, nyújtom a' kezemet,
(*Kigyó ad Évának*)
Hidd el szebb gyümölsöt e' fa nem-is termet.

ÉVA (kostolya, 's mondgya)
No meg-kostolom mert régen van vágyásom,
Akár miben léssen az Istennél sorsom.
595 Hogy szép, és jó izü igaz a' mondásom.
Probáld-meg tsak Te-is kedves, édes Társom.

ÁDÁM (meg-kóstollya 's az után mondgya)
Jó-é vagy ártalmas? imé meg-kóstolom,
Mi dolog ez ebben, eztet én tsudálom,
Mert nem jó ételre, azt úgy tapasztalom,
'S a' bé nyelt falatot torkomon meg-gátlom.

600 Gonoszság már tudom a' mit tselekedtünk,
Hogy a' tiltott fának gyümölsében ettünk,
Jaj immár Istentül mivel büntettetünk
Mi, és maradékink hogy menekedhetünk.

(*Ádám meztelen látván magát monda*)
Jaj bújjunk-el hamar a' fának tövében,
605 Raggassunk fa levélt, 's öltözzünk köntösben,
Mivel hogy mi estünk immáron vétekbén,
Ne lásson Szent Szeme meztelenségben.

ANGYAL
Jer a' fa tövébül elé Ádám! hol vagy Ádám?

ÁDÁM
610 Hallottam oh nagy Ur szavadat, és féltem,
Mert meztelenné immáron én löttem.

ANGYAL
Mi az oka hogy te meztelen löttél,
Hanem hogy a' fárúl, melly tiltva vólt, ettél.

ÁDÁM
A' Társom kit adtál engemet ö tsalt-meg,
A' tiltot gyümölsből adván azt ettem meg.

ANGYAL (*Évához*)

615 Te Aszszonyi állat mért nem tartottad meg?
Az Urnak hagyását te miért szegted meg?

ÉVA

Oh Uram az álnok kigyó tsalt engem meg,
Nyújtván az almából, én aztat ettem meg.

ANGYAL

620 Téged álnok kigyó imé meg-átkozlak,
Aszszony lába alá fő romlásra adlak,
Férfi hatalmában Aszszony téged hadlak,
Téged Ádám súlyos munkára jutasztlak.

625 Te átkozott kigyó, hogy így tselekedtél,
A' büntetésben-is leg mellyebben estél,
'S a' több állatok közt tsuszó, mászó lettél,
Aszszony birtokába örökre vettettél.

630 Mert ez egy Fiat szül melly meg-ront tégedet,
És nagy erejével meg töri fejedet,
El veszti, s' szélleszti nagy mérészségedet,
És semmivé tészti hatalmas erödöt.

KRISTUS Tanitványival mégyen a' Gethsemáni Kertben imádkozni
az Olajfák hegyérül, maga mellé vévén Pétert, Jakabot, és Jánost,
a' Zebedaeus Fiait

JÉsus (*Az Olaj fák hegyén mondgya közönséggel a' Tanitvá-
nyinak*)

KÉzdetben az Isten, hogy embert teremtet,
Töle okossággal fel-ékesítettet,
Mindeneket néki lába alá vetet,
'S azoknak a' felet Urává tétetet.

635 Lön pedig lakása a' Paraditsomban,
Melly minden szépséggel rakva lön valóban,
És úgy adattatott az ő hatalmában,
Hogy munkálkodgya, és légyen vigyázásban.

640 Azomban ő néki Társa alkodtaték,
A' ki az ördögtül úgy meg-tsalattaték,
Hogy engedvén néki magokat el-veszték,
'S egy alma étellel kárhozatba ejték.

630 [A sor után, a tartalom-összefoglalás mellett a jobb margón forrásjelzet:] Matt. 26. V. 37.

645 Mert ezzel Atyámnak törvényét meg-szegték,
Kíért mind a' két rész onnét ki üzeték,
A' Paraditsom-is mindgyárt bé-záraték,
És a' Cherubimtúl eddig őrizeték.

650 Meg-Váltását pedig magamra vállaltam,
Hogy ha el-fog esni (a' mint által láttam)
Én meg-váltom ötet aztat úgy fogadtam,
'S azért az Egekből e' földre szállottam.

Mert az ő élete kedves vólt előttem,
A' mellyben mindenkor igen gyönyörködtem,
Mint hogy hát rabságát tovább nem nézhettem,
Hogy meg-váltsam ötet magamban fel-tettem.

655 Noha már-is látom mi képpen lesz végem,
Mert a' nagy fájdalmak szorongatnak engem,
És hogy ha kívánnám, lenne segéltségem,
De nem; mert nagyobb lesz a' gyönyörűségem.

660 Mivel hát a' veszélly kezdődöt a' kertbe,
És a' gyönyörűség közt estek vétekbé,
Hogy vigasztalhassam őket inségekbé,
Szükség szenvedésem kezdeni a' kertbe.

665 Péter, Jakab, János mennyünk hát a' kertben,
Mert majdan ott esem gonoszok kezében,
És egy tanitványom ott vétt keletzében,
A' ki mártá velem kezét az étekbén.

670 Engem ott meg-fognak ti széjjel el-futtok,
Veszedelmem látván mind meg-botránkoztok,
Siralmas nagy kinban tsak magamat hagytok,
'S szomorúságimban meg sem vigasztaltok.

(Bé mennek a' kertbe)

Éppen az halálíg szomoru az Lelkem,
Mert im közelgetnek az hohérim nékem,
'S miként a' báránynak kész a' mészárszékem,
Még ma ki-is tettik a' Testemen kékem.

675 Kedves Tanitványim itt várakoztatok.
Még-hozzátok térek, addig vigyáztatok,
Hogy a' kísértetbe ne taszittassatok,
Magatok álomtúl meg-tartoztatatok.

(Imádkozik)

680 Szerelmes Szent Atyám, akaratod ellen,
Semmit nem tselekszem szent tettésed ellen,
Meg-vallom kész Lelkem, de Testem erőtlen,
A' véres veritek ám le foly földiglen.

685 Ha lehet hát Atyám e' pohár el-műllyék,
De nem én szándékom, hanem tiéd tellyék,
Szent akaratod ként minden dolgom folylyék,
Hogy rajtam áldásod mindenek szemléllyék.

(A' Tanítványokhoz tér)

690 Péter aluszol-é? oh mért nem vigyázol!
Jóbb ha most vigyázva buzgon imádkozol,
Mert így ezen kertbül ki nem kormányozol,
Sött nagy veszedelmet a' fejedre hozol.

(Visza mégyen imádkozni)

A' szomorú halál már tölem láttatik,
Szörnyü kínzásoktól lelkem gyötörtetik,
Mivel a' Zsidóknak kezekben adatik,
Kiktől a' Keresztre Testem fel-tétetik.

695 Atyám hát ha tettzik e' pohárt én tölem,
Vedd-el oh Isteni végetlen kegyelem,
A' vagy szándékosdat mutasd, azt kérlelem,
Mert akaratodra magam fel-szentelem.

(Viszsa mégyen a' Tanítványokhoz)

700 Imé nyilván látom mind el-aludtatok,
Tsak egy óráig-is mért nem vigyázhattok.
Kérlek vigyázzatok, és imádkozzatok,
Hogy a' kísértettől el ne nyomassatok.

(Imádkozik)

705 A' Lélek kész ugyan, de a' Test erőtlen,
A' Papi rend pedig ellenem kegyetlen,
Azért édes Atyám hogy ha lehetetlen,
El-múltni, ki öntöm véretem egészlen.

ANGYAL

Menyei Szent Atyád vigasztalásodra,
Hogy erössitselek mostani hartzodra,
Küldött: azért meny-el sörnyü halálodra,
710 Keresd-fel Ádámot, magasztalásodra.

Ugy-is a' mikoron az embert alkodtad,
Noha jövendőben el-estét jól tuttad,
Hogy ötet meg-váltod magad ajánlottad,
Kénszeretés nélkül magadra vállaltad.

715 Ehez képest száltál te a' magos Égből;
És itten Testet vől Mária méhéből,
Hogy ki szabadítsd az embert inségéből,
Ördög által lábán függő bilintséből.

720 A' Szent Atyák a' mig éltek azt vártanak,
Sok lelkekkel most-is Lymbusban sohajtnak,
És a' földiek-is régen kívántanak,
Hogy halálad által szabadúlhatnának.

725 Kérlek azért halgasd meg a' Te népedet,
Hosszass siralmokra hajtsd-meg füleidet,
Ne szánd ki ontani érettek véredet,
Hogy ditsirhessenek örökké Tégedet!

NEGYEDIK SZAKASZ

Sámsonnak a' Filistaeusoktól való meg-fogatásáról, 's veszedelméről

Sámson, Dalila, Filistaeusok.

SÁMSON

730 IMé majd el-megyek Sorek lábájában,
Mert gyötrődik szívem busulván magában,
Talám ott könnyebben bé jutván egy házban,
Lészen néki modgya vigasztalásában.

Mert ott van egy személy, Dalila a' neve,
Kinek szerelmétül van szívem meg esve,
Azért semmihez sints mostanában kedve,
Miglen szemeim nem léznek rá függesztve.

726 [A sor alatt a tartalom-összefoglalás mellett a jobb margón forrásjelzet:] Judic. 16.

735 No, hát meg indulok hogy ötet láthassam,
Az ő személyében magam múlathassam,
'S azon igyekezem, hogy fejem hajthassam
Ölében, és véle úgy nyájjaskodhassam.

(Erkezik Dalilához)

740 Jó napot Istentül Te néked kívánok,
Fárattságot érted látod, hogy nem szánok,
Mivel ditsiretid felettébb olyanok,
Hogy a' kik szólhatnak veled, léssen hasznok.

DALILA

745 Nem tudom mi lehet, van ebben kétségem,
Sámson a' Te neved az a' reménységem,
Sött az a' lelkembe nagy keserűségem,
Hogy rossz hír van róllam lehet hát mentségem.

SÁMSON

750 Nem semmiképpen, mert hogy ide indulnék,
És gyors lépésekkel erre felé jönék,
Sokaknak szájából (hogy én se hazudnék)
Hiredet hallotam, mellyen tsudálkoznék.

Arra való képest, hogy illy jó voltodot,
Mindenekhez szives jó akaratodot,
Hallottam, én szívem felettébb aggodot,
És hogy hozzád jöve nagy sokat vágyodot.

DALILA

755 Ha úgy van a' dolog a' miként beszéllesz,
És te-is mint mások engemet kedvellesz,
Majd hadd gondolkozzam, meg mondom ha kellesz,
Úgy nyilván népünkel hogy ha meg-békéllesz.

FILISTAEUSOK

760 Mi nagy Fejedelmek hozzád azért jöttünk,
Téged üdvözléssel szépen-is köszöntünk,
Hogy mi ellenségünk kit ingyen sem véltünk,
Te hozzád jött, kitül már sokat szenvedtünk.

765 Melly más képpen nem lesz, hanem vedd elejét,
És a' dolognak-is jól meg-nézd velejét,
Mikoron öledbe le hajtya a' fejét,
Tudakozd-meg tőle az ő nagy erejét.

770 Gáza Várossában olly erejét láttuk,
A' rejték úttzákat hogy osztán el-áltuk,
Hogy a' nagy vas kaput (a' miként bé-zártuk)
A' vállán az hegyre vitte, ezt tsudáltuk.

DALILA

Majd egy kevés üdö múlva ha fog jönni,
Az ölemben, fogom én ötet fektetni,
És meg-kérdem tőle, ha nem fog hazudni,
Miképpen tud ő illy nagy erővel birni.

775 Ti pedig e' házban tsak közél legyetek,
Széjjel a' szegletben jól el-rejtezzetek,
És mikor ő velle lassan beszélgetek,
Szavait ő néki írásban tegyétek.

(Elé jön 's kérdi Dalíla)

780 Kérlek téged Sámson illy nagy erőd vallyon
(Tsak nékem egyedül kit senki ne hallyon)
Mond meg honnét vagyon, hogy nálad talállyon
Szolgálód Kegyelmet, mellyet meg-hálállyon.

SÁMSON

785 Ha hétszeres inak egyben fonattatnak,
És nyers kötelekkel öszve kaptsolatnak,
Az én nagy ereim engemet el-hagynak,
És tsak annyi erőm lészen, mint másoknak.

(Meg-köti Dalila, és kiált)

DALILA

790 Filistiim Sámson rabságban ejtettem,
Erös kötelekkel ötet meg-kötöztem,
Holl vagytok, jöjjetek, ölemben fektettem,
És hogy ereje nints már, eszemben vettem.

(El-szakasztya: Filisteusok el futnak)

Ládd-é Sámson engem mi képpem meg-tsaltál,
Álnok szavaiddal illy fórmán próbáltál,
Mint hogy a' kötélnél mellyet el-szaggattál
Erösebb légy, mond-meg, ha elébb hazudtál.

789 elömben
791 [A sor előtt:] DAL. [elhagyva.]

792 fórmánpróbáltál
793 mellyel

SÁMSON
795 Hogy ha kötelekkel, kiket most tsináltak,
Sem pedíglén iga alatt még nem voltak,
Ha óllyanokkal még eddíg szorongattak,
Minden ereimtúl engem meg-fosztottak.

(Meg-köti Dalila)

DALILA
800 Filistiim kézben adom most ti néktek,
Kitül eddíg elé olly igen féltetek.
Jertek hamarsággal ne-is rettegjétek,
Vigyétek, 's tegyétek, hová tettzik néktek.

(El-szakasztya ismét)

805 Másodszor-is engem illy rútúl rá szedtél,
Most-is szavaidnak mert meg nem feleltél.
Kérlek, hát engemet ha úgy meg-szerettél,
Mond-meg, ne félly, ámbár eddíg kételkedtél.

SÁMSON
810 Hajam hét szálai ki-kerestessenek,
Azok erőss-képpen meg-kötöztessenek,
Az után földben le-tzövekeltessenek,
'S el-bádgyat tagjaim erőtlének lesznek.

(Megköti ismét)

DALILA
Jöjjetek most elé mert magát nem birja,
Mível hogy földben van tzövekelve haja,
Azért kiki társát gyorsan elé hijja,
Mert többé e' földet nem rontya, és vijja.

(Fel-kél)

815 Hogy szerethesselek immár én Tégedet,
Mikor tapasztalom idegenségedet,
Ne tartsd hát már tovább függöben elmédet,
De nyilatkoztasd-ki már a' te szivedet.

SÁMSON
820 Sok úntatásidtúl immár el-bádgyattam,
'S nagy kísértetidtúl éppen el-lankadtam,
Azért hogy ha eddíg még meg nem mondtottam,
Igazán meg-vallom, mit eddíg tagadtam.

825 Minthogy még fejemet soha vas nem érte,
Haj szálam beretva soha nem illette,
Mivel hogy én vagyok az Urnak szentelte,
Ha le nyirik, léssen erőmnek el-este.

(Dalila Titkon inti a' Filistaeusokat, hogy készen legyenek)

DALILA

830 Most immár jöjjetek mert bizony meg-mondta,
Igazán szívében mi vólt meg-vallotta,
Sok szép kérésimre az Isten úgy hozta,
Kezetekben Sámson hogy essék, meg-adta.

FILISTAEUSOK

Te izenetedre immáron el-jöttünk,
Sok szép vitézekkel hozzád el-érkeztünk,
A' pénzt-is el-hoztuk, a' mellyet ígértünk,
Hogy hát add kezünkben, azért küldettettünk.

(Félre állanak)

DALILA

835 Jere hát, és hajtsad térdemre fejedet,
Hadd fogom kezemmel-meg az üstöködet,
Hajad, mellyben lenni mondod az erödet,
Meg-nézem, 's el-hiszem így a' beszédedet.

(Meg-nyiri, és üzi magátúl mondván)

840 Tsalárdsággal tellyes no menny el-elölem,
Mert boszszúságra vált nálam a' szerelem,
Nintsen tovább néked előttem kegyelem,
Tartózz, mert fejedet éri veszedelem.

845 Rajta Filistiim ne féllyetek tőle,
Im majd mindgyárt én-is el állok mellőlle,
Arra bizonyossan felelek felőlle,
Hogy bantson, semmi sem lesz többé belőlle.

850 Azért siessetek, és ötöt vigyétek,
Kezetekben adom jól meg-kötözzétek,
Sok kár tételiért ne-is kedvezetek,
De véle bánnyatok mint tettik ti néktek,

(Meg-kötözik)

Tudod Istentelen menyí sok kárt tettél,
Közülünk hol ezret, 's hol negyvent meg-öltél,
Sok egyéb károkkal te minket illettél,
De még-is mi tölünk meg-nem büntettettél.

855 Azért hát szemedet ki vájjuk te néked,
Hogy többször ellenünk eztet ne tseleked,
Mellyrül meg-emleget minket a' Gyermeked,
Ezt tselekedvén, mert vólt ellenünk vétked.

 KRISTUS meg-fogattatik, és kötöztetik.
Szolgák nevei kik Judással mennek Urunk fogására.
Első Longinus vezér. Második Malkus. Harmadik Nemrod. Etc.

JUDÁS
860 LEgények rendelve, kik vagytok hát mennyünk,
Hamar-is sietni, ne késsünk, ne szünnyünk,
Kardokat készittsünk fényesittsünk, 's fennyünk,
'S hátára botokkal veréseket kennyünk.

LONGINUS
No mi készen vagyunk, tsak hamar indúllýunk,

JUDÁS
865 Szükség hogy két részre itten el-oszollyunk,
Hirtelen egy másra, hogy ott ne todúllýunk,
Eszünkre vigyázzunk, 's meg-ne bolondúllýunk.

ANNÁS
870 No tehát Vitézek elömbe jösztetek,
És gyors lépésekkel, rám figyelmezzetek,
Hogy hová Judás visz, tsak oda mennyetek,
'S a' kit meg-tsokoland aztat kötözzetek.

 Málkus, ha meg-fogod erőssen meg-kössed,
És nagy vigyázással előtted vezessed,
Nemrod, te az hátát tsattogóval üssed,
Kegyetlenül pedig, tsúfollýad, nevedsed.

875 Isten hírével már bizvást tsak mennyetek,
A' mint parantsolám, a' tévök legyetek,
'S mit ki gondolhattok rajta az tegyétek,
Hogy fárattságtoknak jutalmát vegyétek.

(El-mennek)

JUDÁS
A' kit meg-tsókolok a' KRISTUS, fogjátok,
(Judás inti öket)

880 Erős kötelekkel jól meg-szorítsátok,
Mert hatalmas erős, el-ne szalaszszátok,
Hogy néktek 's nekem-is ne legyen bajotok.

LONGINUS

Ha úgy van legények vigyázva legyetek,
Kardot, 's dorongokat, 's kötélrt készítettetek,
885 'S a' Kezeit néki hátra kötözzetek,
Mert halljátok erőss le vér benneteket.

(Viszá tér Kristus a' Tanítványokhoz)

JÉSZUS

Aludgyatok immár, és tsak nyugodgyatok,
Nem kívánom többé, hogy itt vigyázzatok,
Mert el jött az ora, hogy már fel-álljatok,
890 'S én meg-fogattatván, Ti széjjel fussatok.

JUDÁS

Most én im el-mégyek, 's ti ne-kiáltsatok,
Tsendességben lévén titkon halgassatok,
'S mig meg-tsókolandom meg se mozdúljatok,
És akkor egyszer 's-mind, elé rohannjatok.

(Közelget Judás)

JÉSZUS

895 Kellyetek-fel hamar mert im el-közelget,
Ki el-adott engem a' sereggel zörget,
Kardok, 's dorongokkal nem meszszére penget,
Mennyünk, hogy néktek-is ne vessen itt véget.

JUDÁS *(Kristushoz járul)*

900 Üdvöz légy Mesterem kegyessen köszöntlek,
Szépen-is karommal téged meg-ölellek,
Ezzel mutatom-meg, hogy Téged szeretlek,
Midön egy pár tsókkal e' kertben illellek.

JÉSZUS

Barátom mért jöttél, tsókkal árulsz-é el,
A' Papi rendeknek pénzen adtál-é el.
905 Tőlek e' sereget tudom úgy hoztad-el,
Hogy kézben adassam, 's életem fodgyon-el.

JUDÁS

Távúl legyen tölem az ilyen gondolat,
Mert veled lakván, vólt számban sok jó falat,
910 Esett-is kedvessen nálad a' szolgálát,
De jövőn, utánnam e' sereg úgy szaladt.

JÉSZUS

Fegyverrel vitézek hát ti kit kerestek?
Hogy illy seregessen éppen ránk jöttetek,
Fegyverrel, 's dorongal tele van kezetek,
Bátran mondgyátok meg, semmit ne féllyetek.

VITÉZEK (*Kiáltyák, és le esnek*)

915 *Názáreti* Jészust minnyájan keressük.

JÉSZUS

Én vagyok a' JÉSZUS a' kit ti kerestek,
Ártatlanságom-ért keményen kergettek,
Nem vétettem néktek még-is rám estetek,
Tudom ugyan aztat, hogy el-is vesztetek.

920 Viszontag Vitézek kérdlek kit kerestek?
Az én kérdésemre bizvást felellyetek,

VITÉZEK

Názáreti Jészust minnyájan keressük.

(*Le-esnek 's fel-kelnek*)

JÉSZUS

Hamar állyatok fel, és azt mondgyátok-meg,
Ha engem kerestek, aztat hadd tudgyam-meg.

VITÉZEK

925 *Názáreti* Jészust minnyájan keressük.

JÉSZUS

Meg mondám én vagyok ha engem kerestek,
Ellenem hatalmat most már adok néktek,
De Tanítványimat mind el-ereszszétek,
Hogy veszély ne érjen még itten bennetek.

915 [A sor előtt szerepnév helyett:] R[espon-
sio] A' Názáreti [szótagszám miatt jav.]
920 [A sor előtt:] JÉS [elhagyva.]

922, 925 [A sorok előtt nincs szerepnév. He-
lyette:] R[esponcio] A' Názáreti [Szótagszám
miatt jav.]

LONGINUS

930 Vitézek nó rajta kemény bilintsekkal,
Kössétek karjait hátra kötelekkel,
Verjétek az hátát mérges ütésekkkel,
Hogy tovább ne éllyen, de mindgyárt veszzen el.

PÉTER

935 Nem hagylak Tégedet szerelmes Mesterem,
Ki ontani érted nem szánom a' vérem,
Sött im a' kardomat bélekben keverem,
És két karjaimmal a' földig le-verem.

(Málkusnak mondgya)

940 Menny félre gaz ember, el ütöm fejedet,
Hidd-el ki omlani meg-ládd a' béledet,
Azért hát előre el-vágom füledet,
'S ha hátrább nem állasz itt éred végedet.

JÉSZUS

945 Ne féllj, meg-gyógyitom néked a' füledet.
Péter, hüvelyében tedd bé fegyveredet,
Mert félő kard által vesztet el-fejedet,
(mint sokan) azért hát örizd életedet.

(Viszik, és mondgya Jézus)

Imé úgy jöttetek reám mint Latorra,
Gonosz Istentelen hamis kóborlóra,
Ki másén kapdosván nem néz igazságra,
Hanem mit húz 's vonhat le-vészi kárára.

950 A' Próféta által mert meg-mondattatot,
Hogy a' mi szánk Lelke KRISTUS meg-fogatot,
Fák, és dorongokkal mint lator kinzatot,
Mikor a' bünösök kezében adatot.

955 Sinagógátokban nyilván tanítottam,
Az Üdvösség úttját elötökbe adtam,
Soha Törvényetek rontója nem voltam,
Sött a' mi héjjával volt, helyre állattam.

NEMROD

960 Te voltál a' Moyses törvényében rontó,
Te bor iszák fondor Ország háborító,
Tsalárd hitegető Nemzetünk ámitó,
Azért hogy többé élly soha nem vagy méltó.

(Másik szolga)

SZOLGA

Láttátok a' kertbe, melly nagy gonoszt téve,
Egy szavátúl valánk a' földhöz veretve.
965 MÁlkusnak el tsapá a' fülét nem vélve,
Az ő Tanitványa; de nem lesz felejtve.

NEMROD

Barátim ha kézben van már azon kérlek,
Jól reá vigyázzunk, ' Tégedet ha mérlek
Szollitani, Annás Paphoz kötve viszlek,
De addig-is itten, 's ott-is artzúl verlek.
970 Rejtezzél-el most-is, mint minap el-tüntél,
A' Templomból tölünk, hogy titkon ki mentél,
Belzebub ördöggel tsak tündéreskedtél,
De most jó helyen vagy keleptzében estél.

JÉsus

975 Atyám, ki küldöttél engem e' világra,
Lévén Te a' földnek, és az égnek Ura
Kérlek, hogy nézz, 's tekénts gyaláztatásimra,
Szivemnek, 's Lelkemnek belső fájdalмира. ✚

Mert látom e' népnek rút kegyetlenségét,
980 Az háládatlanok Istentelenségét,
A' meg általkodtak nagy vakmerőségét,
Kíért Meg-érdemlik a' pokol mélyységét.

Meg-vetik érdemét sok szenvedésimnek,
985 És nagy jó voltom-ért gonoszszal fizetnek,
Láb alá tapodván érdemét véremnek,
Sok undok bünökkel Keresztre feszétnek.

MÁLKUS (a' Városon kiált)

Haj! haj itten visszük azt az hires embert,
Ki kotzka játékkal sok aranyat el-nyert,
A' kortsmákón pedig elég embert meg-vert,
Mindenüt kereset, mint rosz prókátor pert.

989 [A sor után a tartalom-összefoglalás mellett a jobb margón forrásjelzet:] Dan. 13.

ÖTÖDIK SZAKASZ.

Az Ártatlan Susánnának hamissan vádoltatásáról, 's itéltetéséről.
A' két Vén, Susánna, két Szolgálók, két Szolgák, Daniel, a' Nép.

AZ ELSŐ VÉN

990 EN egy személyért már régen epekedtem,
Mivel szépségtül szívemben meg-estem,
Hogy hát kivánságom (sokat igyekeztem)
Véle végben vinném, 's azon mesterkedtem.

A' MÁSIK VÉN

995 Pediglen hogy tudom a' kivánságodat,
Mostan ki-jelentvén te önnön magadat,
Hogy hát ki-mondottad ezen szándékokat,
Köszönöm nagy szépen ilyen szavaidat.

1000 Mert már énnékem-is vólt olyan szándékom,
Ha lehetett vólna arra való okom,
Lett vólna-is néki való ajándékom,
De tovább nem marad ebbe haladékom.

1005 No hát ha akarunk véle lenni szembe,
Elöre mennyünk bé virágos kertébe,
'S a' mikor el-jövend, és ül a' fördöbe,
Maga lészen tudom indullyunk beszédbe.

Hogy ha pedig nekünk nem akar engedni,
És szép kérésünket fogja hátra vetni,
Az egész nép előtt kell ötet vádolni,
Hogy ott egy személlyel szokott bújjálkodni.

1010 Az után érette magunk nem epesztyük,
És őt e' világbúl (hogy ha tsak tehettyük)
(Mert így szép természetét tovább nem nézhettyük)
Által küldgyük, 's kővel agyon verettettyük.

(Elrejtik magokat)

SUSÁNNA

1015 Tudgyátok szolgálók, hogy nékem szokásom
Asztal után mikor van szabadulásom,
Hogy a' kertetskémben vagyon mulatásom.
Jertek ki, talám mert magam meg-is mosom.

990, 994 [A szerepnevek a rendezői utasítások oszlopában a jobb margón.]

1020 Magatokra pedig intlek vigyázzatok,
Tsél tsap beszédektül igen-is ójjátok,
Ezeket figyelmes gondal meg-tartsátok,
'S el-ne felejtsetek, szappant-is hozzatok.

SZOLGÁLÓK (*A' kertben bé-mennek*)
Helyes beszédidből már sokat értettünk,
Szép oktatásidből jó tanátsot vettünk,
1025 Azomban már készen vagyunk tsak mehetünk,
Mert mindent idején mi el-készítettünk.

No hát jó Aszszonyom szabad-é kérdenem?
Jóllehet nem illik ilyen szót-is tennem,
Sött akaratodra szükség figyelmeznem,
Aztat tudakozom, kellünk-é a' vagy nem?.

SUSÁNNA
1030 Én itten meg-állok, ti tsak indúlljatok,
Ruhámat le-vetvén rám ne vigyázzatok,
Hanem az ajtótskán mikor el ki-juttok,
Kérlek benneteket, hogy jól bé-zárjátok.

A' VÉNEK (*elő jönnek*)
1035 Jó szerentse néked mindenben szolgállyon,
Ez életben veled mindenüt meg állyon,
Sött hóltod után-is töled el ne vállyon,
E' szép kívánságunk ohajtyuk rád szállyon!

SUSÁNNA
1040 E' köszöntésteeket az Isten fogadgya,
'S a' miket szoltatok azt nékem meg-adgya,
De akaratomat meg-vallom haladgya,
Hogy titkon, 's rejtektebe szátok eztet mondgya.

Mért nem én szerelmes Férjemnek házában,
És több betsülletes emberek láttában,
1045 Mellyért az Uramnál eshetem gyanúban,
Szolgálóim-is itt hagyván tsak magamban.

VÉNEK
Mert már sok ideje hogy Téged kedvellünk,
És nagy fájdalommal minden nap szemlélünk,
Noha ez ideig nem lehetett tölünk,
Hogy szólhatot volna tsak egy-is közülünk.

1050 Azért hát az ajtó mint-hogy bé van zárva,
Jó alkalmatosság vagy on ránk viradva
Itt a' szép fák között 's kik vannak plántálva,
Engedgy, 's tölünk lészel meg-ajándékozva.

Ha nékünk pedig nem engedelmeskedel,
1055 Meg-láttjuk kezünköl miként menekedel,
De így gyalázatban nem-is kerekedel,
Sött meg halsz, ha nékünk most nem kedveskedel.

SUSÁNNA

Oh Menynek és földnek teremtő Istene!
Látod nintsen tölök, a' ki meg-mentene,
1060 De jobb szolgálódnak halált hogy szenvedne,
Mint kívánságokban ezeknek engedne.

A' VÉNEK (*el mennek, Tanátsot gyűjtenek*)

Mi e' Nép Birái titek úgy hivattunk,
Hogy egy gonosztévöt köztünk tapasztaltunk,
(Jóllehet magunk közt mi immár szóllottunk)
1065 De ti mit ítélték, tanátsot kívántunk.

Mert nem rég mi ketten egy kertben sétáltunk,
'S egy Aszszony állatot abban jöni láttunk,
És hogy meg ne tudná nem meszsze meg-bújtunk,
Honnét serénységgel reája vigyáztunk.

1070 És minek-utána ö le-vetkezödöt,
'S a' vizzel testében hogy meg-feresztödöt,
Egy szép Iffiúval ollyban keverödöt,
Mellyel életében rúttól meg-festödöt.

Ezt a' mi Törvényünk nem hozta magával,
1075 Mellyet Isten dictált tulajdon szájával,
És Moyses meg-irta maga pennájával,
Meg-is erőssített saját példájával.

(*Kiált a' nép*)

NÉP

A' Város kapúján ki hadd vitetessék,
Kövel a' köz néptül agyon veretessék,
1080 Hogy a' pogányoktól meg-ne gyaláztassék
Istenünk 's Nemzetünk ne káromoltassék.

SUSÁNNA

1085 Te vagy Uram Isten szivek vizsgálója,
Ártatlan szenvedők meg-jutalmazója,
Vigyáz, és légy szívem meg-vigasztalója,
'S gyarló életemnek vissza fordítója.

Hiszem tudod Uram ártalanságomat,
Én kedves férjemhez való hív vóltomat,
Ki mellett tartottam-meg tisztaságomat.
Oltalmaz, 's fordítsd-el hát gyalázatomat.

(El viszik kövezni)

DÁNIEL *(elől talállya, mondván)*

1090 Ez Aszszony állatot Ti hová viszitek,
Hogy illy kegyetlenül öt meg-kötöztétek,
Ez ártatlan látom: hát vissza vigyétek,
Mert valahogy esett, rosszszül ítéltétek!

(Viszá viszik)

1095 Állyatok hát elé, a' kik ezt mondgyátok,
És e' nagy vétekbe öt lenni láttátok.
'S arra, a' mit kérdek igazán szólljátok,
És szavaitokat meg ne másoljátok.

1100 Egy mástúl elsőbben a' kik itt állotok,
Ezen két Tanúkat most el-válaszátok,
És én ö közülök a' mellyet kiáltok,
Kérdésemre szollyon; 's Ti-is halgassátok.

1105 Mitsoda fa alatt láttad ötet lenni,
És azon személlyel a' vétekben esni,
Mond-meg, mert nem használ itt ha fogsz hazúdni,
'S az Angyaltól ketté fogol vágattatni.

EGYIK VÉN

Sichinus fa alatt láttam őket lenni,
Egyik a' másikkal addig beszélgetni,
Míg e' gonoszság-is végben kezdet menni,
Mit kérdesz? talám meg akarsz ijeszteni.

DANIEL

1110 Igazán hazudtál mostan a' fejedre,
Mert az ő szépsége vitt tégedet erre,
Azért im az Angyal fel huzott fegyvere,
Úgy meg tsap, hogy esel, legottan két részre.

1115 Most kérlek téged-is, hogy hol tapasztaltad,
'S mitsoda fa alatt őket lenni láttad,
Hogy ilyen vétekről el-adni próbáltad.
Szólly, és el-ne tagadgy, ha őket vigyáztad.

MÁSİK VÉN

1120 Én egy Tölgy-fa alatt őket lenni láttam,
Mikor azt mivelték, szememmel vigyáztam,
'S hogy igazán meg-tudd, ezt én jól mondtam,
Ebben én hazudni semmit sem kívántam.

DANIEL

1125 No átkozott Te-is hazudtál fejedre,
Az Ur Angyala-is meg-indúlt már erre,
Ihol ládd kezében vagyon a' fegyvere,
Hogy meg-vágván essél a' földön két részre.

(Ki vitetnek, és meg-köveztetnek)

A' NÉP *(mondgya)*

Áldott az Ur, a' ki a' benne bizókat
Nem hadgya el-veszni, az ártatlanokat
Tartya 's védelmezi; hiven mind azokat,
A' kik ötet félik, és fogja párttyokat.

KRISTUS a' Papi Fejedelmeknek kezekben adatik,
hamissan vádoltatik, 's itéltetik.

LONGINUS

1130 URunk Annás azt az Embert már el-hoztúk,
Judással a' kiért magunk fárasztottúk.
Mondhatom nagy múnkánk vólt, mig meg-kaphattúk,
Mert tsak nem egy lábíg fogunkat ott hagyttúk.

1135 Mivel midön immár a' kertben lappangnánk,
És a' lesben készen vigyázva állanánk,
'S kötözésére-is tsak éppen indulnánk,
Észre vévén kérdé: hogy kitsodák volnánk?

Tudakozza tovább, hogy mi kit keresnénk?
(Éttzaka-is lévén ott hol fetrengenénk)
1140 Názáreti Jésust a' midön felelnénk,
Történt háromszor, hogy a' földhöz veretnénk.

Az után hatalmat ada fogására,
De egy Tanitványa kezét a' kardgyára
Tévén sebességgel, ki rántá Málkusra,
1145 El tsapván fülét, meg-gyogytá tsudánkra.

Immár ihol vagyon személylét lássátok,
Kivánságtok szerént régen várt Rabotok,
'S tselekedetéhez képest visgálljátok,
És mint itélitek véle úgy bánnyatok.

ANNÁS

1150 Nohát szavaimnak hogy most engedtetek,
Parantsolatimat végben-is vittétek,
És ez embert hozzám kényszerítettétek,
Tölem ajándékot, 's betsületet nyertek.

1155 Azért mondgyátok-meg, hogy miket hirdetett,
Mi Törvényünk ellen mi gonoszat vétett,
Hány ezreket vallyon már el-is szédített,
Mert tovább élnie meg nem engedtetett.

LONGINUS

1160 A' Moyses Törvényét, hallom, hogy rontotta,
A' Fejedelmeket mindenüt gyalázta,
Az Irás Tudókat hamissan szóllotta,
'S tsalárd szavaival a' népet gyalázta.

JÉSZUS

1165 Én az Isten ellen semmit nem szóllottam,
És az ő Törvényét soha nem rontottam,
A' Moyses írásit meg bizonyítottam,
És ellene jární eddig-is nem tudtam.

Tegyen bizonságot, a' ki már hallotta,
Az Isten Törvényét mikor nyelvem szóлта,
'S ha ellene jártam, aszt nem jól mondotta,
És ha nem úgy vagyon hiremet gyalázta.

ANNÁS

1170 Hallyátok-é mit mond ez ti ellenetek?
Mint némák nem szóltok hol van a' nyelvetek?
Mert hogy ha e' való, nints betsülletetek,
És így el-vesztitek a' mit reméltetek.

MÁLKUS

1175 Én immár régenten sokaktúl hallottam,
Sött szemeimmel-is igen gyakran láttam,
Hogy ördögöt üzöt, (a' mint tapasztaltam)
De hogy Isten szerént lött volna tagadtam.

NEMROD

1180 Hallod-é a' minap, hogy Templombúl jöttél,
Láttam a' pintzére igen frissen mentél,
De mint a' villámás csak hamar el-tűntél,
Holott három napig szüntelen dösöltél.

MÁLKUS

1185 Jól mondod bizonynal nem-is másra való,
Hanem az uttzákon fel, 's alá sétáló,
És a' mit el-kaphat mint fekete holló,
A' kortsmára mégyen, 's iszik mint Tékozló.

NEMROD

Im majd még többet-is tudok én mondani,
Mert az irás Túdók: meg szokták ismérni,
Mikor eö beszédét el-űnták hallani,
Mondták, hogy ördöggel szokott szövetkezni.

MÁLKUS

1190 Innét-is ki tettzik a' miket hirdettek,
A' minap ö róla, 's úttzánként beszéltek,
Hogy a' Tanitványi ördögöket üztek,
De a' pokolbéli erejével éltek.

ANNÁS

1195 No gonosz hallod-é? Te mit tanitottál?
Mikor a' Zsidók közt titkon lappangodtál?
Sok hamis dolgokat nékik prédikáltál,
Most tellyesedik-bé, hogy Törvényt rontottál.

JÉSZS

1200 Menny végére kérlek jól, tanításomnak,
Mert nyilván, 's nem titkon szóltam a' Zsidóknak,
Meg tudgyák mondani, a' kik halgattanak,
Szavaim a' Törvény ellen mik voltak.

MÁLKUS

Hát így kell felelned néked a' Fő Papnak?

(Málkus pofon üti)

1205 Úgy tsaplak, fagaid mindgyárt ki hullanak,
Vagy a' nagy ütéstül meg-homályosodnak
Szemeid, és egygyüt a' vérben borúlnak.

JÉSZS

Bizonyrágot tégy ha én rosszszúl szóllottam,
És ne pofoz mikor igazat mondtam,
Az én Jó-voltomért mellyet meg-mutattam,
Gyógyitván füledet, mért verést tész rajtam.

KÁIFÁS SZOLGÁJA

1210 Az Uram Tégedet általam hívatat,
A' miket hirdettél, arrúl majd meg-fagtat,
Gonosz dolgaidért, hidd-el meg-kinoztat,
Jöj hamar, mert másként, majd jól meg-botoztat.

ANNÁS

1215 Noszsa hát minnyájan ti ötet fogjátok,
Mivel hogy értettem már a' mit mondtatok,
Hanem Kaifásnak, 's a' népnek mondgyátok,
Hogy Annás küldötte, e' Latrot hozzátok.

LONGINUS

1220 Itt vagyon a' JÉSZS, kit Uram Kaifás,
A' meg-ísgálásra, néked küldöt Annás,
Tselekedetérül légyen bizonyítás,
És az egész Testén szörnyü rongáltatás.

1225 Nosza hamar mennyünk keressünk Tanúkat,
Mert majd szenvedni fog nagy boszszúságokat,
Sok verések által iszszonyú kinokat,
Kik ellene mondnek nagy hazugságokat.

HAMIS TANÚK

A' Templomot mondta, hogy ha mi le bontjuk
Fundamentombúl-is mind széjjel hányattuk,
Ő azt harmad-napra fel rakja, meg-látjuk.
E' nagy hazugságát nem de katzaghattuk?

KAI FÁS

1230 A' mit ezek mondnak arra mért nem felesz,
Nagy félelem miatt éppen alig lehelsz,
Hidd-el bizony még ma ökor módra déllezsz,
Mídon ez éttzaka künn fázlódva telesz.

(Halgat Jésum)

1235 Kénszeritlek Téged nevére az Urnak,
Mond meg hogy ha tartod magad ö Fiának,
Ne halgass mint ökor, szólly nékem fő Papnak,
Máskép bé-vádollak az Ipam Annásnak.

JÉSUM

1240 Te monddod, hogy vagyok én az Isten Fia,
Meg-láttjátok azt még, hogy az ö jobb karja
Lészen ülő helyem, de szám öszve hijja
E' világot midön itilni akarja.

KAI FÁS

1245 E' nagy káromkodást minnyájan halljátok,
Mi tettzik Ti néktek nékem meg-mondgyátok,
Tanúk után soha többé ne járjatok,
Babonás életét már által láttátok.

NÉP

Méltó hogy a' Néptül ö meg-ölettessék,
Élnie' már tovább meg ne engedessék,
E' káromkodás-ért adgyon verettessék,
Vagy a' kereszt-fára künn fel-feszítettessék.

LONGINUS

1250 Kössétek-bé szemét, verjétek személyét.

(Artzúl tsapják)

MÁLKUS

Találdsa ki KRISTUS ki érte ortzádot?
Mit halgatz mint az hólt, szóly, nyisd fel a' szádot.
Ha fogom, úgy ütöm-meg a' más pofádot,
Hogy bizony a' földrül szeded-fel fogadot.

1255 Mit állotok, maga láttyátok sajnállya,
Nem lévén köztetek egy-is ki sújtollya.
Üssétek hát más-is, hadd nézze, és hallya
Rántzigálljátok, hogy helyét ne talállya.

PÉTER

János jér a' tüzhöz velem melegedgyünk,

(A' tüznél állanak)

1260 És Mesterünkről mig végeznek, ott legyünk,
Ha el-botsáttandgyák, ő véle el-megyünk,
'S ha halálra adgyák késérvén szenvedgyünk.

ELSŐ SZOLGÁLÓ

Ez Ember lehet a' JÉSZUS Tanitvánnya,
Mert tsak ólálkodik, és magát meg-vonnya.

PÉTER

1265 Jó szolgáló leány soha nem ismértem,
Sem pedig ő véle még nem-is beszéltem.

MÁSODIK SZOLGÁLÓ

1270 Vitézek ez embert jól meg-kell visgálni,
Mert szemeibül-is azt által láthatni,
Hogy Tanitvánnya vólt, tsak meg-kell fogatni,
És ha meg-kinozzák ki fogja vallani.

PÉTER

Kérlek hugom Aszszony ilyen szokot ne hány,
Ne gyaláz itt engem jó szolgáló leány,
Mert én nem ismérem, a' szód tsak találmány,
A' kit meg-bizonyit ez egész Tartomány.

JÁNOS *(meg-ijedvén bé megyen)*

1275 Mivel immár el-múlt kezem hidegsége,
És testemnek-is lött bővön melegsége,
Annás fő Papnak-is van ismeretsége
Velem, el-mégyek meg-látom mint lesz vége.

HARMADIK SZÓLGÁLO

Ne fillents jó bátya, ott voltál a' kertbe.

PÉTER

1280 Nem vóltam én bizony soha életembe.

ELSŐ SZOLGÁLO

Hiszem a' kardodat a' Málkus fülébe,
A' mely nálad vagyon, Te vágta a' kertbe,

PÉTER

1285 Isten úgy segéllyen, ez a' hitnek feje,
A' zápoross esső fejemet meg-verje,
Ha tsak állottam-is valaha melléje,
'S bár szavaimnak légy mástól meg-kérdője.

MÁSODIK SZOLGÁLO

1290 Vidd-el hát dolgodra innét a' kalapod,
Mit kiábálsz itten; mert imé el-kapod,
A' tenyeremről, és most lesz egy nyak tsapod,
A' mellyel el hiszem nyelved bé-harapod.

(A' Kakas szoll)

PÉTER

Jaj, mint dobog szivem ezen kakas szóra,
Oh én boldogtalan, hogy juték e' napra,
Mert hogy nem vigyázék Mesterem szavára,
Hiszem ezt meg mondta, de véltém tréfára.
1295 Jaj én boldogtalan immár hová légyek?
Meg hallyak, vagy éllyek? jaj mi tévő legyek?
Lelki vigasztalást jaj jaj kitül vegyek?
Oh mert el-nyel a' föld, vagy rám esnek hegyek!

1300 Esküvés 's átokkal mikor nyelvem mente,
Oh, melly keservessen Uram rám tekénte!
A' kakas szó után melly kegyessen inte,
Kivel jaj nagy sirást a' lelkemre hinte.

1305 De még-is kéttségben Uram hogy ne essem,
Adgyad malasztodat, hogy el-ne veszesse,
Magamat, de lelkem úgy fel-ébredzhessem,
Hogy siratván vétkem kegyelmed nyerhessem.

1310 Mert rágják büneim lelkem mint a' fene,
Az egek Urának mert jártam ellene,
Könyörűly, könyörűly igazság Istene,
'S ne engedd, hogy lelkem pokolig le menne.

Itt a' földön lévök bünömtül irtóznak,
Az Angyalok mennyben attól iszszonyodnak,
Hogy meg-tagadója löttem én Uramnak.
Oh Uram kegyelmezz, most pártos szolgáltnak.

(Más versek ugyan Szent Péter siralmáról)

1315 Héj bizony most töltt-bé a' Mesterem szava,
Hogy mikor a' kakas szól kukorékolva,
Meg tagadom ötet magam meg-átkozva,
A' mellyért kesereg a' lelkem bánkodva.

1320 Jaj Jaj siratom jaj az én rút vétkemet,
Kivel meg-bántottam igen Istenemet,
'S tsak nem a' pokolra küldöttem lelkemet,
Meg-tagadván hiszem édes Mesteremet.

1325 Oh mikor találom lelkem grátiáját,
Mivel meg-tagadtam fejem meg-váltóját,
Jobban féltem egy Pap rongyos szolgálóját,
Mint egész világnak kegyes alkotóját.

1330 Jaj jaj be szégyenlem tselekedetimet,
Hamissan ki pökött, 's el-mondott hitemet,
Ihol én Istenem itt ütöm mellyemet,
Könyhullatásokban áztatom szememet.

Ennél e' világban már nem tselekedhet
Nagyobbat, 's rutabbat soha nem említhet
Senki: Bizonságot erről lelkem tehet,
Jaj, 's jaj szegény lelkem, merre fordul, 's mehet.

1335 Nagyságát bünömnek én ki nem mondhatom,
Vétkem sokaságát bizony nem tudhatom,
JÉSUMOM kivüled sohúlt nem kaphatom
Üdvösségemet, de tsak tölled várhatom.

1334 [A sor után az órszó:] Üldöz [a köv. sor kezdőszava:] Nagyságát

1340 Azért irgalomnak Istene könyörűly,
Én meg térésemen szived szerént örűly,
Kegyelmisségeddel reám mint nap derűly,
És engedelemben én irántam merűly.

1345 Kétségben nem esem, bizom kegyelmedben,
Több az irgalmasság Uram Felségedben,
Mint az ember vétke, tsak ne élyyen ebben,
Melly bődög ki viszi ezt előtted végben.

HATODIK SZAKASZ.

Náboth maga Szöllőjé-ért meg-fogattatik Sententziáztatik, és köveztetik.
Náboth. Achab. Királyné Iezabel. Szolga. Hamis Tanúk, három hamis Birák.

SZÓLGA

JÓ szomszédunk Náboth az Isten meg-áldgyon!

NÁBOTH

Fogadgya az Isten, reád-is áradgyon!

SZÓLGA

1350 A' Király te hozzád sietve jön 's nagyon.
A' mint-is az utban, nem meszszeré vagon.

NÁBOTH

Vallyon nem tudod-é most hozzám miért jön?

SZÓLGA

Nem tudom, meg-mondgya, ha majd elődben jön.

ACHAB

1355 Jó napot jó szomszéd ne-félly mert javadra,
Jöttem és te néked látogatásodra,
Talám fog-is esni vigasztalásodra,
Kevés idő múlva magasztalásodra.

NÁBOTH

1360 Meg lehet nem tudom az akaratodat,
Mert még nem mondottad-meg kívánságodat,
Azomban köszönöm látogatásodat,
Hogy hozzám nem szántad most fárattságodat.

1346 [A sort követő Hatodik szakasz tartalom-összefoglalása mellett a jobb margón forrásjelzet:]³.
Reg. 21.

ACHAB

Náboth ha kívánod tudni szándékomat,
Ezennel meg-mondom az akaratomat,
Mint hogy a' te szöllöd nézi barázdámat,
Hogy nékem add, azért tettem járásomat.

NÁBOTH

1365 Én ezt semmi-képpen nem tselekedhetem,
Mert Felséges Király, ha eztet el-vesztem,
Míhez nyúllyak, 's honnét leszen keresetem,
Nem tudom: és miből táplallyam életem.

ACHAB

1370 Hiszem, ha kívánod vagy pénzen meg váltom,
Vagy ha másik szöllöt akarsz meg adatom,
Úgy-is Törvény szerént azt nem kívánhatom,
Hogy ingyen add, azért meg-jutalmaztatom.

NÁBOTH

1375 Mivel hogy Atyámról maradt örökségem,
Ebben helyhez tettem mostani mentségem,
Azért nem adhatom: légyen tsendességem,
Töled, 's szolgálidtúl kívánt békességem.

ACHAB (*meg-szomorodva mondgya szolgájának*)

1380 El jött már az üdö talám el-mehetünk,
Mert úgy látom ide mi héjába jöttünk,
És töle bizonyos választ nem vehetünk,
Oh melly haszontalan farattságot tettünk.

KIRÁLYNÉ

Mi lelt, édes Uram? hogy illy szomorú vagy?

ACHAB

Mert szívem fájdalma belől igen-is nagy.

KIRÁLYNÉ

Talám a' Szöllő-ért szöllöttál Nábothnak?

ACHAB

1385 Úgy vagyon; de jó szót sem adot Urának,
Kivel gyalázatot szerzet Királynának.

KIRÁLYNÉ

Ezen kedves Uram semmit ne törödjél,
Hanem a' mi vagyon bővön igyál, 's egyél,
És tehetségedhez képest azon legyél,
Hogy ő rajta boszszút hamarjában tegyél.

ACHAB

1390 Tegyéké, avagy ne? nintsen szándékomban,
Hanem hogy gyötrődöm szívem fájdalmában.

KIRÁLYNÉ

Vigyázzon én reám Felséged szemével,
Majd meg-vigasztalom Náboth szöllőjével.

ACHAB

1395 Lássad, én nem bánom te akármit tsinály,
Tsak nékem békét hadgy, és tovább ne próbály.

KIRÁLYNÉ

Meny-el hamar Inas hozz a' kamarából,
Téntát, pennát, papirt, az asztal fiából.

INAS

El hoztam, Aszszonyom, mind a' mit mondottál,
És már ihol vannak, a' miket kívántál.

(Ir a' Királyné, 's bé-petséli mondván az Inasnak)

KIRÁLYNÉ

1400 Vidd ez levelemet serény gyorsasággal,
És add a' biráknak igen hamarsággal,
'S ha ott léssen Náboth nézd meg-valósággal,
Jöj 's ne szólly, és nékem mond meg-igazsággal.

INAS (Viszsa tér mondgya)

1405 *Ott van bizony Náboth, a' kit tudakoztál,*
Láttam a' többi közt, hogy ő-is lábon áll.
De egyebekben-is a' miket rám biztál,
El-jártam nagy hiven, a' mint parantsoltál.

(Fel-nyittyák és Nábothnak adgyák olvasásra)

NÁBOTH

1410 Én hatalmas Király kinek Acháb neve,
Ezen leveletem, melly van petsételve,
Felnyitván, a' mi van benne fel-tételve,
Mindgyárt végben mennyen, kívánom sietve.

1415 Azt-is parantsollyuk minnyájan Ti néktek,
Hogy nagy hamarsággal, böjtöt hirdessetek,
Nábothot pediglen közben ültessétek,
Hogy el-ne szökjön, és Ti kárban essetek.

Szörnyü vigyázással legyetek azomban,
És két hamis Tanút (amúgy alattomban)
Mindgyárt keressetek, ott tsak hamarjában,
Kik ötet vádollyák igaztalanságban.

1420 Mondván, hogy Izraël Királyját átkozta,
Az Istent-is véle egygyüt káromlotta,
És a' mi Hitünket meg-hamisította,
Azért, hogy meg-hallyon, a' Törvény úgy hozta.

1425 Az után mindgyarást jól meg-kötözzétek,
A' Népnek láttára el ki késérjétek,
És a' Város kívül öt meg-kövezzétek,
Melly ha így nem lészen, el-vész a' fejetek.

ELSŐ TANÁTS

1430 Ezt az Király parantsollya,
Azért ki ki jól meg-hallya,
Kinek nem lehet el-múlni,
Sem tizen öt napra hagyni.

MÁSODIK TANÁTS

1435 Jaj szegény ártatlan Náboth,
Vallyon miben meg-hasonlot,
Hogy illy nehéz sententziát
Nyert, és veszti Grátiáját.

HARMADIK TANÁTS

Meg van a' levélben irva,
A' mint meg-is van olvasva,
Hogy a' Királyját átkozta,
Istent, 's Urát káromlotta.

HAMIS TANÚK

1440 Ezt mi-is hallottúk tőle,
Mikor illyet szóllott nyelve,
Azért méltó ki vitessék,
És tölünk meg-köveztessek.

SENTENTIA

1445 Hallyon meg hát azért Náboth,
Fogjátok, ötet mint rabot,
Kötözzétek-meg mint foglyot,
Kövezzétek-meg mint latrot.

NABOTH (*letérdepel mondván*)

1450 Áldott légy egeknek, 's földnek alkotója,
Emberi Nemzetnek kegyes formálója,
Ártatlan szenvedők meg-jutalmazója,
Légy Achab, Jezabel böven meg-áldója.

Az HAMIS TANÚK (*meg Kövezik mondván*)

Hally meg Törvény rontó,
Istent, 's Királyát káromló,
Rútúl átkozódó, Királyt kárhoztató.

(KRISTUS kötözve Pilátushoz vittetik, 's halálra méltónak kiáltatik, 's itéltetik)

LONGINUS

1455 NO hát hozzátok már JÉSUST Pilátushoz,
Hogy ma fogjúnk mindgyárt Törvény, 's igazsághoz,
Mivel közelitünk a' nagy Ünnepe naphoz,
'S ne maradgyon arra, jüssünk halálához!

ZSIDÓK

1460 Jó lesz tsak indúllunk, semmit ne mulassunk,
Szapora lépéssel hozzája vágassunk,
Hogy a' Néptül osztán mi ne okoztassunk,
Végre átkokkal-is ne kárhoztattassunk!

LONGINUS

1465 Jó reggelt örömmel mondani kívántunk,
Te néked, a' midön még meszszerül láttunk,
Mert az el-vesztésre egy rab Királyt hoztunk,
Azért seregestül hozzád folyamodtunk.

PILÁTUS

1470 Hát mi baja vagyon, hogy hozzám hoztátok,
És illy csoportossan ő utánna jártok,
Hiszem ha nagy vétke nints, vagyon birátok,
'S tehát magatok közt, mért hozzá nem láttok.

ZSIDÓK

Egész Országunkat nékünk fel-forgattya,
És ő magát nyilván Királynak kiáltya,
A' Tsászár adóját mindenüt meg-tiltya,
Mert ötet illeti, Népünk így ámittya.

PILÁTUS

1475 Hallod-é hát Te vagy a' Zsidok Királya?
Ki emelt Királynak, hogy nyelved ezt vallyá,
Az én elmém eztet képtelen tsudállyá,
Hogy ilyen gondolat a' fejedet állya.

JÉSZUS

1480 Én vagyok, Te mondod, a' Zsidok Királya,
De eztet magátúl a' te szád nem szóllyá,
Hanem a' szó izét miként füled hallya,
Másoktúl, a' szerént a' nyelved kóstollya.

PILÁTUS

1485 Halljátok! én benne nem látok olly okot,
Mellyért készittsetek néki hohérokot.
Vagy mit tselekedni, nagyobbat mit szokot,
Szóllyatok szemében, hallyam mondástokot.

ZSIDÓK

1490 Már jó ideje hogy népünket hódittya,
Ki gondolhatatlan dolgokkal tsábittya,
'S Galiléán által mind-eddig tanittya,
Hogy böltsebb nálánál nintsen, azt vitattya.

PILÁTUS

Ötet hát vigyétek Herodes Királyhoz,
Ő tud oda való Törvény, 's igazsághoz,
Hogy Galileai én bizom-is ahoz,
Vagy egygyet, avagy mást szöll ennek dolgához.

1471 [A sor magasságában a jobb margón forrásjelzet:] Luc. 23.

1490 [A sor után az órszó:] Tehát [a köv. sor kezdőszava:] PILÁT. Ötet

LONGINUS

1495 Im' Felséges Király köszöntet Pilátus,
Küldetvén ő tőle Te hozzád a' KRISTUS.

HERODES

Köszönöm, már látom, felejtí haragját,
Mivel hozzám küldi régen kívánt Rabját.

1500 Ha ha ha! örülök ennek az embernek,
Igy esvén a' dolog tartom szerentsémnek,
Mert látója lések ma tsuda tételnek,
Rendelt helye légyen hát itt kinek, kinek.

1505 Názáreti JÉSZUS Téged kívántalak
Látni, sok időtül fogva-is vártalak,
Mivel sok tsudákat tenni hallottalak,
Azért-is szivembül régen ohajtalak.

1510 Te vagy-é ama nagy hires tsuda tévő?
Negyven napig semmi kenyeret nem évő,
Sokszor beszéd közöt Királyok közt lévő,
Tégy tsudát, most-is, majd lész betsület vévő.

(Halgat)

Reménlem tsudákat tészesz én előttem,
Bizván: nálad léssen annyi betsületem,
De kérésemre hogy nints-is feleletem,
E' némaságodat már nem szenvedhetem.

ZSIDÓK *(Vádollyák)*

1515 E' fogyattya a' mi Zsidó Nemzetünket,
Magát ő Királynak vallya, 's eleinket
Meg-veti, 's hódittya a' mi népeinket,
'S igy rontya mindenüt szép betsületünket.

HERODES

1520 Öltöztessétek fel őt' fejer ruhában,
Bolond módra vissza Pilátus házában
Vigyétek; 's köszöntvén őtet barátságban
Tisztemet rá bizom, szolgálók azomban.

1525 De azt-is mondgyátok szómmal Pilátusnak,
Ne tartson ez után már haragossának,
Ezzel-is mutatom jó akarójának
Magam jövendőben lenni baráttjának.

(Visza viszik Jészust)

ZSIDÓK

1530 Hérodes Király nagy kedvességgel vette,
Oda küldésedet, 's im bolondá tette,
'S általunk személlyed szépen köszöntette,
És barátságát-is holtá-ig igrte.

PILÁTUS FELESÉGE

1535 Hadgy békét édesem kérlek ez Igaznak,
Ne halgass szavokra ez úndok Zsidóknak,
Mert tsak irigységbül ellene hazudnak,
'S ha baj éri őket, mindent reád ráznak.
Nem tudod ez éjjel én megnyit szenvedtem,
Ez ártatlan miat, kétszer fel-ébredtem,
'S a' félelem miatt annyira rettegtem,
Hogy kétségben immár alig hogy nem estem.

PILÁTUS

1540 Törvényetek, hogy egy rabot el-botsássak,
Húsvét ünnepére, vasbúl ki-vágassak,
A' Kettő közül hát fel kit öldoztassak,
Mondgyátok, JÉSUSt-é? vagy Barbáshoz lássak?

ZSIDÓK

1545 Barbás, a' ki gyilkos, tölled botsáttássék,
Kivánságúnk szerént szabadon mehessék,
A' JÉSUSt pediglen halálra adassék,
Hogy népünk közt soha többé ne láttassék.

(Barabást el-botsáttya)

PILÁTUS

1550 Láttjátok Heródes Királynál halálra,
Ő nem íteltet, hanem tsufolásra.
Meg-büntetem azért, fogom az ostorra,
'S verjétek meg-is jól parantsolatomra.

(Kristust meg ostoroztattya)

A' tövis koronát fejében tegyétek,
Arany páltza helyet náddal tisztellyétek,
Azt a' fejr ruhát róla le-vegyétek,
Hellyette veresben, öt' öltöztessétek.

1531 [A jobb margón forrásjelzet:] Mat. 27. V. 19.

1551 [A sor fölötti rendezői utasítás az 1547. sor magasságában.]

Üdvöz légy Zsidók Királya

- 1555 **MÁLKUS**
Én pofon ütöttem, pökj a' szakállára,
- NEMROD**
Rándítsd-meg az haját, én pöktem szakállát,
- MÁLKUS**
Meg-rántottam haját, te tsapd-meg a' száját,
- NEMROD**
Meg-tsaptam a' száját, üsd a' koronáját,
- MÁLKUS**
Rántám koronáját, te üsd a' nyakszirtyát.

Ecce Homo

- 1560 **PILÁTUS**
Imé az az Émber, a' kit meg-fogtatok,
És másodszor-is már kezemben hoztatok.
Mi légyen az oka, hogy rá haragusztok,
És méltatlan néki vesztét kívánnjátok.
- 1565
Én tovább ö néki semmit nem tehetek,
Hanem itt van, véle úgy tselekedgyetek,
A' miképpen mondgya néktek Törvényetek,
Fogjátok elölem, ne lássam, vigyétek.
- NÉP**
1570 Mi Törvényünk szerint néki meg-kell halni,
(Másként nekünk senkit nem szabad meg-ölni),
Mert Isten fiának mondta magát lenni,
Azért életének el-kelletik fogyni.
- PILÁTUS**
1575 Te honnan való vagy? 's mitsoda Országbúl?
Mond-meg gyorsan, és azt, hadd értsem szavadbúl?
Az után tégedet ki huzlak e' sárbúl,
'S meg mentlek, ha igaz vagy, e' gyalázatbúl.

(Halgat Kristus)

1559 [A sor alatt a rendezői utasítás után forrásjelzet:] Joan. 19. V. 6.

Én nékem nem szollasz, 's nem felelsz Uradnak,
Súlyos dolgaiddban mostani Birádnak?
Talám még mivoltát nem ládd hatalmomnak,
Hogy kezeim Téged botsáthatnak útnak.

JÉSZUS
1580 Hatalmad én rajtam Te néked nem vólna,
Sem a' Te kezekben nem adattam vólna,
Ha akarattábúl Atyámnak nem vólna,
Mellynek meg kell lenni, hogy az el ne múlna.

1585 Hogy ha én pediglen e' világból vólnék,
Az én Angyalimmal mind addig hartzólnék,
Meddig e' világon győzedelmet vennék,
És te hatalmadban semmikép' nem lennék.

PILÁTUS
1590 Papi Fejedelmek! már mit tselekedgyem,
Ezzel az Igazzal, Talám tsak el-küldgyem,
Eléggé vallatom, immár hová tégyem,
Hogy meg nem szánnyátok vallyon mire vélyem?

1595 Minden dolgairúl őtet meg-kérdeztem,
Korbátsal erőssen meg-is büntettettem,
Halált nem érdemel, aztat észre vettem,
El-botsáttatom hát, magamban fel-tettem.

KAI FÁS
Nem lész Te baráttya hidd-el a' Tsászárnak,
Ha ezt el botsátod, 's ereszted az útnak,
Mert ilyen formában, őt vallod Királynak,
'S vele ellent mondasz Te-is a' Tsászárnak.

PILÁTUS
1600 Hadd üllyek székembe talám meg-köszönik,
A' nagy kiáltástól mert egygyik sem szünik,
De így az halgatás majd eszékbe tünik,
Ha őtet láthattya közülök mindenik.

Hozzátok őt ide ki ki hadd láthassa!

(Imé a' ti Királytyok)

1576 [A sor előtt szerepnév:] PILÁTUS [El-
hagytuk.]

1604 [A sor mellett a rendezői utasítások oszlo-
pában a jobb margón forrásjelzet:] Joan. 19. V. 15.

1605 Nézzétek ez embert, mellyért kiáltotok,
'S a' ki ellen illy sok váldolást hoztatok,
Kezetekben adom, a' mint kívánnjátok,
De hogy ő Királytok légyen meg-vallyátok.

NÉP

1610 Távúl légyen tőlünk, mert nintsen Királyunk,
Hanem tsak Tsászáruk, Urunknak kit vallyunk,
És ha szükség érte (hogy sem el-pártollyunk)
Vérünket ki ontyuk, mint töle el-állunk.

PILÁTUS

1615 Nohát ihol vagyon ötet tsak fogjátok,
A' mint szeretitek véle úgy bánnyatok.
Látom hogy minnyájan egygyig azon vagytok,
Hogy el-vesztvén ötet többé ne lássátok.

1620 Te pediglen szolga, hozz vizet újjomnak,
Hadd mosdgyam vérébül-ki ez ártatlannak,
Mert szemeim benne okot nem találnek
Olyast, mellyért néki végére jutnának.

NÉP

1625 Három bizonyágból hamis tanítását,
Hallottad nem régen tsalárd ámitását,
A' Moyses Törvénye káromoltatását,
Templom le rontását 's fel állittatását.
Tehát nem méltó-é hogy meg-büntet tessék?
Töled az halálra, hogy meg íteltessék,
'S Keresztre a' Lator ként fel-függesztessék,
Vagy tovább az élők között tartattassék.

PILÁTUS

1630 Lássátok, nem bánom, véle mit miveltek,
Lelkemre ártatlan vért nem vehetek,
Ha meg ölitek-is arról sem tehetek,
Szententziázzátok a' mint szeretitek.

NÉP

1635 Maradgyon ő vére mindenkor mi rajtúnk,
'S a' Gyermekeinken, arra mi nem hajtúnk.
Ő el-veszvéen, szépen mi meg-maradhatúnk,
'S ennyi boszszúságot ez után nem látúnk.

1640 Külömben ha nem lesz ellened támadunk,
És á Tsászárnak-is tégedet bé adunk,
Bizonyságokat-is, ha kívánnya, adunk,
Ebben ne félts minket, mert fel nem akadunk.

PILÁTUS

El veszem hűségem, attól igen tartok,
Azért hát vitézek Keresztet hozzatok,
Ti pedig Legények vonnyátok, 's rúgjátok,
Mert az ő fejére Szententiát mondok.

SENTENTIA.

1645 PONTIUS Pilátus én Tiberiusnak,
Tiszt-Tartója lévén itt birodalmának,
Engedelmeskedvén e' Népnek 's Papoknak,
Ezt a' Szententziát mondtam a' KRISTUSNAK.

1650 A' Názáret-béli JÉSZUS az halálra
Vitessék ki, mert vólt e' Nép ártalmára,
'S az el-készítettett Keresztfa vállára,
Tétessék, és vonnya a' Kálváriára.

1655 Azon Keresztre ott reá feszítettessék,
Két keze és lába jól ki szegeztessek,
Király lévén Latrok közibe tétessék,
És illy gyalázattal meg-is ölettessek.

TITULUS.

1660 EZ irást tegyék úgy, hogy a' szeg meg-állya,
A' Feje felibe, 's de most minden hallya,
Az után nem bánom akárki meg-szóllya,
Názáreti JÉSZUS Zsidóknak Királlya.

NÉP

Hogy Zsidók Királlya azt minden tagadgya,
Nintsen-is közöttünk a' ki helybe hadgya,
Hanem hogy ő magát (annak tévén) mondgya,
Ebben szándékunkat irásod haladgya.

PILÁTUS

1665 Tudgyátok, hogy a' mit meg-irtam, meg-irtam,
És fel-fordúlt észszel ez iránt nem voltam,
Sött pennám által ha eddig-is ki adtam
Valamit, irásom soha nem rontottam.

JUDÁS

1670 Oh én boldogtalan jaj mit tselekedtem?
Uram el árúlván magam el-vesztettem,
Ez átkozott pénz-ért, hogy árúban tettem,
It vagyon, fogjátok, a' földre vetettem.

KAIFÁS

1675 Semmi közünk hozzá te lássad mit tettél,
Hogy ha hamissággal köztünk kereskedtél,
Addgy számot már róla, a' mit tselekedtél,
De vigyázz magadra látom meg-ijedtél.

Vegyük fel, de mint hogy a' pénz vérnek ára,
Ne tegyük Igazak pénze rakására,
Egy jó darab földet vegyünk nem sokára,
1680 A' meg-hólt utasok temető várára.

ÖRDÖG

Jól van, tudod mennyi jót ő véle ettél,
Gyakorta-is töle sok szép intést vettél,
Mennyi sok tsudákat töle lenni néztél,
Még-is el-árultak, bizony nagy bünt tettél.

1685 Már mitsoda szemmel még a' Máriához,
Mitsoda ortzával az Apostolokhoz,
Melly sűrű sok tsúfság veretik pofádhoz,
Annyi mint ha jutnál utolsó órádhoz.

1690 Világ kezdetitől senki nem tehetett
Olyan bünt, miként Te, pénzen Istenedet
El-adtad, 's árultad kedves Mesteredet,
Azért nem várhatod már üdvösségedet.

JUDÁS

1695 Az esztendő gyászban, 's öltözzék homályban,
A' nap, 's hóld sirással borúlyanak gyászban,
Mért hogy fogantattam átkozot órában,
Mivel Mesteremet én adtam e' kinban.

1700 Illyen gonoszságot e' világ nem látott,
Soha emberek közt nem-is hallattatott,
Átkozott fősvénység, melly nagy kárba hajtott,
Hogy imé Mesterem tőlem el-adatott.

Oh te pokol kinnya, és tüzzel tölt fészek
Körülem szikrázván, majd te benned lészek,
Iszszonyú bünömért, kin, 's eszközök készek,
Kétségben eséssel im' pokolban lészek.

ÖRDÓG

1705 Soha ne keseregi tsak halgas szavamra,
Botsánatot se várj, mert le-mégy pokolra,
Ne-is vágy már soha többé mennyországra,
Jobb fel kötöd magad amott ama fára.

1710 Hogy botsátná-meg az, a' kit el-árúltál,
A' Zsidók kezében illyen kinra adtál,
A' reménység úttyán már te által-hágtál,
Majd meg ölik aztat, a' kit el-árultál.

1715 Azért jó barátom ne emészd magadat,
Ihol van a' kötél kösd fel a' nyakadat,
Semmit ne irtózzál tartom én lábodat,
'S ne-is foháskoddgyál kövessed utadat.

Más Versei Judásnak

JUDÁS

1720 JAJ, már hová legyek? jaj hová fordullyak!
Bár akár ki előtt ezerszer meg-hallyak,
Nem szóll: azt akarja inkább, hogy meg-fúlljak,
Képtelen veszéllyel világból ki-múlljak.

Reng alattam a' föld, kiáltnak a' füvek
Ellenem, gerjedez a' vadoknak szivek,
Az égi madarak én hozzám nem hivek,
Inkább azt akarnák, hogy rágnának nyüvek.

1725 Jaj hol az reménység szivem békessége,
Szegénységgel tartott testem egéssége,
Lelkem-is testemnek egész ellensége,
Azt akarná veszne minden ditsőssége.

1730 Hol bizhattam volna, aztat meg-bántottam,
Midön a' Zsidóknak harmintz pénzen adtam,
Hozzá folyamodni azt meg sem gondoltam,
De magam fel kötni jobbnak állítottam.

ÖRDÖG

1735 Hogy fel-kösdd magadat, igen jól gondoltad,
Mivel dolgaidat mert meg nem fontoltad,
Eddig-is magadat tsak azzal rontottad,
Hogy világból lelked, ki nem-botsátottad.

1740 Istentül már néked nem lesz segedelem,
Büneidnek sem jön töle engedelem,
Meg hal ma, el-adott KRISTUS Fejedelem,
Kitül száll pokolra erős győzedelem.

Harmad nap el-múlván fel jön Zászlójával,
Valakit ott talál, ki hozza magával,
Meg-is jelenik a' Szentek Táborával,
Nagy Jérusálemben pompás Gloriával.

1745 Azért jó barátom akaszd fel-magadat,
Soha ne kimillyed szép sűgár nyakadat,
Tudom pokolra mégy kövessed utadat,
'S ott Káint szemlélhedd kedves pajtásodat.

HALÁL

1750 Én vagyok az Halál, ha eddig nem láttál,
'S gyötrödvén magadban engem sohajtottál,
Most ezért el-jöttem mivel régen vártál,
Szolgálók-is néked, ha ide kívántál.

1755 Úgy-is én gyakorta sokakkal jól tenni
Szoktam: és nyavalyás voltokból menteni,
Életek fonalát kaszámmal el-vagni,
És minden bajjoktól fel-szabadítani.

1760 Az Apró Szenteknek fejek földön pörgött,
Szent Istvánnak nyakán a' sűrű kö dörgött,
János nyaka körül hóhér kardgya tsörgött,
Úgy e' jó Halál volt, a' ki ottan zörgött.

Azért a' dolghoz bizvást hozzá lássál,
Meg-halni a' KRISTUS előtt ne mulassál,
Véle holnap után, hogy fel-támadhassál,
Minket-is sokáig ne várakoztassál.

JUDÁS

1765 Meg vallom, barátim, bizony jól beszéltek,
Mszsze igen nagyon hát ne-is mennyetek,
Hanem ama fához velem el-jöjjetek,
Im' fel-kötöm magam tsak ti segéllyetek.

1770 Legyen-meg már egyszer minek meg-kell lenni,
Úgy-is valamikor erre rá kell menni,
Hogy velem meg-eset, nem tudok mit tenni,
Többé nem búsúlok mit kell innya, 's enni.

HALÁL

1775 Ezt a' Selyem sinort hadd kössem nyakadra,
Lábaiddal hági fel e' kis szék hátára,
Mellyet ha el-rántok, te vigyáz magadra,
Mert azonnal meg-halsz, 's judtsz nyugodalmodra.

(Fel-akasztya. Halál mondgya)

1780 Haj hop! bolond Judás magát fel-akasztá,
Pokol mélységére lelkét le botsátá,
Luciper konyháját jól meg gazdagítá,
És az ördögöket ezzel vidámitá.

ÖRDÖG

Halál jó barátom bezzeg rá akadánk,
Mert most a' pokolban egy Apostolt adánk,
Jó ideje-is már, hogy mind rá vágyódánk,
Sokat-is utánna régolta fáradánk.

HALÁL

1785 Öttsém Plutó! Judást ugyan reá szedtem,
Mert midön mást szépen koporsóban tettem,
És Uri pompával a' sirba temettem,
Öt nagy gyalázatra fára függesztettem.

(Meg-indúl a' Processio)

LONGINUS

1790 TEgyétek vállára ennek a' Keresztet,
A' kit már Pilátus kezünkben eresztett,
És ne éllyen tovább, mert minket meg-vesztett,
'S hát mért nem rúgjátok, talám meg-ijesztett?

MÁLKUS

1795 Vedd Keresztedet, 's vond a' Kálváriára,
'S hanem: kössünk néki lántzot a' nyakára
Húzzúk; 's tenyerünkkel jókat pofájára
Tsapjúnk, 's vágjuk gyakran az ostort hátára.

1800 Mert Te ámitottad Israël Országát,
Abban lévő népnék szörnyü sokaságát,
Rontani kívánván az ő bóldogságát,
És a' Tsászároktól adott szabadságát.

Belzebub Lakossa, poklok Fejedelme,
Nintsen személlyednek előttem kegyelme,
'S az ostor, 's veszszöknek semmi engedelme,
Vagy hatalmasságnak kezemtől védelme.

NEMROD

1805 Israël Királlya Királlyi páltzáját,
Vigye a' Kereszt-fat, annak ö példáját,
Szép gyöngyből, 's tövisből drága koronáját,
'S üsd jól a' fejében, hadd sértse ortzáját.

MÁLKUS

1810 Vágd jól a' korbátsal a' vére hogy folyon,
Nyomjad Kereszt-fáját, nagyon hadd rivallyon,
Verd az egész tagját, ugyan el-jajdúlylon,
Rugdossuk, 's botozzuk, hogy itt el-ájúlylon.

MÁRIA

1815 Oh Fiam méhembemben kit gyengen hordoztam,
Melegtül, 's hidegtül hiven oltalmaztam,
A' fuvó szélről-házamban bé hoztam,
Szörnyü vérben, 's fagyban már a' Tested láttam.

1820 Szived szenvedése a' Tenger méllysége,
E' nép dühössége kövek keménysége,
Most a' napnak fénnye az éjj setéttsége,
'S keserves kinnyaid Anyád epossége.

Tövisses koronád sérti agy velödet,
A' Kereszt válladon terheli Testedet,
A' korbáts, és ostor, 's veszszö Tetemedet,
Úti a' fejedet, 's vér folya szinedet.

1825 Oh jaj a' kik láttok engem meg-szánnyatok!
Angyalok mennyékben minnyájan sirjatok,
Nap, Hóld, és Tsillagok velem zokogjatok,
Oh Fiam veled hogy most meg-nem halhatok!

JÁNOS

1830 Szerelmes Mesterem én szivemből szánlak,
Szörnyü szenvedésben, hogy Tégedet látlak.
Oh fejem mellyére mért most nem hajthatlak?
Mert véle halálra tégedet adnálak.

MAGDÓLNA

1835 Én el nem maradok töled halálod-ig,
Az után le megyek veled koporsod-ig,
Tsókolom Kereszted míg élek mind add-ig
Miglen veled jutok, fell bóldogságod-ig.

(A' Jérusálem Leányihoz Kristus)

JÉSZUS

1840 Jerusálemben kik Aszszonyságok laktok
Gyalázatom, könyves szemmel vigyázzátok,
Én rajtam semmit-is ne siránkozzatok.
Gyermekeitek, és magatok szánnyátok.

Mert még jön olly üdö, mellyben mondattatik,
Hogy bóldog méh, a' ki magtalan tartatik,
Az emlö-is áldott lész ha nem szivatik,
És férfi magzattól nem-is szopattatik.

1845 Akkor modgyák hegyek, hogy réánk esetek,
Sebes ménkö modra minket meg-ölyyetek,
Halmok gyomrotokban noszsa temesetek,
'S az ítélő Biró előtt el-rejtsétek.

1850 Mert hogy ha az zöld fán eztet tselekeszik,
A' kinek tüzével (azt is végben viszik)
Hogy szénné, 's eleven üszögökké tészik,
A' száraz fa kisebb tüzzel meg-elégszik.

1836 [A sort követő rendezői utasítás alatt a jobb margón forrásjelzet:] Luc. 23. V. 28. etc.

1849 [A sor magasságában a jobb margón forrásjelzet:] Luc. 23. V. 31.

LONGINUS

1855 Egy Embert noszsa tsak hamar szállitsatok,
A' mellyet közelébb itt állani láttok,
Mert e' már Keresztét nem birja, mondgyátok
Segéllyen, 's ha nem jön, húzzátok, 's vonnyátok.

MÁLKUS

Simon Cyreneus noszsa jöj közelébb,
Segély a' JÉBUSNAK, hadd mennyen már elébb.

SIMON

1860 Nem hallok apró szót, hanem szolly nagyobbban,
A' mit mondasz vala, azt kezd-el ujjokban.
Talám észre veszem kiáltásod jobban,
'S arra felelhetek én osztán bátrabban.

MÁLKUS

1865 Simon ez az ember nem birja igáját,
Imé melly erőtlen, szánd meg-nyavalyáját,
Azért segéld vinni sulyos Kereszt fáját,
Mert ha meg-haragszom ki tépem az haját.

SIMON

1870 Nem ládd-é Fiam, hogy én vén ember vagyok,
Erőtlen nyavalyás, beteges-is vagyok,
A' mellett fájdalmim olly felette nagyok,
Hogy a' lábaimról majd földre le rogygyok.

MÁLKUS

Meg kell ennek lenni, mint az Ur dolgának,
Tehát ellent ne állj az én szavaimnak,
Mert másként erejét meg érzed karomnak,
Sovát-is el veszed hidd meg ez ostornak.

SIMON

1875 Apád korú embert meg mernél-é ütöni?
Nem tudtz te úgy látom az Istentől félni.
Hidd meg Kaifáshoz megyek panaszt tenni,
Hogy a' vén emberrel így akarsz te bánni.

MÁLKUS

1880 Fogadgy szót vén Apa, mikor néked mondom,
Mert a' szakállodat hogy ha meg-ragadom,
Tövöstül kezemben szakad, azt jól tudom.
Menny panaszra osztán én bizony nem bánom.

SIMON

1885 No inkább el megyek tsak ne rángassatok,
Illyen rút módon velem ne bánnyatok.
Emberségnek-is kell lennié nálatok,
Szégyen mit miveltek, talám nints ortzátok.

HETEDIK ÉS UTOLSÓ SZAKASZ.

Abel Káintól agyon verettetik.

KAIN

1890 Isten engem Kaint rendelt a' szántásra,
Szántás után a' föld egyéb munkájára,
Végre gyümöltse bé takarítására,
'S abban nevelkedő búza aratásra.

Mint hogy pedig Isten ezt bővön meg-adta,
És érdemem kívül munkám meg-áldotta,
Az első zsengejét a' mint parantsolta,
Néki fel-áldozom, mert azt úgy kívánta.

(Tüzet teszen 's buzát reá; mondván)

1895 Oh Felséges Isten, ki engem teremtél,
És szolgálatodra elévé rendeltél,
Ez áldozatomat mellyre segéltettél,
Vedd kedvessen Uram, mert velem jól tettél.

ABEL

1900 Istentül pásztorrá mivel rendeltettem,
'S vigyázásokra az jühoknak tétettem,
E' kiss jószágombúl, mellyet ingyen vettem,
Áldozatott néki tesztek el-végeztem.

1905 Azért a' mellyik szebb és jobb úgy rendelem,
Azon bárányomat néki fel-szentelem,
Talám nagy haragját így meg engesztelem,
És én büneimnek tőle lesz kegyelem.

*(Meg-fogja 's le vágja a' Bárányt,
's az áldozatra tévén mondgya)*

1910 Figyelmezz Istenem ez áldozatomra,
Mellyet tésztek neved magasztalására,
Vedd kedvesen ne nézz méltatlan vóltomra,
De kegyessen tekénts jó akaratomra.

ANGYAL

Kedvessen bé vette az Egek Királya,
És ez áldozatod Angyalság tsudálja.

ÁBEL

Hálát adok ezért az én Istenemnek,
Hogy nem nézte tsekély voltát személyemnek,

ANGYAL

1915 El megyek, hanem légy az Urnak áldotta,
És maradj ö néki kedves választotta.

KAIN (*haragszik*)

Kedves ötsém Abel mivel hogy szeretlek,
Jöj ki a' mezőre velem, arra kérlek.

ABEL

1920 Mennyünk édes bátyám, talám gabonádat
Látni készülsz, szépen mosolygó buzádat.

KAIN

Igen-is meg-látni kívánom mezömet,
Ezennel meg-érö szép veteményemet.

ABEL

Kedves édes bátyám az Ur szaporítsa,
Böv táplálásodra, az Isten meg-tartsa.

KAIN

1925 Téged szeret Isten, rám' nem néz jó szemmel.
Áldozatod vészi, 's nem gondol enyimmel,
Azért agyon verlek, mindgyárt görtsösömmel,
'S osztán nem lesz semmi bajom életemmel.

1930 Azért hát bútsúzz el hamar e' világtúl,
A' mellyeket örzöl kedves bárányidtúl,
Mert nem bajolsz vélek hidd meg már ezentúl,
Térdepelly le, hally meg e' görtsös botomtúl.

ABEL

1935 Mennynek, 's földnek Ura lelkeket kezekben
Ajánlom, 's véreket Te szent kegyelmedben,
Egy testvér bátyámnak mert most a' kezében
Vég butsumat vészem világtól ez helyben.

(KRISTUS Papi köntösétől meg-fosztatik,
Keresztre feszítettetik, 's meg-ölettetik)

LONGINUS

1940 ITt van az üdö, hogy dól-gúnk végeztessék,
'S fárattsa-ga után a' test meg-nyugtassék,
Ez-is tovább tölünk már ne kinoztassék,
Járjunk végére, hogy hamar ki múlhassék.

Papi Köntösét hát róla le-vegyétek,
A' Keresztre, mellyet vont, rá fektessétek,
A' szokás a' mint van úgy tselekedgyetek,
Kezeit, 's lábait jól le szegezzétek.

VITÉZEK

1945 Nó húzzuk le-hamar hát Papi ruháját,
Nyújtóztassuk hosszsza-n Keresztre a' tagját,
'S elsöb-ben szegezzük-le két kezét, 's karját,
Az után Lá-bait, ki rantván nagy újját.

(Kereszttestől fel-állittyák)

1950 Kereszttestől vigyük már a' gödör melé,
Le tévén a' széljén emellyük fel-felé.
Zökkenve hadd essék a' közepén belé,
Majd jaidúl, ha magát eddig tsak kiméllé.

1955 Immár a' Keresztnek tövét földellyétek,
Hogy valamere ne dölyön, meg-verjétek,
'S rajta függésében ötet nyelvellyétek,
És mindent szemére hánytatok, 's vessetek.

NEMROD

1960 Másoknak hallom, hogy Te sok jóval voltál,
'S nyomorúságoktól meg-szabadítottál,
Mért hát mostan magad illy kinban adattál,
Ezt rosszszúl gondoltad, vagy meg-bolondúltál.

MÁLKUS

Szabadits karodat mostan a' szegekbül,
Szálly le a' Keresztről, 's lábadat ez helybül
Vondd ki, hogy ha lehet eszt a' Te erődbül,
Ne fűgj gyalázatra, mert van dolgod ebül.

NEMROD

1965 **Israël Királlya nó magadat fordítsd,
E' rútgyalázatból tsak frissen szabadítsd,
Vagy karod, 's lábadat szegekből ki rándítsd,
Magadat ha Isten Fia vagy már mozdítsd.**

JÉSZUS

1970 **Fel osztyák magok közt majdan a' ruhámat,
A' mint bizonyította Szent Dávid dolgotat,
Sorsot vetvén reá, nevelik kinomat,
Bánatos szivemen lévő fájdalmamat.**

MÁRIA

1975 **Hát Fiam én nékem ki leszen Tutorom.
Én kedves Szülöttem azt tudni akarom,
Oh, bár most halnék meg! így nem lenne károm,
Ha Te veled érném vég óráim, 's határom.**

JÉSZUS

1980 **Tanítvány ez Aszszonyt bötsüld mint Anyádat,
Reá szorgalmassan bizhatod dolgotat,
Te pediglen Aszszony tartsdd öt' mint Fiadat,
'S fel-is leled benne vigasztalásodat.**

LONGINUS

1985 **Eleitül fogva vitézek kik voltunk
Itten, e' rosz lator után fáradoztunk,
Az ő ruhájával már osztozkodhatunk,
És e' szép pásiton érte kotzkázhatunk.**

1990 **Úgy-is veszem észre e' lesz nyereségünk,
Fizetésünk felyül való segéltségünk,
Ha fel-darabollyuk békételenségünk
Következik; egy-más ellen gyűlölségünk.**

1990 **Vesse ki ki tehát-el az ő kotzkáját
A' Vitézek közzül; hogy KRISTUS ruháját
Sorsal vehesse-el; de az ő munkáját
Hat fizeti, nem vak; ki ki vigyázzon hát.**

1988 [A sor után az órszó:] Láttyá- [A köv. sor kezdőszava:] Vesse

MÁLKUS

1995 Mégis itt vagy ki a' Templomot le-rontod,
Harmad nap el-mulván aztat fel-állítod.
Szállj-le a' Keresztrül, mért nem szabadítod
Magadot, ám Isten Fiának te tartod.

JÉSZUS

2000 Én Atyám! botsásd-meg nekik a' vétkeket,
Mert nem tudgyák gonosz tselekedeteket,
Irgalmasságból tekénts a' lelkeket,
Hogy enyhithessék-meg keményült sziveket.

Ah! Ah! Eli! Eli! Lamma Sabactani!
Istenem! Istenem! mért kezdte el-hagyni,
Szemedet kinomra kezdgyed fordítani,
Kit nem szünik e' nép tsúffal ujjítani.

VITÉZ

2005 Jaj bizony már Illyést hívja segéltségül,
Min-ha Attyafia vólna ö Vérségbül
Néki, és kiáltya ellenünk vétségül.
Lássuk ha el-jön-é, és lesz-é mentségül.

JÉSZUS

2010 Ennyi kinaim közt immár szomjuhozom,
Én szerelmes Atyám ezzel-is áldozom,
Az egész világ-ért most néked adozom,
Mint hogy meg-igirtem, ezzel én tartozom.

LONGINUS

2015 Isópot nó hamar öszve rontsollyatok,
Étzettel a' levét egygyütt ki-nyomjátok,
És azt spongyiával fel-szivattasátok,
Póznára tsinálván innya úgy adgyátok.

(Nem iszik)

JÉSZUS

2020 Atyám! édes Atyám! tölem ne távozz-el!
Már bé-tellyesedet, e' pohár nem múlt-el,
Vég óráim im el-jön, halálom van közel,
Azért hát kezedben én lelkemet vedd-el.

LONGINUS

Melly soká él köztünk e' bizony szemérem,
Oldalát Lántsámmal majdan által verem,
És azt a' szívében mind addig keverem,
Valameddig meg-hal úgy-is jól fel érem.

(Által-veri és mondgya)

2025 Jaj imé viz és vér foly-ki gyorsasággal,
A' mint jól meg-nézém bizony valósággal,
Azért-is el-hiszem erős bizonyossággal,
Hogy Istennek Fia volt ez igazsággal.

2030 Talám már legények dolgunk végét tennék,
Osztán Jérusálem felé mendegélnék,
'S ez állapot vége mint lött, meg-beszélnék,
'S az után keveset othon innánk, 's ennénk.

2035 Én százados vitéz szörnyü kinnyát láttam,
És kinnyai után, azon tsudálkoztam,
Hogy a' kö szál széjjel hasatt meg-dobbantam,
Mellyért én öt' egek Urának mondtam.

2040 Mi-is ö halálán, a' kik jelen vóltunk,
A' tsudákat látván könyveztünk, és sirtünk,
Mellyünkét-is vervén tsak el-nem ájúltunk,
Illy kegyetlenül, hogy ellene támadtunk.

JÓSEF

Üdvöz légy Tsászárunk kedves hiv embere,
Tyberius, a' kit rendelt törvényére
'S itt való Népe'nek gondviselésére,
Tartson-meg az Isten világ örömére.

2045 Az imént hogy ülnél törvényes székedben,
JÉSUST meg-visgálád tselekedetében,
Kiért-is öt' adtad a' Zsidók kezében,
Hogy véle bánnyanak mint áll tettése'kben.

2050 Kik fel-feszítették, a' mint szomjúhozták,
Sok időktől fogva úgy-is azt kívánták,
Hogy pedig a' Testét még Keresztfán hagyták,
Parantsold, hogy nékem adgyák, jovaslották.

2055 Melly szép kegyelmedet meg-fogom köszönni,
Azon kívül pedig summa pénzt is adni,
Tessék betsülettel velem annyit tenni,
Hogy ötet én-nékem méltóztass engedni.

PILÁTUS

2060 Soha betsületet tudo embereknek
Szép kérésí hátra tölem nem vettetnek,
Azért e' szavaid kegyelmet-is nyernek,
Menny-el temetője lehetz azon Testnek.

JÓSEF

Ezen jóvoltodért az Isten maradgyon
Veled, és Tégedet bővön-is meg-áldgyon,
Azon kívül pedig fogd, itt pénz-is vagyon,
Mellyhez az Ur Isten jó szerentsét adgyon.

MAGDOLNA

2065 Szerelmes JÉSZUS-om menynek, földnek Ura,
Mi hozott Tégedet illy szörnyü nagy kinra,
Mert bizony nem adtál magad okot arra,
De én, 's több bünösök vittünk Kereszt-fára.

2070 Én nyomorúlt bünös sirok büneimen,
Könyhullatásimat öntözöm szememen,
Magamat meg-hajtván kérem térdeimen,
Hogy nékem meg-botsáss, 's könyörűly fejemen.

2075 Meg-vallom, hogy szivem van keserűségben,
Mert vétkünk koronád hegyes tövissében
Rejtetett, melly meg-ölt az etzet 's epében,
Testedet lyúggattya néked a' szegekben.

2080 Honnan oldaladnak tagján ki-nyilt sebe,
Mellyek szemeidet könyvek örvényébe
Meritették; 's szived nagy keserűségbe
Vetették, lelkedet illyen gyötrelembe.

Azért-is JÉSZUS-om szánlak tiszta szivel,
Míg élek siratlak szemem könyveivel,
Tsokolom Kereszted lelkem erejével,
És tartom karjaim meg-ölelésével.

2085 Hát ne vess-el kérlek előled engemet,
Hanem add, végezzem veled életemet,
Vedd hozzád JÉSZUS-om én szegény lelkemet,
Hogy veled el-érjem mennyben örömemet!

Magdolna más Versei

2090 HÁt hová hadsz engem szegény szolgálodat,
Minap egy szavadra meg-tért leányodat,
Oh édes meg-Váltom ne hadd-el rabodat!
Ki itt térdepelve öleli lábadat,

2095 De vigasztaly engem szegény Magdolnádat,
Kit a' világ nem rég hánya mint egy nádat.
Tekéntsð szemeiddel kesergő Árvádat,
Mert le-nem hagyom már a' Te Kereszt-fádat.

2100 Ki minap vétkeztem Iffiúságomból,
El estem gyakran mint ember gyarlóságból,
Ne tekéntsð JÉSZUS-om, végy ki e' rabságból,
Mert lelked sértettem én tudatlanságból.

Im' roszszúl keresett jószágom el-hagytam,
Bújjaságra varrot ruhámat le-raktam,
A' Te életedhez, életemet szabtam,
Úgy hogy e' világtól éppen el-szakadtam.

2105 Kendözött testemet ostor alá adtam,
Gyöngyeim nyakamról el-hánytam, 's szaggattam,
Az első helyről-is én hátra maradtam,
JÉSZUS-om éretted világtól meg-váltam.

2110 Tsak Téged követlek édes meg-Váltomat,
Törüld-el ellened tött gonoszságimat,
E' világ előtt rosz példa adásimat,
'S ne tekéntsð, de lássadd igyetlen voltomat.

2115 Én itten előttd siratom vétkemet,
Midön le-eresztem a' földre testemet,
Soha el-nem hagylak téged Istenemet,
Tsak mostan vedd hozzád az én kérésemet.

2120 Kik engem gonozban eddig követtetek,
Most penitentzia tartásban nézzetek
Ebben kövessetek, 's amazt meg-vessétek,
Hogy mennyekben velem egygyüt lehessétek.

SZENT JÁNOS (*a' Kereszt alatt áll, és így kesereg*)
A' Többi közt engem leg-jobban szeretnél,
A' mint-is Szüz Anyád Fiává rendeltél
JÉSZUS-om, és Uram, akkor nékem lettél,
Midön szent Mellyeden nyugodni engednél.

2125 Oh kesergem, 's szánom ilyen fájdalmidat,
Illy kegyetlen módon meg-kinzott tagodat,
Jaj, mikor hallom már szent oktatásodat?
Akkor: mikor látom fel-támadásodat.

2130 Engedd szent halálod légyen nékem éltem,
Ki hogy ilyen légyen ezt soha sem véltem,
Jó-lehet én attól tartottam, és féltem,
A' kit szemeimmel rajtad itt szemlélttem.

2135 Midön nagy erőddel meg-rontod poklokat,
Hogy onnét ki hozzad a' régi foglyokat,
'S nagy Jérusálemben hozod zászlojokat,
Enged-meg hogy én-is tóldgyam a' számokat.

2140 El bútsúzol tudom hamar e' világtól,
Hogy Vigasztalót küldgy földre szent Atyádtól,
Kérlek: irgalmadat ne vond meg-szolgádtól,
'S midön Atyádhoz mégy, ne hadgy-el magadtól.

Imé több bünössel, bünömet siratom,
Mert szentebbnek magam senkinél nem tartom,
Hiszem mind örökké veled ha lakhatom,
Te szent Országodban mellyeden nyughatom.

(*A' Bóldogságos Szüz a' Kereszt-alatt így szól.*)

MÁRIA

2145 JAJ jaj Gyermekeknék drága piros véré!
Az egész világnak ki löl drága bére,
Melly rútt, 's melly gyalázat ma Tégedet ére,
Ki-ért a' lelkemhez nagy fájdalom fére.

2150 Jaj édes szülöttem mind eddig féltélek!
Mint a' két szememet Téged őrizélek,
Kitsiny valál, mikor szaladva vivélek,
De ugyan hollóknak torkában ejtélek.

Oh szerelmes Fiam ártatlan bárányom!
Lelkem szerént való leg-drágább aranyom,
2155 Illy nagy gyötrölmidben az halál majd el-nyom,
Már mi tévő legyek! elmém vetem, 's hányom.

Bár apolgathatnám a' Te szép Testedet,
Meg mosogathatnám meg kinzott fejedet,
2160 Fel-szabadithatnám le-szegzet kezedet,
És meg törülhetném által vert mellyedet.

Oh jaj melly keserves egy árva Anyának!
Ki illy nagy gyötrölmét láttya egy Fiának,
Magát inkább adná keserves halálnak,
Hogy sem ezt engedné szülött Magzattyának.

Jaj rebeg a' nyelvem, immár nem szólhatok!
2165 Szivemnek fájdalma miatt nem álhatok,
Jaj lelkeim kérlek tsak hamar fogjatok,
A' kik ez esetet látni fordúltatok.

Még-is olyan nehéz fájdalmam nem vólna,
2170 Vétekkell hogy ha mást meg-elözöt vólna,
Vagy latrok módgyára rút gyilkos lött vólna,
Vagy egyébbb illetlen gonoszat tett vólna.

De mivel az Isten Országát hirdette,
Bűnök siralmára e' Népet intette,
2175 Még-is jutalomúl eztet érdemlette,
Hogy e' Kereszt-fára függesztessék Teste.

Nem-is úgy mint mások magok köntösökben,
Hagyattatnak saját fel-öltözetekben,
2180 De ötet tsúfságra (melly gyötör szivemben)
Függesztették, 's hagyták meztelenségben.

Nem emlékeznek-meg, sokkal mennyi jót tett,
És hogy senkinek-is, soha nem-is vétett,
Sótt valaki kérte: mindenen segéltett,
Ezért, 's többekért így bestelenített.

Ezeket fontosan akár-ki fel-vegye,
2185 'S bölts gondolkodással el-méjére tegye,
Mint lehet egy Anya (minden meg-engedgye)
Sirás, és fájdalom nélkül, hogy szenvedgye?

2190 Azért hát valakik itten jelen vagytok.
Az Aszszonyi rendek közül szánakodtok,
Haldoklási közöt a' midön láttyátok,
Ez Éneket sirván oh velem mondgyátok.

ÉNEK

Nota: Oh, életünk vég orája.

AH jaj nékem szomorúnak!
Ah jaj keserves Anyának!
2195 Immár én mégyek,
'S jaj hová legyek?
Adgyad szivem,
Hogy most végem,
Vég orámat veled érjem!

2200 Látván Fiam nagy kinnyában,
Méltatlan ostorozásban,
Oh fájdalomban,
Nagy sziv fogásban.
Adgyad szivem,
2205 *Hogy most végem,
Vég orámat veled érjem.*

Oh én szerelmes Magzatom,
Mért szenvedcz kint én Gyémántom?
Oh vigasztalom!
2210 Oh én gyámolom!
Adgyad szivem,
*Hogy most végem,
Vég orámat veled érjem.*

2215 Enyhítsd szomorú Anyádat,
Add nékem biztató szodat,
Oh fájdalmimat!
Enhítsd kinomat.
Adgyad szivem,
2220 *Hogy most végem,
Vég orámat veled érjem.*

2204, 2211, 2218, 2225, 2232, 2239, 2246 [A
sorok után a refrénre utal:] Etc.

2208 szenvedez

Mert szívem meg-sebesedet,
Sok sirástól meg-epedet,
Én Fiam érted.
Azért tselekedd.
2225 Adgyad szívem,
Hogy most végem,
Vég orámat veled érjem.

Hogy világból veled múllyak,
Kereszted mellet meghallyak,
2230 El ne maradgyak,
De veled járjak.
Adgyad szívem,
Hogy most végem,
Vég orámat veled érjem.

Oh, Istennek alkotmányi,
2235 Kivált Ti Ádám Fiai,
Velem sirjatok,
'S jaj bánkodgyatok.
Adgyad szívem,
2240 *Hogy most végem,*
Vég orámat veled érjem.

Angyalok Ti Uratokon,
Gyenge Szüzek Mátkátokon,
2245 Férjek, Aszszonyok,
Már mind sirjatok.
Adgyad szívem,
Hogy most végem,
Vég orámat veled érjem:

Öltözzetek már mind gyázban,
2250 Nap, Hóld, Tsillagok bánatban,
Uratok kinban,
Vagyon halalban.
Adgyad szívem,
2255 *Hogy most végem,*
Vég orámat veled érjem. Amen.

EPILOGUS vagy-is BÉFEJEZÉS.

TEhettségem szerént e' tsekély múnkában,
A' mint ki telhetett, igyekeztem abban,
Hogy KRISTUS Urunknak mint vólt valóságban,
Szent halála néktek ki-adtam példákban.

2260 Kire nézve magam úgy alkalmaztattam,
(A' mint hogy sok képpen már-is meg mutattam),
Miként az írásban fel téve találtam,
Ehez képest én-is néktek le-rajszoltam,

2265 Mint hogy pedig rendel az Evangelisták,
KRISTUS szenvedését igazán le irták,
Erről én nem szóllok, mivel ők ki adtak,
És verseim-is ezt bővön meg-mutatták.

2270 Hanem a' példákról, mellyek le-iratnak,
'S rend szerént verseim magokban foglalnak,
KRISTUS kinnyaiban melly részre czéloznak,
Egy más után mindgyárt, meg magyaráztatnak.

2275 Először hát Dávid a' nagy Góliáddal,
Mi képpen hartzolt-meg, és mitsoda móddal,
Verte le, 's gyözte meg töle el-nyert kardal,
Ezt észbe veheted gondolkodásiddal.

Dávid példája vólt a' KRISTUS JÉSZUS-nak,
Góliád pediglen ördögnek Plútónak,
Kik irigyi voltak mi bődogságunknak,
Rontói, 's vesztői Ádámnak, 's Évának.

2280 Valamint hát Dávid ö ütközetében,
Ment verekedésre Góliáddal szemben,
Parittyája lévén a' jobbik kezében,
Hajtván meg ölte kis követskéjében.

2285 Úgy KRISTUS Urunk-is maga ment próbára,
A' nagy pokolbéli Góliáddal hartzra,
Ki öt sebeivel juta romlására.
Minékünk pediglen szabadulásunkra.

2290 Az ártatlan Jósef el-adatásában,
Rokonitól történt árultatásában,
Jelentette KRISTUST ö példázattyában,
Bátyiai mutatták Judást ö magokban,

Ádám házassága KRISTUSNAK szerelmét,
Anyaszentegyházhoz példázta kegyelmét,
2295 Ádámnak oldala jelenti sérelmét,
A' Kereszt oltárán szenvedett gyötrelmét.

Kereszt-fán töretik feje a' kigyónak,
Mert a' paraditsom középső fájának,
Le szedvén gyümölsét, azt adá Évának,
Mellyel romlására jutott ő magának.

2300 Igy hát a' KRISTUS-is, hogy meg-ölettetik,
És a' Kereszt-fára fel is feszítettik,
A' sok kinok által testben meg-töretik,
Ezzel a' rossz kigyó meg-szégyenítettik.

2305 A' szép Szüz Mária tapodgya a' fejét,
Mert az ő szent Fia meg-rontá erejét,
Kereszt-fán ki ontván kigyó agy velejét,
El-veszté Ádám, és Éva irigylőjét.

2310 Hozzánk nagy szerelmét Sámsonban mutatta,
Kötöztetésével rabságunk példázta,
A' mellyel-is minket bünből szabadita,
És Isten Fiai számokban irata.

2315 Dalila az embert példázta magában,
Isten ellen való pártolkodásában,
Mert mi-képpen Judás, mi-is olly formában,
Ellenségi vóltúnk KRISTUSNAK valóban.

Mint lött Susánnának rút kárhoztatása,
A' Biráktól hamis el-árultatása,
A' mellyre-is nézve szabadittatása,
Lön a' Profétátúl, 's vigasztaltatása.

2320 Illy formán Zsidóktól KRISTUS vádoltaték,
A' Néptől, 's Papoktúl Urunk itilteték,
Ki mihelyt ő tőlők törben keverteték,
Halálra méltónak ottan kiáltaték.

2325 Az ártatlan Náboth meg itiltetése,
És köveztetésre való viterése,
Mutattya KRISTUSNAK mint lött büntetése,
A' Kálváriára ki késértetése.

2330 Ábel báránnyával meg-ölettetését
Urunknak példázta, 's Lelke ki-menését,
Káin a' Zsidóknak gonosz egygyezését,
Bottyával Kereszt-fát és feszítettését.

2335 Ezeket olvasván, kérlek, hogy sirjatok,
Kinnyain KRISTUSNAK szivből bánkodgyatok,
És büneitekkel, ha meg-bántottátok,
Meg-kövessétek, és nem száll rátok átok.

E' tsekély munkámat lelketek javára,
KRISTUS szent halálat vigasztalástokra,
Engedgye az Isten, hogy újjulástokra
Lehessen, és végre boldogulástokra. Amen.

A MŰ ADATAI

Lelőhelye: *Juhász*. A kötet öt részből áll. Az első rész (1–44.) különféle verseket tartalmaz szent Sebestyén, Fábián, Tóbiás, László király, Imre herceg és Katalin mártir, valamint Pál fordulása napjára. Ugyanebben a részben helyezte el Juhász Máté húsvéti, pünkösdi és karácsonyi köszöntő verseit is. A gyűjtemény második része (46–76.) úrnapi verseket tartalmaz, az úrnapi négy oltárhoz két-két verset. A harmadik részben (77–164.) található a közölt nagypénteki misztériumjáték. A negyedik részben (165–200.) azt a halotti versét közli, amelyet az 1744. június 22-én eltemetett Károlyi Sándor halálára készített. Az ötödik rész őrizte meg a szerző legnépszerűbb munkáját, a Házi különös orvosságokról címűt. Ez a rész új lapszámozással kezdődik, 1–73. lapig terjed. Juhász Máté ezt a munkáját valószínűleg már korábban kinyomatta, s e mű összefűzött lapjait az első négy rész után köttette ötödik részként. Házi gyógyszer-receptkönyve ezután még négy kiadást ért meg. 1763-ban, 1768-ban, 1773-ban és 1785-ben is megjelentették Kolozsvárott.

A drámáról írt Nagy Iván és Heinrich. A most közölt nagypénteki misztériumjáték egy részletét, a Prologust, valamint a teljes ötödik szakaszt (Zsuzsanna hamis megvádoltatása, Jézus elítéltetése) közölte *Alszeghy 1914*. 269–282. A teljes drámaszöveg 1761 után itt jelenik meg először.

A dráma keletkezéséről csak a kiadás éve ismeretes. A kötet barokk címének egy részlete (magyar versek, mellyeket ... egykor 's máskor irogatott ...) azt sejteti, hogy nem a kiadás évében írta. *Juhász Máté* könyve előszavában újból megerősíti gyanúnkat: „... azért félre tévén minden restséget ... szorgalmatos munkával 's vigyázással fogtam öszve szedéséhez, Részekre való osztásához, ' újra való leírásához tsekély Munkátskámnak...” A fogalmazásból arra lehet következtetni, hogy Nagybányán már csak a másolási és a szerkesztői munkát végezte. 1750-ben került Nagybányára házfőnöknek. Nem tudni, hogy itt vagy Nyírbátorban írta-e meg misztériumjátékát. Az azonban kétségtelen, hogy dramatizált szenvedéstörténete, valamint a nyírbátori passiósi oltár között kapcsolat van.

SZERZŐ, SZÍNRE VIVÓ

Juhász Máté 1706-ban született Jászapátiban. *Szinnyei* (V. 708–709.), azt állítván, hogy 1776-ban, nyolcvanéves korában halt meg, születését 1696-ra teszi. A drámaíró halála évében a rendházak között terjesztett hivatalos nekrológ szerint azonban nem nyolcvan, hanem hetvenéves korában hunyt el. Születését tehát 1706-ra kell tennünk. A jászapáti katolikus egyház keresztelési anyakönyvében azonban Földes Menyhért lelkész tájékoztatása szerint ebben az esztendőben csak két Juhász nevű

2331 Bottyával a' Kereszt-fát [Szótagszám miatt jav.]

megkeresztelt fiú található, ezek nem azonosíthatók a misztériumdrama szerzőjével. Valószínűleg Egerben lépett a rendbe. Egyszerű fogadalmat 1726-ban tett, 1731-ben szentelték pappá. 1727-ben, tehát még felszentelése előtt, Nyírbátorban 4 évig magiszter volt. A nyírbátori iskola anyakönyvében, amelyet 1736-ban kezdtek vezetni, az addig tanító négy magiszter közül elsőnek Juhász Máté neve szerepel. 1744-től 1749-ig a miskolci iskola tanára volt. Ez alatt az idő alatt szerezte meg a baccalaureusi címet, 1749-től a nyírbátori konvent főkönyve, mint előjáróját, már ezzel a címmel jelölte. Két évig volt a nyírbátori konvent praesese, 1750-ben Nagybányára került, ahol hét évig házfőnök, 1760-ban ugyanitt a helyettes házfőnök volt. Ugyanebben az esztendőben, június 14-én Nagybányán írta kötete előszavát. Nem tudni, mikor távozott innen Nagypeleskére, az Eötvös családhoz udvari papnak. Itt halt meg 1776. február 28-án. Életéről ismeretlen rendtársa így emlékezett meg: „[...] inter haec munia saepius versibus (quaeis delectabantur plurimum) Praenobilium funere et Processiones Theophoricas cum aedificatione fidelis Populi condecoravit, quos etiam nec non et multo labore collectos, usu, experientia probatos medicinales desideria natalis sui oppido Patrocinio praescriptiones cum assensu Superiorum Patria lingua [...] fecit. [...]” (*Inventarium Nyirbatoriense anno 1749.* 418., 754–755., 1002.; *Catalogus Nyirbathoriensium Studiorum*).

FORRÁS

A dráma hét szakaszból áll s minden szakasz két-két jelenetből. Az első jelenet az ószövegségi előkép, a második Jézus szenvedéstörténetének egy-egy részlete. Az előképek forrásjelzetét a Dávid és Góliát valamint az Ádám és Éva bűnbeeséséről írott jelenet kivételével Juhász Máté megadja. A szenvedéstörténet egy-egy részlete mellett viszont többnyire nincs forrásjelzet. Ez arra mutat, hogy a szerző a négy evangélium szenvedéstörténetének részleteit válogatta össze. Miközben a bibliai történethez igyekezett teológust jellemző pontossággal ragaszkodni, alkalmazkodott a kultusz százados hagyományaihoz is, s ennek megfelelően a dráma szövegébe lírai betéteket iktatott. Így kaptak helyet a misztériumdramában a Péter őszinte bánatát vagy a Judás lelkiismeretfurdalását tükröző sorok, vagy Mária, Mária Magdolna és János apostol síralmai. S mint úrnapi verseiből is kettőt-kettőt, úgy ezekből a síralmakkból is kettőt-kettőt készített, nyilván azért, hogy a rendező a neki jobban tetszőt választhassa ki. Juhász Máté Mária-síralmát (2145–2148, 2152–2153, 2157–2164) *Bálint* 1976. 247. már úgy idézi mint népéneket. *Kájoni* (249) ismer egy Juhász Máté Mária-síralmára emlékeztető dalszöveget (2193–2255). Nemcsak Juhász Máté merített tehát a népénekből, hanem az ő énekbetétei is népénekké váltak. Juhász Máté a biblián kívül más forrást is használhatott. Az ószövegségi előképek egyes részét a jezsuita színpadokon már színre vitték. Középkori örökség az előkép és a szenvedéstörténet egyes fejezeteinek a párhuzamba állítása. Szövegszerű egyezés az esetlegesen felhasználható drámák, valamint Juhász Máté misztériumjátéka között sehol sem fedezhető fel, ezért drámáját önálló munkának kell tekinteni.

ELŐADÁS

A dráma nyírbátori vagy nagybányai előadásáról nincs adatunk. *Alszeghy* (1914. 30.), aki a csíksomlyói házat minoritának, Juhász Mátét pedig obszerváns ferencesnek véli, drámája szerkezetét áttekinthetőbbnek, hangvételtét eredetibbnek, stílusát pedig könnyebben folyónak tartja, mint a csíksomlyói misztériumdramáékét. Megjegyzi azonban, hogy ennek az előadását nehezebb elképzelni. Az azonban bizonyos, hogy Juhász Máté előadásra is szánta darabját. A Prologus első négy sora „tsoportozó” nagy szép sokaságot emleget. Az epilógus viszont így szól: „... Ezeket olvasván, kérélek, hogy sírjatok ...” Feltehetőleg előadásra szánt művét olvasmányak átdolgozva nyomtatta ki. Minthogy Nyírbátorban és Miskolcon is tanított, elképzelhető, hogy drámáját vagy annak néhány jelenetét színre is vitte. A darabot Nagybányához azért kötöttük, mert írója a könyv megjelenése évében Nagybányán működött. A rendezői utasítások mindenképpen indokolják azt a feltételezést, hogy írója a drámát előadásra is szánta. A nótajelzés is megerősíti az előadás szándékát. *Baranyi Béláné* közvetlen kapcsolatot lát a nyírbátori passióis oltár, valamint Juhász Máté nagypénteki misztériuma között. *Jakab–Kilián* a dráma egyes jeleneteit párhuzamba állítja a passióis oltár megfelelő szoborcsoportjaival.

Az Ah, jaj nékem szomorúnak kezdetű vers nótautalása alapján Pap Géza rekonstruálta a dallamot. Eszerint az Ah, ah, ah jaj nékem szomorúnak kezdetű Mária-siralom (*Cantus Catholici* 67. *RMKT* VII. 200.) alapján készült (*RMDT* II. 273.). A megadott dallam a Deák-Szentes kéziratból (114. 83. p.) és az élő szájhagyományból ismeretes (*RMDT* II. 64/II.; Édes Hazámnak akartam szolgálni... nr 753.). Ez azonban csak némi módosítással alkalmazható a közölt ének szövegére, mert harmadik sorának szótagszáma eltérő:

Ah, jaj nékem 8/8/5/5/4/4/8 (refr.)

Óh, életünk vég órája 8/8/8/5/8/8

Ez az utóbbi dallam eredetileg négysoros (8/8/8/5) volt, s kétsoros refrénnel bővült.
A Mária-siralom dallama tehát az alábbi:

[Ó, é - le-tünk vég-ó - rá- ja...]
Ah, jaj né-kem szo-mo-rú-nak! Ah, jaj ke-ser-ves A-nyá-nak.
Im-már én mé-gyek, 's jaj ho-va le - gyek.
Ad-gyad szi-vem, hogy most vé-gem, vég-ó-rámat ve-led ér-jem.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A nyomtatott munkát autográf szöveggént közöltük. Csupán az *ő*, *ű* magánhangzókat írtuk át *ó*, *ü*-vel. A tulajdonneveket Juhász részben nagybetűvel (JESUS, ISTEN), részben dőlt betűvel nyomtatta. Ezen felül néha teljes sorokat, máskor egyes szavakat is kurziváltan olvashatunk. A szerző bizonyára ki akarta emelni. A személyneveket nagybetűvel írtuk, a kurzivált írást nem jelöljük.

A rendezői utasításokat néha fejezetcímként a szöveg felett a lap közepén, máskor a margón találjuk.

NYELVI ÉS TÁRGYI MAGYARÁZATOK

- 305–364 József történetét lásd: Móz. 37–47.
351 A sor értelme: amelyért az Uram, ti. Putifár elfogattott.
373 *Ipam* — apósom. Kaifásnak az apósa Annás volt.
435 *loppa* — lopva
497 *egy óra hallás* — amikor az óra egyet üt. Anakronizmus.
500 *meg-állás* — megállapodás
716 *Testet vől* — testet vettél
720 *Lymbusban* — a pokol tornácán
962 A sor előtti rendezői utasítás: Másik szolga — az egyik Málkus volt.
972 *tündéreskedtél* — szemfényvesztő dolgokat műveltél
1106 *Sichinus fa* — mézgafa
1211 *meg-fagtat* — kikérdez
1248 *adgyon* — agyon
1255 *maga* — pedig
1289 *nyak tsapod* — nyakon csapásod
1428–47 nyolcszótagos sorok

1452—53 hat- és nyolcszótagos sor

1871 *Ur dolgának* — a földesúr birtokán kötelezően elvégzendő robotnak

1970 Zsolt. 21,19; Mt. 27, 35.

1989—92 A sorok értelme: Jézus ruháját az kapja, aki hatost dob a kockával.

2001 Oh, oh én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engem!

2013 *Isóp* — (*Origanum Maru*) falhasadékokból kinövő, hosszúszerű növény, amelynek a csúcsán szivacszerű képződmény fejlődött

2015 *spongyia* — szivacs

2193—2255 A dalszöveg 8/8/5/5/4/4/8 szótagszámú és aabbccc rímképletű sorokból áll.

2195 *mégyek* — mit tegyek

6.

**EUSTACHIUS ÉS TRAJANA, VALAMINT GYERMEKEIK,
AGAPITUS ÉS THEOPISTUS**

KANTA, 1761

Szerző-rendező: LADÁNYI MIHÁLY – SZABÓ KONRÁD

[SZEREPEK

HADRIANUS
CONSILIARIUS PRIMUS, FELLINDUS
CONSILIARIUS SECUNDUS
CONSILIARIUS TERTIUS
LEGATUS DACIAE
LIBERTINUS
EUSTACHIUS
MILITES
CLEARCHUS
MILITES MIRTELLI
MILITES CLEARCHI
AGAPITUS
THEOPISTUS
TRAJANA
THEODORUS
FLORIMUNDUS
SENATOR PRIMUS
SENATOR SECUNDUS]

FIDeLIs VICtIMa ChrIstI

Eustachius et Trojana Conjunx

Cum

Agapito et Teopisto, Liberis suis

5

Acta

A

Nobili ac Ingenua Rhetorices ac Poeseos Iuventute in Gymnasio Cantensi
de propaganda Fide Romano Catholica Franciscanorum Conventualium.

ARGUMENTUM

10

Hadrianô Romanis imperante Eustachius ab exilio revocatus semel atqve
iterum Bellidux adversus Dacos jussus est: Quibus superatis cum redux
solitos Jovi honores pro Victoria reddere abnuisset, unacum Trojana
Conjuge et duobus Liberis, Agapito et Theopisto mortem passus est.

PROLOGUS

15

Seriem agendorum docet.

ACTUS PRIMUS

SCENA PRIMA

Hadriano cum proceribus pacis commoda celebranti bellum à Dacis

20 indicitur; cur de eligendo Duce sollicitantur, in mentem venit Eustachius, quem exquiri jubet.

SCENA SECUNDA

Eustachium Urbis primores reperiunt in desertis, quem

SCENA TERTIA

Hadriano sistunt: à quo Romani Belli ducis officio inauguratur.

25

SCENA QUARTA

Eustachius Dacos proeliô vincit, et Triumphum canit.

ACTUS SECUNDUS

SCENA PRIMA

30 Eustachius erapta hostibus spolia, et vinctos duos filios, (quos suos esse ignorat) Caesari sistit

SCENA SECUNDA

Cum Eustachius nollet Jovi sacrificare, à Caesare Trajanae persuadendus reliquitur

SCENA TERTIA

35 Accusatur Eustachius apud Caesarem de *Christianismo*, quod dum Caesar expendit, similiter *Agapitus* et *Theopistus* accusantur, quos carceri mancipari, et Trojanam advocari jubet.

SCENA QUARTA

40 Hadrianus ad preces Trojanae, Eustachio veniam pollicetur, dummodo in damnandis ad mortem *Agapito* et *Theopisto* judicem agat

ACTUS TERTIUS

SCENA PRIMA

45 Trojana Eustachium stimulat, ut Agapitum et Theopistum Condemnet:
quâ discedente proponit Eustachius se causam juvenum cogniturum modo
si mutato.

SCENA SECUNDA

Eustachius Juvenes ad jurandam Christi Fidem simulando stimulat: quos
visâ Cruce utriusque pectori impressâ, suos esse natos agnoscit: hinc
remotis arbitris Trojanam vocat.

SCENA TERTIA

Interea Agapitus et Theopistus petunt sententiam mortis. Advenit Trajana,
cumque natos amplectitur Eustachius, et cum Duobus Filiis ad
Caesarem pergit Christum confessurus, frustra supplicante Trajanâ.

SCENA QUARTA

55 Dum Clearcus Cesari refert, ab Eustachio juvenes absolutos Trojana flens
advenit, quae Liberis veniam exorat.

ACTUS QUARTUS

SCENA PRIMA

60 Eustachius cum Filiis intrat et Christum palam confitetur, quos cum
Caesar ad necem duci juberet, Trojana impetrat, ut eô absente Natos
alloqui possit.

SCENA SECUNDA

Quae filios à sancto proposito dimovere conatur, sed frustra, quod
Felindus Caesari refert.

SCENA TERTIA

65 Consiliarij solantur Trojanam referentes Caesarem, facile veniam datu-
rum, si eum rogatura accesserit.

52 cumqua

66 facie

SCENA QUARTA

70 Eustachius natos invisens mortis poenam à Caesare decretam nunciati,
átque ut Trojanam ad Christi Fidem amplectendam perdúcant, svadent.

ACTUS ULTIMUS

SCENA PRIMA

Redux à Caesare Trojana Coniugi et Filiis veniam esse datam significat,
intereà eorum hortatur, Christi Fidem amplectitur.

75

SCENA SECUNDA

Trojana se Christi fidem amplexam esse hodiernum docet, qui postquam
Eustachium cum Agapito et Theopisto ad carceres mittit.

SCENA TERTIA

Trojanam à suscepta Fide Christi dimovere conantur, sed frustrà.

80

SCENA QUARTA

Hadrianus Eustachium, Agapitum, Theopistum, tandem Trojanam occidi
jubet.

EPILOGUS

Deplorat Christianorum sortem et doctrinam subdit.

85

ACTUS PRIMUS

SCENA PRIMA

(Hadrianus, Consilarii, Clearchus, Theodorus)

HADRIANUS

90 Gratulor adventum vestrum, Magnanimi proceres Regni mei, summè
enim id á Diis exoptabam mihi, ut vobiscum de acceptis haud pridem á
Rege Sinensium Novis sermonem miscere possem; nunciat qvippe mihi
Evaricum gothorum Regem in-Testinum movere bellum finitimae genti
asturicae ad quod me quoque invitat: qvapropter Cum ego intellexerim

274

gloriosissimae pacis otium, quo in praesens fruimur, plurimum utilitatis
Regno meo attulisse, vestram hâc de re expeto sententiam.

CONSILIARIUS PRIMUS

95 Utinam, Caesar invictissime, hac optatissima Diu perfrui liceret pace:
sicut enim bellum Universorum bonorum Naufragium esse sentiunt
Imperia, ita pacem bonorum, ac virtutum Omnium. Oceanum existime-
mus est necessè.

CONSILIARIUS SECUNDUS

100 Optima sanè de pace sententia, ea siquidem infractae bellis, vires
reficiuntur, de-populatorum agrorum cultura restauratur, flos Patriae
recuperatur, sacrarum aedium ornamenta bello expilata pristino honori
restituuntur.

CONSILIARIUS TERTIUS

105 Magno profectu pacis commoda commemoratis, ejus enim tanta est vis,
ut nihil omninò tam parvum réperiri possit, quod virtute ejus non evadat
maximùm, nihil adeò simile, quod non assurgat in immensum.

HADRIANUS

Singuli-ne ista contenditis gloriosissimae pacis otium Regnis procreare?

CONSILIARIUS PRIMUS

Haud aliud, non modò omineris, magnanime Princeps, verùm patere
amplius scrutare bonitatem pacis, quâ quam diù fruimur, rapinae ab aris
arcentur, ruina à moeniis avertitur, et cuncta splendore illustrantur.

HADRIANUS

110 Quamobrem cùm haec omnium suffragiò ita se habeant, pacem omni
contentione in finibus nostris conservare contendamus, et-si provocati
bellum inferre compulsi fuerimus, sic-ut Amor, victoria, ut pacem
Domus volentibus, imponamus invitis.

LEGATUS DACIAE

Salve, invictissime Caesar, cùm universa procerum Corona salve!

HADRIANUS

115 Tu quoque, Vir generosissime, salve! Ëdicito, unde venis aut cur
Nostrum audacius petiisti conspectum!

94 atulisse

97 O(t)ceanum

103 Magno (splendori) profectu [Ráírással
helytelenül javítva az u o-ra.]

105 adeò (a Deo)

106 singuló-ne [Értelemszerűen jav.]

107 modó (in)

108 rapina [Az e utólag beszúrva.]

112 compulsi [Utólag betoldva.]; sic ut [A
kötőjel utólag betoldva]; ut-Am(o)ur [Az o-ra
ráírva az u.]

LEGATUS DACIAE

120 Salutem tibi á Rege Daciae, Mirtelo jussus deffero, cujus ego Legati perfungor munere, ut ejusdem universaeqve Daciae significarem voluntatem, qvae ne vestrum Lateret Consilium, ecce vobis bellum proximè movendum indicat.

HADRIANUS

Qvis? Mirtellus, Daciae Rex bellum Nobis inferre contendit? Aperi, qvae eum ad turbendam Regni mei pacem impulerit causa?

LEGATUS DACIAE

125 Solius amplificandae in sempiternum Glorïae, augendiqve Imperii causa, bellicos vobis denunciat Labores, non enim accepta á majoribus haereditas Reges solum, verùm etiam detracta hostibus spolia nobilitare solent. Qvare Nisi voluntatem ejus promptus susceperis, omnia crudelitatis Genera in te Regnoqve tuo exercituum. Crede Mirtellum!

HADRIANUS

Horum nihil me vereri, neqve labores bellicos, quos mihi defers, recusare. Denuncia Mirtello!

LEGATUS DACIAE

130 Singula ut Aves denunciabo. Interim vale, nec á sententia tua recedas!

HADRIANUS

Reciprochè vale et Mirtellum verbis saluta meis! Jam ad vos, Generosissimi Regni mei proceres, in hoc ancipiti belli eventu me converto, ut vestris sententiis mihi remedia conferatis, quibus illud conficere valeam.

CONSILIARIUS PRIMUS

135 Arbitror ego eligendum esse non tenuis scientiae militaris virum, qui omnibus optimi belli-Ducis virtutibus praeditus invictum adversus hostes ducat exercitum Nobilissimùmqve, de illo refferre qveat Triumphum.

CONSILIARIUS SECUNDUS

140 Omnibus certè exoptandum foret votis ut faventibus patriae Diis talem producenda militum phalange Ductorem nancisceremur, qui multorum proeliorum experientiam, invictam animi fortitudinem, Consilium in providendo Industriam, in agendo celeritatem in conficiendo haberet.

117 Reg<is>e [Az i e-re alakítva.]

121 <s>aperi

122 <C>eum [Az e ráírva a C-re.]

139 talem [Utána a margóra besúrva:] phalange; p<f>halange<a>

CONSILIARIUS TERTIUS

Optimum sanè Consilium, Ast ubi tantis instructum virtutibus Heroem
perscrutabimur, qvi se hostium intrepidè objiceret furori.

HADRIANUS

145 Memōr sum ego gloriosissimae victoriae, quam *de potentissimo* hoste
bellicâ fortitudine conspicuus olim retulerat Eustachius. Oh, si ejus
nobis actu potiri Liceret praesentia, profecto Regni Nostri salus minimè
periclitaretur!

CONSILIARIUS TERTIUS

150 Pervestigetur igitur studiose inter gentes exteras, etsi manifestus appa-
ruerit, rursum gradu Ducis instauretur!

HADRIANUS

Acqviesco Consiliis tuis, si itaqve Patriae vestrae vos tenet Amor in eum
diligentissime omnes curam incumbite, ut Eustachium ubiqve Gentium
indagetis!

CONSILIARIUS PRIMUS

Omni studio, Auguste Caesar, jussa exeqvemur tua.

CONSILIARIUS SECUNDUS

155 Pergamus ergo, socii, et Liberatorem Patriae sedule inqviramus Eusta-
chium!

HADRIANUS

Ite, Dii vestra secudent vota!

SCENA SECUNDA

(Libertinus et Consilarii, tandem Eustachius.)

CONSILIARIUS PRIMUS

160 Cur terras frustra terimus, si tandem oculis nostris minimè expectandus
occurit Eustachius?

CONSILIARIUS SECUNDUS

An reris Eustachium in his Latere desertis? Existimo ego tam invictum
Heroem in regiis potius inqvirendum palatiis.

145 depotentissimo

152 ut (ego)

155 Liber(tatem)atorem [Föleírással jav.]

162 [Az *An*-nal kezdődő mondat fölé beírva és
törölve:] (ego tam invictum Heroem in regiis
potius); [Föleírva:] desertis ... palatiis

CONSILIARIUS PRIMUS

165

Quid igitur agendum, quaerendúm-ne amplius, Aut potius Nativos
repetendos Lares iudicatis?

CONSILIARIUS TERTIUS

Ego iam maxima ardeo siti. Oh, si recens adesset unda, charior certe
mihi Tokaiensi foret Bacho!

CONSILIARIUS SECUNDUS

170

Heu, commilitones, cernitisne fumantem procul casulam illam, ut
opinor bubulcus incolit, cui recens certe aderet unda, heu Libertine,
inspice, et inditio digiti Latentem advoca Pastorem.

LIBERTINUS

Exequar ocijus. — Titire, si ades, egredere foras, et huc prospera!

EUSTACHIUS

Quis meam turbat casam? Res mira, *nunquam* á me visum, nunc
Conspicio hominem, dic mihi quaeso, quae tua te fert voluntas!

LIBERTINUS

Egredere tantum et rescies!

EUSTACHIUS

175

En, ut postulas, adsum. Quid mecum Aves habere?

CONSILIARIUS PRIMUS

Salve sis, Pastorum diù optatissime! Gaudemus certe hoc te reperisse
loco.

EUSTACHIUS

Et ego ne quaquam alienum sentio ob adventum vestrum.

CONSILIARIUS PRIMUS

Quid, bone vir, te in his partibus moratur, et quae tibi fortuna?

EUSTACHIUS

180

Ut Lubet Numini vitam, tranquillus vivo.

CONSILIARIUS TERTIUS

Adest-ne tibi Copia recentis undae?

169 op(p)inor bubulcus incol(l)it

170 et (in Die)

172 nun quam

174 rescie(ns)s [Az s ráírva az n-re.]

176 optatissim(um)e [Ráírással jav.]

EUSTACHIUS

Hoc omninò affluo, nec ullo alio potiòr haustu.

CONSILIARIUS TERTIUS

Eja, igitur adfer nobis! Sitimus vehementer.

EUSTACHIUS

Adferam lubens exspectata Paulisper.

CONSILIARIUS PRIMUS

185 Haec sodalis! Vox ista et species mihi nota videtur profecto illum ego
Eustachium esse reor.

CONSILIARIUS SECUNDUS

Mecum sentis, Amice, nam oculi, frons, vultus, ipsum palam prodere
videtur.

CONSILIARIUS TERTIUS

Faxint ut aitisi superi. Ast silete parumper jam non procul abest.

EUSTACHIUS

190 En ut petiistis, caedo undam hac vestram, Levate sitim.

CONSILIARIUS TERTIUS

Oh, quam gelida haec est aqua, ex qua hanc exhaustisti fontem!

EUSTACHIUS

Fons hinc non procùl abest, quam propriae hae efodere manus.

CONSILIARIUS TERTIUS

Dudumne has incolis terras?

EUSTACHIUS

Quinque super denos hic jam commorror annis.

CONSILIARIUS PRIMUS

195 Oro, manifesta, quae tibi natalis fuit terra et nomen quod geris,
manifesta nobis!

EUSTACHIUS

Nomen quaeris? Verùm quaeso ignosce, nam illud tibi dicere vereor!

182 ullo <Oceo> alio potior haust(a)u
184 exspectat(e)a

189 Fa<c-sin>xint ut <optis> aitisi [Fóléríassal
jav.]

CONSILIARIUS PRIMUS

Eustachius, qui quondam Romana strenue gerebat bella, non tibi natus est? Siles? Non tu ipse es?

CONSILIARIUS SECUNDUS

200 Fateare tandem, nihil metuas nam iubente Imperatore Hadriano te inquirimus ut tuo rursus instaures officio.

EUSTACHIUS

205 Quid factum opus? Confitendum est denique, ego sum equidem Eustachius, vos tamen per astra obtestor, sinite in hac Pastoralis servitute vitam agere, non enim ignorare potestis, quibus Calamitatibus fueram Laceratus, Cum vester Dux belli fueram.

CONSILIARIUS PRIMUS

Oh, Dii immortales, tuto jam vobis grates concinimus, quod hunc nancisci iterum sineritis, sta securus, Eustachi! Patriae Amor et Imperator te Romam redire iubet.

EUSTACHIUS

210 Ergo *abeundum* est? Ô, mi auspiciata hora! Valet Titiri valet oviculae, gaudia blanda meae!

CONSILIARIUS TERTIUS

Progrediamus ergo Ocyus. *Ne moremur* amplius!

SCENA TERTIA

(Hadrianus, Pueri.)

CONSILIARIUS PRIMUS

215 Quod imperasti, Auguste Caesar, ecce tibi desideratum sistimus Eustachium.

HADRIANUS

Proh, superum fidem! Ergo vivit Eustachius et ad meum Gentisque Romanae comparet Solatium! Eustachi! Qvis inter tot adversas fortunae Nobis servavit vices?

198 strenu(o)e [Föleírással jav.]

199 tu (hic) [tu beszúrva.]

200 (mihi) nihil [Ráírással jav.] iubente (te) te [Utólag beszúrva.]

201 ut (hoc) tuo [Beszúrva.]

202 [Az Eustachius 5 utolsó betűje beszúrva.]

204 a(d) gere [Ráírással jav.]

209 ab eundum; Titi(1)ri

211 nemoremur

216 prosuperum [A h beszúrva.]

218 No(t)bis

EUSTACHIUS

220 Fata quod vicerim aspera et inter tot gravissimas exilii aerumnas sim superstes, fatum hoc acceptum refero Superis.

HADRIANUS

Oh, quisquis es, Custos piōrum DEus, Suplex tibi meritas rependo grates. Nihil jam superest, Eustachi, quam ut tuis jam pone modum aerumnis, et pristinos pete gradus honoris.

EUSTACHIUS

225 His omnino indignum me censeo favoribus, solum mihi liceat sacros tuos amplecti pedes, et orbis venerandum caput.

HADRIANUS

Ommitte inanes has obsequii fragilis notas, alið enim Officio tuus mihi probandus est animus, audisti, quantum nunc occupet animos nostros incussus ab hoste metus. Affer, si quam potes, istis medelam malis, et ut olim fortunatus, ita nunc etiam meis praesis belli Dux Castris!

EUSTACHIUS

230 Quod jubes, exequar Lubens.

HADRIANUS

Afferte, Proceres, nitidum purpurae Decus, galeam, vestesque splendidas, quae tantum decent Heroem! Tu interim, Eustachi, agrestem exue vestitum, en cape haec amoris mei et honoris tui insignia, quibus fiat notum omnibus te universi exercitus esse Ducem!

EUSTACHIUS

235 Ah, quales pro tanto munere, Auguste, tibi rependam grates!

HADRIANUS

Age, ergo Otius milites convoca, jam enim inimica imperii nostri finibus propinquant Castra!

SCENA QVARTA

LIBERTINUS

240 Dux invicte, jam in valle proxima aerato micant sub marte turmae, et in nostra castra ruere properant.

EUSTACHIUS

245 Adeste ergo, Generosi Martis pugiles, ad vos ego nunc converto sermonem, et per quidquid vobis charum est obsecro, ut si unquam, hodiè bellicam omnem vestram fortitudinem in hostes exserite nostros, et quid quid in vobis virtutis, quidquid audaciae, quidquid virium animadvertitis, vitam denique ipsam pro Patria, pro Legibus, parentibus, Liberis et amicis vindicandis impendere minimè dubitetis; ut si quam orbis degentis Romanae fortitudine concepit opinionem, hodiè eandem non solum confirmetis, verum etiam Romani nominis Gloriam in omnem transmitatis posteritatem!

MILITES

250 Intrepidi tua exequemur jussa, ferroque inimici perscrutabimur viscera!

EUSTACHIUS

Praeibo ego Dux exemplo bellicae Cohorti, et sinistrum dirigam Cornu. Tu, Clearche, dextram moderare partem!

CLEARCHUS

Jussis Lubens parebo tuis, testor DEos, *sentiet* hodie Dacus justum Romolidum furorem.

EUSTACHIUS

255 Qvis iste subitus verberat aures Sonus? Qvis hic tumultus? Hostis adest, ad Arma milites!

CLEARCHUS

Ad arma, miles, in hostes inpavidus irruè! Dimica fortiter! Nec prius desiste, quam hostium omnem profuderis Sanguinem!

EUSTACHIUS

Insiste fortiùs miles!

LEGATUS DACIAE

260 Eheu, perimus milites! Mortiferis sauciatus vulneribus eccè morior.

CLEARCHUS

Agite fortius, milites, Dux periit exercitus Mirtelli, jam caedite, pungite, occidite Scelerata militum Capita!

MILITES MIRTELLI

Occidimus miseri!

243 exerite
245 Le(b)gib(i)us

251 exemplo [Beszúrva.]
253 senti et

MILITES CLEARCHI
Vincimus Generosè!

EUSTACHIUS
265 Quid ultra Praelium Lacesitis, nunc satis experti estis victrices Romanorum manus? Eja, milites, rapite sceleratum genus, utriusque onerate vinclis manus pedesque ...! Jam arma et Ducis insignia exuite ...! Coligite enses, congregate Spolia! His patebit Caesari victos á nobis Dacos ... Jam Laeti post Labores Triumphum canamus milites!

MILITES CLEARCHII
270 Örvendezetek és vigón Legyetek,
Hires vitézek, a' Gyászt el vessétek,
Mert á Dúcsöséges győzelem által
Nints félelmetek, nints elenségtek!

275 Mirtellus király, hól van vitézséged?
Halomba fekszik kevély Hadi néped,
Erős fegyverinkel, Vitez kezeinkel
Meg ölettetett, s. el töröltetett.

280 Mennyünk bé vigon Roma várossába,
Légyünk minnyájan ma nagy vigasságba!
A' gazdag praedákot, Kötözött Rabokot
Lássá egész vár s. Romai Császár!

ACTUS SECUNDUS

SCENA PRIMA

285 (Hadrianus cum consiliariis, ad quem accedunt Eustachius et milites cum spoliis, vexillis etc.)

EUSTACHIUS
Auguste Caesar, si Domitos rebelles Daciae Populos dignum tibi munus arbitraris, En obsequii cape perenne pignus, Parta Romalidum manu victoriarum decora!

HADRIANUS
Vive, Eustachi, imperii grande praesidium mei!

290 CONSILIARII
Vive, Eustachi, unica Patriae nostrae salus!

267 insign(e)ja [Ráírással jav.]
278 várossába(n)

284 (Eust.)

EUSTACHIUS

Qvod ferre didicit *at*tritus hostis jugum, tua sunt, Caesar, merita, si quid
hae meruere manus, tibi obsequendo meruere.

HADRIANUS

Ô, quantum decus manus illa pepere nobis! In nostrum invola, Eustachj,
pectus, ut per haec amoris signa noster in te praeludat favor.

EUSTACHIUS

295 Utinam Animam pro te impendere liceat, nam Levia sunt, qvae pro te egi
hucúsqve, si tamen approbas hoc unum mercedis á te ambio, tibi placuisse.

HADRIANUS

Etiam totus ut cognòscat orbis, qvo mihi steteris gradu, volo parta tott
bello spolia, tott capti Ducès tuae Trophaeum erigent aeternum gloriae.

EUSTACHIUS

300 Haec tuam melius instruent pompam, tuis ecce subijcio pedibus erepta
omnia hostibus spolia, sisto insuper par Nobile fratrum decus, qvorum
generosa mirantibus nobis inter hostes enituit virtus.

HADRIANUS

Proh! dignam indolem, adeste juvenes incliti, hos Animos *amat* in hoste
Caesar.

AGAPITUS

305 Adsumus, Auguste Caesar, vide quid iniqua possint arma nos nudos!
Per hostium enses Nobilem morti viam quaesivimus ambo, ne pudenda
vincla nostras premerent manus, et ecce vota destituit Deus.

HADRIANUS

Non sit pudor Romana ferre vincula, non sum e nimiis, ut superbo
Caleam, gressu, quos prospera belli juribus meis subegit alea, non eritis,
credite, omnium apud me infimi, cum tempus, luxusque feret.

THEOPISTUS

310 Quam Liberale in victos geras pectus, hic vel inter arma documentum
dedere Duces, nec si victoris jugum ferre debuimus alio decuit infractos
premi.

291 *at*tritus

292 [A *hae* beszúrva.] meruere <hi>

293 In [A sor fölé beszúrva.]

296 á <ŕ> te

299 Duces <haec> [A *tuae* a sor fölé beszúrva.]

302 *amat* vel<lim> [A sor végén álló *vel-t* téve-
désből nem törölte a másoló.]

304 Coesar

306 pr<oe>emerent [A javítás ráírva.]

310 in = victos [A kötőjelet elhagytuk.]

HADRIANUS

315 Accede miles, vincla de manibus cadant utriusque, sic jubeo ...! Ite
regalis domus vobis patebit, non alium impero Carcerem ...! Abite
pariter Proceres ...! Tota in magnificos eat apparatus Roma, solemnem
instruite pompam ... Siste paucis, volo, Eustachi!

SCENA SECUNDA

(Abeuntibus Proceribus manet Hadrianus cum Eustachio)

HADRIANUS

320 Tibi haec paratur pompa Capitolii vectus quadrigis, ingredieris ardua, et
solitos reddes Jovi honores!

EUSTACHIUS

Servantur istae tibi pompae decora, si enim laeto exitu dacus victas dedit
manus, laus haec tua est.

HADRIANUS

Inte tamen lubens hanc refundo laudem et ut Caesaris agas partes caedo.

EUSTACHIUS

325 O, parce honori Caesar, malim Ego tranquilos Tyriorum contemtus
sorte agere dies, quam fallacibus fugacis saeculi servire honoribus.

TRAJANA

Dum tota festivo insonat Roma fremitu in hujus partem gaudij sine
Caesare veniat Trajana, et tibi partum Marte secundo gratetur decus.

HADRIANUS

Gratare, Conjungem hic tuum manet pompae apparatus.

TRAJANA

Sic me amas Caesar? Sic novis vetera cumulas Dona?

HADRIANUS

330 Me aliter existimes velim Trajana? Ast ecce refugit oblatam a me
triumphi gloriam tuus ille sponsus. Qua-re in hanc unice incumbere
curam, sponsi nimium flectere Animum, ut per te discat blandum
imperium pati! (*Abit Hadrianus*)

318 [A rendezői utasítást a másoló utólag pó-
tolta.]

323 re(f)undo

327 Caesar [Értelem miatt jav.]

331 tr(y)iumphi [Az i ráírva az y-ra.]

TRAJANA

335 Qvis, Sponse, novus mentem obsidet sensus, quod oblatum á bono
Caesare spernas Triumphum?

EUSTACHIUS

Haec ne rogas sponsa, qvae latentis es conscia Animae, et nostros jam
diu edocta cultus. Egone Ludicro immeritas Jovi palmas dicari patiar,
dum Christus hostem vicit et stravit solo? Ego ne, qvos sum exeratus
usque cultu impio, venerabor Deos?

TRAJANA

340 Sic ergo felicitati meae tuus ille invidet Christus? Tam ne difficiles tulit
leges, dum imenaeus Christianum mihi olim junxit virum. Nullam
amplius nobis ad honores recludi sineret viam? Ecce illuxit tandem dies
illa, qva tu exuviis Ducum regumqve spoliis superbus colla depressum
345 jugo hostem ante currus trahere et Dominam Imperii, Romam genibus
affusam intueri potes, et ecce resistis? Ergo obices varios et metus faciat
inane Numen? O probrum, o pudor!

EUSTACHIUS

350 Parce non meritis onerare virum probris, jam vota cumulabo tua,
confide. Ibo, fragiles, qvos petis, agam triumphos. Ibo, etsi placet,
manes Deorum spectabo larvas. Ast non, ut mentitis, Thure velim litari
superis, qvin potiùs vindex adstabo probri! Dum enim Hadrianus aderit,
tunc ego salutis humanae causa affixum cruci palam exhibebo DEum, et
qvos male sanos reddit Jovi populus honores, damnabo, et uni debitos
Christo praedicabo.

TRAJANA

355 Quid loqueris? Heu qvis tam dira tibi Injecit consilia! Qvod tu facinus
tamen immane meditaris animo?

EUSTACHIUS

Meditor id tandem exequi, qvod me dudum admonet DEus, Confiten-
dum est jam palam, qvem intus Colam Christianus, Deum, nunc demum
sciat Roma, qvam colo fidem. Perge ergo sponsa, ist haec refer Caesari
Responsa, dic me tua victum prece — hoc existimo melius optatis meis.

334 Spons(ae) [Ráírással jav.]

337 Jovi [Ráírással javítva, az utolsó szótag, az
alatta lévő szöveg olvashatatlan.]

339 usque [Utólag beszúrva.]

340 d(e)ificiles [Ráírással jav.]

344 genibus

349 l(ae)itari [Ráírással jav.]

352 Jov(e)i [Ráírással jav.]

355 tam(en) [A papír kopása miatt olvashatat-
lan két betű. Ez után:] <te>

358 <faciat> sciat [Föléírva.]

TRAJANA

360

Siste, quò conjunx ruis? Vix ecce te reviso misera, et jam divelli debeam.
Qvid tantū, obsecro, peccavi sponsa, ut me desolatam relinquere
pares? Ah, miserescere Conjunx! Meas admitte Praeces! Lugubres
Respice lachrymas! Perge, saltē simulando, litare diis, ut tandem
oblatos Consequaris honores.

EUSTACHIUS

365

Qvis animum tuum stimulat dolor? Haecine virtus tua?

TRAJANA

Ah dolor, qui meum quatit pectus, mors est tua. Dum enim negligis jussa
Caesaris exequi, certissimam in Caput tuum Accersis mortem. Oh,
in-felix ego sponsa, obsecro iterum, perge me amantem redamare!

EUSTACHIUS

370

Absiste. Jam satis est. Vincis, ecce ut te redamem, consilia reprimo
mea. Verū praecor superos, utinam lucēat tott meis expetitus lachry-
mis dies, oblita quo vivas mei et ille solus habeat amores, qui meruit
Deus, latebo. Sed tu Caesarem invise ocijus, et aut me Tryumphó
subtrahe, aut quis sim quantumcunqve resistas, brevi compertum dabo.

SCENA TERTIA

375

(Hadrianus, Clearchus, Theodorus, Milites in praeludium Triumphii.)

HADRIANUS

Absiste, Clearche, nec plura afferas, unde tanti sceleris reum Eustachi-
um probes, nota est omnibus virtus illius, quae nec virum talem arguere,
nec levibus indiciis dubiam facere sinit fidem.

CLEARCHUS

380

Et nos duplici inditum palma veneramur virum et inter Graves Armo-
rum aestus dubiis in rebus amicam dedimus fidem, quando enim inimica
superis secta invisit, fecit ducem, quando laevi ominis metuens miles
negavit imperium sequi, turmis praemendis noster incubuit labor, Et
solita per nos mansit in castris quies. Hinc siqua fortē odiorum Semina
eruis, praestat silēre Caesār, et quos Eustachius credit nullos deos in
ultos pati.

385

361 pecavi

366 est [Azonos kézírású későbbi kiegészítés.]

373 [A *cun* szótag a szó fölé beszúrva.]

377 talem [Az *a* utólag beszúrva.]

HADRIANUS

Quid Roma victrix tanto debeat duci, scio, et rependam, scelus tamen
fovère nolo ... Verum, quod loqueris facinus, quo convincis teste?

CLEARCHUS

390 Utinam, quod arguimus, lateret scelus! *In tota* Urbe spargit miles, quod
vidit, quodque deflevit malum, nam quas invile Christiadum genus
decernis poenas, has exigere vetat Eustachius, imò et absolvit reos. Non
ille patrios thure veneratur Deos, nec nostra unquam obit templa.

HADRIANUS

395 Haecine ego rear, Theodore, in istis quid tempus terere juvat. Tamèn
dum triumphali curru sedère abnuit, palam ostendit, quem Eustachius
colat DEum, nec enim oblatos respuere honores modestus svasit pudor,
sed quos odit, refugit cultus, et partam Jovi referre nequit palmam. Si
tamen *nondum* tibi Caesar patet.

THEODORUS

Experire ingenium viri, jube! Sacra tonanti laureâ frontem coronet, et
cùm Diis solitos persolves honores, Eustachius non absit sacris.

HADRIANUS

400 Affer ergo Coronas, Theodore, et Eustachium mone, mihi laureatus
adsit ad pompam comes! Tu dic ut et istis caeteri ornentur duces, id esse
credam? Qvod Eustachius patria despiciat sacra, Hostes Imperii DEo-
rumque foveat. Quid anime dubitas? Video jam quo simulatus pertineat
pudor, dum Triumphales exu-vias Jovi Capitolii in arce ponere negat.
405 Quid nunc Agam? Metuo ne inocentem condemnem virum, nam
semper illaesam inter discrimina servavit fidem.

THEODORUS

Ah, Caesar!

HADRIANUS

Quid èst Theodore?

CLEARCHUS

Superi?

HADRIANUS

Fare, abrumpe Quas nectis, moras.

388 intota

390 deceonis[?] [Az olvasat bizonytalan.] pe-
nas

392 <quorum> quid [Föleírással jav.]

396 non dum

400 <Ho>di(e)c [Ráírással jav. A *tu* utólag
beszúrva.]

402 [Az *anime* jav. Az *e* alatt lévő betű olvasha-
tatlan.]

410 THEODORUS
Facinus dirum! Immane! Efferum!

HADRIANUS
Qvod inqvis facinus?

THEODORUS
Ambo praecipitem, dum ut jusseras, gradum ferebamus, ece uterqve juvenis Vinculis per te eruti furiata mente advolant et facto impetu rapiunt nefandis manibus pedibusque sacras terunt Coronas.

415 HADRIANUS
Ergò sic audent furere capti?

THEODORUS
Imò fecêre adhuc gravius aliquid, verenda divorum Numina opprobriis petebant et impia voce dicere non verebantur: parcite sacrilegos Jovi tribuere honores, qvos meretur solus Christiadum DEus.

420 HADRIANUS
Qvos vinculis ego exolvi, perfidi has mihi reddunt vices? Jam sentiet uterqve sceleris ultrices manus! Ast unde subito tantus erupit furor?

CLEARCHUS
Furoris tanti ac turbarum Eustachium esse caput, scito Caesar, qui hostes DEorum impense fovet, et tacitus Juvenum scellera probat exosus pariter et ipse deos.

425 HADRIANUS
Memorare plura desine, obscurum nihil, Jam patuere cuncta! Ulcisci ergo ratum est, heret tamen animus, et condemnare refugit virum, *per qvem* subactus hostis, et Romae asserta salus — — — Quid ergo hoc cardine rerum seqvar? Sponsam evocemus inde scrutari placet, sors aliqva dabitur per tot ambages via. Perge ergo, Theodore, Trajanam voca!

430 THEODORUS
Aderit presto tibi.

HADRIANUS
Tu interim, Clearche, onerare vinculis, et caeco carceri abdi scelerata Juvenum jube capita.

FLORIMUNDUS

435 His animis DEos quaeso tueri caesar, et quam primum malo mederi
perge, ne tonantis Jovis innos ruant odia, et cives insontes cadat
nocentium culpa! Iram obtestor anteverte Numinum!

HADRIANUS

Hortatu nihil indigeo, Patrios quisquis spernit DEos, sceleris nefandi
vindicem agnoscet manum.

THEODORUS

Qvod Imperasti Caesar, hùc jam infert Trajana gradum.

HADRIANUS

440 Abscedite Igitur cuncti, et fidas carceri locate excubias! Ego interim,
morte qua plectam, reos expendam.

CLEARCHUS

Ad omnia prompti feremur obseqvia.

SCENA QVARTA

(Hadrianus, Trojana.)

HADRIANUS

445 Nôsti Trajana, quo mihi sempèr fueris loco, te enim mihi et Caesari
Trajano sanguine Junctam amabam semper, et venerabar.

TRAJANA

Scio, cur nota loqveris, Caesar. Impensus *a te* mihi favor omne meritum
vicit meum. Sed age, nunc parùm memorem?

HADRIANUS

450 Sensit etiã Amplos favores meos sponsus tuus, dum post longas exilii
moras in pristinum restitui belliducis gradum, ast facilem hodiernae
Laudis Occlusit viam, vix enim triumphato ab hoste rediit victor,
solemnem illico Pompam instrui jussi, et ecce paratum sibi sprevit
sponsus tuus triumphum, silui tamèn, et adhuc silerem, nisi dira
Christiadum coleret sacra.

TRAJANA

455 Credisne ista Caesar? An Superis poterit esse infidelis, qui tibi semper
fuit fidelis?

439 locatae

446 ate

447 vi(v)cit [Ráírással jav.]

452 dir(e)a [Ráírással jav.]

HADRIANUS

Praestarent superi Ast non levia cultus Impii suspectum arguunt indicia,
fertur nostros exosus Deos, peregrina colere numina, et Christi Asseclas
fovere gratiis.

TRAJANA

Superi! Ergone novam parat mihi iterum Invidia materiam luctûs!

HADRIANUS

460 Qvem occinis luctum Trajana? Si sponsus culpa vacat falsi, revincat
Rumores, et quidem quas tulit ab hoste victor sacret exuvias Jovi, et sic
sparsos Refellet Rumores.

TRAJANA

Heu, quo ferar miseranda! Ergo non monstrat aliam Caesar viam? Unde
sponso spónsaeqve veniret salus?

HADRIANUS

465 Imò primus áscendat ad sacram Capitolii arcem quadrigis, ut aemulis
probrum et sibi aeternum pariat decus!

TRAJANA

Ah, blandè Caesar, spes alias injice, secùs nullas facis, nam quid jubes?
Occidimus! Spe tamen freta suplex ad tuos me flecto pedes, miserescere
Caesar! Conjugi veniam peto, abscondam nihil, scelus omne retegam.
470 Tuus in me constans fuit Amor. Ah, quoties ego afflicta meos in sinum
tuum effudi dolores, toties tu benignus solamen dabas, nunc jam ubi
beato sponsi Aspectu perfrui licuit, tu, hujus felicitatis author sponsò
me privare ne pergas! Unum ergo a te precor, Caesar benigne, ne
475 Sponsum Diis sacrificare jusseris meum, quodcunqve aliud postulaveris,
habebis obseqventem.

HADRIANUS

Qvod petis, habe, Trajana, at cum Juvenis uterqve nostros ore sacri lego
contaminarit DEos, Judicis partes agat Eustachius. Jubeo, et ambo
capite damnet Nocentes!

TRAJANA

Hinc me, Caesar, ad sponsum fero.

456 superi(s)

461 (nihil) tulit; sacr(a)et

462 sparso(r)s

465 (e)ut

469 absconda(nt)m

477 partis

ACTUS TERTIUS

SCENA PRIMA

(Eustachius, Trajana.)

EUSTACHIUS

485 Quid me tam diu indigna fatigas prece? Absiste Conjunx, impium est,
quod postulas! Egone, qui Christum seqvor Christianos addicam,
innocentes neci? Hoc ne tam Infandum agredi crimen, vindex aequi
patietur Deus?

TRAJANA

Quid Ista fingis monstra, quid inanes praemordent animum metus?

EUSTACHIUS

Superi! An inanes fingo metus, cum pium cruorem refugit fundere
manus?

TRAJANA

490 Conscium testor polum, non ego peto, ut pium fundas cruorem, verùm
ut Caesari obseqvaris, et malum, qui te angit scrupulum populo ex-ime!
Caetera permittite mihi! Quid apud Caesarem possim, scio, aut me
rogante absolvet ille reos, aut si repugnaverit, securam fugae ipsis
praestabo viam.

EUSTACHIUS

495 Quoquo ista tendunt? Nomen meum turpis inficiet nota. *Aprecor*,
abscede! conjunx, parce periculosas tendere Insidias viro.

TRAJANA

500 Absit *a me*, quod coqveris, nam Juvenes quos eadem tibi junxit fides
morti eripere volo, si qua ergò te movet pietas. In mentem, obsecro,
veniat, illis nihil esse miseris, unde contingat salus, nisi tu delegata
Judicis fungaris vice et inocentem, quam struo, adjuves fraudem. Sic et
ego natos Juvenes subducam neci, et sic Caesaris evades iras.

EUSTACHIUS

Stimulis utrumque paribus incertus feror. Quid agam? Adesse proceres,
sponsa, cum vinclis jube!

TRAJANA

Aderunt praesto tibi.

491 ex-(igne)ime [Fölérással jav.]
495 a precor

497 ame

EUSTACHIUS

505

Miseranda Coniunx, doleo quae pateris vices. Cur credulam amas lactare mentem? Credis forsitan Infractum meum domuisse pectus? Ast erras nimium.

TRAJANA

510

/ Nam Iuvenum quos Christi fides sondes facit, videto Iudex Causam, Ast non ut sanctum eorum facinus dignum pronunciem morte, verum unicè ideò, ut si eorum virtutem trepidare cognovero, iisdem paremus fugae viam. Si verò in Christi Confessione intrepida Constiterit pietas, adero et ego mortis Comes. Tu, Christe, Consiliis ab alto fave meis et magna tentantem adjuva! / — — — Sed ecce subit turba.

SCENA SECUNDA

515

(Eustachius, Agapitus, Theopistus, Theodorus, Milites.)

EUSTACHIUS

Adestis, proceres?

CLEARCHUS

520

Dux maganimae, iam dudum tibi relatum arbitror, quantum horum furor Arserit iuvenum, nam quid memorem Contempta sacra, quid solo Calcata pompe decora, quid onerata probris nefandis loquar numina? Quantum Ista sceleris per se trahat impietas, me sancte cernis.

THEODORUS

525

Sic ergo victis furere, et Deos spernere liceat? Hoc Genus scelerum novum est. At solita Genti huic scelera, quae ritu impio pudendo afixum stipiti colit hominem, nisi ergo prompta poena flagitium hoc arceat. Serò Dein parabitur medela, cum crescat malum, digna proinde sceleratis statue supplicia, hoc enim Caesar a te postulat, hoc iubent violata Superum iura.

EUSTACHIUS

Quid vos tantum attentare facinus impulit? Has ne Caesar meruit vices, qui vestra vinculis solvi iussit Colla? Agite! Num prohibet loqui pudor et dolor sceleris?

512 meis (fi)
520 tancte

525 scel(a)eratis; ate

AGAPITUS

530 Dux magne haud nos facti pudet, nec etiam nos dolere decet, nam quod
Tristia belli jura exigunt obsequium, ultro praesto sumus deferre
Caesari, nihil iniquum *a nobis* postulet. Parcat inanes venerari Deos
nobis, qui toto in orbe ac Caelo unicum Regnantem credimus Deum.

THEOPISTUS

535 Haec una reos me, et fratrem causa gravat. Quidquid enim ulterius
objici potest, factum negamus, si tamen is promeretur necem, qui vestra
spernit numina, et Christum Colit, nihil profecto moramur! Qvod tibi
libet, Judex statue, Discerpi jube lacera, in Partes seca, non tamen
nostros flectes Animos, ut vestris litemus Diis!

CLEARCHUS

540 Cernis, Judex, Qvam superbo fastu despiciat minas, et novis cumulet
sceleribus nefas exosa superis secta. Parum est ipsis Sprevisse Jussa
Caesaris, et indignis Deos maculasse probris. Nisi etiam tot facinorum
ambient laudem, quid amplius superest? Summam eqvidem is nequitiae
attigit, quem nec pudor, nec metus poenarum post culpam movet.

AGAPITUS

545 Sit omnino poena, pudor, et metus Consciae mentis Comes verum
scelere quisquis vacat, hunc nec metus, nec pudor percellit.

THEODORUS

Dux magnanime si ingenium ferox flecti non potest, frangi fortasse
poterit, permitte ergo preces, duriora adhibe remedia!

AGAPITUS

Mortem insuper adjice, nocentes perde, non refugit pro fide mori, quem
divinus accendit amor.

EUSTACHIUS

550 Sic mortis nullus vos quatit timor? Ah, precor, melius Consulite vobis,
nam si Vos facti penituerit, parata est vobis venia, nec aliud Caesar
exigit, nisi ut Christum exuatis.

THEOPISTUS

555 Christum antequam noster exuat Animus, Jubeat Caesar nos Impropri-
os se vivere artus, et ante lacerare pectora, ubi *a primo* ortu Nobiles
Christi gerimus notas.

530 magna; dol(o)ere [Ráirással jav.]
532 anobis

546 magnanimae
554 vire; apriimo

EUSTACHIUS

Quantus Infaustos manebit luctus Parentes, Dum opprobrium audient
sobolis suae.

AGAPITUS

560 Frustra parentes objicis, heu nunquam est nobis datum nosse vel vidisse:
et utinam dilecti adessent Genitores, summus hic esset gaudii stimulus
ipsis, si nos viderent inpavidos pro Christo velle mori! Neque existimes
nos vana loqui. Cerne, quod gerimus nobile Crucis indicium, quampiam
genitoris pectoribus nostris impressit manus.

EUSTACHIUS

565 Superi! Quid video? Agnosco vultus, et me ullus super sit errori locus,
hanc ego Genitor proli impressi crucem, maturioris Consilii moras res
ista postulat proceres. Fors Juvenes veritatem Confiteri pudet, ubi tot
sui metuunt probri habere testes, quamobrem privatim pauca loquar, si
saniora forte audierit Consilia. Abscedite ergo et Trajanam adesse
jubete!

SCENA TERTIA

AGAPITUS

570 Quid Laeta differs fata Judex, nondum ne satis patuit, quantum Deos
execremur vestros. Quid igitur ultra poscis? Quaecunqve placet, in nos
decerne sententiam mortis, Jam nostro Impatiens fervere Corpore
profundi sanguis, Age! Quid Retinet ancipitem manum? Petit ulcionem
575 Caesar, obsequere, perde miseros. Sic crudelem extingvet sitim, quem-
cunque dirus In Christum stimulat furor.

EUSTACHIUS

O Generosa soboles!

THEOPISTUS

Jam abunde cognovimus impensum a te nobis favorem, ast vide, ne te
nostro Implices scelere, dum destinatos, qua potes, letho eripis!

EUSTACHIUS

580 Adest Trajana. Jam parce me incusare, quod postulas exequar, tandem
plectam nocentes, Sed age, quod mortis genus placet irrogari, eloquere,
te enim Causae arbitram habere velim.

556 opprobrium
561 quampia

570 nondum [A non beszúrva.]

TRAJANA

Ratum mihi fuerit, quamcunqve mortis tulerit sententiam.

EUSTACHIUS

585 Bene est, ast anteqvam vota Cumulent tua, diù sollicita, expende
Animo, quam mi Reluctanti nefandam barbaram exprimis vocem *illa*
improprius tradet natos uxor.

TRAJANA

Vigilo ne? Natos ne intueor?

AGAPITUS

Frater!

TRAJANA

Qvas mihi Canis ambages? Aperta loquere sponse.

EUSTACHIUS

590 Ambiguum nihil est, sunt mei, sunt et tui, Trajana nati. Hanc tesseram
crucis agnovi, Qvam teneris sub Annis pectoribus impressi. Heu, natos
postquam abstulisset Deus, haec unica restabat spes luctus mei, saepè
enim in Corde dicebam: veniet lux illa, quando nati horum Reminiscen-
tes signorum Christi seqvantur Fidem, et ecce vota superavit DEUS
Adeste ergo nati mei! Junge prior complexus mihi, Agapite!

AGAPITUS

595 Salve, Dilecte Genitor! O lux Beata, *o nostris* diu expectata Lacrymis
hora, quae natis Patrem, Natos Parenti reddit.

EUSTACHIUS

Tu pariter in meum invola, Theopiste, Pectus!

THEOPISTUS

O, Sortem Bonam! quâ fas est intueri, et amplecti Patrem, qui Christum
nosse et seqvi docuit!

TRAJANA

600 Jam etiam ad me chara accedite pignora, ut amoris Materni complectar
amplexu ...! Salvete, desiderata diu post tot aerumnas Matris gaudia!
Heu quis me miseram delusit error, dùm multis vestrum stimulavi
Parentem, ut in vos mortis proferret sententiam?

584 illa illa [Kétszer.]

588 TRAJANO

589 Trajano

595 onostris

597 Tugariter

AGAPITUS

605 Ne laeta doleas, Mater, fata, nam qvos una Christi Causa nocentes
arguit, nec suplicia, nec Tristem mortis exhorremus aspectum!

THEOPISTUS

Tuus o Pater, nisi indulisset nobis vitam Amor, jam furente Caesare
haberet DEUs Geminam in nobis victimam.

EUSTACHIUS

O, pulchram indolem? Non jam morabor amplius, pergamus ad
Caesarem, Nati, fidem Christi palàm confessuri!

AGAPITUS

610 Ah, tecum ibimus, dilecte Genitor!

THEOPISTUS

Si mori votum est, Pater, eadem seqvemur fata.

TRAJANA

615 Qvò caecus impotentes abripit furor? Conjugem afflictam Respice, et
miseresce, Conjunx! / Heu, fugit. / Nati, obsecro, Lacrymas cernite
Matris! / Incassum est, preces et lacrymas Contemnunt meas — — —
efferrri hinc intractabiles at cur doleo? Occidantur! Non sunt mei / Qvam
qvam quid ajo, sponsus et nati occidantur! Ah, demens dolor, meliora
coqvare, scelus anteverte! Si potes, si non potès, Caesar roganti aut
veniam aut mortem dabit.

SCENA QVARTA

620 (Hadrianus, Clearchus, Theodorus, Milites, Consiliarius primus.)

CLEARCHUS

Auguste Caesar! quod scelus morte plecti jussisti, renuit facere Eusta-
chius, qvin Juvenes impios nostris ereptos manibus servat, ac fovet,

HADRIANUS

625 Perfide, ingratum caput! Sic merita mea pensas Eustachi? Jam sentio
nimium est indulsum amori: Clearche, transfictionis Supplicium, uterqve
Luat Juvenis, hinc ordiri placet. Tu vero, Theodore, perge, et Eustachi-
us ubicunqve lateat, erue!

CLEARCHUS

Portat huc celerem Trajana gradum, Lacrymis supplicibus rigatora.

HADRIANUS

630 Subsistite ergo, dum rursus mea explicem jussa — — Trajana, siccine
Eustachius jussis paruit meis? Siccine impios juvenes pollicitus addixit
neci?

TRAJANA

Ah, Caesar? Video non dum tibi nostri statuere dolores, pars magna te
latet luctûs mei.

HADRIANUS

635 Utinam lateret! At falleris, nam patuere cuncta, scio quo prosequatur
amore perduellis sponsus Juvenes impios, quos ego per illum ultimô
plectendos suppliciô imperavi.

TRAJANA

Ah, blande Caesar! Perduellis non est natos quisquis fovet suos.

HADRIANUS

Qvae monstra! Qvae portenta! Ergo hostes meos, et Deorum natos esse
dicis?

TRAJANA

640 Parce, obsecro, Caesar, utrumqvè infausta peperit Mater, quos innocentes
bello infelici amisisse magnus erat dolor, nunc eosdem recepisse
nocentes mihi major est dolor, Ecce pereunt Nati! Sponsus perit! Tu
tamen, Caesar, si hoc acerbo tangeris casu, luctibus poteris mederi meis.

HADRIANUS

Compatior sorti tuae, Trajana, ideo si Christum abdicaverint, Natis
poenam remitto tuis.

TRAJANA

645 Spes oh salutis irrita! Aut aliam injice, aut nullam monstras perditis
rebus viam.

HADRIANUS

Confide, Maternae mollient corda Lacrymae Natorum.

645 Oh [A h utólag beszúrva.]

647 Maternae [Utólag beszúrva.]

TRAJANA
Quos semel execranda Christi infuscinavit Vesania, nullis possuerit
moveri Lacrymis, ideo si misera natos movere nequibo Mater, te
650 Caesarem afflicta mōveam Trajana: illis veniam peto, ignosce!

HADRIANUS
Hoc Leges vetant.

TRAJANA
Sed pietas jubet.

HADRIANUS
Impune abire scelera superi non ferunt.

TRAJANA
Impune scelera, dum tacent, Superi ferunt.

HADRIANUS
655 Nostro superi loqvuntur ore, vindictam exigunt.

TRAJANA
Placare Caesar! Placandos mihi relinque superos, si quod admissum est
Nefas, Lacrymis piabo — — — vel si cruorem repetit iratus numinum
furor, cor istud confode — — — ! Sed quid video!

CLEARCHUS
Ecce subit Eustachius.

660

SCENA QVINTA

HADRIANUS
Eustachi, num te Patrem meliora sperare jubent nati, an perstant athuc
nostra spernere Imperia et meritum Diis negare cultum?

EUSTACHIUS
Perstant mecum, Auguste Caesar, et nunc ecce venimus palàm Christum
Confiteri.

HADRIANUS
665 Ergo haec fuit causa meos subire vultus, ut palam probra ingereretis?
Has ne rependitis grates, dum ego vos neci cunctos eripere meditor?

648 Possurit [Az e utólag ráírva az u jobb szárára.]

TRAJANA

Ah, parce Caesar! Sui nomini Compos Vesana loqvitur.

EUSTACHIUS

Sum compos optimae *spei*, cum Christianus, unum Coelo terrisque veneror Deum, Caeteros ejuro Deos.

AGAPITUS, THEOPISTUS

670 Et nos Christiani sumus, vestrosqvé fictos ejuramus Deos.

HADRIANUS

Impii, silete! Impero me DEorum Agnoscite vindicem et timete.

AGAPITUS, THEOPISTUS

Tuas níl timemus minas. Hadrianus, perge execrandos tanti sceleris auctores, ad mortem rape!

TRAJANA

Ah, patere Caesar, ut tuos amplectar pedes, ignosce!

AGAPITUS

675 Compotes voti facis. Adest jam Tempus, qvò dudum postulavi, ad poenas pro te cupitas, Christe, vocor!

THEOPISTUS

Proh Laetam diem! Praesto sum, eamus frater, omne poenarum genus Consumme, flammas, vulnera et diras mali doloris artes. Nulla Confis-sos qvatient Tormenta Caesar.

HADRIANUS

680 Quid moraris? Rape garulos miles!

AGAPITUS

Imperium exequi quid Refugis? Ambos confode!

TRAJANA

685 Ah, siste impetum, miles! Heu me! Caesar! Oh, gnati, ergo ad Necem Ruetis? Interim siccis Pater aspicit oculis? Incassum quaeror, infelix Pares? Benigne Caesar, unum adhuc *a te* imploro misera: inducias concede, ut saltem natos extremis alloqui liceat verbis, forsān indomita hac tenus Lacrymis superabo pectora!

668 mei [A másoló nyilvánvaló elírása csak így javítható.]

677 Proh [A *h* utólag beszúrva.]

682 ⟨n⟩ gnati

684 ate

HADRIANUS

Trajana, quas poscis, inducias Concedo: absentibus nobis alloquere Natos. Solus interim Colloqvii arbiter remane, Fellinde, et brevi refer exitum rei! Eustachi, tu me seqvere!

690

SCENA SEXTA

TRAJANA

Fixum est Igitur, vobis occidere Nati? Nullane vos movet pietas? Non mestae retinent Lacrymae Matris? Ideo ne vos infausta in lucem protuli genitrix, ut aeternos mihi afferretis dolores? Siccine sollicitam Matri rependitis curam? Incassum est. Silent. Naturam uterqve exuit Filialem.

AGAPITUS

695

Si tibi noster bene pateret animus, talibus onerare probris parceres Mater, nam blandum nobis quidem et potens nimium est Matris nomen, at quo CHRISTUS vocat, eundum est nobis.

TRAJANA

Ergo Christus Matri meritos invidet amores?

THEOPISTUS

700

Christus Matri meritos jubet deferre amores, dum tamen impium postulat Mater, obedire vetat Christus, amanda est quidem nobis Mater, Sed huic praefendus amoris CHRISTUS.

TRAJANA

Vides Fellinde, quales nacta sim infelix Parens natos.

CONSILIARIUS PRIMUS

705

Qvos semel delusus dirus iste fascinavit error, ruunt per omne facinus errantes, principum Contemnunt Imperia, nec Naturae horrent violare jura. Misereor sortis tuae, Trajana, utinam liceret Laetos Caesari referre exitus, quicumque tamen est reporto dolens.

TRAJANA

710

Siste, Fellinde, da brevem rursus moram, ut Maternus exerat vires amor. Ah nati! Qvale Responsum audiet Caesar, quod vos semper intractabiles Maternis renuatis flecte Lacrymis, ergo tam luctuosum Paratis Matri dicere vale?

702 Fellinde (de)

707 (m) Maternus [Ráírásal jav.]

AGAPITUS

Quid in-merentes tam diu arguis Mater? Iniquum nihil Jubeat Caesar,
ad omne dociles ruemus obsequium, et tu eciam tristibus modum pones
querelis, at execranda dum jubet, nunquam tibi, Sibi que Caesar obsecu-
turos sciat.

CONSILIARIUS PRIMUS

715 Ibo, referam omnia Caesari.

TRAJANA

Qvo praeceps abis?

CONSILIARIUS PRIMUS

Caesar urget, morari non possum.

TRAJANA

Ergo pergis? O sors ingrata! Ne saltem meos pigeat Caesari narrare
luctus, Felinde.

CONSILIARIUS PRIMUS

720 Fiet, ut desideras.

TRAJANA

Eheu, infelix ego parens! Sortis inique sinistras incusabam vices, et
stulta flebilibus natos *abesse* querebar modis, et ecce aeternos recipienti
pro Solatio afferunt luctus.

AGAPITUS

725 Et nos dura nīl meritos premunt fata, nam etiam de te spem habuimus,
saepē enim furente Caesare tacitus aiebam utinam dilecta adesset
genitrix, ut mortis invicto metu soboli exemplō robur daret, sed vota
destituit Deus, Christum execraris, et nobis eripere intendis.

SCENA SEPTIMA

(Agapitus, Theopistus, Consilarii.)

CONSILIARIUS PRIMUS.

730 Ecce tibi laeta a Caesare ferimus, Trajana, lugere natos desine, est
adhuc aliquis saluti locus.

TRAJANA

O sortem laetam, si aliquis fata mea respexit DEus! Narrate igitur,
qualiter res ipsa processerit!

722 ab esse

730 [A sor előtti szerepnév:] CONSILIARIUS
1-MUS FELINDUS

CONSILIARIUS SECUNDUS

735 Caesar Iratus licet, te tamen Colere, et ista, quae pateris, tecum dolere
caepit, nos etiam si quid in nobis fuit gratiae leniendae, Caesaris
impendimus irae, tunc visus est moveri Caesar, nam et orbitas tua et
generis Nobilitas plurimum flexit. Quod reliquum est? Confide, lacrymis
ipsa perfectum dabis.

TRAJANA

740 Ah, si quis est Polo Deus, rependat quod Vestra meruit Fides, nec ego
ulli pariam labori, proceres, adibo Caesarem precibus exoratura.

CONSILIARIUS TERTIUS

745 Trajana, circa Unum tibi author esse velim, ne Nimirum aestimes, sicut
pro liberis, ita pro sponsó tam facile Caesarem posse placari. Expertus
est siquidem feram viri indolem nulla placatam praece, imo imperate
mortis etiam infractam, ideo Caesar impatiens irae fremit factique
ultores vocat Deos. Quare si natos salvos prestare poteris, expecta
paulisper, donec Caesaris Langvescat furor, nec ante Confugi, veniam
pete!

TRAJANA

Ibo, et tuum sequar Consilium.

AGAPITUS

O Christe, quae nos degeneres praemit Culpa, ne pro te Cadere liceat!

THEOPISTUS

750 Confide frater, illucescet aliquando oblata Martirij Dies!

ACTUS ULTIMUS

SCENA PRIMA

(Trajana, Eustachius, Agapitus, Theopistus.)

EUSTACHIUS

755 Rursus subeo vestros, dilecta pignora, vultus, et necem quam dudum
imemoris exoptavi votis, tandem me Caesaris adeptum sententia palam
facio. Optato huic gaudio maximus etiam accessit Felicitatis cumulus,
quod mihi, jam jam morienti, beatos vobis jungere amplexus liceat. Ast
num ego tantum glorioso hoc mortis triumpho cumulare mereor, cum
etiam vestra gravioribus petatur insidiis fides.

AGAPITUS
760 Vera faris, dilecte Genitor. Verum iterum ad pedes Caesaris affusa
Lacrymis exorat Mater, ut Gloriosae mortis decus nobis et tibi eripere
possit.

EUSTACHIUS
Talesne suo Trajana parat insidias sponso? Superi! Solamini afflictos ne
inportana Conjunx Gloriosum mortis triumphum nobis eripere valeat.

THEOPISTUS
765 Lex dura, Genitor, si tecum natis vivere non datur, durior tamen, si
tecum mori pro Christo negatur. O Christe, dulce solamen malis! Ne
sinas paratam nobis eripi palmam.

EUSTACHIUS
770 O chara soboles! Quantum me haec constans vestra recreat virtus! Nihil
veteres quæror pro sobole luctus, patrio avulsam si me dolebam,
praecipue, ne vobis gens prophana noxios inflaret ritus et ecce quantas
tibi Christe reddam grates, dum mihi insontes, et pios reddes natos,
Quid ultra super est quod precer?

AGAPITUS
Ut nobis tecum, Genitor, mori detur, hoc unicum preceris superos.

EUSTACHIUS
Ah, Fili, credite, nec illud abnecet DEUs.

THEOPISTUS
775 Sed jam pudet degeneres Trahere moras, quas ipse non probat Christus.
Ea Genitor da Consilium, num Hadriani lentus urgendus sit furor, si
inlicitam velimus redimere necem.

EUSTACHIUS
En cedo Consilium? Imo vivite ingentis patriae, Decus, vivite! Hoc ipse
Christus, hoc Matris errantis exposcit fatus!

AGAPITUS
780 Utinam liceret Genitor saluti Matris nostros impendere labores, ut
prophanos exosa ritus salutiferam Christi agnosceret Fidem. At tu ipse
scis expertus, quam exiguum retuleris laborum fructum, quos tot jam
Annis Conjugi ab erroribus revocandae impendisti.

770 prophana [A p utólag beszúrva.]

778 præ [Az e fölötti vízszintes vonal jelzi a
szórővidítést: patriae.]

782 [A scis javított szó, a törölt szó olvashatatlán.]

EUSTACHIUS

785

Non est omnis abjicienda spes, Nati, veniet aliquando Laeta Dies illa,
Quando in melius mutata Mater voti nos Compotes faciet. Memorare
ipsi, Quantus in Caelo regnet DEus, quam Dignus coli, et amari.
Proponite aeterna, quae Christianos in Caelis manent, Gaudia!

AGAPITUS

790

Ut doces, faciemus, Genitor. Tu interim, Christe, pios adjuva Conatus!
Gratae efficacis lumine mentem illustra Matris, et ad salutis misericors
reduc viam!

THEOPISTUS

Frater, en jam subit Mater.

SCENA SECUNDA

(Eustachius, Agapitus, Trajana.)

TRAJANA

795

Kedves férjem és szerelmes fiaim! Imé örvendetes hirt hoztam néktek,
mert az én sűrű köny-hullatásim által meg-engeszteltvén a' császár, le
tette ellenetek fel gerjedett dühös haragját, és a'ti életeteket meg
engedte.

EUSTACHIUS

800

Ó melly szomoru hirrel terhelsz minket, Trájána! Ó esztelen szeretet!
melly által a Dicsőséges hálált nekünk irigyled, ha méltó képpen tudnád
a'mi Keresztény sorsunkot becsülleni, bizonyára kárhoznád a' Csá-
szárnál érettünk tett könyörgéseidet, és a' dicsőséges halált a Christus-
ért nekünk közelgetnéd.

TRAJANA

805

Ó, szomoruságnak Tengerében borult Férjem! midőn hathatós köny
hullatásim után már szerencsésnek vigon magamot lenni gondolom
vala, imé ezerszer szerencsétlenebbnek bús szívemet lenni tapasztalom.
Fiaimnak és Férjemnek ki adott halálos sentenciát Köny hullatásim által
megváltoztatám, és ime meg vetik háladatlanul olly nagy áron szerzett
életnek kegyelmét.

789 (m) Matris [Ráírással jav.]
802 közelgetnéd

805 [A szerencsétlenebbnek második b-je utó-
lag beszúrva.]

AGAPITUS

810 Ha, Kedves Anyám, ate Kérésedre igen hajlandó császár meg-engedi,
 hogy minden büntetés nélkül Chrisztusnak szolgáljunk és áldozzunk,
 továbbis akarunk élni, és ami életűnknek minden napjait ate údvessze-
 gedre fordítani igyekezünk, hogy ha pedig azért kegyelmez életűnknek
 a' Császár, hogy az Isteneknek Kárhuzatos áldozatot tégyünk, inkább
 815 akarunk Chrisztusért a halálra menni, mint-sem Kevánsága Szerént
 istentelen életet élni.

TRAJÁNA

Ugy, Ugy menyetek, szép indulatotokat Jelencsétek Ki cselekedettel,
 nem eleget Epesztett az Atyátok éngem, induljatok tiis bus Anyatokat
 keseríteni, Kegyetlen fiak, el fájzot magzatok! Tehát tulajdon házam-
 820 ból áradgyanak mindenkor sziv fonyasztó keserűsegeimnek árjai! Hol-
 vagon fiaimban a'kegyesség? Hol vagon házas társamban a Hiv
 szeretet? De mit akarom engesztelni Kőnyörgéssel a' kemény sziveket?
 Menyetek a' halálra, az hova ragad a' dűhósság! Menyetek, nem
 tartoztatlak tovább sirásimmal, és ha még — nem elég az el követett
 gonosság, Jertek, anyátoknak véret oncsátok ki kegyetlenül! Ha mulat-
 825 tok, tulajdon Kezeimmal vég hez viszem, mert ugyan-is ennyi szenvedé-
 sek után miért irtóznám az haláltól.

THEOPISTUS

O, Kedves Anyám, vaj ha erre a' Bátorságra tanitot volna tégedet ami
 Istenűnk, hogy meg-vetvén az idegen Isteneknek tiszteletit Lelkedet
 Christusnak halál által kész volnál áldozni!

TRAJANA

830 Mi képpen halhatnék meg-én a' Chrisztusért, ki éngemet kegyetlenül
 meg foszt férjemtől, és Gyermekeimtől.

THEOPISTUS

Nem tudod, édes Anyám, melly nagy szeretetet érdemel az az Isten, akit
 te szidalmaz, mért ha igazán ismérnéd, szeretetedet tőlle meg nem
 vonhatnád, sótt kész volnál érette meg-halni.

TRAJANA

835 Ha olly jó és hatalmas A ti Istenetek, tehát az által életeteket Tarcsátok
 meg, és az által mutassátok meg nekem joságot, hogy énis, ismerhessem
 és szerethessem!

811 életűnknek
 814 Szerént (in)

824 mu(1)laltok
 831 férjemt(ű)ől [Ráírással jav.]

AGAPITUS

840 Egy szempillantásba végbe viheti ezt a' Minden hato Isten, és ha tetszik néki, ellenséginek-is kemény szivét maga szeretetére tudya gerjeszteni, és szereteteért halálra bátorítani.

TRAJANA

Micsoda kegyetlen parancsolatot ki adó Isten az, ki a' szeretetet halállal pótolni kívánja? Tehat meg kell érette halni, hogy őt szerethessem?

AGAPITUS

845 Ugy vagyon, kedves Anyám. Mert a'kik nem Irtóznak meg-halni a' Chrisztus-ért, boldogabb életet és örökkön tartando dicsőséget nyernek az egekben, mellyben ha részesülni akarsz, kövessed ami példánkot! Ne fély Semmit a' Császárnak boszu álló haragjától, csak ideig tart a' kegyetlenkedő dühösség! És Jól lehet a' testet meg-ölheti, de az halhatatlan drága léleknek semmit sem árthat.

TRAJANA

Ah, mit érzek lelkemben?

AGAPITUS

850 Mit fohászkodol, szerelmes Anyám? Mond meg, micsoda változást érezsz szivedben? Kegyes Christusom, talám már ate szent, hathatós malasztodnak erejét érzi?

TRAJANA

Szerelmes fiaim, nagy változásokat tapasztalok én Lelkemben, mondyátok-meg-nékem világosan, vagyone egy igaz Isten?

THEOPISTUS

855 Igenis! Vaygon egy mindenható Isten, Ki az eget s. Földet semmiből Teremtette, ki az őt szeretőket örök Bóldogságra el rendelte, ki az emberi nemzetet Anyira szerette, hogy egyetlen egy szent fiát véghetetlen szeretetéből érettünk el küldötte, ki az emberi Természetet fel vévén érettünk meg-hólt a' Keresztfán, és ez az Krisztus, kiért miis
860 életünket Készek vagyunk le tenni!

TRAJANA

Hála Istennek már meg világositott éngemet az Isteni Malaszt nak fényessége! Követem énis Christusnak egy Idvezittó szent Hitit, és érette veletek kívánok meg-halni.

EUSTACHIUS

865 Szerelmes Istenem, honnan hálálhassam meg-néked, hogy ennyi szerencsétlen változások után Gyermekeimet az igaz hitben meg-tartottad, hogy anyi ohajtásim után, hites társamot-is az igaz hitnek igaz utyára vezérled. Nincsen már egyéb hátra, hanem együtt a Mártiromságnak Koronáját engedyed nekünk el nyerni.

SCENA TERTIA

870 (Hadrianus, Eustachius, Trajana, Agapitus, Theopistus, Clearchus, Theodorus, Consiliarij.)

HADRIANUS

875 Miképpen ment a' dolog végbe Trájana, mellyet ate hivségedre biztam vala? Micsoda Reménséget mutat a' meg-engedet életre a'te Férjed? Tórórdel már szemeidről Kőnyvhullatásidot! Engemetis meg-szomorítottak a' te bánatid, de bizzál, mert az egész házadot meg-szabadithatom én az haláltól. Szóly tehát! Mért halgacz? Tehát félbe hattad már alázatos Kőnyörgéseidet, mellyek által gyermekeidnek és Férjednek az életre kegyelmet szerzeni szorgalmatoskodtál?

TRAJANA

880 Nagyobb dolgot adott nékem az Irgalmas Isten előmbe, mert meg-világosította bővön az elmémet, és meg-vigasztalta szomorú szívemet. Azért hathatos malasztyának ereje által meg-győzöttetvén engedek az údvesség utyára hívó szent akaratyának. Azért ha tetszik, ólesdmeg Férjemet és kedves magzatimot. Kesz vagyok én-is vélek a' Kristus-ért meg-halni, Kikkel csak egy igaz Istent hiszek és tisztetek.

HADRIANUS

885 Mit beszellész? Trájána, talam a' pokol szele meg-útótt téged, és meg-bolondultál?

TRAJANA

Nem, Felsőges Császár, hanem a' Menyei ajjándékoknak Fényessége világosított meg-éngem, és tanított, hogy a' pokolbéli hamis Isteneket meg-vessem, és egyedül Kristusnak szolgáljak.

880 világosi(t) totta
882 [Az utyára második t-je beszúrva.]

885 utótt

AGAPITUS

890

Ohszerencsés, boldog Óra, mellyben szemlélhetem, hogy szerelmes Anyánk Krisztus⁸⁹¹ vallani nem irtózik! Dúhósködhetel már ellenünk, kegyetlen Császár, mert nem tartóztathatyák tovább bosszu álló karjaidot Anyánknak könyhullatási.

EUSTACHIUS

895

Csak e' vólt nékemis kívánságimnak utólsó célja, hogy láthatnám valaha Anyátokot az údvességnek uttyán jární, meg-is-atta már sok esedezésim után az Irgalmas Isten. Azért mit mulacz, Kegyetlen Tyrannus, múnkót úldőzni, kinozni és Krisztusért halálra küldení?

HADRIANUS

900

Tehát így szémtől szembe, istentelenek, mertek Káromkodni, és a'mi Isteninket illetlenül szidalmazni? Ne busuljatok eleget tészek kívánság-toknak. Vitézek, ragadyatok Eustachiust és Istentelen káromkodó két fiait, setétes tómlczre taszítatok le, és azomban a' kinzo ezkőzőkő készítetek!

AGAPITUS

Oh, szerencsés kívánt óra, mellyben ezen vigasságos ki adot szentencziat Krisztus-ért hallani méltóztatunk!

THEOPISTUS

905

Isten hozzád, Kedves Anyám!

TRÁJANA

Ne bócsuzzál, szerelmes fiam! Elmegyek én-is veletek a' halálra.

HADRIANUS

Te marady meg velünk, parancsolom, Trájána!

EUSTACHIUS

Mú el megyünk a' kinokra, kedves Társam, de te is maradj meg a' Krisztusnak igaz hitiben álhatatosan!

TRAJANA

910

Miért tartóztatcz éngem akaratom ellen?

HADRIANUS

Távozzatok el egy kevesse, fő tanácsossaim! Róvid idő mulva elő hilak titeket.

⁸⁹¹ Krisztus [Értelem szerint jav.]

⁸⁹⁵ [Az uttyán másodík t-je beszúrva.]

⁸⁹⁶ [A mulacz á-ja felett az ékezet áthúzva.]

TRAJANA

Ah, kérlek császár, szabad Legyen nékem fiaimnak és Férjemnek szerencsés sorsát Követni!

HADRIANUS

915 Mit hallok? Álom jáczottaté engem, vagy vigyázva a' Képzéstől csalattatom? Tehát tetsziké néked, Trájana, előbbeni kívánságod? Vagy pedig tettetted magadot, avagy inkább az Isteneknél gyűlölséges Kristus csalárd Tudománya által meg-csalattattál, és erre a' veszedelmes gondolatra tudatlanul ragattattál? Mond ki igazán szivednek titkait!

TRAJANA

920 Se magamot csalárdul nem tettem, se sem mit el nem titkolok az igasságból, hanem kérlek, még-is enged meg-férjemet és fiaimot a' Dicsőséges halálra Kristus-ért követni!

HADRIANUS

925 Veszenek-el a' maguk halálának Istentelen szerzői, de tégedet, kérlek, micsoda esztelenség ragad azhalálra, midőn Kegyelmeből kedvedre élhetnél?

TRAJANA

Ne csudálkozzál rajtam, mert éngemet a' Mennyei Fényesség a' kárhuzatos Setetségből az Űdvösségnek utyára vezetett. Azért kárhuztatom az hamis Isteneknek tiszteletit, csak kívánom egyedül Kristus-ért véremet Ki ontani.

HADRIANUS

930 Most veszem észre a' szeretetnek csalárdságát te benned, tudni illik mivel az halálra sententiázott magzatidot és házas társadot feletébb igen kedvelled, ettől a' szeretettől viseltetvén inkább akarsz vélek örök emlékezetre meg halni, mind sem azoknak halála után szomorú életben maradni. Mit cselekedjem tehát? Nehéz dolog ugyan, mind az által meg
935 győzte már én bennem a'te életednek Szeretete a' boszu állásnak haragját. Meg engedek néked, Trájána; ély az Isteneknek és a' Császárnak kedvére, Sőt kedvezvén a'te életednek, akarom hogy éretted a'te hűtös Társad fiaival élyen. Kérjed azomban az Isteneket, engedjék meg-nékem vétkeket, hogy áte kedved-ert férjedet és fiaidot gonoszsá-
940 gok után méltó büntetés nélkül hagyom!

TRAJANA

Hibázál vélekedésedben, Felséges császár, távol legyen tőlem, hogy emulando életnek szeretetitől viseltetvén fiaimnak és férjemnek életét akarnám meg Tartani, csak egyedül Christusnak szeretetiért kívánom őket az halálra Kóvetni. Azért kérlek még-is, ne tartóztass engem a' Dicsőséges hálálnak koronájától!

945

HADRIANUS

Jól vagyon, Trájána, ha meg-veted az én tőlem nyujtott életnek kegyelmét, nebusuj, meg-nyered, a'mit kívánsz! Jértek bé, vitezek!

THEODORUS

Jelen vagyok. Mit parancsolsz, Felséges Császár?

HADRIANUS

Hozzátok elé az Isteneket káromlo Atyát Istentelen fiaival együtt, had vegyék el egyszer gonoszságoknak méltó jutalmát Romának lattára!

950

THEODORUS

Itt lesznek minyárt Parancsolatodra.

HADRIANUS

Ne busulj, Istentelen Aszony, elveszed te is vakmerőségednek illendő árát!

SCENA ULTIMA.

955

(Hadrianus, Eustachius, Trajana, Consilarii, Clearchus, Theodorus.)

THEODORUS

El hosztuk Parancsolatodra az Isteneknek Káromloit, Felséges császár.

HADRIANUS

Jól vagyon, vitezek. Most már gondoljátok meg, fő Urak és Roma várossának Lakóssi, mit használt ezen Istentelen Személjeknek hoszas kedvezésim! Látyátok, melly vakmerő képpen ellenem és a'mi hazánk-nak Istenei ellen Dühósködnék s. káromkodnak.

960

943 [Az *akarnám*-ban a második *á*-n az ékezet áthúzva.]

946 *tollem*

957 [Az *Urak* szóban az *á*-ról az ékezet törölve.]

959 [A *hazánk*-nak első *á*-járól az ékezet törölve.]

960 *Dühóskodnek*

CONSILIARIUS PRIMUS

Nem kell tovább szenvedni és Nevelni a' gonosságot városunkban, ki kell Irtani Nemzetségünk közül az Isteneknek ellenségeit, ha boldogulását várjuk hazánknak az Istenektől.

CONSILIARIUS SECUNDUS

965 Tapasztaljuk már naponként mely veszedelmes a' Büntetésben való várakozás, mert a'mint Látyuk ez Istentelen Aszszonynak-is példájában, nevededik a' kedvezéssel a' keresztényeknek száma s. gonossága. Félhetünk az Isteneknek boszu álla haragjától, ha e gonosz, vakmerő Nemzetséget el szenvedjük országunkban.

CONSILIARIUS TERTIUS

970 Ugy vagyon, szemeinkel látyuk, mely igen harapodzik az Istentelen keresztényeknek dőgleletes találmánya. Ime midőn kedvezéssel Eustachius és fiait akarád gyógyítani és jó értelemre hozni, Felsőcsászár, nem csak semmit nem használa nékik az orvosság, hanem csak hamar Trájanat-is el hódított magokhoz. Félhető, ne talám Nemzetségünk között siralmas Zurzavart tegyenek Mesterséges hazugságokkal. Azért
975 nem kell Kebelünkbe nevelni a' Gonosságot hanem méltó halállal kell büntetni, fogatni és Veszteni e gonosz tévő Istentelen Nemzetséget!

SENATOR PRIMUS

Ezt kívánja a Törvényes igazság-is, ezt ohajtya Roma várossának meg botránkoztatott Népe.

SENATOR SECUNDUS

980 Sőt a'meg-sértett Istenek-is boszu állást Kérnek te általad, Felsőcsászár.

HADRIANUS

985 Hallyátok, Istentelen gonosz tévők, hogy mind Urak, s mind kósség, mind Istenek boszu állást kívánnak, mert igen ki terjedet ati vakmerő gonosságtoknak hire. Azért huszd ki, vitéz, éles, mérges Pallosodot, és elsőbben-is a' Gonosságnak elől jároját, Eustachius verd által kegyetlenül, és a' setét Poklokra küldyed Lelket magzatinak és hűtős Társának láttára!

964 [A *melly é-jéről* az ékezet törölve.]

967 Félhetük

981 kósség

984 [Az *elől jároját* második *j-je* beszúrva.]

EUSTACHIUS

990 Tehát eljött már eczer az a' szerencsés, böldeg óra, melyet sok változó
szarándoklásim után ohajtottam! El érkezett az a' kívánt szempillantás,
mellyben tenéked, szerelmes Christusom, áldozom magamot! Ki ada-
tott már a' sentencia, meg kell halni Christusnak igaz hitiert! Kedves
hites Társam és szerelmes magzatim, ne fellyetek! Róvid údó mulva tiis
követni fogtok éngemet. Ne mulatoz tovább, verd bé már mellyembe
kegyetlen pállsodot, olcsd el a' Vér szopo tirannusnak szomjuságát
ártatlan véremvel! Szerelmes Christusom, vedd hozzád lelkemet!

HADRIANUS

995 Serényen bányál, mutasd meg-vitességedet, küld az Istentelen Atyok
után az Istentelen Két fiakotis!

AGAPITUS

Nem irtozom semmit az Atyámot a' Dicsóséges halállal követni, a kit
Christusnak igaz hitiben mindenkor életben követtem. Uram Jesus
Christus, vedd hozzád lelkemet!

THEOPISTUS

1000 Kőzelges már hozzámis, vitéz, pallosoddal, hadd végezzem én-is bölde-
gul életemnek pálja futását, és el nyerjem a' nékem készítettett Koronát
menyekben ...! Bocsás meg nekik, én Istenem, mert nem tudják, mit
cselekesznek, és vedd hozzád lelkemet!

TRAJANA

1005 Ah, mit szemlélek? Órvend Lelkem, vígad szivem! Ímé már halva
fekszik igaz hites Társam, Eustachius Kedves Két fiammal, Agapitussal
és Theopistussal, de lelkek órvendez menyben az Istennél. Hálát adok
néked, en Christusom, hogy szent malasztodnak fényes sugári által
engemet meg világositottál, és az Údvességnék igaz uttyára bálványo-
1010 zasnak Kárhozasos setétségéből vezetted! Nincsen már egyéb semmi
hátra, hanem hogy én-is a' halálnak helyére vigon mennyek, és neked,
én Christusom, lelkemet áldozam!

HADRIANUS

Mit halgatod, vitéz, vak merő Aszszonynak káromkodását! Ragad éles
pallosodot, úsd el kegyetlenül a'fejét! Ugy járnak minyájon, valakik
országomban az Isteneknek méltó tiszteletet nem akarnak adni.

Oh, nap, hód, csillágok, egek és Angyalok,
E dolgot nézzetek, S. ezen Remúljetek,
Melly kegyetlen!

Eustachiussal Agapitus, keserves Annával
Theopistus meg kékúlt sebekben,
Artatlan vérekben fekúsznek hólt testben itt.
Kegyetlen Császártól meg ólettek.

Ah, mérges dúhósség és a' kegyetlenség,
Iszonyu úldózés, verés, kinzas, ólés,
Uralkodik!

A pokol méreggel látyuk indul,
A kereszténységre gyorsan tódul,
A hiv kinoztatik,
Igaz ólettetik,
Kristus úldóztetik most
Tyrannus csaszártol. S. pogányságtól.

Oh, hatalmas Isten, minden Inséginkben
Légy a'te népeddel, s. irgalmas szemeddel
Tekéncs reánk!

Benned van egyedúl Reménségünk
És tevagy minékünk údvességünk
Minden úldózésben,
Tarcs meg igaz hitben,
Hogy órók életben
Részesúljunk és szent Martyrokkal

Omnia Ad Maiorem Dei Gloriam et Beatæ Mariæ Virginis Honorem

1016 Anyalok

1022 Császárt(u)ól

1028 tód(a)ul [Ráírással jav.]

1033 [Nincs a versszaknak sorszáma.]

1037 Reménségünk (es)

1043 [A OAMDG BMVH rövidítést feloldot-
tuk.]

A MŰ ADATAI

Kézirata: *Lib. Schol. Canta* 16a–29b. Ez a gyűjtemény második drámája. A kézírás két kéz munkája. A dráma nagyobb része latin, kisebb része magyar nyelvű. A kétnyelvű előadás nem egyedülálló jelenség Kantában, pl. a Szent István királyról szóló darabot (17. sz.) is így adták elő.

A dráma címét, előadási évét közli: *Hassák* 108. *Kovács Bernardon* ismerteti cselekményét, s jelzi, hogy az előadás ideje nincs feltüntetve (26.). A kolligátumról lásd. *Kilián* 1979b. A szöveg nyomtatásban itt jelenik meg először.

A keletkezési időt a címbe rejtett kronosztikhon adja meg: FIDeLI s VICtIMA ChrIstI. Eszerint 1761-ben írták. A dámakézirat végén az alábbi vizitátori bejegyzés olvasható: „Anno Domini 1765 Die 1-ma Julij infrascriptus dum Commissam mihi Administratore Reverendissimo Magistro Hyacintho Rejter Ministro Provinciali, et Commissario Generalis Visitationem Canonicam revisi alijs revidendis, revidi etiam hunc Librum pro conscribendis Comoedijs et actionibus a Professoribus et Magistris Scholarum Cantensium productis et in futurum producendis destinatum, in quem, ut singuli Professores et Magistri Actiones suas productas immediate post productionem illarum nitide et legibilibiter inscribant aut inscribi faciant vigore praesentium serio committitur et demandatur. Frater Stephanus Szabó Commissarius Provincialis Manu propria.”

Ha a darabot a kantai iskola számára adaptálták 1761-ben, akkor ez a személy vagy Ladányi Mihály, vagy Szabó Konrád lehetett. Nem valószínű, hogy a keletkezési és az előadási idő azonos. Az a feltűnő ugyanis, hogy a vizitátor csak 1765-ben láttaozta az 1761-ben megírt drámát. Egy másik vizitátor, Reiter Jácint viszont a kolligátumnak sorrend szerinti első drámáját, amelyet Szabó Konrád vitt színre 1762. augusztus 2-án Kantában (2. sz.) 1763. szeptember 31-én láttaozta. Egy korábban keletkezett dráma tehát a később rendezett után került a kötetbe. Ha Reiter az Eustachius-drámát is bemászva találta volna 1763-ban, bizonyos, hogy aláírása ezután került volna a kéziratba. Az előadás (vagy a másolás) tehát 1763. szeptember 31. és 1765. július 1. közötti időre esik. Az említett két évben Ladányi Mihály és Szabó Konrád az intézet tanára volt.

Nem egyezik a drámaszöveg előtt közölt argumentum és a dráma szerkezete. A III. actusban sokkal több a scena, mint az argumentumban. A különbséget az alábbi táblázat mutatja.

Argumentum	Dráma
I. 1–4.	I. 1–4.
II. 1–4.	II. 1–4.
III. 1–4.	III. 1–4.
IV. 1.	III. 5.
IV. 2.	III. 6.
IV. 3.	III. 7.
IV. 4.	IV. 1.
V. 1.	IV. 2.
V. 2.	IV. 3.
V. 3–4.	IV. 4.
Epilogus	E helyett záróvers.

Az argumentumban közölt cselekmény azonban megegyezik a drámaszöveg cselekményével. A másoló csak átrendezte a III. actustól kezdve az actusokat és a scénákat.

SZERZŐ, SZÍNRE VIVÓ

1761-ben Szabó Konrád a grammatisták és syntaxisták, Ladányi Mihály a poéták és rétorok magisztere volt (*Hassák* 67.). Ha Ladányi volt a most közölt dráma adaptátora, akkor neki ez volt az első drámája. Adataink szerint ugyanis 1762-ben *De Dasio ob fidem Christi caeso*, 1763-ban *Comoedia gloriosa*, 1765-ben *De Mauritio*, 1766-ban *De Baccho* és 1769-ben *De Ottomano* címmel rendezett drámát Kantában (*Monay* 1953b 64–65.).

Ladányi Mihály 1761-ben Lemhényben (Kézdiszék) született. Filozófiai és teológiai tanulmányait Eperjesen, Egerben és Nyírbátorban végezte el. 1754-ben, még felszentelése előtt tanított a nyírbátori

kisiskolában. 1757-ben védte meg teológiai értekezését Miskolcon (*Komjáthy Miklósné* 526.), 1760–1765 között és 1768-ban is a kantai gimnázium tanára volt. Innen Nagyenyedre került, s ott élt valószínűleg 1766–67-ig mint exhortator, majd 1768-ban visszament Kantára. Ez után a kolozsvári Szent Péter templom lelkésze, s ugyanitt noviciusmester is volt. 1810-ben Kolozsvárott halt meg, s itt is temették el (*Monay* 1973b 64–65.; *Minorita névtár* 205.; *Inventarium Nyirbatoriense anno 1749*, 474–475., 757.; *HD OMF Conv. Eger* III. 203.).

Szabó Konrád neve drámarendezéseiről nem ennyire ismert. 1762-ben ő vitte színre azt a drámát, amelyet 1738-ban már ugyanitt bemutattak (2. sz.). Életrajzát lásd ott.

FORRÁS

Szent Eustachius mártírt szeptember 20-án ünnepli az egyház. Legendájában a bibliai elbeszélés, a görög regény, valamint az indiai elbeszélő próza hatásai fedezhetők fel. Eustachius, korábbi, pogány nevén Placidus a legenda szerint Trajanusnak volt a tábornoka. Egy jelenés hatására (egy sokáig üldözött szarvas agancsai között keresztet pillantott meg, amely megszólította) megtért, s feleségét és két fiát is megkereszteltette. Felesége Trajanus hozzátartozója volt. A kereszttségben a fiúk Agapitus és Theopistus, az asszony pedig a Theopista nevet kapták. Eustachius, mint erről egyik látomásában már korábban értesült, teljesen elszegényedett, s szegénységét szégyellve Egyiptomba akart menekülni. Menekülés közben azonban feleségét elrabolták, két fiát pedig egy folyó partján vadállatok támadták meg, így Eustachius azokat is elvesztette. Theopista azonban kiszabadult a rabságból, s bár erről az apa nem értesült, a két fiút is kimentették a vadállatok karmai közül. Ezek felnövekedve katonának álltak, s egy alkalommal egy asszonynál kaptak szállást, aki később bennük felismerte elveszettnek hitt fiait. Egyszer amikor Theopista Rómába utazott, a pásztorkodásból Rómába visszahozott és újból fővezérré lett Eustachiusszal felismerték egymást (*Schütz* III. 364–367.).

A dráma cselekménye ezután a mozzanat után kezdődik. Az ismeretlen szerző azonban a legenda cselekményén módosításokat hajtott végre. A dráma szerint a két fiú a Rómát megtámadó dák katonák közül esett fogságba. Ők tartották meg hitüket mindvégig, Eustachius azonban a hatalom, a hadvezéri dicsőség megingatta. Trajana csak a drámai cselekmény záróakkordjaként veszi fel a keresztény hitet, s vállalja férjével és fiaival együtt a mártírsorsot. A szarvas agancsai között megjelenő kereszt miatt lett Eustachius a vadászat védőszentje.

Kultusza a VIII. század elején Keletről jutott Európába, s lett a 14 segítő szent egyike. A magyar csodaszarvas monda és az Eustachius-legenda hasonlósága miatt vált különösképpen az Árpád-házi királyok idején ünnevelt szentté Magyarországon. Herenden és Csákerényben ő a templom patrónusa (*Bálint* 1977. II. 287–290.).

A feltételezett rendezők közül egyik sem nevezte meg forrását, *Alszeghy* 1910. azonban azt állítja, hogy a meg nem nevezett kantai minorita Le Jay drámáját vette alapul. A kantai dráma, valamint Le Jay darabja között kétségtelen a kapcsolat. Ladányi Elek vagy Szabó Konrád azonban részben új jeleneteket írtak, másrészt viszont Le Jay darabjából több jelenetet, jelenetrészt elhagytak, s az átvett részleteket is jócskán meghúzták. Szerintünk ez mindenképpen a dráma javára vált. Teljesen eredetinek látszik a kantai dráma első actusa. A magyar fordítás tehát nem szöveghű, hanem Le Jay egyes mondatainak írói erényekről is árulkodó szabad átírata. Az átvételt az alábbi táblázat szemlélteti:

Le Jay	Kanta
—	I. 1,
—	2,
—	3,
—	4.
I. 1,	II. 1,
2, 3, 4	2,
II. 3, 4, 5, 6, 7,	3,
8.	4.
III. 1, 2,	III. 1,
3,	2,

	4, 5, 6.		3,
IV.	1, 2,		4,
	3,		5,
	4, 5,		6,
	6.		7.
V.	1,	IV.	1,
	2,		2,
	3,		3,
	—		4.

ELŐADÁS

A kantai előadás idejéről bizonyosat nem tudunk. A két vizitatori bejegyzés ideje között kellett a darabot színre vinni. Az előadást látványosan is meg lehetett rendezni, színre lehetett azonban vinni egészen egyszerű keretek között is. Az esetleges díszleteket gyakran kellett változtatniuk. A császári palota tanácskozó vagy tróntermében (I. 1, 3; II. 3, 4, III. 1, 2 (?), 3, 4, 5, 7; IV. 3, 4.), pásztorkodásra alkalmas területen (I. 2.), csatatéren (I. 4.), a császári palota előtt (II. 1, 2.), bírósági teremben (III. 2.), börtönben (III. 6; IV. 1, 2.) zajlanak a jelenetek.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A drámakézirat két kéz munkája. A határozott egyéniségről árulkodó, gyakorlott kéz írását a dráma mintegy egyharmadánál (II. 2: a 354. sorban a *Qvid loqveris* után) egy feltehetőleg fiatalabb személy kevésbé gyakorlott írása váltja fel. Ez a második kéz másolta le végig a drámát. Ladányi Mihály a másolás idején 30 éves, Szabó Konrád pedig 26 éves volt. Nem lehetetlen, hogy a két feltételezett adaptátor kézírásában maradt ránk a dráma szövege.

A kéziraton, különösképpen a dráma latin nyelvi részében elég sok javítást találunk. Helyenként a másoló talán nem is értette meg tökéletesen a leírt szöveget. A szerepnevek kivételével a másolók helyesírása többé-kevésbé egységes. A Trajana-t gyakran Trojana-nak, az Agapitus-t Agapistus-nak, a Theopitus-t Teopistus-nak írják. A következetlen helyesírású szerepneveket egységesítettük. Az alap- és a gyakran előforduló egyéni rövidítéseket kurziválás nélkül feloldottuk. A hosszú mássalhangzók rövidítésére a kéziraton különféle jeleket találhatunk: $\bar{r} = rr$, $\bar{l} = ll$, $\bar{m} = mm$. A kis- és a nagybetűk között nagyon gyakran nem lehet különbséget tenni, a C, K, F, S, Z, T betűk kis- és nagy alakját sokszor egyforma méretben s ugyanolyan formában írják a másolók. Nemcsak a mondatokat, hanem az oldalakat is nagybetűvel kezdik. Az oldalkezdő keresztjelek (Laudetur Jesus Christus!) különféle változatait nem közöljük.

NYELVI ÉS TÁRGYI MAGYARÁZATOK

11 *Dacos* — ókori nép, amely az Al-Dunától délre lakott. Legnagyobb hatalmat Decebal idejében érték el, aki i. sz. 86-ban betört Moesiába s megverte a rómaiak seregét. Előbb Domitianus császár kötött velük békét. Utódja, Traianus uralmát a dákok elleni hadjárattal kezdte 102-ben, ezután ugyan időlegesen a dákok megerősödtek, 105-ben azonban a római hadsereg legyőzte a dákokat.

87 *Clearchus* — költött név

90 *Rege Sinensium* — sinensek királyától. Egyaránt jelentheti az indiai és a kínai népet is, vagy az ismeretlen Kelet valamelyik távoli országát.

91 *Evaricum gothorum Regem* — ismeretlen királynév a gótok történetében. A drámaíró valószínűleg Alvarichra asszociálva költötte ezt a nevet.

92 *asturicae* — Asztúria Spanyolország északnyugati tartománya

112 *Amor, victoria* — Amor azaz Erosz tiszteletére a görögök minden háború előtt áldozatot mutattak be azért, mert az egyik mítosz szerint az embertelen, kegyetlen harcot megtestesítő Arésznek és a szépség istennőjének, Aphroditének a fia volt. Victoria, a győzelem istennője segíti a szerelmesek harcát is győzelemre.

254 *Romolidum furorem* — romuluszi, azaz római haragot

688 *Fellinde* — Fellindus, az első tanácsos neve

7.

A KÖLCSÖNÖS SZERELEM BILINCSE

MISKOLC, 1763

Szerző-rendező: KNÁISZ MIHÁLY

[SZEREPEK

BERTULPHUS

ANSBERTA, Bertulphus felesége

COGNATUS PRIMUS

COGNATUS SECUNDUS

COGNATUS TERTIUS

SOCIUS PRIMUS

SOCIUS SECUNDUS

SOCIUS TERTIUS

BARBARUS PRIMUS

BARBARUS SECUNDUS

BARBARUS TERTIUS]

ACTUS PRIMUS

SCENA PRIMA

Bertulphus zelat iter Hyerosolymitam.

BERTULPHUS

Mi haszna csak ezen világot szolgálni,
Lelki údvösséget pedig el mulatni?
Az eleink nem így Szoktak tanítani,
És nem ilyen példát előnkbe nyújtani.

5 Nem Szántak Istenért azok fáradságot,
Fel vettek sok féle ájtatosságot,
Látogattak messze Szent helyt és Országot,
Hol Kristus el végzett Sok Szárandokságot.

COGNATUS PRIMUS

10 Méltóságos Urunk, honnét most Származik
Ez a gondolattya? S. hova Szándékozik?
Jobb, ha köztünk itten Uraságod lakik,
Hogy sem ha el hagyvan, messze el bújdosik.

BERTULPHUS

15 Jobbnak Látczik néktek világra tekintvén,
És annak mulandó jóságit Szemlélvén.
De a jövődókrúl tovább emlélkedvén,
Boldogabb, világon testet öldókölvén.

COGNATUS SECUNDUS

20 Testi Öldóklések s. ajtatosságok,
Minden féle jóban foglalatosságok,
Mindenútt lehetnek, alkalmatosságok
Adatnak, a kiknek vagyon kívánságok.

BERTULPHUS

Könyveket s. eleink életét olvasni,
Azoknak nyomdokit meg is nem követni,
Nagyob bolondságot ennél nem űzhetni,
Mert ez akarattal volna jót meg vetni.

25 Sokszor eleinkről olvastam könyvekben,
Mint jártak Sokáig a szentelt helyekben,
Hol Kristus szenvedett. Nagy könyvezésekben
Töltötték az időt és elmélkedésben.

30 Haza jutván vissza, szüntelen elmékben
Forgott ezen helyek szentsége, életben
El nem feletkeztek erről, viselésben
Azért meg maradtak végig igen szentben.

35 Azokat követvén én is ügyekezem
Mind Jerusalemben, mind pedig föl tettem,
Kristus szenvedése helyét, a hol lelem,
Hogy mind azt meg nézem, bócsúllóm, s. tisztelem.

COGNATUS TERTIUS

40 Arra tőkélletes nagy sziv kívántatik,
Mert az fáradsággal, nagygyal végeztetik,
Feleség és jóság nehezen hagyatik,
Pedig bizonytalan, ha többször láttatik.

BERTULPHUS

Mulandók mind ezek. Illyent ne szóllyatok!
Minden földi jókat Sokkal inkább hagyok,
Kivált, ha lelkemnek hasznot indithatok.
Ezt gondolvan, inkább velem indullyatok!

SCENA SECUNDA

Ansberta, Bertulphi Conjunx precibus nititur eum
a proposito dimovere, verum in cassum.

ANSBERTA

45 Oh, szerelmes társom, szomorú hirt hallok,
Hogy innét, hol dolgok, mindenek boldogok,
El menvén költőzől, a hol Barbarusok
Laknak, és hol vannak fene vad Országok.

50 Kérlek, ne vállally fel olly félelemes járást,
Hanem szándékodban most tegyél változást,
Senki nem ad erre tanácsot s. jo vallást,
Szánny engem, ki teszek előtted nagy sirást.

BERTULPHUS

55 Ne búsúlyl fölötte igen, s ne. bánkodgyál,
Dolgomról *bal* módon így ne gondolkozzál,
Nem ok nélkül való dolgom, abban bizzál,
Te azért héyában ne is sirankozzál!

ANSBERTA

60 Hogy ne sirankoznam, annyi veszedelmet
Magamban gondolvan, s hajó tőredelmet,
A melly kővetheti hamar kegyelmedet?
A ki tengeren jart, illyet sokat nézett.

Ottan vad emberek s. praedáló tolvajok
Vándorolnak sietvén, hol jónek jamborok,
Azok meg fosztatvan, léznek nálok rabok,
Éltek mentségeért adatnak sok Saczczok (a vagy Aranyok).

BERTULPHUS

65 Ne tarcs, édes tarsom, olyan tudatlannak,
Tenger járásában olly tanulatlannak,
Mert jól tudom módgyát tenger járásának,
Jól tudom mi voltát azon vad Országának!

ANSBERTA

70 Ha még sem szüntetnek ezek szándékidtől,
Tekincsd bár csak, honnét és kiktől tavozol!
Hazádtól és kedves szülő udvaródtól,
Sok jó barátídtól s. kedves polgáridtől.

75 Mely jó lehetnének néked itt dolgaid,
Mindenkor volnanak szép, csendes napiaid,
Mert olly nagyok s. sokak a te gazdagságid,
Hogy nincs másod néked, olly nagy birodálmid.

52 enkem
54 bál
60 sókat

62 [*sietvén* minden bizonynal csak két szótagú.
Így nem szótaghibás a sor.]

64 [A rendező számára nyújt sorvariálási lehetőséget az *a vagy Aranyok* részlet.]

BERTULPHUS

80 A miket elé hoszszatok mind kedvesek,
De világi kedvek nem elégségesek,
Feltett Szándékimtúl hogy meg szüntessenek,
Mert nem földi dolgok, a mellyekre nézek.

Hanem én Istenre s lelkemre tekintvén,
És az údvösséget lelkemnek keresvén,
Ezt fel tettem, azért te ez ellen lévén,
Isten ellen támadsz, nagy vétket mivelvén.

ANSBERTA

85 Ugy e, tehát ugyan ezt csak végben viszed?
Engemet el hagyván csak útatod vészed?
Ha tehát csak ugyan másképen nem lehet,
Hadgyuk mindenünket, és vigy el engemet!

90 Mert ha itt maradok, ki leszs gondviselőm?
Illy sok terhek között kicsoda segítóm?
Egy esztendeig is így többet gyötrődöm,
Mintsem százig, nem léssen soha örömem.

BERTULPHUS

95 Idétlen gondokat mit forgátsz elmédben?
Mert olly embereket hagytam cselédemben,
Hogy távúl létemet sem veszed eszedben,
Viszsa térésem is léssz rövid údőben.

100 Hogy ha reméntelen nagy károm történnék,
Arrúl mit tehetek? Honn is történhetnék.
Kik haláltúl félvén, a Tengert kerúlték,
Sokan otthon ágyban halálokat lelték.

Ellenben melly sokan tenger vizén voltak,
És nagy félelmében Halálnak forgottak,
Isten kegyelméből megis meg maradtak,
Azon kegyelmében én is bízom annak.

(Egreditur Bertulphus)

ANSBERTA

105 Tehat, boldogtalan, árvájúl maradok?
Egyebet mar ezzel s nappal nem csinállok,
Hanem nagy bánatban szüntelen csak sírok,
Nincs olly keserűség, kit meg nem kostolok.

SCENA TERTIA

Bertulphus vix Terram Sanctam attingens,
in Barbarorum manus incidit una cum Socijs.

BERTULPHUS

110 Immar én szerelmes társaim, örüllyünk,
Mert a kivant partot el értük, órvendgyünk,
Majd el érvük czéllunk, kiért ide jöttünk,
És dolgunk végezvén, haza vissza térünk.

SOCIUS PRIMUS

115 Hálá légyen néked, Főlséges Istennek,
Hogy színét láthattuk ennek a szent Földnek,
A mellyen volt helye te szenvedésednek,
És a kin eszköze lőtt údvösségűnknek.

SOCIUS SECUNDUS

120 Nagy zörgés hallatik megszűnően, Jaj, félek,
Ezek a Barbarus és gonosz emberek
Nékünk itt valahol azért incselkednek,
Hogy minket a nehéz rabságra vessenek!

SOCIUS TERTIUS

Jaj! Mit tegyünk immar, ezeknek kezeket
Hogy el kerülhessük s. kegyetlenségeket?

BERTULPHUS

Szaladgyunk előlők, mert soha terheket
El nem viselhettyük! Ne lássuk színeket!

BARBARUS PRIMUS

125 Jertek *átkozottak*, innét nem szaladtok,
Héjjaban futkostok, mar rabjaink vadtok!

BERTULPHUS

130 Valamenyen vannak menyégben Istenek,
Jupiter s. Machomet, ezek által kérnek,
Ezek nyavolyások, légyen engedelmek,
Hogy megbeszélhessék mi voltát Úgyóknak.

116 údvösségünknek
125 átkozatok [Értelem miatt jav.]

127 Istennek [Értelem miatt jav.]

BARBARUS SECUNDUS

Nekünk senki sokat itt ne predikallyon,
Hanem rövid szóval, s igazságot mondgyon!

SOCIUS PRIMUS

Mi nem jöttünk ide semmi gonosz végre,
Hanem csak e földnek kis szemlélésére.

BARBARUS TERTIUS

135 Lanczokat, kőtelet s békot majd szemlélték,
Majd egy búdós temlecz fenekre tétettek.

(Capiuntur)

A MŰ ADATAI

A drámatörödéket közölte: *Bajay 1895.* 193–196. Ugyanitt megjelentette a Pomum Theodosii Imperatoris című, Miskolcon 1763. augusztus 10-én színre vitt dráma programját, valamint a Vinculum mutuae conjunctionis című magyar nyelvű és az Actus declamationis unicus című latin nyelvű dráma egy-egy részletét. Ezekről *Bajay 1895.* (193.) az alábbiakat írja: „találtam még a Minorita-rend levéltárában két teljesen kidolgozott színműre 1763. évből, melyek közül az egyik latin nyelven, a másik magyar nyelven íratott. A szerző neve ismeretlen. Az egyik címe: Vinculum Mutuae Conjunctionis, ez áll 3 felvonásból, s mindenik felvonás öt jelenetből, s daczára latin címének, magyar nyelven van írva, az Epilogus belőle hiányzik.”

A Bajay idejében még meglévő drámakézirat azóta elveszett vagy lappang. Nem található sem a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltárban, sem a Kossuth Lajos Tudományegyetem Könyvtárában, ahová a miskolci minorita rendház és gimnázium levél- és könyvtárának töredékei kerültek.

A dráma szövegét Bajay után *Szendrei* közölte 428–465. A miskolci minorita gimnázium XVIII. századi színjátszásáról a *Historia Domus* alapján új adatokat közöl: *Kilián 1977.* A háztörténet feltételezhetően több kötetéből csak az 1766-ban megkezdett áll a kutatók rendelkezésére. Az 1763-ban bemutatott Vinculum mutuae conjunctionis című drámáról *Szendrei* újabb információkat adni nem tudott.

SZERZŐ, SZÍNRE VIVÓ

Bajay Amand sem a drámaszerző nevét, sem a miskolci rendezőét nem ismeri. Nicolaus Avancininek, a maga korában igen népszerű jezsuita szerzőnek (1612–1686) 1660-ban Neuburgban jelent meg a *Fides conjugalis, sive Ansberta sui conjugis Bertulphi e dura Captivitate liberatrix* című drámája (*Müller 32–33.*)

Nincs arra vonatkozóan adat, hogy a miskolci minorita tanárok közül ki fordította vagy adaptálta ezt a latin drámát magyarra. Személyére azonban következtetni lehet. A bemutató Miskolcon 1763-ban történt. Ekkor még csak négy osztályos volt a miskolci gimnázium. A grammatisták és a syntaxisták magisztere Knáisz Mihály volt, a parvistáké Kovács László. Nagyon valószínű, hogy a darabot a felső két osztály tanulói adták elő, s ha ez a feltételezés helytálló, akkor a miskolci rendező s talán az adaptátor is az írói tevékenységéről egyébként ismeretes Knáisz Mihály volt. Életrajzát közölte: *Monay 1953b 78–79.* Knáisz 1735. június 2-án született Ikervárott (Vas m.), 1755-ben lépett a minorita rendbe. 1756-ban és 1757-ben Nyírbátorban, 1758-ban és 1759-ben Eperjesen folytatott teológiai és filozófiai tanulmányokat. 1760. március 24-én szentelték pappá. Már tanulmányi ideje

135 kőteletek [Szótagszám miatt jav.]

alatt szerzett tudományos fokozatot. 1757-ben Osztrovszky Valerián Placita ex philosophia rationali című munkájából declamált Liptai Józseffel együtt a nyírbátori konvent előtt. 1758-ban pedig ugyanennek a szerzőnek Propositiones ex philosophia peripatetica című művéből vizsgázott. (Nagykároly, 1758.). 1759-ben Boutauld Michel Consilia sapientiae sive collecta selectaque Salomonis axiomata című művéből Eperjesen szerzett fokozatot (*Komjáthy Miklósné* 79, 369.).

Pappá szentelése után három esztendeig eltűnik szemünk elől. Miskolcon 1763-tól 1765-ig tanított. Ez után ugyanitt lelkészi szolgálatot látott el. 1771 és 1774 között a miskolci gimnázium igazgatója volt. 1774. június 12-én magisteri címet kapott. 1775-től a magyar rendfőnök titkári tisztét töltötte be. 1777. június 13-án az egri minorita rendház historia domusát még ugyanezen a címen írta alá. 1777-től Imregén, 1780-tól Aradon, 1783-tól újra Miskolcon volt házfőnök. Lugoson az 1791. évi megválasztása után csak öt hónapig tartózkodott, mert Aradra kellett távoznia, ugyancsak házfőnöknek. Valószínűleg 1800-ig vezette az aradi házat. 1800-tól az egri papnevelő intézet igazgatója lett. Nyugdíjba Miskolcra vonult vissza, s 1824. április 14-én itt is halt meg (*Monay 1953b* 57–58.; *Inventarium Nyirbatoriense anno 1749. 758.; Act. Capit. in Hung. S. Elisabeth; HD OMF Conv. Eger III. 22, 38, 51, 91, 204–205, 214.*).

Knáisz Mihály nem ok nélkül kapott magiszteri címet. 1803-ban kiadta a magyarországi minorita rend történetét. Ez után lefordította Nicolaus Terzago gyakorló lelképásztori célokat szolgáló munkáját: *Instructio practica de fideli administratione Sacramenti Poenitentiae iusta tenorem doctrinae Ritualis Romani ab [...] Nicolao Terzago de impedimentis matrimonii et Dispensationibus ad usum neo confessariorum aucta ac [...] in latinum conversa [...]* (Posonii, 1807.) Utolsó jelentősebb munkája magyar nyelvű: *Bevezetés a római catholica Anya-szent-Egyházzal ellenkezők némely fontosabb tanítási tikkelyeinek megoldására*. Mely elsőbben deákbul németre most pedig németből magyarra fordíttatott (Kassa, é. n.).

Knáisz Mihály drámaírói, rendezői tevékenysége eddig ismeretlen volt.

FORRÁS

A miskolci színre vivő *Avancini* drámáját használta forrásul. A töredékben ránk maradt magyar drámaszöveg, valamint az eredeti latin nyelvű dráma egyezést, de feltűnő eltérést is mutat. *Knáisz* drámája Bertulfus házában kezdődik, mikor az előkelő úr elhatározza, hogy a Szentföldre utazik. Felesége Ansberta hiába kérleli, hogy tegyen le utazási tervéről vagy vigye magával, Bertulfus hajthatatlan. Ansbertát szolgáláira bízta, s néhány társával el is utazik. Amint azonban a szárazföldre ér, a barbárok azonnal elfogják. Ez a bevezető részlet nem található meg *Avancini* drámájában, amely Bertulfus fogságával kezdődik. Ez az eltérés indokolja azt a sejtésünket, hogy a miskolci színre vivő a teljes drámát szabadon fogalmazta át. Erre utal egyébként az is, hogy a miskolci darab három felvonásában öt-öt jelenet található, *Avancini* darabját viszont *Argumentum* és *Prologus* vezeti be, az első actusban kilenc, a második actusban tizenhárom, a harmadik felvonásban nyolc, a negyedik actusban tizenegy, az ötödikben pedig nyolc jelenet található. Az első négy actust *Chorus*, az ötödiket pedig *Epilogus* zárja. A töredék és a forrásul felhasznált dráma cselekménymenetének összehasonlítása kedvéért közöljük *Avancini* darabjának a programját.

Egyébként Beethoven *Fidelio* című operájának szöveggönyve is feltűnő rokonságot mutat az *Avancini*-darab cselekményével. Mint ismeretes, ezt a szöveggönyt Jean Nicolas Bouilly írta.

FIDES CONJUGALIS SIVE ANSBERTA SUI CONJUGIS BERTULFI E DURA CAPTIVITATE LIBERATRIX

Viennae Austriae M. DC. LXIX.

ARGUMENTUM

Bertulfus e Germania Princeps in terram sanctam peregrinus Conjugem suam Ansbertam Ministris commendat. Peregrinus a Barbaris in captivitatem trahitur. Aerumnas suas e carcere ad Ansbertam perscribit: illa simulatam adventus sui excusationem reponit: mutato tamen habitu, et fidicinem mentita se mari committit, et feliciter ad locum appellit, quo vincus tenebatur Bertulfus.

Hic incipit Poësis

Musicae nomine insinuat se in aulam Tyranni; adsciscitur in Ephoebum; arte sua lucratur Regis gratiam, et impetrat sibi Bertulfum donari. Nacta fugiendi occasionem, eripit se suumque Bertulfum ulteriore periculo. Dum Bertulfus Ansbertae suae, sed sub virili habitu sibi ignotae, contra Ansbertam de fide non servata queritur, agnoscit tandem eam ipsam esse Ansbertam conjugem suam. Hinc quae gaudia? qui affectus? Bidern. lib. 2. Acroam. 2.
Data Viennae Aug[usto] Imp[eratori] Leopoldo et Margaritae, Ludis Nuptialibus 1667.

Fabulam sic contexit Poëta

PROLOGUS

Vulcanus. Duo amantes. Fides conjugalis. Discordia. Duo amantes a Vulcano conflari petunt. Remittuntur ad Fidem Conjugalem. Haec ex annulis a choro Amorum coelitus allatis molitur catenam. Inturbat labore Discordia cum furoribus. E media lucta Amorum chorus in Auras evadit: Amantium alter Captivus abstrahitur.

ACTUS PRIMA

Scena prima. Bertulfus solus.

Bertulfus in carcere relegit Ansbertae literas, seque; ab ea desertum lamentatur.

Scena secunda. Ansberta. Brunellus.

Ansberta appropinquat portui: mutat habitum et nomen; praeoccupat musica Barbarorum animos.

Scena tertia. Barbari. Ansberta. Custos portus.

Ansberta in portum admittitur; ad cuius melos Barbari in choreas aguntur.

Scena quarta. Florillus solus.

Florillus Regis Ephoebus occulte Catholicus barbaram detestatur crudelitatem: optat sortem animae suae meliorem.

Scena quinta. Ansberta. Brunellus.

Ansberta intelligit luctaturos jussu Regio cum feris captivos. panes coëmi jubet, exploratura, an eos sinatur in captivos distribuere.

Scena sexta. Praefectus Praetorii. Ansberta. Bertulfus.

Ansberta distribuit captivis transeuntibus panes: viso Bertulfo animo liquitur: sibi reddita simulat se captivorum aerumnis tacta defecisse.

Scena septima. Ansberta. Brunellus.

Ansberta, ubi etiam Bertulfum ad luctam cum feris deduci advertit, dubitat, an adesse se spectaculo conveniat: adesse tamen decernit.

Scena octava. Rex. Ansberta.

Editur spectaculum luctae captivorum cum feris. Virtus Bertulfi dilaudatur.

Scena nona. Ansberta. Brunellus.

Ansberta sua gaudia explicat, quae de spectaculo hausit.

Chorus. Duo amantes, Consilium. Industria.

Amans Amatam captivum quaerit. A Consilio et Industria assumitur, et in viam deducitur.

ACTUS SECUNDUS

Scena prima. Ansberta. Brunellus.

Ansberta parat literas pani inclusas Bertulfo dandas.

Scena secunda. Chorus Captivorum.

Captivi lamentantes aulam everrunt spectante ex occulto Ansberta.

Scena tertia. Praefectus Praetorii. Ansberta. Brunellus. Bertulfus.

Ansberta viso Bertulfo prope erat, ut se proderet, sed caute Brunellus ejus verba in alium sensum detorquet. Dat Bertulfo in pane literas.

Scena quarta. Brunellus. Ansberta.

Brunellus exprobrat Ansbertae data impotentis amoris signa, et docet vincendam naturam, ut meditata procedant.

Scena quinta. Chorus Venatorum.

Venatores ad augendum festi Genethliaci luxum, feras insequuntur.

Scena sexta. Chorus Satyrorum.

Terrentur Satyri audito venationis signo.

Scena septima. Chorus venatorum.

Venatores tenui praeda capta, in novam incidunt.

Scena octava. Ansberta. Brunellus.

Tyrannus statuit captivos in sui Natalis diei spectaculum ferro immolare.

Scena nona. Praefectus Praetorii. Rex. Ansberta. Bertulfus.

Jussu Tyranni tres e captivis destinantur in victimam. In delectum jubentur ludere. Spectat ex occulto

Ansberta. Sors Sinistra cadit in Bertulfum.

Scena decima. Brunellus. Ansberta. Rex. Bertulfus.

Erumpit ex latebris Ansberta; se pro Bertulfo in mortem offert. Miratur amorem Tyrannus. Jubetur uterque carceri mancipari.

Scena undecima. Brunellus solus.

Brunellus, abducta in carcere Ansberta, quid sibi agendum spem inter et metum deliberat.

Scena duodecima. Florillus. Brunellus.

Occurrit Florillus; Catholicum se fatetur, et in se recipit Ansbertam commendare ab arte plectri.

Scena tredecima. Bertulfus. Ansberta.

Bertulfus et Ansberta in distinctis carceribus terrentur a spectris.

Chorus. Duo Amantes. Tyrannis. Discordia. Furoris.

Duo Amantes paria subeunt pericula.

ACTUS TERTIUS

Scena prima. Bertulfus solus.

Bertulfus inter serviles labores meminit cum solatio literarum in pane acceptarum, doletque illum (ut rebatur) adolescentem sui causa periclitari.

Scena secunda. Florillus. Bertulfus.

Florillus aperit Bertulfo, rimam melioris spei per adolescentem peregrinum aperiri. Hic se neque scire, neque credere simulat.

Scena tertia. Rex. Gratillus. Florillus. Chlorinus.

Rex in horto recentem auram capit: recreatur ab Ephoebis. Florillus ex occasione commendat Bartenam (Ansbertam) ab arte chelys.

Scena quarta. Gratillus solus.

Gratillus odium concipit in Florillus ob praelatum sibi in arte plectri Bartenam (Ansbertam).

Scena quinta. Ansberta. Florillus.

Educitur ex carcere Ansberta, ut chely Regem recreet.

Scena sexta. Florillus. Ansberta. Rex.

Sistitur Ansberta Regi; coram eo ludit: Placet. Optare jubetur. Optat Bertulfum liberum: datur ei in servum; ipsa inter ephoebos adlegitur.

Scena septima. Florillus. Brunellus.

Florillus Brunello prodit, quae cum Ansberta apud Regem sunt acta, et spem facit melioris eventus.

Scena octava. Brunellus. Ansberta. Bertulfus.

Ansbertae sub Bartenae nomine latenti devovet se in servum Bertulfus: cui illa spem fortis melioris facit.

Chorus. Tyrannus. Fides Conjugalis. Duo Amantes. Amoris Victoria.

ACTUS QUARTUS

Scena prima. Praefectus solus.

Praefectus Aulae, an omnia sint parata ad Natalis diei spectacula, circumspicit.

Scena secunda. Praefectus [Aulae]. Rex.

Eduntur Regi Natalitia spectacula a civibus Nobilibus et Militibus.

Scena secunda. Primum spectaculum. Plebis. Vita. Affectus Plebis. Tempus.

Vitam persequitur Tempus tuetur eam Affectus plebis; Cui pennas evellit, et stare jubet ad vitam Regis.

Spectaculum Secundum. Nobilis Aulicus. Rex.

Nobilitas fugacem fortunam insequitur, et captivam Regi sistit.

Spectaculum Tertium. Felicitas. Genius Regis. Fortitudo. Fidelitas.

Fortitudo et Fidelitas. Militum nomine, Rege a Furorum impetu defendunt.

Scena tertia. Gratillus. Florillus. Charitinus. Blandinus.

Indignatur Gratillus Ansbertam primum inter Ephoebos locum obtinuisse, Florillus simulate addicit

Hic incipit Poësis

Musicae nomine insinuat se in aulam Tyranni; adsciscitur in Ephoebum; arte sua lucratur Regis gratiam, et impetrat sibi Bertulfum donari. Nacta fugiendi occasionem, eripit se suumque Bertulfum ulteriore periculo. Dum Bertulfus Ansbertae suae, sed sub virili habitu sibi ignotae, contra Ansbertam de fide non servata queritur, agnoscit tandem eam ipsam esse Ansbertam conjugem suam. Hinc quae gaudia? qui affectus? Biderm. lib. 2. Acroam. 2.
Data Viennae Aug[usto] Imp[eratori] Leopoldo et Margaritae, Ludis Nuptialibus 1667.

Fabulam sic contextit Poëta

PROLOGUS

Vulcanus. Duo amantes. Fides conjugalis. Discordia. Duo amantes a Vulcano conflare petunt. Remittuntur ad Fidem Conjugalem. Haec ex annulis a choro Amorum coelitus allatis molitur catenam. Inturbat labore Discordia cum furoribus. E media lucta Amorum chorus in Auras evadit: Amantium alter Captivus abstrahitur.

ACTUS PRIMA

Scena prima. Bertulfus solus.

Bertulfus in carcere relegit Ansbertae literas, seque; ab ea desertum lamentatur.

Scena secunda. Ansberta. Brunellus.

Ansberta appropinquat portui: mutat habitum et nomen: praeoccupat musica Barbarorum animos.

Scena tertia. Barbari. Ansberta. Custos portus.

Ansberta in portum admittitur; ad cujus melos Barbari in choreas aguntur.

Scena quarta. Florillus solus.

Florillus Regis Ephoebus occulte Catholicus barbaram detestatur crudelitatem: optat sortem animae suae meliorem.

Scena quinta. Ansberta. Brunellus.

Ansberta intelligit luctaturos jussu Regio cum feris captivos. panes coëmi jubet, exploratura, an eos sinatur in captivos distribuere.

Scena sexta. Praefectus Praetorii. Ansberta. Bertulfus.

Ansberta distribuit captivis transeuntibus panes: viso Bertulfo animo liquitur: sibi reddita simulat se captivorum aerumnis tacta defecisse.

Scena septima. Ansberta. Brunellus.

Ansberta, ubi etiam Bertulfum ad luctam cum feris deduci advertit, dubitat, an adesse se spectaculo conveniat: adesse tamen decernit.

Scena octava. Rex. Ansberta.

Editur spectaculum luctae captivorum cum feris. Virtus Bertulfi dilaudatur.

Scena nona. Ansberta. Brunellus.

Ansberta sua gaudia explicat, quae de spectaculo hausit.

Chorus. Duo amantes, Consilium. Industria.

Amans Amatam captivum quaerit. A Consilio et Industria assumitur, et in viam deducitur.

ACTUS SECUNDUS

Scena prima. Ansberta. Brunellus.

Ansberta parat literas pani inclusas Bertulfo dandas.

Scena secunda. Chorus Captivorum.

Captivi lamentantes aulam evertunt spectante ex occulto Ansberta.

Scena tertia. Praefectus Praetorii. Ansberta. Brunellus. Bertulfus.

Ansberta viso Bertulfo prope erat, ut se proderet, sed caute Brunellus ejus verba in alium sensum detorquet. Dat Bertulfo in pane literas.

Scena quarta. Brunellus. Ansberta.

Brunellus exprobrat Ansbertae data impotentis amoris signa, et docet vincendam naturam, ut meditata procedant.

Scena quinta. Chorus Venatorum.

Venatores ad augendum festi Genethliaci luxum, feras insequuntur.

Scena sexta. Chorus Satyrorum.

Terrentur Satyri audito venationis signo.

Scena septima. Chorus venatorum.

Venatores tenui praeda capta, in novam incidunt.

Scena octava. Ansberta. Brunellus.

Tyrannus statuit captivos in sui Natalis diei spectaculum ferro immolare.

Scena nona. Praefectus Praetorii. Rex. Ansberta. Bertulfus.

Jussu Tyranni tres e captivis destinantur in victimam. In delectum jubentur ludere. Spectat ex occulto

Ansberta. Sors Sinistra cadit in Bertulfum.

Scena decima. Brunellus. Ansberta. Rex. Bertulfus.

Erumpit ex latebris Ansberta; se pro Bertulfo in mortem offert. Miratur amorem Tyrannus. Jubetur uterque carceri mancipari.

Scena undecima. Brunellus solus.

Brunellus, abducta in carcere Ansberta, quid sibi agendum spem inter et metum deliberat.

Scena duodecima. Florillus. Brunellus.

Occurrit Florillus; Catholicum se fatetur, et in se recipit Ansbertam commendare ab arte plectri.

Scena tredecima. Bertulfus. Ansberta.

Bertulfus et Ansberta in distinctis carceribus terrentur a spectris.

Chorus. Duo Amantes. Tyrannis. Discordia. Furoris.

Duo Amantes paria subeunt pericula.

ACTUS TERTIUS

Scena prima. Bertulfus solus.

Bertulfus inter serviles labores meminit cum solatio literarum in pane acceptarum, doletque illum (ut rebatur) adolescentem sui causa periclitari.

Scena secunda. Florillus. Bertulfus.

Florillus aperit Bertulfo, rimam melioris spei per adolescentem peregrinum aperiri. Hic se neque scire, neque credere simulat.

Scena tertia. Rex. Gratillus. Florillus. Chlorinus.

Rex in horto recentem auram capit: recreatur ab Ephoebis. Florillus ex occasione commendat Bartenam (Ansbertam) ab arte chelys.

Scena quarta. Gratillus solus.

Gratillus odium concipit in Florillus ob praelatum sibi in arte plectri Bartenam (Ansbertam).

Scena quinta. Ansberta. Florillus.

Educitur ex carcere Ansberta, ut chely Regem recreet.

Scena sexta. Florillus. Ansberta. Rex.

Sistitur Ansberta Regi; coram eo ludit: Placet. Optare jubetur. Optat Bertulfum liberum: datur ei in servum; ipsa inter ephoebos adlegitur.

Scena septima. Florillus. Brunellus.

Florillus Brunello prodit, quae cum Ansberta apud Regem sunt acta, et spem facit melioris eventus.

Scena octava. Brunellus. Ansberta. Bertulfus.

Ansbertae sub Bartenae nomine latenti devovet se in servum Bertulfus: cui illa spem fortis melioris facit.

Chorus. Tyrannus. Fides Conjugal. Duo Amantes. Amoris Victoria.

ACTUS QUARTUS

Scena prima. Praefectus solus.

Praefectus Aulae, an omnia sint parata ad Natalis diei spectacula, circumspicit.

Scena secunda. Praefectus [Aulae]. Rex.

Eduntur Regi Natalitia spectacula a civibus Nobilibus et Militibus.

Scena secunda. Primum spectaculum. Plebis. Vita. Affectus Plebis. Tempus.

Vitam persequitur Tempus tuetur eam Affectus plebis; Cui pennas evellit, et stare jubet ad vitam Regis.

Spectaculum Secundum. Nobilis Aulicus. Rex.

Nobilitas fugacem fortunam insequitur, et captivam Regi sistit.

Spectaculum Tertium. Felicitas. Genius Regis. Fortitudo. Fidelitas.

Fortitudo et Fidelitas. Militum nomine, Rege a Furorum impetu defendunt.

Scena tertia. Gratillus. Florillus. Charitinus. Blandinus.

Indignatur Gratillus Ansbertam primum inter Ephoebos locum obtinuisse, Florillus simulate addicit

8.

**ISZONYÁN KEGYETLENKEDŐ KARAKALLA
ÉS AZ IGAZSÁGÉRT MEGHALÓ PAPINIANUS**
MISKOLC, 1767. AUGUSZTUS 1–2.

Rendezte: KOVÁCS BOLDIZSÁR (Kanta, 1768)

Iszonyán kegyetlenkedő

KARAKALLA

és
az igazságért meg halo

5

PAPINIANUS

Keserves játék,
mellyet

HIVen Le raIzoLt' és foLIJtatott a' kantai HatoDIk, és ótóDIk
IskoLákban LéVó Deákság.

A' Játék állapottya:

10

Karakalla Severus Attyának halála után az egyedül valo országlásra
vágodván, Getat, az ócsét meg őli, és hogy minden boszszuállásnak
félelme nélkül kegyetlen uralkodását bátorságosan folytathassa, Getá-
nak hiv baráti kőzűl is mint egy husz ezereket dűhőson fel konczoltat,
a'kik kőzöt vala egy igen bölcs, tőrvény tudo, Romai Polgar, Papinianus
15 nevű, a' kinek fiaval edgyút fejét vétette, mivel hogy ócse ellen valo
gyilkosságát a' Romaj Nép előt nem akarta helyyesnek ismerni. Spartia-
nus Romaj történetekről irt könyvének 12. Része és Gevártius § 26.

A' Beszélgető személlyek.

20

KARAKALLA Romai császár

PAPINIANUS Tőrvény tudo bölcs

METELLUS Karakallának Tanácsossa

POLYDORUS Fő Hadi Vezér

MAKRINUS Ugyan fő Vezér

GETA, Karakallának ócse ugyan Romaj császár

Joannes Fogon Poëta

Antalffi Michaël Rhetor.

Josephus Turi Poëta.

Lakatos János Poëta.

Ótes Antal Poëta.

Illustris Fridericus Ernst
Rhetor

1 Is(o)zonyán [Az o-ra ráírva a z.]; [A jobb
margón a kegyetlenkedő szó után:] 3. [Jelzi,
hogy ez a kolligátum harmadik drámája.]

18 Romai császár [Beszúrva a KARAKALLA
és a Joannes közé és fölé.]

25 AGAMESTOR Romaj Polgár, Getanak Tanácsossa Turi Sándor Poëta
 ROSCIUS Udvari fő igazgato Darvas János Poëta
 RUTILUS Romaj Polgár Fülöp Ferencz Poëta
 VALERIUS Papinianusnak fia Miko Josef Grammatista

Ezek után következnek az Eneklők, Vitezek, Poroszlok, s. a. többi

ELSŐ VÉGEZÉS

ELSŐ KIMENETEL

KARAKALLA

30 Valo, ugyan valo, kedves hiveím, Vitézím, hatalmam alá hajlottak
 Roma birodalmának roppant tartományi, térdet fejet hajtának hatal-
 masságomnak mindenféle nemzetek. Hogy rettentő erőmnek nagyob
 terjedésével dicsekedhessem, uj világot kel keresnem, melyre díadalmas
 karomot ki terjeszszem. De mégis mindaddig tetészet boldogságomban
35 telyes nyugta szívemnek nem lehet, és minden dicsőségemet merő
 árnyéknak álítom, míg ócsémnek ellennem kúszkódó buta bátorságát
 földíg le nem rontom. Az Egek se szenvednek két napot, Romának se
 lehet údvösséges, ha ketten uralkodnak. Azért ti rátok támasztom
 ügyemet, szerelmesím, legyetek védelmezői veszélyben forgo életem-
 nek!

POLYDORUS

40 Vidámítsa díadalmas nevednek dicsősége ujjabb meg ujjabb sugárral
 szélles e világot! Testemet, lelkemet hiv szolgálatodra ajánlottam, tsak
 tudgyam tellyes szándekodot, akaratodot, egybe tellyesítek mindene-
 ket. Gétának még ma végéré járok, ha poroncsolod.

METELLUS

45 Felséges Császárom, nem batorsagos szándekod, tudod, egész Roma
 kedvelli Gétát. Magadnak ártasz, ha őtet meg bántod, kész ő érette
 fegyverbe öltözni az ország. Gondold meg, mire veted fejedet!

KARAKALLA

50 Tudom, tellyes lészen veszedelmekkel játékom, de el nem szenvedhe-
 tem életemet epesztő dőlfösségét. Edes Atyámnak ki mulása után egy
 aránt országol, e' gerjeszti felette valo boszorkodásimat, viseli ostaba
 féjén a' fejedelmi koronát, forgattya Roma birodalmának arany pálczá-
 ját, nincs semmi különbség. Ezeket szenvedgyem? Első szúlóttye
 Severusnak én vagyok, első ura lészek az országnak, Polydore. A' te
 húségedbe vetem szándekomot, remélem mindeneket pontba tellyesit-
 tesz.

52 vagok

POLYDORUS

55

Semmi e' kerek földön nem lehet, a' mit véghez ne vigyek; éjjeimet, napjaimat hasznodra fordítom, életemet eretted fel ajánlom, akaratodhoz szabom mindenemet, Ócsédet még ma markodba keríttem. Hiddel meg nem jáczodtattya vigyázo gondosságomat, tórbe ejtem ügyefogyot voltát, eskúszóm az egekre.

KARAKALLA

60

Felely meg tehát Vitézi ígretídnek, eregy, lass dolgozhoz!

POLYDORUS

Utánnam tartsatok, vitézek, hálomban szorítottom maaz istentelent!

METELLUS

Visgáld meg, fontold meg jobban a' dolgot fejedelem! Vess ulyolag számot eszeddel, es az után intezdel magadot, mert hid el, Gétának halála nagy veszélybe boritya fejedet!

KARAKALLA

65

Nem féllő semmi veszedelem, fel vadnak már forralva mindenek. Hiv hoszám Polydorus, kész a' Vitézség minden szempillantásban ki támadni mellettem; sok számu hadi népével Makrinus it terem nem soká, könnyen le csepüllyük, ha gátot mérészel vetni valaki ügyünkben.

METELLUS

70

Téritsen jobb szándékra a' jozon erkölcs! Homályba borittya e' gonosz el tőkélés minden erkölcsös fényességedet, mellyel mind eddig egész világ előtt rogyogtál, tündöklöttél.

KARAKALLA

75

Eppen jokor érkesztek, vitéz barátim. — — — Te pedig hagy békét, tóvább ne untasd füleimet e' féle buta beszéddel, mást várok én most te tólléd! Nincs már e' világon semmi erkölcs, minden csak merő fortély, es ravaszság.

METELLUS

Ha így tselekszel, fejedelem, mit fog felólled mondani Roma birodalma? Mít fog szollani szélles ez világ? Mít hirdet a' nép? Véledé, melly nagy gyálászatodra fog válni egekben ható gyílkosságod?

KARAKALLA

80 Ne fonnyaszd annyira ez iránt eszedet; ha mindenkor a' mit a' világ vagy emberek mondanak, tekentyúk, soha semmi bátor erkölcsöt nem mutatunk. Meg retten a' világ e' kemény példától. S ki mérészel azután bátor szível szollani?

METELLUS

Csak egy hurt pengetz, a' mint látom. Maradgy magadnak!

KARAKALLA

85 Csak ballagj, vesz tanácsiddal edgyút, már te is Gétának Czinkossá lóttel? De nem szűnik haragom, míg e' világból Géta ki nem költözik. Utánna indulok magamís, adgyatok szerencsét Csillagok! — — Ti pedig vitézek serény vigyázással minden rést el alyatok, hogy méltó haragomnak sullyát elne kerülhesse!

MÁSODIK KIMENETEL

MAKRINUS

90 Boldogtalan ora, mire juttadtad Roma birodalmát, hogy ílly kegyetlen dühösködésre forraltad fejedelmit? Dul, ful Karakallanak engesztelhetetlen haragja, maga sem tudgya, kin tégye szörnyű kegyetlenségének első példáját. Ártatlan ócsére for most dühössége, hogy többeknek az után onthassa vérét. Altal látok mindeneket, nincs semmi reménség, hogy meg teríthessük országunknak veszelyre indult állapottyát; rakvak 95 mindenek leselkedő veszelyekkel. Ugy tartom, hogy minden szempíllantás életére jár ártatlan herczegemnek.

METELLUS

Barátom, hová lett a' Csaszar?

MAKRINUS

A hova dühödöt kegyetlensége vonta.

METELLUS

100 O átkozot! — — Papiniane, már vegbe ment, amítől tartottál, hasznos tanácsodot fel forgatta Julia.

PAPINIANUS

105 Ellenkezzék ámbár Julia, nem bánom, *de még* tanácsimot eppen felnem dulta, él még Géta, tudom, oly könnyen nem enged nékíek. Miis mellette legyünk egy szível, és bátron sűrgessünk mindeneket. Nem hizelkedni, hanem használni kívánok én mínd Császárimnak, mínd pedig hazám-
nak.

METELLUS

Tettem, a' mit tettem, de haszontalan vala minden tanácsom, sőt nagyobb boszura forrallyuk dühödöt haragját, ha újra untattyuk e' féle tanáccsal.

MAKRINUS

110 Keső minden tanácstok, már Gétát nyomozza, vagy talán hálójábaís kerítete.

PAPINIANUS

Nem gerjedhet szíve méltán haragra. Ne kessünk, előzzük meg Istentelen szándékát!

METELLUS

Mit tehetünk? Ellent ál mindenben Julía, sőt Karakallánakís el tőkéllet szándéka, hogy Géta meg hallyon. Veszünk kel, ha szollunk.

PAPINIANUS

115 Ámbár izetlen légyen tanácsunk, de mégís, ha fel kiáltunk egy szóval, szívére vészi, melly hasznos légyen a' békességnek meg tartására, szükséges a' védelemre és kívánatos a' dicsőségre.

METELLUS

Telleyes kívánsága Karakallának, hogy egyedül uralkodgyék. Így béke-ség lészen. Ha ezt javaslod Gétának, kedves lesz tanácsod.

PAPINIANUS

120 Távvul legyem töllem! Soha Gétának, hogy az országot által adgya, nem tanácslom. Severus egyaránt hatta míndkettőjére, együtt uralkodgyanak.

METELLUS

Keső minden dolgunk, már utánna leselkedik Polydorus is számos vitézekkel, hogy meg ejthesse.

PAPINIANUS

125 Ha most, mídön védelme a' vitezség Gétának, bátorságban nem lehet, mi nagy veszélyre veti fejét, ha az országtol magát meg fosztya? Maga volna magának végső romlása.

METELLUS

Mennyünk, ha údvösségét akarjuk Gétának, mert veszedelmes most csak egy szempillantástís mulatni.

INTERMEDIUM

HARMADIK KIMENETEL

PAPINIANUS

130 Polydore, nem tudom, mi lehet, hogy már teís az ártatlan hercegnek
halálát szomjuhozod. Eze hazádhoz, nemzetedhez hittel petsételt hűsé-
ged? Ezeké ama vitézi érkölcséid, melyekkel veszelybe forgo hazádnak
kétcséges ügyét kel vala támogatnod? Hová ragadot délczeg indulatod,
135 hogy Karakallának buta kívánságát olly szorgalmatos ügyekezettel
tellyesittenéd? Mosni akarjátok vérében gyilkos kezeteke, mellynél
ártatlanabbat soha Roma nem nevelt? Miert meny útó követek boszut
nem ál e' méltó heréken, ügyefogyot hazánknak szertelen pazérloin?

POLYDORUS

140 Nem tudom, mi tündér gyanu útközött fejedben. Talán azt véléd, hogy
Gétához mindenkör köteles hűségemet olly könnyen falba rugom?
Karakallának vesztetem szeme fényét színes ajánlásommal, sőt azon
vagyok, hogy Gétának hasznára lehessek.

METELLUS

Szemedből ki nészem, hogy csupa álnokság minden, a' mit mondasz.
Nem te kötelezéde magadot Gétának el fogására? Nem te esküvelé
fejére ártatlan hercegednek?

POLYDORUS

145 Nem minden szín mutat igazat, barátim, így kelle fortelyos praktikám-
mal élni, hogy el ne vesznek.

PAPINIANUS

150 Vald meg tehát, ha Gétához igaz szivességed, mi titkos tanácsot kohola
Julia Karakallával! Tartok tőlle, ne talán ál orczás ravasságával füstbe
tüntesse fel tet szándékunkat, és a' bekességnék színlet neve alát órókós
veszélybe borítsa hazánkot.

POLYDORUS

Se hirem, se tanácsom ebbe.

METELLUS

Fel háborodot elmével es komor tekintetel méne bé Julia, illy szertelen
Jelenésből semmi jot nem jövendölhetek.

142 minden (álnokság mind)
143 esküvelé

148 fustbe

PAPINIANUS

155 Már údvösségesb tanács nem juthat eszembe, hanem hogy nap kelet
Gétát, nap nyugot ímádgya Karakallát; így örök békesség léssen. Erre
ajánlották magokat a' hercegek, tudgya ezt Júlia, ezek furdallyák,
gyótrík és emésztik dágályos szívét.

METELLUS

160 Vallyon mi boldogtalan költe volt e' máí napnak? Szerencsétlen
csillagok! Hát egy aszonynak akarattyához vagyon kötve Romának
mínden úgye?

POLYDORUS

Hazontalan félelemel homályosittyátok e' máí napot, melynél őrvende-
tesebb Roma várossának soha fel nem víradot. Mi haszna vagy kára
Julíanak, ha fiai közt az ország el osztatik? Nem vethet gerebent illy
hasznos dologban.

PAPINIANUS

165 Míndenkor nagyra vágyodo volt szíve Juliának, most Sévérussal edgyút
koporsoba száratot mínden tehetsége, országolnak fíái a' fő rendek
akarattyából, nem annyok tetzéséből. Ezek forrallyák szívet, ezek
gyúllóltetik és emésztik Getát. Most Karakallát szereti, míre nem veheti
170 vak mérészsége? Míndenkor társa volt a' buja szeretetnek a' kegyetlen
dühóskódés.

METELLUS

Valoban sűrű veszélyek áradnak fejűnkre.

PAPINIANUS

Régen, régen által láttam e' fen forgo fergetegnek ránk rohano árjaít.
Bár adgyák az egek, hogy meg gázolhassuk!

POLYDORUS

175 Had kenyekre ínkáb a' hercegeket, hogy sem illy kegyetlenségnek el
nyóghetetlen sullyát szenvedgyed.

PAPINIANUS

Ha nem szollok édes hazám mellet, tunya halgatásom dullya fel Romát.

METELLUS

Ha szollasz, magadot, nemzetedet elveszted. És mi reménség potollya
halhatatlan károdot?

PAPINIANUS

180

Veszen ámbár életem, nem bánom, csak kedves hazámnak, népemnek veszélybe forgo ügyét meg téríthessem, nem rettentí senki haragos dágállya igaz szeretettel langozo szivemet. Romának Isteni, ti láttyátok, hogy Romának utolsó romlásra rohano sorsát kívánom támogatni, adgyatok erőt testemnek, szivemnek mérész bátorságot, hogy országomnak hanyot homlok döllöt állapottyát kívánatos boldogságra visz-

185

sza téríthessem!

POLYDORUS

Míndeneket kedvűnkre fordít a' szerencse; de ihol jön Geta.

NEGYEDÍK KIMENETEL

PAPINIANUS

Felséges herczeg, mi mérészség birta rá fejedet, hogy ílly gondotlanul lépnél az udvarba minden erő nélkül?

GETA

190

Batyámhoz valo szivességemhez semmi gyanu nem fér, a' kívánatos bekességnek őrvendetes reménye ősztőnőzött erre. Ne talán nagyob gyűlölséget forralnának vitézi seregím, ha jelen volnának.

POLYDORUS

Hertzeg, régen ohajtva ohajtya Juliá jelenlétedet, tellyes szándéka, hogy békessegre hozza ellenkező ügyeteket.

GETA

195

Színes hitegetésekkel, látom, akarjátok veszteni fejemet, de ámbár bilincsbbe szorullyanak kezeim, lábaím, mégis nem engedek gonosz kívánságoknak. Ugyanazon királyi vérből származtam énis, a' mellyből bátyám, egyaránt illet a' királyi páltza, és mégis csak az ő fel duzmat parancsolatit rágom, nyelem, emésztem, szenvedem kegyetlen uralkodását. Mintha tsak egyedül kevély bátyámnak szolgálattyára születtem volna. Kegyetlen csillagok, mire tartotátok bus fejemet!

200

POLYDORUS

Hiv voltam te hozzád mindenkor, mostis véremnek utolsó csőppeit ki ontani eretted kész vagyok; ki mentelek minden veszedelemből.

PAPINIANUS

Félni kel most minden ágtól. Fejedelem, nem a' te údvességedet ohajtya Juliá, hanem hogy inkább országodnak, életednek végére járhasson.

GETA

205

Mi gyanuból fessegeti eszmélkedésed e' veszélyes állapotot?

PAPINIANUS

Metellus jelen volt, jelen volt Polydorus, halloták, mi nagy dühösséggel buzgot te ellened bátyádnak mérge, megsem nyukszik mind addig, míg telhetetlen szomszúságát ártatlan vereddal nem olytya.

GETA

210

Mit? Véremmel akarja kegyetlen testvérem gyilkos kezeit förtőztetni, és Atyámnak királyi székét e' képpen mocskolni? Mit tegyek, hova fordullyak illy kétséges ügyemben?

PAPINIANUS

Boldog léssen sorsod illy veszéllynek közepetteis, ha a' biradalmat el osztyátok. Meny bé, talán meg térített meg átalkodot szivét bátyádnak nyájás beszédid!

GETA

215

Minden dolog félelmes, jól látom, de ámbár életemnek ma vége légyen, mégis meg nem nyugszom mindaddig, míg bus fejemnek boldog vagy boldogtalan sorsát fel nem találom.

POLYDORUS

Ha Karakalla akarattyát nem telyesited, herczeg, országodtol keserves halálal kel meg válnod.

GETA

220

Atkozot szerencse! Mire juttattál? Ez volt még tehát héjja végső sonyoruságomnak. Nem vala elég, hogy illy sokáig túrtem, és szenvedtem testveremnek szörnyű ígája alat, már íhol felnem es rettegnem kel a' kénos haláltol. Irgalmatlan Istenek! Mire szúlettem e' világra, ha illy szerencsétlen sorsot adtatok, és illy korán a' keserves halálnak szörnyűségét kel kostolnom? Boldogtalan fejem, mire jutottam!

225

POLYDORUS

Hagy békét e' féle eszmelkedéseknek, majd magam szakasztom végét a' dolognak, te azonban, fejedelem, it tartoztasd magadot, vagy pedíg ha belé avatod, olly mesterséggel forgasd a' játékot, hogy engem soha belé ne keverj! Eljárok én azonközben majd hivatalomban, fogadom, hogy semmi hátra maradása nem léssen fel tet szándékunknak.

230

215 végé

GETA

235 Te reád bizom tehát szerelmes barátom, utolsó csöppeit úgy fogyaszt
reményemnek. Te légy továbbis kalauzom, gyámolom! Meny el bátyám-
hoz, es mond meg, a' mit nem mondhatok, de mondaní akarok: meg
szorult már bánatban elmém, és nagy keserűségben borult — — Ha
szaparán véghez nem viszed, még ma fogod látni hideg tetememet.

POLYDORUS

Távul légyen ez fejedelem! Fel tészem ímhol saját fejemet, hogy meg
nem nyugzom mindaddig, valamig hanyotlo állapotodot kívánt boldog-
ságra nem teritem; teged fog még ma imádni Roma birodalma.

GETA

240 Adgyanak az egek boldog ki menetelt feltet dolgaídban, szerelmes
barátom!

POLYDORUS

Csak távazzál ímmár, gondom lesz mindenre!

ÓTÓDIK KIMENETEL

POLYDORUS

245 Mely kőnyű kelepczébe ejteni egy maga bizot embert! Nem tudgya
szegeny, nem tudgya, mit sohajt. Fog ugyan, fog szemlélni Roma
bíradalma ulj fejedelmet, de koránt sem Getát, hanem Polydorust. Ha
azonban meg nem felelneis a' változo szerencse iparkodásímnak, nínsc
mitől tarthassak, hálomban vagyon már kerítve, majd cserbe hagyom
ötet, míndent le rázok magamrol, az után ő lássa. De látom kedvem
szerént folynak ma míndenek, veszem eszembe haboznak az egek,
250 kezemre jádzanak a' csillagzatok. — — — — De íhol jön Karakalla. —
— Soha alkalmatosabb időben nem érkezhettél, fejedelem, íhol eppen
most nyomoztam Getának s-társainak titkos tanácsit, kiis tanoltam már
mínden fortélyokat. Vigyáz magadra, mert vesztedre esküdt a' Romái
tanács, fegyverbe öltözöt az egész nép, ha józon tanácsal gerebent nem
vetsz úgyekezeteknek, még ma fejedre koczkáznak.

KARAKALLA

255 El híszem, barátom, el híszem, hogy sokan vesztemet ohajtyák, de
mégis nem lehet olly félelmes e' párt útóknak szándékok. Már Geta az
udvarba vagyon. Metelle, gyors sietseggel meny a' tanácshoz, ne talán
egy valaki buta mérészséggel fejedelmi akaratomat által hágja! El
végesztem Juliával, egyedül vagyok Romának Csázára.

231 csoppeit

344

METELLUS

260

Egybe telyesitek mindeneket!

KARAKALLA

Te pedig, Polydore, kettős ór állokkal minden ősvenyeket keményen őriztes, hogy senkinek ki menni, bé jőni senkinek szabad ne legyen, míg mindenek akaratomnak nem engednek! Ma minden per-patvar véget fog venni.

POLYDORUS

265

Pontba vadnak már telyesítve mindenek. Bezeg furtsán törődbe ejtette Papinianus mind Getát, mind pedig magát! Azt gondolya vala, hogy már véghez is vitte eszmélkedéseit. Így illet, hogy fízesse a' here csalárd álnokságát.

KARAKALLA

Mégis egy dolog rettent szándekomban.

POLYDORUS

270

Batorságos rést nyított ma a' szerencse régi kívánságodnak telyesítésére. Mítől tartasz tehát?

KARAKALLA

Getához van kapcsolva egész Romának szíve, ha gyilkoson meg ölöm, életemet vesztem.

POLYDORUS

275

Addig kedvelli őcsédet a' nép, míg életben vagyon, tiéd lesz az után mindeneknek szíve, néked hodulnak mind fejenként.

KARAKALLA

Ambár meghalna, így minden félelem es gyalázat nélkül kinyemre élhetnek!

POLYDORUS

Tunyák felette a' párkák, míg azok el metzik életének fonalát, te járj végire.

KARAKALLA

280

Boszut állanak az Istenek, ha ezt el követem, sőt a' népís ellenem fel indul.

POLYDORUS

285 Az Egek Istene, Jupíter, te vagy Romának törvényes *császára*, igasság
valami akaratod; ne fonyaszd soká elmédet ily hazontalan gondokkal!
Ha boldogul akarsz uralkodni, félre tegy minden tekintetet, mindenkor
ígasság volt az erőszak a' fő rendeknél. Romulus Remusnak vérét
ontotta, ugy lőtt első ura a' biradalomnak, senki nem ellenzette. Ha el
szalasztod ezt az alkalmatosságot, sohá többé fel nem találod. Egész
ügyedet szabad a' szerencséhez! Így boldog lészesz. Semmit kettségre ne
fordics! A' kőz nep törvénye a' kimenetel, nem az ígasság.

KARAKALLA

290 Meg győzted már felelmes szivemet, nem ís mulatok; egyedül azon
lészek, hogy e' világbol ki törőlyem Getát; vagy országától vagy életétől
még ma meg fosztom. E' törőmmel verem által szívét. Te azonban
szorgalmatos vigyázással légy minden felől, hogy valami támadás ne
légyen!

POLYDORUS

295 Bátor szivel légy minden dolgaídban! Én véghez víszem, a' mít poron-
csoltál — — — El méné. Vegereís jár *ma* ártatlan ócsének. Nagyob
reményem vagyon már nékemís. Ura lészek nem soká Romának,
hasonlo veszelybe dőjtőm Karakallát. Nem az ő, hanem a' magam
hasznát kerestem mind eddíg. Menyűnk már, vítezek, majd ki mutatya
300 a' szerencse, mí tévők légyűnk!

INTERMEDIUM

HATODIK KIMENETEL

GETA

305 Ma léssen ügyefogyot életemnek végső napja, ma kel meg kostolnom a'
kénos halálnak szőrnű keserúségét. Oh kegyetlen Egek! Míért nem
adatok boldogabb sorsot ártatlan fejemnek? Szerelmes Atyám, szerel-
mes Anyám, mire szűltetek ez árnyék világra, ha ily tsufos és gyalázatos
halálnak mérge által kel veszni gyamoltalan fejemnek? Ah, mostoha
szerencse, mire hoztad *ügyemet*! Íhol *testvérem* olytya telhetetlen
szomjuságát ártatlan véremmel! Boldog Istenek, már ollyannyira meg
szűnt kegyelmező írgalmatok, hogy felette el áradott keservemnek ily
szőrnű sullyát éppen nem enyhíti?

MAKRINUS

310 Mi nagy bánat fogta el olly annyira szivedet, fejedelem?

282 [A *császára* szót értelemszerűen pótoltuk.]
296 járma

306 ügyemet; test vérem

GETA

Ne ujícsd keserves fájdalmímot! Meg kel ma életemtől és tölletek, szerelmesim, válnom. Ma fogja ontani piros vérét e' gyenge testemnek bátyámnak életemet épesztő dágállya.

KARAKALLA

315 Jol eset a' dolog, íttén vagy Geta. De mi komor kedvet nézek ki belőlled?

GETA

Meg vallom, szerelmes bátyám, azt gondoltam, hogy Papinianus, nem Karakalla fog ide érkezni.

KARAKALLA

Tudom, hogy csak egyedül buta tanácsítól fűg minden reményed, de vigyáz, ártalmas mestered porba ne ejtse úgyedet!

GETA

320 Méltó, hogy meg halályam mindenben tapasztalt hűvségét. Hogy tanácsítól fűgjek, Severus Atyánk haldoklo félben poroncsolva hatta. Te is kedvelted míndeddíg, megis érdemlette.

KARAKALLA

325 Ugy vagyon, meg érdemlette, a' míg igaz szivesseggel volt mínd kettőnkhöz. Most te néked hodult. Nem tudom, ha életemre is nem eskűdőt te veled.

GETA

Mi jelenség, vagy mi gyanu túnteti ezeket ezedbe, szerelmes bátyám? Honnan érdemlette hozzád vonzo szivességem, hogy íly temérdek gonozságnak szenyét akarod rám kenni?

KARAKALLA

330 Mi végre hímezod hámozod oly annyira dolgodot színes ál orczáddal, ha semmí bűnnek tőre nem furdallya lelkedet? Íme ma fel tettet az a' rogyogo napnak vídám fényessége, a' mely hogy Roma birodalmát ujjabb meg ujjabb boldogságokkal ditsőitse, az Istenek akarják. Atyánk, Severus nagy erőszakkal tetetet Császárá, mely nagy dícsőség volt.
335 Nagyobra emelkedik neved, ha szánt akarattal a' Méltoságtól magad elvonzod. Órókós dícsírettel fogja tisztnélni cselekedetedet Romának mínden maradéka.

322 érdemlette(d)

GETA

Már most nyilván tapasztalom, mely vezedelmes kelepczébe ejtettem magamot. Híttem, boldogtalan, az anyámnak, és íhol el árult! Ezt jelentik vala könyvek arjaiba dermedet szemei, ezt keserves panasz?
340 Ah, ravasz keserűség, szineskedő fájdalom, mely csufoson meg csaltál!
De nem bánom, akármilyen legyen, ebben nem engedek, kész vagyok inkább meg halni.

KARAKALLA

Te tőled függjön tehát akaratom, istentelen? Végére járok ma agyafűrt fejednek, országodot, életedet nem soká el veszed, ha poroncsolatomnak fejedet nem hajtod.
345

(Abit indignando)

GETA

Ah, bolgatag szerencse, mely mostohán jádczol ártatlan Getával! Mít tégyek, hová forduljak ilyen szorult ügyemben? Ha országomból meg válni nem akarok, életemetis gyalázatosan el veszem!

MAKRINUS

Herczeg, ne unzd ily habokkal elmédet! Végyed utolsó tanácsomat!

GETA

350 Oh, mely igen vigadoz szívem bátorító szavadra! Had tudgyam tehát, félelmet jelenteszé vagy bizadalmat! Halálte, vagy életedet?

MAKRINUS

Életet, bizadalmat, ha élsz tanácsommal, halált es felelmet, ha aztot meg veted.

GETA

Mond meg tehát, tovább ne tartoztass!

MAKRINUS

355 Engedgy most Karakallának! Az időnek és szerencsének mostoha voltához alkalmaztasd magadot! Így életedet meg tartod, fel dőrül még homalyba borult nap, a' melyen tegedet Roma fog imádni.

GETA

360 Ah, kemény sanyaruság! Hát már teís töllem el pártoltál? Vallyon ki gondolta volna, hogy ne légyen még vagy egy igaz szív Getához Romában? Verje ki, nem bánom, testemből lelkemet dűhódót bátyámnak vérengző töre, fertőztesse meg artatlan veremmel Atyámnak királyi székét, de boszszut állanak Romának Isteni e' gyilkos gonoszságért. Oh szőrnyű keserűség! Mely kegyetlen sorsra szorula végre boldogtalan fejem!

KARAKALLA

365 Tehát éppen nem hajol meg átalkodot szíved, most végét szakaztom minden perpatvarnak — — — — Egybe meg kel halnod!

GETA

Oh, Egek! Oh, Istenek!

MAKRINUS

Fejedelem, Severus Atyádra kénszeríttelek, ily iszszonyu gyilkossággal ne veszed magadot!

KARAKALLA

370 Jol vagyon, ki adta már dágályos lelkét az istentelen, ezt ohajtottam.

METELLUS

Tudod, féjedelem, sokaknak kedveben volt Geta, féltő, ne hogy rád rohannyanak, és melto boszszut allyanak. Vond bátorságos helyre magadot!

KARAKALLA

Engedek, nem bánom, mennyűnk Juliához!

INTERMEDIUM

HETEDIK KIMENETEL

AGAMESTOR

375 Hol herczegűnknek meg hidegűlt teteme?

VALERIUS

Tehat tennen ártatlan véredben fetrengesz, kedves, édes fejedelmem? Nem kívánom magamis, hogy már tovább éllyek. Rohannyatok bizvást sötétes barlangjítokból, kegyetlen fene vadak, szagassátok minden tagomot, izemet, hallyak meg enís, ha megholt ártatlan herczegem!

MAKRINUS

380 Szűnyenek fájdlmid! Mi haszon, ily buval és bánattal emészted
éltedet? For az én szivemnekís melto keserve. *De* mit tehetek már?
Életét meg nem téríthetem.

ROSCIUS

385 Valoban méltó, hogy fájdalomra induljon kinek kinek szíve ily szörnyű
esetén ártatlan herczegűnknek. Mi maradot még hátra ízonyu
kegyetlenségéből, ha nem hogy Romának igaz hiveit hasonló veszelybe
borítsa?

RUTILUS

390 Oh, ki mélyen hatot emlékezetembe ékességes képed, ártatlan herczegem!
Ugy latzik, hogy mind egyre körüllem keréngesz, ismérem szerelmes
orczádot, édességes gyámolom! Menymár, oh boldog lelek, meny őséidnek
dicsőült lelkekhez, vegyed ártatlanságodnak örök jutalmát! Ti pedig
valakik Romának igaz hívei vadtok, sűrű könyveknek árjaival keseregjétek
fejedelműnknek ily szörnyű halálát.

MÁSODIK VÉGEZÉS

ELSŐ KIMENETEL

VALERIUS

395 Jaj, szerelmes Atyám, mely szörnyű kegyetlenségét látám Karakallának!
Már maga ártatlan vérében fetreng fejedelmünk; által verte melyét
kegyetlen törével a' dühóskódó vér szopo a' palotának közepette!
Keserves fajokkal sírátták barátí! Szívem, lelkem fel háborodot e'
szörnyű eseten, minden érzékenységemre be hatot keservem!

PAPINIANUS

400 Istentelen gyilkosság! Ollyuk már magunkot! E' kegyetlen fenétől mit
várhatunk, oh Egek, fejűnkre, ha tulajdon vére ellen ily szörnyűn
dühóskódót? Fel forrot most dagalyos mérge, nemis szűnik, míg egő
szomjuságát sokaknak vérével nem olytya. Boldogtalan Roma, mire
jutot sorsod? Mely sokszor festette tronusodot igaz fiaídnak gyilkoson
ki ontatot vére!

381 keservede
391 surú

392 [A sor után a lap teljes szélességében két
ötsoros kottavonal, kotta nélkül.]
394 fejedelmünk

350

VALERIUS

405 Oh, Egek haragja! Melly szörnyén dühösödik ellenkező sorsunk!
Hallyak meg inkább, ha már illy keserűségbe borult hátra maradot
életem, hamarább vége leszen el viselhetetlen sonyorúságnak! Fo-
gyon el inkább ma életem, hogysen e' kegyetlen hohérnak kőrmébe
410 akadgyak! Job, ha tulajdon fegyverem járja által lelkemet, mindsem
Karakallának sullyos ígáját hordozzam! Ah, szörnyű keserűség, mire
kénzerítesz? Vagy Romából vagy életemből még ma ki költözöm. Ne
lassam nemzetemnek keserves kinyaít! E' vala tudni illik még hátra illy
nagy keservemben, hogy önnön magamnak se tudnék egy jozon
tanácsot adni. Oh Istenek! Vagy adgyatok több erőt vagy kevesebb
snyorúságot!

PAPINIANUS

415 Fiam, ne hirtelenkedgyél! Még hajdani boldogságára fel derülhet
napunk. Bizzuk ügyünket a' változo szerencsének kétséges ugyan, de
gyakron kedvező folyamotyára!

VALERIUS

Ah, valoban Változo szerencse! De vallyon kit látok?

PAPINIANUS

420 Mákrinus jó társaival, talán jo hírt hallunk. — — — — Mi hir, jo
Barátom?

MÁSODIK KIMENETEL

MAKRINUS

Mégse lohadot meg a' kegyetlen gyilkosnak agyarkodása. Tégedet
kiáltot pártfogójának s vedelmezőjének. Ma fogod halalra ítilni, Valakik
Getának hiv baráti voltak.

PAPINIANUS

425 Fel vállalom örömet ügyeteket. Vagy győzedelmes leszek, vagy a'
gyászos halálnak mérget meg kostolom.

RUTILUS

430 Felette veszedelmes állapotra szorult életünk, rakva minden sikátor
vitézekkel, minden rést, minden utat el állottak az ör állók, nincs egyeb
hátra, hanem hogy lánczba, bilincsbe rekesztessünk mínyájon. Ki
gondolta volna, hogy illy nagy gonosság légyen Getát szeretni, a' melly
illy szertelen büntetésnek érdemlette sullyát?

ROSCIUS

Szerettük Getát, meg kel már halnunk. Hallyak meg, nem banom! Geta szerelméért meg halok örömet, de lássad mit teendész, tudgya Roma, hogy teís szereted őtet!

PAPINIANUS

435

El mégyek tehát, el mégyek, és ügyeteket, a' mint lehet, folytatom, de nem a' mint a' Császár akarja, hanem a' mint az ígasság poroncsolya.

ROSCIUS

Rémülnek gondáim, rettentenek a' fen forgo hírek! Mit tégyünk, hogy ily veszéllynek árjaiból ki gázolhassunk?

RUTILUS

Mi hír Polydore? Orczádnak vídámságából nagy jot jóvendőlők.

AGAMESTOR

440

Imé, jo barátom, egy tengernek habjai közt evezünk minyájon, és már már merülünk, ha korán akormányt nem fogjuk.

POLYDORUS

Igazgatom én, ti azonban a' vitorlákot ereszszétek. De jaj melly sokaknak fogja ontani e' mai nap vérét, ha okoson meg nem előzzük Karakallának szándékát!

ROSCIUS

Ne unzd nyughatatlan szivűnket, vald meg, mi vezedelmet sajdítottál!

POLYDORUS

445

450

455

Még semmi gyanura nem vehette Karakalla színes hűségemet, minden ügyét, tsak egyedül reám támasztotta. Mostís poroncsolattal küldőt, hogy palotájába gyűjteném az egész tanácsot, a' kiket, mínekutánna mord tekintettel kőrűlnézett volna, illy szokkal meg szolítot: Tugyátok, hogy Getát meg öltem, talán szörnű gonoszságnak ítlítek lenni, mert nem tudgyátok, mely sokakat szenvedtem az Istentelentől, mely sokszor vetett lest életemnek, hányzor akart méreggel meg fojtani. Mít tehettem egyebet? Hogy életemet ti néktek meg tarthassam, e' keppen kellett lelkemet epezstő latromot e' világból ki küldenem. Ti adgyatok hálát az Egeknek, hogy a' ti údvösségtekre engem meg tartottak, és Getának párt fogaín mélto boszut állyatok!

ROSCIUS

A' fő rendek mít felelének ezekre?

438 vídá(bo)mságából

POLYDORUS

Mit felhettek oly szorult állapotban? Mínyájon el hítték, és helyesnek ítülték cselekedetét, fejek hajtásával jelengetvén.

RUTILUS

460 Ah, szörnyű Végezés! El veszünk mind fejenként! Meg nem nyugzik e' dühödöt fene, míg kegyetlen boszuját fejünkön nem tölti.

ROSCIUS

Iparkodgyunk ámbár, de nincs semmi reményem, hogy el kerülhessük e' nagy veszedelmet.

AGAMESTOR

Ne essék el olly hirtelen szívetek! Élnek még Romának Istení, a' kik illy veszélynek közepetteis gyámoltalan sorsunkra ügyelnek.

POLYDORUS

465 Most jutot eszembe egy údvösséges dolog, ha ki merem mondani.

VALERIUS

Mi felelem üldökli szívedet? Tudod, hogy mínyájon egy szivességgel vagyunk Getához.

POLYDORUS

470 Rázzuk a' császár nyakába a' veszedelmet, mellyet nekünk kézít, essék maga azon verembe, mellyet alánk ástot! Magasztalni fogja Roma jeles cselekedetünket, kit illy terhes ígától meg szabadítunk.

RUTILUS

Helles tanácsod; ezt érdemlette régen el áradot gonoszsaága.

ROSCIUS

Veszen el, nem méltó, hogy éljen!

VALERIUS

475 Illik, hogy Gétának haláláért rajta boszut álljunk! Förtóztesse meg tulajdon vérével azt a' kiralyí széket, melyet ártatlan ócsének véres foljamí festetek!

AGAMESTOR

Ha e' képpen gerebent nem vetünk életének, még ma fejünkre koczkázik a' telhetetlen gyilkos.

POLYDORUS

480

Már én a' többit magamra vállalom. A' vitézek egybeengednek akaratunknak, for a' gyilkosság ő ennek Karakalla ellen fájlalják Getának méltatlan halálát. Ti azonban íten tartozkodgyatok, én a' sereget el rendelem, és egybe rohanyunk a' belső palotába, ot okágya ki pokolra adando lelkét, a' hol a' gyilkos ártatlan öcsét fel konczolá!

MAKRINUS

Csak eregy szaparán, mert egy szempillantásis késő lehet mostan, de job, ha magamís el mégyek véle.

HARMADIK KÍ-MENETEL

VALERIUS

485

Barátím, nagy boldogsagra dőrül ma mínd eddig boldogtalan sorsa hazánknak. Olj fejedelmet ímádgyon ma Roma, a' kinek jeles erkölcsi nemzetünknek uj vigasztalással elevenítse meg epedet szívét! Kít választunk tehát helyébe?

AGAMESTOR

490

Tudom, Polydorusnak vágyodik szíve a' fejedelemségre, ő volt Geta halálának egész inditoja, hogy Karakallát meg ejthesse. Most azon íparkodik. Kínézem szava járásából, hová czéloz szándéka.

ROSCIUS

Mi haszna, ha eben gubát cserélünk? Egy huron pendül Polydorus Karakallával. Ha el nyeri a' királyi tronust, hasonló dühösséggel fog agyarkodni ellenünk.

RUTILUS

495

Papinianust kedvellí az ország, nincs hivebb, igazabb nálanál! Ó légyen urunk, ha ugy tetzik néktek!

AGAMESTOR

Ellyen! Uralkodgyék Papínianus!

ROSCIUS

Ellyen, Romának légyen Császára!

VALERIUS

Ellyen Papínianus, Karakalla pedíg meg ma el veszen!

KARAKALLA

500 Mi zendülést hallok? Mi tündér ujságok ezek? Átkozottak, tehát ez
fejedelmetekhez köteles hűségtek? Vitézek, fogjátok a' párt útó latro-
kot, es fűzétek lánczokra, tartsátok kemény őrizetben, míg boszu
állásomnak heves sullyát nem sűtöm fejekre.

VALERIUS

505 Meg vallom, felette vétettem, fejedelem, de nem hogy életedre esküt-
tem, hanem hogy végére nem járhattam.

KARAKALLA

Ihol, lásd, Papíniáne, mire oktatađ fiadot! Most tapasztalom, hova
unzolt színes hívséged.

VALERIUS

Felséges hercégem, ártatlan az atyám mindenben. Mí vagyunk vétke-
sek, nem volt se híre, se tanácsa szándékunkban.

KARAKALLA

510 Ragagyátok egybe szemeim elől az istenteleneket, és a' tómlecznek
vessétek belső sőtétségebe, valamíg ujra előmbé állítom őket!

INTERMEDIUM

NEGYEDIK KI-MENETEL

POLYDORUS

515 Csak egy haj szálon csűggót most életem. Kőszőnóm, jo szerencse, hogy
ólódbé kaptál. Már ísmét uj fortélyt kel koholnom, hogy szándékomot
végbe vihessem. — — — Jol vagyon, íhol érkezík a' Császár. — —
Bezzeg, fejedelem, cifrán hálódba kerítetem Getának barátít, kőzéjek
adám magamot, és hogy jobban meg ejthessem, magamot ajánlám,
hogy fejedre járok, és egybe minyájon fegyverre kelének. Így kellett meg
trefálnom az el vakult világ fen héjázó fiait. Ellened valának szavaím
520 járási, de földve volt szívemnek hívsége, hogy kőnyebben csáváđban
rakhatnám e' roka farkakot. Még csak gyanuba sem veheték, hogy
beszédem szívemmel nem egyezne, ugy el takartam hozzáđ valo
hívségemet. Jelen volt Makrínus, tanus lehet ebben.

MAKRINUS

Sőt, magamís álmélkodva halgattam beszédít, már valoba azt gondolom
vala, hogy nem tréfát beszél, hanem valóságot.

518 el okult [Értelem miatt jav.]

KARAKALLA

525 Nékem sínts ellened, Polydore, semmi gyanakodásom, tiszta már
előttem a' te hivséged, híted, igasságod. Nálam ugyan rut festéssel írt
vala le tégedet az a' hitetlen pártútó, de semmi csorbáját becsületednek
nem vallotad. — — — Ugy rendelik az Istenek az emberi történeteket,
530 úgy rendelik állapotunkat, hogy néha egy másra szorulyunk, és egyikünk
mindenkor hasznat vehesse a' másikának, es sokzor a' leg boldogabis a'
leg nyomorultabtól rettegget, vagy remélhet valamít. Mível háláljam
jámbor erkölcstököt? KérjeteK jutalmat én töllem ki ki nagy érdeme
szerént! Majd a' párt útóKis azután tetézett gonoszságoknak várhattják
méltó büntetését.

POLYDORUS

535 Felsőges hertzegem, én becsüre nem vetem meg mutatot hivségemet, a'
te szereteted legyen ennek jutalma! Enged meg, oh fejedelem, hogy
szíves barátodnak nevezhessem magamot! Ezután, valamint mostanság
te magad tapasztaltad, egyebet nem kévanok, hanem csak egyedül
szeretetet.

KARAKALLA

540 Mond meg tehát, Makríne, mí a' te kívánságod?

MAKRINUS

Bóvón meg fizette mér nékem jeles cselekedetímet az én ártatlanságom,
nagyobb én előttem minden jutalomnál az igaz szivesség, ugyis a' nagyra
termet szívek magok bajnoki cselekedeteket leg nagyobb bérnek
allityák.

KARAKALLA

545 Oh, bizonyára nagyra termet szívek, mellyekhez méltó, hogy hálaadás-
sal légyek! Engedgyétek meg leg alább, had jutalmaztassam meg, ámbár
érdemeteknél alább valo ajándékokkal! Téged én, Polydore, nem csak
ígaz jo barátomnak foglak ismérni, hanem mínt édes údvözítómót
550 tisztelni mindenkor. Semmít nem fogok rendelni, a' mi kiváltkeppen ne
tessék tenéked. Te léssesz én utánam első minden fő rendek közt,
valakik Romának csillámlo koronáját ímádgják szélles e' világon. Te
pedíg mindenben ötet követed, te légy országomban harmadik! Veletek
osztom szivemet és minden kíncseímet.

POLYDORUS

555 Felette nagyon terheled érdemetlen fejünköt kiralysi adományídal,
hatalmas monárka!

KARAKALLA

560 Senki ellent ne álljon tellyes akaratomban; meg érdemlette ezeket, sőt nagyobakat fejedelmekhez mutatot hivségtek. Már most jőjenek a' rabok, vegyék azokís mérészlet gonosságoknak méltó jutalmát. Denem én, hanem Papiniánus légyen bírójok az átkozotaknak, hogy mídön maga fiát fogja kárhozthatni, sulyosabb győtrelem emészsze megátalkodot lelkét! Te pedig, Metelle, pontba el rendely mindeneket; a' hohérok kézen legyenek, hogy poroncsolatomnak leg kissebb czikkele füstbe ne tűnnyék!

MAKRINUS

Már jelen vadnak a' pártútó herék.

KARAKALLA

565 Mindenek ugy legyenek, a'mint poroncsoltam, én Juliához sietek.

ÓTÓDIK KÍ-MENETEL

RUTILUS

Ihol, ki temérdek mindenkör a' szerencsének irigy folyamotoya, alíg nyóghetúk el Gétának halálát, és ímé már a magunk vesztünkkel keseregnünk!

VALERIUS

570 Ah, kérlek, ne ostromolyad, ne kénozd teís bánkodo szivemet keserves szavaiddal — — —! Níncs már ugyis több erő bennem, hanem csak annyi talan, hogy a' végső halálos útést el szenvedhessem. Ah, mely szörnyén tudulnak a' szerencsétlenségnek árjai fejemre, mintha maga a' természet megváltoztatta volna szokott járását az én sonyorgatásomra. Egyík fájdalom a' masikot nyomozza, de az utolso mindenkör sulyosabb és szörnyébb az elsónél.

ROSCIUS

580 Az údóhöz alkalmaztassuk magunkot! Níncs egyéb remenség. Kelletlen erkölcs ez ugyan, de szükséges most minnyájunknak. Ha merő szerencsétlenségre választotak az egek, és ugyan csak bal kezére fogot az irigy szerencse, visellyük víg szivel bajos sorsunkot! Job nékünk most ártatlan meghalunk, sem hogy ez után e' dühódót fenének igáját hordozzuk. Izonyatos ugyan az halál, de illik hogy illy szép és erkölcsös vétékért bátron meg hallyunk.

VALERIUS

585 Oh, bárcsak én nékemis ilyl bator szivem volna! Ugyan vagyon szerelmesem; magamotis nem anyéra sorkol a' szórnyú halálnak félelme, noha ez is rettentő, mint szivemnek bánatya, mert látom nemzetemnek, hazámnak utolso romlását. Tegedet sajnáljlak, Geta, szerelmes hercegem, kinek ártatlan vérével töltötte el határozot dühösségét kegyetlen Császárunk. Ezek furdalyák szivemet, epesztik életemet. Ah szórnyú keserúség! Engesztélhetetlen fájdalom!

AGAMESTOR

590 Micsoda erőtlenség ez? Titkold el legalább valamiképpen előttünk e' båtortalan, gyenge szivedet, mellyel a' mi szívünkötis keserúségre índitod! — — Barátom, talám te nékedis meg esett már szived?

RUTILUS

Felne háborgassanak szerelmesím e' könyhulatásím, mert nem fájdalomnak, hanem inkább belső vígadozásomnak titkos jelentési!

ROSCIUS

595 Jobb is, tégy félre minden fájdalmat, hallyunk mű meg inkább a', mint fő személyünkhöz illik. Ha meg kel lenie, légyen meg båtiron! Ólelkezzünk meg, az halálal vídám orczával! Lássá, és píruillyon kegyetlen gyilkosunk!

VALERIUS

600 Ah, kegyetlen szerencse, mire juttattál! Kicsoda már szélles e' világon, kicsoda első eredettől fogva lehetet ilyl boldogtalan, mínt én? Szegény Válerie, vallyon mire kerül még végtére gyámoltalan fejed? — — — Oh, Egek! nem birhatom már tovább ilyl jajos sorsomat!

(Ezek után következík keserves musíká, a' melly alát a' rabok keserúségeket sokféle szomorú indulatokkal jelengetik)

INTERMEDIUM

HARMADIK VÉGEZÉS

ELSÓ KI-MENETEL

METELLUS

605 Oh, haragos Egek! Mi marad még hátra szórnyú kegyetlenségtekből? Meddig for még Roma ellen íszonyu haragotok? Az ártatlanok el vesznek, a' gonoszak pedig fel magasztaltatnak — — — Eppen jokor érkezteél, Papíniane, csak egyedül tégedet ohajtottalak. Ímé kézen vadnak a' kénzo eszközök. Íntézede, mit jelencsen e' szórnyú kézület?

PAPINIANUS

610 Idvez légy szentséges igasság! Boldog vagy, boldog valóban Romának várossa, mert fel dőrélt azon kívánatos napnak minneddig sűrű homályba borult sugára, a' melyben az igasságnak proba kővére tétetik minden gonoszság — — ! Tehát kinek készülnek e' szörnyű kénok? Már talán Karakallais meg ismerte Polydorusnak fondorkodo ravasságát.

METELLUS

615 A Császárnak poroncsolatyából te lésszesz a' párt útó latroknak ítíló bírása; a' kit mire kárhoztacz csalhatatlan igasságod, pallossal vagy fészével, kóttelvel vagy méreggel kel ki kóltózní e' világbol.

PAPINIANUS

Míért él tehát mégis Polydorus, mίνden pártolkodásnak első kezdője?

METELLUS

620 Nem tudgya még a' Császár, hogy életére eskűdöt, énis csak porászra bocsátottam tetézet gonoszságít, hogy nagyobb támadás ne légyen. Batorsagos ugyan remenye, de nem soká elődbe hozatom a' latrot, hogy dagályos mérészségének méltó jutalmát végye.

PAPINIANUS

625 Jol vagyon tehát. Alítsátok előmbe a' gonosz heréket, valakík felséges urok ellen fegyvert emeltek — — —! Elsó légyen fíam! Ti pedig, hohérok, bardot kózórélyetek, és ragagyátok Válériúst a' kénos halálra, hogy it szeméim előt adgya ki gonosz lelkét, aki Atyai íntesímet ístentelenűl meg tapodta!

METELLUS

Oh, Papiniáne! miéért ítfled illy mocskos halálra fiadot?

PAPINIANUS

630 Tórvényűnk hozta magával, meg érdemlette. Meny el, jelencsd meg a' Császárnak, lássa óis tórvényes igasságomnak kemény példáját. Fiamnak pedig társait azután a' temlecznek setét fenekeben egy másra konczolyátok, hogy akik egyenlő vétékkel fórtéztették magokot, egyenlő veszedelemmel példát mutassanak mίνden rendeknek!

MAKRINUS

Itten vadnak már a' rabok, a' Császáris egybe meg jelenk.

PAPINIANUS

Had jójjón, lássa maga Pápinianusnak igasságát, és tegye le fen forgo gyanűját ártatlanságomrol!

611 készülnek <ke> e'

METELLUS

635 Boldogtalan ora! Gyászban öltözöt nap! Tehát illy tekintet, illy öltözet
illeti e' nemes személyeket?

PAPINIANUS

Fel indultak nékemis, meg vallom, minden ízeim! De mít tehetek
egyebet? Eztet poroncsollya törvénye hazámnak.

MASODIK KÍMENETEL

PAPINIANUS

640 Adgyatok, oh Egek, tetézet keservemben bárcsak anyi erőt, hogy köny
hulatas nélkül nézhessem fiainak, barátimnak szörnyű halálokat! Atya
vagyok, méltán szívemhez férne a' szánakodás, de ígasságot, szükség,
hogy most tegyek.

VALERIUS

Atyám, szerelmes Atyám!

PAPINIANUS

645 Titkold el Atyái nevemet, a' melly hasogatya szívemnek mindenízeit, de
megis nem keseregne szivem szörnyű veszélyeden, ha ártatlan volna
halálod. Most szánakodom, nem hogy meg kel halnod, hanem mivel
gonoszságodért meg érdemlet halálnak terhét kel viselned. Boldogtalan
fejem, aki illy el fajult fiat szültem életemnek örök gyalázatyát!

VALERIUS

650 Getához kötelező hivsegem birta erre fejemet, te hozdad valo fíui
szerelmem es Polydorusnak szines csalardsága.

PAPINIANUS

655 Ne emlegesd gyalazatos vétkeidet! Nem illik a' gonoszságon uj bűnnel
boszut állaní. Geta se kívánhatta te tölled, hogy illy temérdek gonosz-
sággal potollyad testvérén halálát. Mikeppen fért buta fejedbe, hogy illy
eletedet vesztő Istentelenséggel nyittanál nékem rést a' fejedelemségre?
Nem érhetel fel meg tompult eszed, hogy nincs vágyodása szivemnek
Geta vérével és a' te szörnyű vétkeiddel meg fertőztetet tronusra?
Istentelen lator, miért dicselkedel égtelen gonosságodban? Ihol, lassá-
tok, mely nyomorult Atyák vagyunk! Biztos vala reményem, hogy te
lészesz öreg fejemnek éltető öröme, de, lám, mely hamar fel dulá

650 csalár-sága

660 reményemet delczeg indulatod. Íllendő valae' Polydorusnak Atyád
ellen ostoba tanácsát követni? — — — Ti rajtatok bánkodík szivem,
szerelmesím, a' kíket Istentelen fiamnak zabolátlan érteke ily szórnyú
veszedelembe dőjtöt. Ha nyégyszer fel áldozhatnám ti érettetek, ke-
mény büntetésímet anyiszor szenvedné.

ROSCIUS

665 Ha boldogtalan sorsunk ily nagy fájdalomra índítota szivedet, ne
kénszerítsed rab szolgálídot hogy a' Császárnak eljövetelet várjuk! Ímé
az hohérok konczolják fel tagjaíntot. Órómet mégyúnt az halálra,
melyet méltó képpen meg érdemlettúnt ízonyatos gonosságúntkért.

PAPINIANUS

670 Már íhol jön uralkodo Császáruínt, borulyatok lábaíntoz fejenként,
kérjétekt bocsánatyát gonosszágtoknak, hogy boldog lehessen utolso
orátok!

AGAMESTOR

675 Mit? Mí meg kóvessúkt? Mí kérjúnt bocsánatot? Oh Egekt! Míért
agyarkodtok olly ígen? Míért nem engedtétekt, hogy vér szopo fegyve-
rem ezen utálatos vérengézónek pokolra adando lelket által járta volna?
Most nagyob órómel mennékt az halálra.

PAPINIANUS

Meg átalkodot, míre unszol el áradot gonosszagodtol meg butult fejed?

RUTILUS

Oh, Egekt Isteni! Míért e' kepmutato színes álorczánt nem éri boszuállo
meny kóvetek? Ez valae Romának remenye felóled, hogy ily érdemes
fíaít e' kénos halálra ítélnéd?

PAPINIANUS

680 Istentelenek, még se száltok szivetekbe, még se ísmérítekt meg szórnyú
gonosszágtokat?

RUTILUS

685 Látom, még nem elégeszúntk szeméínt terhes bílínceíntnek gyónyórkó-
désében, nagyob kegyetlenségre forrántk. Íhol tehát fejem, ít lesúnt
a' hohérok, legyen vége ma életemnek, híszlallyákt kí folyt veremnek
piros folyami kegyetlen szivedet!

ROSCIUS

Bátron mégyünk az halálra. Mít késtek hohérok? *Olcsa el verünk*
Karakallának dühödöt szomjuságát, amelyet nem olthatot Getának
ártatlan vére! Ellyen s. agyarkodgyék magának es országának veszedel-
mére!

AGAMESTOR

690 Ellyen, hogy Roma el veszen, és tunya tőrésének végye tüntetését?

PAPINIANUS

Meddig, meddig dugod bé füleidet nagytűró monárchám? Konczoltasd
fel szemeid elől az pártosokot!

KARAKALLA

Vigyétek a' tómleczbe még egy kevéssé, míg haragomnak nagyobb
sullyát sűtóm fejekre!

VALERIUS

695 Felséges herczegem, meg hajtom magamot, ímádo poroncsolatod,
hogy meg hallyak; meg halok örömet, mert igen meg érdemlette
eláradot gonoszságom; de mégis enged meg nem életemet, hanem te
ellened ostoba mérészséggel el követet vétkeket. Ne tulajdonícsad
gonosz erkölcsömnek, hanem inkább éretlen elmém délczégységének!

KARAKALLA

700 Csak vigyétek, a' mint poroncsoltam! Vétkeket ugyan meg bocsátom,
de kirallyi személyem ellen tet gonoszságodnak méltó büntetését el
nem engedhetem.

HARMADIK KIMENETEL

PAPINIANUS

705 Oh nagy fájdalom! Szertelen keserűség! De mit tehetek? Nosza,
hohérok, menyünk, s. ússétek el szemeim előtt istentelen fiamnak
ostoba fejét! Es ez után rohanyatok a' tómleczbe, s hasonló kénokkal
büntessétek érdemes társait!

(*Fit decolatio*)

VALERIUS

Oh, Egek! Oh Istenek! Vallyon álmamban vagy valóban érzetem olly
változást testemben? De akármi keppen látom, már meg kel halnom, el
fogyot minden erőm, el lankat minden kedvem, meg halok, már látom,
710 meg halok. Ah, szerelmes Atyám! A' mely halálra ítélted fiadot, ugyan
azon halálnak kegyetlen tőre emészti meg fejedet! Boldog, valoson
boldog e' boldogtalan sorsom, mert nem fogom látni szörnyű haláloedot,
mellyet a' kegyetlen vér szopo készít hiv fejednek. De, jaj melly
715 homályos setetség fogta el szemeimet! Oh magos csillagok! Miert
titkollyátok el világosságtokot haldoklo szemeimtől? Engegyetek még
bártsak egy keves időt, had sirassam ily keserves sorsomot.

1-ma

Jaj, szörnyű Csillagok, engem mire hoztatok?
Hol vadtok gyámolok, hogy minyájon el hadtatok?
Életem el vesztettem, halál tőrében estem.
720 Ah, keseregjetekek és sírjatek!

2-da

Oh, Artatlan fejem! most zsendülő életem!
Melly hirtelen veszel, és el eset reményem!
Romának hiv nepei, minden féle rendei,
Ah, keseregjetekek, és sírjatek!

3-tia

725 Most látom, oh világ, vagy merő ravaszság!
Éltetz, es sonyorgatz, kíket miként akarsz!
Életemmel biztottál, s ily csufoson meg csaltál!
Ah, keseregjetekek, es sírjatek!

NEGYEDIK KÍMENETEL

KARAKALLA

730 Papiniane, mindenben taposztaltam hiveségedet, a' mellyet ez izonyu
példák ki mutattak. Meg cselekszem, hogy fen forgo nevednek fényes
sugári el terjednek Roma birodalmának minden tartományín, és órók
emlékezettel rogyogjanak mindenkor. Csak egyedül hitesd el a' néppel,
hogy Geta méltán szenvedte halálát, mert ha te tölled hallyák, mind
735 fejenként el hiszik. Tudom ugy vagyon, tudom, hogy nagyon szereted
Getat. Ez nem engedi, hogy tellyesítsed kőteles buzgoságod, de kérlek
győzze meg ezen szerelmedet már én hozzám kőteles buzgoságod. Imé,
Júlia, Getának szerelmes anya meg könyvezte ugyan, a' mint illet,
szerelmes fiát, de meg szúnt anyai keserve, mídön poroncsoltam, és
méltonak itilte halálát.

739 itilte

PAPINIANUS

740 Felséges Monárkhám, mongya meg fiamnak es barátimnak ki ontatot vére, mely nagy hűséggel és engedelemmel voltam te hozzád. Atyai kegyelmemből ki vetkeztem, hogy poroncsolatodot tellyesíthessem, de már ebben nem engedhetek. A' mint emezt az igasság poroncsolta, ugy eztet azon igasság tilalmazza.

KARAKALLA

745 Ah, felette méltó bozonkodás! Ez e tehát, Papiniáne, az te olly fényen fitogatot hivséged? Ezért kívántál olly buzgon hazádnak, fejedelmednek szolgálni, hogy bátrabban falba rughasd poroncsolatomot? Lássad, mire gerjeszted fejedet eméztendő haragomat: meg kel ma halnod, Istentelen, ha pontba nem tellyesítéd akaratomat!

PAPINIANUS

750 Nem bánom, ugy légyen! Az igasságért bátron ontom véretem. Tudom, boldog lészen utolso órámban végső pihenésem. Konzollya fel ártatlan életemet azon dühös boszud, a' mely Getának büntelen lelkét ki költöztette e' világbol!

KARAKALLA

755 Mégis gerjeszted boszu állo haragomat, átkozot, hitetlen nemzetség? Híd el, nem enyéznek füstbe menyűtő kőveim, amínt bolgatag észed képzéli! Ezen kezek sűtik érdemes fejedre azoknak tűzess sullyát. Mínd eddig kegyességemnek, de már boszu állásomnak bélljegét szemlélje rajtad Romának széles bíradalma. Tanoly, miképpen kel engednek királyi poroncsolatomnak! Mi erő szabadítya meg kezemtől vak merő fejedet?

PAPINIANUS

765 Gyönyörködgyél ámbátor, engesztelhetetlen fene, méltatlan halálomban! Tölcsed tetézve telhetetlen boszudot ártatlan fejemen! Olcsad, vérengező gyilkos, olthatatlan szomjuságodot ki ontando véremmel! Nem bánom, akárhová vigyen a' kegyes vagy kegyetlen szerencse, de mégis bé nem tellyesitem Istentelen kívánságodot. Koporsomba velem edgyút víszem igasságomat, te ellened pedig boszu állásra gyulasztya Romának igaz hiveit má fogytíg ontando vérem. E' reményem enyhíti erőszakos halálomnak felette nagy sullyát. Esméld tennen magad, ártatlan életemnek pazerloja, ki izonyatos erőszakkal üldőklőd álhatatos szivemet, holott csupádon csupa ártatlanságomnak barom fel konzoltatásával ostromlod lelkemet. De haszontalan minden durvasá-

775 god, meg allya szivem tetézet dühösködésedet, Lelkemet testemből ki sajtolni el szánt akaratom. De a' mellyembe mericsd belé maroklatyáig Istentelen törődöt, te Papiniánushoz, Romának igaz Atyához ilendő hohér, de tudgyad, hogy boszút állanak Romának Isteni kegyetlen dőlfösségeden!

KARAKALLA

Ragagyátok, vitézek, és vigyétek tústént a' nyakvágo helyre, ottan okadgya ki Istentelen lelkét, hogy nagyobb boszura ne forralya fejt emésztenő haragomot!

UTOLSO KIMENETEL

METELLUS

780 Jaj, mit cselekedtél, felséges herczegem, hogy Romának ily erős ozlopát e' képpen el veszted?

KARAKALLA

785 Nem tūrheté tovább bozonkodo haragom meg átalkodot ostobaságát. Láttad magad, mi szemtelen bátorsaggal vetette meg poroncsolatomot, ez indította kívált kegyességemet e' méltó haragra. Tanolyon kiki, mi légyen fejedelmeknek el szant akaratyokkal ellenkezni! Semminek állítom minden dicsőségemet, míg mindenek akaratomot pontba nem tellyesitik. Jójjón már Polydorus, vegye őis híte szeget voltának méltó büntetését! Mindeneket fel forgatok, fel keresek mindeneket, a' hol csak gyanu lehet, nemis nyugzom mindaddig, míg Getának minden 790 barátít ki nem tórlóm e' világból, így lészen bátorságos életem.

MAKRINUS

Felséges fejedelem, már halomba raktuk Getának minden társaít, nínsc a' kitől ezután tarthass, el allot vala minden utzákot a' vitezség, es többeket husz ezereknél egybe fel konczola, meg festette vérek Romának minden kő falaít.

KARAKALLA

795 De talán még él Polydorus? — — — Éppen jokor érkezel, istentelen! Te mérészlettél fejedelmednek életére leselkedni? Te mínd eddíg szinlet hivségeddel tronusomot el foglalni? E' vala te hozzád meg mutatott kívált kegyességemnek meg hálálása? Íhol már készen vagyon, e' méreg okátatya ki álnok lelkedet!

778 boszuru
784 kegyességemet

792 valo

POLYDORUS

800 Most látom, mely rövid reménység család ravazsággal boldogulni, Biztottál mind eddig, jo szerencse, de bezzeg most bé fizettel! Nem bánom, hallyak meg, de tudgyad, vérengző gyilkos, hogy még marad Romában olly keseredet szív, a' melly hallatlan dühóskódésedért, valamint te rajtam, ugy az te rajtad boszut fog állani.

KARAKALLA

805 Ihol, vegyed, Istentelen, utolso ajándékomat, ha meg vetted mind eddig valo atyai kegyelmemet!

POLYDORUS

Meg íszom, dühóskódó hohérom, meg íszom.

KARAKALLA

Hurczollyátok már a' sötét tómlecznek belső fenekében a' ravasz fenét, ott okádgya ki dagályos lelkét!

MAKRINUS

810 Móst ígazán kegyetlenkedtél, fejedelem; ély és uralkodgyál már bátorságon!

KARAKALLA

Ti pedíg adgyatok méltó hálákot az egeknek, hogy illy sok énségeknek közepette, engem a' ti údvösségtekre meg tartottak!

OMNES

Ellyen Karakalla Császárunk, és uralkodgyék órókké!

A MŰ ADATAI

Kézirata: *Lib. Schol. Canta* 30–37. Ez a kolligátumnak sorrend szerint a harmadik drámája. Az 1768-ban keletkezett drámának más kéziratosa változata nincs, szövegét itt közöljük először.

A miskolci előadásról a *Historia Domusban* található adatokat közölte: *Kilián 1977*. A kantai játék címét közreadta *Hassák* (108.), *Kovács Bernardon* idézi az argumentumot és a szereposztást.

A drámaszöveg után a canonica visitatiót végző Raiter Jácint minister provincialis valamint titkárának az aláírásával ellátott feljegyzést olvashatjuk: „Anno D[omi]ni 1773 Die 13-tia Mensis Augusti Adm[inistrator] R[evere]ndus Pater M[a]g[iste]r Hyacinthus Reiter Ordinis Minorum Conventualium ... Provinciae Hungariae S[anc]t[ae] Elisabeth ... Commissarius Generalis occasione suae 3-tiae Visitationis Canonicae ... revidit etiam hunc librum pro Conscribendis Tragoediis. Comoediis et Actionibus à Professoribus et Magistris Scholarum Cantensium, ejusdem Ordinis et Provinciae productis et producendis destinatum et à multis retro actis annis ex damnabili Professorum et Magistrorum Socordia neglectum et obtenebratum, idcirco seriò injungit Superiori Locali, ut Professores et Magistros per poenas etiam severiores ad exactissimam hujus libri continuationem

adigat et compellat. Idem Fr[ater] Hyacinthus Raiter Minister M[anu] P[ro]pria Fr[ater] Sigismundus Miksy S[e]c[ret]arius. M[anu] P[ro]pria.” *Lib. Schol. Cantu* 37b.

A vizitátor tehát ismételten lelkükre köti a tanároknak, hogy a sok éven át elhanyagolt drámák lemásolását pótolják.

SZERZŐ, SZÍNRE VIVÓ

Kovács Boldizsárt a rendtörténet alig ismeri. Nem találtuk meg nevét a *Minorita névtárban*, s alig tud róla életrajzi adatot *Monay 1953b* 60. Valószínűleg Erdélyben született 1740 és 1750 között; 1762-től 1764-ig a nyírbátori teológusok között találjuk (*Inventarium Nyirbatoriense anno 1749*. 760.). 1763-ban szerezte első fokozatát (graduatio) Schwajczter Keresztéllyel és Dravics Dónáttal együtt Török Miklós elnökle alatt, 1766–67-ben Miskolcon, a következő tanévben Kantán tanított (*Bajay 1895*. 208.; *Hassák* 68.).

Neve ezután alig tűnik fel a rend történetében. 1777. június 13-án az egri rendi gyűlésen concionator capitulivá választották (*HD OMF Conv. Eger III*. 92.).

Miskolcon több drámát is előadatott. 1766-ban városi és megyei előkelőségek jelenlétében mutatták be a Dagobertus című színművét, amelynek ő volt a rendezője. 1767. március 29-én a Funestus interitus Regis Saul című bibliai históriát vitte színre (*Kilián 1977*). 1768-ban pedig a Karakalla-drámát játszatta el diákjaival. 1764-ben és 1765-ben Kis Imre, Urbán Damján, Illyés Márk, Szepesi Fábrián társaságában újabb fokozatot szerzett (*Komjáthy Miklósné* 498., 526.).

FORRÁS

Kovács Boldizsár Gevartius, illetőleg Spartianus műveinek egyes fejezeteit jelöli meg munkája forrásaként.

Alszeghy 1910. és *Szombathy* szerint a kantai Karakalla-dráma forrása Neumayr Papinianus juris-consultus című drámája, amely 1733-ban keletkezett. Kétségtelen tény, a kantai minorita adaptátor ismerte Neumayr drámáját, adaptációja azonban nem szolgai fordítás. Kovács csak egyes jeleneteket, párbeszédtrükköket kölcsönzött, azokat is nagyon szabadon fordította, vagy csak a gondolatmenetet vette át. Neumayr darabja öt felvonásból áll, s a jeleneteket Chorusok, Saltusok, Ariak, Arietták színesítik. Kovács Boldizsár drámája viszont csak 3 végezésből és kimenetelekből áll. A kantai minorita nem Papinianus mártiromságára, hanem Karakalla kegyetlenségére összpontosította a dráma cselekményét. Neumayr drámájának mások a szerepnevei. A főszereplők (Papinianus, Caracalla, Geta) ugyan azonosak, a többi (Laetus, Junior, Maternianus, Helvius, Serenus, Lysander) azonban nem. A mellékszereplők közül csak Macrinus neve található meg mindkét drámában.

ELŐADÁS

A miskolci minoriták Historia Domusában 1767. augusztus 1-én a következőket jegyezte fel a historikus: „Post meridiem P[ater] Balthasar [Kovács] professor Syntaxeos generalem probam instituit suae comodiae producendae.” 1767. augusztus 2-án pedig ezt olvashatjuk: „Post absolutas Vesperas quas R[everendissimus] P[ater] Donulus persolvit, R[everendissimus] P[ater] Balthasar [Kovács] Professor Syntaxeos produxit Caesarem Caracallam actu scenico Idiomatico Hungarico ad horam ferme 7-mam perdurante” (*Kilián 1977*).

Kovács Boldizsár, amikor rendfőnöke Miskolcra helyezte, a dráma kéziratát magával vitte, s ott ugyanezt a drámát diákjaival előadatta. Ilyenformán a nyilvános főpróbával együtt ezt a darabot háromszor tekinthették meg a nézők. A dráma kantai előadásának idejét a cím fölé írt, a dráma szövegével azonos kézírású bejegyzés adja meg: „Tragoedia de Carakalla (!) R[omano] Imperatore producta a P[atre] Balthasare Kovács p[ro] t[empore] Professore Rhet[orum] 1768.” Ugyanezt a dátumot erősíti meg a cím alatt levő kronosztikhonos szöveg: „HIVEN LE RAJZOLT ÉS FOJJTATOTT A KANTAI HATÓDIK ÉS ÓTÓDIK ISKOLÁKBAN LÉVŐ DEÁKSÁG.” Ha a *folytatott* szóban az Y-t a korabeli helyesírás szerint IJ-t 2-nek vesszük, akkor ugyancsak az 1768-as évszámot kapjuk meg.

Az első végezés második, ötödik és hatodik, valamint a második végezés harmadik és ötödik kimenetelei után intermediumok következnek. Kovács Boldizsár ezeknek a szövegét sajnos, nem tartotta érdemesnek arra, hogy leírja. Az első végezés hatodik kimenetele után található kottavonalak arról tanúskodnak, hogy a szereplők itt énekeltek, a dallamot azonban a másoló nem jegyezte le. A második végezés utolsó jelenete (602. sor) után „keserves musíka” következett, amely alatt „a’ rabok keserűségeket sokféle szomorú indulatokkal jelengetik” Dalbetét lehetett a III. végezés harmadik jelenetének záróverse is (717–728. sorok).

A darabot egyébként igen könnyen színre lehetett vinni. Egyszerű díszletek kellettek hozzá, hiszen a cselekmény tekintélyes része a császári palota egyik termében, illetőleg a börtönben játszódik.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A drámakézirat mindvégig egy kéz munkája. Ugyanez a kéz írta be a cím fölé a dráma kantai előadására vonatkozó megjegyzést. Nem lehetetlen, hogy a másoló maga az adaptátor, Kovács Boldizsár volt.

A másoló helyesírása egységes, csak a szerepnevek helyesírásában nem következetes. A kézírás mindvégig jól olvasható, javítások, törlések csak elvétve találhatók benne. Ez is jelzi, hogy tisztázat maradt ránk. Betűi közül különösen a *z* és a *k* betűjét lehet könnyen összetéveszteni. Pl. a *dűhőszódó* szó olvasható *dűhőskódó*-nek is. A szóközök igen kicsinyek, ezért gyakran nem lehet eldönteni, hogy egy-egy szót külön vagy egybe kívánt-e írni a másoló. Ékezetei túlnyomórészt hosszúak, használja a rövid ékezetet is, de ezek jelölésében nem következetes. A *j* fölé rendszerint hosszú ékezetet tett. A *j* kivételével valamennyi hosszú ékezetet megtartottuk.

A tulajdonneveket a mondaton belül többnyire kisbetűvel kezdi, olykor még a mondatkezdő betűk is kisbetűk. Az utóbbiakat és a tulajdonneveket is mindig nagybetűvel írtuk.

A másoló ritkán alkalmaz rövidítéseket. Néhányszor előfordul, hogy a hosszú mássalhangzót úgy jelöli, hogy az egyszerű leírt mássalhangzó fölé vesszőt, hullámos vonalat vagy vízszintes vonalat tesz (*řh*, *řm*, *řn*). Ezeket kurziválás nélkül feloldottuk. A második kimeneteltől kezdve gyakran előfordul, hogy a másoló a kimenetelnek csak a sorszámát írja le.

NYELVI ÉS TÁRGYI MAGYARÁZATOK

16–17 *Spartianus* — Aelius Spartianus római császárkori történetíró; *Gevartius* — Jean Gevaerts (1593–1666) belga filológus

133 *délczeg* — féktelen

138 *tündér gyanu* — változó gyanú

139 *falba rugom* — farba rúgom

163 *gerebent* — akadályt (Lásd még 253, 476. sorokat!)

244 *ulj* — új

313 *épesztő dágállya* — emésztő kevélysége

607 *Intéзде* — megmagyarázod-e

617–618 *porászra bocsátottam* — féken tartottam, megfékeztem

812 *énségeknék* — inségeknék

9.

JEROBOÁM

MISKOLC, 1768. AUGUSZTUS 27.

Szerző-rendező: GALLO JOACHIM

JEROBOAM,

Keserves Játék,

Mellyet Indított Tisztelendő Péter Minoriták' gondviselése-alatt első, és második Oskolában tanuló Nemes Ifiúság, Tekéntetes, és Nemes Borsod-Vármegyei Uraságnak mulatságára. MISKOLTZON, Ezer hét-száz hatvan-nyóltzadik Esztendőben, Kis Aszszony Havának 2 napján.

A' JÁTÉKNAK ÁLLAPOTTYA.

Salamonnak gonoszságítúl meg-bántódott Isten Jeróboámot tíz Nemzetségeknék, kik Roboámtúl, Salamonnak fiától el-állottak, Királyává tette. De ő mondá szívében: ha fel-ménend a' nép, hogy áldozatokat tégyen, az Úr házában Jerusalemben, a' népnek szíve meg-tér, és az ő

5 Urához, Róboámhoz Juda' Királyához viszsza tér, és meg-ölnék engem' Azért tanátsot gondolván magában, két arany-borjút tsinála, és monda nékik: Ne menyetek-fel többé Jerusálembe, Ime a' ti Istenid Israél, kik téged AEgyptus földéből ki hoztak. Ezokáért vétkezett Jeróboám, és az

10 egész háza el-rontaték, és el-törülteték a' föld színérül. Királyok 3. Könyv. 12. 14. és 15. Rész.

BESZÉLGETÓ SZEMÉLLYEK.

AHIÁS PRÓFÉTA.
JEROBOÁM KIRÁLY.
NÁDÁB. }
EFRON. } Jeróboám fiai.
SALMON. }

Dorossági Gábor.
Szabó István.
Kelemeny Jósef.
Kováts Lórintz.
Janovits Mihály.

Cím [A 6. sorban *napján* előtt üresen hagyott hely a nap jelölésére. Kiegészítve a *Diarium Conventus Miskolciensis* 1767. alapján.]

EPHREM. } Jeróboám' öttsei.
ELIPHÁZ. }

Kómíves József.
Lapos Imre.

BÁASA. FŐ VEZÉR.
ZÁRA. Báasa' baráttya.
MANASSES.
IBRAHIM Syriai Követ.
ÁRÁM, Asának Követtye.
SÁDOCH.
KATONÁK FŐ-HADNAGYA.
JERÓBOÁM UNOKÁI.

Györgyei Mihály.
Holló József.
Tóth István.
Fülep János.
Goda Imre.
Moth Mihály.
Décsi Mihály.
B. Dóri László.
Pétsi Mihály.
Simonyi József.
Bangunter János.
Kopnik Sámuel.
Gregorits Pál.
Csepregi Pál.
Lang János.

ELSŐ VÉGEZÉS.

ELSŐ KI-MENETEL.

HALván Jeróboám Király hites társátúl Ahiás Profétának jövendölésit, hogy minden nemzetsége a' föld színérül el-törültetik, retteg, Ahiást magához hívattya.

MÁSODIK KI-MENETEL.

15 A' faragott Isteneit füstbe tüntetni, 's Asával szövetséget ütni, magában el-tökéli. De Nadab és Báasa Asával-való szövetségét veszedelem élesztőinek mondván, hogy inkább ellene Syriai Királlyal támadgyon, javasolják.

HARMADIK KI-MENETEL.

20 Innét mi-tévő légyen, nem-tudgya, mert ha le-hányatom (úgy-mond) az hamis Isteneket, Asátúl félek, ha le-nem-hányatom, az égtül; azért egyedül Ahiásnak tanásábúl végezni akarván, őtet kívánnya.

NEGYEDIK KI-MENETEL.

Báasa pedig Nádabnak tanátsollja, és őtet meg-tanította, hogy mi úton, 's módon Ahiást az Attyának színétül gátollja-meg, ne-talán a' Király halván a' Prófétát az hamis Isteneket porba, 's hamuba ereszsze.

ÖTÖDIK KI-MENETEL.

25 Igy Báasa bizonynal reméni magát lenni annak, a' kit Ahiás jövendölt Jeróboám, és övéi el-vesztőinek.

MÁSODIK VÉGEZÉS.

ELSŐ KI-MENETEL.

ASának követi el-érkeznek szövetséget kérni. Ibrahim pedig Syriai Királynak követte, Nádábtól el-készöl, tartván, hogy a' Király Ahiás' tanásábúl majd Asával szövetkezik.

MÁSODIK KI-MENETEL.

30 Ez-alatt Nádáb eleibe hozza Manasses Ahiast, ki Nádábnak szemére bátran hánya gonoszságát, és jövendöli, hogy rövid üdő-múlva az ebektül meg-rágattatik. Ez midőn fel-gyúladván által-ütni az Profétát igyekszik.

HARMADIK KI-MENETEL.

Ott terem Jeróboám, fiát meg-feddi, és Ahiást magányos beszélgetésre vonnya. Nádábnak pedig Manasses el-pártolásra-való szándékát többiekkel ki-jelenti.

NEGYEDIK KI-MENETEL.

35 Kinek bátor mondásátül Nádáb-is rettegni kezd, ne-talán Ahiás jövendölése bé-tellyesedgyék. De hogy a' jövendölést el-kerüllye, Báasátül, és Zárátül Asa-ellen-való hadra ösztönöztetik.

ÖTÖDIK KI-MENETEL.

40 Álnoksággal tellyes Báasa iparkodik Jeróboám helyett országolni, és azért Zárának (ha Király léssen) jó akarattját ígértvén ott reá vészi, hogy Jeróboám ellen Syriai és Júda' Királyokat ingerelje, Manassest az el-pártolásra a' többiekkel együtt izgassa.

HARMADIK VÉGEZÉS.

ELSŐ KI-MENETEL.

AHiás Próféta kéri Jeróboámot, hogy Istenhez térjen, ha akarja, hogy az Isten jövendölését meg másollya, ki-is egy parányit hajlani kezd a' meg jobbúlásra.

MÁSODIK KI-MENETEL.

45 De Nádáb az Attyához ijedve jön, és a' Prófétával való beszédűtől őtet el-vonnyá. Midőn azért Ahiás epekedik haszontalan fáradságán,

HARMADIK KI-MENETEL.

Manasses, Arám, és Sádoch őtet meg-szóllíttyák, ha Jeróboámnak tehetett é? ki meg-felel, hogy semmit sem, mivel meg átalkodott.

NEGYEDIK KI-MENETEL.

50 Jeróboám különös, de hamis beszédébül Nádábnak értvén: hogy Ahiás az oka Asához-való nép pártolásának, Báasának parantsolatot ád; hogy Asa-ellen hadat indítson.

ÖTÖDIK KI-MENETEL.

Báasa ravaszkodik a' Király-előtt mondván; hogy Zára, és Manasses az ő halálára járnak. Holott ő ingerlette reá azokat. Erre-nézve Manassesért, és Zaráért küldetik.

NEGYEDIK VÉGEZÉS.

ELSŐ KI-MENETEL.

55 Báasa Zárának álnok barátja ötet kötözve Manassessel együtt Jeróboám eleibe hirtzollya, mint párt-ütés indítóit, kik az halálra készek, 's fog-házba tétetnek.

MÁSODIK KI-MENETEL.

Minek-előtte pedig Asa-ellen hadat kezdenének, áldozatot parantsol a' Király. Az áldozathoz-való készületet látván Ahiás, Ibrahimot dorgállya.

HARMADIK KI-MENETEL.

60 A' Király áldozatot téssen a' borjúnak. Zára pedig, és Manasses mivel áldozni nem akartak, halálra ítéltetnek. Zára fel is akasztatik, és midőn Manassest is ragadnák,

NEGYEDIK KI-MENETEL.

65 Oda érkezik hirtelen a' Fő-Hadnagy, ki-hírel, hogy Báasa jön ellene fegyverkezett nagy, 's-roppant sereggel, Jeróboám félelemtül el-borítatván kétségbe-esik, és rejtek-helyeket keres.

ÖTÖDIK KI-MENETEL.

Ki sehol rejtek-helyet nem találván, reá talál Báasára, kitül nyíllal mellyében meg sebesítettett, és így boszszonkodva lelkét ki-adta. Báasa pedig új Kiralynak kiáltatván az egész Israëltül, Jeróboámnak fiait, unokáit, testvérit kardra hányattya, és így ezeknek testeiket az hollóknak, 70 véreket az ebeknek adatván, minekutánna az Ahiás jövendölését bé-tel-lyesítette, a' Várust fel-dúltni győzedelmesen indul.

Mind ezek legyenek Istennek nagyobb ditsóságére.

A MŰ ADATAI

A kiadás az előadás idejére ismeretlen helyen nyomtatott drámaprogram alapján készült. Lelőhelye: Győri Püspöki Papnevelő Intézet Könyvtára. Jelzete: Coll. 55. Stromata Hungarica. G. XXIII. 11. A színlap előkerülését Nádasdy Lajosnak köszönhetjük. A Jeroboám-dráma szövege, amelynek cselekményét a színlap összefoglalja, kallódik vagy elveszett. A program itt jelenik meg először. *Nádasdy* több színlap között ezt is megemlíti.

Bajay 1895. (190–193.) nem ismeri ezt a színlapot. *Kilián 1977* a miskolci minorita drámatörténeti adatok között a Jeroboám-dráma előadásáról szóló, a *Diarium Conventus Miskolciensis*ben található alábbi feljegyzést közölte 1768. augusztus 27: „Vesperas finitas P[ater] Professor Joachimus produxit ludo theatri Regem Jeroboam idiomate Ungarico satis bene perdurante usque ad mediam 7-mam in confluctu magno nobilissimorum auditorum; post finitam Comoediam Dominus Fercsak discursus gratia in coena detentus.”

A dráma előadásának időpontját, a rendező tanár nevét ebből a közlésből ismerjük. A *Diarium Conventus Miskolciensis* írója szerint még ugyanezen a délután *Gallo Joachim* egy másik darabjának főpróbáját is láthatta a közönség: „Post meridiem finitis Vesperis Pater Professor Joachimus instituit probam generalem futurae Comoediae, qua finita hora 6-ta. Dominus Fercsak in Vespertina refectioe discursus gratia detentus fuerat.”

Egy és ugyanazon délután a Jeroboám-darab bemutatójára és egy másik dráma főpróbájára került sor. Ennek a később bemutatott drámának a programja is előkerült a Győri Püspöki Papnevelő Intézet Könyvtárából: „Anastasius Dicorus. Tragoedia Ludis theatralibus acta per praenobilem, nobilem ac ingenuam Juventutem gymnasii Miskolciensis Die ... Mense ... DDDCCLXVIII.” Ez a dráma azonban latin nyelvű volt. (Vö.: *Nádasdy*)

SZERZŐ, SZÍNRE VIVÓ

A „Tekéntetes és Nemes Borsod-Vármegyei Uraságnak mulatságára” adta elő a miskolci minorita gimnázium fiatalsága, s a rendező a *Diarium Conventus Miskolciensis* szerint [ater] Joachimus, azaz Galló Joachim volt (*Kilián 1977*). Gyöngyösön született, 1743-ban. Nevét 1766-ban (Joachimus Gallo de Szeged) a rend nyírbátori teológusai között találjuk (*Inventarium Nyirbatoriense anno 1749. 762., 771–774.*). Eszerint novicius évét Szegeden töltötte, s itt is tehetett egyszerű fogadalmat. Filozófiai tanulmányokat valószínűleg Eperjesen folytatott, a rend növendékeit ugyanis Eperjesre küldték filozófiát tanulni. 1768-ban Miskolcra került, ebben az évben a syntaxisták, a következőben a parvisták magistere volt. Nevét *Bajay 1895.* (208.) hibásan Gallovcisnak írja. A kéziratos források mindenütt következetesen Gallónak említik. 1781-től 1783-ig egyházzónokként, 1785-ben praesidensként, azaz házfőnökként, 1786-ban és 1787-ben ismét egyházzónokként említik a nyírbátori konvent névsorában. 1788-tól 1790-ig már nem szerepel itt, valószínű, máshová helyezték. 1791-ben azonban ismét visszakérül ide, s előbbi feladatkörét látja el. 1792-ben káplán volt Jékén, ezután pedig négy éven keresztül templomigazgató Nyíradonyban. 1797-ben a nagyváradi irgalmasrendi kórházban halt meg. (*Inventarium Nyirbatoriense anno 1749. 835.*) Nevéhez egy 1768. február 7-én bemutatott latin nyelvű declamatio és a már említett két dráma fűződik. Irodalmi tevékenysége más műfajban nem ismeretes.

FORRÁS

Jeroboám bibliai-történeti személy. A tíz efraimita törzs királyságának megalapítója, azaz az északi országrész, Izrael első királya (i. e. 932–911) volt. Jeroboám mindent megtett annak érdekében, hogy a déli országrésztől, Judeától függetlenítse magát, ezért alattvalói számára országában két szentélyt is építtetett, hogy a déli országrészhez tartozó Jeruzsálem templomát ne látogassák. A biblia szerint az újonnan épített szentélyekben Jahvét borjú alakban ábrázolta, s ezzel vétett a zsidó vallás törvényei ellen. Megváltoztatta azonban a zsidók rég kialakult liturgikus rendjét is, ezért Jahve őt és teljes családját pusztulásra ítélte.

Galló Joachim a bibliai történetet jól ismerte, a maga darabját azonban nem a bibliai szöveg után, hanem Franciscus Neumayr Jeroboám-drámája alapján írta meg, bár a két dráma szerkezet

tekintetében feltűnő eltérést mutat. A miskolci drámából hiányzik a prológus, a két chorus és az V. actus. Semmi nyoma annak, hogy tánc vagy ének szerepelt a drámában, mint Neumayrben. A szövegegyeztetés, a miskolci szöveg híján lehetetlen. Az azonban látszik, hogy az Argumentumot az osztrák jezsuita darabjából kölcsönözte, s valószínűleg a mintadráma szövegét is tekintélyes részben átvette. Kiiktatott azonban néhány jelenetet, másokat viszont összevont.

ELŐADÁS

A magyar nyelvű színjáték bemutatását a vesperás után kezdték. Nem tisztázható, hogy a főpróba vagy a bemutató került-e színre előbb. Mindenesetre az egyik a másikat azonnal követte. Az egyik adat szerint ugyanis délután hat órára, a másik szerint pedig fél hétre fejezték be a színjátékokat. A főpróba, amelyen közönség is részt vesz, szokatlan jelenség a XVIII. század iskoláiban.

A bemutatókon igen sok főnemes és egy bizonyos Fercsak nevű előkelő úr is megjelent. Kilitét nem sikerült megállapítani.

A színhelyekre Neumayr drámájából is következtethetünk. A jelenetek egy királyi palotában, illetőleg erdőben játszódnak. Galló drámájának is ezek a színhelyei, zajlanak azonban jelenetek harctéren is. Neumayr játékát áriákkal, ariettákkal, táncbetétekkel színesítette, a chorusok pedig ünnepélyessé, emelkedetté tették az előadást. Galló drámájának programjában ennek semmi nyoma, a szűkszavú program ellenére azonban a miskolci előadásnak is lehetett ének- vagy táncbetétje.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A programot közreadó nyomda helyét, tulajdonosát nem ismerjük. Ennek a nyomdának nem volt kurzív *ö* betűje, helyette mindig *ó*-t használ. Ezeket az *ó*-kat jelölés nélkül *o*-re írtuk át. Az álló *ö*, *ő*, *ü*, *ű* betűk felett kis *e* betűt találunk. A hosszú és rövid ékezet között tehát ezeknél a betűknél a nyomda nem tud különbséget tenni. A szövegkiadásban ezeknél a betűknél a mai helyesírás szerint jártunk el. A négy végezésnek csak az első ki-menetelét szedi a nyomdász külön sorban, címszerűen, a többi ki-menetel sorszámát az adott szövegben folyamatosan, külön bekezdés nélkül, római számmal jelöli. A szövegkiadásban a ki-menetek sorszámát minden esetben betűvel írtuk át, és a kötetben bevett gyakorlatnak megfelelően, címszerűen jelöltük. Abból a feltételezésből kiindulva, hogy a program nyomtatott szövegének korrektúrapéldányát a szerző-rendező Galló Joachim látta, az interpunkciót eredeti állapotban hagytuk.

10.

AZ ERDÉLYORSZÁGBAN VALÓ BORSZŰKÉRŐL

Szerző-rendező: KERTSO CIRJÁK (Kanta, 1773. február 14.)

Productus Cantae 14 Februarii 1773

ACTUS

Poetico Bacchanalisticus Tempori accommodatus pro anno 1772
Quô Magna erat vini *Charities* in Transylvania

In Schenis exhibitus per Ingenuam Rhetorices ac Poeseos Facultatis
Juventutem, Cantae ad Sanctissimam Trinitatem Ordinis Minorum Sancti
Francisci Conventualium compositus per Patrem Cyriacum Kertso praefati
ordinis Religiosum et praedictarum Facultatum Professorem.

ARGUMENTUM POETICUM

Inferorum Princeps Pluto considerans paucitatem Damnatorum hujus
anni Causamque rescire volens, ad Mundum exploratorem ablegat, qui
5 Redux ad Plutonem lucri cessantis esse Causam refert, in Inferno
existentem plurimorum malorum Fontem Bachum, cujus absentia Mag-
nam in Terris causavit vini carentiam, quae Homines sine luxu, sobrie et
bene vivere cogit. Qvo audito, Pluto Bachum ad mundum emittit, Qvi ad
Epulonem Aulam veniens, Epulonem Inferno lucratur. Caetera in scenis
exhibebuntur

Cím [fölötte a jobb margón idegen kézírással:]
4. [jelzi, hogy a gyűjteménynek ez sorrendben
a negyedik darabja.]

Cím 177(3)2; [A *Charities* szóban a *h* olvasata
bizonytalan.]; Transylvania
7 [Az *in* beszúrva a *Caetera* és *scenis* közé.]

PERSONAE AGENTES

Inferni Princeps, PLUTO
PIKULI, Explorator sub nomine SIZANDRI
CHARON, Nauta Stygis
BACHUS
EPULO
EBRIETAS, uxor Epulonis
VENUS, Filia
POTANDER, Pincerna
EDANDER, cocus
ANGELUS
MEDICUS

PROLOGUS

Hoc hodie secum secreta mente revolvens Inferni Princeps, Pluto quam
10 parvus eorum sit Numerus, quos per spatium labentis, ut ajunt, anni,
Nauta Charon aeternos duxit ad ignes, per tristes Phlagnetontis aqvas
Causamqve per optans cessantis lucris rescire, emittit ad Orbem Explorato-
rem, Qvi tandem ex orbe reversus Plutonem, quae sit lucris cessantis Origo,
15 edocet, ac causam esse refert solummodo Bacchum omnis nempe mali
radicem ad Tartara ductum ex mundo; Cujus jam longa absentia terris per
totam steriles Regionem reddidit Uvas, quae jam magna nimis vini penuria
cogit Mortales sanctam sine Luxu ducere vitam. Haec ubi Pluto audit
confestim vincula solvi de mandat Baccho, Necnon amandat eundem ad
20 mundum, qvi deveniens Epulonis ad Aulam, Hunc varios inter luxus
lucratur Averno. Vobis Scena (modo faveatis) cetera pandet.

ACTUS PRIMUS

SCENA PRIMA

Pluto et Piculi

PLUTO

Tempora volvuntur gemebundi plena doloris
Laetitiam praebet nec tamen ulla dies.
En jam Sodiaci Phoebus duodena per egit
25 Signa, tamen nullas dat mihi mundus opes.
En trino stimulante fame jam Cerberus ore
Clamat, et urit eum flamma per atra gulae.
Tota furit rabie numerosa Caterva, meorum
Nemo tamen, qvi illis auxilietur adest.
30 Hactenus Orbis erat magis in mea vota fidelis,
Ad nutum nobis qvi sua pensa dabat.
Hactenus innumeros Manes mihi cuncta sacrabant,
Jam modo de mundo victima nulla venit.
Scire volo, quae sit tantorum causa malorum,
35 Hisqve volo medicas aplicuisse manus.
Heus, Pikuli, properato celer!

(Exit Pikuli)

⁹ [A sor fölött: *Argumentum Poeticum. Prologus.* Az első két szó, minthogy az 1. sor fölött már volt, elhagyva.]

35 Pi(c)kuli [Ráírással jav.]

PIKULI

Venerande Deorum,
Quid placet? En praesto sum tua jussa seqvi.

PLUTO

I subito, fidum nobis accerse Charontem,
Qvi se huc praesentem sistat, id ipse volo!

PIKULI

40 Progrediar vetulumqve celer clamabo Charontem,
Qvem subito ante tuum, Pluto, locabo thronum.

SCENA SECUNDA

Pikuli et Charon

PIKULI

Heus, tu calve Charon, Phlegetontis Navita fontis
Ad pia Plutonis jussa, volato celer!

CHARON

Hei, non percipio, quid dicas! Altius effer!

PIKULI

Curre, veni (Princeps imperat) absqve mora!

CHARON

45 Altius exclama modice, qvia foeda senectus
Jam nostras aures debilitate premit!

PIKULI

Ergo frica aures! Clamabo profunde.
Accipe: Pluto jubet curre, veni absqve mora!

CHARON

Accipe Pluto jubet Currum.

(Paulatim Charon intra se usqve ad b. deinde altius reliqum)

50 Jam intelligo: Curru
Non egeo, servit pro pede Cymba mihi.

PIKULI

Fungum, stulte Senex inteligis, haud ego Currum
Tradere, sed celerem te properare volo.
Actum ago surdo Sene, frustra clamo, nec audit,
Altera jam nobis invenienda via est.
55 Conscendam Navim, Stygias transibo per undas,
Sic praesens illi Principis ora feram.

(Exhiberi debet transitus ad Charontem per Naviculam)

Salve, calve Charon!

CHARON

Et tu sis serve fidelis,

Salve!

PIKULI

Chare parens, omnia fausta precor!

CHARON

Pande, quid ergo placet, quae nobis fata tulisti!

PIKULI

60 Pluto vocat.

CHARON

Nescis, qua ratione vocet?

PIKULI

Quod vocet, hoc verum est, sed causam nescio, quare.

CHARON

Ergo ego debeo pandere vela Noto.
Et Praesens Domino Plutoni dicere salve.

PIKULI

Pande celer, longas ne trahe, quaeso, moras!

(Ambo conscendunt Naviculam et redeunt)

CHARON

65 Jam vires me deficiunt, jam scindere spumas
Perbene non valeo, nam mea dextra tremit.

SCENA TERTIA

Pluto, Pikuli et Charon

PLUTO

Nescio, quid causae est, quod Nauta venire retardet.
Fortassis Puppim dirigit ille suam.

(Exit Pikuli cum Charonte)

PIKULI

En Pluto Princeps, optatum sisto Charontem!

PLUTO

70 Per bene. Jam, Pikuli, tu hinc abiisse potes!

(Pikuli abit)

CHARON

Koza magyrro ir Ebselentz, Kheniger Pluto!

(Se profunde inclinat)

PLUTO

Ergo tu nescis modulari metra latine?

CHARON

Depreczir, ir Ebselencz ober in prudentiam in caput parum
habet in latinum, ut loqvam auch Hungris one Tajcser.

PLUTO

75 Qvomodo tam subito poteras addiscere lingvam
Teutonicam, et Latios perdere, quaeso, modos!

CHARON

80 Oh, her Ebselencz, anermittler Kheniger Pluto! olesz
alterum habet modo in mundum, pro ut quaestin
ante annus, modo olesz disputir in Tajcser falte
barum in ladanger, ver nith vajsz guth disjuntir
in tajcser, nith habet modo multum phon
Gratia, nit habet bonum in Condition.

PLUTO

Hanc ergo Teutonicam linqvam non calleo, debes
Hungarico potius verba referre modo!

85 Charon, kedves szolgám, tudode, mi végre
hivattalak téged?

CHARON

Talan vendégségre
Vagy pedig engemet te nagyobb tisztségre
Akarsz fel emelni immár vénségemre?

PLUTO

90 Mi az oka, Charon, restelkedésednek,
Eszteendőtlől fogva lett heverésednek?
Semmi haszna nem volt szép mesterségednek
Sem látattya nálam vízi tisztségednek.

CHARON

Uram, ne haragudgy, én oka nem vagyok
Semminek, ám bátor hogy panaszkodsz nagyok!

PLUTO

95 Mi az oka tehát, hogy eddig hevertél,
Éppen semmi hasznat mű nekünk nem tettél?
Ha te oka nem vagy, mi bizonyost vettél,
És másoktól erről mi dolgot értettél?

CHARON

100 Aszt tudom, jó Uram, hogy most a világon
Más állapot vagyon majd minden országon,
Hogysem az előtt volt, mert a vigaságon
Most nem igen kapnak sem a mulatságon.

105 Mert tavaly ilyenkor tölt el sok multság,
Majd minden helyeken folyt a' szép Nyajasság,
Rendre ment egymás kószta fársángi vigaság,
Szaporodot melyből kósztaunk a barátság.

110 Mert a Fársáng, bátor meszsze ki haladot,
Tavaj eszteendőben bőven szaporodot,
Mégis fársánglásra sok nap elmaradot,
Mellyekre az után a bőjt költsón adot.

Majd minden házaknál volt tavaj nagy döngés,
Bálozás, tánczolás, hegedű, lant penges,
Meg nem szűnt fársángban a' musika zengés,
Mely miat a földön volt nem kevés rengés.

115 Ezekért jót tavaj hozzánk a nyereség,
Mert az emberek kószolt folyt a' nagy fesletség,
Fársánglás, tánczolás, dobzodás, részegség
Uralkodot, s azért tsonkult az údvösség.

PLUTO

120 Hát hiszem mostonnis a fársángi napok,
Folynak fársánglásra rendelt két holnapok,
Hogy ezek légyenek a' fársángi napok.
Talán nem hirdették asztot ki a Papok?

CHARON

125 Uram, azis igen könnyen meg eshetett,
De hiszem a masutis fel jegyeztetett,
Kalandariumban, tudom, fel tétetett,
Onnan, hid el, Uram, ki nem felejtetett.

Más lehet ám, Uram, ennek a' bibéje,
Jol lehet, hogy asztot az Agyam veleje
El fel nem érheti, sem elmém ereje,
130 Jol meg nem foghatya koponyám mezeje.

PLUTO

Hát ugyan tsak moston mi dolog tartatik,
Mi csodás fársánglás ot kún szolgáltatik,
A világról nékünk hogy most nem adatik,
Semi féle praeda hozzánk nem hozatik?

CHARON

135 Meg mondani néked én aszt nyilvánoson
Nem tudom, meg valam, ezért világoson
Nem szolhatók hozzá, hanem homályoson
Valamit fül hegyel hallottam titkoson.

140 Aszt tudom, hogy moston nem annyit báloznak,
'S kevesebbet sokkal mostan fársángolnak,
Hogy sem mint a tavaj ritkábban tánczolnak,
A musikásokis nem annyit dudolnak.

PLUTO

145 Mi annak az oka, talán údvösségre
Fordula a világ, tőkéletességre?
Ha ugy van, jutottunk szerentsétlenségre,
Országunk el pusztul mindenestől végre.

CHARON

Hogy a világ fordult szent életre, éppen
Asztot nem hiszem, Uram, semiképpen.

PLUTO

150 Miert azt nem hiszed, Charon, semiképpen?
Valami bizonyost talán te tucz ebben?

CHARON

A szent élet jele, a mint én itilem,
Sőt első gyökere isteni félelem,
Melyhez kaptasztatik az igaz szerelem,
A hol e kettő van, nints lelki Sérelem.

155 E kettőt neveli a testi öldöklés.
Alamiszálkodás, imátság, bójtólés;
Ezek nélkül nintszen szent élet viselés,
Boldogságra vivő Isteni mivelés.

160 Kivált a bójtólés igen kellemetes
Dolog Isten előtt, s' e ki vált tezetes.
Test zabolázására éppen nevezetes,
A szent írásbannis igen ditsiretes.

165 Maga példájával esztet tanította.
A Kristus, a midón negyven nap tartotta,
Ninivé várossát hogy Isten meg hadta,
A bójt tselekette, hogy el nem rontotta.

PLUTO

Mind ezekből, Charon, mit kel már érteni?

CHARON

170 Nem egyebet, hanem hogy nem kel azt hinni,
Hogy a világ éppen szent életre menni
Kezdet, és a' joban gyarapodást tenni.

PLUTO

Miért nem kel, kérlek, nekünk aztot hinni?

CHARON

175 Mert a' bójtőt moston kevesen kedvellik
A világon, 's asztot nem igen tisztelik.
Egyéb ként magokat mi képpen visellik,
Nem tudom, a több jot mi képpen mivelik.

PLUTO

Honnan tudod, a bójt hogy most keveset ér,
A világ fogára hogy a nem igen fér.

CHARON

180 Élni szoktam Uram halász mesterséggel,
De már régtől fogva semi nyereséggel
Én abol nem vagyok, hanem tsendességgel
Folytatom napjaim ritka békeséggel.

Pedig máczor, Uram, a midón bójtőtletk,
A halért engemet tsak hogy meg nem őltek,
Olyan csoportoson és számoson jőttek.

185 De most igen ritkán jőnek vásárlani,
Tsak a papok szoktak halért el hajtani,
Azért már sokaktol aszt lehet hallani,
Tsak a Papok bójtőt tartoznak tartani.

PLUTO

Héj, bár azokis hadnák el!

CHARON

190 Biztatya a' világ magát ugyann nagyon,
Hogy a' bójt egészen immár el maragyon,
Magais a Pápa, mondgyák, azon vagyon
Hogy dispensatit mindeneknek adgyon.

PLUTO

195 Csak mongyák aszt, Cháron, de nem kel hinni.
Másként ha bé tellyesednék, egyebet nem kívánnék,
S igy már szent életre nem tért hát az világ.

CHARON

Bizony nem, Uram!

PLUTO
Hát mégis mi az oka, hogy kevés nyereségünk vagyon a világról?

200 CHARON
Asztot semmiképpen nem tudom meg mondani.

PLUTO
Cháron, kedves szolgám, annak járj végére!
Ha jól véghez viszed, emellek tisztségre.

CHARON
Jaj! Uram, Pluto, tekints illy vénségre,
205 Ollyan terhet ne tégy illyen ridegségre!
Nem szoktam, Uram, Pluto, gyalog járni, mivel tellyes életemben hajos mester ember voltam, azon kivűlis már a szekeremnek kereki igen rosszak, a fentőji igen meg tágultak. Azért, Uram, ha lehet, bizd másra azon dolgot, mert én azon kivűlis kevés nyereséget hajtanék, mivel a világnak job része isméri az
210 én ékes tekéntetemet, ha hozzajok ki fogok szállani, mind el-lenségeket ugy fognak engemet tractálni.

PLUTO
Hát kit jovallasz, hogy külgyek kémnek a világra?

CHARON
215 Pikuli, jo lesz, azon kivűlis ó Lingvista. Nemetűlis alkalmasint henderget, amely most a világon igen szűkséges. Azért én el mégyek, a hajomat had készítsem el, ha Pikulit velem el fogod küldeni.

PLUTO
El fogom. Járj békével!

SCENA QVARTA

Pluto et Pikuli

PLUTO
Pikuli!

PIKULI
Qvid mandare placet, venerande Deorum?

PLUTO
220 Mando, pedes accinge tuos, accinge Charontis
Absqve mora nostri, serve, seqvèris iter!

PIKULI
Et qvorsum nos ire jubes, celsissime Princeps?

PLUTO
Ad mundum.

PIKULI
Jajjaj, qvam mihi dura via est!

PLUTO
225 Ne comes ire neges, qvamvis via dura jubetur!
Officii vestri est, haec mea jussa seqvi.
Nam nisi discedes, pro certo accessio rebus
Est per totum annum nulla futura meis.

PIKULI
Si ergo discedam, qvid nos praestare jubebis?

PLUTO
230 Haec tibi praecepto sunt facienda meo.
Confestim modo cum nostro discede Charonte,
Excipiet portus te Phlegetontis aqvae!
Inde celer rapies te mundi solus in omnes
Partes, qvâ sol, qvâ terra rotunda patet!
235 Omnia transibis mare, Tellus, flumina qvaeqvae,
Qvem non transires, ne sit in orbe locus!
Mentita vero facie latitabis ubiqve
Ne pateat noster fictus in orbe dolus!
Et qvo clam fueris, delatus ubiqve rogabis,
240 Tanti qvod patimur, qvae sit origo mali.
Ad nostras partes nec te illuc usqve revertas,
Donec fida mihi vera referre qveas!
Omnia, chare mihi, Pikuli, hinc fraude referto,
Qvid modo mundus agat, cur sua pensa neget!
245 Ergo perge celer studiose, perfice cuncta,
Qvae modo mandavi perficienda tibi!

(Pluto abit)

PIKULI

Ibo, nec ad nostras partes eo usque revertar,
Donec Plutoni vera referre queam.

ACTUS SECUNDUS

SCENA PRIMA

Pikuli et Potander

PIKULI

Attigimus tandem ventis felicibus oras
250 Mundi, sed restat maxima cura super.
Jam modo quid, Pikuli, valeas, ostende parumper,
Nunc refrica mentem, nunc meditare dolos!
Multa quidem desunt, verum super omnia tantum
Unum pro hic et nunc ploro de esse mihi:
255 Ut pote Teutonicam quod non bene calleo lingvam.

(Potander alia ex parte exit)

Sed strepit huc aliquis praeproperante gradu.
Veste, prout video, se germanum indicat esse.
Hungarus ast credo, corpore purus erit.

Alloquar an taceam? Certe tacuisse nocebit,
260 Ipsi Teutonico profero verba modo.
Guth Moring, her bruder!
Nil loquitur. Qvis sit forsan, de nomine queraam.
Verto!

POTANDER

265 Meg versz? Aszt meg ne próbáld, mert nékemis
van kezem, barátom!

PIKULI

Hungaricas voces nobis retulisse juvabit,
Sed fingam hungarico me male serie modo.
Hal ked! Nem tudni ked tsak kitsin deák beszéd meg tsiñálni.

POTANDER

Et bene non tantum aliquid.

PIKULI

270 Ergo bene est.

(Propius ad ipsum accedit)

Salve, mihi dilectissime Frater!
Ex animo vobis prospera quaeque precor.

POTANDER

Et tu sis salve, nobis dilecte sodalis!
Qvis quis in ignoto pectore dicis, ave!

PIKULI

275 Si ausim, quod vobis nomen? Quae Patria vestra?
Quae vitae ratio conditio quae tuae?

POTANDER

Si nomen rescire meum generose peroptas
Guttura, quae prostant, aspice, scire potes.
Potander nobis a potō nomen habetur.

PIKULI

280 Ad genium nostrum perbene nomen habes.

POTANDER

Progenie vero sum Bachi vera propago

PIKULI

Et generi titulus convenit ipse suo.

POTANDER

Officio fungor Pincernae Epulonis in Aula.

PIKULI

285 Et genus et titulus convenit officio.
Altera nulla tibi conjunctio sanguinis extat?
Non tibi sunt fratres? Est tibi nulla soror?

POTANDER

In vivis nobis est Unus Edander ab edo
Frater.

PIKULI

Cum potō perbene quadrat edo.

POTANDER

290 Hunc praeter binos dederat fors sanguine junctos
Fratres, ast ambos abstulit una dies.

PIKULI
Illis quod nomen, quaeque ipsos fata tulerunt?

POTANDER
Major Kortyondi gurgulisque minor.
Perpetuo fuerant hi Bacho foedere juncti,
295 Hos Sors ad Stygias praecipitavit aquas.

PIKULI
Euge Potander, fortassis utrumque videbis,
Sint utinam vobis Numina prona tuis.

POTANDER
O, Utinam Bachus saltem spes una rediret!

PIKULI
Ergo quod officium frater Edander habet?

POTANDER
300 Divitis ille etiam Cocus est Epulonis in aula.

PIKULI
Nomen et officium convenienter habet.

SCENA SECUNDA

Prioribus accedit Edander

POTANDER
Ecce celer currit, cur nescio, Frater Edander.
(*Cursu veloci exit Edander*)

EDANDER
Curre, vola, propera, te vocat, urget herus.

POTANDER
305 Quid causae subsit, forsitan sitis arrida vexat?
Ibo, vos fratres hic remanete, velim,
Nam si finiero Domini mandata redibo —
(*Abit Potander*)

EDANDER
Et tu qualis homo es? Quod tibi Nomen?

PIKULI

Ego
Sum Svecus ex Svecia clara de stirpe; Szitander
Vero vocor, sum autem Mentir in urbe satus.

EDANDER

310 Audiui Suetiam regionem, ast nomen utrumque
Ignoro. Quidnam significare velint?
Nominis unde? Precor, dic, hujus origo Szitandri!

PIKULI

A sitio.

EDANDER

Miserum nomen et omen habes.

PIKULI

315 Jam hoc tantum est proprium Nomen cognomine dicor,
De antiqva et clara stirpe Bibander ego,
Nam illico, dum *invenio*, dulcia vina bibo,
Sed qvia cum vino non semper ridet Apollo,
Hac ratione vocor saepe Szitander ego.

EDANDER

Et fors nunc etiam?

PIKULI

320 Certe bene tangere nosti
Venam, tu, credo, es potantium in arte Magister.

EDANDER

Se tardat valde noster Potander; adesse
Pridem debebat, me cruciare sitis.
Terribilis caepit, sed me nisi lumina fallunt,
Jam venit, ast non tam laetus, ut ante fuit.

PIKULI

325 Et mihi Potander modo tristior esse videtur.

EDANDER

Forsan ei Dominus non bona verba dedit.

(Exit Potander)

SCENA TERTIA

Potander, Edander, Pikuli

EDANDER

Quae nova sunt Frater?

POTANDER

Ne qveras, pessima Cuncta.

EDANDER

Forsan venerunt tristia fata tibi?

POTANDER

330

Nondum, sed certe merito ventura timere
Possumus.

EDANDER

Heu, tua nos verba timore replent.

PIKULI

Ne turbes tali nostram formidine mentem,
I potius curas nectare pelle tuas,
Et nobis haustum sitientibus affer, amande
Frater!

POTANDER

335

Permittas hoc ipsum, tangit et angit
Cor nostrum.

PIKULI

Nocuit fors tibi forte merum?

POTANDER

Heu, erras, nimium magna est mutatio rerum,
Officii ratio stricta petita mei est.

EDANDER

Quid loqveris, quis te rationem ponere jussit?

POTANDER

Ipsa Herus impatiens, atqve furore fremens.

EDANDER

340

Haec metamorphosis mala nunciat omnia, nostrum
Nam hactenus haud ullus sub ratione fuit.

POTANDER
Sat bene pretendis nobis mala cuncta sequentur,
Urgebitque brevi guttura nostra sitis,
Nam modo de vino dando novus ordo paratur.

345 PIKULI
Pluribus an vicibus forte bibamus erit?

POTANDER
Pocula vel forsán vobis majora deinceps
Curabunt fieri?

EDANDER
Qvam bonus ordo foret?

POTANDER
Sed forsán vobis vini nec gutta deinceps
Ad mensam dabitur.

EDANDER
Sic?

POTANDER
Sine fraude loquor.

350 EDANDER
Appage cum simili sermone! Quid otia turbas?
Si res sic fuerit, quis famulare velit!

POTANDER
O, sed plus dico! Data sunt mandata stupore
Plena, nec audisti talia, crede mihi!

EDANDER
Qvae sunt illa novi generis praecepta, referto!

355 POTANDER
Ad mensam crebro non ita potus erit,
Nam cuivis dabitur jam portio justa bibendi
Ad mensam posthac ne unica gutta quidem,
Nec quivis deinceps guttur pro velle replebit,
Sed sibi proposita parte levare velit.
360 Non erit hospitibus tam dives mensa deinceps,
Et sibi noster Herus jam mage parcus erit.

EDANDER

Fors etiam Domino ponetur portio justa,
Nec fortasse schifos hauriet instar aquae,
Hac tenus ut semper pro velle haurire solebat?

POTANDER

365 Intentum nostri per bene tangis Heri,
Nam bene vix capiet duo vel tria pocula summum
Ad mensam Domino portio danda meo.
Nec dein post mensam bibitur, prout hactenus omni
Ad coenam usque fere tempore potus erat.

EDANDER

370 Hoc pejus nobis est super omne malum.
Nam si noster Herus duo vel tria pocula summum
Ad mensam biberit, certe conclusio recta
Est, ex celarent, sic nos nihil ergo bibemus.

POTANDER

375 Hae sunt primitiae, Frater dilecte, dolorum,
Plura brevi venient nostras fortassis ad aures.
Dixit Herus nobis super hoc se iussa daturum,
Nunc super hoc Dominus celebrat cum Conjuge Chara,
Consilium veniet forsitan hucce brevi.

EDANDER

380 Et Coniunx pro parte sua male sana loquetur,
Cum semper sitiatur. Sic nos patiemur amarum
Credo, sitim. Nobis tecum cognatio posthac
Magna sitander erit.

PIKULI

Certe, sic iudico et ipse.
Hujus nescitis causam?

POTANDER

Nescimus, amande frater.
Forte brevi, ni fallor, plura sciemus.

PIKULI
385 Ergo ubi perfecte totam nescire potestis
Causam, participem quoque me reddatis. Amabo,
Si potero fortasse malis occurrere tantis,
Gratanter partes vestras ex corde tuebor.
390 Plura locuturum, me jam sitis arrida tardat.
Prospera cuncta precor jam vobis, atque valete!

EDANDER
Ast te ubi quaeramus, fuerit si forte necesse,
Fratr?

PIKULI
Apud Vaszon Pál in majore popina.

EDANDER
Me quoque pro coena spectat fumosa culina.

POTANDER
395 Ergo ambo, frater, Domini redeamus ad aulam,
Spectemus, quis sit finis, quae meta malorum.

ACTUS TERTIUS

SCENA PRIMA

Epulo, Ebrietas, Venus

EPULO
Infelix annus!

EBRIETAS
Qvales de tempore, quae so,
Conquaestus Conjunx edis amande mihi?

VENUS
Heu, Dilecte Parens, modo cur suspiria fundis?
Qvis dolor insolitus nunc tua corda premit?

EPULO
400 Vos, prout inteligo, nullae de tempore Curae
Tangunt, nec Bachi vos tenet ullus amor.

VENUS

Eheu, mi Genitor, noli refricare dolorem!
Bachus abest pridem, pectoris unus amor!

EPULO

405 Ipsum corda gemunt, ipsum cellaria nostra
Lugent, propterea dat nihil Uva meri.

EBRIETAS

Sola gemo Bachum, mihi nam est spes unica vitae,
Nam valeo, fateor, te sine, Bacche, nihil.
Tu solus fueras nostri, tu fautor, amoris,
Tu nostrae stirpis gloria, fama, decus.

VENUS

410 Qvod pridem audivi nunc vere sentio nempe
Frigore qvod vigeat te sine, Bacche, Venus.
Nam fateor, semper me vexat frigida faebris,
A qvo jam nobis tempore Bacchus abest.

EPULO

415 Eheu, quid faciam? Qvo jam mea pectora vertam,
Cellula nam vino sufficiente curet?
Hactenus ad nutum vino mihi terra favebat,
Innumero fuerat cella repleta mero,
Ast mihi si vinum veteri *de more* bibatur,
Ebibet una dies omnia vina mihi.
420 Chara mihi Conjunx, qvod gestas, exue nomen
Tempus conveniens ebrietate deest!

EBRIETAS

Si nobis nostrum censes deponere nomen
Cum nostro vitam nomine tolle simul!
Aut si vita placet, vitae medicamina praesta.

VENUS

425 Pro morbo Bacchus sana medela meo est.

EPULO

Pro vestro morbo durum est praestare medellam,
Si Bacchus vobis esse medela potest.
Qvod mihi consilium dabit pro munere dignum
Qvo his possim medicus applicuisse manus?

412 frigvida
418 demore

424 Aaut

EBRIETAS

430 Huc jubeas omnes famulos famulasque venire,
Qvi pro velle suo vina bibisse solent.
Ac illis dices praeter nos nullus in aula
Jam deinceps Bacchi dulcia vina bibet.
435 Illuc usque quidem quoad e penetralibus orci
Ad nostras aedes, Bacche, reductus eris

VENUS

Qvam praestans hoc consilium!

EBRIETAS

Qvi vero reducet
Bacchum ex inferno, tempus in omne suae
Vitae, dum vivet, semper triplicabitur ipsi
Ad mensam egregyi portio danda meri!

EPULO

440 Dura nimis praestare jubes, Charissima conjunx,
Indignum est nostro nomine consilium.
Hoc ego si faciam, pro certo dicar avarus,
Tale autem nolo nomen habere.

EBRIETAS

Nimis
445 Tu sapis, ergo tuum guttur fraudabis amare,
Id nullus sapiens pectore velle potest,
Ut famuli famulaeque bibant, per amara deinde
Propter eos vexet guttura nostra sitis.

VENUS

450 Qvam bene scis nostras, Mater mihi chara, tueri
Partes, hoc, fateor, certe Aristotele dignum
Est argumentum.

EPULO

Me hâc ratione tua
Vicisti conjunx.
Propterea tentare licet, tentabo, secunda
Dummodo consilii meta coronet opus.

EBRIETAS

455 Crudeli procede via, miserabere nulli,
Sic sors suggestum prospera claudet opus!
Nos discedemus, quo tu procedere possis
Rectius, ergo vale!

EPULO

Vosque valete, precor,
Chara Venus, confestim huc nobis mitte Potandrum!

VENUS

Mittam, Chare Parens.

(Potander obviat Veneri)

Solus at ipse venit.

SCENA SECUNDA

Epulo, Potander

EPULO

460 Recte venisti.

POTANDER

Mihi forte novalia dices.

EPULO

465 Certe ast ad gustum vix fore, credo, tuum.
Sunt quoniam commissa tuae cellaria nostra
Curae. Mandatum desuper hocce cape!
Jam vino deinceps famuli famulaeque carebunt,
Extingvet vestram limpida limpha sitim.

POTANDER

Ergo sitim nostram relevabit limpha deinceps?
Durum mandatum est.

EPULO

Ast summe, crede necessum.
Qvot sunt in cella vasa referta mero?

459 veni [Értelem miatt jav.]

POTANDER
Triginta Urnarum modo sunt solum modo quatuor.

EPULO
470 No, ergo si vinum veteri de more bibatur,
Hoc totum nobis ebibet una dies.
Mandatis igitur nostris parere memento:
De gutta vini ratio strictissima danda
Sub poena capitis tempus in omne mihi!

POTANDER
475 Et Personarum qualis distinctio fiet?
Quando, quanta? quibus portio danda meri?

EPULO
Solum dum caenam, dum prandia sumimus ex post
De vino dabitur, ne unica gutta quidem
Portio nec capiat duo vel tria pocula summum!

POTANDER
480 Haec, Domine, nostra portio parva nimis.

EPULO
Tres autem solum personae vina bibemus,
Nemo alter.

POTANDER
Dominus, Frater Edander, ego?
Sic ne Here nos tantum summemus pocula!

EPULO
Non sic,
Non, sed ego, Conjunx, filia Chara Venus.

POTANDER
485 Et quam diu, quaeso, lex ista saevara manebit?

EPULO
Incola dum Bacchus sit Phlegetontis aquae.

POTANDER
Bacchus semper erit Phlegetontis subditus undae!

EPULO
Sic et ego caream tempus in omne mero.
Ne semper careas vino, Bacchum inde reducas!

POTANDER
490 Cribro, haurire undas Rector amande jubes,
Terra feret stellas, caelum findetur aratro
Unda dabit flammās, et dabit ignis aqvas,
Qvam Bacchus pauper pridem jam ad Tartara missus.

EPULO
495 Incola Tartarei desinat esse loci!
Heus, mi Potander, mihi qvi Bacchum inde reducet,
Ille mihi, credas, praemia magna feret!
Portio danda meri certe triplicabitur ipsi,
Plura meri posthac et meliora bibet.

POTANDER
500 Praemia vestra placent, mandatū ast tale dedisti,
Praestari nulla qvōd ratione potest.

EPULO
Officii nostri est vobis mandata dedisse
Est vero vestri curā praestare fideli.
Qvōd dixi, dixi. Hoc ergo praestare memento,
Nam secus est capitis poena ferenda tibi!

(Epulo abit)

SCENA TERTIA

Potander et Edander

POTANDER
505 Potander, Potander, mire vetemedél?
Nagy nyomoruságban hamar részesedél,
Mely jó italoktól ruttul menekedél,
Változtasd nevedet, ha illy időt értél.

*(Nomen suum qvōd pectore gerit, inertit ad aliam partem,
ubi scriptum sit Nomen Szitandri. Exit Edander)*

EDANDER
510 In vestro vultu, qvae sunt nova signa doloris,
Mi Frater? Nomen pectore, qvōdve geris.

POTANDER

Haec est inversae fortunae tessera, Frater!
Desine sed latio metra referre modo,
Nam lautum guttur novit bene fundere metra,
Guttur sed sicco non bene metra fluunt.

EDANDER

515 Mi bajod van tehát, kedves Bátyám, néked?

POTANDER

A bajom van nékem, Ótsém, ami néked.
Egyaránt sujtoogat mind engem, mind téged.

EDANDER

Talám meg változék szép hasznos tisztséged?

POTANDER

520 Tisztségem meg marat, de tisztségem árra
Igen le apadot és fordult nagy kárra,
Mert a bor italtol az Uram ki zára,
Elszárad a torkam, hiddel, nem sokára.

EDANDER

525 Az a leczke, Bátya, szol nyilván nékemis,
Amint veszem észre, sujtoogat engemis,
Mert ilyen hirtelen szárad a torkomis,
Mulik régi kedvem ihon már nékemis.
S ez a' nagy változás kinek mestersége?

POTANDER

530 Esztet tselekedte Urunk felesége,
Mú ellenünk forrált nagy kegyetlensége,
S bor italhoz valo torkának mélysége.

EDANDER

Csudálkozom vala azon ugyan nagyon,
Az a parantsolat ha Urunktol vagyon,
'S tsak tsupán egyedül magától áradgyon.

POTANDER

Tsak tsupán egyedül az Aszszonytol vagyon.

515 bajd

516 néke(d)m [Ráírással jav.]

533 magátot

EDANDER

535 Hát már mű Urunkis Aszszony tanátsára
Hajlot, s attá magát parantsolátyára?
Ez ám az udvarnak nem válik hasznára,
Hanem bizonyoson válik nagy kárára.

540 Mert az hol a férfi Aszszony tanátsán jár,
Aszt az házat gyakron szokta követni kár.
'S ha mindent a férfi tsak az Aszszontol vár,
A férfi szájára hamar tétetik Zár.

S Aszszony ágra szállot feje Udvarunknak?

POTANDER

Asztot bizonytyák szavai Urunknak.

EDANDER

545 Vége lesz tsak hamar Uralkodásunknak,
Ha sűveg van fején a mű Aszszonyunknak.

550 Mely háznál az Aszszonyfő visel sűveget,
Ot ritkán köszönget a férfi Úveget,
Tsak amikor adnak, — akkor kap meleget
'S ne véllye, mindenkor hogy kapjon eleget.

És az hol rendelést Aszszony szokot tenni,
Ott a gazda ritkán fog jo izút enni.
Experientiára hasznos oda menni,
Mert ott iffiaknak lehet példát venni.

SCENA QVARTA

Pikuli, Potander, Edander

PIKULI

555 Qvod vos consilium tectum celebratis, amici?
Qvis dolor insolitus pectora vestra premit?
Qvo Metamorfosis tetigit vos?

EDANDER

*Q*verere noli

Omnia si referam, quae nos patimur mala, flebis
 Summa satis nostri sit tibi nota mali.
 560 Arrida vitae sacra jam guttura nostra carebunt.

PIKULI
 Mandatum vobis quis dedit hocce novum?

EDANDER
 Noster Herus.

PIKULI
 Qvo aut *hero* precor?

EDANDER
 Stimulante Megaera
 Faemineo a sexu provenit omne malum.

PIKULI
 Ob quam vos Causam tam tristi lege ligavit?

POTANDER
 565 Kérlek, fordítsátok magyarra a beszédet, meg szárat a torkam,
 nem foly a Deák Constructio!

PIKULI
 Mi az oka tehát, hogy tû bort nem isztok?
 Mi jo reménséghez már ez után biztok?
 S miféle italtol már ez után hiztok?

POTANDER
 570 Gyomrunkot ez után viz fogja táplálni.

PIKULI
 De aszt Uratoknak nem kel meg hálálni,
 Mert attol egyik sem fog am meg zabálni.

EDANDER
 Nehez illy italon mú nekünk szolgálni.

560 vit(e)ae [Az a ráírva az e-re.]
 562 hore

563 [A sor előtt EDANDER. Értelemszerűen
 elhagytuk.]
 571 asz [Értelemszerűen jav.]

POTANDER

575 Okozta eszt nekünk a bornak szüksége,
De kivált Aszszonyunk ritka fősvénysége
És meg győzhetetlen torkának mélysége.
Meg mecze torkunkot álnok mestersége.

PIKULI

'S Hát ugyan meddig tart ez a parantsolat?

POTANDER

580 Órókkön órókké, meddig az ég alatt
Éltünköt tengetyúk, tsak a száraz falat
Gyomrunkot táplállya, és viz, mint az halat.

PIKULI

585 Valamely reménség nem táplál tikteket,
Hogy valami modon bágygat sziveteket
Meg enyhithessétek száraz melyeteket,
S viszsza hozhassátok régi kedveteket?

POTANDER

Nints semmi reménség, mert lehetlenség,
A mit parantsoltak, és tehetlenség,
Mivel mű előttünk vagyon nagy ellenség,
Münköt meg gátolo nehéz égtelenség.

EDANDER

590 Bátya, én el mégyek, fel tészem a vizet
A konyhán, mert *ha nem a* fenekem fizet.

(Abit)

PIKULI

595 Hat mit parantsoltak, hogy véghez vigyetek
'S minden hiba nélkül be tellyesitétek,
És ugy bor italra hogy méltok legyetek,
S vigan kedvetekre az után éllyetek?

POTANDER

Az a parantsolat, pokoly mélységéből
Hogy Bacchust ki hozzuk Pluto tómleczéből,
Mert mig ő ki nem jó Pokol fenekéből,
Addig bort nem iszunk Urunk pinczejéből.

576 torkának
577 <m>Meg me(z)czé

591 hanem fenekem [Szótagszám miatt jav.]

PIKULI

600 Bacchusra tú néktek mi szűségtek vagyon,
Hogy ötet Uratok ohajtya oly nagyon,
Hogy tú ellennetek annyira fakadgyon,
Érette oly kemény Sentenciát adgyon?

POTANDER

605 Mert miolta Bacchus pokol mélységében
El vitetet tóllünk Pluto tómlóczében,
Igen kevés bor jót Urunk pinczében,
Kiki nagy kárt vallot maga szóllójében.

610 Mert mivel az idén igen kevés bor let,
Ez a bálozásban nagy tsonkulást ejtet.
A bor szűség pedig országba miért let?
Ezért hogy közüllünk Bacchus el vitetet.

PIKULI

615 Azért hát az idén nem annyit bálozot
A világ, mint tavaj, mert nagy kárt okozot,
E földre igen nagy bor szűséget hozot,
Hogy tú kózülletek Bacchus el távozot.

POTANDER

620 Mind Bacchus az oka ezen változásnak,
Nem tulajdonityuk mű ám esztet másnak,
Hogy nagy tsonkulása let a bálozásnak,
Ámbár jo ideje volt a fársánglásnak.

625 A Pálinka főzés azért nem folytatik,
Meg tiltatván, azért nem gyakoroltatik,
Ezért a részegség nem igen láttatik,
Mert kételenségből soktol el hagyatik.

PIKULI

625 Látom, nagy kárára Bacchus távul léte
vayon a vilagnak, s ezzel nagyot véte,
Ki pokolra Bacchust méltová ítélte,
S. e világbol ötet aki ki vetette.

630 Állapototokat mivel hogy fájlalom,
Nagy kárát Bacchusnak látom s' tapasztalom,
Ha jól meg fizettek, magamra válalom,
Bacchust viszsza hozni én ma meg próbálom.

POTANDER

Az Angyal szol pajtás bizonyal belőlled
Illy nagy szivességet nem véltem felőlled

PIKULI

635 Szivességem, Pajtás, el nem megy előlled,
Ámbár néha testem távozik melőlled.

POTANDER

Akár mit kérj, Pajtás, bizonyal meg adgyuk,
Tőlled, hiddel, soha hogy meg nem tagadgyuk,
Sőt, ha még kívánod, asztotis fogadgyuk,
Néked örökkósón mú magunkot adgyuk.

PIKULI

640 Ha tű magatokat én nékem adgyátok,
Órökkósón nékem zálogosityátok,
Neveteket nékem hogy ha le irjátok,
Fogadom bizonyal, Bacchust meg látyátok.

645 Eregy, hát sijetve, meny az ótséd után,
Papirossat, pennát, tentát hoz szaporan!
Neveteket hiven kezemben az után
Adgyátok, ugy énis mégyek Bacchus után!

(Abit Potander)

SCENA QVINTA

Solus Pikuli

650 Imé, fel találtam, mit régen kergetek,
Plutohoz én bátron már viszsza mehetek,
Mert jó kívánatos hirt néki vihetek,
S majd néki bizonyal két lelket vezetek.

Imé, mire viszi embert a torkosság!
Valahol a vagyon, nintsen ot okosság,
Nintsen tiszta élet, nintsen semmi jóság,
655 Hanem uralkodik ottan a gonoszság.

A ki maga torkát szerfelet szereti,
És tsak annak hasznát vadásza s kergeti.
Szegény lelkét pedig szárazba felejtí,
A Lelkét itatni pokolra vezeti.

(Exeunt Potander et Edander portantes secum atramentum, chartam, calamos)

SCENA SEXTA

Pikuli, Potander et Edander

POTANDER
660 Imé, meg jelentünk parantsolatodra,
Mindeneket hosztunk te kívánságodra,

EDANDER
Magunkot ajjályuk te szolgálatodra,
Tsak állly rá magadis már fogadásodra.

PIKULI
665 Ha tú készek vattok, magamis kész vagyok,
S. mivel kívánságtok, látom, igen nagyok,
Nevetek írjátok, s amit néktek hagyok,
Ahoz bizonyoson tú ragaszzkodgyatok!

Azér hát le úlvén jol rá vigyázzatok,
A mit mondok néktek, hiven le írjátok,
670 Le irván, kezemben az után adgyátok,
Ugy fogadom, Bacchust hamar meg látýátok.

Contractus.

(Potander scribit Pikuli dictat)

675 Nos Potander a poto et Edander ab edo, ambo Fratres de eadem stirpe e Civitate Gula oriundi, et in Aula Excellentissimi Domini Epulonis educati has de nobis obligatorias pro futuro testimonio damus Literas proprio sanguine signatas Generoso Domino Szitandro, Bibandro, Pikuli clara de stirpe Mentir oriundo. Scilicet: Nos alte fati et infra subscripti praetitulato generoso Domino Pikuli vitam et animam nostram jure perenni damus, dedicamus devovemus, Consecramus sequenti de conditione, ut praementionatus generosus

680

Dominus Pikuli intra qvindennam e Penetralibus inferni coram nobis sistere Bacchum teneatur, qvo praestito sine ullo strepitu juris vigore praesentium nobiscum, dum ei placuerit et sicut libuerit, et melius *pro parte* sua fore iudicaverit agere possit, ac valeat, Secus si promissis non steterit in Calumnia maneat. Signatum apud Vászón Pál in majori Popina Anno die supra Notatis. Fidem qvi supra Potander manu propria Edander manu propria

PIKULI
685 Már tû dolgotokhoz ezentul lássátok,
Én utra indulok, tû it maragytok!
Bacchust majd el hozom tsak várakozzatok,
De senkinek erről semmit ne szollyatok!

ACTUS QVARTUS

SCENA PRIMA

Pluto et Pikuli

PLUTO
690 Nescio, qvid nostrum Pikuli properare retardet,
Tam longas animus nauseat usqve moras.
(Exit Piculi)

PIKULI
Sero nimis venio, magni dominator averni,
Sisto tuum sero me nimis ante thronum.

PLUTO
Laetane sunt, qvae fers mihi? Nuncia, serve fidelis!

PIKULI
695 Cum plausu possum dicere, laeta satis
Persolvi, fateor, cura tua jussa fideli.
Nosco, qvid Orbis agat, cur sua pensa neget.

PLUTO
Dic ergo, qvae Causa fuit, qvod pensa negarit
Danda mihi mundas, cur modo danda neget!

PIKULI
700 Causa hujus, princeps, est summa Carentia vini,
Hoc etenim in mundo crimina nutrit, alit,
Nec Lucrum speres, vino quoadusque Carebit
Mundus, sed venient Cuncta sinistra tibi.
Vivere nam sancte mortales cogit egestas,
Fertilitas vero crimen amare docet.

PLUTO
705 Nescis, quâ ratione malis occurrere tantis
Possimus?

PIKULI
Tantis praesto medela malis
Hanc vobis, princeps, allatam perlege Chartam!
(Tradit literas contractuales)
Quae sint danda malis Pharmaca, scire potes.
(Qvas intra se Pluto legit)

PLUTO
710 Ergo quod Bacchus nostris servetur in oris
Causa mali fuerit?

PIKULI
Bacchus origo fuit.

PLUTO
Perge celer, Pikuli, captivum sistito Bacchum.
Nostros ante pedes se locet absque mora!
(Abit Pikuli)
Jam modo spero brevi sua Cerberus ora replebit,
Nec jam tam segnis signa Charontis erit.

SCENA SECUNDA

Pluto, Bacchus in compedibus et Pikuli

PIKULI
715 Hic est captivus Bacchus, celsissime Princeps.

703 <ae> egestas [Az e ráírva az ae-re.]

PLUTO

Ejus confestim vincula solve, volo!
Protinus ad mundum rursus, mi Bacche, redibis,
Hoc nostri regni sors inimica jubet.
In te tota salus, spes, gloria nititur Orci,
Tu solus nostris sola medella malis.

720

BACCHUS

Qvod praestare jubes, cura praestabo fideli,
Dummodo tu votis annue, quaeso, meis
Nostrarum fidum comitem decerne viarum,
Hos,

(Monstrat suos pedes)

qvi ducat eo, qvo cupis ire pede.

PLUTO

Te noster fidus Pikuli comitetur euntem,
Qvi dicet, qvae sit pars adeunda tibi.
Ibitis ergo gradu properante Epulonis ad aulam!
Inde mihi spero cuncta venire bona.
Ite, precor, celeres vos concomitentur ubiqve
Qvocunqve iveritis fata secunda, precor!
Vos eadem ducant vos rursus et illa reducant,
Sic dabitur votis meta secunda meis!

725

730

SCENA TERTIA

Potander et Edander

(Potander mensam vult sternere, se turbatur ab Edandro)

EDANDER

Vix bene verba loqvi valeo, Potander amande
Frater, prae plausu.

POTANDER

Qvae nova, quaeso, mihi

(Edander fingit se non posse loqvi, alta suspiria trahit)

735

Dic ergo nobis, qvae sit mutatio rerum!

EDANDER

Magna nimis certe, nuncia laeta fero:
Bacchum cum Pikuli venientem vidimus hisce.

(Monstrat proprios oculos)

Ni fors versassem lumina nostra dolos.

POTANDER

740 I, scrutare, precor, melius, num vera fuerunt,
Qvae subito vultus detinuere tuos.

(Intrat scenam Edander et illico revertitur)

O, utinam detur mihi adhuc semel illa facultas,
Ut valeam vultus, Bacche, videre tuos!

EDANDER

Potander, dilecte mihi, verissima dixi
Huc Bacchus veniet, protinus ecce venit.

SCENA QVARTA

Bacchus, Pikuli, Potander et Edander

POTANDER

745 Eheu, o Superi, qvae est haec mutatio rerum!
Qvam subito laetas adferat ordo vices!

(Nunc primo Bacchus et Pikuli exit)

BACCHUS

750 Salve sis, generosa cohors, non ultima nostri
Progenies, Gentis gloria, noster amor,
Vestrae spes Patriae decus atqve corona Parentum,
Vestrorum Fratrum Calcar et Urbis honos!

EDANDER

Et tu sis salve nobis, optate Deorum,
Unica cellarum gloria, nostra Salus!

PIKULI

Promissis stetimus, venerandum sistimus ecce
Bacchum.

EDANDER

Propterea gratia magna tibi!

POTANDER

755 Chare mihi Pikuli, pro tanto munere nobis
Exhibito, aeternum, crede, beatus eris.
Nos quoque promissis jam stabimus, atqve secundum
Faedus jam posthac pignora vestra sumus.

BACCHUS

760 Dilecti Fratres, saltem duo pocula vini
Ferte mihi, vexat me male sana sitis!

POTANDER

Parce mihi servo, Superûm venerande! Potestas
Vina tibi dandi nam mihi nulla vacat.
Ni Domini veniat nobis expressa facultas
Sub poena capitis fundere non valeo.

BACCHUS

765 Ergo quod nostra hic fuerit praesentia vestro
Qvo citius Domino significate, velim!
Si fors praesentes sibi nos expectet habere,
Huc ad Cauponam nos sitis atra vocat.

(Bacchus cum Pikuli abit, et ex alia parte Epulo exit)

SCENA QVINTA

Epulo, Potander, Edander

EPULO

770 Qvod vos consilium geritis tam fronte serena,
Vos ablata mihi vina bibisse, reor.
Cur hodie vobis tam tarde mensa paratur?

POTANDER

Heu, princeps, iras supprime, quaeso, tuas!
Tardabat curas nostras praesentia Bacchi,
Nos Bacchus dictis exhillarando suis.

EPULO

775 Quid loqueris, quaeso, tu forsam somnia narras.
Qvis Bacchum nobis huc retulisset?

EDANDER

Ohe,
Mi Princeps, quae dicta damus tibi, somnia non sunt.
Crede mihi, certe Bacchus amandus adest.

(Miratur Epulo)

765 [A fuerit szó a margón. # jel utal rá.]

POTANDER

780 Desine mirari, Princeps, certissimus esto,
Nam certe nostrâ Bacchus in urbe latet.

EPULO

Hic fuerat Bacchus? — — Qvae vobis verba reliquit?
Si hic fuit, heu, cur non detinuistis eum?

POTANDER

785 Exstima, ut ante siti petiit duo pocula vini
Qvae dare, mi Princeps, abnuit ipse timor.
Hinc ad Cauponam sitis ipsum fecit abire
Una cum Socio concomitante suo.
Ultima qvi nobis abiturus verba reliquit,
Optat ad imperium promptus adesse tuum.

EPULO

790 Nec mora, nec reqvies ergo, Potander, abito
Protinus, ac ambos huc revocate velim!
Tu vero subito proficiscere Edander ad aulam,
De Baccho Uxori nuncia ferto meae,
Qvae una cum Nata se pulchris vestibis ornet
Officium Baccho depositura suum.

(Potander et Edander abeunt)

SCENA SEXTA

Epulo et Angelus

EPULO

795 El mult örömemnek tsillaga támadat,
Azért nagy vigaság szivemre áradat,
Bu bánat én töllem el meszsze maradot,
Mivel hogy még egyszer Bacchus fel támadot.

800 Azért hát én nékem vigan kel ma lennem,
És nagy vendégséget udvaromba tennem,
Penitentiára nem szükség már mennem,
Job inkább Bacchussal vigan innom s ennem.

(Abit Angelus)

782 [A *heu* utólag beszúrt szó.]

795 tamadat

783 [Az *exstima* szóból a verskényszer miatt esett ki az *i* hang.]

ANGELUS

805 Imé, én te hozzád Istentől küldtettem,
Lelked oltalmára melléd rendeltettem,
Sok fáradságokat te éretted tettem,
Semmi vigasztalást még eddig nem vettem.

810 Mostis, mivel látom, hogy roszt fordultál,
Kévánságid után sebesen indultál,
Te gonoszságidból semit sem jobbtál,
Sőt, te lelked szerént igen el rosztultál,

Azért most intelek, vigyáz te lelkedre,
Szemedet emeld fel a te Istenedre,
Életedet fordítsd te údvösségedre,
Melyet rendelt Isten örök életedre.

815 Azért kérlek, forduly, penitenciára,
Induly bűneidnek méltó siralmára!
Ha szom nem fogadod, hidd el, nem sokára
Jucz te életednek végső határára.

EPULO

820 Ne ijeszges, kérlek, engem olly szertelen,
Nem vagyok én éppen még olly Istentelen,
Nem vagyok erőtlen, sem egésségtelen,
Hogy mondásod szerént meg halnék hirtelen!

ANGELUS

825 Ne biztasd magadot ifiuságoddal,
Erőddel, pénzeddel se gazdagságoddal,
Ne boszontsád Istent sok gonoszságoddal,
Jobb penitenciát tarts egész házaddal!

EPULO

830 Száz penitenczáért én egy vigasságot
El nem hagyok, hid el, egy szép nyájasságot,
Ezért adot Isten nékem gazdagságot,
Hogy másokhoz azzal vessek barátságot.

ANGELUS

Azért adot Isten néked gazdagságot,
Hogy inkább követhesd te az igasságot,
Szegényekhez mutas több irgalmasságot,
S azok által nyerhes örök boldogságot.

EPULO

835 Hagy békét most nékem, had éllyek kedvemre
Nem lehet most gondom én údvösségemre!
Irgalmas az Isten, én meg térésemre
Ád údót, reméllem, jutván vénségemre.

ANGELUS

840 Irgalmas az Isten, kik őtöt tisztelik,
Azokhoz, és akik ő szentségét félik,
De a kik az Istent vétkekkel terhelik,
Igasságát azok magokra nevelik.

845 És a kik az Isten nagy irgalmasságát
Tekéntven folytatják éltek gonoszságát,
Azok az Istennek méltó igasságát
Hamar tapasztalják büntető ostorát.

850 Ne biztasd hát, kérlek, semmivel magadat,
Ha érni kívánod te boldogságodat!
Álgyad Istenedet, meg válto Uradot,
Had el eddig űzött sok gonoszságodat!

EPULO

Hát mit tselekedgyem?

ANGELUS

Kérjed Istenedet,

Ne tekintse a te számtalan vétkeket,
Vegye bé magához a te kéréseidet.
Agya meg te néked órók életedet!

855 Hogy esztet meg nyerhesd, hallyad tanátsomat:
Meg ne vessed, kérlek, én jóvaslásomat,
Tiszta szivból kővesd szép tanításomat,
Igyirem melletted lévő oltalmamat!

860 Bé ne botsásd Bacchust a te udvarodba,
Ne tartassék hivság a te hajlekodba,
Semmi rosz gonoszság te gondolatodba,
Ne férkezzék, kérlek, se indulatodba!

865 Egész házad, neped penitenciára
Ma véled indullyon bűnőd siralmára,
Te példát agy elől mindenek láttára,
Ugy jucz szerencsésen életed czéllýára.

EPULO

870 Tanátsod bé vészem, Istenemhez térek,
Sok rut bűneimről botsánatot kérek,
Istenemtől többé soha el nem térek,
Életem végére valameddig érek.

ANGELUS

Már tsak arra vigyáz, hogy údvösségedet
Senki ne gátolya *tselekedetedet*,
A joban gereszéd ügyekezetedet,
Isten oltalmában ajállak tégedet!

SCENA SEPTIMA

Epulo, Ebrietas, Venus

*(Epulo in angulo cortinam ante se trahens, et Disciplinam in manibus
genuflexus ante Crucifixum se verberat)*

EBRIETAS

875 Qvis strepitus, Superi, nostras hic verberat aures?
Qvae sit ibi novitas? Aspice, Chara Venus!

(Venus pergit cortinam, modice retrahit et aspicit, tamqve redit dicens)

VENUS

Heu, Dilecta Parens, genitor,
(Se fingit, non posse loqui prae stupore)

880 pavor ora retardat,
Horrende corpus verberat ille suum!
Edit et alta simul suspiria poplite flexo,
Continuoqve suas fundit ad astra preces,
Inqve domo tota pietatis signa refulgent,
Et lacrymae ex oculis fluminis instar eunt!
(Ebrietas accedit ad cortinam)

EBRIETAS

Ipsa videre volo, qvae sit mutatio rerum,
Forte meum vexat crapula magna virum.
(Aperit totamqve cortinam)

872 a tselekedetedet [Szótagszám miatt jav.]

884 [alatti rendezői utasításban:] totalqve

EPULO

885 Mostanában, kérlek, töllem távozzatok,
Tselekedetemben meg ne gátolyatok,
Avagy tűis ide mellém borulyatok,
És penitenciát én velem tartsátok!

EBRIETAS

890 Mitsoda dolog ez, én meg nem foghatom
Esz a nagy változást által nem láthatom.
Honnan és mitől let, meg nem fontolhatom,
Valóé vagy szemfény vesztés, nem tudhatom.

EPULO

895 Igasság, a mit lác, hid el, bizonyára.
Mái nap viradtam én olyan orára,
Melyben tanitattam penitenciára
Isten Angyalától s údvósság utyára.

EBRIETAS

900 Tekénts, Uram, kérlek, élted idejére,
Ifiuságodnak vidám sengélyére,
Most ujjult testednek gyenge termetére,
Ne hogy údő előtt jus élted végére!

VENUS

Uram Atyám, néked a penitencia
Nem illik, mert te vagy, hiddel, világ fia.
Penitenciának nem egyéb a Dia,
Hanem ama posthat rut Melankholia.

905 A penitenciát had a' Barátoknak,
A petyergést, sirást a vén Aszszonyoknak,
A melánkholiát fősvén nagy Uraknak,
A Nagy fohászkodást had a kuldusoknak!
(Bacchus se modice monstrabit)

910 Imé, Uram, Atyám, már Bacchus érkezik
Te hozzád, ohajtva imé bé kéreczik.

EPULO

Hogy bé botsássátok, a nékem nem teczik,
Mert abból kárhozat reám következik.

EBRIETAS

915 Vigyáz, Uram, vigyáz szép Uri nevédre,
Egész világ előtt szép betsús hiredre,
Vigaságra termet vidám személyedre,
Eleget kuttoghacz majtég vénségedre!

EPULO

Jol mondod, feleség.

(Surgit, abjicit Disciplinam, Rosarium ex manu)

920 Job most vigan élnem!
Nem kel az haláltol még most nékem félnem,
Istennél máczoris lehet meg békélnem,
Vénségemre tölle kegyelmet remélnem.

Azért Bacchus mingyárt ide botsattassék,
Uri Asztal itten mingyárt teritessék,
Sok szép drága étel mingyárt készítessék,
Minden szomoruság el ki rekesztessék!

(Angelus exit)

ANGELUS

925 Hát tsak eddig tarta a te fogadásod,
Tsak eddigé a te penitencia tartásod?
Hidd el, nem sokáig lesz itt maradásod,
Mind ezekért lészen sulyos szám adásod!

EBRIETAS

930 Menny el, ne hiteges tündér szemfény vesztő,
Emlékezetével halálnak ijesztő,
Álnok szavaiddal sziveket epesztő,
Renge bárlangokban sokakat rekesztő!

ANGELUS

935 Ha nem teczik nektek az Isten kegyelme,
Tú hozzátok valo különös szerelme,
Utol ér tsak hamar a' bűnnek sérelme,
Nem lévén vélletek az Angyal védelme

(Abit Angelus)

SCENA OCTAVA

Bacchus, Epulo, Ebrietas, Venus, Potander, Pikuli

BACCHUS

Adsumus ad nutum vestrum, Charissime Fili.

EBRIETAS

Salve, Bacche Parens, pectoris unus amor!

VENUS

940 Salve, Bacche, mei tu solus fomes amoris,
Unica spes animi, pectoris atqve mei!

EPULO

Salve, noster amor, vineti gloria nostri,
Delicium ventris, gutturis atqve mei
Et quisnam hic vobis adjunctus fronte serena?
Officium quodnam? Qvaleqve nomen habet?

BACCHUS

945 Pikuli est nostrarum fidus comes, ille viarum
Nomen de clara stirpe bilander habet.

EPULO

Hinc quoque Potander magnos praestabis honores
Ac illum nostrae Prolis ad instar habe.

POTANDER

Praestabo, quid quid potero, celsissime Princeps.

PIKULI

950 Munere pro tanto gratia magna tibi!
(Ad Epulonem dicit)

EPULO

Heus, mi Potander, lautissima mensa paretur
Protinus, ac tanto hospite digna quidem.
Interea, si forte placet, venerande Deorum,
Possumus in plateis nos recreare.

BACCHUS

Placet.

ACTUS ULTIMUS

SCENA PRIMA

Bacchus, Epulo, Ebrietas, Venus, Pikuli, Potander

(Mensa erit parata)

EPULO
955 Ergo fert animus mensis accumbere, Bacche?

BACCHUS
Ex toto votis ipse secundo tuis.

(Omnes accumbunt mensae praeter Potendrum, ille servit)

EPULO
Turgeat ergo mero dulci pingviqve ferina
Mensa det et varias uncta culina dapes.

BACCHUS
960 Eja ergo, Princeps, celebremus tempora laeti
Nunc omnes laetos nos decet esse simul!
Nunc agili pulsanda genu sunt viscera terrae,
Arrida nunc dulci corda riganda mero!

EBRIETAS
Chara Venus, recrea suavimodulamine Bacchum,
Aptato nostro carmina digna choro!

(Venus cantat)

VENUS

1-a

965 Turba jucundi generosa Bacchi,
Dulce nunc mecum resonate carmen,
Saltibus festos celebrate ludos,
Plaudite Baccho!

2-da

970 Anxias plausu recreate mentes,
Desides saltu renovate vires,
Arridas aestu relevelate fauces
Flumine Bacchi!

3-tia

975 Bacchus effetos reparabit agros,
Ille foecundas duplicabit uvas.
Hospiti tanto geminemus ergo
Gaudia mentis!

(Epulo aedi deliquium pateretur)

EPULO
Heu, Superi!

EBRIETAS
Conjux dilecte!

(Ebrietas surgit et capit ipsum)

EPULO
Juvate, perimus!

VENUS
Deliquium pateris flebile, chare Parens!

980 EPULO
Ducite me ad lectum, quaeso, medicumque vocate!
Frigore nam torpent omnia membra mihi.
(Ducitur ad lectum paratum hactenus Cortina occultatum)

Interea Donec veniat mihi cura Chirurgi,
Isthinc tantisper vos abiisse volo.

VENUS
Qvam subito tristes adferat ordo vices!
(Trahit cortinam ante lectum ne Epulo jacens appareat)

SCENA SECUNDA

Medicus et Pikuli

PIKULI
Qvo properas?

MEDICUS

Fon Her Epulo.

PIKULI

Qvare?

MEDICUS

Per Cocle-

985 Aria meorum haurium hauriavit in Chorone habet her Epulo.

PIKULI

Modice subsiste, qvieti nam Princeps Epulo membra Levanda dedit.

MEDICUS

Non possum ich dober ober in svino properir.

PIKULI

Ne propera, volo, nam qvaedam tibi verba dedisse!

MEDICUS

990 Ober Si sua Domination habet me cum in loqvendum
debet In hungaris, qvia meum coph parum habet latanyir.

PIKULI

Hallode, Barátom egyre kérlek téged,
Mutasd ma én hozzám abban emberséged,
Mert ha meg mutatod, leszen nyereséged,
Én általam *nagyra* fog menni tisztséged.

995

Ha Urunk te tölled kérdi betegségét,
Tsak tsemernek mongyad kívánt egészségét
Meg nyeri, a midőn éri őregségét,
Akkor fogja érni életének végét.

MEDICUS

Ebben lehet kitsin meg szolgálni, nó no corsomadiner.

(*Capit cortinam ubi Epulo jacet*)

984 [A *per* beszúrva.]

987 *deber* [A *de* utólag beszúrva.]

991 *egy re*

992 *mutass* [Értelem szerint jav.]

994 *nagy ra*

999 [A sor alatti rendezői utasításban:] *ubi*
<.....> Epulo *jacet*. [A törölt és a beszúrt
szó olvashatalan.]

SCENA TERTIA

Epulo. Medicus

MEDICUS
1000 Charsamardiner her Ebselencz, Epulo, vigécz vigécz?

EPULO
Aspice, qvaeso, meam salientem pollice venam!
Ah pergat soliti vena tenoris iter!
(*Medicus aspicit vénam*)

MEDICUS
Nihil timiunt, her ebselencz, tantum habet modicum in Cse

EPULO
Eheu non tantum mea corpora nausea vexat!

MEDICUS
1005 No, credunt mihi!

EPULO
Unde advenisset nausea tanta mihi?

MEDICUS
Multum falte stomachum onerizavit.

EPULO
Ergo quid censes praestandum, chare Chirurge?
An non sit venae sectio sana mihi?

MEDICUS
1010 Non est necessum, ober ego dabit aliam praescription.
(*Monstrat in vitro liqvorem*)

Ex istis confortatium stomachi sumunt mane unum dosiunt
repetir faciant alterum dosi in prandium, una vesperi, ter-
tium dosis lecte habebunt. No, bene valeant Corsomardiner?

EPULO

1015 Parva nimis, fateor, facta est praescriptio nobis,
Et neque quo prosit vix fore credo mihi.
Nam omnia membra dolent, jam lethifer occupat artus.
Langvor, jam mortem mens hebetata videt.
Quid faciam? Quo me vertam? Qvae Numina poscam,
1020 A tantis possim liber ut esse malis?
En absque auxilio gemo, ploro tot inter amicos?

*(Post dorsum Epulonis follibus ventum flat daemon contra Epulonem
ut somnum causet)*

Nullus solamen qvi mihi ferret adest?
O, Deus, auxilium fertó! ... Sed nescio, quid sit.
Ocupat en somnus lumina nostra gravis.

(Obdormit)

Cantus Angeli

(Daemon obdurat aures Epulonis, ne audire possit Dum Angelus cantat)

ANGELUS

1025 Imé, a nagy gazdagságnak,
Gyúmóltse az hivságnak,
Világi mulandoságnak,
Példája torkosságnak.
Igy fizetnek, így büntetnek,
1030 Meg vetője a joságnak,
Fiai e világnak.

2-da

Ki kedvét úzi testének
És érzékenségének,
S' helyt nem ád szent intésének,
1035 Az Isten kegyelmének,
Az véletlen és hertelen
Végére jutván élének,
Kárát vallyá lelkének

1040 Tekéntsđ hát őrők éltedet,
 És félljed Istenedet,
 Ó benne reménségedet,
 Helyheztessed mindenedet!
 Ugy remélhed, ugy szemlélhed
 Mennyei dítsóségedet
 S őrők údvósségedet.

(Finito Cantu de repente excitatur)

1045 EPULO
 Heu, qvam horrenda meos luserunt somnia sensus!
 Somnia praecipiant nostra timere Deum.
 Heu, sed sero nimis! — —

(Vult se elevare e lecto, recidit, et in illis verbis expirat)

Properate, perimus, Amici!

SCENA QVARTA

Ebrietas, Venus, Bacchus, Pikuli, Potander, Edander

POTANDER

Currite, clamat Herus!

(Exit Edander et Pikuli)

EDANDER

Fors ipsum somnia turbant.

POTANDER

1050 Nescio, nos clamat se periisse ferens.

(Potander vult aspicere)

PIKULI

Permittas, sopor est!

(Exit Ebrietas)

EBRIETAS

Qvid vos novitatis habetis?

PIKULI
Dormit Herus.

(Exit Venus)

VENUS
Qvae sunt hic nova?

PIKULI
Dormit Herus.

VENUS
Ut video, genitor nullos de pectore motus

Emittit, qvae sit causa videre volo.

(Accedit, videt mortuum et exclamat)

1055 Heu, Superi, vixit genitor
(Intra se dicit totum)

PIKULI
/Bona nuncia nobis,
Jam pingves Pluto noster habebit opes!/
/

EBRIETAS
Heu, dolor, o superi! Qvae sint haec, nescio, signa!
(Exit Bacchus)

An verae an fretae sint simulacra rei

BACCHUS
1060 Qvos, qvaeso, gemitus imo de pectore vestro
Ducitis?

POTANDER
Heu, noli qvaerere, vixit Herus!

BACCHUS
Vixit Herus?

EBRIETAS
Vixit.

BACCHUS

Sunt haec mihi nuncia laeta,
Est data jam vobis meta secunda meis.

PIKULI

Jam laetos nos Bacche Parens rediisse licebit,
Jam quaesita diu victima strata jacet.

(Praeter Bacchum et Pikuli omnes flent)

BACCHUS

1065 Jól vagyon a dolog, mit régen kergettem,
'S a' miért Plutotól én ide küldtettem,
Asztot már hálomban, imé, keritettem,
Látom, faratságom nem hejába tettem.

1070 Imé, akik nékem e földön szolgálnak,
Hamar kaszájára jutnak az halálnak,
És pokolban szállást magoknak találnak,
Az hol a' kénoktól soha meg nem válnak.

1075 Azért hát, Pikuli, kapjad bilintседet,
Potandert, Edandert, mint nyereségedet
Kótdózd fel szaporán, kikel hivségedet
Mutasd bé Plutonak, te kővetségedet!

(Pikuli catenis ligat Potandrum et Edandrum)

1080 Epulot előre be fogom mutatni,
Pokolra illendő kínok alá adni,
De még egy néhány nap kún fogok mulatni,
Mert még nyereséget lehet itt várhatni.

Ebrietás, Venus velem maradgyatok,
És Pokol számára velem szolgállyatok,
Plutonak hasznáért ugyan fáragyatok
Hogy sok nyereséget néki adhassatok!

1085 Mert a ki tikteket e földön kedvelnek,
S kedvek szerént mindent veletek mivelnek,
Azok igaz példát pokolra nevelnek,
Mert poklok bővébben azok által telnek.

1090 Azért hát mű mennyűnk, kővessűk utunkot,
Mű nekűnk fel szentelt egy néhány napunkot
Ne töltsűk hejába, sőt inkább dolgunkot
Hiven véghez vigyűk ránk bizot munkánkot.

(Abeunt)

SCENA ULTIMA

Pikuli, Potander, Edander

PIKULI

1095 Bezzeg, vagyon inhon nékem nyereségem,
Lész már Pluto előtt nékem emberségem,
Reméllem, ezekért már nagyobb tisztségem
Mások felet bizony leszen ditsőségem.

POTANDER

1100 Átkozot torkosság, mire vivél műnköt?
Ah, mely véletlenül szakasztád éltűnköt,
Órök kárhozatra vezetél bennűnköt,
Te vesztéd egyedűl testűnköt, lelkűnköt.

EDANDER

Tündér gyönyörűség, lelkűnknek rontoja,
Sok ártatlanoknak hamis predálója,
Igaz szeretetnek álnok fel bontoja,
Luciper sáfára, Pluto számtartója!

POTANDER

1105 Átkozot légy világ minden hivságoddal,
Átkozot légy minden rut tsalártságoddal,
Gyönyörűségeddel, sok hamisságoddal,
Átkozot légy minden mulandoságoddal!

PIKULI

1110 Világnak lakosi, tú példát végyetek,
E világi hivság közöt úgy éllyetek,
Minden dolgotokban oly rendet tégyetek,
Hogy örök életnek lakosi légyetek.

1112 lakosi [A sor alatt:] E.H.O.A.D.G.B.M.V.H.

Finis. Et Haec Omnia Ad Dei Gloriam et Beatae Mariae Virginis Honorem.

(Actum si continuare cupis, poteris sistendo praefatos captivos Plutoni coram
qvo unicuique secundum sua merita poena assignari poterit.

Chare lector, errata corrige, et bene vale! Manu propria)

A MŰ ADATAI

Kézirata *Lib. Schol. Canta* 38a–49b. Ez a kolligátumban a negyedik dráma, amit a címlapon található idegen kézírású sorszám is jelez.

Kiadásunk a kézirat alapján készült. A darabról először *Hassák* (108.) tett említést. Valamivel részletesebben szolt róla *Kovács Bernardon* (27–28.). *Szombathy* a kolligátum darabjainak forrását kereste meg. *Kilián 1979b* a drámagyűjteményről adott ismertetést.

A dráma vegyes nyelvű. Pluto, Bacchus, Epulo, Pikuli, Potander és Edander tudnak latinul, a többiek vagy nem tudnak, vagy mert a nagy borhiányban kiszáradt a torkuk, nem akarnak latinul beszélni. Olykor a komikum fokozása kedvéért a szereplők valamiféle zagyalék nyelven beszélnek. Charon például Pluto előtt latin, német, magyar, angol keverék nyelven szólal meg, máskor viszont (például a *Medicus*) éppen „tudása” fitogtatása miatt beszél szinte érthetetlenül.

SZERZŐ, SZÍNRE VIVÓ

A címlapon található adat szerint a dráma kantai rendezője Kertso Cirják volt, előadói pedig az iskola rhétorai és poétái.

Kertso Cirják 1744. szeptember 14-én született Gyergyószentmiklóson. Firtoson (Marosvásárhely közelében) lépett a szerzetbe. Teológiai tanulmányait Nagybányán, Lugoson, a filozófiai stúdiumokat pedig 1765–1767-ig Nyírbátorban végezte el (*Inventarium Nyirbatoriense anno 1749. 762–763.*). 1768-ban neve már nem szerepel a nyírbátori növendékek névsorában. 1771-től 1774-ig a kantai iskola tanára volt. (*Hassák* 68.) 1777-ben a rendi gyűlésen „cathedrális”-sá választották (*HD OMF Conv. Eger III. 92.*), s valószínűleg ennek a következménye az, hogy a rend egyik teológiai főiskolájára, Eperjesre került egyházi professornak. Ebben a munkakörben dolgozott három évig, majd Tövisre ment lelkésznek. Előbb Nagyenyeden, majd Marosvásárhelyen volt házfőnök 1784-ben és 1802-ben. 1805-ben a Marosvásárhely melletti Firtosra ment lelkésznek. 1806. május 10-én itt halt meg, 62 éves korában (*Inventarium Nyirbatoriense anno 1749. 454.*).

Művei közül a legismertebb a kötetben is közölt, Borka aszszony és György Deák című bohózat, a Leoninus és a Leonina című magyar nyelvű tragédia közjátéka (*Szabó J. Dániel*). Ezek szerint Kertso az Actus Bacchanalisticus mellett rendezett egy tragédiát és ezzel együtt egy közjátékot is.

Kertsónak drámai adaptációi mellett ismeretes egy teológiai dolgozata is: *Theses ex universa philosophia* címmel, lásd: *Komjáthy Miklósné* 255. (1775)

FORRÁS

Kertso Cirják nem jelöli meg drámájának forrását. *Szombathy* úgy véli, hogy a darab rokon Jakob Masen Bacchi Schola eversa című komédiájával, sőt egy témabokorban van az 1765-ben Sátoraljaúj helyen Borss Dániel rendezésében színre vitt Bakhus című komédiával (Kiadta: *Bayer 1897a. 41–79.*), de van valami kapcsolata Felvinczi Comico-tragoediájával is (*RMDE II. 437–475.*).

A téma kétségtelenül ósi. Már Apuleius *Metamorphoseon* című munkájában található Amor és Pszükhé meséje szerint Venus azon panaszkodik, hogy a Pszükhé szépségétől rabul ejtett emberek inkább neki, mint az istenasszonnának hoznak ajándékot. A sátoraljaúj helyi Bakhus-komédiában viszont Juppiter sopánkodik azon, hogy az emberek nem neki, hanem Bakhusnak viszik a kövér áldozatokat. Kertso drámájában pedig Plútó, a pokol fejedelme mérgeledik amiatt, hogy újabban nagyon kevés ember érkezik a pokolba. S ennek oka, amint ezt Pikuli kideríti, az, hogy az előző esztendőben nagyon kevés bor termett Erdélyben, keveset ittak az emberek, s így sokkal kevesebb

bűnt követtek el. Kertso tragédiába torkolló komikus elemekkel átszótt drámája a görögöktől, latinoktól örökölt istenparódiák hagyományát folytatja. Kantán már 1732 előtt ismeretes volt egy más témájú, de az istenparódiák hagyományait folytató komédia, a *Hilaria Deorum in Salacone sartorculo exhibita*. (A szöveget kiadta: *Kilián 1971.*)

A magyarországi jezsuiták iskoláiban igen gyakran vittek színre Bacchusról komédiát. Az itt közölt dráma talán az 1746-ban Sárospatakon előadott, s csak cím szerint ismert darabbal rokonítható: *Bacchus, quo insanum ventris cultum edoceret* (*Takács 137.*).

ELŐADÁS

A színre vitel ideje a címlapon közölt adatból ismeretes: 1773. február 14. A szerepek felsorolását a címlapon megtalálhatjuk, nem tudjuk azonban a szereplők neveit.

A rendezőnek kétféle díszletről kellett gondoskodnia. A jelenetek egyik része az alvilágban, talán Pluto palotájában, másik része a Styx tájékán, legnagyobb része azonban Epulo otthonában zajlik.

Kertso igen részletes rendezői utasításokat fűzött darabjához, ezek alapján rekonstruálni lehet az előadást. Az egyik rendezői utasításból (504. sor utáni) kiderül, hogy a szereplők szerepeiknek a nevét mellükre erősítették. A színteret egy belső függönnyel választották el, s ezt nem tartották állandóan nyitva. Ezzel a belső függönnyel különítették el például a haldokló, majd a halott Epulo ágyát a színpad látható, első részétől. A drámában énekszövegeket is találunk, s a rendezői utasítás szerint énekel pl. Venus is.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

Ennek a komédiának, valamint az itt (11A és 11B alatt) közölt Leoninus és Leonina közjáték, a Borka aszszony és György deák című dráma kézírása azonos. Nagyon valószínű, hogy az említett két dráma és a közjáték Kertso kézírásában maradt ránk. Kertsónak más drámája a felsoroltakon kívül nem ismeretes a kolligátumban, s ugyanez a kézírás nem található meg csak az említett drámáknál.

Kertso nem azonnal másolta be a kolligátumba drámáját, hanem csak 1773. augusztus 13. után. Ekkor volt ugyan is *canonica visitatio*. A kolligátumban előbb ez, s csak utána található meg az 1773. február 14-én előadott dráma. Kertso tehát a vizitátor, Raiter Jácint határozott figyelemztetésére másolta be a hónapokkal előbb színre vitt drámát.

A másoló írása jól olvasható, igen kevés a javítás, ez is jelzi, hogy tisztázati példány maradt ránk. A rendezői utasításokat a lapszéleken találhatjuk meg, s ezeket az ábécé betűinek sorrendjében egy-egy betűvel utalja a másoló a megfelelő szöveghelyhez. Az ábécét minden oldalon újra kezdi. Ez a módszer teljesen egyértelművé teszi, hogy egy-egy rendezői utasítást melyik szövegrészlet után kell teljesíteni. A betűjeleket elhagytuk.

A másoló rövidítést alig alkalmaz. A mássalhangzó fölé tett hullámvonal, vízszintes vonal vagy félkör jelzi a mássalhangzó hosszúságát. Ezeket a rövidítéseket kurzíválás nélkül oldottuk fel. Ugyanígy hoztuk az SS (Sanctissimus), S (Sanctus), P (Pater) feloldott rövidítéseket is.

A helyesírás viszonylag egységes és következetes. Következetlenséget az *a'*, az *a*, az *s*, *'s*, *s'*, *s*, azaz az aposztrófok használatában tapasztalni. Ezeket eredeti állapotukban őriztük meg. A szerepnevek helyesírása általában egységes, a másoló alkalmilag használ rövidítést. A kis- és nagybetűket igen gyakran nem lehet egymástól megkülönböztetni. A t-T, q-Q, v-V, s-S, c-C betűk majdnem egyformák. Nagybetűt csak akkor használtunk, ha az kétségtől annak látszik a kéziratban.

A dráma szövegében nemcsak a nyelv, hanem a versforma is váltakozik. Általában a latin részeket disztichonokban, a magyarokat pedig felező tizenkettősökben írta Kertso. A zagyalékszövegekben, de néha máskor sem sikerül a szerzőnek versbe szednie gondolatait. Néhány esetben korrigáltuk a hibás verssort. A prózahasználat néha szándékosnak látszik. Charon például gyakran prózában beszél, prózában íródtak a szerződés szavai.

A kéziratban található szövegkorrekciók jellegzetes másolói hibák következményei.

NYELVI ÉS TÁRGYI MAGYARÁZATOK

8–9 Beszélő szerepnevek. Epulo: étেকcsináló, Ebrietas, uxor Epulonis: részegség, az étেকcsináló felesége, Potander: nagyivó, pincemester, Edander: nagyevő szakács.

71, 73–74, 77–81 Latin, német zagyalékszöveg annak érzékeltetésére, hogy Charon csak magyarul tud.

165 Jónás szavára Ninive város lakói negyven napos böjtöt tartottak, s így megmenekültek a pusztulástól. Jón. 3,4–10.

193 *dispensatio* – felmentés

207 *fenőji* – küllői

392 *apud Vaszon Pál in majore Popina* – vagy költött név, vagy egy Kanta környékén, esetleg másutt valóban létező kocsmáros neve.

544 *bizonytyák* – bizonyítják

675 *Mentir* – fiktív családnév

783 *exstima* – existima. A verskényszer miatt eshetett ki az *i* hang.

858 *Igyirem* – ígérem

873 *gereszéd* – gerjesszed

903 *Dia* – díja

904 *posthat* – poshadt

916 *kuttoghacz* – kuporoghatsz

926 A sor hosszabb egy szótaggal

932 *rengé* – szakadékos

984 Medicus zagyaléknnyelve jelzi a doktor ostoba tudálékosságát. Lásd még alább MEDICUS szövegeit!

11A

Kertso Cyrják

LEONINUS ÉS LEONINA

KANTA, 1773. MÁJUS 19.

KESERVES JÁTÉK,
MELLYBEN
A Vak szeretetnek világos kegyetlensége
Leonina Herczeg Aszszonyban, Leoninus Császár
Leányában le ábrázoltatik,

Mellyet szerzett

FR. CYRIACUS KERTSÓ,
Seraficus szent Ferencz Minorita Conventualis szerzetéből való áldozó
Pap a kantai klostromban, a Romai szent Hitnek gyarapodására fell
állított Hatodik és ötödik Iskoláknak egy ideig méltatlan Tanittoja

és ugyan

Azon Iskola béli Nemes Iffiakkal Theatromi alkalmatossággal meg
mutatott 1773-dik esztendőben, szent Iván havának hatodik napján,
mellyen esett szent Háromság Ünnepe Napja.

A Játéknak állapotya

Leoninus (kit Romai Császárnak költünk lenni) egyetlen egy Leányát
Léoninát akarattya ellen Charillus Romai Herczegnek el jedzi. De
Leonina, hogy mind Attyának akaratyát meg gátolya, mind maga vak
szeretetének czéllyát érje, Médanderrel, Atyának fő vezérével alattom-
ban szövetséget vetvén, a menyegzőre rendeltetett napnak első éczaká-
ján Sicilia felé vészi utyát. Kiket Leoninus viszsza hozátván egy ideig
fogsággal büntett. De végre Charillus kérésére meg kegyelmez Leányá-
nak; Fő vezérét pedig örökkös szám ki vetéssel bünteti, az után az el
rendeltetett menyegzőnek végbe vitélét sürgeti. De Leonina Meander-
hez való szeretetitől meg vakittatván, levele által alattomban Meandert
Romába viszsza csallya, és hogy Charillust, erőszakos Jegyesét meg
öllye, rábisztattya; maga Attyának halálára indul, kitis midón halhatat-
lan kegyetlenséggel e világból végezne; érti Meandernek Charillus által
lett halálát, a mellyen nagyon meg indulván, Charillus ellen boszu

30 állásra bátoritya magát; és ritka bátorsággal Charillussal szembe szók-
vén sok vagdalkozások között ennekis életétt veszti; és így látván már,
35 hogy fel tett szándékát a szerentse fel forgatta, magát a vak szerentsének
fel áldozza, hegyes törét kegyetlenül magába vevén. Ez elménknek
tsékéll munkája. Remélyük talán senkitől meg nem itiltetünk, hogy
40 tsupán költött Meséből játékunkat folytatyuk; mivel Poéták lévén erre
mind nevünk, mind tudományunk izgatott bennünkött. Céllya pedig
költött Játékunknak a lészen: hogy a tündér vak szeretetnek (melynél
mostani világban ocsobb portéka nintsen) világos kegyetlenségét (mely
nélkül ritkán lehet) Nevezet Leonina Herczeg Aszszonyban volta
képpen meg mutassuk, azok tanuságára, akik... A többit értsék rá.

A JÁDZÓ SZEMÉLLYEK

LEONINUS Romai Császár

CHARILLUS Romai Herczeg Leonina Jegyesse

LEONINA Leoninus Léánya

TYNDARUS Romai Fő Ember, Leoninus Baráttya

MEANDER Leoninus fő Tanátsossa s vezére

ARSENIUS Charillus kedves Baráttya

LYSANDER Udvari Hadnagy

Ezek után Dorobontok, katonák, Musikusok etc etc

ÉNEK

Nota: A szerentse tündér kerekin.

Emostani álnok világban,
Bé fedezett sik ravaszágban
Ritka vagyon, ki maradgyon hiv barátságban,
Ki fen állyon s le ne szállyon az igazságban.

45 Ezt példázza sok rutt csalfaság,
Erre czéloz minden ravaszág,
Hamar botlik 's meg hanyotlik most a barátság,
Ezt fel bontya és el rontya egy kiss boszuság.

50 Kivel tartasz, meg kell szemlélni,
Mert sokaktól mostán kell félni,
Csendességben 's békeségben ha akarsz élni,
Mindent szépnek s igaz képnek nem kell ám vélni.

55 A' mi fénlük, nem mind arany az,
Amit mondnak, nem mind igaz az,
Ezer közül vagy több közül ha van egy igaz,
Mostonában valójában elég csuda az.

60 Ne higgy minden száj mosollyásnak,
S ne adgy hitelt miden sirásnak,
Ne jelentsd ki 's ne fedezd ki szivedet másnak,
Mert azonnal s nem hasznonnal az ellen ásnak!

Kinek soha nemis vétettél,
Sótt a kivel leg több jott tettél,
Kitől talán még egy kalán vizet sem vettél,
Ha egy szoban vétesz, abban nagyot vesztettél.

65

Szolly kedvére annak bár tizet,
Egyszer ne agy szájának izet,
Hívségedért, szerelmedért boszuval fizet,
Sok tett jodért 's jo voltodért iszod a vizet.

70

A kit leg jobb barátodnak vélsz,
'S kivel talán éjjel, nappal élsz,
Az, ha lehet és szert tehet, ha tölle nem félsz,
Jégre viszen s csufá téssen, mig eszedre kélsz.

75

A kik azért réád nevetnek,
Jol rá vigyáz, miként illetnek,
Simogatnak s tapogatnak, mig meg ejthetnek,
Ha meg ejtnek, ki nevetnek, s azzal fizetnek.

80

Vigyázon hát kiki magára,
Minden dolgát tégye probára,
Ha tétováz és nem vigyáz maga dolgára,
Életének vagy nevének jutt határára.

(Actus productus Cantae 1773 die 6-ta Junij)

ELSŐ VÉGZÉS

ELSŐ KI MENETEL

Leoninus és Tyndarus.

LEONINUS

Tyndaré, kitől ojjam ez után magamot? Kire bizzam koronás fejemet?
Akiben eddig helyhez tettem szerentsémet, boldogságomat, árulloja,
gyalázoja lett királyi véremnek, eskütt ellensége, le kótótt hite ellen,
életemnek.

TYNDARUS

85

Ugy vagyon, felséges Császár, nem tuggyák sokszor a' Felségek, kire
bizzák titkoknak koltsait, mert gyakorta s igen sokszor tsak merő
szemfény vesztés az udvarnokok dolga, és tsupa hazug szolgálat.

LEONINUS

Eszt nyilván tapasztalom; de a mi keservesebb, kinek tsak szivébennis
túnhetett, hogy egyetlen egy magzatom, Vérem, Leányom, illy gyaláza-

90 tott hozzon fejemre, hogy akaratom ellen, szövetséget vessen vezéremmel, magát örökkösön néki jegyezze, s véle együtt Udvaromtól gyalázatosan utat vesszen.

TYNDARUS

Mi ujságok ezek, Felséges Uram? Pártosod lett Leányod, Leonina?

LEONINUS

Pártosom, ellenségem.

TYNDARUS

95 Egek, mit hallok! Valo az ugyan, hogy gyakorta nem tuggyak az Atyák, az Anyák, hogy sokszor ellenségeket nevelnek önnön magzatyokban önnön fejekre. De ki vélte aszt valaha Leoninárol?

LEONINUS

Allattomban ugyan holmiket tapasztaltam, de egészen hiteles nem voltam benne, hogy a vér annyira változzék.

TYNDARUS

100 S hogy s miként esett ez a nagy változás, Felséges Császár, ha merek bátorzkodni?

LEONINUS

105 Meander fő vezéremmel allattomban forralván a dolgot, 's tudván, hogy mái nap rendeltetett Charillussal valo menyegzőnek végbe vitélére, Meanderrel mindenben egyet értvén számos vitézeimmal az Eczakának idején Udvarombol gyalázatos ki szókéssel Sicilia felé vették utyokot, s ezen petsétes levelett itt hagyván, ezzelis keserúségemnek záporit árasztották szivemre. Olvasacza, Tyndare, mit kel remélnünk!

(Tyndarus alta voce sibi a Leonino traditam legit Epistolam)

TYNDARUS

110 Leonina Leoninusnak, Roma Fő Urának az Házi Istenektől tsendességet kíván.

Ugy véllem, s talám meg sem tsalatkozom, Leoniné, hogy szemlélvén pusztá, hideg helyünkótt királyi udvarodban, Atyai szerelem gyulasztván szivedet, fell forradot véred, meg dobbant szived, fel háborodot elméd; de biztatnak az Egek, unszolnak álmaim, sorkol a szerentse, hogy rövid údő alat meg tsillapodol akkor, a midőn agyafurt dajkállásod-

115 nak én töllem példás bérét vészed. Eszt jelenti néked Leonina. Nem
Leányod már, hanem Meanderrel edgyütt eskütt ellenséged. Leonina,

LEONINUS

Mit remélhetünk mind ezekből?

TYNDARUS

Győzhetetlen Császár, ha eleit nem vészsűk a dolognak, semmi jó ki
menetelétt nem várhatyuk.

LEONINUS

120 Utánnok parantsoltam, sorkonnis nyomozzák már, a mint értetem,
kőnyű Lovágaim. Nemis kétlem, ezennel szerentsés vagy szerentsétlen
ki menetelét meg értyúk.

TYNDARUS

Imé egy valaki.

MÁSODIK KI MENETEL

Katona és a voltak

KATONA

A Jo Istenek teczet áldomásokát áraszának réád, Felséges Uram!

LEONINUS

125 Mihir, vitéz hadnagyom, nyomába akadtatoke Léányomnak?

KATONA

Igenis, Felséges királly, de karával számos vitézűnknek.

LEONINUS

Hogy s miképpen, kérlek, talán ellent állottak?

KATONA

130 S ugy annyira, Felséges királly, hogy már már mint félre tévén az
Aszszonyi félelmet, s bátor szivességben óltózvén, olly keményen
harczolt Meánderrel együt, hogy senki a vitézek közül életének bizonyos
veszedelme nélkül hozzájok nem közelithetett mind addig, vala meddig
ő melléjek tsatlot pártos vitézeid el nem hullának. Akkor el nyomatatt-

115 bérét én töllem [A második én töllem
értelemszerűen elhagyva.]

120 értetem [Értelem szerint jav.]

ván a' sokaságtól, s látván, hogy tsupa lehetetlenséget vitatnak, mind ketten kezünkben adák magokat, s minden órán lábaid eleibe hozatnak.

LEONINUS

Szapórán a tanás egybe gyűljön, s az Istentől ki adatott törvény szerént itiletett tégyen, akarom!

(Abit Miles)

Tyndare, magadis a tanásba menvén, semmi tekintett, semmi kegyelem, semmi irgalom tú köztetek ne légyen, hanem a világos igasság szerént tú itillyetek, a többit rám bizzátok!

(Discedit Tyndarus)

HARMADIK KI MENETEL

Leoninus maga

LEONINUS

Egek, segélyetek! Nem vehetem ra magamot se, hogy Leányom, vérem ellen törvént hozzak, se hogy néki meg kegyelmezzek, se hogy Charillustól, akinek egyszer egész őrómmal el jegyeztem, vissza vévén, az erős kótést fel bontsam, s Meanderrel alattomban tett szövetségeket helyben hadgyam. Jo tehetetlen s tanátstalan vagyok magammal! Innen, ha igasság szerént törvényt hozok, egyetlen egy szülőttemet, Leányomot vesztem, amonnan, ha néki meg kegyelmezek, magamot s talán életemet veszedelembe döntöm; innen, ha Charillustól el választom, Meanderrel egybe adom, mit remélhetek? Mindenfelől tsak a nyakamra omlando veszedelmek, tsak a sziv szorongato férgék, tsak az ieszto árnyékok, a kétség forog előttem. De ihon érkezik Charillus.

NEGYEDIK KI MENETEL

Charillus és Leoninus

CHARILLUS

Győzhetetlen Császár, egész Roma várossa fel zendült, mivel a menyegzőre rendeltetett nap el érkezett. Mulnak a játékra szabott órák, el

(r)zendült [Ráírással jav.]

155 hadnunk a mulatságot ellenzi ezen jeles napnak tiszteleti, az egész nép,
ugy reméllem, jelen létünköt ohajtya. Eszt kívánnya tóled Léendő
vejed, Charillus, eszt kívánnya, tudom, Leányod, Jegyesem, Leonina
Herczeg Aszszony, eszt kívánnya egész Roma Várossa. Ne irigyeld,
kérlek, eszt az igaz, régen ohajtott örömet Roma várossának.

LEONINUS

160 Charille, nagyon tsalatkozol Romának fel zendülésében, közel sem
örömünkre, hanem örök szomorúságunkra háborodik Roma.

CHARILLUS

Hogy s miképpen, Felséges Császár?

LEONINUS

Jobb nem tudnod, Charille.

CHARILLUS

Talán füstbe tűntette minden szándékunkott a mostoha szerentse?

LEONINUS

Nem egészen, de bizontalan czéllya ügyekezettünknek.

CHARILLUS

165 Had tudgyam, mi okra nézve!

LEONINUS

Kérlek, ne feszekesd tovább Charille! Ezennel meg tudod.

CHARILLUS

(Leoninus mongyae ezeket? Ebbren vagyoke? Vagy álmat látok?)

(Leoninus fingit abitum)

Hova Leonine, Felséges Császár?

LEONINUS

170 Szomorúsággall ell telet szivemet egy kevéssé enyhíteni mégyek,
ezzenel viszzá fordulok.

(Abit)

ÖTÖDIK KI MENETEL.

Charillus maga

CHARILLUS

175 Alig állok talpamon álmélkodásomban. Meg nem tudom fontolni, mi akadályoztatya tárgyát szándékomnak. Hiszem tegnapi napon mindennek ell válnak rendeltetve a menyegzői pompánák végbe vitelére. O, bár Leonina Jegyesemmél egy két szott engednétek, egek! Tőlle nyilván ki tanulnám, mi vetett akadályt szádékunkban. De imé Arzénius.

HATODIK KI MENETEL

Árzénius és Charillus

ARSENIUS

Akarom, hogy bennünköt a szeretse ószve szerzet, Charillé.

CHARILLUS

Enyim inkább a szeretse, hogy illy kétséges állapotomban most veled szembe lehetek.

ARSENIUS

Mi zuzzavar haboritya elmédett?

CHARILLUS

180 A mint látom 's sajditom, el útötte kezemről Leonina Mátkámot a szeretse.

ARSENIUS

185 Ne ieszd magadot, kérlek! Ki tehetett volna gántsot benne? Hiszem Leonina tégedet szeret. Én mind holtig kőteles vagyok szolgálatodra. A mi pedig Leoninust illeti, szereti az igasságot, és tellyes őrómé benned állapotdik.

CHARILLUS

Tudom, de még is tartok tőlle, mert az illyetin állapotban a rágalmazó nyelvek hamar gántsot szoktak vetni.

ARSENIUS

Igaz ugyan, hogy nehéz s ritka dolog minden gánts, minden hiba, minden akadály nélkül kívánatos házására lépni, de tsak egyenlő

190 akarat, hiveség és sziveség egy aránt langodozzon a Jegyesek között,
kőnyű akkor a rágalmazó nyelveken győzedelmeskedni.

CHARILLUS

Az egyeség, sziveség és szeretett olly nagy én bennem Leonina
Jegyesemhez, hogy szerentsétlen volnék még a más világgonnis, ha ell
nem érném tárgyát kívánságomnak.

HETEDIK KI MENETEL

Leoninus és a voltak

LEONINUS

195 O Charille, nem annyira magamot, mint tégedet sajnállak!

CHARILLUS

Ah, Felséges király, ne tarcsd tovább függőben szivemet! Akár mi
veszedelmet rendeltek az Egek fejemre, nem irtozom tőlle, mert leg
kissebb véteknékis szikrája mellyemet nem pergeli.

LEONINUS

200 Meg tudod ezennel, midőn egy tekintetis ugy ell tőlti szomorusággal
szivedet, hogy készebb volnál akár mi iszonnyu halállal szembe szállani,
hogy sem ollyant szemléllni.

CHARILLUS

O, én szerentsétlen!

ARSENIUS

O, Istenek, mit szűltők Charillus fejére?

LEONINUS

Nehéz az egyetlen sziket egyessé tenni, nemis tanátsos egybe adni.

CHARILLUS

205 Kire s mire czéloznak? Felséges Császár, ha ezen szavaid engem
illetnek, Leonina Jegyesemhez le kőtött sziveségemet kész vagyok
véremmel meg petsételni. De imé, sijet ide Lysander.

LEONINUS

Ezennel világos fényre derűl beszédűnknek homállya.

NYOLCADIK KI MENETEL

Lysánder és a voltak

LYSANDER

Győzhetetlen Császár mit parantsolsz pártosid iránt? Jelen vannak.

CHARILLUS

210 Egek, mit hallok? Kik s mitsoda pártosok?

ARSENIUS

Semmi jot nem reméllek.

LEONINUS

215 Két felé vigyétek ókótt, de szoross és kemény vigyázás alá egy kevésbé, mert nem akarok illy veszedelmes állapotban hirtelenkedni. Minek előtte a tanás eleibe vitessenek, leg alább egyikkel különösön személyem szerint szemben akarok lenni. Charille, távozzatok egy kevésbé, ne hogy az hirtelen változás valamely veszedelmet szivetekben, elmétekben ...

CHARILLUS

O homályos igék!

(Discedit Charillus et Arsenius)

LEONINUS

Magam sem akarok hirtelen néki dólni.

MÁSODIK VÉGGZÉS

ELSŐ KI MENETEL

Leonina, Meander, Lysander és egy Katona

(Leonina et Meander in compedibus)

MEANDER

220 Vitézek, tekintetben vévén személyünkótt, egy kevés údótt engedgyetek különös beszélgetésünkre, miglen el kell válnunk!

LYSANDER

225 Szívesen szolgálok, a miben lehet Herczegségednek! Füleinket ugyan elfordítjuk szavaitokról, de hogy szemek rajtatok ne légyenek, ezt tőlünk ne kívánjátok, mert tudgyátok, nem vér tsupán levegő eget Leoninus parantsolatya.

MEANDER

Meg jóvendőlém ezen veszedelmünkótt.

LEONINA

230 Ne essél mingyárt kétségbe, Meander! Mert ámbár a természet engemet félelmes Aszszonyi gyarłoságban óltóztettet is, de még sem vagyok éppen olly nyul szívű, hogy minden ágnak, levélnek mozdulása meg rettentsem.

MEANDER

Könnyebb sorkon forog a te ügyed, Leonina, mintsem az enyim, mert az Atyádnak hozzád való különös és természetből áradott szeretete bátoríthat téged, de jaj nékem.

LEONINA

235 Ne féllj Meander, ne féllj! Esküszöm bogláros pártámra, ha Atyámnak szeretete meg kegyelmez ügyefogyott fejemnek, ki mentelek minden veszedelemből.

MEANDER

O vajha! De félek rettegek!

LEONINA

Ne féllj! Mondám, hozzád gerjedet legis leg előbszór szerelmemnek lángja, el sem fog alunni mind hálálíg.

MEANDER

240 Uddeg mi haszna szerelmünknek, ha kívánságunknak, ha fel tett czélunknak fonalát hirtelen meczeni fogja Atyádnak ellenünk áradott kegyetlen haragja?

225 parantsolatya c. [A rendezői utasításra utal a c., a vonatkozó utasítás azonban nem található.]

LEONINA

245 Eztéppen el nem hitethetem magammal, mert biztatnak az Egek,
unszolnak álmaid, kiszött a szerentse, hogy soha Atyám, Leoninus fel
tett szándékának czéllját abban ell nem éri, sem hogy Charillussal
egybe adgyon, a kinek akaratom ellen, erőszakoson el jedzett, sem hogy
engemet ő valaha világ példájára halállal büntessen. Ha azért Atyám
sem egyikben, sem másikban boldogulását nem érendi, méltán remélhe-
tem én szándékomnak kívánatos ki menetelött.

MEANDER

250 Mégis tsak félelmes a' dolog, mert a szerentse változik, mint a tündér, és
miként a koczkának soha nem bizonyos perdülése, ugy a szerentsének
mindenkor bizontalan ki menetele. Gyakorta midőn a koczkának ell
perdülése után hatott reméllünk, akkor véletlenül vakott szokot vetni,
és a miben leg inkább bizunk, abban leg inkább meg tsalatunk.

LEONINA

255 Ha az Egek mellettünk vannak, a vasaknak középettis nints mitől
féllünk. Tartozik akkor a szerentse az Istenek igazgatásiból jobbra
tartani.

MEANDER

Az Istenekis meg kívánnyák kezünk munkáját mindenben.

LEONINA

260 A mi kezünk munkáját illeti, bizd rám a dolgot; nem tudode, hogy
Aszszonyi rendel egy hajoban hajokázol, kik leg jobban tudgyák az
hajok vitorláját a szelek fuvási szerént igazgatni, kiknek roka májjal
béllet szívek, kik ezer mesterek mindenben, kik tudgyák tsoválni,
hánni, vetni magokott midenfelé, amerre kellekik.

MEANDER

265 Ugyan a bántya bennem a pénteket, hogy mindenben Mesterek az
Aszszonyok.

LEONINA

Talán mégis kételkedel húvségemről, Meander? ha így...

MEANDER

Nem kételkedem, de félek, mert az ilyen állapotban minden szikra, sótt
a vizes hamuis langat vethet.

LEONINA

270 Ne fély, ne rettegi, Meander, szívem, kéntsem, mindenem, mert olly
szeretet nevelte tűzeinket, hogy ell sem oltya egyéb a végső oránkivül!
Nemis férne egy Romai Dámának fogára félben harapni a madzagott.

MEANDER

Hát mi jo reménységgel biztacz a veszedelemnek közepében?

LEONINA

275 A mi a reménséget illeti, aszt én bennem neveli Atyámnak és hozzám
természetből áradott különös szeretete, melly nem fogja engedni, hogy
engemet, egyetlen egy szülöttét, Leányát, kiben minden reménye
helyheztetik, e világ csufos példájára tsufos halállal büntessen. Innen
280 hogy fel tett szándékunknak kívánatos partyára szerentsésen evezhes-
sünk, hallyad Aszszonyi, de a te életed meg tartására igen hasznos, igen
szükséges tanátsomott, mellyet én velem te hozzád valo igaz hiv szerete-
tem tanátsoltatt! Ha Te Atyam eleibe vitettel (mert mű közüllünk
egyikkel minek előtte a tanács eleibe mennyünk, különösön szembe
akar lenni), ugyan szavaira s szavaidra vigyáz, magadot alázas szokkal
mentetgvén egész bátorsággal minden motskot keny én rám!

MEANDER

Én rád kennyek minden motskott? Isten őrizzen inkább ...

LEONINA

285 Sőt, ha életedet szereted, esküvésselis álítsád, hogy én voltam oka
minden pártoskodásnak. Te, ha én nem unszoltalak volna, soha meg
sem álmadhattad volna, ezen tsufos, gyalázatos történetet.

MEANDER

290 Mit kívánsz töllem, kérlek, Leonina? Te veszedelmeddel magamot
mentsem, Te haláloddal az én életemet oltalmazsam? Ez a tündér
változás se szinemhez, se szívemhez nem fér.

LEONINA

Nem érted velejét tanátsomnak.

MEANDER

Sőt, igenis értem, s ugyan a nem engedi, hogy magamrol le vévén a
szurkott, reád kennyem.

LEONINA

295

Néha, midőn a szükség úgy kívánnya, tartozunk magunk veszedelmévelis a közönséges jott támogatni. Nemis méltó az életre, a ki azért életétt sajnálja. Azért ha Atyámnak (a mit nem reméllek) haragja engemet halállal büntetis, Te ély, azt akarom!

MEANDER

Mi hasznom nékem életemben nálad nélkül, inkább Te ély, Leonina, én hallyak meg, aszt akarom!

LEONINA

300

Nékem hálálom utánnis életedben használhac, leg alább azzál, hogy halálomért boszut álhác, melyet kiis kérek, ha...

MEANDER

Vékony reménséggel biztacz életem meg tartására. A boszu állásra vastagabb erő kívántatik. Azért ély Leonina, meg halok én!

LEONINA

305

A ki nem próbál, senem nyer, se nem vesz az. De illyetin állapotban, midőn nyakunkban a veszedelem, minden követ mozdítanunk kell. Azért mivel látom félelmes gyarloságodat, foghacza ezt a petsétes levelet, és ha Atyám a történt dolognak veleiről sorkolni fog, s ha nyelved járását a félelem gátolni fogja, ad kezébe ezen levelet, mivel az irás sem félni, sem pirulni nem tud.

MEANDER

310

Nem a félelem határozattya velem tanátsodnak végbe vitélét, hanem az hozzád valo szerelem.

LEONINA

315

Velemis az hozzád valo szerelem eztet tanátsoltattya, azért tanátsom szerént tselekedgyél, ha szándékunknak kívánatos czélyát akarod látni! Most mivel a kételenség, az állapot, az údő azt kívánja, távozom tölled, de végső tanátsom hallyad: semeid, fűleid mindenkor nyitva légyenek! Ha Aszszonyi elmémmel fel érhetem, minek előtte szerentsés vagy szerentsétlen ki menetelét lássuk ügyefogyot állapotunknak, modot szerzek a veled valo beszélgetésre.

MEANDER

O, vajha még egyszer engednék azt az egek!

LEONINA

320

Biztatnak. Jo reménséggel légy! Isten hozzád!

(Leonina discedit cum milite)

MÁSODIK KI MENETEL

Meander és Lysander

MEANDER

325 Reám omlott a bus gondoknak halma. Veszélyemre eskűtt a mostoha szerentse. Most tapasztalom, amit eddig csak hallottam, hogy nem lehet nagyobb szív tolyongás, mintsem a midón a szerelem és félelem edgyút kűskűdnek. Ez emészti, e fonyasztya szívemet. Innen ha a félelemtől viseltetvén magam életemet szeretem, kegyes Jegyesemet, Leoninát egyetlen egy kintsemet vesztem. Ha az hozzá valo szeretetemet nem határozom, magamot bizonyos veszélyre döntöm. Mi tévő légyek? Mit tselekedgyem illy veszedelmes állapotban? Segélyetek Egek, réátok támasztom ügyemet!

LYSANDER

330 Ne keseregj, mennyűnk Meándér, ne hogy itt találjon Uram haragja!

HARMADIK KI MENETEL

Tyndarus és a voltak

TYNDARUS

Álly meg, Meander! Hogy teczik a vass?

MEANDER

(Most akad szememben azaz izetlen vendég.)

TYNDARUS

Vallyon miért rettent pusztá tekintetem? Miért változik szined?

MEANDER

335 Ne boszonts, Tyndare, ne öregbitsd eféle szokkal magadis záporít keserűségemnek!

TYNDARUS

340 Ki szépen szűtted udvari fortélyidnak vásznát, mostoni keserves állapotodnak keserves zurzavarja jeles bizonságot téssen. Tudni íllik igen mélly, igen hatos eszeskedésre kűnyűklűtt dibdáb nyereségnek galad keresménye, bezzeg ihon agyafurt kűvánságodnak kendűzűtt szerkesztése nap fényre jűtt. Istentelen, a te balgatag tanátsod hempelygette hanyot homlok mostoni nyak szegű jégre úgye fogyott Sorsátt Leonina Herczeg Aszszonynak. Elméjébe sem tűnhetet volna a gyenge szűznek ez a tsufos állapot, ha ate űlűdűn nem forrot volna egybe veszűlléének gyűkerek. Várhattále olly Istentelen gyűkérbe oltott tseme-

345 tédből kellemetesebb gyűmölsőt annál, melyben most tompulnak fogaid?

MEANDER

Sokkal untatád füleimet, de mind ezeket annál könnyebben szenvedem, minél jobban tudom, hogy nints, nemis lehet könnyebb mesterség, mint másokrol bal iteletett tenni.

TYNDARUS

350 O, átkozott hizelkedők, Felségeknek majd ohatlan veszélye! Ki nem tudgya utálatos fortélyaitokat? A királyt mint egy czérnára szerkezetté
355 álnoksággal kőrül fogni, a szerentsétlen esetett titkolni, himezni, hámozni, a szerentsét fitogatni, ártalmas szövetséget koholni, egész tartományokat áruban botsattani, a szegénységnek véres verejtek ki sajtolni, idegen jósággal töltozni, együgyűeket meg ejteni, egyszoval az orszaglokon országolni, ez a tú derék mesterségtek. Ez a tú nemes tudománytok, mellynek kendőzött mérge egész országokott, Nemzete-
360 ket nem egyszer döntött a veszedelemnek feneketlen órvényében. Ah! takarodgyál innen, áll világnak áll czinkossa, és a melly ravasságot koholt buta eszed, ahoz támaszkodgyék már gyámoltalan fejed! Majd a Hohér kargya lesz bére esze veszet ravaszkodásodnak, magam én tsak meszúnnen sem nyulok patvarkodo bordádhoz, a mellyben szótted. De hogy többé hiv reménnyel ne hitegesd az Ártatlan Herczeg Aszszonyt, ragadd el Lysander!

(Discedunt ambo)

365 Vid kemény fogság alá! Nem vesztegetem tovább itt az údótt véllé. Leoninushoz sietek, ne hogy hirtelen az ártatlant a vétkessel egy mértékbe tégye. Hanem Meanderen oly csufos gyalázatért, mások példájára teczett boszuját állya.

NEGYEDIK KI MENETEL

Charillus és Tyndarus

CHARILLUS

370 Tyndare, kedves barátom, mutass utat Leonina Jegyesemmel való különös beszélgetésre! Had tanuljam ki tőlle ki, s mi vetet gántstott fel tett szándékunknak végbe vitelébe!

TYNDARUS

Charille, amint beszédedből értem, te Romában egyedül idegen vagy, s te az udvarnál semmit sem tucz, a változott állapotról.

361 maga [Értelem szerint jav.]

CHARILLUS
375 Hiszem ugyan az emészti szívemet, hogy a változásnak csak füstét látom, némúségét nem szemlélhetem.

TYNDARUS
Meg ne tántorodgyál, Charille! (Ki mongyam é, vagy ell halgassam?)

CHARILLUS
Mond ki, akár mi veszedelmet végeztek Fejemre az egek, mert az igaz és tökéletes szív nem szokot minden szelek fuvásától meg tántorodni! Mond ki bizvást!

TYNDARUS
380 Jegyesed, Leonina Meanderrel edgyút vasat pónget.

CHARILLUS
Mindenható Istenek, mit hallok! Mit vétet vagy mit véthetett, hogy asztott érdemellye?

TYNDARUS
385 Érdemlet veszélyének velejét ne piszkáld, hanem siessünk a gyenge szűznek oltalmára, ne hogy Leoninusnak hirtelen haragja Leonina Herczeg Aszszonynak életétt végezze.

CHARILLUS
Jaj, siessünk! Ha Jegyesemnek veszni kell, magamis vélle edgyútt veszni akarok.

HARMADIK VÉGZÉS

ELSŐ KI MENETEL

Leoninus, Tyndarus, Charillus

LEONINUS
Tyndare, még sem érkezik Leonina Leányom? Mit mondok? Leányom? Ellenségem!

CHARILLUS
390 O, én szerencsétlen!

TYNDARUS
Ki küldöttem, kik tústént el hozzák.

LEONINUS

Fel nem érhetem, mi oka illy nagy késedelemnek.

TYNDARUS

Nem késő még az údó Felséges Császár.

LEONINUS

Meny magad eleibe! Siessen!

TYNDARUS

395 A mint parantsolod.

(Se fingit abire)

Láczanak a poroszloid immár, Leonina sem lehet meszsze. Itt vagyok.

CHARILLUS

Felséges Császár, érettem kegyelmet!

LEONINUS

400 Ne kívánd halálomat! Ha néki kegyelmezek, életemet veszem. Ihon érkezik már az háláadatlan. Alig tűnik szememben, máris reménkedik érette Atyai szeretetem szivemben. De semmi haszna, Urát, Császárat tapasztallya bennem, nem Atyát.

MÁSODIK KI MENETEL

Lysánder, Leonina, Katonák és a voltak

LYSANDER

Felséges Császár, ihon pártos Leányod.

LEONINA

Oh Isten, melly rettenetessé lóttek nékem ezek az ábrázatok!

CHARILLUS

Felséges Császár, érette s érettem!

(Flectendo dicit)

LEONINA

405 (Ha tudnád, kiért esedezel!)

LEONINUS

Kelly fel, Charille!

(Surgit)

Leonina, ugyan mit tselekedtél?

LEONINA (*Intrepide*)

Mit tselekettem? A mit rollam végeztek az egek, s a mire gyarló
kévánságom izgatott.

LEONINUS

410 'S hát illy pattogva, illy kevélyen még a vasak közepetteis?

LEONINA

Hidd el, Leonine, a vasak sem vetkeztettek még ki velem született
természetemből!

LEONINUS

Veled született természeted arra intene, hogy akitől életed eredetét
vette, őtött tisztelnéd, betsúlnéd.

LEONINA

415 Leányi kötelességemről meg inteni Atyai hivatalodban jár ugyan, nem
tagadom. De azis Atyai kötelességed, jól tudom, hogy Leányodnak
hasznára, nem kárára tellyesittenéd kötelességedet. Te pedig...

CHARILLUS

Ah, édes Jegyesem, oltuk inkább, mintsem gerjeszük a tüzet!

TYNDARUS

Felséges Császár, iffiuságát, ne nyelve járását tekintsed Leányodnak!

LEONINUS

420 Ha látná belső csinnyát szivemnek hozzá, melly mod nélkül ég az Atyai
szeretetnek tűzétől!

(Vult illam amplecti, illa se retrahit)

Ah, édes Leányom!

CHARILLUS

Ah, édes Jegyesem!

TYNDARUS

Ah, Herczeg Aszszony!

LEONINA

425 Fartollyatok töllem, vér szipó Latrok! Elébb fogja látni Roma várossa a
napnak földre szállását, elébb váltosztatya meg aparducz maga tarkasá-
gát, elébb hadgyák el a sik mezők magok térségeket, mintsem az én
karjaim a boszu állásból ki döllyenek.

427 zsik

458

CHARILLUS

Hirtelenségiben eszelóskódkik, Felséges Császár. Meg ne induly rajta!

LEONINUS

430

A Forgo szeleknek hinted mérgedet. Ennyi, számtalan sok esetid meg zabolázhatták volna immár régen kevélly délczégységedet. Magad vakartad mind ezeket fejedre, kedves Leányom. De imé, mivel tsak meg esik mostis rajtad szivem, fogj kezet velem, s Charillus Jegyeseddel! Megint Atyai kegyességemben s előbbi kegyelmemben fogadlak.

LEONINA

435

Inkább kóssétek hátra boszu állásra született kezeimet, s inkább temessetek a fene oroslányok gyomrába, mint sem ...

LEONINUS

440

Háládatlan! Látotté soha valaki illy nyakas hirtelenséget? Bánhatotté akar mitsoda kegyes Atya lágyabban vétkes magzattyával? Ha mingyárt minden más egyéb büntől tisztais, tsak ezért sem érdemes a könyörületességre. Poroszlok vigyétek!

CHARILLUS et TYNDARUS (*Ambo genuflectunt et dicunt*)

Felséges Császár, mú érettünk ...

(*Surgunt*)

LEONINUS

Nem, nem! A mit a tanáts fog itilni, a tévő lészek. Vigyétek, parantso-
lom!

(*Lysander cum socio milite auferunt Leoninam*)

CHARILLUS (*Vult ire simul*)

445

Magamis késérem drága kéntsemet, s vele együtt halálra döntöm bus fejemet.

LEONINUS

Charille, tellyes akaratom, itt maradgy!

CHARILLUS

Akaratodat parantsolat gyanánt tisztelem, de mégis kérlek, egyetlen egy szülőttedre, Leányodra tekints, kiben szivednek egész óróme állapotdik!

LEONINUS

450 Hiszem ugyan a furdallya a szívemet, azértis magzatom vétkének
könnyű volna botsánatyá, ha felette mardoso ősztonnel nem keverné
minden izemet. De mégis semmit nem végeztem, mit meg kellene
bánnom. Tyndare, szaporán a Tanátsba, s egyút Leányommal Méander-
455 nekis törvénye ki adassék! Ma mind kettőnek végét akarom látni. Mű
pedig, Charille, mig a tanáts végzése ki adatik, a Tyberis partyán
szellőztessük bánattal ell teltet melyúnkótt!

HARMADIK KI MENETEL

Ársenius, Lysander és Meander

ARSENIUS

460 Szegény fejem! Ki mutatya meg nékem Charillust? Oh, én nyomorult,
héába tudakozom, héába keresem szegről végre, bár legalább Méander-
rel lehetnék szembe, hogy minek előtte átkozott lelkét a hohér ki
tsigázza átkozott testéből, szemire vethetném átkozott tselekedetét.
De imé, itt valaki. Talán rá igazulok. — Barátom, hol pengeti a vasat
Meander?

LYSANDER

Itt a tómlecz fenekében.

ARSENIUS

Mutas utat a vélle valo beszélgetésre!

LYSANDER

465 Szivesen, Arséni.

(Aperit scenam, ubi in Catenis erit Meander)

ARSENIUS

Mint teczik apompa Meander? Hol Jegyesed, Leonina? Miért itt
atómlecz fenekében 's nem a Császári székben, hová agyafurt kívánsá-
god vonzolt?

MEANDER

470 Ah, Arzéni, ne tolgjad teis efélékkel bus szívemnek nyughatatlan
gongyait! Egek, mikor lehet ezentul valaha tsendes szivel élnem? Imé,
menyibe kerül nékem, hogy Leonina kedvét meg nyerhetném! Mennyi
vámot fizetek érette!

ARSENIUS

475 Dühös lélek, te a Leonina kedvét? Te világ csufja, te Istentelen lator, te kegyetlen hohér, nem atállottad Roma várossát így fel háborítani? Charillust, kedves Barátomat órómétól, kéntsétól meg fosztani? Romának Urát, órómét órók szomorúságba hozni? Az Ártatlan szűzet, Leonina Herczeg Aszszonyt illy tsufos gyalázatba ejteni?

MEANDER

Mindenható Istenek, én vagyoke, a ki ezeket hallom? Így beszél nekem Arzénius, a ki mindenben ártatlan volnék, ha Leonina engemet...

ARSENIUS

480 Halgass minden vadnál vadabb Ember! Ne Kend Leonina Herczeg Aszszonyra a fertelmes motskott! Mitsoda oskolába tanultad, hogy tanátsát bé végyed, kóvessed egy Aszszonynak, kit a szerelem gyötór? Minden ostoba, még aki Oláfaluba szúletett is, nyilván tapasztalhatta
485 szedelgése. Roma vesztére szúlt a természet téged. A szerentsének tetején fényeskednék most ártatlan Leonina Charillussal, Isten ostora. De ne busuj, majt sós árrát fizeted ezen tsavargásodnak, mert egész Roma várossa Leonina életétt kéri, halálotot kiáltya, mellyet hogy siettessek, magamis mégyek!

(Abit)

MEANDER

490 Jol, éppen jol vagyon! Kószónóm néktek, irgalmatlan Istenek! Már nints mit félnem. Az emberi nyomoruságnak ez az ó utolso pontya. Ha Roma Várossa Leoninának életétt, nekem halálotot kévánnya, mind ebben, mind abban tellyesedgyék, nem bánom, kévánsága! Vesztettem,
495 a menyit veszthettem, a barátságot, szeretetett, Leoninát, véle méltoságot, tisztségemet, betsúilletemet, hiremet nevemet; vesztettem mind ezek után már életemet. Nem sajnálom.

(Exit Miles et dicit)

KATONA

Meander, szaporán a tanáts eleibe!

MEANDER

Oh, én szerentsétlen, mire mégyek?

NEGYEDIK VÉGZÉS

ELSŐ KI MENETEL

Leoninus, Tyndarus és Charillus

TYNDARUS

Felséges Császár, itt a Tanács végzése.

LEONINUS

500 S ki volt oka 's veleje a csufos pártolásnak?

TYNDARUS

Mind ketten vétkeseknek találtattak.

LEONINUS

Hogy s mi képpen? Lehetetlenek álítom.

TYNDARUS

505 Nints különben Felséges Császár. Rajta lévén a tanács, hogy a véteknek
forrását ki tanullya, semiresem mehetett, mert ha Leonina Herczeg
Aszszony különösön kérdeztetett, mindenben Meandert ártatlannak
álította, magát egyedül bűnösnek, halállra méltónak kiáltotta. Meán-
dernek szabadulását Istenekre kérte, s ohajtotta. Ellenben ha Meander
510 különösön elő álitatott, hogy a dolognak indittoa, mozditoja egyedül
maga lenne, nagy bátorsággal jelentette, sótt, többet mondok, minden
motskot Leonináról le vévén, egyedül magára esküvéssel kente. Midőn
pedig mind kettőtől szemben a dologrol értekezett a tanács, mind kettő
egy mást meg czafolta, és egy aránt magát vadolta, esküvéssel kiki
magát az halálra méltová itilte. Mind két részről fel háborodott tenger,
515 ugy egy más kósztt ellenkező változások kósztt kúszkódtek, ugy annyira
harczolt a két szerelem egy másért, hogy egyik a másiknak életét,
magának kiki halálát le borulva sohajtotta, kérte. Innen a Tanács sokáig
álméllkodásában mi tévő leendene, nem tudhatta. Végre hogy parantso-
latodot tellyesitse, mind kettőt a fene orozslányok kórmére itilte. Imé
akemény végezés egyedül a Császárnak keze írását várja.

LEONINUS

520 Romára vigyázo Istenek!

TYNDARUS (*Genuflectendo*)

Oh, nagy kegyelmű Császár!

511—512 mind kettő egy aránt magát vadolta,
egy mást meg czafolta és egy aránt magát
vadolta ... [Az első egy aránt magát vadolta
elhagyva.]

515 másét

LEONINUS

Most magam akarok lenni!

(Sedet ad subscribendum)

CHARILLUS

525 Felséges Császár, most tsak az egy Leoninussal közlöd a tanátsot. Ha Leonina Jegyesemnek meg nem akarsz engedni kérésünkre, ha az ó nagy vétkéért meg nem engedhez, engedgy meg néki Atyai kegyelmédért, engedgy meg fen tartott kegyes ótött szerető szivedért!

LEONINUS

Félre teszem Atyai kegyelmemet, meg boszullom velem, Császári Házammal tett gyalázatomot, meg boszullom meg vetett, meg tapodot kegyelmességemet.

(Intingit calamum attramento)

CHARILLUS

530 Meg boszullod? Ah, Leonine, s hozzá férhet szivedhez ez a le termet indulat? Mi teszi egyenlővé a meg bántottatt meg bántójával? Emlékezzél kérlek, derék dolog, valoban, méltó minden ditsiretre, boszut állani? A mi nem telik semmi egyébe az egy akaratodon kívül.

TYNDARUS

535 Ki vághat mást életéből minden gizgaz ember, de aszott nem adhattya, és meg nem tarthattya másnak senki, hanem az Istenek és országlo Herczegek.

CHARILLUS

Ellyenek tehát...

LEONINUS

540 Hejába szollana ugy tehát a törvény, mellyet ki szolgáltatni, órzeni, virágjában fen tartani, Császári hivatalomban jár? Leoninus Leonina Leányán boszut ne állhasson? Hiszem Manliusok és Brutusokis félre tették néha údón az efélekben Atyai voltokat, s én ne?

(Genuflectendo)

CHARILLUS

Ah, Felséges Császár, ne nyomozzuk mú a kegyetlen példákat, tekintsük velünk született Atyai kegyességünkökt, szeretetünkökt, mellyek mindent fellyúl mulnak!

529 kegyelmességmet

LEONINUS

545 A kegyesség, szeretet, barátság most halgassanak! Dolgomba ne ártsák magokat, és minden, a mi gyenge, takarodgyék szivemből! Leonina Meanderrel vétkezet ellennem, Leonina Meanderrel együtt a ki adatott törvény szerént hallyon meg...!

(*Subscribit sententiae et obsigillat*)

550 Imé, rá győztem egyszer szivemet a keménységre. Vigyétek a tanáts eleibe, hogy a Törvény ki szolgáltassék!

CHARILLUS

Mit fog már mondani utánnunk való Maradékunk? Aszt, hogy belé unta Leoninus a kegyességet valamint Sulla s Augustus a kegyetlenséget, és pedig nem máson, hanem ónnón Leányán kezdette a mészárszéket.

TYNDARUS

555 Sót, még azt is fogja hinteni a repdesó hir, utánnad, Felséges Császár, hogy modnélkül kemény voltál, hogy Leányod idejére nézveis botsánatott érdemelhetett, hogy az első vétket nem kellett meg büntetni, hogy az okos kertész nem irtya mingyárt ki hirtelen a fonyadásra indult ágot. Szoval hogy Leoninus volt, aki meg bántodott, azért a Törvénynek minden sérelme nélkül meg kegyelmezhetett *volna* magát illető boszuságnak.

560

LEONINUS

Vigyétek, ne erőszakoskodgyatok szivemen! A mit irtam, meg irtam.

CHARILLUS

Ah, ki ne rándullyunk a fell tett kegyességnek ósvényéből, Leonina? Éllyen leg alább Leányod, bátor vétettis most az egyszer ellened? Ha ótótt veszted, életemetis veszted.

LEONINUS

565 Uddeg ha meg kegyelmezek, vétkesnek álit az után a világ engemet, hogy ki nem szolgáltattam a Törvényt.

CHARILLUS

Ha éppenséggel vétkesnek álitiss ez iránt a világ tégedet, vádollya inkább a kegyelmességet, ne akó keménységet benned!

LEONINUS

570

Ide a végezést! Jobb példát adnom maradékimnak a kegyelmességre,
mintsem a kegyetlenségre!

(*Lacerat sententiam*)

Éllyen Leányom, Leonina!

(*Ambo flectunt et dicunt*)

CHARILLUS et TYNDARUS

Ezer hálákot ezért, felséges Császár!

LEONINUS

Szaporán mennyetek, vétessétek le a vasat Leányomrol, szabad lábra
álítsátok, s a mennyegzői Pompára minden készen legyen!

TYNDARUS

575

Hát Meanderról mit parantsolsz?

LEONINUS

Reá más gondom lesz. Vasba maradgyon kemény fogság alatt, míg a
Lakadalmi Pompa végbe mégyen! Az után ellenne mások példájára ki
adom a törvényt!

(*Abit*)

MÁSODIK KI MENETEL

Tyndarus, Charillus és Leonina

LEONINA

(Megint szemembe tűnnek ezek a véretem vadászok?)

TYNDARUS

580

Felséges Herczeg Aszszony, Felségednek örömet Leoninustol.

LEONINA

Mi örömet, ha életemnek veszni kell?

CHARILLUS

Távul legyen, szerelmes Jegyesem?

580 [A *Herczeg* szó beszúrva a sor fölé.]

LEONINA

(Ebnek légy Jegyese, ne nékem!)

TYNDARUS

Le a vasat Leonina Herczeg Aszszonyrol!

LEONINA

585 Mi ujságok ezek, 's nem irt alá a végezésnek Atyám, Leoninus?

CHARILLUS

590 Leonina, Kéntsem egy országos oráig reménykettünk éretted, de semmire nem birhatyuk vala haraggal ell tellett Atyádnak szivét. Alájais ira a végezésnek, és már ki szolgáltatását erőssen izgattya vala, de végre ugyantsak a kegyelem a kegyetlenséget, a szeretetet a gyűlölséget meg győzé, mellytől viseltetvén előttünk, a vegezést ell szaggatá, és azonnal parantsolá, hogy szabad lábra álitsunk.

LEONINA

595 (Vidámuly, régi reményem! Nem hagynak Cserben az egek. Ezennel bizom már, hogy sok hajo törés után fel tett szándékomnak kívánatos partyára jutandok.) Köszönöm részemről, Charille, fáratságtokot. Akkor, a midón meg szolgálom. Hát Meanderről mit végzett Atyámnak haragja?

TYNDARUS

Hogy vásban 's szoros vigyázásban maradgyon, keményen parantsolta.

LEONINA

Tehát tsak meg kell halnia?

CHARILLUS

Semmi reménység nints életéhez.

LEONINA

600 Szollotte Meander Atyámmal?

TYNDARUS

Még egy szott sem.

LEONINA

Hát ugyantsak mi végső törvényt hagyot iránta?

TYNDARUS

Még semmit sem. Iránta valo végső törvényét ki fogja adni, minek utánna Charillussal menyegző Pompádát végezni fogod.

LEONINA
605 (De addig ha a szerentse szolgál, életének végire járok) Oh, Tyndare, ha
életemet szereted, 's a lakadalmi Pompát vigan szemlélni akarsz, sies
Meándérhez, jelentsd ki szabadulásomat, ne emésze, ne gyötörje
tovább, szegény, magát érettem.

TYNDARUS
610 Szivesen, Herczeg Aszszony. Azon kívülis Atyád parantsolátyából
hozza sietek.

LEONINA
Még egy kérésem vagyok.

TYNDARUS
Parantsolat gyanánt imádom kérésedet.

LEONINA
615 Minek előtte el rejtse a tómlecz setétsége, mutass utat nékem a különős
beszélgetésre! Had széllyeszem szabad jelenlétemmel el bus szivének
záporos gongyait, mert nagyon sajnálom ártatlanságát!

TYNDARUS
Minden követ mozdítok, hogy kívánságodat tellyesithessem.

HARMADIK KI MENETEL

Leonina es Charillus

LEONINA
Imé az údő, alkotmatosság előtted van, Charille. Most tehez próbát
hiv, hozzám valo szeretetedről. Mutasd meg, ha van annyi szived, a
mennyi kívántatik!

CHARILLUS
620 Szivemet, véremet, mindenemet, ha kívántatik, éretted szentélem.

613 a. Minek [A szó előtt a rendezői utasításra utaló betű, a rendezői utasítás azonban a margón hiányzik.]

LEONINA

Erigy hát, Atyámnak fel lobbant *haragját* Meander ellen oltsd, a miből lehet, mert egészen ártatlan. Sajnálom, s holtom utánis sajnálni fognám, ha érettem az ártatlant halállal büntetné Atyámnak kegyetlensége. Tsak életétt kérjed, a többit bizd rám!

CHARILLUS

625 Te éretted, ámbár ellennemis vétet, szánakodom sorsán Meandernek. Azért amennyire erőm terjed, nem vonzom meg tölleis szives szolgálatomott.

LEONINA

630 Fogadom, Charille, hogy keserúséggel ell tellet, Meánderre hajlott kegyességednek teczet bérét veszed, s azért sies szaporán, ne hogy valamit ellenne végezzen Atyámnak haragja! Ha szolgálatod felől kívánatos hirt halhatok, leg ottan a Mennyezői pompában vigan kezet fogván tánczott járok veled.

NEGYEDIK KI MENETEL

Leonina Egyedül

LEONINA

635 Szájam izire folynek mindenek! Tánczott igyirék Charillusnak, de ha a szerentse szolgál, meg akarom ma Fejét tánczoltatni, mert látom, hogy az Istenekis szemlátomást jelentik, hogy teczik nekikis iparkodásom, látván szivemnek Meanderhez valo igaz hivségét. Nemis volna tanátsos nekem őtött a veszedelemben hadnom, ki engemet maga felett szeretett, ki az én kedvemért Istentelen mert lenni, Nékem kegyetlennek szavamra állani, az igasság ellen engedelmeskedni, ki még mostis, midőn
640 ajjakán áll lelke, erős rekesz alat tartya gonosz tanátsimott. Én pedig azomban kívül belől ismervén magamot, tsendes szivel mégyek a menyegzőre? Azzal kezet fogjak, akit halálba gyúlóll, utál szivem, lelkem? Nem, Nem! Fel útöttem a tromfott, gyalázat volna viszárántanom. De ugy teczik, mintha Tyndarussal Meanderemet jóni
645 látnám.

621 [A másoló tévedésből kihagyta a *haragját* vagy egy hasonló jelentésű szót. Értelem szerint pótolva.]

623 fagonám

ÖTÖDIK KI MENETEL

Leonina, Tyndarus, Meander

TYNDARUS

Imé, Herczeg Aszszony, kívánságodat tellyesitettem. Vitézek, féltre egy kevésé, üdött engedgyetek akülónós beszélgetésre!

LEONINA

Sokkal tartozom néked, Tyndare, aki szives kedveskedéssel mértékled Atyámnak telhetetlen kegyetlenségét.

TYNDARUS

650 Véremmelis kész vagyok, ha a szükség ugy hozza, szolgálatodra, mert tudom s magamis tapasztaltam, hogy nints, s nemis lehet nagyobb dolog, mint az igaz szereteten erőszakott tenni. Azért a mig viszá fordulok, enyhissétek egy mással bus sziveteknek sűrű záporait, mert Felsőges Atyádhhoz sietek, hogy Meander ellen fel lobbant haragjának
655 tűzét, a miből lehet, tsillapítsam.

MEANDER

Tyndare, óledbe hajtom gyámoltalan fejemet.

LEONINA

Valamit Meanderért Atyám előtt végbe viendesz, tudgyad, hogy velem tselekszed.

TYNDARUS

Semmi ki telhetótt el nem mulatok. Isten hozzátok!

LEONINA

660 Szerentséltessenek az Egek!

HATODIK KI MENETEL

Leonina és Meander

LEONINA

Imé, Meander, mindenfelől boldogulásunkra funak a szelek. Már az egész udvart ra bällettem, sőt Charillustis oltamadra.

MEANDER

665 Mivel látom igaz, hiv szivedet, elég vigasztalás az én nékem, és mivel tégedet már az Egek a veszedelemből ki mentettek, magam bátron mégyek az halálra. Te azért Leonina tellyesids Atyád kívánságát, fogj kezét Charillussal!

LEONINA

670 Mit mondasz kérlek? Én Charillussal, a kinél tsufabb nintsen egész Roma várossában? Én Charillussal, akit gyűlöl testem lelkem? Én Charillussal, aki oka, indítója volt ennyi veszedelmeknek? Én Charillussal, akinek szoval se erköltse, se termete? Nem azén Májomhoz való. Mit jóvallasz kérlek? Inkább ezer izre szaggassanak ...

MEANDER

Uddeg ugyantsak jól gondold meg, mi mód lehessen benne, hogy Charillust meg vetvén, boldogulhass velem! Mivel én szabadulásomtól már nem remélhetem, hogy remélheted szándékodnak kívánatos végit?

LEONINA

675 A mi szabadulásodott illeti, bizd rám csak te is, a mit tanátsoltam! Ell ne rejcsd a levelet szembe lévén Atyámmal! Minden félelem, minden rettegés, minden változás nélkül ad kezibe!

MEANDER

680 Ugy, de a mint értem, addig szembe nem lehetek Atyáddal, mivel tellyes akarattya, hogy mind addig engemet Romának kemény tómlече sanyargasson, míg a Mennyegző Pompa végbe nem mégyen.

LEONINA

685 Ne fély! Mihent Atyámmal szembe szállok, ebben tett rendelését fel forgatom, s utatt nyitok, hogy vele szembe lehess. Az után tudom, hogy a mennyegző előtt egy kérésemet meg nyerendem, ez a te életed lészen, eszt meg nyervén, ra utasitlak, mi módon Atyámott, Leoninust 's véllé edgyút erőszakos Jegyesemet, Charillust patkoltassuk a' más világra.

MEANDER

Gondold meg, mire czéllozol Leonina!

LEONINA

Atyám, s Charillus halálára.

MEANDER

S ezzel fizetnéd meg jó téteményét mind Charillusnak, aki életedért esedezett, mind Atyádnak, aki annak meg kegyelmezett?

LEONINA

690 Te, látom, nem tudod a szerentsének Munkáját.

MEANDER

(O, bár a szeretetet se tudnám!)

LEONINA

Az igaz szeretett tsak fell tett czéllját érhesse, nem gondol sem Istennel, sem emberrel, sem vérrel, sem jo tétéményel. Tellyes akaratom azért ma mindkettőnek végire járnom.

MEANDER

695 Gondold meg ezeket jobban, Leonina, szépen kérlek! Ne kívánnyad Roma Urát, Örómét, Leoninust Charillussal élete virágából ki meczeni! Mutass Roma várássában ő hozzájok tsak egy hasonlotis!

LEONINA

Uddeg vasat pengetettek velünk őrókkős gyalázatunkra, s mégis nintsen annyi szived, hogy meg boszullyad ezen gyalázatott?

MEANDER

700 Nem vehetem ra magamott.

LEONINA (*Iracunde*)

S nem? Ha így, ment vagy le tsatlott hívségedtől, fell bontom. Ide a Levelett!

(*Rapit Epistolam*)

705 Semmivel nem tartozol immár nékem. Lássad, magadott mentsd, a mint mentheted, magamis ez után veszedelmedre indulok, háládatlan. Vagyon még másis, Istennek hálá, kire helyyesebben bizhatom ügyemet. Tyndarussal egybe szűróm a levet, reá bizom már mérgemet.

(*Vult abire*)

MEANDER

Halhacza, kérlek!

LEONINA

Untig hallottalak.

MEANDER

Várákózzál!

LEONINA

710 Isten hozzád ...

MEANDER

Szívem, kéntsem, galambam, Leoninám! Hová illy komor kedvell?

(*Subsistit Leonina*)

Botsáss meg már! Hellyt adok szavadnak. Nagyon meg tsaltam magamott, én oktalan. Parantsolly. Kűlgy, tűzbe, vasba, egy szálíg mindent végbe viszek, még koporsombannis kötve lészen hivségem hozzád.

LEONINA (*Reddit literas*)

715 Magamis aszt kívánom. Fogjad! S ezzel tanátsom szerént tselekedgyél, s az után várj parantsolatomtól! Most Atyámhoz sietek, had készítsek utatt mindenre.

HETEDIK KI MENETEL

Meander Egyedűl

MEANDER

720 Minden hato Istenek! Nints, látom már, ártalmasabb e világon a vak szerelemnél. A kibe ez belé avul, a vasak, a tómleczek, a veszedelmek sem vetkeztetik ki ebből. Imé, hogy bánik velem, egyik veszedelemből a másikba hempellyget; Leonínán áll szívem, akaratom, egész sorsom. Jol s igen jol tudgya esztet a kevély, viszá él velem, forgat, orromon hurczol minden felé, a mint teczik. Se a jo teteményt, se az igasságot, se az illendőséget nem tekintvén, és én még sem mérek morczanni érette.
725 Tébolodik elmém, tapasztalva látom, még sem vehetem ki szívemből a szerelmet. Oh, átkozott tündér szeretett, mire viszed már végre boldogtalan fejemet!

UTOLSO VÉGZÉS

ELSÓ KI MENETEL

Leoninus, Leonina, Tyndarus, Charillus

LEONINA

Botsánatot, Felséges Atyám, s ezer hálákott!

(*Osculatur manus Leonini*)

715 Fogjad — f. [A szó után a rendezői utasításra utaló betű, a rendezői utasítás azonban a margón hiányzik.]

722 ell

LEONINUS

730

A botsánatot, ami illeti, már régen ki attam, életed meg tartását pedig
köszönd Jegyesednek, Charillusnak!

LEONINA

(Majd meg köszönöm, tsak a szerentse szolgállyon!) Kinek kinek vélem
közlött hivségét tisztelettel vészem.

LEONINUS

Hogy már fel tett szándékunkott a késedelem fellyúl ne mullya, lássunk
ezentul dolgunkhoz! Tyndare, készen vannaké mindenek a Menyegzőre?

TYNDARUS

735

Mindenek ugy el vannak rendelve, hogy egyedül személyünkótt ohajtya
az egész Nép.

CHARILLUS

Mennyünk hát, ne tartsuk tovább függőben Roma várassát, ki ki had
láthassa Felségednek ritka kegyelmességét.

LEONINUS

Mennyünk, ugy akarom!

LEONINA

740

Térdet hajtok ugyan Felséged szavának, és mig élek, parantsolat ként
imádom Atyai akarattyának leg kissebb jelétis, De

(Genuflectit)

egy kérésemet...

LEONINUS

Kelly fel! Mit kívánsz?

LEONINA

Meander dolgának ki menetelétt.

LEONINUS

745

A menyegző után, a mint fell tettem törvényt az hitesegetnek, ki
szolgáltatom.

LEONINA

Mégis, kérlek, Felséges Atyám, ha Menyegzői pompánknak örvende-
tes ki menetelét látni kívánod, vess véget elébb Meander dolgának, azt
kivánom. Akár éllyen akár hallyon, te lássad!

CHARILLUS
750 Felséges Császár, tellyesedgyék kivánsága!

LEONINUS
Jobb az öröm után tsendes fővel törvényt tennünk, mint sem most hirtelenkednünk.

LEONINA
Uddeg sajnálom.

LEONINUS
Mit sajnálsz?

LEONINA
755 Illendőnek sem állítottam, hogy a bűnös örvengyen s az ártatlan szenved-
gyen.

LEONINUS
Aki ellennem pártott útt, büntelen nem lehet az.

LEONINA
Uddeg őtt még nemis hallottad, s mégis bűnösnek itiled.

LEONINUS
Untig halotta a tanáts.

LEONINA
760 Ugy, de hátha valami különös titka lészen mentségére, mellyet egyedül
Felségednek akar ki jelenteni, 's mellyel szabadulásátis nyerheti. Akkor
itiltetni fogol nem tsak Roma várossától, de az egész világtolis tseleked-
tedről, hogy minek előtte vétkét hallottad volna, kemény tómlczel
765 sanyargattad. Azért leg alább hivasd elődbe, halgasd meg, ha méltónak
itiled az után sanyargassád, nem bánom!

TYNDARUS
Magamis aszt itilem, Felséges Császár, hogy semmi se légyen jóvendő-
ben, a mit szemünkre vethessenek maradékink.

LEONINUS
Tellyesedgyék, nem bánom, kívánságtok!

LEONINA
(Már ell érem, a mit vadászok.)

751 tennünk

LEONINUS
770 Tyndare, álítsad tústént előmbe Meandert!

(Tyndarus abit)

Túis egy kevéssé, Charille, Leányommal távozzatok, tsak magam akarok a bűnössel szembe lenni!

(Abeunt, ex altera parte exit Tyndarus cum Meandro)

MÁSODIK KI MENETEL

Leoninus, Tyndarus, Meander

TYNDARUS
Jelen vagyunk parantsolatodra, Felséges Császár.

LEONINUS
775 Az Istenért, eze Meander? Miként ell borította otsmányságával a vétek, a félelem, a bánat, a szemérem áll egész orczáján! Állj elő!

MEANDER
(Szent Isten, tántorognak lábaim, hideg verétékkel izzad homlokom, nintsen a keserves halálnak kinnyai közöttis keservesebb ennél!)

LEONINUS
(Dobog szive az hitetlennek, mégis tsak meg, tsak meg esik rajta szivem.) Tyndare, poroszlok félre innen!

(Abeunt)

MEANDER
780 (Bár ell ne mennének, mert ennek az orczának ell nem birom méltóságát!)

LEONINUS
785 O, Meander, ugyantsak igaz tehát! Teis halálomra igyekeztél? Minden ható Istenek, ezt várhattam én tőled, kit a porbol polczra, és szegre gyámolitottam? Tegyetek már jott, Urak, Fejedelmek, az ügyefogyottakkal! Nem szollasz mind ezekre, mind a bálvány állasz? Híszem ha Leoninus, a Felséges, ki esettis eszedből, Leoninus, a jó tévőd, miért nem jut eszedbe? Eze jutalma jo téteményimnek, mellyekkel boldogítottalak? Kire bizzam már magamot, ha még Meander sem általlot hálálomra járni?

787 Eze jutalma io téteményemnek, eze jutalma jo téteményimnek [Kétszer. Az első elhagyva.]

MEANDER (*Genuflectit et totum genuflectendo dicit usque ad finem*)

790 Oh, Leonine, Kegyelmes Császár, hadd ell, kérlek! Elég immár! Ha
lát nád ennek a nyomorult szívnek szorongását, bátor hitetlen, bátor
háládatlan vagyokis, mégis sirásra fakasztanálak. Elöttem nagyon
minden gonoszságom, világosan látom jó tetteim nyitját. Se a magamét,
795 se a te személyedet orca pirulásom miatt meg nem álhatom. Ez a te
nagy méltóságú ábrázatod, ez a te szavad, ez a te leg nagyobb
kegyelmességed leg nagyobb büntetés én nékem. Sietted leg alább
halálomat! Vágd el fonálát utálatos, méltatlan, hitetlen életemnek!
Engedd meg, ha kegyes akarsz lenni, hogy eszt a fertelmes vért egy
tseppig lábaid elé öntsem!

LEONINUS

800 Kelly fel szerentsétlen! Nézhedze immár, mitsoda szomorú állapotra
viszi embert a vétek, mire fakasztya az országlásra határozott Zabolát-
lan vágyodás! Nezd ihon ez a kellemetes gyümöltse a tündér, vak
szeretnek! Nézd mitsoda jóvedelmét veszed agyafurt kívánságodnak!

MEANDER

Oh nem, nem a kívánság vert engem a vétekre!

LEONINUS

805 Mi volt tehát az oka?

MEANDER

Az én gyarloságom, velem születet szerentsétlenségem.

LEONINUS

Hellyesebben beszélly leg alább!

MEANDER

Oh, Egek, lehetetlen!

LEONINUS

810 Ide halgass, Meander, még fejed felett a kegyelem, fedezd ki bátron
szennyét vétkeidnek!

MEANDER

(Imé, az új gyótrelem! Vagy meg kell bántanom Leoninust, vagy bé
adnom Leoninat.) Felsőges Császár, ne faggass tovább, mert ha ki
mondom, új keserűséget szerzek szivednek, új veszedelembe döntöm
Leányodot, Leoninát.

LEONINUS

815

Leonina már tul van a veszedelmen. Te ne ély visza kegyelmességemmel, ály helyt kívánságomnak!

MEANDER

(Mitsoda átkozott csillagzatban születtettem!)

LEONINUS

Halgacz, nem felelsz? Mivel engedelmes voltomot ugy meg tapodod...

MEANDER

Herczeg, tugyad tehát, ihon

(*Qvaerit literas*)

820

(Mit cselekszem!)

LEONINUS

Nem fald be! Mit fészkelődől?

MEANDER

(O, halál mikor szakasztod végét kényyaimnak?)

LEONINUS

Mond ki egyszer, a mit akartál mondani!

MEANDER

825

Mivel a pirulás, a félelem meg gátolták nyelvem járását, ihon ez a levél, melly se félni, sem pirulni nem tud, ki jelent mindeneket.

(*Tradit literas Leonino, qvas intra se legit*)

LEONINUS

Sajnálom, fájlalom, a mit tselekettem. De késő immár, nemis lehet egyszeres végzésemet, melly egész Roma várossának tudtára vagon, fell bontanom. De te sem vagy ment egészen a bűntől Meander, azert ide, Poroszlok!

MEANDER

830

Háladatlan, hitetlen, pártos fejemet óledbe hajtom.

LEONINUS

Vegyétek le a vasat Meanderról, és szabad lábra állítsátok! Imé, hogy kegyességemet tapasztald, életednek meg kegyelmezek.

815 [Az a utólag beszúrva.]

MEANDER

Ezer hála-kott ezért Felségednek!

LEONINUS

835

De hogy a roszra vivő alkalmatosságot távosztassam, ezennel Ror várossából ki takarodgyál! Itten többbe se hired, se hamvad ne találtsék! Ez végső parantsolatom. Poroszlok, ezennel ki kesérjete!

(Abit Leoninus)

HARMADIK KI MENETEL

Meander Egyedüll

MEANDER

840

Ihon, vége már minden reménségemnek. Vége Leonina Hercz Aszszonnyal valo veszedelmes szövetségemnek. Ihon, már mind célunkot, minden szándékunkott által vágta Leoninus kegyes, bő végzése. Heába asitottam Leonina igyirete után a thronus székre, útótte eszt alollam a mostoha szerentse. Ki koptam már mindenből, ts a velem termet szerentsétlenségemet viszem magammal. Isten hozzát már palotás, nagy reménségeim! Isten hozzád kedves Hazám, Ror várossa! Isten hozzád Felséges Mátkám! Súlt bolontság volna továi már veletek táplállnom magamot.

845

NEGYEDIK KI MENETEL

Tyndarus és Meander

TYNDARUS

Meander, egy szora!

MEANDER

Kell mennem. Isten hozzád!

TYNDARUS

Várákózzál! Órvendek szabadulásodon. Ne sies! Erról had tegyek h Leonina Herczeg Aszonynak! Tudom, ki ugrik órómébe bőréből.

MEANDER

850

Az én szabadulásom Leonina Herczeg Aszonynak gyótrelmére, né vigasztalására lészen.

TYNDARUS
Hogy s mi képpen, kérlek?

MEANDER
Butszom örökkösön Roma várássátol. Azért Leonina Herczeg
Aszonyak kezét tsokolván, mond végső szolgálatomat! Szoval többé
855 szembe velem soha sem... A többit értse rá! Isten hozzátok!

ÖTÖDIK KI MENETEL

Leonina és Tyndarus

TYNDARUS
Oh, Herczeg Aszszony!

LEONINA
Mi hir, kérlek?

TYNDARUS
Oda Meander.

LEONINA
860 (Oh, Egek, oda reménségem!) Hogy s mint, talán az Atyám haragja
halállal büntette?

TYNDARUS
Nem, de keservejobb az halálánál.

LEONINA
Oh szerentsétlen!

TYNDARUS
Órökös szám ki vetéssel büntetettet.

LEONINA
Talám kiis költőzöt már Romából?

TYNDARUS
865 Minden késedelem nélkül.

LEONINA
Miért nem tartoztatád egy kevésé? Had szollottam volna vélle!

TYNDARUS

Eleget rajta valék, de a nagy félelem miatt örökös butaságát véve, Te nekéd pedig a rettegés között ezeket ízené: véle többé szóval szembenem nem lehet, a többet ércsd rá.

LEONINA

870 Nem sajdítottad, merre vette utyát?

TYNDARUS

Minden bizonyal Sicilia felé.

LEONINA

Ah, boldogtalan! Tyndare meg ne vesd kérésemet!

TYNDARUS

Szerentsémnek tartom legkisebb parantsolatodatis telyesíteni.

LEONINA

875 Kűlgy szaporán tentát, pennát titkos kamarámban, mert a más világon is szememre vetné, ha ótött a rám bizott dologrol nem tudositánám.

HATODIK KI MENETEL

Megint Leonina és Tyndarus

LEONINA

Tyndare, ezen levelet, mind szívemnek belső titkát kezedre bizom. Szaporán utasícsd Meander után, míg hajokra úlvén a tengernek eredgyen!

TYNDARUS

Magam viszem, másra nem bizom, Herczeg Aszszony.

LEONINA

880 Még egyre kérlek, de titokba maradjon; tud meg, ha Meander velem akarna szollani. Ha úgy, mutass utat néki okos, bölts rendelésed által. Bártsak egy fertályig való szembe lételemre rád bizom egészen magamot. Meg látom ha embere lész parantsolatomnak.

TYNDARUS

885 Ugy kívánom telyesíteni, hogy Felséged sem jobban. S ezennel viszáfordulok.

LEONINA

Magam az alat az udvart meg tekéntem, mig visza térendesz. Itt termem.

HETEDIK KI MENETEL

Tyndarus és Meander

TYNDARUS

Meander, egykét szora tartoztasd lábaidnak sebes lépésit!

MEANDER

Ne gátold annyiszor félelmes utamott!

TYNDARUS

Leoninától jóvők. Akarsze vélle szembe lenni?

MEANDER

890 Jaj, tellyes akaratom volna, de mind a félelem, mind az alkolmatosság gátoltat!

TYNDARUS

Ne félyly, bizd emberségemre magadott! Fogjad eszt a Levelet s olvasd ell, én azomban, a mint a Tyberis Romában bé omlik, utat nyitok bátorságos viszá jöveteledre.

MEANDER

895 Mondgyad szommal Leoninának, ha addig, a mig a nap tengerbe merül, visza nem mehetek, az után én réám valo várákozással ne fonnyasza magát. De ha levelében tellyes kívánságát látom a velem valo szembe lételre, ezzennel, tsak jo bátorságos utatt rendelly, ott termem.

(Tyndarus abit, et Meander clarâ voce legit Epistolam)

900 Gyászba borult, buss szívemnek egyetlen egy vigasztalható czéllyá, Meander! Gyászos távullétebennis látom buss elmédnek fel haborodott tornyos hajait, mellyek én rollam valo kétségbe esésnek Záporival el borították, jól tudom, számkivetett, gyámoltalan fejedet. És talán éppenséggel elis hitették már veled, hogy Leoninus reméntelen végzése
905 fell tett szándékunkott a semmiségnek feneketlen órvényébe merítette, s maga nem szívemhez való akarattyát tellyesítette. Nagyon tsalatkozol, ha így vélekedel, Meander, mert (eskúszóm az Istenekre) soha kezet nem fog Leonina Charillussal! Jól lehet ugyan Leoninus erőssen sürgeti, hogy az el rendeltetett menyegzőre elő álván Charillussal, kitől irtozik
910 lelkem, kezet fogjak, ezzel vég képpen akarattyát tellyesítsem. Engemet ugyan, tólléd meg fosztatván, semmi reménség már nem támogat, hogy életem meg tartásával Leoninus akarattyának ellent álhassak. Azért, ha

egy csep vér fen vagyon még benned Leoninához, aki te éretted ennyit
adozott, fordicsd vissza utadott, bátorságos vissza jöveteledre utat nyit,
amint fogatta, Tyndarus. Ha vissza jövendesz, Leoninát, kiért eddig
915 annyi vámott fizettél, meg nyered, mert mindeneket úgy rendelék, hogy
semmi nem fogja gátolni szándékunknak tárgyát. Ha pedig ezen végső
kéresemet meg vetended, Leoninát örökösön veszted, mert midőn
Leoninus tellyeséggel parantsolni fogja, hogy te néked fell szentelt
920 kezemet Charillusnak adgyam, azonnal palástom alatt ell rejtett éles
tőrőmmel által járom éretted eddig epett, keserves, buss szivemet. Ez
ha így léend (mellyet, ha vissza nem jövendesz, a déli nap fénynél
bizonyosabbnak tartsz), hallyad már most Leoninának egy utolsó kívánsá-
gát, és gondollyad, hogy ezt vérébe fetrengve 's halállal tusakodva tölled
925 ohajtya: meg ne szűnnyenek két karjaid a boszu állástól mind addig, míg
mind Leoninuson, mind Charilluson halálomért teczet boszut nem
állasz. E lészen, ha vissza nem térsz, Leonináért tellyes életedben egy
téendő kötelességed, mellyet ha bé nem tellyesitesz, Pokolbolis, tud-
gyad, vissza jövők, s ezen kötelességedről meg intelek. Már mihez
930 tartsam magamott? Tyndarus által végső válaszodott le borulva könyve-
im Árvába meg epedet szível ohajtom, várom, nálad Nélkül Árva
Leonina.

Indulok, s vissza sem térendek többször Roma várássából. Ha vesznem
kelletikis, nem sajnálom életemet azért, aki ha vissza nem mégyek, nem
sajnállya érettem életét veszteni. Mindenható Istenek segéllyetek!

NYOLCADIK KI MENETEL

Leonina, azután Árzénius

LEONINA

935 Még se Tyndarus, se Meander nints itt. Oh, be szívesen várom!

(Exit Arzenius)

ARSENIUS

Herczeg Aszony, szomjan vár az egész nép, egyedül személyedet
ohajtya.

LEONINA

Mégyek mingyárt, Arzéni, de egy kiss várakozást ki kérek Felseges
Atyámtól s Jegyeseimtől, míg magamot a Pompára készítem.

ARSENIUS

940 Oh, ne késedelmeskedgyél sokáig, mert apostol, tsepústól kiki ohajt
olly szörnnyű veszedelmed után vígan tisztelni!

916 [A szándékunknak szóban javítgatás.]

LEONINA

Ezennel ott termem. Mond szolgálatomat! Akarok még különösen előbb Felső Atyámmal s Charillus Jegyesemmel lenni, minek előtte a Mennyegzőhöz fogjunk.

ARSENIUS

945 Csak sies, kérlek, mert kedves Barátom, Charillus alig várja, hogy veled egy pár tánczal ki tehessen magáért!

LEONINA

945 Az udvari tánczokott egy kevésbé halaszuk, még sok hadell, hadd ell van hátra virattig!

(Discedit Arzenius)

KILENCEDIK KI MENETEL

Leonina, az után Tyndarus

LEONINA

950 Oh, szerentsétlen, hogy nem siet? Mit várokottatt? Oh, ki nagy győtrelem a hosszszas várakozás! Már régen itt kellenék lenni Tyndarusnak... De mint ha látnám. Jaj, jön, de tsak egyedül! Oda minden reménységem, nints véle Meander!

(Exit Tyndarus)

Jaj, hogy funak Meander felóll a szelek, Tyndare?

TYNDARUS

Jol részűnkre.

LEONINA

955 Olly sokáig miért késedelmeskettél?

TYNDARUS

Mert amig bátorságos utat nyestem ide jövetelére...

LEONINA

Jaj, elég! Ide jövend tehát?

TYNDARUS

Minden bizonnyal ezennel itt terem.

LEONINA

960

Sies tehát, Tyndare, kérlek, vigyász, szemes légy, hogy valaki itt ránk ne talályon! Kivált az udvari Népet hathatos beszéddel mulásd egy kevéssé! Eridgy, mert látom már Meanderemet!

TIZEDIK KI MENETEL

Leonina, Meander

LEONINA

Isten hozott, kedves, édes Meanderem!

MEANDER

Jaj, álig állok félelmemben!

LEONINA

965

Jaj, alig vagyok örömben! De hogyan sirattam fogságodat, ell meneteledet! Nyugtomot nem találtam. Könyveimnek temérdek hullási miat setétes kamarámban a kő falak eleibe terjesztettem panaszimott, le borultam a földre, szaggattam, téptem menyegzős ruhámott, reménykettem az Isteneknek, hogy visellyék illendő gondodott az én szerentsémre.

MEANDER

970

Ne fakaszd szívemet, kérlek!

LEONINA

Többet mondok: gyótórvén szívemet az hosszas várakozás, hohéra akartam lenni magamnak. Tégedet akarván bujdosó lelkeimmel az Elizeusi Mezőkre...

MEANDER

975

Magambannis ell holt immár minden reményem te hozzád, és szegyenlem ki mondani, ki lépvén Roma várassából, zokogtam, sirtam, petyeregtem, mint a gyermek, hogy veled nem szolhatván, vég butsumotvettem. Mert előttem forgot szomorú, gyászos képed, és által láttam, hogy a kemény bánat érettem veszedelemben ejti gyenge szivedett.

LEONINA

980

Már, hálá az Egeknek, ezekennis által estünk! Azért akárki mit mongyon, de nem jó az údótt vontatni, midőn nagyott kezd valaki. Azért újra fell ütöm a tromfott, meg kell halni Atyámnak, meg kell halni erőszakos Jegyesemnek, Charillusnak!

959 vigász

484

MEANDER

Jaj, hogy lehessen ez? Bizonyos, veszedelemben vettyűk megint fejünkött.

LEONINA

985 Ne féllj semmit! Mindeneket úgy rendelek, hogy egy szempillantásban
végire járunk mind kettőnek. Az után senkitől se félljünk! Tyndarus
már részünkre hajlott, tőlle függ egész Roma várossa, őtött halgattya,
kinek segedelmével Thronus széket magunknak tehettük. Azért nagy
990 bátorsággal fegyverhez nyulván, meny, vond el magadott a ma szoros
ősvényre, mely Kapitoliumban viszen! Én ezennel Charillust rá noga-
tom, hogy Kapitoliumban akarom tartani mennyegzős pompámott, s
előre őtött arra az ősvényre ell indított. Ő mivel már személyemtől
meg vakitatott, repülni fog, tudom, parantsolatomra. Minden félelem,
995 minden rettegés, minden készület nélkül te készen várván, hegyes
tőröddel minden baj vivás nélkül nyargally által az Istentelennek! Én
azomban magánoson Atyámmal maradván, palástom alatt ell rejtett
fegyveremmel végire járok egy dőféssel életének. E végső tanátsom.
Eredgy, ne késedelmeskedgyél, fus, állj boszut irántam, és holtig tiéd
lészek! Főrózd meg vérében Istentelen Charillust!

MEANDER

1000 Oh, Leonina!

LEONINA

Hát talan nem akarsz menni? Máris meg bántad?

MEANDER

Nem bántam, hanem...

LEONINA

1005 Ne darállj többet! Látom, haládatlan, egy szikra szeretett sinsz benned
én hozzám. Ki mingyárt előllem, és soha eszedbe se viselly engem
többé, hitetlen!

MEANDER

Várákazzál, a mig meg adom magamot... Már repülök, az hova
parantsolod.

LEONINA

S ezt én ell hidgyem néked, hogy megint orron hurczolly, mint a
bolondott? Eszedbe jutok még akkor, a midőn...

1006 repülök

MEANDER
1010 Leoninám, lelkem, ha végbe nem viszem parantsolatodott, soha többé
ne végy kegyelmedbe!

LEONINA
Mozdully tehát egyszer szaporán! Mégis itt vagy?

MEANDER
Indulok, tsak békélly hozzám megint, mosolyodgyál leg alább edgyet
rám!

LEONINA
1015 Sies!

(Modice subridet)

Mosollygásomat akkor bővebben tapasztalod, midőn parantsolatomnak
véghez vitele után viszá térendesz.

TIZENEGYEDIK KI MENETEL

Leoninus, Leonina, Charillus, Tyndarus, Árzénus

LEONINA
Ihon érkezik már az egész udvar, most segéltsetek Istenek!

LEONINUS
Készen vagy e már, kedves Leányom?

CHARILLUS
1020 Tsak hogy ki nem ugrom bőrőmből órőmembe.

LEONINA
(Majd ki ugrasz, ne busully!) Készen vagyok, Felséges Atyám. De hogy
kedvűnkre kellemetesebben vigadhassunk fen a Kapitolumban akar-
nám tartani menyegzős pompámott.

LEONINUS
Hellyesen jutott eszedbe, de semmi rendelést nem tettünk iránta.

LEONINA
1025 Ha mindenek itten készen vannak, hamar fell lehet vitetni.

TYNDARUS
Készen vannak mindenek.

LEONINA

1030 Szaporán hát! Mennyetek, Tyndare, Arzeni, mindeneket Kapitoliumban fell vitesetek és Tárpéja hegye mellet a tágas utatt álljátok ell, hogy a Népnek sokasága bé ne lepje, s így minnyájon bátron mehessünk. Te pedig, Charille, Kedves Jegyesem, előre ama szoros ósvényen, melly egyenessen viszen Kapitoliumba, szalagy fell, s mindeneket úgy rendelly előre, hogy fel érkezvén Atyámmal, azonnal kezedet foghassam.

CHARILLUS

Repülök parantsolatodra!

ARSENIUS

Múis mindeneket véghez viszünk parantsolatod szerint.

TIZENKETTEDIK KI MENETEL

Leoninus, Leonina

LEONINA

1035 Poroszlok, engedelmeből Felséges Atyámnak egy kevésbé távozzatok, had folytassam különös beszédemet!

LEONINUS

Távozzatok! Mi teszik, kedves Leányom?

LEONINA

Szivemnek bellső titkát akarom most utollyára világosan előtted ki fedezni.

LEONINUS

1040 Fedezd ki bizvást!

LEONINA

1045 Felséges Atyám, Imé Meándert, a mint értettem, hirem nélkül, aki érettem annyit szenvedett, szám ki vetetted. Tőlle, a kinek egészen fell szenteltem volt magamot, meg fosztottál. Most még ideje vagy, hozasd vissza! Hadd fogjak egész Roma várassa előtt kezet vele, s így mú közöttünk szent lesz a békeség! Külőmben...

LEONINUS

S hát még sem vetkeztél ki tündér kívánságodbol? Aszt soha nem tselekszem.

LEONINA

S nem tselekszed?

LEONINUS
Esküszöm az egekre, azt soha nem!

1050 LEONINA
Ha nem,
(Extrahit ensem, qvo dat ictum Leonino, qvi cadit ad terram)
ved bérét dajkálkodásodnak!

LEONINUS
Jaj, istentelen, mit akarsz?
(Vult se elevare)

LEONINA
Meg se mozdully!
(Ponit supra pectus Leonini pedem, et movet pectori ensem)

LEONINUS
Charille, Tyndare!

1055 LEONINA
Charillust a más világon keresd, az hová már nékiis előre az utat el
készítettem!

LEONINUS
Ah, minden fene vadnál kegyetlenebb, nem irtozol édes Atyádnak
vérét ontani?

1060 LEONINA
Mostani kegyetlenségemet kényes Dajkálkodásodnak köszönd! A mit
akartál elein fogtáll volna szorosabb porászra! Ne akkor, amikor már
belém avult egészen a vak szeretett!

LEONINUS
Ah, tanullyatok Leoninuson, Atyák, Anyák, jo idein szoros porászra
fogni gyenge magzatitokott!

1065 LEONINA
Késő már néked ez a Leczke!
(Ultimum ictum dat pectori dicens)
Patkolly a más világra, s ott tanuld meg, amit ell mulattál!

TIZENHARMADIK KI MENETEL

Leonina és Tyndarus

TYNDARUS

Ah, Herczeg Aszony, szaladgy, fuss, ved bátorságos helyre magadott!

LEONINA

Mi dolog Tyndare?

TYNDARUS

Oda Meander.

LEONINA

Az Istenért, jaj, mit mondasz?

TYNDARUS

1070 Minden bizonnyal Charillustol ama szoross ősvényen, melly Kapitolium felé viszen, által veretett.

LEONINA

Jaj, szerentsétlen, oda vagyok!

TYNDARUS

Akkor érkeztem oda, mikor ki öntött véérébe merülve tégedet kiáltván, ki adá lelkét.

LEONINA

1075 Hát Charillus az Istentelen?

TYNDARUS

Meg hült benne minden hozzád valo szerelem. Már Meander után a te Lelkedet vadásza. Szaladgy, mert ezzennel itt terem!

(Volens ire inpingit in Leoninum iacentem)

S jaj, hát Leoninuszis Véérében fetreng? Oh szórnyú változások! Oh mit miveltél, Leonina, Isten hozzád!

LEONINA

1080 Ah, édes Meanderem, nints az a rettentő, a melly meg rettentsen, a
melly tégedet szivemből, elmémből ki rekeszen. Holtod utánnis fent
tartom hozzád hivségemet. Nem félek, szembe szállok gyilkosoddal,
meg boszullom haláloedott. Nem sajnálom éretted életemet, a ki érettem
1085 vesztetted étedet. Segelytsetek minden ható Istenek, ihon jön az
átkozott gyilkos...

(Exit Charillus, contra quem Leonina vibrat ense)

utánna patkoltatom.

UTÓLSÓ KI MENETEL

Charillus Leonina

CHARILLUS

Meg se mozdully, halálnak Leánya vagy Leonina!

(Resistit Leoninae et dat ei ictum)

LEONINA

Halállnak fia vagy Istentelen gyilkos!

(Leonina defendit se inter ipsos conflictus)

CHARILLUS

Ah, ah!

(Post conflictum tandem cadit Charillus)

LEONINA

1090 Mit ahogacz, lodully a más világra, tanuld meg a Pokol fenekében, hogy
kellessék a vak szeretett után ásitozni.

(Insilit super pectus Charilli)

(Admoveret pectori ense)

Istentelen gyilkos,

(Transverberat et occidit)

pók ki lelkedet...!

1095 Már mindenén áltál estem, de mire élek ezen a világon, ha attol, akinek
szenteltem magamot, meg fosztott véletlenül a mostoha szerentse? De
holta utánis néki áldozom magamott, utánna

(Ensem suo proprio pectori admoveret et sic perorat usque ad finitum)

indulok, fell keresem az Elizeus mezein. Ottis meg mutatom, Meander,
hozzád való igaz hivségemet. Ah, azért Isten hozzátok minden világi
reménségek, távozzál már szivemből átkozott szeretett, mely erre
1100 hajtád szerentsétlen fejemet! Tanulmányok Iffiak, Szűzek, ne hogy e
világi, tündér szeretettől meg tsalatattván, Leonina keserves példájára
jussatok, ki attol meg vakitattván elsőbben Atyát, az után jegyesét
halhatatlan kegyetlenséggel e' világból ki költöztette, végtére nem
1105 irtozván maga magának Hohéra lenni, kegyetlenül a vak szeretetért
magát vesztette.

(Transfigit se ipsum et cadit)

Ének a végin

*(Leoninus, Leonina, Charillus, Meander velut mortui foris jacent usque
dum finiatur cantus)*

1-a

Ah tündér szerelem
Nagy sziv béli sérelem,
Sok ártatlant vesztettél,
1110 Örök tűzre vetettél!
Ah, tündér szerelem kész veszedelem!

2-a

Sok gazdag országok,
Sok fő méltóságok
Miattad ell vesztenek,
1115 És semmive lettenek,
Ah tündér szerelem, kész veszedelem!

3-a

Troja ékességét,
Ritka erősségét,
Fell dulá tündérséged,
1120 Rontá kegyetlenséged,
Ah, tündér szerelem kész veszedelem!

1113 [A vesztenek szóban a te utólag beszúrva.]

4-a

Nem gondolsz Istennel,
Emberrel, mindennel,
Tsak czéllodott érhesed,
s kívánságod tölthessed.
1125 Nints nálad kegyelem, tündér szerelem.

5-a

Azért hát féllyetek,
Iffiak, rettegjeteK,
Eveszéllytől fussatok,
És meszsze távozzatok,
1130 Mert a vak szerelem kész veszedelem!

11B

Kertso Cyrják

BORKA ASSZONY ÉS GYÖRGY DEÁK

KANTA, 1773. MÁJUS 19.

Következnek őtt Mulatságos
Közben valo Játékok,

Melleyek

Az első Keserves Játéknak állapottya szerént
őtt végzésihez alkalmaztattva vannak.

A Jádzo személlyek:

Borka Aszszony és György Diák

A Játéknak állapottya:

Borka Aszony György Deákhhoz való szerelmétől meg vakitattván 's tellyességgel
György Deákhhoz akarván menni, György Deáktól a konyt alá őtt féle képpen
készittetik, s mind az őtt készitással rutul rá szedetik.

ELSŐ JÁTÉK

BORKA (A gusallyon fonván énekli)

Sokat szenved, aki szerett,
Ki vált hogyha szert nem tehet
Ahoz, akit szivből szerett,
Annak nyugta ritkán lehatt.

¹ [A rendezői utasítás előtt nincs szerepnév.]

5 Ahá, hogy nem veszet volt ell, aki a Deákságott, katonaságott,
patvariát, Cancelláriát szerzette volt! Imé, a sok Léánt itt úti pártába a
gutta velem együtt, mert Legényeknek a langja mind Deákságba,
katonaságba etc töltik ell idejeknek jobb részét. Másként hiszem, a mi
10 aszt nézi, férhez mehetnék, mert egy néhány Mester Legények kéret-
nek. De Isten botsáss, hogy osztán a Nevem tsak Péter Mesterné,
Miklos Mesterné etc. legyen. Inkább itt had ússón a gutta a pártába a né,
mert én hatsak Deák Legényhez nem mehetek, inkább nagyot cselek-
szem. Másként vagy kézzer már ide hozzám ell csaltam György
15 Deákott, kinek a' három Iskolában párja nintsen, se termetére, se
politiára, de ha még egyszer ell jó, tsak ki mondom néki szivem
gyótremlét, hogy hozzá akarnék menni. Mert ha még sem megyek, a
pártába majt itt ér az ótt X. Osztán pedig a vén Leánynál rutabb nintsen.
Másként még termetem nem hozza magával, hogy igen felette vén
20 volnék. Személyem is nem jelenti, hiszem tsak imént nézegelém meg
magam ott a tükörbe, de nem hiszem, hogy tsak kettőnek is formásabb
személye lenne Kántában az enyimnél. Azért még tsak férhez mehe-
tek... Jaj, de bizony a mint latom, jó György Deák Uram.

(Ki menyen, mint ha könyv lévén a kezibe, tanulna)

GYÓRGY

Jo munkát Kendnek, Borka Aszony!

BORKA

25 Része legyen Kendnek benne, édes György Deák Uram, szivemből
kévánom!

GYÓRGY

Mi joban tóri az eszétt, édes Borka Aszony, talan a régi jok jutnak
eszébe?

BORKA

Ahá, a' régi volt s mult. De másba fő az én fejem.

GYÓRGY

Bizony látom, mert jo formálag füstológ.

BORKA

30 Bizony vanis mibe füstológjón, mert Kentek tsak abba a gutta tanulásba
töltik idejeket, s mű azomba igy la...

GYÓRGY

Szollyon világosabban, Borka Aszony, had értsem a dolgott.

BORKA

Ki mondanám, ha lenne valami haszna, de ki tudgya.

GYÓRGY

35 Mongya ki, mert ki tudgya mellyik bokorba fekszik a nyul, hát ha valamibe szolgálhatok!

BORKA

A la, hogy Kentek tsak tanulnak, s mú azomba Kentek után ásítózván, itt fonnyadunk apártában. Pedig valahányszor Kendet az Iskola tornáczában látom, tsak hogy vér nem tseppen szememből, s ugy gyótródóm kend után, hogy még az álmáim sem jok miatta.

GYÓRGY

40 Jaj, édes Borka Aszszony, nem tudtam eszt a nagy szerentsémet! Másként, mí tagadás benne, én Kedet ell venném, de még Kednek sokat kell érni.

BORKA

Igaz biza másként, hogy még iffiatska vagyok. De a mi azt nézi az údóról, tsak férhez mehetnék, mert tudom mi az házasság.

GYÓRGY

45 De jobb ha egy kitsint érik. Ma valami Mesterséget tanultam itt a Physikából, hogy kellessék a Leányt meg éreltettni, hogy hamar alkalmas legyen a férhez menetellre.

BORKA

Jaj, én bizony nem bánom, ha mingyárt ugy meg *persélis*, *mint* a sertést, tsak hamar férhez mehessek!

GYÓRGY

50 De könnyebb mesterséget ir itt a Physika de *qualitatibus corporum sectione non habente parographo post ultimum.*

BORKA

Jaj, mi az? Oh, áldott Physica!

GYÓRGY (*A könyvből olvassa*)

A la, hogy aki férhez akar menni csávába, kell annak úlni, s ott kell magát éreltettni, ha fris Aszony kíván lenni.

³³ [A *ha* utólag beszúrva.]

48 pe⟨t⟩rsélismint

55 **BORKA**
Jaj, tsak hamar férhez mehessek, bizony nem bánom én, György Deák
Uram, tsávállyon bé!

GYÓRGY
Óró mest biz én, Borka Aszony.

(El mégyen tsávás kádért)

BORKA
O, bé áldott legény ez a György Deák! Hogy nem tuttam én ezt a
60 Mesterséget, mert bizon ennek előtte 40 esztendővel bé tsáváltattam
volna magamott?

(Ki hozza a kádat György Deák és mongya)

GYÓRGY
No, itt a kád, Borka Aszony, tsak újjón belé!

BORKA
Ugyantsak, Édés György Deák Uram, jo erőssen bé tsavállyon, had
érjek meg hamar!

(Itt korpával bé hinti)

GYÓRGY
65 No, Borka aszony, ugyan rá vigyázon, ne hogy a tsáva lé a szájába
mennyen...!

(Itt egy désa moslékott rá öntt)

MÁSODIK JÁTÉK

(Borka Aszony a csávás kádba úlvén énekli)

BORKA

A ki férhez akar menni,
Csávába kell annak úlni,
S ott kell magát éreltetni,
Ha fris Aszony kíván lenni.

(Az ének után meg nézéli magát s mongya)

70 Jaj, de bizon már ugy teczik, hogy jól meg értem. Bártsak György Deák
Uram érkeznek hamarébb! Ugyan nagy baj volt aza hoszas várakozás.
Héj, sokat szenved, aki férhez akar menni! Ugy bizon, de még most jutt
eszembe, minden órán férhez mégyek la, s még soha nem próbálám a
75 Meny Aszony tánczát, a míg ell érkezik György Deák Uram, tsak meg
próbálom, ne hogy osztán gyalázatott vallyak.

*(Ki megy a kádból és próbálgattya a meny Aszony tánczát,
's a táncz közben mongya)*

De a lábaimis, a mint érzem, sokkal jobban járnak most. De jól meg
értem, férhez mehetek már!

(Ki megy György Deák)

GYÖRGY

Igen hamar ki jött a Csávából, Borka Aszony, még meg akarám forgatni
benné.

BORKA

80 De bizon meg forgattam én benné magamott, s érzemis, hogy már jól
meg értem.

GYÖRGY

Had lássam a száját, valami hiba nem esetté benné?

(Meg nézi a száját)

Jaj, Borka Aszony, meg mondám, hogy a szájára vigyázon, ne hogy a
tsáva lé belé mennyen! Mind oda van a foga husa, s a fogai már rutul ki
85 állanak.

BORKA

Mert bizon ugy siettem, hogy hamarébb meg érellyen a csáva, a
szájambais vettembé, hogy belső részemetis meg járván, hamarébb meg
éreltessen.

GYÖRGY

90 De meg érelte annyira, hogy már itt mind a fogaiból ki kell reszelni,
mind pedig orvosságot kell bé venni.

BORKA

Jaj, nem bánom bizony én, ha mind ki szedi a fogamotis, tsak hogy
férhez mehessek.

NEGYEDIK JÁTÉK

(*Borka konytott forgatván keziben éneкли*)

BORKA

140 A ki férhez akar menni,
És szép Aszszony kíván lenni,
Uranak s másnak teczeni,
Igy kell magát bé festeni.

Nem csudálkozom már, hogy én eddig férhez nem *tudtam* mennyi! Be gyönyörű szavam van, még most veszem észre a festék után! Nó, meg éreltete, meg orvosla, bé feste György Deák Uram, már kezembe akonyt, meg próbálok előre, illike vagy nem.

(*Le veti a pártát fejéből*)

145 Vesz el, átkozott párta, azis veszet volna ell, aki szerzett volt.

(*Fejére teszi a kontyott*)

Bezzeg illik akonyt a fejemre! Tsak György Deák Uram jőjön, hogy tégyen itiletett rolla, mert ő ugyan ért, látom, a dologhoz. Tsak jó, akinek ván. De bizon, ihon jó György Deák Uram. Ugye hogy illik a konyt a fejemre?

GYÓRGY

150 E bizon illenék. De tugya tatár, nem fekszi jól meg a fejét, igen tompa a feje teteje.

BORKA

Azt bizon meg gondolám, hogy meg tompult afejem, de nemis csuda, mert azaz átkozott párta 40 esztendőttől fogva igen meg koptatta.

GYÓRGY

Ezt meg koptatta annyira, hogy ha így marad, ide soha nem illik a konyt.

BORKA

155 Jaj, Istenem hát mit tselekedgyűnk?

GYÓRGY

Hirtelen fell nem érhetem eszemmel.

nnyi [Értelem szerint jav.]
- a [A rendezői utasításra utaló
A margón azonban utasítás

150 ille<tt>nék [Ráírással jav.]

BORKA

Jaj, gondolkogyék, György Deák Uram, mert bizon mingyárt megútt agutta, ha így kell maradnom!

GYÖRGY

160 Ne busullyon, ne tóródgyék, Borka Aszony, mert juta valami eszembe!
Azt gondolám, nintsis más mod benne, hogy kőszőrű kővön hegyesítsük
akonythoz afejét.

BORKA

Jaj, be bölts esze van! Aszt soha fell nem érhettem volna eszemmel.
Hellyesen gondolá biz aszt.

GYÖRGY

Nó, én hát kőszőrű követ hozok.

BORKA

165 Csak szaporan, édes György Deák Uram! Ugyan tsak egy okos, bölts
Legény eza György Deák, ugyan tsak néki készít ma a konyt alá. Bezzeg
Aszony leszeké?

GYÖRGY (*Ki hozza a kőszőrű követ*)

Itt a kőszőrű kő, de még valakit hívok, aki meg fogja, s tarcsa a kőszőrű
kőre kendet, Borka Aszony.

BORKA

170 Senki sem kell, György Deák Uram, meg tartom én magamot, akár
mind kőszőrűlye afejemet, tsak férhez mehessek! Héj, sokat kell
szenvedni, aki férhez akar menni!

(Itt jól néki kőszőrűli)

ÖTÖDIK JÁTÉK

(Borka akonyt a fejibe lévő énekli)

BORKA

175 A ki férhez akar menni,
Es fris kontyos Aszony lenni,
Meg kell fejét kőszőrűlni,
S úgy kell konythoz készíteni.

160 kőszőrű

161 konyt hoz

165 Uram — — a [A szó után a rendezői

utasításra utaló betű, a margón azonban nincs
utasítás.]

168 foja

180 Nem csudálkozom már, hogy én eddig férhez nem mehettem. Mennyi
gutta hiba volt bennem! Azért kiki jól meg vizsgálja magát, aki férhez
akar menni, mert ott lesz hiba benne, a hol meg sem gondolya. Imé,
világos példa vagyok én. Ki az ördög gondolta volna meg, hogy annyi
sok fogyatkozás legyen bennem, a menyit György Deák Uram meg
orvosla? Másként mit csudálkozom? Ritka vén Marha, akiben hiba
nintsen. De már hála Istennek, mindenem által estem. Már mi bajom
van? Minden órán György Deákné Aszony lések. Tsak jó, látom, az
185 embernek próbálni. Ihon jó, bizon látom, György Deák Uram. Nó,
Isten hozzátok már Leány Pajtásim! Tudom, sajnályátok tölletek meg
válásom, de nem sajnálom én pedig, hogy Aszony lehetek.

(Ki mégyen és mongya)

GYÓRGY

Látom én, Borka Aszony, hogy egyik baj a másikon éri.

BORKA

190 Az Istenért, mi bajunk van, György Deák Uram? Talán nem jöttek el a
musikusok?

GYÓRGY

De aleg kevesebb baj volna! De nagyobb van annál.

BORKA

Mi az, Istenért, mongya meg!

GYÓRGY

195 A la, hogy addig mondá, hogy jobban köszörüllyem a fejét, s addig
biztata, mig ugy meg köszörülém, hogy a bizon, a mint látom, már igen
hegyes a konyt. Soha reá nem mégyen.

BORKA

Csak ugy van, mikor az ember igen siet. Hát már mit csinályunk velle?

GYÓRGY

Bizon, nem tudom én, mert asztis gondolám, hogy a hegyességit
fűrésznők le. De talán meg sem álhattya Borka Aszony?

BORKA

200 De bizon örömet meg állanám én ezt, útné a gutta a fejemet, tsak hogy
férhez mehetnék. De attol félek, ha megint nem talályuk jól hozzá
fűrészelni.

GYÓRGY

Hiszem énis attol félek.

BORKA

Valyon hát ha valami modon ra igazittanok, jól állanaé?

GYÓRGY

205 De tsak valahogy rá menne, ugyan furtsán állana. Hanem azt gondolám, vágjunk ki akonytból s igazítsuk hozzá.

BORKA

De, György Deák Uram, az Isten őrizzen! Akár mit csináljunk a fejemnek, nem bánom én, de a konytott ell nem rontjuk. Vajki nehezen jutottam én ahhoz!

GYÓRGY

Hát aszt gondolám, verjük belé a fejibe.

BORKA

210 Aszt bizon helyyesen gondolá. Nintsis más mod benne. Tsak szaporán mennyen, hozzon valamit, a mivel bé verje!

(El megy György Deák)

215 Tsak hejába, ki gondollya György Deák veleit a munkának! Hiszem gutta fő volt ez az enyim! Mennyi hiba volt benne! De tsak egyszer a kontyot rá fell tehessem, elő jó addig egy néhány kokuk szo, amig le veszem rolla.

GYÓRGY *(Ki mégyen és mondgya)*

Nó, tsak jól tartsa a fejit, Borka Aszony!

BORKA

Ájon meg még egykevéssé, György Deák Uram! Egyet gondolék.

GYÓRGY

Mi lehet az?

BORKA

220 Én azt gondolám, hogy ha a kontyot a fejemen úti, hiba esik benne. Azt pedig meg nem engedném sokért. A fejemmel nem gondolnék, ha izre porrá menneis, csak férhez mehessek, de a kontyot sajnálom.

GYÓRGY

Bizon, jól fell ére eszével a dolgot. Hát mit tsinállyunk?

BORKA

Aszt, hogy én itt elóll a két kezemmel ugyan huzom a kontyot, kend pedig hátul ússe az utojjomot!

GYÖRGY

225 Jól gondolá biz, azt Borka Aszony. No csak kuporodgyék le, s ugyan
huzza, mert én ugyan ütöm!

(*Borka ki düllesztvén az utoját, György Deák a furatossal ugyan vágja*)

BORKA

Jobban, György Deák Uram, jobban, mert ugyan mégyen!

(*Finis Intermediorum Compositorum Per Patrem Cyriacum Kertso.*

Cantae, 1773 diebus Maji, Terminata 15-ta Maji)

(*Ének a Végén, Már konyt lévén a Fejiben*)

1-a

230 Melly nagy öröm telé ell szivemet,
Mert ime Konyt bé fedé fejemet.
Kit régen hurczoltam,
S mely miat busultam,
A pártámot immár ell arultam.

2-a

235 Konytott kaptam, tudom, sokan bánnyák,
Szerentsémet irigylik s kívánnyák.
Oda van a párta,
Én szivem eszt várta,
Mert konyt a but szivemből ki zárta.

3-a

240 Akár ki mit mongyon a pártárol,
Kiabállyon az ebb ugattárol,
Nékem, bizon, nem kell,
Fódról sem veszem fell.
A neveis világbol veszen ell!

4-a

245 Arany pártátt kapnékis az uczán,
Meg tapodnám a váras piacznán,
Mert csómór a párta,
Nékem sokat árta,
Alig testem a földbe nem zárta.

5-a

250 Csak nem estem gyakorta kétségben,
Ha mászt férhez vittek ez helységben,
Akkor ell bámultam,
S olly nagyon busultam,
Csak hogy alig meg nem bolondultam.

6-a

255 Szegény Borka, menyit nyomorgottál,
A pártába menyit szomorkottál!
Sokszor könyvem csordult,
De már a mind ell mult,
A győtrelem már örömré fordult.

7-a

260 Vénebb Leány nem volt ez helységben,
S nem volt nékem részem a szépségben,
De már meg épültem,
És néki szépültem,
A konyt alát már ujra frisültem.

8-a

265 Most szép vagyok, hogy fejemen a konyt,
Jáczodozom mint vízben a ponyt,
Repülök mint fetske,
Ugrom mint vad kecske,
Kiki mongya, Borka szép Menyetske.

9-a

270 Most ám bánnyák, kik nem kérettenek,
Sirnak, tudom, kik ell nem vettenek,
Látván szépségemet,
Frissült termetemet,
Már betsülnek s kedvelnek engemet.

10-a

275 Van már Uram, gazdag, iffiu, szép s jo,
Ábrázattya olly fejér, mint a ho;
Esztt ám szivem várta,
A mi eddig árta,
A Fejemről oda van apárta.

(Finis 19-na Maji 1773)

Amen.

A MŰ ADATAI

Kézirata: *Lib. Schol. Canta*. A *Leoninus és Leonina* az 50a–58a, a *Borka aszszony és György deák* az 58a–60a lapokon. Egyéb kéziratos vagy nyomtatott változata sem a tragédiának (11A), sem a bohózatnak (11B) nincs. Az utóbbi kiadásai: *Szabó J. Dániel; Dömötör 1954*. 281–291.

Kiadásunk az eredeti kézirat alapján készült. Mindkét dráma magyar nyelvű, a tragédiában a rendezői utasítások latin, a bohózatban magyar nyelvűek.

A két darab keletkezési körülményeit viszonylag pontosan lehet tisztázni. A tragédia (11A) valószínűleg már korábban készen volt, az ötödik játék végén, az interludiumban (11B) ez a megjegyzés olvasható: „Finis Intermediorum Compositorum Per Patrem Cyriacum Kertso. Cantae, 1773 diebus Maji, Terminata 15-ta Maji.” Ezek szerint a dalszöveg kivételével a teljes mű készen volt május 15-én, s ehhez a „Melly nagy öröm telé ell szívemet” dalszöveget május 19-én írta meg: Finis 19-na Maji 1773. Kertso két drámájának szövege előtt olvasható a vizitátor 1773. augusztus 13-án kelt figyelmeztetése, hogy az erre rendelt kötetbe lelkiismeretesen vezessék be az előadott drámák szövegét.

Kertso csak a vizitációt követőleg másolta be az 1773. február 14-én előadott, az Erdélyországban való borszükérről (10. sz.) című, majd utána az itt 11A és B alatt közölt drámáját, az 1773. május 19-én már kész és június 6-án már elő is adott *Leoninus és Leonina* című tragédiáját az intermediummal, a *Borka aszszony és György deákkal*. A vizitátor kifejezett utasításának köszönhető tehát, hogy Kertso darabjai ránk maradtak.

A drámákról először *Hassák* (108.) tett említést, *Kovács Bernardon* (29–32.) közli a címet, az argumentumot, a szerepeket s a játék előtti ének szövegét. Az intermediumnak csak az argumentumát. *Kilián 1979b* részletesen ismerteti a darab keletkezési körülményeit.

SZERZŐ, SZÍNRE VITÓ

A címlapon, valamint a bohózat zárólapján található adatok szerint ezt a drámát is, mint a 10. számút, Kertso Cyrják írta. Életrajzát, műveit s az ezzel kapcsolatos irodalmat lásd a 10. sz. drámánál.

FORRÁS

Szombathy a kantai minorita drámák forrásait kutatva sem a *Leoninus és Leonina*, sem a *Borka aszszony és György deák* című művek példáit nem találta meg. A *Leoninus és Leonina* argumentumában Kertso határozottan nyilatkozik (33–40. sorok). Ebből kiderül, hogy a tragédia elméjének „csekély munkája”, tárgya költött. Célja az volt, hogy az ifjúság figyelmét felhívja a vak szerelem veszélyes következményeire.

Aligha lehet tehát abban kételkednünk, hogy a *Leoninus és Leonina* eredeti munka. A *Borka aszszony és György deák* témája azonban vaskos vénlánycsúfolókkal mutat rokonságot. A pálosok sátorlajújhelyi gimnáziumában az 1765-ben Borss Dániel rendezésében színre került tragédia intermediuma a Kocsonya Mihály házassága bohózatban pellengérezte ki a „vénecske” lányokat (Kiadta: *Bayer 1897b*). A *Comoedia Generalis de conflictu Turcorum et Hungarorum* (XVII. század vége, Brassó és környéke, esetleg Kézdivásárhely–Kanta) című dráma második intermediuma egy vénlány megfiatalításáról szól. Ebben a bohózatban a molnár az ifjú kérésére a malom garatján engedte le a vénlányt, s így lesz belőle ifjú menyecske. Nem lehetetlen, hogy Kertso ihletet ebből az intermediumból merített, Busa Margit feltételezése szerint ugyanis (*RMDE* II. 548–552.) valószínűsíthető, hogy a dráma kantai eredetű.

A *ferences Tékozló fiú* című dráma (1668) egyik hőse egy részeges vénasszony (*RMDE* II. 25–26.).

Kertso tehát részben a kéziratos vénlánycsúfoló versekből, részben pedig esetleg általa ismert vagy látott bohózatokból vehette a vénlánycsúfolás ötletét.

ELŐADÁS

A színlapon közölt adatból ismeretes, hogy 1773. június 6-án, a kantai minoriták templomának búcsúnapiján, Szentháromság vasárnapján vitték színre a poéták és a rétorok. Ebben az esztendőben Kertso az ötödik és a hatodik „iskolának” volt „méltatlan” tanítója. A címlap adatait *Hassák* (68.) megerősíti a közölt tanári névsorban. Sem a dráma, sem a bohózat szereposztását nem ismerjük. Ennek valószínűleg az az oka, hogy Kertso csak hónapokkal az előadás után másolta be a kötetbe, s a szereplők nevét már elfelejtette, vagy már nem tartotta időszerűnek.

Ének a dráma nyitó- és zárójelenteinél hangzott el. A tragédia két színhelyen játszódik, a császári palota valamelyik termében, illetőleg annak börtönében. A rendezői utasítások általában a szereplők mozgására, gesztusaira, olykor érzelmi megnyilvánulásaira vonatkozóan is rendelkeznek. Bizonyos, hogy itt is alkalmaztak olyan függőnyt, amely a színpad első felét elválasztotta a hátsótól. A III. felvonás 3. jelenetében ugyanis, miután Arsenius és Lysander tárgyalnak egymással, a rendezői utasítás szerint ugyanabban a jelenetben valaki „Aperit scenam, ubi in catenis erit Meander”. Mint már láttuk néhány előbb közölt drámában, a gyors színpadcsere ez volt a legegyszerűbb módja.

Bővebbek az utasítások a közzétételkor. Ennek az előadását szinte tökéletesen rekonstruálni lehet. A színhely mindvégig azonos, díszlet nélkül is megoldható. György deák azokat a kellékeket, amelyek Borka aszszony ifjává tételéhez szükségesek, a színpad mögül hozza ki a színpadra, a megijfítás vaskos tortúrája tehát a színpadon zajlik. A rendezői utasítás szerint a „közben való játékok” az „első Keserves Játéknak... őtt végzésihez alkalmaztatva vannak”, azaz a tragédia felvonásainak számához igazodik az intermedium játékok száma. Ebben minden jelenet Borka énekével kezdődik, s az ötödik azzal is végződik. Dallamot egyik énekszöveghez sem találtunk a kéziratban.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A kézirat egy-két szó kivételével jól olvasható. A szerepnevek helyesírása nem egységes, ezeket a szerepek oszlopában egységesítettük, de a szövegen belül megőriztük az eredeti helyesírást (Arsenius, Arzeni). Nem lehet világosan megkülönböztetni a kis- és a nagybetűket (S—s, K—k, L—l, U—u, O—o stb.). Következetlen az s kötőszó helyesírása (·s, 's, s:), leggyakrabban azonban a jel nélküli s-t használja Kertso. Nem következetes a főnévre vonatkozó névmás helyesírása sem (a' mi, ami stb.), ezt is eredeti állapotban hagytuk.

A másoló ritkán alkalmaz rövidítéseket, de e tekintetben sem következetes (eğyet, eggyet), ěk=knek, knak, b=-ban, -ben, Fel.=Felséges, P=Pater. Ezeket a rövidítéseket kurziválás nélkül oldottuk fel.

A szerepneveket Kertso nem emeli ki a szövegből, s általában rövidítve másolja le; az új szerepeket nem kezdi külön sorban. A rendezői utasításokat a margón találhatjuk, s ezeket a szöveg megfelelő helyéhez ábécé rend szerinti betűkkel utalja. Néhány utaló betűhöz nem találtuk a megfelelő rendezői utasítást, ezekről a lapalji jegyzetekben említést tettünk.

NYELVI ÉS TÁRGYI MAGYARÁZATOK

11A

- 36 *izgatott* — serkentett
- 81 *ojjam* — óvjam
- 190 *langodozzon* — lángoljon
- 204 *egyetlen sziket egységé* — egyetlen szíveket egyezővé
- 224—225 *nem vér tsupán levegő eget Leoninus parantsolatya* — nem feleslegesen parancsolja ezt Leoninus
- 240 *uddeg* — úgy de
- 264 *ugyan a bántya bennem a pénteket* — ugyan amiatt bosszankodom én
- 343 *ülődön* — üllődön

- 420 *belső csinnyát* – belső rendjét
425 *fartollyatok* – hátráljatok
431 *délczezségedet* – szilajságotat
451 *ősztőnnel* – késztetéssel
483 *Oláfaluba* – Háromszék megyei falu Homoródfürdő közelében
1059 *kényes* – magad kedvét kereső

11B

- 11 *a né* – úgy bizony
227 feletti rendezői utasításban *furatossal* – keverőlapáttal

12.

STOLANDER A BÁLBAN

Szerző—rendező: MIKLÓSI AMBRUS (Kanta, 1774. február 6.)

Actio a Reverendo Patre Ambrosio Miklosi Professore
Anno 1774. die 6-ta Februarii in scenam data.
Cujus Argumentum est.

5 Minek utánna Stoländer (paraszt de Gazdag Ember) Dromulus Szolgájától a balnak mivoltát ki tanulta volna, a Bálban leendeni szokott eszem íszomra asítózni kezdte. El is erte tárdgyát, mivel Nonhabeo Hertzegtől Balban invitáltatott, melyben hogy ditsősegesen meg jelenhessen, Dromulus okos szolgájától Titulus vásárlásra, Deák nyelv es Politia tanulásra ósztónóztetett. Helyben hagyá szolgájanak tanátsát Stolander, és az említett Tudományokat tsak hamar begyeben szedte. Ezek után a Bálra szabott napon non Habeo Hertzegnél megjelenik. Ottan hogyan történt dolga? Olvásd, ha tetzik! Ita Poësis

Personae Agentes:

NONHABEO HERTZEG
CALLEPODIUS, a' Hertzeg szolgája
DROMULUS, Stoländer szolgája
SYNTAPSIUS
PORTIUS
BLICTRIUS

A Personae agentesben (Or) PORTIUS

ACTUS PRIMUS

SCENA PRIMA

Stolander, Dromulus

STOLANDER

10 Bál! bal! Valyon mi lehet az a bál? Valyon mellyik nevezetes Falamiából
költsónózte dítsóséget? Valyon mi okból nap kelettől fogva napnyugot-
15 tig minden falukon városokon emlegettetik? Valyon miért még a
Csócsómós Gyermek is tele torokkal kiáltják el annyira, hogy
semmit egyebet a Bálnál ohajtani nem hallok? Ugyan is ki lehet tehát
20 az? Hogyan oly könnyen minnyájok szivebe rekeszkedett, mellőzi
eszemet. Nem tudom bizonyoson, olvastam e avagy almodtam, de egy
Bálról emlékezem, aki, mikor én a Diaktalanságot az Iskolák mellett
tanultam, bűdös kádgyával a kenyes szaglasokat futamtatta. De ez
25 régen meg holt. Eztet régen a farao Nemzetsége ki síratta, és ez nem
melto, hogy világ előtt oly nevezetes légyen. Kí lehet tehát az? Talám
az, kiről a Szentiras emlekezik? Ezt sem hitethetem el magammal, mert
távul legyen, hogy amostani deltzeg, eszem íszom keresztények egy
hamis Istent, egy nema balvánt, mint szűntelen szájokba forgatnának.
Fel nem érem éles elmémmel, ki lehessen az. Dromule!

DROMULUS

25 Uram, porontsolatodra!

STOLANDER

30 Kedves szolgám, Dromule, nem tudom, úres szeltől, avagy arnyektól hanyattatík e fúlem, de ugy látzík éennekem, hogy most mindenútt Bált emlegetnek, és én azon tóróm eszemett, hogy meg foghassam, mitsoda Nemből légyen az a Bál? Egyet ismértem, de az inkább szerette a satorokott a tzífra Palotaknal, a fekete kondor haját az ékes Parokákнал, a szép tajték pípat akar minemú drága Numísmánal, a paraszt szalonnát a kóvér kolbászoknál. Es ez mar régen meg holtt. Nem is volna díszes, hogy íly giz gaz ember a Palotás meltoságoktól betsületbe tartassék.

DROMULUS

Magam is ugy tartom, Uram, Stolander; de, de...

STOLANDER

35 Tehát veszed e észre, Dromule, hogy mi légyen a Bál, mely egész világ előtt oly nevezetes?

DROMULUS

(O, ritka esztelenség!) Uram, nem erted által a dolognak csinnyat, s. nem tudod meg latolni, mi legyen a bal?

STOLANDER

De hogyan, Dromule, mível én erről nem ís almodtam?

DROMULUS

40 Szegyen gyalázat! Uram, hány esztendőkíg keríngel az Akademiák mellett, s. még is...!

STOLANDER

Jartam, megvallom, de kedvesbb volt elótttem a dohányozás, kedvesb a koborlás, hogy sem a tanulás.

DROMULUS

45 Ez az oka, Uram, ez! Nem tudod a bótsületett, nem tudod a polítiat, azért, azért nem ínvítálnak a balba tegedett.

STOLANDER

Hát így felelsz Uradnak? Vagy rágd még darabos nyelvedet, vagy ezennel erzeni fogod dühős kezemet!

30 azekés

34 (De) magam [A második *de* utólag beszúrva.]

38 la(v) tolni [Ráírással jav.]

40 gyalázat

42 [A *kedvesbb* szó utolsó betűjén javítgatás.]

DROMULUS

Meg botsas, Uram! (Majd nagyobbakat hallasz!) Uram, a bált akarod tudni?

STOLANDER

50 Síess véle!

DROMULUS

(Tudgyák a Csöcsómós Gyerketskek is!) Hallyad tehát! A bal nem egyeb, hanem eszem iszom, az hol a' kamarába őszve csatlotta magát a vagyon anem sajnálommal. Eleje tehát a bálnak, akarom mondani eszem iszomnak, a gazdagság, vége pedig (gyakran a koldusság).

STOLANDER

55 Abál eszem iszom, azt mondgya Dromulus, es hogy ennek feje a Gazdagság. Tsudálatosnak lázlik, de mégis el hiszem, mert tsak egyet sem látok, aki az eszem iszomott nem szeretné. Dromule, hat mítsoda sínoron ezek szoktak meg lenni?

DROMULUS

60 Még eztett sem érted, Uram? Tudgyad! A Polítikus nagy avagy neha tsak tettetett gazdagsagu Emberek, kíknek számosb az Adozo kontraktus Ladajokban a fillereknél. Sokakot magokhoz invítálnak, és ottan a közönséges nyájaskodás kőzött addig foly az eszem iszom, hogy gyakran az hivatalosok, a mit ettek, ittak a Gazda hazánál ki tálalyak.

STOLANDER

65 Háhá, bezeg jo volnék en a balban, mivel én jol tudok ehez! Meg mondhattya Leukadia szolgálom.

DROMULUS

Kétség kívül, jo volnál, de mi gyönyörűseged benne, ha nem invitálnak?

STOLANDER

Nem invitalnak? Vagyon elég gazdagságom, tudok enni s. inya, mind akár ki s. megis.

DROMULUS

Több is kel ahoz!

STOLANDER

70 Mik azok?

51 Csöcsómós

61 La(j)dajokban [Ráírással jav.]

62 közönséges

63 talalyak

DROMULUS
Meg mondom akkor.

STOLANDER
Vald meg mostánában, parontsolom!

SCENA SECUNDA

Stolander, Dromulus, Calépodius
(*Dromulus abit*)

STOLANDER
Fel jegyezd ezeket, Dromule, Istentelen szolgám! Fogod érzeni dühös-
segemet, mikor mérgemet ki döntendem...! De felre most ezeket, mivel
75 tsak a bál forog előttem! Bezzeg meg telnék mellyem, ha szándekom
tellyesednék! Szándekom az, hogy modgyat es formajat a balnak ki
tanullyam. Remenlem is, hogy meg nyerem Tzelomot, hogy ha valamely
nagy renden levőtől bálban invitáltattvan, meg bótsúltetem. En, ha
egyszer a bálban szerentsém lészen, meg fogom mutatni mind gazdagsá-
80 gomott, mind Politiamott, mert hívatalosimot negy szegú fa tangyerrol
fogom etetni, és olvasztott hájjal fogom itatni. Bezzeg szép bál lenne az!
Ínvítályon tehát valaki közülletek, es tanitson meg a bálnek diszes
folyamattyára!

DROMULUS
Uram, Stolánder!

STOLANDER
85 Ah, te atkozott szolga!

DROMULUS
Uram, tedd felre a haragott! Ajtod előtt az expressus, mely által bálba
fogsz invítáltatni; audentíadot ohajtya.

STOLANDER
Igaze, amit mondasz, Dromule, kedves?

DROMULUS
Nints ketség, nem is lehet hivségemben.

STOLANDER
90 Tudakozáde, ki, s honnan legyen?

80 mert (ha); negy (fa)

DROMULUS

Ne vitasd ezeket mostanában, meg érted bővebben önnön szájából!

STOLANDER

Sies tehát, es Palotamra mutass utat néki!

(Dromulus hic abit)

95

Reménlem megnyerem már, amit régen ohajtottam! Nyájaskodásba ereszkedem az Uri rendekkel. Gondolom, hogy ók szemlélven Uri virtusimott, gyakrabban azon tul meg latogattyák háزامot. Ki kergetem tehát eszemnek kódós homályait, hogy volta képpen által értsem a következő, es én töllem azutan készítettő bálnak formáját. Oh, szerentsés ora, ímé, érkezik mar!

CALEPODIUS

Uri házadra vígyázo Istenek kedvedett mindenekben!

STOLANDER

100

Köszönet iránta, Calepodi. De honnan ezen szerentsém, hogy házamal szemellyed szerent? Valoban nagy szeget nevele fejemben.

CALEPODIUS

Stolánder, hallottade valaha hírét ama nagy Méltosagu s. Nevezetes?

STOLANDER

Talám Nonhabeo Hertzegnek?

CALEPODIUS

Az, a mit mondasz.

STOLANDER

105

Jaj jól ismértem, mert Gyermekek koronban mindenütt vele társálkodtam, ettem s. ittam is vele. De az után egy kevéssé kezem meg nyulván a masokét magaménak kezdém tenni, és így el tavozám a Nonhabeotól. Különbben jól ismérem, bizony, én ő Hertzegségét.

CALEPODIUS

Azon Méltóság tegedet, Stolander, enáltalam balba invitál.

STOLANDER

110

(Meg telék egészen melyem!) De vallyon mikorra és hová?

CALEPODIUS

Az ajtó mellé száraz Pentekre.

91 önnön

518

STOLANDER

Oh, honnan érdemlettem én ezen kegyességét ó Hertzégségének?

CALEPODIUS

Régi, Nemes virtusidra nézve.

STOLANDER

115 Kőszönöm te neked, Calepoldi! Meg hálalom valoban faradságodot.
A Hertzeget térd hajtással tisztetem, es parontsolattyának be tellyesite-
sében hivségemet ajánlom, magamot azomban! A többit ertsd ra!

CALEPODIUS

Isten hozzád!

STOLANDER

120 Őrvendgy, szívem, tapsoly Lelkem, bálban már hivatalos vagyok! Gondo-
lom, hogy ezen tul mindenek előtt kedves leszek, mivel a Hertzeg asztala
ki fog engemet a durva parasztság Tengeréből emelni, Dromule.

DROMULUS

Parontsolatodra!

STOLANDER

Nem titkolhatom többé szívemnek langolo örómét.

DROMULUS

Uram, ugyan is hogyan, mi képpen?

STOLANDER

Hallottade hírét ama nagy Nonhabeo Hertzegnek?

DROMULUS

125 Szolgáltam is őtött.

STOLANDER

Bálban engemet mély alazatosággal invitála.

DROMULUS

Őrvendek rajta.

STOLANDER

Ki tanulom ottan a bálnak modgyat, formáját, hogy az után énis...

114 neke(1)d [Ráírással jav.]

115 tellyesitesesében

116 tobbit

120 [A *Dromule*ban a *Drom* kétszer aláhúzva.
A másoló tévedésből szerepnek vélte.]

DROMULUS

130 Te is a Meltosagokot, főrendeket annal is bõtsületesbben... De Uram, Stolander, tudakozade a kõvettûl, hogy hol s. mikor lészzen?

STOLANDER

Elsõ gondomis avoltt, Dromule. Ah, ki régen ohajtom!

DROMULUS

Hol tehát s. mikor lészzen?

STOLANDER

Az ajto mellett, ugy mond, száraz penteken.

DROMULUS

135 (Fel kopik ott az álunk, amint vészem észre!) Uram, megvallom nagy kegyesség ez, melyet meg hálálni éppen lehetetlen, mert a Hertzezi Kegyelem fejedet, vagyonoddal felyül haladgya. Az okáért hogy meg hálálni lattással bõtsületesen, bõltsen, okoson viseld magadott Uram! De mí keppen viszed ezeket végbe? Tittulusod nints! Hogy mégy pedig oda Tittulus nélkül? Díscursusok hozzák ot elő magokat, mít felelsz, kerlek? Deákul semmít nem tûdsz.

STOLANDER

140 Ígazán mondogd mind ezeket, Dromule? Áh Ifiusag! Ifiuság! Be sokat keréngok az Iskolák mellett henyelésben, pipalásban, kerengésben el töltem az Esztendõkõt! Se Deákságot, se bõtsületett nem tanultam. Most mar meg ószült fejem magammal is tanátstalan! Hogy mégyek buta, ósz fejemmel az Hertzeg asztalához?

DROMULUS

145 Uram, hat a politiahhoz ertesze valamít?

STOLANDER

Kevesset.

DROMULUS

Tudní valo, mert a bõtsületes Embert, ha lehet, el kerülöd, és azok kõszõntésében nem igen gyakorlod magadott, mert a politia, ami kevés volt is, kí konyorodott belõlled. Hát így erkesznelé a balba?

129 bõtsületesbben
136–137 bõtsületesen
141 p(j)ipalásban

142 bõtsületett
149 erkesztele [Értelem miatt jav.] (b)a [Ráírással jav.]

STOLANDER

150

Nints különben.

DROMULUS

Hát ottan hogyan es mít fogsz tselekedni? O, vájha ne biztattad volna!

STOLANDER

Hertzegnek porontsolattyát meg nem szeghettem; hanem, Dromulé, tudom bölts eszeddel fel érsz mindeneket, azokáért orvosolyuk ezen sebeket. Megadandom jutalmát.

DROMULUS

155

Uram, Stolander, ha szavamnak állasz, en aztot javaslom, tudni illik hogy szemed elég vagyon, fogadgyunk egy Praeceptort, aki tegedet mindenekre meg tanítson.

STOLANDER

Jol mondod, Dromule. De ily kevés údő alatt hogyan tanolhatom meg?

DROMULUS

160

Uram, elég nagy a te fejed, elfér abban. Tudom én, hogy te nem bírsz nagyobb okossággal Mídásnál, könnyen azokáért meg tanulod, remenlem.

STOLANDER

Dromule, latom különben nem lehet. Iparkodgyál tehát, hogy hamar valami jo Praeceptorra akadgyunk!

DROMULUS

165

Ne busuly, Uram, azon. De minek előtte tanulni kezdesz, Tittulust kel venni, melyet a Praeceptor is látván, kegyesben es böltsületesbben fog te veled bánni.

STOLANDER

Okossan e dolgot meg fontoltad. Ugy légyen, kivanom!

SCENA TERTIA

Stolander, Dromulus, Syntapsius

STOLANDER

Dromule, el tókellettem vég képpen, hogy többbe Tittulus nélkül nem lészek.

164 kezd [Értelem miatt jav.]

170 DROMULUS
Nem is volna tanatsos, mert ugyan is ülhet e mostani világba asztalfőre valaki, hogy ha Tittulusa...?

STOLANDER
Nékem is, Dromulé, az a szándékom, hogy minek utanna a Tittulus tzimerezni fogja Nemes fejemet, minden asztalhoz bé férhessek.

DROMULUS
Lássunk a dologhoz!

175 STOLANDER
Dromule, nagyon kétséges és homallyos kóddel festi eszemet a Tittulusok sokasága. Elégtelen vagyok, fel nem érem, hogy mellyiket vásárolyam magamnak.

180 DROMULUS
Uram, Stolander, a Nemzetes, es Tekintetes tittulust a nemes vér hozza magával és régente néked tulajdonod volt, azért nem melto te neked ezekre ásítózni. Ánnál is inkább, mivel ezek főlött meg a koldusokis gyakron ústókbe és Pórbe szállanak! Nagyobra tehát íparkodgyál! Külömböztesd meg magadot az alaton rendektől! Vagyon Meltoságos, Nagyságos, Esztelentziás, ezeket, ha akarsz bótsületben lenni, ezeket tzigerezd homlokod kúszóbére!

185 STOLANDER
Dromulé, talám tsak meg elegszem a Meltosagossal.

DROMULUS
Kedves akaratom, Uram, ebben is..., de siessünk, hogy ne talantan...!

STOLANDER
Mennyünk, nem bánom, és...! Tetézétt áldomasokkal az Egek, Syntapsi, házadot és házad tagjait szerentséltessék!

190 SYNTAPSIUS
Korsomaníder, her *Stolander!* Köszönöm kívanságodnak minden tzikelyeit, és drága személyédben hízlálván szememet, örvendek!

STOLANDER
Syntapsi!

187 mennyünk

189 [A *Stolandert* a másoló kétszer alálhúzta, szerepnek tartva.] Köszönöm

SYNTAPSIUS

Tessék parontsolni, mindenkben le kőtelezett szolgád!

STOLANDER

195 Látom, Syntapsi, hogy mostani világban semmire nem mehetek, minde-
nektől utáltatom, szerentsémben hátráltatom, es nem tsak gyalázatosan
a közönséges nyájáskodásból ki rudaltatom, ki vettetem. Mí tevő
légyek? Sok tanátskozásim után azt tanálám fel, hogy Tzógert emelnék
fejemre, az az hogy Tittulussal nemesítsem magamott. Az utan tudom...

SYNTAPSIUS

200 Szent es helyyes gondolat. Az utan valoban mindenűtt terdet, fejet,
asztal főt es nagyobb pohárt nyomnak elődbe. Azokáért, Stolánder,
mellyik kedves, es kellemetes előtted?

STOLANDER

Syntapsim, megelegssem a meltoságossal.

SYNTAPSIUS

Latod e amaz paraszt Aszszont? Az is Meltoságos Tittulusnak mostaná-
ban fizeti arrát. Hat te is hasonlo hozzája...?

STOLANDER

Mit keresz te, paraszt Aszony, itten?

(Haec rustica foemína numerat pecuniam et Stolandro respondet)

ASZONY

205 Mi gondod vele? Én Tittulust vasárlök es pedíg méltosagost.

STOLANDER

De ére pokrotzod annyira?

ASZONY

És talam azt gondolod hogy nem? Híbazik kied, jo Uram! Mert vagyön
am két fél tehény egy egész, félnek fele egy bornyu. Eleg az.

STOLANDER

210 Syntapsi, hogy magamot az illyen paraszt Embertől meg külömböztes-
sem tsak Esztelentziással tartök. De valyon mi lehet annak az árra?

201 megelegsém
206 ere

208 fel

SYNTAPSIUS

Kétszer tzifra tsak tzifra, ismét kétszer tzifra tsak tzifra, kétszer öt tíz. Negy meg öt kilentz, a Decennálissal tíz, kettő meg kettő négy a Decennálissal öt. Ötvenezer forintok szükségesek, Uram, Stolander.

DROMULUS

Felette sok, Uram, és terhes.

STOLANDER

215 Tedd felre, Dromule, a félelmet es fősvényseget! Meny szaporan, hozd el a Zatskokot, hiszem ha ezentul nékem mondgya egy valakí Esztelen-tziás Stolánder Ur, nagyobra bótsúllóm ezer forintoknál. Következendő keppen ha ötvén ezerszer Tittulusomat meg adgyak, minden penzem viszá ter. Sies tehát, és hozd el a Simbolat!

DROMULUS

220 Uram, ha ugy van a dolog, tehát homlokodra Czögerezed ki Tittulusodat, hogy mindenek előtt tudva légyen!

STOLANDER

Okossan veszed a dolgot.

(NB Hic Tittulus apparatus fronti emptus a Syntapsio)

Sies, szaladgy, hozd el a mit ígértem!

DROMULUS

De honnan?

STOLANDER

225 Tehát nem tudod? A belső, üres kamarába, a nintsen ládába, a feneketlen Zatskóban, hol hevernek sárgaság nélkül az Arannyak.

DROMULUS

En soha nem vettem észre.

STOLANDER

Ah, Istentelen! Embertelen! Syntápsi, légy engedelemmel! Meny, atkozott, és ezennel itt teremjen a Symbola!

(Hic dat aliquott ictus)

213 Ötvenezer

222 [A sor alatti rendezői utasításban: apparatus]

228 <Syta> Syntápsi

ACTUS SECUNDUS

SCENA PRIMA

Dromulus, Blictrius, Stolander

DROMULUS

230 Tehetségem szerint futok, faradok, hogy Uramnak hirtet, nevét minden fel futamtassam, megis mít nyerek? De ez mulyon abba! Most abba fő fejem, fárad eszem tudni illik, hol talályak egy okos és erköltsős Praeceptort. Ha közülletek valakinek nagyon szándeka, jelentse magat! Jo fizetése lészen.

BLICTRIUS

235 Mit tórekedel, barátom, es mibe koptatod fejedet?

DROMULUS

Blictri, halottade Nevét ama Nevezetes Esztelentziás Stolánder Urnak?

BLICTRIUS

Ez előtt soha a fő rendek közt helye nem volt.

DROMULUS

240 Bizonyos az, de mostanaban bálba hivatatvan Non habeo Hertzegtől, Tittulusra verte magát, és mivel a Deákságból s. politiából semmit nem felejtett, tanulni kíván, s. most oly Embert vadászok a ki ezekre őtöt...

BLICTRIUS

Én, ha méltó fizetésemet meg adgya, igirem szolgálatomat.

DROMULUS

245 Abban, Barátom, kétséged nem lehet, mert amit kivansz, szajad, szemed szerett, hizlathatod magadott. Hanem arra íntelek teged, hogy Uram nagy Tittulusára nem vigyáz semmit, mellyet azokból is vásárlott, hogy a Praeceptortól bótstúlessék. Ne vigyáz arra, mondám, hanem ugy bány vele, amínt jobnak itiled, ne sajnáld őtöt! Miert vesztegette el Ifiuságának Zsengéjét?

BLICTRIUS

Köszönóm bótst Tanátsodott. E leszen tanitasomnak regulája.

250 DROMULUS
Blictri, bekeségben légy, míglen Uramnak szerentsemet ki tálalom!
Azonnal viszá térék.

(Hic intrat ad Stolandrums)

Uram, Esztelentziás Uram, Stolánder, parontsolatod szerint tanáltam
Praeceptort, a ki a Karathnai Uníversitásba az In humaniát sokáig
tanította es már tsak parontsolatodott várja.

STOLANDER
Hozzám szaporán ótót!

(Hic abit et Praeceptorem invitat dicendo)

255 DROMULUS
Valoban kóvér fizetésed lészen.

BLICTRIUS
Esztelentziádnak szolgalttyára mindenkor hív szorgalmatosságomot!

STOLANDER
Honnan, barátom, honnan érkeztél?

260 BLICTRIUS
Eppen, éppen most szakasztottam végét Akadémia belí Hivatalomnak,
s. már azután faradok, hogy jóvendóbbéli Tanításomnak jutalmát vehes-
sem.

STOLANDER
Jol vagyon, Barátom, vésszed én töllem, hogy ha engemet a bóltsségre...

BLICTRIUS
Szerentsémnek tartom, ha Esztelentziadnak szolgálttyára lehetek.

STOLANDER
De mít kívánsz barátom tanításodert?

BLICTRIUS
Esztelentziadnak, Stolander, legyen szabad egy kérdésemet ki jelenteni!

265 STOLANDER
Bátron!

261 tollem, [A hogy utólag beszúrva.]

BLICTRIUS

Tanultad e valaha a Deák nyelvet, avagy nem?

STOLANDER

Igen is, sok esztendőkököt jártam az Iskolák mellett.

BLICTRIUS

Esztelentziás Uram, ha Iskolába nem jártál volna tizenöt ezerrel meg elégednem, de mivel hogy Iskolába jártál, harmintz ezeret praetendálok.

270

STOLANDER

Baratom, hol tanultad azt, hogy attol aki Iskolaba járt többet kívány, sem hogy attol, a kí soha Iskolát se látott?

BLICTRIUS

Stolánder, fontold meg a dolgot volta képpen! Ugye, Stolánder, hogy midőn Iskolába jártál a bőtük kí mondásaban a régi modra szoktattad magadott?

275

STOLANDER

Ugy vagyon.

BLICTRIUS

Tehát hogy e rossz modrol le szoktatlak teged, kérek tízen öt ezer forintokott, amás tízenöt ezeret pedig hogy ujonnan a Déákságot beléd döntöm.

STOLANDER

Okossan bizonyára. Fogjunk a dologhoz tehát, mert rövid az údó!

280

BLICTRIUS

Legyen akaratod! De ugy ha le kötelezed magadott, hogy mindeneket bé telyesitesz, miket parontsolni fogok.

STOLANDER

Köteles lészek mindenekre. Ah, bal, bal, miért nem érkezel mar?

285 **BLICTRIUS**
Mennyünk előbb, Stolander, hogy egész világ előtt munkálkodásom
tudva legyen! Hogyan tanultad volt tehát, Stolander, regenten az
abc-ét? Ihon a tábla.

STOLANDER
a.b.c.

(Sed male dicit)

BLICTRIUS
Nem úgy, nem, hanem a.b.c. Mondgyad tehát!

STOLANDER

(Iterum dicit abc male)

a.b.c.

290 **DROMULUS**
Uram, halgasd meg jól, hogy mondgya a Praeceptor!

BLICTRIUS
Így így mond ezeket, Stolander, a.b.c.!

STOLANDER *(Iterum male dicit)*
a.b.c.

BLICTRIUS
Ah fel fructer táj fel! et cetera et cetera! Probályuk még egyszer:
a.b.c.

295 **STOLANDER** *(Iterum male)*
a.b.c.

BLICTRIUS
Mindgyárt meg orvoslom én ezen hitván szokást.

(Hic capit os Stolandri)

Mondgyad most Stolander: a.b.c.

STOLANDER *(Iterum male)*
a.b.c.

285 tehát (regent)
289 abc [Értelem miatt jav.]

293 meg

BLICTRIUS

300

Ugyan ís mit tselekedgyem ezen számárral? Ha száját be fogom, az ís haszontalan. Probalok még egy mesterséget.

(Hic accipit forcipes et applicat ori)

No, mondgyad most abc!

STOLANDER

Áh, miért nem tanulék Ifiuságomban! Nem kínlodnám mostanában így!

BLICTRIUS

Mondgyad, a mínt parontsoltam a b c!

STOLANDER *(bene dicit)*

a b c.

BLICTRIUS

305

Igy, így, Stolander, most szeretem a bótúknek kimondását.

DROMULUS

Bar eddig ís így cselekedtél volna!

BLICTRIUS

Ezután ís ígyekezzel szájad járásít meg zabolazni! Ha ezt tselekszed, reménlem, hogy nagy örömmel es bótűletesen mehetz a balba.

STOLANDER

310

Praceptor, hát ha törtennék, hogy ha a régi szokásra vissza terend, ugyan ís mí tevő lészek akkor?

BLICTRIUS

Akkor ujonnan a harapo fogokat vettesd a szajadra, hogy ujjannan szájad vissza huzodgyek!

STOLANDER

Kőszönóm bótűs oktatasodot.

BLICTRIUS

315

Nem elég nekem a kőszönet, hanem ad meg, amit ígírtel! S. e mellet a discretíot ís el várom. Latode, kí hamar a Díaksagba okossá tettelek, masok sok ídókig kínzottak volna, s. meg ís...!

308 örömmel es bótűletesen
309 törtennek

314 kőszönet

STOLANDER

Igaz az. Ense remenlettem, hogy ily hamar bölts lehessen. Dromule, siess szaporan, hozd el a Zatskokot!

DROMULUS

Híven szolgálatodra!

STOLANDER

320 Rázd ki, olvassuk szaporán!

BLICTRIVS

Vagyon már itten tíz ezer.

STOLANDER

Ítten pedig nyoltz ezer.

DROMULUS

Tízenkét ezeret mar meg olvastam.

BLICTRIVS

325 Vessük össze ezeket! Tzifra meg tzifra nyoltz, tízenkettő es tíz harmintz. Meg vagyon már a summa egészen, Uram, Stolander.

STOLANDER

Díscretioba két ezer elég lészen?

BLICTRIVS

Köszönet iranta. Hogy tanulasodnak ohajtott partyára juthas, kivanom! Isten hozzád!

STOLANDER

Valoban sok penz.

DROMULUS

330 De több a bótsület. Már batron mehetz a Hertzeg asztalához. Valyon mít miveltél volna, ha tudomány nélkül ültettek volna asztalfőre? A számárt ordíttásáról meg ismérték valaha, tegedet tudatlanságodrol kí nevettek volna.

STOLANDER

335 Igazak valoban, a miket mondasz. Azokáért tsak nem sajnalom jól lehet nagy számu penzemet.

317 [Mintha szerepnév lenne a *Drom* kétszer aláhúzva.]

330 bótsület

SCENA SECUNDA

Stolander, Dromulus, Portius

DROMULUS

Már a böltseséget begyedbe szedted, de bezzeg hol a politia?

STOLANDER

De e meg szükségesbb a bálban valo díszes menetelre.

DROMULUS

340 Tanítsad meg tehát önnön magadot! De hol tanálunk alkalmas Praeceptort? Ha szemem nem hibáz, és üres arnyéktol nem hányattatik, erkezik nem mesze egy valaki, kinek járása, lépése s. egész teste a politiat fitogtattya.

STOLANDER

De valyon ide szándekozike?

DROMULUS

Nints különben, tsak Audentziadot várja.

STOLANDER

Batran s. minden kesedelem nélkül.

PORTIUS

345 Uri személlyedet, dítsőséges házadott pompás Méltosággal az Eg fényesíttye!

STOLANDER

Honnan, honnan ezen szerentsem, Portze?

PORTIUS

A szerentse ósztónózótt, hired vezetett, Meltoságod íde idezett.

STOLANDER

350 Portze, én mindenkor az okos es bölts politikus Embert szememnél nagyobra böltsültem, sőt az okosságra ásito Ifiakot is az esztelen véneknel meltoságosban acceptáltam. Meg mutattyák Tselekedetím, mellyek egész világ előtt Nevezetesek.

337 szükségesgebb
345 hazadott

349 [Az az utólag beszúrva.]

PORTIUS

Nem tsudálkozom en ezen, Stolander, mert hogy ha számár számarral tarsalkodni, okos okossal szokott meg egyezni.

STOLANDER

355 Tagadhatatlan. Tehát hogy téged tisztelni szerentsém vagyok, egészen örvendek! Ha pedig a politiara meg tanyitás, nagyobb órómmet es Zsíros fizetesemet várandhatod.

PORTIUS

360 Mit? Politiára? Tudni illik tegedet, a kí arra születettél? Halhatatlan dolog! Sót én ha politiának leg kissebb Tzikkelyét elérem, kí ugrom bőrómból.

STOLANDER

365 Portzie, tagadhatatlan. Másokís bizonyítottak, hogy a Politianak Mestere lehetnék, de azok mind régiek, mível az ústókúnkót akkor kopasz Tetónkón Tsomoba hordoztuk, azok meg avultak, a mostani világtól el temettettek. Ujjabb tehát politiara volna szükségem, mert különben ...te pedig Mestere vagy a dolognak, tudníllik egész tested abban kopott el.

PORTIUS

Bízonyoson. De ha Esztelentziádnak szolgalttyára lések, ingyen farátságomot...

STOLANDER

370 Távul legyen! Husz ezer forintok lesznek fizetesíd. A discretiot kegyességemre bizd!

PORTIUS

(Tetzik az ígíret!) Nagy, meg vallom, és sulyos a dolognak tárdgya, mínd azon által, reménlem, hogy hamar időre okos fejedet tanittasom által járja.

STOLANDER

Magam is mínden erómót tsak arra kormányzom.

SCENA TERTIA

Personae priores et Nonhabeo

PORTIUS
375 Hogy annal is szaporabban, Esztelentzias Stolander Ur, a politiát tulajdonodá tehesd, ne késsünk semmit!

STOLANDER
Síessünk, ne, a dolog tzellyára, mivel közelget a száraz pentek!

PORTIUS
Száraz péntek?

STOLANDER
Akkor a Hertzeg asztalánál kell meg jelennem.

PORTIUS
380 Hertzeg asztalánál? S talam balba hívattattál?

STOLANDER
Ugy, amint mondod.

PORTIUS
385 Örvendek rajta. Tehát minden böltseségemet kí kel ma tálalni. Meny-nyünk előbb hát, Stolánder, hogy egész világ előtt Tzógéres legyen munkalkodasom! Stolánder, hat mítsoda politiával étel, midón a fő rendek latogattak teged?

STOLANDER
Ah, Portzie, rítka latogattak engemet! És ha történt, Husvet táján complementet tettem nekik.

PORTIUS
Hogyan, mi képpen? Mutasd elő, foldozzuk, ha kívántatik.
(*Stolander facit reverentiam male*)

PORTIUS
Ugyan hol tanultad eztett?

STOLANDER
390 A régi idókben.

PORTIUS

Nem úgy, Stolander, nem, hanem úgy, amint én.

(Stolander iterum male)

PORTIUS

Vigyáz rá, mondám!

(Stolander iterum male)

PORTIUS

Ah, mít Tselekedgyem vele? Szorítsd őszve a labadot!

(Hic pedes dirigit, Stolander male facit reverentiam)

395 Ah tu, saper lott s. pítz, putz hunczfut vorum nitt etc etc! Probáld meg egyszer... Haszontalan! Ugyan is mít tselekedgyem már? Utolso Mesterségemhez kel nyulni, látom.

(Itten a sorofot elő hozza es mondgya)

Tartsad labaidot!

(Hic applicat Instrumentum et Stolander reverentiam bene facit)

Most már kedvem szerint mégyen a dolog! Stolander, hát a Hertzegnek mi keppen fogsz politiazni?

STOLANDER

400 Régenten harmas reverentiaival.

PORTIUS

Helyesen mondod. De hogyan, mi keppen? Add világ tudtára!

(Hic Stolander deposito prius instrumento, 3 reverentias facit, sed male)

Emar különös reverentia! Tehát ilyennel éltek a régiek?

STOLANDER

Így az Apám házánál.

PORTIUS

405 Tudniillik a Parisi Universitasba tanultatok volt. Stolander, nem ez a mostani világnak katzersága, a harmas reverentiát nem le fekúvéssel, hanem harmas, alazatos térd hajtással kívánnya.

391 hanem <vigyáz e>

398 [A sor felett a rendezői utasításban:] applicat <et>

STOLANDER

Mar eztet, Portie, kedves Praeceptor, bizd én ram, tapasztalni fogod tudományomat!

PORTIUS

410 Esztelentziadnak tetzése szerént. De, Uram, Stolander, kenyeremet taníttásom által keresem, más Meltóságokhoz is vagyom utam. Azokáért a meg ígirt Symbolát...

STOLANDER

Dromule!

DROMULUS

Kész szolgálatomat...!

STOLANDER

Szaporán a Praeceptort fizessúk! Hozd elő a Zatskokat!

(Hic numerant)

PORTIUS

415 Tíz ezeret mar kí olvastam.

STOLANDER

En az ótezeret.

DROMULUS

40 ezeret eppen most végzem.

PORTIUS

10 574. Jol vagyom. 2000 ezer a kötés szerént.

STOLANDER

Discretioba, Dromule, ezer elég lészen.

DROMULUS

420 Magam is ugy tartom.

PORTIUS

Esztelentziadnak bőv kezúségét halálomíg tisztelem.

STOLANDER

425 Kívánok magam is többeket ez után szolgálni. Títtulusomat homlokomra ki panyvasztad, Deakságomot tsudallya a világ, politiamot ohajtyak az Istenek. Aván egyedül hátra, hogy Urí Meltoságomat a bálba meg mutathassam.

DROMULUS

Uram, Stolander, egy Hertzegség halván fel magasztaltatasodot, kíván tiszteléssedre lenni.

STOLANDER

430 Ah, kivanatos Uraság! Im, a Hertzegek mar, Dromule! Jójjón szabadgyában. *Tsak* van, a kinek van! Vagyon bótsülletem! Mar a Hertzegek! Akít régenten a kőz rendek sem meltoztatták...

NONHABEO

Esztellentiáádnak dítsóségen őrvendek!

STOLANDER (*Hic facit 3 reverentias*)

Alyon tovább, Hertzeg Uram, had tsínállyam meg a harmadík reverentiatís! Ályon tovább kied, mondám, mert bizon meg kanyarítottm az orrát keresztül kiednek!

SCENA QUARTA

Dromulus, Stolander, Calepodius

STOLANDER

435 Szajam izere folynak míndenek. A bóltseség, a politia en bennem nem de túndóklenek? Sokat fizettem, meg vallom, de nem sajnalom, tsak hogy hasznát vehessem. Veszem is, reménlem, ha a Hertzeg Asztalánál szeme láttára míndenektől *ámoltatom*. Az még egyedül függőben tartya s. kétségesíti eszemet, ti. hogy talám a Hertzeg meg másolta Hertzegi kegyességét, mivel érkezik száraz péntek, es megís semmi admonítót...
440 Ha így történnék, valoban sajnálnám számtalan pénzemnek ki hányását, okosságom és Polítiam El titkoltatását. De a bizadalom rementelenségemet meg haladgya, mert nem volna illendő, hogy egy Hertzeg szavait meg hazutolya, annál is inkább, mivel meg hallotta okos fejemet

428 mar⟨r⟩

429 [A *Tsak* előtt a STOL szerepnevet töröltük.]

433 kanyarítottm ⟨ezzel a paltzával⟩

438 mindenebvil amoltatom [A másoló a szöveget félreértette.]

443 hogy ⟨ha⟩

445 Esztelentziás Tittulussal tündökölni. Azokaért várom a követett, mert azt hozta a politia magával. De ha ez utyat vesztené is, magam szemellyem szerint udvarlására a Hertzegnek holnapi napon meg jelenem.

DROMULUS

Uram, Stolánder, Esztelentziádnak Calepodius udvarolni kíván.

STOLANDER

450 Tudakozáde, Dromule, honnan es miokra nézve?

DROMULUS

Szándékát, akarattyát fel nem érem, te hozzád kívánkozik. Te ónnón szájabol ki tanulhatod velejét gyorsaságának.

STOLANDER

455 Drómule, tehát szaporán ótót hozzám! Oh, Egek, tudgyátok kívánságot, altallattátok habozo ügyemet! Mostohaságtokból tehat ugrándozatok, és ohajtásimnak markolatyát nyomjátok kezembe! Ne engedgyetek annyi izzadással és penzem folyadásával erdemlett bóltseségemet, politiámot füstbe menni. De erkezik, ha szemem nem hibáz, és pedig jó híreket mutogat vidám abrázattya. Reménlem szerentsés tárdgyát sohajtásimnak.

DROMULUS

460 Uram, Stolander, Calepodius a Hertzeg udvarlásodra...

CALLEPODIUS

Stolander, Esztelentziádnak a Hertzeg kesz szolgálattya...

STOLANDER

Parontsolatnak tartom leg kissebb szavaitis.

CALLEPODIUS

Holnapi nap akarja Uri Meltóságodot, szemellyedet házánl tisztelni es az adattatando bálban udvarolni.

STOLANDER

465 Honnan erdemlettem enagy kegyességét a Hertzegnek?

CALLEPODIUS

Azokaért kegyes akarattyát megne gatold! Mert különben...!

445 varom; [A mert t-je ráírva egy kiolvashatatlant betűre.]

453 ótót

STOLANDER

Imadom mély terd hajtással ő Felségenek kegyességét! Mindenekben,
amiket a Felség kíván, szolgálni kívánok.

CALLEPODIUS

Igy akarja, kivannya, porontsollya a Hertzeg. Isten hozzád!

STOLANDER

470 Callepodi, Kedves Barátom, egy szora!

CALLEPODIUS

Mond ki kesedelem nélkül, mert...!

STOLANDER

Callepodi, vallyon lészene Musika ő Hertzegségénél?

CALLEPODIUS

475 Stolander, megvallom, hogy soha ő Hertzegsége asztala Musika nélkül... de mostanában, mivel annyéra fel hágott bérek, mint a bagoly Eneklésnek, éppen nem lehet. Azokáért, aki Musikával akarja tanzoltatni fűleit, nyissa meg érszényét! Isten hozzád!

STOLANDER

480 Hála az Egeknek! Óróom es vigaság meg telé melyemet, mégyek es vigon mégyek már, megyek és vigabban mégyek, mert Musika nem léssen, mely ha lett volna, ugyan is ki vonszolt volna ki a bestelenség órvényeből? Tanzolni nem tudok, és illy rövid idő alatt valyon kitsoda az, aki...? Dromulé, készüllyünk, és a Hertzeg udvarlására teli marokkal siessünk! Meny szaporan, és ezer vert arannyakot készits elő, mert ottan, tudom, hogy a játékba fogjuk időnket tölteni!

DROMULUS

485 Stolander, jutte eszedbe, ki attunk mar száz ezer forintokot, s. egy fűllerid sints több? Mít tselekszel?

STOLANDER

Sies szaporan, Prodigus Páltol kerj ezer arannyakot nevemmel. Ihol a Contractus, mikor a bálból megjövök meg fordittandom néki. Siess, és en töllem kőszöntsed őtőt!

(Hic abit Dromulus)

490 Nyints nyuktom, mind szüntelen ohajtya szívem az holnapi bált. Dromule, vane valami a dologból?

474 berek

538

DROMULUS

Vagyon, Uram, Stolander, de úgy, ha a Ladia hegyén lévő jóságodot le kótód neki.

STOLANDER

Nem nagy a, Dromule. Nem banom, majdon eleget nyerek, meg adom pénzet, vizsgálom jóságomat.

DROMULUS

495

Hat ha a szerentse meg jatzodtad téged, es a kotzka vakkot vétt?

STOLANDER

Veszen oda, azon kívül is nem igen darek. Adhatza a pénzeket és indullyunk!

ACTUS TERTIUS

SCENA PRIMA

Nonhabeo, Callépodius, Syntapsius, Portius, Blictrius

CALLEPODIUS

500

Felséges Hertzeg, fel vírradt mar a nap, melyre kegyes porontsolatod a bált intézte, s. már feles Vendegeid udvarlásodra sietvén el érkeztek, kik mély térd hajtással kivannak udvarolni. Mít porontsolsz tehát?

NONHABEO

Hát Esztelentziás Stolander Ur?

CALLEPODIUS

El erkezik tsak hamar. Nem kétlem, mert mint az hirek fudogalnak, mindenek felett enapott ohajtotta.

NONHABEO

Ohajtotta?

CALLEPODIUS

505

Nints különben.

NONHABEO

Reménlem, nem lészen szaja izére!

496 azon(is)

500 hajtassál

502 mind

506 sza(i)jad [Értelem miatt jav.]

CALLEPODIUS

Hertzeg, hogyan tehat porontsolod a bálnak summáját?

NONHABEO

510 Már mindeneket a pohárnakoknak által adtam, és hogy Stolander Urnak bőjti eleség főzessék, porontsolta. Sies te, és első gondod a légyen, a vendégeket, kiket talám az hoszú koplaláss is taszított hozzám, szaporán...

(*Hic abít Callepodius*)

515 Ma, ha a szerentse szolgál, Stolander Urat mindenéből kí kanyarítottm. Ezt ugyan a kotzka mutatya meg, mely gyakran még az üres tarisnyát is ki emelí az Ember nyakából. Kedvemre, meg vallom, folynának minde- nek, ha a nagyra heázott Embert a kotzka előbbeni alaton sorsának meg ísmertetésére vezetné. De ihol a drága vendégek, kíknék szemllyekben egész kedvem tólt!

SYNTAPSIUS

Az, Egek, Hértzégédnek házát tetézett áldomasokkal harmatozzák!

PORTIUS

És határidnak termékenséget kétszereztessek!

BLICTRIUS

520 És Hertzegi Meltóságodnak fénye órókke tündókólyón! Irígyellyek az Istenek vírágzo famíliádnak hervadhatatlanságát!

NONHABEO

Magasztalom s. magasztalni fogom Excellentiatoknak szives ohajtásot! Gyarapítsa, órókósítse házamat, famíliámat Uraságtok szolgálatyara! Hat Stolander Ur ó Esztelentziája?

SYNTAPSIUS

525 Ó hívséges Felséged porontsolattyában mindenkor. Mostán talám egy nemely akadály hátraltatya dolgat, Utyát.

PORTIUS

Mind a jelek mutattyák, erkezik, mert nem mesze Pegazus szárnyaival gyeplőzött lovain lattatik repólni.

BLICTRIUS

Látom homlakan kí pányvázott Tittulussát, valósággal Stolander Ur.

509 éléseg
510 vendégeket (tegn)

513 Üres

540

NONHABEO
530 El jár ő maga utyában. Mínek előtte tehát érkezék, s. az idő hamarabb folyon, ha Excellenziatoknak tetzik, jatekokkal orvosullyuk!

SYNTAPSIUS
Felségednek kegyes porontsolattyát, ki lészen, akí megszegje?

NONHABEO
A Jatekok neve között melyik tehát tetzik Excellenziátoknak?

SYNTAPSIUS
535 A vosto a leg bősűsbb en előttem, mivel ez a biboros és barsonyos Palotákba is be tszuttatta magát.

PORTIUS
A trisakott én nagyra magasztalom, mivel ez által Irus tsak hamar Croesus lehatt.

BLICTRIUS
Engemet az asztalon jatzodozo Elefántok szamos szemei gyönyörköd-
tetnek.

NONHABEO
540 Hellyben hagyom Excellenziatoknak sententiáját, de a Portius kívánsá-
ga én nekem felettebb tetzik. Az allyon meg, kívánom!

SYNTAPSIUS
Porontsollyon felseged!

SCENA SECUNDA

(Personis prioribus accedit Callepodius, Stolander, Dromulus)

CALLEPODIUS
Felséges Hertzeg, el érkezett Stolander Ur, és tsak audentziádott
ohajtya.

NONHABEO
545 Siess, Callepodí, és hamar palotámra ő Esztelentziáját...!

CALLEPODIUS
Híven porontsolatodra!

SYNTAPSIUS

Felséges Hertzeg, hát már a Játékhoz foghatunke?

NONHABEO

Kétség kívül. Sőt Stoländer Urat is hogy az idő töltésére magát velünk mulassa, invitálni fogom.

(NB Stolander intrat et factis 3-bus reverentiis dicit)

STOLANDER

550 A Mindenható Istenek magasztallyák Hertzegi dítsóságodett!

NONHABEO

Ohajtott praesentiájába hogy Esztelentziadnak gyönyörködhetek, különös szerentsémnek allatom. De Stolander Ur, azon Nájmodi reverentiakot hol és mitsoda Akademiában...?

STOLANDER

Felséges Hertzeg, azokat en az Apám házánaal...

NONHABEO

555 Tudniillik meg bótsúlhetetlenek, mellyekhez a regi világ hasonlokot nem látott.

STOLANDER

Husz ezer forintokot fizettem azon Praeceptornak, aki engemet ezekre...

NONHABEO

Nem is ok nélkül bizonyára.

STOLANDER

560 Excelletziatokot is hogy tisztelhetem, órvendek.

SYNTAPSIUS

Magunkis kívánt szerentsenknek allíttyuk.

NONHABEO

Hát hogyan és honnan ma, Stolander Ur?

STOLANDER

Mar Karathnarol

NONHABEO

Valoba hoszu ut illy rövid idő alatt.

STOLANDER
565 Bizonyos az. De a szerentsétlenség, mely miatt meg most is dobog
szivem!

NONHABEO
Az Istenért, mi modon?

STOLANDER
Ah, Felséges Hertzeg az íszonyodás miatt tsak alig szolhatok!

NONHABEO
Hogyan, kerlek, Stolander, mi képpen?

STOLANDER
570 Mikor az almási hidon Pegasus szárnyán repülő lovaimot meg tsapattam
volna, az hídnak felső gerendái el farultt hintom alatt fel billentek, és
már már hintostol úgetek vala az Almási hidnak melységebe. De nem
tudom, mitsoda titkos árnyek alája vete hintomnak vallait, és ez vonsza
ki kész hálálombol, ez vezete visza bujdosásra indultt lelkemet.

NONHABEO
575 Fel pesdüle vérem magamnak is a rettenetes törtenetre! Stolánder,
valoban nagy hálákkal tartozol az Isteneknek, hogy tegedet e szörnyű
esettől... A melység egészen el boritott volna!

STOLANDER
Hogy ne, Felséges Hertzeg, mivel nyárnak ídején ezen melységbe a
verebek szoktak feredezni.

NONHABEO
580 Halhatatlan dolog! Tedd félre, Stolánder, kérlek, sűrű bánatidot,
felejtsd el véletlen vízszontagságidot, és e napot, mellyet vígságtokra
rendeltem, az óróim nemesíttye!

STOLANDER
E vígszaltt egyedül, Felséges Hertzeg, különben a félelemtől elnyelet-
tem volna.

NONHABEO
585 Tedd félre, mondam, a panaszokot, Stolander! Menyünk, és minek
előtte az ebéd készüllyön, jatekkal töltsük az údot!

STOLANDER

Ha szolgálatyara Hertzegségnek lehetek, ebben is rítka hívsége.
met...

NONHABEO

590 Syntapsi, Portie, Blictri, ha Excellentziátoknak tetszik, ihol Stolánder
Ur is buja elfelejtéséért mulatni fogja magát.

SYNTAPSIUS

Bolondság is volna az údót játék nélkül vesztegetni.

NONHABEO

Méltoztassék Excellentziátok!

(Hic sedent)

A trisákot, mivel ez sokaknak fel borsollya az orrát, kedvem szerint
volna. Tetszike Stolander Urnak?

STOLANDER

595 Én oda haza is tsak azzal töltöm az údót.

NONHABEO *(Hic ponit pecuniam ad mensam)*

Ihol az arany.

(Hic distribuit folia)

SYNTAPSIUS

Páss.

PORTIUS

Páss.

STOLANDER

En tészek husz Arannyat.

NONHABEO

600 Jol vagyon... Én új reménség fejébe tészek ötven arannyat.

STOLANDER

Nem sok az. Hol vagy, Dromulé?

DROMULUS

Porontsollyon, Esztelentziád!

593 [A trisákot szóban az *ot* utólag beszúrva.]

STOLANDER

Adhatza a zatskomot! Felséges Hertzeg, ihol az ötven arany. Én hozzá adok meg szaz Aranyakot.

NONHABEO

605

Bátron, Stolánder Ur, en is meg tartom a kassát!

STOLANDER

Méltoztassék, Felséged, a harmadik kártyát is...!

NONHABEO

Meg vagyon.

STOLANDER

Mível a kártya neveli reménségemet, fhol ujonnan husz Arany.

NONHABEO

610

Énis bé tészem azokat, s. azok felett tészek még három százat, Stolander.

STOLANDER

Felséges Hertzeg, Stolander nem retten meg a maga árnyekatul. Latott Stolander több varjat is az ágon. Megadom én az harom száz Arannya-kott, és efelett Negyszázra provocalom Hertzegségedet.

NONHABEO

615

Kívánságodott ebben is bé tóltóm, Stolander. Mostan nezzúk meg a kartyakot, és kit illetnek az Arannyak, annak szolgáltassanak kezeihez!

SYNTAPSIUS

Jobbak az ó Hertzegsége kártyái, se hogy a Stolander Uré.

PORTIUS

Ugy vagyon.

NONHABEO

Én tehát kezemhez vészem anyereséget.

STOLANDER

620

Ugy legyen, magam is akarom! Dromule! Engedelmeből Hertzegségednek egy kevés beszédem a szolgammal...

(Hic exit et dicit servo)

DROMULUS

Mí lehet szándékod, Uram?

STOLANDER

Ki fogyék már, Dromulé, az Aranyakból, sies szaporan, Prodigus Páltol
kérj költsön két ezer Arannyakat!

DROMULUS

625 Uram, jute eszedbe, hogy ha tsak Jozságodot lenem kótód neki, ó nem
néz Esztelentziás Tittulusodra?

STOLANDER

Menny el szaporán, és inkább minden jozságomot ad által néki! Adgyon
kesedelem nélkül, hogy illy gyalázatba a Hertzeg előtt ne maradgyak!
Talám megfordul a szerentse, és amit elvesztettem Usurájával viszá
fordítya nékem? Siess tehát, es tisztellyed őtöt!

(Dromulus hic abit, Stolander redit et sedet)

NONHABEO

630 Stolánder Ur, tetzik e továbbra folytatni a játékot?

STOLANDER

Az a szándékom.

BLICTRIVS

Nem is volna illendő oly hamar félbe hadni.

NONHABEO

Én osztom ujonnan a Kártyákat. Ihol az arany.

PORTIVS

Páss.

SYNTAPSIVS

635 Páss.

STOLANDER

Hertzeg, imé én ötven Aránnnyakat tészek.

NONHABEO

Magam ís meg tartom azokat.

STOLANDER

Szülte kívánságom, Dromulé?

DROMULUS

Ugy vagyon.

623 két (száz) ezer [Föleírással jav.]

628 Usu(1)rájaval

STOLANDER
640 Meg telék mellyem!

NONHABEO
És azok felett ötszáz Aranyakat tészek a Kassába.

STOLANDER
Értem en a vesztegetést, énis tészek annyit. S. efelett ött százra
provocálom a Hertzeget.

NONHABEO
Stolánder, ne fély, mert én a dolgot meg nem másolom!

STOLANDER
645 Osztodgyék a kártya! Syntapsi, Portie, most kezemben tartom a
nyereséget! Hertzeg, tészek ötszáz Aranyat.

NONHABEO
A mint tetzik. Énis azoknak a mássát tészem és őt szazzal ujonnan
nagyobitom, hogy Croesusbol Irus légyen.

STOLANDER
650 Több is veszett Buda alatt! Nem sok őt száz, énis meg tartom azokat.
A karyát fordítyuk fel, és a szerentsét tekentyúk meg!

SYNTAPSIUS
Jobb ő Hertzgségeé, plus is egyszersmind.

BLICTRIUS
Nints különben.

NONHABEO
Callepodi, íhon a nyereség, erre ügyes gondod légyen!

STOLANDER
655 Dromule! Felséges Hertzgsége kegyességéből a szolgálammal ígen titkos
dolgomot akarom közleni.

(Hic surgit et dicit servo)

Dromule, már mindenemből ki fogytam. Mit Tselekedgyem? Vallyon
gondolode hogy lehessen interesre ezer aranyat tanalni?

642 veszegetést
645 kezemben

651 Jobbó Hertzgségée

DROMULUS

660 Uram, mit gondolsz, kérlek, honnan fizeted meg az Interest? Nínts már annyé jóságod a hova a talpadot tehesd; egyedül a Mariko dombja, de azért mit adnak? Uram, mennyünk haza, job lesz!

STOLANDER

Haza mennyünk a Hertzeg hire nélkül? Nem azt hozza magával a Politia. Hat elsem boltsuzom tőle?

DROMULUS

De hogy mégy pénz nélkül a Jatekba? Uram, nem jo anagy Urakkal egy tából Tseresznyét enni.

STOLANDER

665 Nem hogy Tseresznyét, sőt még kaposzta levet sem ettem. Bár tsak azt ad vala, Dromulé, hogy azzal üres gyomromot meg elegitettem volna! Bálba jöttem, s. hát koplalással mégyek haza.

DROMULUS

Mit tehetz, Uram, ha így hozta az údó? Ne meny vissza, kérlek, ne költs nagyobb gyalazatot es bestelenséget fejedre!

STOLANDER

670 Nem banom, Dromule, szökjünk el! De hogy ejtsem híres fejemet ily nagy gyalázatba?

DROMULUS

Gyalázat vagy nem gyalázat, vissza ne mennyünk! Elég nagy szerentse az, ha kezek közül kí szabadulhatunk!

STOLANDER

Nem bánom, hát mennyünk el, Dromulé!

NONHABEO

675 Callepodí, hát hol Stolander Ur?

CALLEPODIUS

Felséges Hertzeg, el szókótt, el hagyott, el mentt.

NONHABEO

Ebéd és boltsuzás nélkül? Nem hitethetem el magammal, hogy oly nagy Politikus Ember azt tselekedte volna.

665 leve<le>t
667 koplalassál

670 szökjünk el

CALLEPODIUS

Valósággal el ment, Felséges Hertzeg. Ezen szemeimmel láttam.

NONHABEO

680

Hát miért nem tartoztatád őtöt?

CALLEPODIUS

Én kegyesebben ő vele nem bánhattam, de...

NONHABEO

Valyon mi okra nézve?

CALLEPODIUS

Csuda, ha a pénze nem fogyott el. Szegyenletle üres kézzel viszá fordulni.

NONHABEO

685

Az nem lehetetlen. Sajnálom, hogy a Polítiáért többet nem fizetett, ebédet ő erette készítettem. S. hol a vendég? El mént, hír nélkül ment. Üres hassal ment, bestelenül ment.

SCENA TERTIA

Stolánder et Uxor ejus

UXOR

Ki ki házambol, Istentelen! Soha itten maradásod nem lészen!

(NB Uxor aliquott Ictus Stolandro infligit)

STOLANDER

690

Jaj! Jaj! Jaj! Bezzeg fizetem a bálnak az arrát már! Feleségem sem akar házamhoz bé fogadni, mint tsak azt hánnya ortza szegyenemre, ha el tékozlottad szamtalan kintsedet, ha el vesztegletted míndenedet, ki házambol, mert itten maradásod nem lészen! Látatok magatok, mikeppen ki rudala. Én ígazan meg jaram! Bartsak egyszer lakom vala jól a balba! De o íszonyuság, onnan is korrogo gyomorrál és pedig Czufosan jöttem visza! Ugyan is mi tévő lészek már ezentul? Minden jországim, földeim, Contractus alá vetettem, s. már a Creditorok el foglalták. Valyon hogy térnek azok visza kezemhez? Segítsen most a Tittulus, Tudomány, Politia! Koldulni kezdenék, de illy Nagy bóls Meltoságu Politikus Embert nem illet, mert ugyan is ugye, hogy ha Stolánder Úr bé térne hozzátok, ki nevetnétek őtöt? Mitevő legyek tehat? Fel nem erem. Mítsoda mesterséggel kezdgyek az elet maghoz? Szántanéek s.

695

700

686 mént (és)

689 balnak

vetnek, de se lovam, se földem. Vargalkodnam, de nem szoktak fogaim
a kényes ételhez. Lakatosághoz kezdenek, de gyenge a Tenerem. Mihez
fogjak tehát? Valóban nem tudok magamnak tanácsot adni? Futásfalvá-
705 ra Kantornak hívának, de oda nem méreszlek menni, Mert ha Karatson
Napjan deprofundist eneklek, bizonyoson éb rudon ki rudalnak a
Kántorságból. Pető falvara Bironak invitálanak, de talám oda sem
megyek, mert már öreg lévén, hogy győzőm a gyaloglast Domokos
falvara? Lovat pedig nem akarnak adni. Azokáért mind akettőről le
710 teszem szándékomot. De ismet a forog előttem, hogy ha se íde, se oda
nem mégyek, se mestersegre nem állok, fel kopik az állom. Mit
tselekedgyem tehát? En gondolék egyet, ha magatok is jovasollyátok.
Azt gondolom, hogy ki arendalom Futás Falvi Száraz patakot és abban
Nevezetes halászatokat teven, benneteket a következő bójton fris
715 vizával el tartlak, de úgy, hogy ha előre le teszitek a fogattatando
vízáknak az árrát. Nem kerek sokat, hanem minden fontért három
forintot. Kőnyőrüllyetek szegény Stolander Uron, hogy leg alább a
Ladhía hegyén valo jóságát válthassa vissza! Hanem kőnyőrültók,
valóban rendre járlok benneteket és rajtatok elődni fogok. Ha szerette-
720 tek szerentsés ügyemben, szeressetek koldusságomban is!

Finis

Laus Honor Gloria Deo Optimo et Beatae Virgini Mariae

Errata corrige!

A MŰ ADATAI

A dráma kézírata: *Lib. Schol. Canta* 78a–82b. A komédiát először *Hassák* említette (109.). Hosszú címet adott a darabnak: Stolánder gazdag paraszt ember Dromulus szolgájával Nonhabeo herczeg báljára meghívatik és ottan viselt dolguk. *Kovács Bernardon* (33–35.) csak Stolander címen szerepelteti, közli az *Argumentumot*, a szerepeket, s igen röviden ismerteti a cselekményt. *Bayer 1897a* II. 399. a ferences drámák sorában említi meg, *Szombathy* megjelöli a darab forrását is. *Kilián 1979b* a hosszú kallódás után újonnan előkerült drámagyűjteményt ismertette szól a komédiáról is. Ugyanó még másik két tanulmányában, illetőleg szövegkiadásában elemzi a drámát, s feltárja annak lehetséges forrásait (*Kilián 1979a; 1981*).

SZERZŐ, SZÍNRE VIVÓ

A molière-i jegyeket magán viselő kantai komédia adaptálását valószínűleg, színre vitelét biztosan Miklósi Ambrus végezte. Szerényen így utal munkájára: „Actio a ... Ambrosio Miklosi ... scenam data.” Az átvétel mértékét nem ismerjük, mert a komédia közvetlen forrását nem sikerült megtalálni.

Miklósi Ambrus 1744-ben Csíktapolcán született. A rendbe tizenkilenc éves korában lépett. Egy évi noviciátus után, 1764-től filozófiát az aradi rendházban két esztendeig tanult, s ez után végezte el teológiai tanulmányait, Eperjesen (*Inventarium Nyirbatoriense anno 1749.* 466.). Az 1772–73-as tanévtől két esztendőn át a kantai iskola magisztere volt. 1774. február 6-án a Stolander a bálban (12. sz.) és ugyanezen év május 29-én a Stolander proccator és négy mester emberek a diétán című (14. sz.) komédiát vitte színre. Lugoson morálist, majd Lócsén és Nagybányán teológiát tanított. Ezt követőleg az egyházjog tanára volt Eperjesen, ahonnan a minoriták aradi templomába került lelkésznek. Innen Szabolcs megyébe, valószínűleg Kisvárdára, Szügyéni József családjához ment házikáplánnak. 1792-től 1796-ig a nyírbátori konvent noviciusmestere volt, majd Nagybányán választották meg házfőnöknek, s ez után ugyanezt a feladatkört látta el a kantai rendházban. Innen Nagybányára helyezték, öreg korában a bisztricei házba költözött. Itt halt meg hatvanöt éves korában, 1809. március 11-én (*Inventarium Nyirbatoriense anno 1749.* 773–775.; *Monay 1953b* 77–78.; *Hassák* 78.).

Teológiai irodalommal is foglalkozott. Fokozatot Seraphinus Bossányi Sermones catechetici missionariorum... (Agriae, 1764) című könyvével nyert 1766-ban. Tíz évvel később az ő előnklete alatt szerzett fokozatot két fiatalabb rendtársa Kolozsvárott (Cruentum Christi sacrificium in cruento missae sacrificio explicatum, seu praxis devote missam celebrandi ... Galcii 1689 denuo ... extradatum Eperissini 1776.) Liber Gradualis. Conv. Nagy Banyaiensis. Praeses: Miklósi. Graduat: Kiss Raymundus, Felix Hilarius etc. Claudipoli. 1777-ben Assertationes ex universa philosophia című műve Lócsén jelent meg (*Komjáthy Miklósné* 322.).

FORRÁS

Gragger 1909. felsorolja azokat a bohózatokat, amelyeknek cselekménye Molière valamelyik komédiájára vezethető vissza. Ezt a darabot azonban nem ismeri. *Alszeghy 1910.* megállapítja, hogy forrása Molière Úrhatnám polgára. *Szombathy* is egyetért azzal, hogy ez a darab a magyar Fennhéjázó egyik változata.

Kétségtelen, hogy Miklósi Ambrus bizonyos cselekményelemeket kölcsönzött a francia vígjáték-írótól. Jourdaint egy mímelt török szertartáson Coville, Cleonte inasa török „mamamusziva” avatja, s elhíveti vele, hogy a legelőkelőbb törökök közé emelkedett. A kantai darabban Dromulusnak, a minden hájjal megkent ravasz inasnak a felkérésére egy garabonciás diák, Syntapsius az „esztelentziás titlussal tőzgrezi fel” Stolandert. Jourdaint a Filozófiatanár oktatja a helyes artikulációra, Miklósi darabjában viszont egy másik szélhámos, Blictrius a deák nyelvre tanítja Stolandert úgy, hogy közben a hangképzést is gyakoroltatja. A Tánctanárral az úrhatnám polgárral a tiszteletadás különféle módozatait sajátíttatja el, s arra tanítja, hogyan kell „három bókkal feléje szökellve” köszönteni a grófnót. Ugyanígy Stolandernek egy széltoló, Portius, tárja fel a „helyes polititát”, azaz a társasági viselkedés különböző formáit és a hármas tiszteletadást.

Kétségtelen tehát, hogy Miklósi és Molière komédiáinak egyes cselekményelemei azonosak. Mégsem valószínű, hogy Miklósi közvetlenül ismerte a Le bourgeois gentilhomme-ot, pedig Molière vígjátékainak több motívumát megtaláljuk a kantai színpadon. Például Jantso Ferenc bohózatában, amelyet néhány hónappal később adtak elő ugyanitt (13. sz.), a Scapin furfangjainak témamotívumai fedezhetők fel. A most közölt komédia témáját bizonyos mértékben folytatva Miklósi Ambrus 1774. május 29-én ugyanitt bemutatta a Stolander proccator és négy mester emberek a diétán (14. sz.) című bohózatot. 1775. február 23-án Jantso vitt színre egy darabot, amely szerint a Nonhabeótól kismimmizett, végül a hamis prókátorságon meggazdagodott Stolander már maga rendez bált (15. sz.). 1774. február 6-a és 1775. február 23-a között tehát Jantso és Miklósi cselekménymozzanatokban és személyekben egymásba kapcsolódó vígjátékot vitt színre. Ez akár drámatetralógiának, de kiemelve ebből a Zsákosi furfangjait (13. sz.), trilógiának is felfogható. Ha az adaptátorokat és az egymáshoz közel eső előadási időpontokat nem ismernénk, akkor is feltételezhetnénk, hogy ebben az időben Kantában valamilyen drámaíróműhely létezett.

A Kincses Násóra emlékeztető darabok más iskolákban is színr kerültek ez idő tájban. 1769-ben az egri jezsuita iskola diákjai adták elő A' fen-héjázó és a' maga sorsával meg nem elégedő embernek bolondsága című komédiát. Ez elkerülhetett máshová is. 1780-ban Szabó József lemásolta. Gyulafehérvárott őriznek egy Fennhéjázó-variánst, amely 1773 előtt keletkezett. A Szabó József-féle másolat és a gyulafehérvári variáns között van szövegkapcsolat. Miklósi Ambrus darabjának a szövege azonban egyik Fennhéjázó szövegével sem azonos. A gyulafehérvári és a Szabó József másolta Fennhéjázó szöveg Gragger szerint az első Le bourgeois gentilhomme-adaptációnk. Egy másik rokon tárgyú dráma, Gubernáth Antal Nagyráhéjázó Ordas Demetere, sem szolgált Miklósinak forrásul. A kantai minorita adaptátor így csak a gyulafehérvári variáns alapján dolgozhatott, vagy egy általunk nem ismert Úrhatnám polgár-változatból, s azt vagy azokat alkotó módon teljesen újjá teremtette, a háromszéki kisközség levegőjével megtöltötte, azaz megírta a kantai úrhatnám polgárt, Stolandert. Erről a kantai környezetről árulkodik mind a négy Molière-től kölcsönzött tárgyú, fentebb említett komédia.

ELŐADÁS

A színr vitel ideje a címlapon közölt adatból ismeretes: 1774. február 6. „Exurge”, azaz farsang utolsó előtti vasárnapján kerítettek sort az előadásra. Minthogy Miklósi Ambrus ebben az esztendőben a poéták és a rétorok magisztere volt, valószínű, hogy e két osztály színjátszásra alkalmas tanulói szerepeltek benne. A szereplők nevét nem ismerjük.

A komédiát egyébként igen kevés díszlettel elő lehetett adni. Az első két actus Stolander házában, a harmadik első két jelenete Nonhabeo „palotájában”, az utolsó jelenet pedig a pórul járt, kártyán minden pénzét, vagyonát elvesztő Stolander háza előtt játszódik. Mindössze hét szereplő lépett fel a drámában, semmi nyoma nincs annak, hogy a szereplők számát néma szerepekkel, statiszták beállításával szaporították volna.

Éneklésre szánt, verses prologus vagy epilogus nincs a drámában. Egyetlen rendezői utasítás sem jelzi, a szövegből sem következtethetünk arra, hogy ének- vagy zenei betét elhangzott volna. Miklósi a bizonyára nagyon szegényes tárgyi feltételekkel rendelkező kantai színpadhoz alkalmazta darabját.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A drámát ugyanaz a kéz másolta a kolligátumba, mint a Zsákosi furfangjai és a két vén Zsugori című (13. sz.) komédiát. Ezeken kívül ugyanarra a személyre minden bizonnyal még hat dráma bemásolását bízták, aki lelkiismeretesen teljesítette is kötelességét. A vékony szálú írás tintája meglehetősen elhalványodott, ezért helyenként nehezen olvasható. A másoló rövidítéseket alig alkalmaz, hosszú mássalhangzót sem rövidít. Néhány kis- és nagybetű között (C-c, K-k, N-n, T-t, U-u, Z-z) nem lehet különbséget tenni. Az I és i-re tett rövid vagy hosszú ékezetet sem lehet minden esetben megkülönböztetni. Hosszú ékezetet akkor tettünk az i-re, ha az egészen bizonyosan annak látszik.

NYELVI ÉS TÁRGYI MAGYARÁZATOK

Beszélő szerepnevek: Nonhabeo: semmim sincs, Callepodius: kerges lábú (?), Stolander: ügyetlen, fajankó (?), Dromulus: lassan futó (?), Syntapsius: a syntaxista egy játékosan továbbképzett változata, Blictrius: nem tudjuk értelmezni, Portius: osztályrészes.

17 *Bárol* — bála jelentésben. A cserzésre váró bőrök összekötött csomagja.

19 *farao Nemzetsége* — cigányok

21 *Szentiras emlekezik* — Baal föníciai istenségre céloz

30 *kondor* — göndör

31 *Numísmánal* — pénznél

44 *polítaiat* — társaságban való viselkedést

86 *expressus* — gyorsfutár

- 111 *szaraz Pentekre* — valószínűleg nagybőjt első péntekje. Székelyföldön a hamvazó szerdát hívják száraz szerdának.
- 183 *Esztelentziás* — excellenciás helyett
- 189 *Korsomaníder, her Stolander* — német nyelvtudást fitogtató zagyvalékszöveg.
- 196 *Tzögert* — cégért
- 211 *tzifra* — nulla
- 212 *Decennálissal* — tízévenkéntivel. Syntapsius ezt is tudása fitogtatása végett mondja.
- 219 *Simbolát* — pénz
- 252 *Karathnai Universitásban* — Karatna kisközség Kézdivásárhelytől néhány kilométerre (Vö. még: 563).
- 269 *praetendálok* — kérek
- 293 *Ah fel fructer táj fel et cetera et cetera* — verfluchter Teufel — átkozott ördög
- 315 *díscretiot* — jutalom, borralaló, a titokban tartás díja fejében
- 343 *Audentziadot* — fogadásodat
- 358 *Halhatailan* — értsd: hallatlan (Vö. még 580. sor).
- 394 *saper lott* — helyesen: sackerlot. Német káromkodás; *pitz, putz* — zagyvalék szöveg; *hunczfut* — hundsfoot, bitang, ravasz jelentésben; *vorum nitt* — warum nicht, miért nem?
- 397 sor fölötti rendezői utasításban *soro fot* — srófot, prést
- 405 *katzersága* — illeme
- 486 *Prodigus* — tékozló
- 491 *Ladia* — Kanta környéki hegy neve lehet. (Lásd még a 718. sort!)
- 494 *víszágotom* — visszaszerzem
- 496 *darek* — derék
- 515 *nagyra heázott* — felfuvalkodott
- 534 *vosto* — ismeretlen kártyajáték
- 536 *trisák* — kártyajáték, amelynek lényege, hogy egy-egy játékos 3-3 lapot kapott, s akinek a legtöbb a pontszáma, az viszi a bankot.
- 538 *az asztalon jatzodozo Elefántok szamos szemei gyönyörkódtetnek* — ismeretlen játékféleség
- 570 *almási hidon* — Almás kisközség Kézdivásárhelytől északkeletre
- 571 *el farultt* — félrecsúszott
- 628 *Usurájaval* — uzsorakamatjával
- 659 *Mariko dombja* — Kanta környéki domb lehetett
- 696 *Creditorok* — hitelezők
- 703 *kényes ételhez* — a cipész a cipőkészítés egyik munkafázisában a bőrt fogaival tartja, két kezével pedig dolgozik
- 704 *Futásfalva* — Kantától északnyugatra fekvő kisközség. (Lásd még a 713. sort!)
- 706 *deprofundist* — halottak napján és gyász alkalmával énekelt 129. zsoltár kezdőszavai
- 707 *Pető falva* — Kézdivásárhelytől délkeletre fekvő község
- 708–709 *Domokos falva* — Petőfalvához közel eső község lehetett, s a két községnek valószínűleg egy bírója volt, s annak alkalmanként gyalog kellett oda átjárnia
- 713 *Száraz patakot* — Kantától északra fekvő, azonos nevű község patakja

13.

ZSÁKOSI FURFANGJAI ÉS A KÉT VÉN ZSUGORI

Rendező: JANTSO FERENC (Kanta, 1774. május 12.)

Actio Scenica Hungarico Idiomate producta

Per Illustrissimam, Spectabilem, Praenobilem, Nobilem, Ingenuámque
Mediae et Supremae Grammatices Classium Juventutem Moderatore
Reverendissimo Patre Francisco Jantsó Anno 1774 Die 12 Mensis Maji:
5 exhibens avaritiae speculum de duobus avaris senibus.

A játéknak Summája vagyis állapotja

Náso kintses Todornak, meg rőgzött, fősvény Óreg Embernek
nagyobbik szűlőtte, Amantius Urfi magához hasonló Ifiúval, Tornynos
Pálnak Pikárdus nevű fiával, miglen Attya külső országon kénts után
10 faradozna, a háznál mindent el vesztegetet, sőt mind magát, mint pedig
pajtás Társát torkig adosságban verte. Azért meg sajdítván Attyanak
haza jövetelét félelemtől viseltetvén, Zsákosi, furcsa eszű szolganak
mesterségéhez folyamodnak, kí is mind az adosságot önnön Atyoknak
erszényéből meg fizetí, mind a maga ellen dörgőlődő fősvény Urat,
15 Náso Kintses Todort bőrig meg trefálja. Keresd ezen dolog történetét
pusztai veszett Kőnyvének ki szakadott oooo Reszének nem találom
Tzikelíben ooo Ita Poesis.

A JÁTÉKBAN FORGO SZEMÉLLYEK

NÁSO KINTSES Todor Ur, fősvény öreg Ember	Kiss Antal
AMANTIUS urfi, Násonak fia	Báró Apor Péter
Ennek szolgálja, ZSÁKOSI	Mike Ferentz
KÉT FŐ HADI VEZÉREK	Csoma József es
	Raduly Mihály
TORNYOS PÁLL	Osváth János
PIKARDUS, Ennek fia	Kiss Lukáts
Ennek szolgálja, BOTOSI	Fejér András
ISKOLA MESTER	Miller Josef

Ezeket követik a Tanítványok, Katonák, két Botos Legény s. a többi

16 Kőnyvé<be>nek; Reszé<be>nek [Ráírással
jav.]

PROLOGUS

20 Meltóságos, nemes, Uri személyteket
Tisztellyúk s. hálállyuk jelenléteteket,
Nem fogjuk serteni bizony neveteket,
Ha nem ebreszteni tí víg szíveteket.

Játékunknak tárgya a fősvenség lészen.
Hogy fősvény sokat kóltt, és kevés bért vészen.
25 Erről bizonytságot fősvény Násó teszen,
Kíben Játékunknak tükőre van készen.

Ebben meg mutattyuk, menyít gondolkodik,
Fősvény elméjében, menyít tusakodik,
Fut s. fárad, nem nyukszik, busul és aggodik,
Jo falattol szája rítkán zsirosodik.

30 Ez amit gyakorta ó nagy faratsággal
Őszve szerez hoszas nyughatatlansággal,
Abbol mások őtőt színes barátsággal
Hamar ki pusztíttják kevész ravaszsággal.

35 Mert a fősvény arra gyakorta fog menni,
Hogy néki tékozló fia szokott lenni,
A ki gyűjtött kíntsét el tudgya költeni;
Erről Násó fia ma példát fog tenni.

40 Azért Játékunknak a míg vetünk véget,
Kívánunk mindentől szokott csendességet,
Senkítől nem várunk esztán fősvénységet,
Ha nem nyájas, jeles, példás szívességet.

Azt is meg kívánnyuk, senki ne irullyon,
Actionkat halván színe ne pirullyon,
Ha nem végig várván azután indullyon,
45 Ha eddíg fősvény volt, abbol ki tisztullyon.

Ezeket példázza Násó soványsága,
Mit fizete néki gondolatlansága,
Zsákban buvásának nagy ostobasága.
Ki jelenti nyilván szolga álnaksága.

19 [A *jelenléteteket* szóban a második *te* szótag
utólag beszúrva.]

30 ami(n)t

Végre meg kívánnjuk munkánk csekélysége,
 Noha légyen csupán elménknek költése,
 Ne hogy bal itilet ennek fizetése,
 Sőt legyen mostani Világnak intése!

Amen.

ELSŐ VEGEZÉS

ELSŐ KI MENETEL

Amantius, Pikárdus, Botosi

AMANTIUS

55 Áh, éppen most tudál el szunyodni, zurzavar, zápor, fergetég szélvész-
 nek Istene, Aeolus, hogy a vizeken, melyeken sietett Atyám, nem
 tudtad uttyát meg gátolni, vagy az erdőkön, villámlásokkal, dörgésekkel
 meg rettenteni? Oh, veszet szelek, veszett vizek, veszett hegyek, veszett
 völgyek! Hogy nem tudtátok Apám sietségét meg alíttani?

BOTOSI

60 Ne nyujtsd oly hoszan, Amanti Urfi, Imádságodott, ki jöttek már
 mindenútt a Templomból, és Atyád is szerentsésen haza érkezett!

AMANTIUS

65 Veszett kószvény! Hogy nem rágtad keze, lába veléjét? Had nyomta
 volna vagy 3. holnapig az ágy fenekét. Jaj! jaj! mind az Agarak a nyulat,
 ma minden szerentsétlenség körül fogott, minden átok ram szállott! Jaj!
 jaj! oda vagyok mind az murok! Ha meg sajdittya Apám, hogy
 mindeneket pazirlottam, s magamot véle edgyútt adosságba vertem!
 Jaj! El kel veszni nyavalyás fejemnek!

PIKARDUS

70 Nem tudom ki busulna, ha ugy járt volna minden? Igy kelle a zörgőlődő,
 Morgolodo, dörgőlődő, vén fa tarisnyát rá szedni! Eddíg Urfi állapotot
 számba sem tévé, tangyér nyalok Inspectorának, seprés, buza
 szemlés, tollu tépés, hammu merés Praefektussának, Záp tójás, romlott
 fazék, rongyos fedő, rosdás vasnyárs Notáriussának, szárnya szegett
 ludak, sánta Tsúrkék, kószvényes pujkafiak, golyvás Retzek Kommen-
 dánssának, Matskák, Komondorok harmintzadossának és több ilyen
 színű hivatalok végbe vitelére orderezett.

62 volna (hát)

BOTOSI

75

Megvallom, hires kampérozásra a Putzik mellett.

PIKARDUS

De örömben kötelességemet is majd el felejttem! A vigasságnak Isten Aszszonyai tetézet aldomásokot áraszanak rád, Amanti pajtás, lelkemnek öröme, szívemnek fele!

AMANTIUS

Jaj! Jaj! Mególnek az Átkozottak, jaj! Mihez fogjak?

PIKARDUS

80

Ne tettesd magadot, Pajtás! Utálok en az ilyen lant pengetést. Nem jaj, jaj a mi notánk, hanem dinom dánom, tántzom járom, töltsd, nem bánom, jobban járom! Ez, ha jól emlékezem, a mi notánk.

AMANTIUS

Jaj! Jaj! Ne epeszd szívemet! Én is bolond gombát ettem, de váltíg bánom, holtig szánom. Jaj! Jaj!

PIKARDUS

85

Maga már megmondám, ne tettesd magadot, ne fud tovább ezt a baglyok úvöltését!

AMANTIUS

Mind haszontalan mind karoban valo beszéd ez, heába batorítasz. Jaj, megeszen a baj!

PIKARDUS

90

Amanti pajtás, semmi bajod ma nem lehet. Im, lássad patronomot! Engem Apám a karo hasogatokhoz meg tennap rendelt, hogy az ejjet is itt töltssem. Énis nem sokat szemetezék, talpkerekemet legottan megoldám, és Atyai parípaimit fel gyeplőzvén, uri modon, szép könnyen magam alkalmatosságával már utban vagyok. De meszébb nem is megyek, hanem a kappanyok Tzobokjából, Pujkák oldalából, Sodoros Csontokból majd más karokot hasogatunk. Fel is verjük.

95

AMANTIUS

Jaj! Jaj! Csak a verésről szollasz es hasogatásrol. Jaj! Ma, Pikárde pajtás, hogy vernek, hogy hasogatnak, jaj! A páltzáktól, jaj, a korbátsoktól már most képzem!

83 ne <beszély>

91 [A *talp* szó beszúrva.]

92 gyeplőzvé<m>n [A *v* utólag beszúrva.]

BOTOSI

100 Jaj! Jaj! Repedgy meg föld, hadd rejtezzem el! De ti ugyan, Urfiak, meg nem maradtok. Utannad, Amanti, a Porkal labat Atyád az erdőkre küldötte lantzokkal, maga pedig minden szegeletekben keres, mozgattya a korbáts farkát, tsávába készített. Téged pedig, Pikárde, a város szolgái akarnak köszönteni, s a setét palotára vendégségre késérni.

PIKARDUS

105 Botosi, meg pók a magva, ha uraddal egy tából cseresznyét észel! De még velem tréfálsz, s. engem ijesztes?

BOTOSI

Uram, nem tréfállok, lodíng gyanánt egy nehány vonitást vetett Apád a nyakamba. Mint az erdei kamnak, ugy hobbzik haragjában a szája. Kerlek, kerüld fene kezeit! Ha szavamnak hitelt nem adsz, jer tapasztd hátamot, meg isméred Atyádnak holyagos petsétyet a vallaim között.

PIKARDUS

110 Mondasz valamit, nem faradt, nem fősvény kéz munkája.

BOTOSI

Keszített reszeíd ellenségid oszszak fel, de ha Atyád kézre kaphat, bizonyára nem lesz gondod az ízaszto porra.

AMANTIUS

Jaj! Talám Apám zórdúle? En a világot vészem a nyakamra!

PIKARDUS

115 Jaj, futnék, de nem bir labam! Dobog szivem! Le esett nyeldeklóm! Meg nemult nyelvem! Ah, bátorodgyál szivem! Vízben ugrom, fel akasztom magam, katonáva lések.

BOTOSI

120 Ne tselekedd, Urfi! Hadd továbrá ezeket! Kitsin most a viz, a gyalog borza meg nem tart, meg a katonák nem vérbuálnak. Bujjatok inkább a Csollyán, bojtorján kózi! Ott bátorságosan lappanghattok, míg en Zsákosi pajtasomhoz mégyek. Ó reá biztam, hogy az adosság kerótkót az Atyáimtol tiltsam. Ha tsak ó nem segelyt, elveszünk. De ime, ihon jó Naso kintses Todor Uram! Oldgyatok kereket Urfiak!

101 [A keres szó aláhúzva.]

114 la(sz) bam [Ráírással jav.]

120 reá(m) bizta [Értelem miatt jav.]

MÁSODIK KI MENETEL

Náso, Florindus, Berillus, Tornynos Pál, Zsákosi

NÁSO

Hol vattok, kedves Magzatom, Amanti, Florindé, edes fiaim?

FLORINDUS

125

Oh, Istenek, Atyamnak harsogo szavait hallom! Elerkezel szerelmes Atyám? Sok ideje, hogy mindenútt nyomozlak! Ki nagyon örvendek, hogy ép, jo egészségben láthatlak! O, ki tetezett örömmel fogadlak, hogy annyi sok veszedelmes utakrol szerentsésen viszá tértél!

NÁSO

Oh, Florinde, Atyádnak nem ketséges reménye!

FLORINDUS

Oh, edes Atyám, tellyes órómem!

NÁSO

130

Berille, hol kesik Amantius?

BERILLUS

Se hire, se helye. Már 4-dik éj boríttya ránc a ragyogo Csillagokot, miota Amantius kerúli házadot.

NÁSO

Oh, Egek, mít hallok? Mi dolog ez? Hol a szolgám? Jokor jósz, akasztófára valo! Hol a fiam, Amantius, he?

ZSÁKOSI

135

Be kótótttem, Uram, a tinokot, be kótótttem, ennek hadtam...

NÁSO

Nem azt kerdém! Hol, mondom, a fiam?

ZSÁKOSI

Még a jo sarjubol semmit sem attam, hanem tsak a buza szalmán rágodnak.

132 hazádot

136 azt (mondom) [A kerdém utólag föléírva.]

137 meg a jo sarjubol (ennek) [A semmit a törölt szó fölé írva.]

NÁSO

140

Nem azt kerdem, bestyekura, veszen meg az agyad! Erre felely: hol
vagyon a fiam, Amantíus!

ZSÁKOSI

Soha sem porontsoltad, uram, a Tinok közé kőtni. Mit tudok én bélé,
hol bogarozik ő akarám mondani, az Urfi?

NÁSO

145

Áh, ravaszágnak fészke, roka farkal prémezett ókróm-déderunt,
embertelen, paraszt, kutya! Tud meg, miként kinozlak, vagdallak s. ugy
óllek meg! Hol a fiam? Miért kerúli az házat, he?

ZSÁKOSI

Most vészem, uram, észre, hogy tisztemen kívül kérdeztetem. Azt
gondoltam, hogy a Tinokrol szollasz.

NÁSO

Nem, nem, roka majjal béllett! Hol a fiam?

ZSÁKOSI

150

Ha ho! Hol a fiad? Nehez, Uram, erre a felelet. Ha igazat mondok, bé
tőrik a fejem, ha pedig ígazat nem mondok, kinokkal ólsz meg.

NÁSO

Jol mondok, átkozott, kinokkal óllek meg, véres tajtekkal adod ki
átkozott lelkedet.

ZSÁKOSI

Jaj, mít mondogyak Uram? En Uram ilyen Conventziora nem szegőd-
tem.

NÁSO

155

Nem szollasz? Lantzott, békot, túzes harapófogot mindgyárást, Porosz-
lok!

SERVI

El járunk hiven porontsolatodban.

ZSÁKOSI

Jaj, mihez fogjak? De, ime, vendéged érkezik, Uram. Engem minden
felől kőrnýúl vett a félsz, hadd mennyek férre egy kevésség!

- NÁSO
160 Nem, hollók petsényéje, ínnet egy tapodást sem!
- TORNYOS PÁL
Bekesség és áldás, régi, jó szomszéd!
- NÁSO
Nints, s. nem is lesz, a míg ezt meg nem kinzom, sűtőgetem. Hol vannak a mi fiaínk?
- TORNYOS PÁL
Magam is abban faradok, hol vannak.
- ZSÁKOSI
165 Uram, akár szolyak, akár halgassak mindegy a fizetés, tsak egyre nyuzni akarsz.
- NÁSO
Ugy vagyon, megnyuzlak, ha meg nem mondd!
- ZSÁKOSI
Mit mondgyak hát, Uram?
- NÁSO
Azt mond, kutya bordájába szótt, hol a fiam!
- ZSÁKOSI
170 Hol a fiam?
- NÁSO
Ahá, ókór, számár!
- ZSÁKOSI
Ahá, ókór, számár!
- NÁSO
Ki tekerem a nyakodott!
- ZSÁKOSI
Ki tekerem a nyakadot!
- NÁSO
175 Ahá, ennye átkozott, bitang, hát még ugy jatzkodtasz te engem?

160 petsényére [Értelem miatt jav.]
162 nint

175 [Utólag beszúrva a *te.*] <hát> jaj [A <hát>
h-ja kétszer aláhúzva.]

ZSÁKOSI

Jaj, Uram, lám mondám, akár szollyak, akár halgassak, tsak egyre nyuzni akarsz.

NÁSO

Vesz el szemem elől!

ZSÁKOSI

180

Jaj! Jaj! Megmondom, meg mondom, mindent meg mondok, tsak ne bánts!

TORNYOS PÁL

Mondgy igazat!

ZSÁKOSI

Kezes leszene kied hiven szolgáló béremért?

TORNYOS PÁL

Mond ki tsak batorsággal!

ZSÁKOSI

De tsupan tsak tsupa igazságot az én értelmem Szerint.

NÁSO

185

Azt, azt, fejem őszíttője, ha el akarod kerülni...!

ZSÁKOSI

Nohát, vagy élek vagy halok! Jaj, most edgyszer igásság a számba! De engedelméből, Uram, had állyak ide!

NÁSO

Mí végre oda, lelkem gyótróje?

ZSÁKOSI

190

(O bár tsak nap feny sútne most a szemembe, hogy mentségül vehetnem!) Uram fogyni kezd félelmemben a tudóm. Mindent megvallok, de nem küldöttél a kinzokért.

NÁSO

Mihelyt valami hazugságban talallak, akkor...! Megint oda vakarodál?

ZSÁKOSI

Ide, de tsak azert, Uram, hogy ha szorulna a kaptza, had oldhássam hamarab a kereket a katonák felé.

NÁSO

195 Ne tárts annyi szoval, kutya, mond ki mindgyárt, hol vannak fiaink!

ZSÁKOSI

Nap fényt beszéllek. Mindent megvallok, de belé ne szollyatok, ne hogy meg vétse tsekély elmém! Tudod, Uram, hogy midőn el menél hazul, mindent bé zárál és pétsetelel.

NÁSO

Tudom, es igen is tudom.

ZSÁKOSI

200 Ha bele szollasz, mind el felejtem, semmit se mondok. Nekűnk ugyan a praemondát ki hattad, de mi velekedesednel hamarabb, nagy szaporán annak vegire járván, az ehséggel kenszerítettűnk verekedésben szálla-
205 ni. De hogy meg ne győzettetnénk, Pikárdus Urfit (Uram, a kiemed fiát) hittuk segítségűl. Ő confederátusunk lévén, egy erős fris korpót vezetett magával; nevezetesen Tyuk, lud retze, kappan, pujka egyne-
hány Espodrommal, kása, borso, lentse, vaj, olaj szalonna káposzta árteriájával jött segítségűnkre. Nosza mi is a bortol és gugyitol meg bátoritatván, petsetedre rá rohanánk; pintzeidet, kamaráidot fegyveres kezzel nagy ostromlás után meg vővők.

NÁSO

210 Oh, derek katonák, de még ma ki adgyatok!

ZSÁKOSI

Igazán szollok. (Egyen meg a banka, ha nem igaz!) De tovabb: látván azomban a katonák sok győzedelmínket, gyakran bé tértek hozzánk, jo delimínatiókkal őkiemik is segelytettek.

TORNYOS PÁL

Mind várám, mi sűl ki belőle.

200 neku(k)nk

203 De (me)

207 (botor lo) bortol

208 petse(d)tedre [Ráírással jav.]

212 a (sok) katonák

213 okiemik

ZSÁKOSI

215 Most te, Uram, váratlan vendégül haza érkezvén el töltöttem szívünköt
felelemmel. Fiaitok pedig poenitentziát tartani vagy is remetéskedni
mentek, vagy hogy a büntetéstől megmenekedjenek katona életre el
szánták magokat ... A mi pedig az én ártatlan személyemet illeti, be
220 mentem ugyan az Asztalhoz szolgálni, de többet nem tudok ... Szolya-
nak a borospoharak! (Hányszor mondott vedres torkom pást taktus-
nak!) No, Uram, én mondhattam volna most, hogy a Tolvajok és rossz
emberek vérték fél házadot, de hazudni nem akartam.

NÁSO

Nem is javasolom. Eredgy már most, hiv szolgálcskám, jutalmad lesz, ha
fiainkrol bizonyos hirt hosz, vagy ókót magokat elé keríted!

ZSÁKOSI

225 Porontsolatod szerént, Uram, mégyek.

NÁSO

Mi azonban, szomszéd, vizsgállyuk a károkat!

HARMADIK KI MENETEL

Dux Ventillianus, Marinus et Milites

VENTILLIANUS

Vitézek! Sok ideje mar, hogy miolta Amantius es Pikardus, Jeles
úrfiakat katona kenyerre bodított, ejjel nappal vígaságok, multságok
230 között ókót vadaszuk, mi keppen halonkban kerithetnók, s mindaddig
vakot vetett a kotzka, de ma ma lesz a napja, melyen forro kivanságunk-
nak ohajtva ohajtott tárdgyát érijük.

MILITES OMNES

Engedgye meg a Hadaknak Istene!

MILES PRIMUS

Mutassanak segítséget a Tsillagos Egek!

MILES SECUNDUS

Had erhesük el szandekunknak kívant Tzellyát!

MILES TERTIUS

235 Joval táplál engem a reménség.

MILES QUARTUS

S erre fordítottam minden Igyekezetemet.

MILES QUINTUS

Igirem enis hiv szolgálatomat.

MILES SEXTUS

Ha nem egyéb, szolgál fortélyos Mesterségem.

MARINUS

Vidámitsanak az Egek, Ventiliane!

VENTILLIANUS

240 Isten hozott, kedves, vitez, barátom! Éppen jokor érkezel, Marine.
Mihir?

MARINUS

Régtől fogva ohajtott szeréntsánkre derült fel a mai nap.

VENTILLIANUS

Miben forog a szerentse kereke?

MARINUS

245 Tudod, Ventilliáne, kedves, vitez, barátom, mennyit izzadtunk, fárad-
tunk Amantius es Pikárdus Urfiak után, hogy *ők*ót vitézi kóntósúnkben
már egyszer szemlélhetnők, s. mindeddig füstbe ment minden igyekeze-
tünk. De igen könnyű ma *ők*ót keleptzében ejteni s. katonaknak
felöltöztetni.

VENTILLIANUS

250 Eppen szájam izére beszéllez, Marina! Szinte abban *izzad* vala mostis
homlokam, hogy s mi keppen lehet ez.

MARINUS

255 Meg érkezett már Amantiusnak Attya ..., melyet meg sajditván
Amantius es Pikardus Urfiak, szórnyú félelemtől szorongattatnak.
Mind ketten félnek s. rettegnek, bujdosodnak Attyoknak ó ellenek
méltán fel lobbant haragjától. Mivel meg eszmelvén már az öreg
fősvények ó tóllók okoztatott iszonyu károkát, üldözík mindenit *ők*ót,
es szórnyú büntetésre keresik, melyet kerülvén fiok *önként* katona
életre el szánták magokat.

240 hozott <qu>
242 szeréntsánkre
245 *ők*ót

247 ejteni <d>
254 [Az *eszmelvén* szóban az *m* utólag beszúr-
va.]

VENTILLIANUS
Szerentsés nap, boldog ora!

260 MILITES
Mi ezeket tulajdon szájokból halottuk, midőn vélek együtt nyájaskod-
nánk.

VENTILLIANUS
Szájunk izere folynak mindenek. Nosza hát, vitezek, semmit ne kés-
sünk, egy szível, lélekkel gyorsan nyomozzuk Amántius és Pikárdus
Urfiakot, had ekesitsek jeles termetekkel, fő virtusokkal vitez hadi
seregünköt!

265 MILITES OMNES
Keszek vagyunk porontsolatod szerént, Uram!

NEGYEDIK KI MENETEL

Naso Todor és Tornynos Pál

NÁSO
O, temerdek károk! Tsak nem mindenemet el pazerlotta azÁtkozott,
tekozlo fiam! Oh, gonosz erkólts! Míre víved őtót?

TORNYES PÁL
Ugy szokott a lenni, a mi erkóltsúnkót Annyok tejével szopják a
Gyermekek.

270 NÁSO
Ugy vagyon, szomszéd, igazat mondasz.

TORNYES PÁL
Soha az en Gyermekekem eddiglen vándorlani nem szokott. Mással sem,
tsak a te fiaddal társalkodott. Engem soha egy tóné kárba sem hozott.

NÁSO
O ho, szomszéd, igen ditsired fiadott! Bár most se rázta volna más
ember alma fáját!

275 TORNÝOS PÁL
Kerítetlen kertnek minden a gazdája. Az én Gyermekemnek minden társalkodás tiltva volt. Intettem gyakorta, sokat dorgaltam, Zabolán tartottam.

NÁSO
Nem tudom, jo szomszéd, hova tzélosz?

TORNÝOS PÁL
Tszudáloom, az én fiam eddég páltzamtol függött, de most...

280 NÁSO
Te tsak az elejit' ditsired, nem a végét. Ne ketelenits több igaz mondásra, barátom!

TORNÝOS PÁL
Fáj a szivem, hogy fiaddal a fiam...

285 NÁSO
Soha az én jelen letemben ilyen nem törtent. Miert óriztette a setét Putzíkot? Miért nem visgalodtál? — De jere inkább, ne vesztegezzük itt az údot, hanem tanatskozzunk a jóvendőkről!

ÖTÖDIK KI MENETEL

Amantius, Botosi

BOTOSI
Mind a vízíg szarazon, bekeséges utat! Soha napjan boldog vissza térest! Amanti, tsak avala híjja, hogy akét vén tromf az bojtorjánban tekintene: vevéd észre vélekedéseket?

AMANTIUS
A felelmtől a fúleim is bédugultak vala. Kerlek, mi dolog volt?

290 BOTOSI
Egyik amásikra veték vétkeitek okát. Tornyos Páll Uram ellened mod nélkül dul fu.

AMANTIUS
Nékí soha sem vétettem.

283 jelem
285 jóvendokról

286 vízí(k)g
289 a f(ogaim) úleim [Föléírással jav.]

BOTOSI

Ujjal mutatnám okát, ha szollani mernék.

AMANTIUS

Batron szoly, edes Botosim, jövendő jutalmadnak jo reménségével!

BOTOSI

295 Hogy Zsákosi Atyádnak hizelkedvén es elő szamlálvan a károkát, mind a kettőt elenned gyulasztotta. S. ki tudgya, az Apádnak is talám rutul bé vádolt? Én a többihez látok.

HATODIK KI MENETEL

Amantius, Pikárdus, Zsákosi

PIKARDUS

Hát már örökös Urai leszünk a tsalyánnak és bojtorjannak?

AMANTIUS

300 Nagy hirrel, jo nével, de egyszersmind nagy szivbeli dobogással, hogy kezekbe ne akadgyunk.

PIKARDUS

Jobbat remély! Ihol erkezik Zsakosi, majd *megoldja mind* ezt.

AMANTIUS

Ma én őtöt fel aldozom.

ZSÁKOSI

Boldogitsanak a jo Istenek, Amanti Urfi!

AMANTIUS

305 Engemet is, hogy elő kaplak...! Mint van ked, hollok ebédgyére valo akasztó fa virága?

ZSÁKOSI

(Felettebb valo ez a rollam valo emlekezés!) Mint amár szegény Urfinak urfia.

AMANTIUS

Sok tormát törtél az orrom alá, ideje már hogy meg fizessek!

295 károkát

298 örökös

301 meg dezt [Értelemszerűen kiegészítettük.]

303 jo (Egek)

308 órróm

ZSÁKOSI
Én, Uram?

PIKARDUS
310 Ne keménkedgyel, Lelkem, Ámanti, pajtásom!

AMANTIUS
Meg ne gátoly, had aldozzam fel bus haragomnak! Te, Apám előtt
ellenem hízelkedő, hamis eb, te hamis árulo, titkon maro kutya!
Véllédé, hogy nem tudom hamis fetsegésidet? Vald ki magad, vagy
szivedet fegyverem...! Hát nem szollasz?

ZSÁKOSI
315 Mít porontsolsz, Uram, hogy szoljak? Kezd, kezdel, kérlek!

AMANTIUS
Vald meg, ravasz roka, minden ellenem tótt vétkeidet!

ZSÁKOSI
320 Tudom, tudom, most jut valami eszemben, de régi, meg a mult héti. En,
Uram, En az Apádnak küldetett pipei hordocskabol, midón neked
Aradnotibol loptam. A hordotskán egy kis lyukat váltam, szipkával jot
ittam, s. a földet vizzel óntóztam, mintha el folyt volna a bor. De
kérlek...

AMANTIUS
Ahá, horgas kórmú tolvaj, szarka! Nem ez, amit akarok. Többet,
vagy...!

ZSÁKOSI
325 Meg vallom, uram, meg, én voltam az a tsuf órdóg, aki *a minap* téged
meg szalasztottalak.

AMANTIUS
Hol s mikor?

ZSÁKOSI
Lád, Uram, hogy nékedse jutt minden eszedben. Ne agyarkodgyál, ha
én is féltemben meg feletkeztem. Tudod, Uram, mikor a vizek mellett,
a mezei partok kózt a *bokorbol* repült Császár madarakot vadasztad...

313 vellédé
324 ami nap

329 borbol [Értelem szerint jav.]

330 AMANTIUS
A hol én majd nyakamot törém szalattomban. Még sem ez, amit kivanok tudni. Többet vagy pedig...!

ZSÁKOSI
Uram, többet nem tudok.

AMANTIUS
Nem tudsz többet?

335 ZSÁKOSI
Tudok, Uram, tudok. Most jutt eszemben, hogy amely orát el sirittél Apadnak sebeből, én azt utolso szükségemre el tettem.

AMANTIUS
Á há tsalárdságoknak társzekere! Te ezeket merted? Mar én tegedet...!

PIKARDUS
(Régi szivességünknek, Amanti, szives barátom.) Érettem...

AMANTIUS
Hát Apámnak, hát Tornyos Palnak elennem mit mondottál?

ZSÁKOSI
Én Apádnak...?

340 AMANTIUS
Az ő szájából tudom, heába tagadod.

ZSÁKOSI
Uram, ha én se jot se rosszszat, tsak egyet rollad szolottam, Pikárdé Urfi, te se mentsd tovább, te is halálnak halálával oly meg engem! Oh, lelkemet által s. meg által járo dárdak! „Atyámnak szájából tudom.” Mit? Zsakosi Amantius Urfit el árulta, a titkokot néki ki nyilatkoztatta.
345 Ha még egy napot élék is, még is meg fizeted ezt, jo Násó Kéntsés Todor Uram!

Botosi, Amantius, Pikárdus, Zsákosi

Botosi

Vigságos, hiv Urfiak, Atyáitok a konyhát felvettek, kerestetnek, kivánnak, várnak ohajtanak. Már haragjokat bánnyák, átkozzák a kevés kárt, másokra vetik okat. A mi többet látnának is, latatlaná tetzik. Miis
 350 reménségek felett mentek vagyunk Zsakosi furtsa mesterseges szavai által, a mi több félelemmel el tóltötte Atyaitokat, hogy katonak lesztek. Egy szoval, ha Zsákosi Atyaitok szivét nem kormányozza, én is, hogy tíis, veszélynek fiai vattok. De uj nagy zurzavar támadott. Az adoságért kivált pedig téged illet, Amanti Urfi, a költsónózók kevés ora mulva
 355 a Prokatorokkal törvényre keresnek. Jaj, ha Atyátokhoz mennék, de jaj, ha törvényre huznak! Tudgyátok meg, hogy ott a deliberatumnak tsak ket ága van: egyik fizes, amasík ozd!

AMANTIUS

Áh, édes Zsakosim, telyes reménségem, kely fel!

ZSÁKOSI

Had terdepelyek, meg eleget nem térdepeltem! „Áh edes Zsakosim, telyes reménségem!” Kórmótókra égett, ugye? Rám szorultatok ugye?
 360

AMANTIUS

Ime, mind azokat el engedem, a melyeket most meg valottal, sőt ha többeket, nagyobakat vétettel volna, és ha Apamnak el árultál volna is.

ZSÁKOSI

Nem akarom! Semmit se engedgy! Most jövök eszemre, most már nem félek, sőt kerlek, óly meg! Mit retteg kezéd és vaskod? Óly meg!

AMANTIUS

Áh, én tegedet ólyelek meg? Áh meg óllelek inkább én pártfogomot, én egész reménségemet.
 365

ZSÁKOSI

Régi, sok, szép Titulussaidrol emlékezzel meg: Amanti Urfi tsalárdságnak társzekere, hollok ebédgye, baglyok petsennyéje, akasztófának vírágja s. a többi, melyekel egy hatókrós szekeret megrakhatnak! De
 370 tsak óly meg, óly meg!

AMANTIUS
Engesztelődgyél, edes Zsakosim!

ZSÁKOSI
Elnyomta szívemet a bánat, ortzámat a gyalázat. No, tsak óly, óly!

PIKARDUS
Botsásd banatodhoz az én kérésemet is erettem, edes Zsakósim!

ZSÁKOSI
375 Ah, szegyenlem én térdenálva. S. ennyi ideig Terden álva lennék a Tekozlonak! Szegyenlem, hogy elek, tsak óly meg hamar!

AMANTIUS
Szívem, Zsakosim, lelkemnek fele, ihón a mire vittelek, magam arra lépek. Én gyöngyöm! En gyemántom! En aranyam! En Angyalom! En rosám! Kedvem! Órómem! Reményem! Mindenem! Soha többször nem, édes Zsakosim!

PIKARDUS
380 Vas a szived, ha ezekre meg nem indulsz. Im, órókós szeretetemnek jelében szívemhez szorítlak, te is Amanti?

AMANTIUS
Ah! Amint az oldalamhoz forrot a szívem, ugy e szempillantásban forjon egymáshoz hármunknak szive!

ZSÁKOSI
385 No, annyi mint az! Most egyszer legyen meg, de maszor zabolátlan indulatidot fogd szorosabb poraszra! Most pedig igazán vald meg nékem, menyivel tartozol!

AMANTIUS
500 arannyal.

ZSÁKOSI
Nem bakatella ez! Hátte, Pikárde?

PIKARDUS
En 200-l.

373 erettem (addis)
374 [A sor előtti szerepnév utólag betoldva.]

384 meg (nékem menyivel tartozol?) de

ZSÁKOSI

390 Kővetem az Urak betsületes személyit, de ez immar ugyan dísznoság!
Ennye tementelen penzt hol teremtek én? Lopjake? De ki akad fel
helyettem? Ez eppen nem lehet töllem.

AMANTIUS ET PIKARDUS

Oh lelkem, Zsákosim, segets rajtunk!

ZSÁKOSI

395 Nono! Jo reménseggel legyetek, és pedig Apátok erszényéből hozatok.
Ellennem valo kegyetlenségeket ki potolyák! De hallyatok, Urfiak, ha
magam bantodasomert rajtok eleget teszek, nem veszeke azért tölletek
magamra haragot?

PIKARDUS

Attol ne fély, ha meg nyuzodis!

ZSÁKOSI

400 Mennyetek tehát, tsak azt hirdessétek, hogy Atyátok kegyetlensége
katonaságra kénszerített!

AMANTIUS

Dé félek, *ha* vagy Apám rám akad, vagy pedig eleibe rántanak.

ZSÁKOSI

Ne bolondoz, ha pirongat, vedd fel! Ha okát keresi? Az ő meg avult
fősvenységet rövid szoval okozd. De elébb probát tészünk. Én Apad
lészek, te batron felely! Note fátol szakadt, fejemre járo, hiremnek s.
405 nevemnek gyalázatos porontya, Atyád keserúségének gyulazto faklája,
keresmenyünk tékozolója, Jozságunk pusztitoja, *házam* fel verő tolvajja,
meg repedett szivemnek hohéra! Ez a fizetése veled valo dajkálkodá-
somnak, szeretetemnek, eretted tett farátságomnak? Óh, te gyázba
borult Atyai szivemnek óldóklóje! Oh, te keseredett lelkem átkának
410 tzéllya! Ne, mit állasz hat, te bikfa tarisnya, fűzfagomba? Hord el
magadot, de meg emlekezzel, hogy Bátron szoly Apadnak!

390 betsületes [Az ez utólag beszúrva.]

394 hozzatok

400 kénszítettett [Az *n* beszúrva. Értelem miatt
jav.]

401 ha ha

406 házám

MASODIK VÉGEZÉS

ELSŐ KI MENETEL

Zsakosi s. Botosi

ZSÁKOSI

Amint látom, ma egész banyasznak kel lennem, hogy a fogadott penzt meg szerezhessem.

BOTOSI

415 Jo két arany és ezüst bányái vannak Naso kentses Todor es Tornyos Páll Uraimeknak.

ZSÁKOSI

De nem is megyek másova kéntset asni! Tsak abban fő megint fejem, hogy sok héjjával vagyok.

BOTOSI

420 Igaz ugyan, hogy a bányásznak sok kel: tekerő kerék, vono Csiga, kovasz, szen, olvaszto, kementze, úst, vallaszto viz, szalamia fuvo, ülők, kalapáts, Csakány rézvagni, penz verő forma, vasas ládák.

ZSÁKOSI

A többben magamot nem ártom, hanem azokra bizom, kikben ezeknek folytatását sinorra füzte a természet. Én tsak az utolson, ugy mint a két vasas ládán kezdem próbámot.

BOTOSI

De kitsoda nyíttya fel?

ZSÁKOSI

425 Ki főztem már. Nem más, hanem ő magok.

BOTOSI

Nagy fát mozgatsz!

ZSÁKOSI

Ha társágom tetszík, részed lehet benne.

BOTOSI

Kérlek, és arra fő keppen, hogy hátamot, oldalamot derekamot, vállam kőzét ércznek ne tedd el ... amellyet — Csákányokkal mások ...

429 éreznek [Értelem miatt jav.]

ZSÁKOSI

430 Egy sorsunk lesz, sőt meg ladd, meg is gazdagodunk, tsak tisztedben jól járj!

BOTOSI

Mindenen rajta lészek, tsak porontsollyad!

ZSÁKOSI

Tudnale katona természetben öltözni, hogy azt a két, vén, telhetetlen szottyrot félelemmel korságban ejtsed?

BOTOSI

435 Meg próbálok.

ZSÁKOSI

Nohát, eredgy most, és mennél hamarább katona köntösben öltözzél! Szememre és kezemre járj...! De imé közelget az egyik bányám, Tornynos Pál. És nem sokára itt teremj!

MÁSODIK KI MENETEL

Tornynos Páll, Zsákosi

TORNYES PÁL

440 Itt vagy, édes Zsakosim? Az én szolgálám el széljedtek. Kérlek, ha szolgál biroval vagy Prokátorral találkozol, hidel ide, de rágd ugyan tsak jól szájában, hogy ne késsek! Soha perben még eddig nem szálottam, most meg próbálok szerentsémet. Fiamot a katonák el tsalták, házamon, jóságomon ládaimon violentiat tóttek. Törvényt akarok! Nyertes lészek! A jég hátánis törvént! Törvent!

ZSÁKOSI

445 Uram, ha tetszik, és asztaltis teritek, hogy Uri modra mindeneket találjanak készen. De neis szorgalmatoskodgyál, itt lésznek nemsokára!

TORNYES PÁL

Tsak eredgy, hát terits! Én, egy Prokátor és egy Asector és Násó szomszéd: 4. lészünk.

ZSÁKOSI

450 Hoho, Uram! Meg botsás, ez immár valoba nem 4, hanem 14 vagy több is lesz!

437 bán(g)y(u)ám [Rá- és fölérással jav.]

TORNYOS PÁL

Nem lesz. Jól ra vigyáz: én egy, Prokátor kettő, assessor három, Násó szomszéd négy. Több nints.

ZSÁKOSI

Uram, mondok valamit, ne hogy szégyenben maradj.

TORNYOS PÁL

Óró mest hallom!

ZSÁKOSI

455 Te egy, az én gazdám, Todor Uram kettő, a Prokátor 3., az Assessor 4.,
a Prokátorral három Patvarista, az asessorral 4. scriba, ezekkel majd
mindenekkel egy egy szolga. Menyire mégyen? Ezt jól vedd eszedben,
hiszem, te Uram, jó Arithmetikus vagy. Gondold meg, hogy ezek mind
jó Appetitussal szoktak komparálni (a mint jól tudják ezt az Urak).
460 Hát akik jó szerentsét kívánnak, a perhez, Accessisták, s. a többi. Ámbár
csak per kérek, ha... nem akarsz vallani vagy három negyvenest csak
furass meg az első ínrádára, mert ma csak komparatio lesz, holnap az
acceptio, öt napig a processus, még végre az apelláta. S. hát a via novi,
hát a Transmissio s meg az quindéna?

TORNYOS PÁL

465 Legény, ennek már fele sem bolondság!

ZSÁKOSI

Már, Uram, így okoskodgyál: ezek közül ha kiki egy hétig minden nap
csak egy egy tyúk labat eszikis, fél font tehén húst, 3. falatt szalonnát,
egy markotska kaposztát, hatsak egy fel kupa bort is iszik...! A többit
értés rá! Nemsokára majorodba esik a dög, pínzedbe a száraz betegség.

TORNYOS PÁL

470 Jaj, Zsakosi, egészen meg hült bennem avér!

ZSÁKOSI

De ugyantsak megérdemli Pikárdus Urfi a költséget.

TORNYOS PÁL

Eredgy hat, édes Zsakosim, közöld causámot a prokátorokkal! Én
addig...

465 fele (bo)
469 érts rá (d)

472 (k) causámot

HARMADIK KI MENETEL

Tornyos Páll

TORNYOS PÁL

475 Oh Egek! Mutassatok segítséget, fiam fájdalmas dolgának veszedelmes
örvényében habozo ügyemet gyarapítsatok! Tétovazo, homallyos elmé-
met világosítsátok! Bus szivemet vigasztaljátok! Oh, tündér szerentse,
mitevő legyek? Mozdítsake törvényt? Avagy pedig ... Ha törvényke-
zem, jobban meg laposodik erszényem, ha el hagyom, fiamot elvesztem,
480 s. iszonyu károkat szenvedek! De ihol érkezik Zsakosi. Talám joval
bízttat.

NEGYEDIK KI MENETEL

Tornyos Páll, Zsákosi

TORNYOS PÁL

Kedves Zsákosim, mí hir kérlek? Mível biztatnak a Birák, Prokátorok?

ZSÁKOSI

Uram, a Prokatorok be vett szokások szerint mindég törvént jovallanak,
hogy jobban dagadgyon erszények, vagy nyernek, vagy vesztenek a
Perlekedők.

TORNYOS PÁL

485 De ugyan tsak mit vélsz? Mít ítílsz, lelkem, Zsákosim? Valyon nyereke
bizonyoson?

ZSÁKOSI

A fiadot, tudom, hogy megnyered, de meg úti bizony erszényedet a
lapos gutta.

TORNYOS PÁL

Jaj! Szivemet hasogato ígék!

ZSÁKOSI

490 De kérlek, mi végre perlesz?

TORNYOS PÁL

Hogy a katonák házamoto kí pusztították, fiamot el tsalták.

480 [A sor alatt:] VI. Ki Menetel [Értelem szerint jav.]

487 [A *hogy* utólag beszúrva.]

491 [A sor felett a *TORNYOS* szerepnév utólag beszúrva.]

ZSÁKOSI

Ugy, de azt meg bizonyíthatode?

TORNYOS PÁL

Meg, meg! Hanem...

ZSÁKOSI

495 Parumper, Uram, Parumper! Ne hirtelenkedgyél, mert a szolgálkot,
mint hogy interessátusok és sine voce meg nem halgattyák, hanem ki
léptetik. De ha meg halgatnának is, mí igazat szollani nem mernék,
míngyárást katonaságra ragadnának. A katonaságtól pedig ugy félek,
500 mint a haláltól. Nem galuskával lónek ott. Annak a vas dudunak magva
hamar megpóki az Embert, s ugy meg kanyaríttya oldalba, hogy más
világon szedi fel oldala bordáját. Ha pedig meg nyered is, valjon hany
száz forintokat költesz, hogy egynehány útést nyerj a katonáknak
hátán? Ha pedig vesztesz, nemís merek szollani.

TORNYOS PÁL

Szoly, szoly, én hív tanatsosom!

ZSÁKOSI

505 Ugy vedd fel a dolgot, a *régiment*, a Patalium, a kompánia, az
Generális, az Obester, az Auditor, sőt még a kőz katonak is satisfactiot
kérnek, s. ha meg szoríttanak, bőródból is kí vágják!

TORNYOS PÁL

Hát hogy a fiamot el tsalták?

ZSÁKOSI

Jaj, Uram, ha a déli napnál világosban meg nem bizonyítod, hogy erővel
vitték, huzták, vontak, ebúl fu neked a szél!

TORNYOS PÁL

510 Talám azt is miveltek.

ZSÁKOSI

Talám! Talám! De talám nem miveltek...

TORNYOS PÁL

S. hat én fiamot is vesztessem, s. annyi kárt is szenvedgyek?

ZSÁKOSI

Hátha még annyi költséggel toldod meg! Nem jo a katonákkal ujjot
vonni.

515 **TORNYS PÁL**
Veszen abban tehát az ebanyásza pérlekedése!

ZSÁKOSI
De ímé hatunkon a felzendült, tolyongó katonaság! Loduljunk íziben!

ÖTÖDIK KI MENETEL

Ventillianus, Marinus et Milites

VENTILLIANUS
Soha meg sem álmodtam volna, hogy illy heveskedő iparkodásunk
fűstbe mennyen! Kitsoda vélhette, hogy mí ma Amantius és Pikárdus
520 Urfiakot mostani változott sorsokban kívánságuknak portzogo langja
szerént meg nem nyerjük? Ímé, miként jatzodozik velünk a változo
szerentse! Ah, ki nagyon, ah kí nagyon megsalt hív remenségünk!

MILES PRIMUS
Mit epeszted oly igen magadot, kedves fő Vezérünk? Nem sokára meg
lesz kívánságunk?

VENTILLIANUS
525 Vajha Marinus a tzelozott Urfiaknak nyomába akadott volna! De ime,
egy valaki útkózik szememben. Te vagy, Marine, kedves, vitéz
barátom?

MARINUS
Mindenkori hiv szolgád!

VENTILLIANUS
Hát mivel járatok? Talám az Urfiakra ti sem tálálátok?

MARINUS
530 Mindenútt ókót gyors lovaínk nyomozták, hogy mennél hamarább
kezűnkre kerithetnók, de sohul hozzájok kóziel nem esheténk.

MILES PRIMUS
Hegyet, vólgyet bé jártunk.

MILES SECUNDUS
Erdót, mezót bé nyargaltunk.

522 [A sor feletti szerepnéiben:] Milites 1-mi

MILES TERTIUS
Ejjel, nappal szüntelen vadásztunk.

MILES QUARTUS
Még a föld üregeben is vigyáztuk.

OMNES MILITES
535 De semmi képpen őket fel nem találhattuk.

VENTILLIANUS
Hadak Istenei, mi dolog ez? Hova fly hirtelen rejtezkedtek?

MARINUS
Sok heveskedésünk és faragságunk után szinte most esett tudtunkra,
540 hogy Násonak Zsákosi nevű, furtsa eszű szolgája Amántius es Pikardus
Urfiakott álnok tanátsával oly fortélyosan kormányozza, hogy míglen
őtöt törben nem ejtyük, addig az Urfiakhoz semmi képpen nem
juthatunk.

VENTILLIANUS
Meg ma, minek előtte a setét etzaka ránk borulna, tsalárd lelkét ki
adgya!

MILES PRIMUS
Ma fegyverünknek élet ravasz testén meg próbályuk!

MILES SECUNDUS
545 Kardunktol ki öntött vérében meg festyűk!

MARINUS
Erre minket ősztónóz az ő alnoksága, mivel az Urfiakot feletteb szoros
helyre el rejtette, Attyoknak pedig mindenütt azt hirdette, hogy mi
fiokot erőszakkal katonákká tettük, házokon s jóságokon violentiat
tselekedtünk, és ki mondhatatlan károkat néki okoztunk.

VENTILLIANUS
550 Bizonyosok, a miket beszéllesz, Marine?

MARINUS
Én bizonyarra nem álmot hivellyezek, hanem igazat mondok. Tele az
égész város véle. Tornyos Páll máris fia es a károk iránt minket
törvennyel keres.

534 is (vad)
535 Omnes, simul 4

542 sétet
545 Miles 2-di

MILES *SECUNDUS*

Nints különben a dolog.

VENTILLIANUS

555 Forr a méreg bennem, midőn ezeket hallom! Ezeket mi ellennünk, Násonak szolgálja mi ellennünk méreszlette? Meg adgya ma árrát temérdek mérességének? Nosza, vitezek, imé, az erdőt fogjátok körül, minden szegeit, végeit, hogy meg kerithessük, a kiket keresünk!

MARINUS

560 Szénaba, szalmaba, polyva ketreszbe, kasba, hordoba, kamarába, korpába s. hizoba mindenütt szorgalmatosan! Aki fel találja, jelt adgyon, hogy együtt aprítsuk, mint az árva laskát, ott a ravaszágnak fonalából szőtt zsakot!

MARINUS

Tűzön, vízen utánnok lészünk!

HATODIK KI MENETEL

Tornyos Páll, Zsákosi

TORNYOS PÁL

565 Áh, mit tselekedgyem, Istenem? Imé, minden felől szivemre omlik a bus gondoknak fekete halma! Homalyba borult elmém! Már a katonaság is ellennem dul, ful! Áh, Pikardé, szerelmes fiam, miként vesztélek el?

ZSÁKOSI

Mit fonnyasztod annyera szivedet, uram? Mit gondolsz, kérlek? Hát fiadot tsak meg engeded el vesztetni a taborban? Kinek kerestél?

TORNYOS PÁL

Áh! Áh! Fáj a lelkemnek, de módgyát nem találom.

ZSÁKOSI

570 Ha fiadot ki vészed is, Ismét közikbe áll. Azért jobb volna, ha fiadot maga kérésere... Így költségedis jutalmasabb lenne.

TORNYOS PÁL

Ah! Fiam, Zsákosi, Angyali ate gondolatod! Fiam, ha ebben el járnál, tsak nyernél valamit!

554 2-di

556 Másanak; arrát

557 körül

564 felől

567 annyeras

ZSÁKOSI

575 Elég s. érdemem felett valo, s. ha neked s. fiadnak ebben szolgálhatok.
Én, hogy meg valjam, nem tsak fiad, hanem te, ate dolgozban is jártam.
Mert elened is fegyverkezik a katonaság, és felek, ne hogy szerentsét-
lenség érjen. Kérésedet is nem régen egy katona mondván, hogy ha
fiadot jo pénzen ki nem vátod, holnap arégmenthez viszik.

TORNYOS PÁL

Ugyan tsak, mit vélnél, menyére mégyen az költség?

ZSÁKOSI

580 Az a Katona, Uram, Lelkem, öregem, ugy segellyen, 1000-rel emleget.

TORNYOS PÁL(*Rotat caput*)

585 Jaj! Jaj! Zacskom! Jaj ládám! Jaj sok faratsaggal gyűjtött keresményem!
Oh, mennyi esztendőkbéli usoráknak gyűjteménye! S több is gyűlt
volna, de az Átkozott Tisztartok, ók is a magoké mellé lopták! Oh, a
katona ezerrel emleget! Hát *a számár* fiam miből el ez után? És magam
is nyavallyás fejem?

ZSÁKOSI

(Ebül gyűjtött márhának ebül kel elveszni!) Tsak készítsd Uram az
ezeret, akatonák különben...!

TORNYOS PÁL

No, Zsákosi! Az ezerről semmit nem akarok hallani...! Törvényben ó
kiémiket, tsak bizony törvényben! Hol a Prokator? Hol a szolga Biro?

ZSÁKOSI

590 Jobb is, Uram, aki nem próbál, nem vesz.

TORNYOS PÁL

De ha annyen vannak, ha annyé fogadatlan Prokatorok, annyé sok nap,
és az után még az apellata? Jaj, jaj, belé halok, elveszek!

ZSÁKOSI

Mit félsz mindezekről?

TORNYOS PÁL

Hogy ne félnék? De mégis mıt gondolsz? Menyébe kerekedik aperem?

ZSÁKOSI

595

Uram, nem annyiban. Én, ha tetszik, előre megmondom! Te számláld!

TORNYOS PÁL

Vagyis mond meg, menyébe előre kerülne fiannak kiváltása!

ZSÁKOSI

Ennyivel könnyen véghez vieted, tudniílik fiad személyéért 300 tallert, a tisztnek discretioban egy szép Paripa, 100 tallér, egy szép tzafrangos lora valo keszület, 100 forint uti költség, 12 arany.

TORNYOS PÁL

600

Jaj, hát 100? Jaj, el ajulok! Hát a perlekedes?

ZSÁKOSI

605

Uram, mi abban nem vagyunk igen versátusok, de ugyan tsak azokon kívül, a miket már említettem, tsak keszits egy jo nagy csomo kórmótz bányai aranyért, hogy a tisztnek markait meg kenyed, mert ugy mégy a szekér, ha *olajozod*. Azonban meg várják amagok részét az Asessorok, Ispányok, Prokátorok, Szolgabirak, Exmissusok, Natariusok Kommis-sáriusok, Protokolisták, Kantzalisták, Executorok, Janitor s Cimator s. a többiek.

TORNYOS PÁL

Jaj, vane még több?

ZSÁKOSI

610

Várj, Uram, várj meg több hátra! Hát a redemptio vexae, compulsorium, leváta, inhibitorium, repulsio, admonitorium, citatorium, certifica-torium. Hát az evictio s. convictio per non venit transmissio, Novisatio, apellata, pár s. más Ezer félek? Hát a konyha, kamara, pintze? Ezekről, Uram, mind előre jól kel gondolkodni, aki pórben akar szollani!

TORNYOS PÁL

Jaj, oda vagyok!

ZSÁKOSI

615

De Uram, ihol jó a katona, aki előbb keresett.

TORNYOS PÁL

Jaj! Jaj! Zsákosi fiam, hova vegyem magamot?

600 [A második *Jaj* utólag beszúrva.]

602 [A *csomo* szó utólag beszúrva.]

604 *hajozod* [Értelem szerint *jav.*]

611 *Hat*

ZSÁKOSI

Késő már szaladni, itt maradj, én védelmezlek, tégy úgy, mint ha imadkoznál!

TORNYOS PÁL

Jaj, mindenütt bus fejemet találja a mostoha szerentse!

ZSÁKOSI

620 A menkővek is közelébb érik a szálas Tornyokot.

HETEDIK KI MENETEL

Botosi katona kóntósbe, Tornyos Páll, Zsákosi

BOTOSI

Szoly ide, jambor! Nem ismersze egy tókéletlen, kopács, gazdag, fősvény vén Embert? Tornyos Pállnak híjják.

ZSÁKOSI

Ismerem Uram, de jo embernek tartják nálunk, most a fia katona lett.

BOTOSI

625 Halottam híret, de aztot is beszéllek, hogy most Törvent akarnak indíttani ellennünk. Most abban járok, hogy a fiának utra valot nyerjek tőle szép kérésre, másként...

ZSÁKOSI

Jaj, Uram, ezzel a kéréssel ne sokat bíztasd magadot!

BOTOSI

Talám te a szolgája vagy annak?

ZSÁKOSI

Én, Uram, ezen jámbor Embernek vagyok szolgája.

BOTOSI

630 Hát te, koporso kerülő, mi, mi féle bogar vagy, he?

ZSÁKOSI

Hadd el, Uram, senki többet a katonakott nem emlegeti. Lád, most is Imádkozik.

617 hogy [Másolói hiba. Értelemszerűleg jav.]
620 menkővek

627 kérésre [Értelem szerint jav.]

BOTOSI

Maradgy hát, hát magadnak s. erettem is imádkozzál, hogy Tornyos Pálra akadhassak!

ZSÁKOSI

635 Uram, nem jóvaslom, sok erős, izmos szolgálja vagyok. Hát a szomszéd-ság!

BOTOSI

640 Oh, szette vette, kutya, lántzos, milliom rongyom dederunt, csómór ábrázatú, s. te még engem ijesztesz? Térdgyem kalátsával verlek által, ha meg egyet nyórszentes! 12 szolgálja s. meg annyi szolgálja s. szomszed-gya légyen, minden paraputtya Apostol tsópústól jójjón ki, vagdalkoz-zék velem! Jaj, valaki kardom hegyére akad, én magam egyedül, mintt torsát, ószve vágom s. apritom!

TORNYOS PÁL

645 Jaj, Zsákosi fiam! Fiam Zsakosi! Nem pérlek en az ilyen fergeteggel, inkább le tészem azt a summat... Jaj, édes, kényen tartott Arannyaim! Jaj, szivemnek lako helje! Nene! Hátra se merek menni, már váltsd ki fiamot, én lelkem! Én azonban el buvom, síratom pénzemet.

ZSÁKOSI

Hop! Hop! Vigon, lelkem, órúly, szivem, által estünk ímmár egyen!

HARMADIK VÉGEZÉS

ELSŐ KI MENETEL

(NB Persona Magistri et Discipulorum de Ascensione Christi et Mundi contemptu hinc ommissa est)

ZSÁKOSI

650 Hát még itt vattok tentás száju Deák Söldök? Mit mulatoztok? Nem haljátok a fegyvereknek Csattogását, Pattogását? Nem látjátok é, imé, hatatokon az ellenség? Mindgyárt itt nyom a Pogány Török, oldgyatok tsak szaporan kereket!

DISCIPULI

Oh Egek! Oh Istenek, merre szaladgyunk?

638 ábrázatunk [Értelem szerint jav.]

645 há<t>ra<t> [Ráírással jav.]

ZSÁKOSI

Áh, nyul árnyeknek szaladtok, ahol semmi felelem nints maris reszketek.

MÁSODIK KI MENETEL

Naso, Zsakosi

ZSÁKOSI

655 Hát az én uramot valyon hol reszkedteti a belé avult fősvétség? Valyon
rángatya a torkat a száraz hurut? Ezt is keletzében ejtem, tsak
segítsenek az Egek. Majd olyant hazudok, hogy magam is el húlók belé.
De ályunk hátrabb, közelget. (Futkosva is oh, alnok, tsalárd, ígazságta-
660 lan, rut, szomjuhozo, kegyetlen, fondorlo, tündér világ!) Áh, kimond-
hatatlan Istentelenség, meg száradt torkom, el faradtak lábaim Todor
Uram keresésében.

NÁSO

(Rosz ítt a poszto, de halgassunk még egy kevesse!)

ZSÁKOSI

665 Oh, szegény Todor gazdám! Neha napján valoba boldog, demost
boldogtalanabb! Oh, véletlen eset! Oh, szerentsétlen ora! Oh, hol vagy,
edes Uram?

NÁSO

(Mi lehetet? Már szivemet titkos rebegés nyomja.)

ZSÁKOSI

Oh, hogy nem akadok valakire, aki ra igazítson!

NÁSO

Hat nem látze? Hol vakultal meg? Mi adolog?

ZSÁKOSI

Jaj, Uram!

NÁSO

670 Mi hir?

653 a(tt)hol [A h ráírva.]

656 hurut (ej)

660–661 [A Násó-nak tulajdonított három
szót: Todor Uram keresésében még ZSÁKOSI
mondja.]

ZSÁKOSI
Jaj! Jaj!

NÁSO
Mit jajgatsz?

ZSÁKOSI
Uram, a te fiadot...

NÁSO
Katonák közé állot?

ZSÁKOSI
675 Alig kevesebb, és kivanatos most volna! Ah, Uram, a Tórók rabságban!

NÁSO
Mít? Mít? Pégasus szárnyán repülte? Vagy a Boszorkányok a sagon
víttek Tórók Országban?

ZSÁKOSI
Áh, nem tudod Uram! Am az hires kereskedő, Tórók gatyás...

NÁSO
Jut eszembe.

ZSÁKOSI
680 Ebben bétsala a Tórók vezér, amíg pedig kényúnkre itatt es étett,
azonban a vas matskát fel szedette, s. mézsze víte. A partoll, engemet
egy tsonyakba ültete, s. ezzel az ízenettel küldé hozzád: mond meg ezen
Urfi Apjának, ha két ora alatt őt ezer aranyat nem küld fia valtságaért,
soha Apját, hazáját nem láttya.

NÁSO
685 For bennem a mereg! Hogy merte az én fiamot? Eredgy, mond meg
neki: én őtőt törvényes halálra keresem.

ZSÁKOSI
De ugyan, Uram, vane neked jól dolgod? A széllyes tenger ellen küldőd
a fenyegetést, es a szeleknek adsz cíatiot?

NÁSO
De mi az őrdóg dolgok volt néktek abban a gályabán?

690 ZSÁKOSI
Ki által lathatta ezt a veszedelmet?

NÁSO
De más egyéb *tűn*ék eszemben. Itt szükséges ám, hogy magadott hív
szolgának mutasd?

ZSÁKOSI
Porontsoly, Uram!

NÁSO
Eredgy, s. magad maradgy fiam helyet, míg meg szérzem azt a summát!

695 ZSÁKOSI
Ah, Uram, jól ved eszre, mit porontsolsz! Gondolode, hogy oly
balgatag leszen a Tórók, hogy egy hitván rongyos szolgálával Amántius
ékes Urfiadot fel tseréllye?

NÁSO
De mi az őrdőg vítettéket abban a galyában?

ZSÁKOSI
A véletlen esett.

700 NÁSO
Mennyit kér vala?

ZSÁKOSI
5000 Aranyat.

NÁSO
Van e lelké ismérete annak a Poganynak? Talám azt gondolja, hogy
minden utfében 5000 arany hever? Nem minden bokorban fekszik a
nyul legény!

705 ZSÁKOSI
Ki sajtolyák ugyan nagy idővel pogány lelkéből a nagy Istenek, de
nékünk késő azt várunk.

NÁSO
Ki, ki sajtolyák az Istenek, de mi, mi az őrdőgöt kerestetek abban a
galyában, a mely minden kéntsemet örvenyben viszi?

691 *tűn*ék eszemben (ZSÁK)
692 *mut*(d)*sd* [Ráírással jav.]

695 *ved* (Uram)
708 *kéntsemet* (n)

ZSÁKOSI

710

Tölled valo félteben mindenűtt bujkált, oda is el jutott szegény. Oh, előttem a képe, mely sulyos békákat fog viselni! A Tatár korbátstol hogy fog háta dagadni! És talám két ora mulva...

NÁSO

Jaj, edes fiam! Me, akoltsok, Zsákosi, eregy gabonas házamba, lentset, borsot, buzát, arpát merj fel mindent, add és készítsd a kevánt penzt!

ZSÁKOSI

715

Uram! Uram! Tsak a míg merem, már fiád sok mely földeket halad. Jaj, kinokra született, Uram! Vajha túllem lehetne!

NÁSO

De mi az órdóg vítt titeket abban a gályában?

ZSÁKOSI

(Igen szíve mellé evez a gálya!) Oh, bártsak holtig valo szolgálatommal menthetnélek meg a Tórókók kezéből!

NÁSO

720

Meg írigyette az átkozott pogannya, hogy ma annyi pénzt szép aranyba vettem fel, s. ne immár!

ZSÁKOSI

Áh, Uram, éppen kívánatos szellő tamada a Poganyoknak, mintha látnám, éppen most akar indulni.

NÁSO

725

Vég botsut kell vennem tölled, oh szivemnek leg jobb része! (*Ad crumenam*) Oh, ejjeli s nappali vigaságom! Me, Zsákosi! De mi az Órdóg dolgokat volt néktek abban a gályában? Ne, mondám, váltsd ki fiamot! (*Ex uno sacco mittit ad aliud*) Ne, mondám, váltsdki fiamot, jőjjetek vissza hamar!

ZSÁKOSI

Jól van, Uram.

NÁSO

Eredgy már, ne mulatozz!

ZSÁKOSI

730

Pénz nélkül héában sietek.

NÁSO

Jaj, hát még több kell!

ZSÁKOSI

Nem Uram, nem, hanem... de egyik sebedből a másikba botsátád.

NÁSO

Nem hazudsz?

(Aspiciit saccum)

735

Itt van, itt! De a nagy fájdalom a fejemet is bodította! De mi mi az órdög vitt titeket abban a galyában? Oh, átkozott gálya! Ne, ne! Vid, vid el oda neki az átkozott Pogánynak! Titkannyon belé a tengerben!

ZSÁKOSI

Izzadott most erszényed, Násó Todor Uram, de meg tudd, hogy lakozik ma bőröd is azért, mivel azt hirdetted, hogy fiadot én árultam nékedel.

HARMADIK KI MENETEL

Zsákosi és a két Urfi, Amántius, Pikárdus

ZSÁKOSI

740

Éppen jokor érkeztek, Urfiak! Itt a nyereség ezzel téged, Píkarde, az Atyad a katonák közül vált ki, téged pedig, Amanti, Tőrök hajoból és rabságból. Ebből kifizethetitek az adosságot, mégis nektek is elég marad.

AMANTIUS

Áldgyanak Téged az Egeknek minden tsillagi!

PIKÁRDUS

Köszönnyük, ebben minnyajan reszesülendők, faradsagodot.

ZSÁKOSI

745

Néked a történt dolognak modgyát el beszéli Botosi pajtás! Én most, mivel azt hirdette az apad, hogy tégedet el árultalak, néki fogok szolgálni.

AMANTIUS

Amínt leg jobbnak ítéled, úgy továbbis sorsodot jóvendő örökös szolgál-
latunkért kormányozzad! Mi most titkon, de vigon a költsónőzőkkel
alkoszunk.

750

PIKARDUS

Ott is jutalmát veszed hiv munkálkodásídnak.

ZSÁKOSI

Mennyetek tsak hamar, ne hogy az öreg Tsalárdságinkott meg sajdítsa!

NEGYEDIK KI MENETEL

Náso és Zsákosi

ZSÁKOSI

Mérésseggel telyes dolog, de merő komedia, amit szívemben foralok
Náso komám ellen. Veszedelmes ugyan, ha rajta kapattatom, de az el
tőkéllett boszuság nagyra viszi az embert.

755

NÁSO

El jóé már hamar a fiam? Meges itt enyelegsz?

ZSÁKOSI

El jó Uram, é! De jaj! Jaj! A te szórnyú veszedelmed miatt szaladtam én
haza.

NÁSO

Hogy, hogy? Mi uj hir megint?

ZSÁKOSI

Midón véllek szollok, mindenútt halálra kerestetel.

760

NÁSO

Mi okból? Hiszem én az kutyának sem vétek?

ZSÁKOSI

Tudom, Uram, tudom, de Tornyos Pál a fia miatt törvényben tztálta a
katonakott, azok pedig azt vélik, hogy te ósztónózted rá. Ezt pedig az
Angyal sem útheti ki a fejből, azért most téged akarnak kinzani.

(Változtató hangon)

805 Czoki, szette vette, ha néki nem, majd szolgálók érdemes Prokátorának!
(*Úti a zsákot. Közönséges hangon*)

Jaj! Jaj! Jaj!

(Változtató hangon)

Kurafia, ezeket vid néki!

(Közönséges hangon)

Ne ezt botsuzás fejében, kutya hasu!

(Közönséges hangon)

810 Jaj! Jaj! Oh, bikfától származot, hogy meg se ály, valameddíg lajtorjas
Palotára fel nem hágsz! Jaj, vallam kőzepe. Jaj, derekam! Jaj! Jaj!

NÁSO (*Ki néz a zsákból*)

ZSÁKOSI

Soha bizony tovább nem szenvedhetem! Jaj, egybe potyolta egész
derekamott!

NÁSO

Oh, Zsákosi, en panaszkodhatom, fiam Zsákosi, én érzem, mintha
mind rajtam esett volna az!

ZSÁKOSI

815 Jaj, Uram, ne hídd, a mínt téged védelmezvén magam is ugráltam csak a
vége ért tegedett bottyának! Enyim volt a sullya! Jaj, romlott testem!
De, jaj, hallod? Ismét nyakunkon a' haboru, s. az Ellenség! Dugd, dugd
el a fejedet!

NÁSO

820 No, tsak hamar, de, lelkem, Zsákosím, mikor útnek, ály továbbatska
melőllem, hogy engemet a bot vége se érjen!

ZSÁKOSI

Halgass, kérlek, haj!

(Változtató hangon)

Titán száraz kier, Náso Kéntsés Todor, Háncha buzogány, kapukány
bufmorfta.

811 nem (álhatom)

(Közönséges hangon)

Meg botsás, Uram, nem ertek nyelveden!

(Változtato hangon)

825 Hova dichát Násó Kéntsés Todorán abi sura vatisída?

(Szurkállya a zsakot. Közönséges hangon)

Uram! Uram, kaposzta lapik vannak a zsákban, nem szabad lyuggadni!
Hol a jus gentium!

(Változtato hangon)

Sus.

(Úti a zsakot. Közönséges hangon)

Jaj! Jaj! Ahá vesztél volna Bengágyínában, kutya Tórók pastája!

NÁSÓ

830 Oh, kedves Zsakosim, oh életem védelmezője! Oh, érettem kínokot
szenvedő, hív szolgám! Köszönöm hivségedet, védelmezésedet.

ZSÁKOSI

Jaj, el ájulok nagy kinomban!

NÁSÓ

835 Oh, magamis szanlak, de mít tehetek rolla. Arra, kérlek még is, hogy a
bot vége annyíra ne érjen! Ály tovabatska melőllem, mert bizony alig
van el bennem a Lélek, Zsákosi; minden botnak a vegin a feje.

(Közönséges hangon)

ZSÁKOSI

Jaj! Jaj! Jaj! lárma hallatik.

(Tympana pulsantur)

Hallodde adob szott? Most, most rejtsd el magadott, ha valaha...!
Harmintz katonával íhon rukol egy hadnagy. Ha most el nem veszünk,
sohasem.

(Változtato hangon)

840 Szenaba, szalmaba, polyva ketreczben, kamarában, korpában, pad
alatt, kasba, hordoban, hizoban, mindenütt szorgalmatoson! Ti arra, én
erre! A kí fel találja, jelt adgyon, hogy együtt, mint árva laskat apritsuk!

(Változtato hangon)

Hallode, te szája tátatt? Ismérlek joll. Ne ís tagadd! Náso Todor szolgálja vagy. Ad ele őtöt, vagy a botoknak Zápóra hull válaídra!

(Közönséges hangon)

845 Hogy sem én Uramhoz valo hivségemet sértsem, inkább mindeneket elszenvedek.

(Változtato hangon)

Földig rantunk, tőrünk, tapodunk!

(Közönséges hangon)

Ha meg kellis Uramért halnom, hivsegemért halok meg.

(Változtato hangon)

Olajt ettél! Csuszík a nyelved. Hadd próbállyam hátadott, ha ugy kong!

(Fel emeli botyát)

850 Hogy rajta kapátoll! Jaj, elvesztem.

NÁSO

(Exit ex sacco) Oh! Oh! Oh! Álmélkodgyatok Egek! Népek, tí láttatok kinaímot, még sem intettetek! Jaj, el tőrött derekam! Jaj! Jaj! Le esett a hát petsennyem! Jaj, oldalam! Egészen kék minden testem! Hol láttatok, vagy halottatok szolgát, aki szeretsen dio nélkül fa héjjal így borsolt volna? Vagy így vendéglette volna tulajdon Urát? Oh, vérengező szentség tőrő! Hiteszegett ravaszságnak szekrényre, Tsalárdságoknak Pokolbéli Mestere! Áh, kí vélte volna, hogy engemet mért ő zsákba...? Miként tettette magát az álnok, ravasz roka! Áh, hogy nem szaladhatok, őszve rágnam szivetis mérgemben! Vár ra, Istentelen! Oh, hol az Ágyam? Hadd nyugodgyam le!

860

ÖTÖDIK KI MENETEL

Náso, Curander Pusztai és Lórintz, Nasonak szolgálai

NÁSO (Kiáltoz minden felé)

Szolga, szolgáló, öreg Aszszony, kenyér vesztegető, rosz tseléd, putzik őrzők, vén szipák, mind ide! Talám még a deli álmod aluszszatok?

852 íntottétek
853 hat

857 kívelte

BOTOSI

Porontsoly uram? Itt vagyok.

NÁSO

Erre, erre szaladott Zsákosi, utánna hamar, eleibe, fiam!

BOTOSI, CURANDER PUSZTAI S. LÓRINTZ

865 Mitsoda lárma ez, Uram? Miis jelen vagyunk porontsolatodra, tsak érthessük!

NÁSO

870 Nosza, Pusztai, Lórintz, édess szolgálím, tsak utánna, mind az Agarak!
Erre ugrék Zsákosi. Aki fel talállya és elő hozza, meg arannyazom a markát. De gyakran viszá is fordulyatok! Jaj, néked, szegény fejem!
Valyon nem szakadtálé el? Oh, mínt szégyenlem! Én meg ószúlt fejú is, meg ért öreg Ember! Egy ilyen tzirmos szolgátol! Oh, mely sonyoru halállal ólóm meg ótótt!

PUSZTAI

Uram, nyomába akadtunk a hídon keresztül, által akertekén, le a vizek mellett, a malmok felé szaladott. Mindgyarást utol éri Lórintz pajtásom.

NÁSO

875 Tsak eredgy te is utánna, fúlinel fogva, mint vislát, ugy vezessétek ide!
Harmadszor is rám útt vala nagy larmaival, a kutya marta... Én mínt azt gondoltam, hogy seregesleg melettem a katonaság. Már nem is birom a Csípómót.

BOTOSI

Se híre s nyoma erre.

NÁSO

880 Jaj, maradgy hát itt pro custodia corporis, jer okulásara! Mintha meg dagadt volna itten.

BOTOSI

Mintha a górcs fogná. Ennek egy jo dörgölés héjja.

NÁSO (*Fenyegeti a páltzával*)

A dörgölésről egyet se szoly! Most is a dörgölés bánt. De ha élek...!
Nézd mar a karjaimott!

867 puszta
869 feje [Értelem szerint kiegészítve.]

870 [A sor előtt tévesen ZSÁK szerepnév, töröltük.]

- 885 **BOTOSI**
Más b^ots^ulletes Embernek az inaí, néked a husod csomorodik.
- NÁSO**
Szakálomra mondom, nem emelhetem.
- BOTOSI**
El s**i**battak, Uram!
- NÁSO**
Oh, vájki érzem és szégyenlem!
- BOTOSI**
Nem szégyen az, Uram, az Urakban is, s^ot a kirallyokban is a betegség.
- 890 **NÁSO**
Ugy vagyon. De, jaj, mellyet nyilallék az oldalam! Hogy nem hozzák már...? Hogy rágnám boszumban, mínt a ketske az ágat! Jaj, nésze rám már egyszer, Botosi, Curander! Miként lattatom neked lenni?
- BOTOSI**
Haborodott elmével, változo szinnel, g^orts^os^odó nyakkal, dagadt hátal, leszegett fortsokkal, meg kékült odallal egészen eb^ul, uram.
- 895 **NÁSO**
Tsak el is hittem, érzem is magamban, mert soha ilyen hartzott! De várrá, Curander fiam, néz rám meg egyszer! Hanem haloke meg?
- BOTOSI**
Nem! Uram, nem! ha mindgyárust meg d^orgólteted magad. Én, ha tetszik, szárazon is tudok d^orgólni.
- NÁSO (Rá vág)**
900 Nám meg mondám hogy azt az átkozott szott ne emlitsd! Áh bártsak ez a szo is minden^utt meg tiltatnék! De z^orgést hallok. Hozzák nyilván hoheromot. Eredgy, lantzot, bekot, túzes harapofogot, f^urészt, eg^o szurkot, Meszáros kést! Had vágjak eret gégején, hogy gyógyuljon mergem!

Tornyos Páll, Naso, a három Urfi, Botosi és Berillus

TORNYOS PÁL

905 Sok kalyibaink s nyomoruságink után egy kérésem terjed szemeid
 eleibe, drága, jo szomszéd. Kérlek a mi hajdoni szeretetűnkre, botsásd
 szivedhez téged szerető Amántius fiadott. El követett vétkeknek oly
 okát adták nékem, hogy szívem egészen meg engesztelődék. Ez a
 kérésem, hogy ha ő ez után meg nem szomorított, te is felejtsd el ezt a
 szellességet! Az ifiuságnak szilajsága birta őtöt arra.

FLORINDUS

910 Edes Atyám, felettéb valo szerentséim közé ezt méltán számlálom, ha
 tölled el pártolt, de immár nagyon bánkodo meg térő fiadott Atyai
 kegyességébe kérésűnkre vissza fogadandod.

OMNES

Kegyes Atyai engedelmet minnyájon néki alázatosan kérünk.

NÁSO

915 Jo, hogy most érkezétek, mikor más egyéb, nagyobb dolgom vann.
 Nem bánom, de ugy, ha minnyájon fogadgyátok, hogy velem boszutt
 allotok gyilkos ellenségemen.

OMNES

Vérig, halálíg te éretted hartzolunk!

TORNYOS PÁL

Köszönd meg, Amánti!

AMANTIUS

920 Engedgyed, kérlek, szerelmes Atyám, hadd illessem háláadó tsokkal
 atyai kegyes kezeidet. (*Osculatur*) Most, uram Atyám, ujonnan szűl
 engem Atyai kegyességgel.

NÁSO

925 De meg emlekezzél, ez után hogy, ne légy tekozlo, mert kónnyú ugyan
 az Atyáknak keresménnyét kotya vetyére hánni s. el pazérlani, de
 bezzeg nagy dolog gazdagságot szerzeni s. kéntset gyűjteni! De, jaj,
 hogy még sem hozzák!

TORNYOS PÁL

Mioka ezen nagy haboruságodnak?

NÁSO

Ah, ne kérdezd! A nagy szegyen s. a többi (*Tapogattya vallát*)

PUSZTAI

930

Uram, véletlen szerentsétlenség! Zsákosi a malomban a malom kő mellé akart el bujni, heljéből valahogy a követ meg mozdította, és fejét, mellyét, karját, lábát mind őszve törte, s. az halállal már is tusakodik.

NÁSO

Hozzátok tsak hamar!

LÓRINTZ

Nem sokára itt lesz, Bandi pajtásunk már a kerteken hurtzollya.

PUSZTAI ES LÓRINTZ

Miis mingyárást szaladva szaladunk, ótót hajánal fogva elődbe vezettyük.

NÁSO

935

Oh, bár tsak váraoznék egy kevesset, átkozott Lelke, hogy mínek előtte a nap le hányatlik, ki mondhatatlan szórnyússal átkozott Lelkét ravasz testéből ki tsigázhatnám!

TORNYOS PÁL

Valoban egész természeted háborodott!

NÁSO

Nem csuda, lád Tsomos karjaimott!

TORNYOS PÁL

940

Ládd te is a kószvénytől fel puffant kórtsösödött ujjaimot! Már nekünk az Óregség szúli azokat.

NÁSO

Nem óregség ez, hanem fa kószvény.

TORNYOS PÁL

Nem értem a homályos beszédedett.

NÁSO

945

Még a vigasztalásom, hogy nem érted. Jaj! Nyavallyás hátam, oldalam s derekam, mindenem!

TORNYOS PÁL

Mindezeket én is nem rítkán fájlam.

NÁSO

Udde mitől?

TORNYOS PÁL

Ezt az egy orvosok tudgyák. Elég nékem, hogy fáj s. érzem.

NÁSO

950

Jaj, erzem! erzem énís, oh, átkozott fakószvény! S ímmár meg hall, minek előtte boszut áljak.

TORNYOS PÁL

Bízd az Istenekre...! De mí szórnyú dolgot látok?

PIKARDUS

Szegény Zsakosi, mitsoda állapotba talállak? Nézd, Amánti, halovány ortzáját, homályban borult szemeit, vérbe, fogyva van egészen! Védelmezd hiv szolgádott!

AMANTIUS

955

Sajnálom, meg vallom, de ha ímmár Atyam...

UTOLSO KI MENETEL

Zsákosi vezettetik Pusztai s. Lórintz által s. a többi a voltak

ZSÁKOSI

Ja! ja! ja! Nem is lehet, nem is akarok meg halni, a míg botsánatot nem nyerek meg bántodott Uramtoll. Tornyos Páll Uram, kiedtől elsőbben is.

TORNYOS PÁL

Békével induly az örökke valóságna uttyára, fiam, ki csalt pénzemmel együtt!

ZSÁKOSI (*Csuklik*)

960 Jaj! Már kezdek halni! Hát te, kedves Uram? Tégedett és életedre,
Lelkedre s. orrodra kerlek!

NÁSO

Nem, átkozott, nem! A tünde Csiga! Talám azért, hogy életemtől meg akarál fosztani, s. Lelkemet a fejer zsákba a testemből ki verni? Oh, szégyeny!

FLORINDUS

965 Kedves Atyám, ted atób kegyességedhez aztis, hogy engedgy meg
ennek!

BERILLUS

Botsás meg most egyszer neki!

AMANTIUS ES PIKARDUS

Ha ó nem lesz vala, mi talám kegyes szemeid elől meszsze bujdostunk
volna!

OMNES

970 Ne nézd, kérünk, gonoszságit, hanem engedgy meg néki mi erettünk!

ZSÁKOSI

Ah, Uram, óly meg vagy botsás meg, had halhassak meg!

NÁSO

Nehezenn ugyan, de mint hogy is meg dermetz, meg botsátok. Meg, de
ugy hogy meg haly!

ZSÁKOSI

Meg botsádod, Uram, a Zsákot is?

NÁSO

975 No, légyen azis, de többet ne emlegesd!

ZSÁKOSI

Egyebeket is, édes Uram, ha valamiben meg tsaltalak?

NÁSO

Veszen abban!

ZSÁKOSI

Azt a gonosságot is, hogy én tegedet kétzer a Zsakba...?

NÁSO

Stitt! Azt ís, tsak ne szoly többet, hanem takarodgyál a más világra!

ZSÁKOSI

980

Ah, Uram, ezekre a szokra jobban kezdem magamot érzeni!

NÁSO

Oho, legény! Én oly moddal botsátok meg, hogy meg haly, mert ...

ZSÁKOSI

985

Jaj, megint holdoklok! Áh, Uram, ne vess hátatt jo Akaratodnak, noha én meg érdemlettem azért is az halált, hogy az Órdóggel vitettem magam abban a Tórók gallyában, és hogy harmadszor is meg akartalak a zsákban ...!

NÁSO

Jaj, inkább egészen meg botsatok, tsak halgass, mert nagy a szégyen!

TORNYOS PÁL

No már, édes Naso, szomszéd Uram, fianak szerentsés vissza jöveteleért vig beszéde s. barátságos ebédre örömet látlak benneteket.

NÁSO

Mennyúnk, hát mennyúnk, tsak vigasztaljanak az Istenek!

ZSÁKOSI

990

Vigasztallyanak az Istenek! Én is azoknak jovoltabol meg gyógyultam!

NÁSO

De az házamból takarodgyáll!

ZSÁKOSI

Áh, Uram, hová mennyek szemed elől? Néked szenteltem örökke valo hívségemet...? Ha tsak a zsákrol...

NÁSO

995

Halgass arról, már mondám! Áh el lepi a szégyen ortzamoto, ha tsak eszemben tűnik!

ZSÁKOSI

De mégis nem, denem, kezesek leszteke érettem, Amánti és Pikárde
Urfiak?

AMANTIUS ÉS PIKARDUS

Ha meg fogadod.

ZSÁKOSI

Fogadom.

NÁSO

1000 Hogy többre szememre nem veted!

ZSÁKOSI

Fogadom.

NÁSO

No, annye mint mar, a vigaságnak okáért légyen hát!

ZSÁKOSI

1005 Mínden szerentséknek Isten Aszonya! aldyonmeg ezerszer, s. 1000-er!
Néktek is köszönöm, ugyan kevés héllya volt, hogy most rajta nem
vesztettem tsalárdságomon, az eletem is tsak egy haj szalon függött! Ti
pedig, szolga társaim, tanolyatok az én példámbol a Tsalárdságnak!

NÁSO

1010 Urak, Uri Aszszonyok, se fiaitoknak se leányaítoknak, se szolgának, se
szolgálónak, se tollu foszto Óreg Aszonnak házatoknál sokat ne...!
Szalonna csipdeső, zárokat próbálo, láda nyíttogato, erszényeket úresít-
tő, vaj nyalo, téjfel kostolo kis férges most is elegen találtattnak.
Eljetek, és Játékunkbol vig oktatást vegyetek, melyben ha néktek
tetzettünk, abban vagyontelyes órómúnk, tsak ne légyen Űres, kérünk,
azon faratságunk. Ámen

996 Pikárd(us)e [Ráírással jav.]

1004 köszönöm (i)

1007 leányaítoknak (veszedelmét)

1012 órómúnk(nek)

1013 faratságunk(nak)

A MŰ ADATAI

Kézirata: *Lib. Schol. Cantu* 68b–77b. Más kéziratos vagy nyomtatott változata nincs. A kiadás a kézirat alapján készült, itt jelenik meg először. Jantso Ferenc vitte színre Kantában 1774. május 12-én.

„A játéknak Summája” alatti szereposztás nem teljes és nem egészen hibátlan. Említés történik a szerepek között az Iskola Mesterről, a drámában azonban olyan jelenet nincs, amelyben iskolamester szerepelne. Az erre vonatkozó rendezői utasítást lásd a 648. sor felett. Hiányzik a szerepek közül több szerep- és szereplőnév is. Másónak Amantiuson kívül még két fia van: Florindus és Berillus, valamint még két szolgálja, Curander Pusztai és Lórintz. A két katonatisztel, Ventilianusszal és Marinusszal hat Miles szólal meg a darabban. Nem ismerjük azonban azoknak a nevét, akik ezeket a szerepeket eljátszották.

Erről a komédiáról legelőször *Hassák* (109.) tett említést, s minthogy a dráma másolója címet nem írt a dráma elé, így nevezte meg: Kintses Naso, fősvény öregember. Ez félrevezetheti a kutatót. Nemcsak Kintses Nasóról, hanem annak barátjáról, a másik vén zsgoriról, Tornyos Pálról is szól a történet. A komédia főszereplője azonban a furfangos, mindkét zsgori eszén túljáró szolga, Zsákosi, aki a molière-i Scapin magyarországi változata. Ilyen megfontolások után adtuk a drámának a Zsákosi furfangjai és a két vén zsgori címet.

A dráma summáját és a szerepeket közölte *Kovács Bernardon* (33.), a kéziratos kolligátumot s a drámát ismerteti: *Kilián 1979b*.

SZERZŐ, SZÍNRE VIVÓ

A komédiát Jantso Ferenc vitte színre Kantában. Tizenegy dráma rendezése, adaptálása fűződik nevéhez. Első alkalommal 1772. augusztus 2-án az Anastasius Imperator Orientalium című latin nyelvű darabbal lépett a kantai közönség elé (*Kilián 1980*). Tevékenységét ismeri *Bayer 1897a* (II. 398–400.) és *Monay (1953b 46.)*.

Jantso Ferenc a Háromszék megyei Gelencén született 1744-ben. Középkolai tanulmányait valószínűleg a kantai gimnáziumban végezte, s a rendbe a Marosvásárhelyhez közel fekvő Firtoson lépett. Első fogadalmát Nagybányán tette le. Aradon filozófiai, Nyírbátorban 1768-tól 1770-ig teológiai tanulmányokat folytatott. Nevét mindhárom esztendőben megtaláljuk a nyírbátori konvent teológusainak névsorában. Ugyanebben a konventben vezetett nekrológium szerint pappá 1766-ban szentelték. Első állomáshelyén, Kolozsvárott előbb lelkész, később pedig magiszter volt két évig. 1771-től 1778-ig a kantai iskola tanára, 1780-ban pedig az iskola igazgatója. Kantáról Firtosra került lelkésznek, majd innen Marosvásárhelyre, ahol a házfőnöki tisztet is ellátta. Itt halt meg 1800. június 7-én. (*Inventarium Nyirbatoriense anno 1749. 763., 765., 860.*)

FORRÁS

Jantso Ferencet a címlap bejegyzése nem auctornak, hanem moderatornak nevezi, mintha ezzel is jelezné a másoló, talán maga Jantso, hogy nem eredeti műről, hanem egy ismert komédia adaptációjáról van szó.

A vígjáték forrásáról először *Alszeghy 1910*. állapította meg, hogy Jantso Ferenc Simai Váratlan Vendége ismeretében írta a komédiát. *Szombathy* Alszeghy megállapításait kiegészíti azzal, hogy a vígjáték Plautus *Mostellariájából* is vett cselekményelemeket. Sem Alszeghy, sem Szombathy nem gondolt a legtermészetesebbnek tűnő forrásra, Molière Scapin furfangjaira. Azt azonban nem lehet kideríteni, hogy Jantso az eredeti francia darab vagy valamelyik, ma már nem ismert, adaptációjából dolgozott-e. Valószínűbb, hogy egy magyar változat ismeretében írta át a Scapin furfangjait.

Simai Váratlan vendégének van egy korábbi változata, amely szinte szóról szóra követi Molière Scapin furfangjai szövegét. Erről a *Comoedia satis lepida* című darabról, amelyet a selmecbányai piarista rendházban őriztek meg, *Holczer* bebizonyította, hogy Molière Scapinjának az eredeti cselekményéhez, szerkezetéhez, jelenetezéséhez ragaszkodik. Szerinte Simai lefordította azt, hol szó szerint, helyenként „magyaros frázissal”, terjedelmes betoldásokat alkalmazva, s közben jelentős cselekményrészleteket lerövidítve, elhagyva. Holczer elsősorban stiláris sajátosságok alapján Simai első drámái kísérletének tartja, s úgy véli, hogy a piarista drámaíró 1759 és 1769 között írta. Ugyanezt a

darabot Váratlan vendég címmel már Plautus Mostellariájának ismeretében nyomtatásban is megjelentette.

Az itt közölt Molière-adaptáció azonban sem a Comoedia satis lepida, sem pedig a Váratlan vendég szövegével nem egyezik. Forrása végső fokon mégis Molière Scapin furfangjai lehetett.

Az eredeti Molière-komédiából Jantso csak a jellegzetes cselekményelemeket őrizte meg. Elvegyítette ezeket a plautusi Mostellaria egyes mozzanataival, s az egész darabot az iskolai lehetőségekhez alkalmazta, kiiktatta belőle például a női szerepeket.

A három komédia, a molière-i Scapin furfangjai, a Simai-féle Comoedia satis lepida és a Zsákosi furfangjai jeleneteinek összehasonlítása:

Scapin furfangjai	Comoedia satis lepida	Zsákosi furfangjai
I. 1	I. 1	I. 1
I. 2	I. 2, 4	I. 7
I. 3	I. 3	—
I. 4	I. 6	I. 2
I. 5	I. 7	II. 1
II. 1	II. 1	I. 4
II. 2	II. 2, 3	—
II. 3	II. 3, 4, 5	I. 6
II. 4	II. 6, 7	I. 7
II. 5	II. 8	II. 2, 4, 6
II. 6	II. 9, 10	II. 7
II. 7	II. 11	III. 2
II. 8	II. 12	III. 3
III. 1	—	—
III. 2	III. 2	III. 4
III. 3	III. 3	—
III. 4	III. 4	—
III. 5	III. 5	—
III. 6	III. 6	—
III. 7	III. 7	—
III. 8	III. 8	—
III. 9	III. 9	—
III. 10	III. 10	—
III. 11	III. 11	—
III. 12	III. 12	—
III. 13	III. 13	III. 6, 7

Van Jantso drámájának egy jelenete (III. 1.), amely nem illeszkedik a komédia cselekményéhez, nem kölcsönözhetette sem Molière-től, sem a Comoedia satis lepidából. A harmadik végezés első kimenetele elején egy rendezői utasítás olvasható: *Persona Magistri et Discipulorum de Ascensione Christi et Mundi contemptu omissa est.* A rövid jelenetben Zsákosi a közelgő háború hírével elzavarja a színről a „tentás szájú Deak súldóket”. Valószínű, hogy Jantso forrása itt egy előttünk ismeretlen drámakézirat volt. Ebből egyelőre megmagyarázhatatlan okok miatt átvett egy ide semmiképpen nem tartozó jelenetet.

Ennek okát nem tudjuk, legfeljebb csak magyarázatot kereshetünk rá. A *Lib. Schol. Cantae* című drámája (19. sz.) az alábbi jeleneteket, részeket tartalmazza:

1. *Misterium Divinae incarnationis*
2. *Dives et Pauper*
3. *Dives Justo Dei Judicio condemnatus.*

Ennek a drámának a második, harmadik része egy úgynevezett Lázár-dráma, az első rész teljesen független ezek cselekményétől. A Lázár-dráma kedvelt úrnapi téma volt, de hogy tökéletesen illeszkedjék az ünnephez, egy jelenetben a szerző a megtestesülés titkáról beszéltette szereplőit. A Jantso-féle komédia előadására a templom búcsú napján, Szentháromság vasárnapján kerítették

sor. Ezt a vasárnapot követő csütörtök minden esztendőben az úrnapi. Ilyen gyakori előadásra talán közönséget sem tudtak toborozni, ezért már vasárnap eljátszották az úrnapi dialógust is. Az említett jelenetcsökevény valószínűleg egy úrnapi szánt jelenet maradékszövege.

Hasonlóan úrnapi téma a tékozló fiú bibliai története. Ennek hagyományaként kerülhetett a Jantso-komédiába a két tékozló fiú (Amantius és Pikardus) megtérésének a históriája.

ELŐADÁS

1774. május 12-én vitték színre a középső és felső grammatista osztály tanulói.

Énekekre, zenés betétre a drámában utalás nincs, nem lehetetlen azonban, hogy a verses prologust énekelve adták elő. Az „epilogust” már a többszörösen rászedett Násó mondja el, prózában, közvetlenül a közönséghez fordulva.

A rendezői utasítások igen szűkszavúak, csak a komédia nagyjelenetében, Násó zsákba bújtatásánál és megverésénél találunk részletes utasításokat. Lehetett azonban több rendezői utasítás is, a szövegben, főként az első jelenetekben ugyanis megtalálhatók az ezekre utaló betűjelek (a 66., 74., 81., 89., 158., 173., 178., 373. sorokban), de a másoló a rendezői utasításokat nem írta le (a betűjeleket elhagytuk).

A jóízű vígjátékot szinte minden háttérfüggöny, díszlet nélkül elő lehetett adni.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A kézirat mindenütt könnyen és jól olvasható, nehézséget csupán az okozott, hogy az egyébként is vékony vonalú írás tintája meglehetősen kifakult.

A kéziratban a szándékosan félbehagyott mondatok után vagy pontokat, vagy szaggatott vonalat lehet találni. A félbehagyott mondatok után kitettük a három pontot és a kívánczó írásjelet.

Néhány kis- és nagybetű (C-c, M-m, S-s, T-t, L-l), valamint a hosszú és a rövid ékezzettel ellátott i, í között sokszor nem lehet határozott különbséget tenni.

A másoló alig használ szóróvidítést (R — Reverendissimus, B — Baro). Csak néhány esetben fordul elő, hogy a hosszú mássalhangzót hullámos jellel rövidíti (ȧkr).

A kéziratban másolói hibák és javítások vannak.

NYELVI ÉS TÁRGYI MAGYARÁZATOK

- 64 *murok* — répa
- 65 *pazirlottam* — pazaroltam
- 74 *orderezett* — osztott be
- 75 *kampérozásra a Putzik mellett* — krumplievésre a kemencepadka mellett
- 81–82 *Dinom, dánom | Tántzom járom, | Töltsd, nem bánom, | Jobban járom!* — valószínűleg egy közismert táncdal szövege
- 85 *Maga* — de, azonban
- 94 *Tzobokjából* — combjából
- 94–95 *Sodoros Csontokból* — lapockacsontokból
- 103 *setét palotára* — börtönbe
- 106–107 *lodíng gyanánt egy néhány vontítást vetett Apád a nyakamba* — vállszíjjal a nyakamba
- vágott párszor Apád
- 107 *karnak* — az mint kannak
- 117–118 *gyalog borza* — alacsony bodzabokor
- 119 *Csollyán* — csalán
- 135 *ennek hadtam* — enniök adtam, megéttettem
- 142 *bogarozik* — bogarászik, tölti idejét
- 143 *ókróm-déderunt* — Zsolt. 18.5. A zsoltárkezdő *Circumdederunt* szó játékos átferdítése
- 153 *Conventziora* — szerződésre
- 201 *praemondát* — helyesen: praebendát, nekünk járó pénzt, járandóságot

- 204 *confederátusunk* – szövetségesünk; *corpust* – corпуст, katonai egységet
 206 *Espodrommal* – eszkadronnal, lovas századdal
 207 *arteriájával* – ertelleriájával, tűzérével; *gugyitol* – pálinkától
 213 *deliminátókkal* – delineációkkal, tervekkel
 220 *vedres* – nagy úrtartalmú; *pást* – passzt a borivás ütemének, azaz már oly sokat ivott, hogy már képtelen volt többet inni
 230 *vakot vetett a koczka* – nem sikerült
 255 *mindenit* – mindenütt
 272 *egy tóné kárba sem hozott* – egy túnyi kárba sem, azaz soha egy fillér kárt sem okozott
 318 *pipei* – Pipe, Küküllő megyei kisközség
 319 *Aradnotibol* – Radnót Marosvásárhelytől nyugat-délnyugatra fekvő község, a radnóti *borról* esik szó
 334 *el sirittél* – elcsentél
 419 *szalamia* – az aranybányászásnál használatos munkaeszköz
 427 *társágom* – társaságom
 459 *komparálni* – helyesen *compareálni*, megjelenni
 460 *Accesisták* – közreműködők
 462 *Intrádára* – a per kezdetére; *komparatio* – megjelenés, előkészület
 463 *acceptio* – a per elfogadása; *processuss* – a per lefolyása; *apelláta* – fellebbezés (lásd még az 592. sort); *via novi* – a fellebbviteli per kijelölése
 464 *Transmissio* – a per áttétele a fellebbviteli bírósághoz; *quindéna* – tizenöt napi határidő, amely idő alatt a bírósági ítéletet meg lehetett fellebbezni
 494 *Parumper* – kevéssé
 495 *interessátusok* – érdekeltek; *sine voce* – megkérdkezés nélkül
 498 *vas dudu* – vascső
 504 *Patalium* – helyesen: Battaglione, a regimentnél kisebb katonai egység; *kompánia* – század
 505 *Auditor* – hadbíró; *satisfactio* – elégtételt
 598 *discretioban* – a titoktartás fejében jutalom
 601 *versátusok* – tájékozottak
 605 *Exmissusok* – kiküldöttek; *Natariusok* – notáriusok, jegyzők; *Kommissáriusok* – megbízottak, biztosok
 606 *Protokolisták* – jegyzőkönyvvezetők; *Kantzalisták* – írnokok; *Executorok* – végrehajtók; *Janitor* – kapus, ajtónálló őr; *Citator* – az a személy, aki az idézéseket adminisztrálja
 609 *redemptio vexae* – a peres eljárás megszüntetésének megváltása
 609–610 *compulsorium* – tanúvallató parancs
 610 *leváta* – a perfelvétel; *inhibitorium* – eltiltó parancs; *repulsio* – visszautasítás; *admonitorium* – intó parancs; *ciatorium* – megidézés
 610–611 *certificatorium* – idéző levél
 611 *evictio* – szavatosság; *convictio* – elmarasztalás; *transmissio* – fellebbezés; *Novisatio* – pernyitás
 612 *pár* – másodlat, másolat
 621 *kopács* – keményfejű
 640 *Apostol tsőpústól* – gyermekeivel
 659 *tündér világ* – változó világ
 676 *sagon* – viharfelhőn
 688 *cítatiot* – idézést
 712 *Me* – tessék, nesze
 736 *tiukannyon* – szomjúságtól haljon meg
 746–747 *néki fogok szolgálni* – megfizetek neki
 784 *köblös* – öblös faedény
 784–785 *rád vonittanak* – rád ütnek
 788 *negyvenes* – hordó
 789 *ad moderamine inculpatae tutelae* – a meg nem büntethető védőórizet eszközével, azaz a nála lévő bottal

795 *opra* – román parasztnév
803–804 *bene habens* – magát jól tartó, rangos vagy gazdag ember
809–810 *lajtorjas Palotára* – vérpadra
822–823 *kier, háncha, kapukány, bufmorta* – zagyvalékszöveg, a további sorokban is
826 *lapik* – levelek
827 *jus gentium* – a népek joga
829 *Bengágyínában* – fiktív országnév, mint a mesében Bergengócia
861–862 *putzik őrzők* – kemencepadkán lustálkodók
862 *szipák* – vénasszonyok
880 *pro custodia corporis* – testem vigyázására
894 *fortsokkal* – csípővel, csípőcsonttal

14.

STOLANDER PROCATOR
ÉS
NÉGY MESTEREMBEREK A DIÉTÁN

Szerző-rendező: MIKLÓSI AMBRUS (Kanta, 1774. május 29.)

Actio a Reverendo Patre Ambrosio Miklosi
Professore Rhetorices Anno 1774. die 29. Maji producta,
cujus Argumentum est:

Négy Mester emberek, Varga tudni illik, Szabo, Timár, Fazekas az
elsőségre ásitozván, Stolandert bölcs Procátort különös ajándékokkal
magok mellé csatallyák a' végre, hogy ő általa fel tett céllokat el
5 érhessék. Stolander, hogy iparkodása fogatosabb legyen Camillus
Herczeg előtt, a' causa meritumát ki tálallya. Csak nem feje vesztével;
mivel az Herczeg őrülle, kóltótt agyoskodásnak a' Causát lenni vélvén,
országából ki tiltya. De Stolander tudván igasságát, Camillus haragjától
nem sokat tart, sótt másodszoris előtte meg jelenik, és őtet Resolutiora
10 sűrgéti. Ez, hogy ne láttassák semmit vaktába cselekedni, a' pórós
személyeket Dromulus Praefectusa által udvarába hivattya, holot
Dromulus azokrol többet tapasztal, sem hogy Stolánder instanciájába
bé mutatott. Ezeket, minek utánna Dromulus beszédéből, Camillus
csudálkozva értette volna Stolándert és Dromulust, fiainak kérésére a
15 Causa dijudicatiojára Herczegi hatalommal Authorízálta, es hogy Dietai
solennitással el végezzék, parancsallya. A Diétán mit végeztenek
légyen, meg tudod, ha olvasni fogod. Ita Poetis

Personae Agentes:

CAMILLUS Princeps
ALEXIUS }
CHARILLUS } ambo Filii Principiss
STOLANDER, *Procator*, deinde Personalis
DROMULUS, *Servus Stolandri*, deinde Consiliarius
KIKI, Varga
ACELLUS, Szabo
FIGLINUS, Fazakas
CERDULUS, Timár
CORDULA, Virgo
DOCIUS }
UJLAKIUS } Procuratores
BOCSKAJUS }

2 [A *Stolandert* szó aláhúzva, s mellé a margón
XX. századi kézírással kiírva:] Claus
3 általa

16 [alatt a *Personae Agentes*ben:] *Procurator*
[az argumentumban *Procátor* van, ezért javítottuk.]

PROLOGUS

20 Nagyra vágyás sokakban vagyon,
Melytől gyakran riadnak nagyon.
Azon vadnak s. munkalkodnak, mastol haladgyon,
A szerentse s. annak kintse nálok maradgyon.

A rezet is Aranynek vélik,
Mások sorsát jonak itilik,
Fájos szemmel és bus szinnel aztot szemlélik,
Busulásban s. aggodásban élteket élik.

25 Magos poltzra hogy ha kaphatnak,
S. felső helyre hogy ha hághatnak,
Már azt vélik s. azt itilik, ott meg maradnak,
Le esésről s. nyak szegésről nem is almodnak.

30 Pedig mennél fennebb repülnek,
Ikarussal inkább szedülnek,
Nyakra, főre szegyen kőre véle perdülnek,
Es a szegyen tengerében belé merülnek.

35 Ritka azért, a ki sorsával
Meg elegszik Tittulusával.
Azon vagyon s. izad nagyon, hogy mi munkával
Nevét vigye s. nagyra tégye mások kárával.

Ezt vettük fel tzelúl magunknak,
 E lesz tardgya mulatságunknak.
 Tsendeséget s. bekeséget várunk magunknak,
 Amig veszünk s. véget tészünk kis Jatekunknak.

ACTUS PRIMUS

SCENA PRIMA

Stolander, Dromulus

STOLANDER

Boldog Isten, mire jutánk! Ha magam a kegyetlen haláltól ki metzetném is, nem annyira sajnálnam, mint az úgye fogyott szegény világot! Nints meg maradása! Nints, ki melette szaját meg nyitya, és hajdoni Méltosá-
 45 gat védelmezze! Ah, világ, világ! Ki szivemből sajnállak! Én is, ha igazat kivansz mondani, nem de szerettelek! De ezutan mit fogok vallyon te benned szeretni? Kiben fogom helyezetteti szomorú ügyemet? Tehát tóvestől ki vágatando vagy? Tehát egészen fel kell te neked fordulni? Oh, vajha ezen viszontagságot soha nem éltem volna! Dromule!

DROMULUS

Mit kívánsz, Uram, és miben tóród fejedet?

STOLANDER

50 Áh, kedves szolgám, Dromule, volta képpen ki nem mondhatom!
 A szomaruság, az iszonyatos változás által járta buss szivemet.

DROMULUS

Hogyan s. mí keppen, Uram, Stolánder?

STOLANDER

Mi haszon panaszolni neked, kegyetlen sorsomon nem segíthetz?

DROMULUS

55 Nem? Jute eszedbe, Stolánder, hogy nints oly meg vettetett alkotmánya az Egeknek, mely gyakran hasznodra...? Tehát en...

STOLANDER

Ugy vagyon. De amely dolog miatt mostan emésztődöm, fellyúl haladgya eszméléseidet.

DROMULUS

Mondki, kerlek, Stolander, a dolog viszontagságát, tapasztalni fogod
bőltis orvoslásomat!

STOLANDER

60 Meg vallom, Dromulé, mivel hogy biztatod magadot. De ugy ha
tanátsoddal engemet...

DROMULUS

Igirem mindenekben kész szolgálatomat.

STOLANDER

A világ fog változni, fel fog fordulni! Ez, ez, Dromulé, emészt
szivemet, fogyattya tagjaimot.

DROMULUS

65 A világ fog változni, fel fog fordulni? Halhatatlan dolog. S. ez hogyan s.
mikor, ki által leszén?

STOLANDER

Ah, Dromule, ne vitasd, kérlek, mert szegyenlem!

DROMULUS

Szégyenled? Hát hogy orvosolyuk meg, ha el titkolandod?

STOLANDER

70 Halyad tehát! A Vargák, Szabok, Timárok, Fazakasok pörbe és
ústókbe szalottak az Elsőség felett. Ezek, ezek akarják a világot ezentül
kormányozni; már a Méltóságokat, Főrendeket, Tiszt viselőket és az
Országok oszlopait tsak meg nem hodultatták. Ez az oka, Dromulé,
szorongatásimnak és keserves Fájdalmimnak.

DROMULUS

Méltan ís bizonyára szomorkodol ezen, Stolánder.

STOLANDER

75 Hogy ne, Dromule, mivel ha a Varga fel maszhat az Ugorka fára,
minnyájunknak Vargának kel lenni! Es, Dromule, hogy fogod huzni a
búdds bírt kényes fogaiddal? Ha pedig a Timár ülhatt a Simonné lovára,
akkor mindennek Tsáva levet kellett innya. Ha a Szabo fel álhat a
80 poltzra, ugyan is valyon mi tevők leszünk? Hogyan fog életünk foly
ni, ha minnyajon Szabok, es senki szánto vető Ember nem leszén? Ha pedig
egesz világ fazekassa válik, gondolode, hogy az Egész Föld tsak

fazekaknak is elég lehet? Ezek badgyasztyák eszemet, farasztyák szívemet, mivel hogy ha az ők nagyra vágyódások meg nem zaboláztaták, esze vész a világnak, es tsak hamar, hamar az utolsó romlására hanyotlani fog.

85

DROMULUS

Tagadhatatlan, Uram, Stolander. De mít jelentenek oldaladon a fazék, kapták, baranybőr és poszto?

(NB ezek Stolander kőntőseére fel lesznek varva)

STOLANDER

Dromulé, egész helységben okosabb Prokatort nálammal a pőrös személyek nem gondolhattak. Az okáért mindenik engemet Prokátorának vallasztott, és hogy hivebben folytassam pőrököt, a Varga kapták, fazakas fazékkal, a szabo egy darab posztoval, a Timár pediglen egy barány bőrrrel ajandekozott meg.

90

DROMULUS

Tehát fel válaltad pőröknek pártfogását?

STOLANDER

Nints különben.

DROMULUS

De hogyan tészesz eleget minnyájoknak? Oh, vajha az ajándékot el ne vetted volna! Mível ha a Varga mellett szollasz, meg bantod a Timárt, ha a fazakasnak emeled poltzra fazakát, mitsoda szemekkel fog téged a szabo nézni?

95

STOLANDER

Igazán mondod, Dromule. De hallottade valaha, hogy a nagyobb ajandek a kissebet meg emészti, az erősebb gyengebnek szemét ki tolyya?

100

DROMULUS

Igaz az, de hát az igasság?

STOLANDER

Mit igasság? Aki ingyen gazdagulni kivan, annak leg kissebb gondgya az igasságra, míntegy annak akár Ország utyán, akar gyepes ósvenyeken mennyen házához a szerintse. Hozzam is el jöttek a kapták, fazek, barány bőr es a poszto. Kínek mi gondgya, hogyan is, mi képpen? Enyimek már azok, senki azokat kezemből...

105

DROMULUS

Tehát melyik ajándékot ezek közül bótsületesbnek S. Meltóságosb-
nak...?

STOLANDER

110 Meg látod akkor, mikor a Vargát emelem Asztal före.

DROMULUS

Tehát a varga ajandekát nagyobra bótsúllód?

STOLANDER

Ugy vagyon.

DROMULUS

115 (O, ritka esztelenség!) Tehát előbb valo a kapta barány bőrnél, előbb
valo a drága posztoknál, Előbb valo a Mázás fazéknál? Soha illy
dolgott...!

STOLANDER

Lasabban, Istentelen, nem szükség azt te néked tudni, a személyt nezem
en, nem az ajándékot.

DROMULUS

120 A személyt nezed, nem az ajándékot. Igaz az, hogy sokak előtt kedvesb
a személy, sem hogy az Igasság. De tégedet, aki ez helységben leg
bóltsebb és okossabb prokator vagy, hogyan maszlagolhata meg a varga
személyyek szurkossága? Talám...

STOLANDER

125 Kérdezd a kaptákat, meg mondgyak azok! Azokáért, mivel vég képpen
el tókellettem, hogy a varga Elsősegre fel emeltessék, Instantziámot a
Hertzeg előtt mély terd hajtással bé mutatom. Mennyünk azért,
Dromule! De ihol ő felsége szerentsémre.

108 kózúl; Melto(g)ságosbnek

113 előbb

114 Előbb

118 nem a(s)z [Ráírással jav.]

SCENA SECUNDA

Camillus, Alexius, Charillus, Stolander

STOLANDER

Az Egek Hertzegségednek házát tetezett áldomásokkal harmatozzák, es Hertzegi Méltóságodnak fénye örökké tündököllyön, irigyeltek az Istenek virágzó familiádnak hervadhatatlanságát!

CAMILLUS

130 Kőszönöm, Stolander, szíves kívánságodat. De honnan es mi okra nézve...?

STOLANDER

Instantziamot mély alázatossággal akarom Hertzegségednek bé mutatni.

CAMILLUS

Instántziadnak summáját tálald ki kesedelem nélkül, mivel az údó es országomnak sulyos terheí nem engedik, hogy Instánziáddal hátraltsam elő mozdítást Tartományimnak!

STOLANDER

135 Felséges Hertzeg, az Instantzianak summája nem egyeb, hanem az, hogy a Vargák, szabok, fazakasok és tímárok pörbe szalottak az Elsőseg felett. Ezek, ezek várják kegyes resolutiodat.

CAMILLUS

Vargák, Szabok, Timarok, Fazekasok az Elsőség felett pörbe szalottak? És eztet hol?

STOLANDER

140 Ezt Nullibi varossába, Felséges Hertzeg. Sokat, meg vallom, törvénykeztek, de mind eddig elő, örvendetes Tzélyra nem juthattak.

CAMILLUS

145 Törvénykeztek Varga, Szabo, Timar, Fazakas? Ugyan is ki hallott ily dolgot? Tehát azok akarják már a világot jaromba fogni? Azok kívannak a Státusokon uralkodni? Vallyon melyik agya fűrt főből szarmazot ezen gondolat? En ezt el szenvedgyem? Nem, soha nem! Meg ismertetem az Istentelennel alatson sorsokot, es az ő velek született parasztságba fel öltöztetem őkö. Te pedíg az ilyen Instanzíával ki előllem!

136 Vargák (faz); pörbe

141 elő

143 akárjak

144 val(gy)lyon [Ráírva.]; fűrt

146 a

147 okót

ALEXIUS

150 Felséges Atyám, győzhetetlen erődre kérek, ne tantorítson meg oly könnyen még csak úszógében gőzölgő hir! Meny végére voltakeppen a Dolognak, es akkor...!

CHARILLUS

Szerelmes Atyám! Juttasd eszedbe, kerlek, bajnoki virtusídot! Ne hajts térdet ingo nádszál modgyára minden szélvesznek! Fontold meg, mi lappang az homály alatt, és akkor...!

CAMILLUS

155 Charille, Alexi, Szerelmes Fiaim, nemde által értették a nagyra ásítoknak telhetetlenségét? Nem de által láttatok, mi keppen a Varga s. atóbbi kívánnak Méltoságra emeltetni? Ugyan is, Kedves fiaim, hogyan szívellyem én eztet el?

ALEXIUS

160 Felséges Hertzeg, botsásd szabadgyában ókót! Miert epezted magadot az alaton rendekkel, kik csak egy tekintetedre is, mint semmi, el enyésznek? Botsásd szabadgyában, mondám, es mikor a szerentsének poltzán magokat úlni velík, rántsd meg a poraszt, azonnal meg látod, semmivé lesznek!

CHARILLUS

Mint pára és füst, szemed láttára el enyésznek.

CAMILLUS

165 Charille, Alexi, szerelmes fiaim, nem lehet, mivel, ha én eztet meg engedem, leg ottan minden rendek Hertzegi tronussom ellen asítózni fognak. Azokáért kí városambol, és pedig mindgyárt, hogy csak nyomotok is ne találtassék helységemben!

SCENA TERTIA

Stolander, Dromulus, Alexius, Charillus

STOLANDER

170 Bezeg meg járáám! Sírátám előbb a világnak szerentsétlen sorsát, mostan valoban sírathatom magam, úgye fogyott állapotomot.

DROMULUS

Uram, Stolánder, nem de tanácslám néked, hogy ily helytelen Istantzia-
kal a Hertzeg fűleít ne sértegsd?

STOLANDER

Dromulé, el vettem az ajandekot is, már felbe hadgyam?

DROMULUS

Ad vissza az ajandekot, s. azon tul semmi kőzöd velek.

STOLANDER

175 Visza adgyam? Valyon mit ítilne egész világ felóllem? Visza adgyam? Es
pedig ezen kaptakot? Semmikeppen nem. Ajándek ez, Dromule, mely
által el annyira magokhoz tsatlották szivemet, hogy nem lehet ma az az
iszonyatos bal szerentse, mely szivemet ő tőllők el von hassa.

DROMULUS

180 Stolander, halottade a Hertzeg porontsolattyát? Mennyúnk, es ez
helységből lakallyunk ki!

STOLANDER

Mennyúnk? Nem! Keszebb vagyok az ajandekok mellett meg halni!

DROMULUS

A Kaptákert kivánsz meg halni? Ugyan is mít gondolsz, kérlek? Nem de
olyan darab fakot mindenútt tanálhatni?

STOLANDER

Tanálhatni, de nem oly drága kezekből.

DROMULUS

185 Hát annyira meg szeretted a vargát, szurkosságát, annyira bőtsúllód a
kaptákot? Maradgy magadnak! En utamhoz látok.

STOLANDER

190 El mehet, jo barátom! Valoban nagy szeget úte fejemben Dromulusnak
el pártolása. Magam is tartok, hogy ne talántán az Hertzeg kőrmei közé
akadván, a világból ki repittem. Tartok, hogy ne talantán bőrómból
ki vetkeztessem. Mítévő lések tehát? Oh, Egek, segítetek! Ha az
ajandekot vissza teritem, en az rám bízott Tőrvénynek végére nem járok.

171 taná(t)cslám

174 kőzöd

184 Tánalhatni

185 szerette [Értelem miatt jav.]

186 magnak

188 tálantán

191 e(s)n [Ráírással jav.]

195 Vallyon mit gondol a világ? Valóban füstbe megyen bótsülletem,
Ellenben ha a Hertzeggel szembe szallok, valyon hogyan viselem el
rettenetes haragját? De el vetettem a kotzkát, az ő dolga, min
perdüllyőn, nem félek a vaktól. Nosza, Vargák, tanácsolatok most,
ime a ti ügyetek elő mozdításában farasztom eszemet! Szollyatok, mit
Cselekedgyem! Nem szoltok? Abban hagyom tehát Kausatokat, és ki
sietek evilágból. De érkeznek, ha szemem nem hibáz, a Hertzegetskek.
Reménlem, ő felsegek által elnyerem fel tett Tzelomot.

200 ALEXIUS
Stolander, nem de hallottad Felséges Atyámnak porontsolattyát?

CHARILLUS
Nem de, tapasztaltad fel lobbant haragját?

STOLANDER
Ugy vagy, hallottam Felséges Hertzeg, de...

ALEXIUS
Tehát hogy mereszletted tsak meg is gondolni, hogy Atyam porontsolat-
tyát meg tapodnád?

205 STOLANDER
Kénszerítetttem, Felséges Hertzeg.

ALEXIUS
Hogyan s. mi képpen?

STOLANDER
Ama nagy érdemű s. nevezetes Vargák, fazakasok, Szabok, Timárok
sok esztendőktől fogva huzzak pőrőköt, fogyasztják vagyonyokat, és
210 megis kívánt Tzelokra nem érkezhettek. Folytatták Nullibi varosságban,
de egyiknek sem esett szája izere a Törvény, mivel a Birák meg
rettenvén hatalmas erejektől, nem merészlették a Primatust emerre
vagy amarra vonni, kenni. Azokáért, ő Felsége Thronussa előtt akarom
Instantziámot bé mutatni, melyre ha ő Hertzegsége kegyes resolutioját
215 meg vonsza, felhető, hogy ily hatalmas Emberek egész Országban a
békeséget fellforgatták.

ALEXIUS
Hát a pőrben szállott személyek birnak e nagy kintsel, gazdagsággal?

STOLANDER

220 Ketség kívül, Felséges Hertzeg, mivel a Vargának, ki nekem ezeket a
kaptákot ajandekozta, egész gazdagsága negy kaptából allott. A Szabonak
pedig egy rongyos Mentéje vagyon, melyben a satoros napokon
fitogtattya magát, s. abbol ezen darab posztot le fertzelte s. nekem
ajandekozta. A Timar ezt a barány bőrt is költsón a ketskéktől kérte, es
megís, oh, rítka respectus, nekem adta. A Fazakasnak egy fazaka volt,
melyben talán..., aztot is ihon nekem proferálta. Ezek, ezek a Hatalmas
225 Emberek, Felséges Hertzeg, kívánnak ohajtásoknak kívánt partyára
jutni.

ALEXIUS

Stolander, nem olyan nagy törvény ez, hogy eztett a Kőzónséges
Birak...

STOLANDER

230 Ah, nem lehet, Felséges Hertzeg, mivel reszketnek a birák előttök.
Láthatnál ezek között sántallot, rongyosokat, kopaszokat, Czipo hatua-
kot. A sántákat tsináltak a Vargák kaptajok által. A rongyosokat a
szabok kretázások által. A Czipo hátuakot a Mazas fazakok döngetése.
A kopasz fejeket pedig a timarok, kik bárány bőr helyet Biráknak fejet
le nyuzták. Hertzeg, ha nem hiszed, ezek is azok féle. Így tehát lévén a
235 dolog, mivel egy is a Birák közül nem akar santa lenni, nem akar
rongyoson járni, nem akar czipo hatu lenni, nem akarja fejét le
nyuzallatni, nem kíványa egy is magát a Törvényben avatni.

ALEXIUS

Soha íly dolgot, meg vallom, nem hallottam.

CHARILLUS

Álom ez, avagy Úres Árnyc?

STOLANDER

240 Nem álom, hanem valóság Felséges Hertzeg! Azokaért kívántam
Instantziámot ő Hertzegségénel bé mutatni, hogy a dolog hamarább
végére evezem. Ha pedig ugyan tsak itten marad, tapasztalni fogod,
hogy a Bírák mínyajon santak, Czipohatuak, rongyosok és Nyuzott
feűek lésznek. E végre, hogy ezen terhes dolog el kerültessek, Hertzeg,
245 vállald fel Causámot, és ő Hertzegségénel kívánt Tzélyára mozditsd
által!

217 kívül

230 sántákat

232 Biráknak

233 fele

238 álom

ALEXIUS

Stolander, hogyan Tselekedgyem en eztet? Félek, hogy ne talántán
ebrudon veled együtt...

STOLANDER

Hertzeg, arról ne is almodgyal, nem húlt ugy meg az Atyáknak vére,
hogy az ók Kedves Magzatyoknak kérésere kőszikláva valyanak!

ALEXIUS

250 Magam is meg vallom, Stolánder, szeretnem ezen törvénykezésnek
véget látni. Azokaért ted felre a felelmet, mert ami tőllem ki telhetik,
ezennel Felsőges Atyámnál véghez viszem.

STOLANDER

255 Az Egek Hertzegségednek szándékat szerentséltessék! De, oh, Egek, ki
szórnyú és íszonyatos Tekéntetek ezek! Valyon hogy szenvedhetem el
azon Ábrázatnak Méltoságot? Most segitsetek, oh, Istenek!

SCENA QUARTA

Personis prioribus accedunt Camillus, Dromulus

CAMILLUS

260 Stolander, hát annyira meg hasonlott te benned Hertzegi porontsola-
tomnak Tisztelete? Hát egészen ki kanyorodott a felelem? Hogyan
mérészletted, Istentelen, szavaimot meg tapodni, hogyan tartományim-
nak határin innen maradni? Tehat thronussom elen dobot útóttel? Ki
országombol, szemtelen, ki es maszlagos ravaszágidot, melytől sokak-
nak gőzölög feje, torkold meg!

STOLANDER

Felsőges Hertzeg, véghetetlen kegyességdre kerlek!

CAMILLUS

Nints kegyelem!

ALEXIUS

Felsőges Atyám, halgasd meg, kérlek, Stolandernek Instántziaját!

251 tollem

256 [A sor felett a szerepek között:] Stolander.
[Elhagytuk, mert az előző jelenetben is színen
volt.]

CAMILLUS

265

Alexi, kedves fiam, nints helye ily tsufos es tsak az ó agya furt bolond fejből kőlt Instántzianak!

STOLANDER

Hertzeg, én meg nem álmodtam, s nem is mereszlettem volna meg is gondolni, hogy ha a pőrös szemelyektől sorsok védelmezésére felnem horgásztattam volna.

CAMILLUS

270

Alnokság, amíket mondasz, mivel hogy lehetne az, hogy az alaton rendek eztet tsak megis almodgyak. Erre nézve nem hiszem. Ki előllem, és se híred, se hammad ezen helységbe soha többbe...!

ALEXIUS

Győzhetetlen Hertzeg, tekintsed temérdek bajnokságidot, tekintsd meg fiadnak szives ohajtását!

CAMILLUS

275

Fiam, kedves Fiam, nem lehet kérésedre hajlani nekem, mível hogyan mázalom bé ily szurkos és motskos Causával itilő szekemet.

STOLANDER

Hertzeg, a Causa bizony nem szurkos, nem is motskos, mert azt en meg mosogattam.

CAMILLUS

280

Bé töltötted atkozot regéddel fűleimet, meny es, a mínt porontsoltam, ki apríts Országombol!

STOLANDER

Meg vagyon, Uram, apriteva a dohányom. Kele egy pípával?

CAMILLUS

Ime, már bolondnak tetteteti magát, es koronammal jatzodozni kíván!

STOLANDER

Uram, íhol a kártyák, ha jatzodozni kívánsz.

DROMULUS

285

Hertzeg, ne túrd, ne szenvedd, kérlek, az Istentelent, repítted ki Országodbol, és hírével egyútt temesd el őtöt.

CAMILLUS

Dromule, tehát Ismerede ezen ravaszságnak fészkrét?

DROMULUS

290 Sokáig szolgáltam őtöt, Felséges Hertzeg, de mínek utánna Hertzegségednek poronsolattyat hallottam volna, ot hagyám őtöt, mert az Egekre es az Eletere készíttem, hogy ezen Tartománybol ki sietnek! De mind ezeket siketnek javaslottam, mert készebb, ugy mond, meg halni, sem hogy az Instanziától el állani. En ezen dühös vakmerőségét nem szenvedhetven, magamot a következő veszélyből ki szabadítottam.

CAMILLUS

Hallode ezeket, Stolander, és megis...?

STOLANDER

295 Hallom, es megis az Instanzia mellől el nem allok. Hertzegségednek resolutioat el varom.

CAMILLUS

Resolutiomot? Hamarább az Eg be takarja a földet, hamarább az Nemere gyemántá leszen, sem hogy én teneked resolutiot. ... Azokéért ezen szempillantásban Országombol tsufos Causaddal ki takarodgyál, különben ezennel utol ér haragomnak nyila!

ALEXIUS

300 Felséges Atyám, ezen kezedre, melyet Csokkal íletek, kérlek, enged meg Stolandernek, amit Instanziaja kíván!

CHARILLUS

Tekintsed, Szerelmes Atyám, kedves fiadnak, Charillusnak szives kivanságát!

CAMILLUS

305 De hogyan, szerelmes Fiaim, Charille, Alexi, itilő szekem és királyi Thronusom Méltósága ellen?

ALEXIUS

Hertzeg, tekintyűk meg, mıt fognak szűlni az hegyek! Botsásd mentekre őtöt, s. nevezzük ki az után aztott, akit fel ültett a szerentse!

CAMILLUS

310 Szerelmes Fiaim, mínek előtte kivánságtoknak eleget tégyek, mivel csak nem hitethetem el magammal, hogy ez a pór mástól, Stolanderen kívül született volna, próbáljuk meg a Nevezetes személyeket, és ha az Instantzia szerent a dolog lenni talaltatik, akkor kedves akaratotok, Fiaim, tellyesedgyek!

CHARILLUS et ALEXIUS

Halálunkig tisztellyük Hertzegségednek kegyességét!

CAMILLUS

315 Dromulé, okós eszmélésekre bizom a dolgot. Vigyaz, és az említett személyeket hívasd össze, tapasztald magad nagyra vagyodasokat! Azonnal én hozzám mindeneket hiven...!

DROMULUS

Porontsolatnak tartom minden szavaídot. Ígírem szorgalmatosságomat, tapasztalni fogod hívségemet.

CAMILLUS

320 Te pedig, Stolander, ha tölled származott ez égtelen gondolat, ki lakuly Országomból, mínek előtte mérges kezemnek nyilát...!

SCENA QUINTA

Stolander, Kiki, Acellus, Phiglinus, Cerdulus

STOLANDER

325 Szájam ízere folynak mindenek, meg nyerem, reménlem, amit régen ohajtottam! Kedves leszek, tudom, a Vargák előtt, ha ezeket kivánságom szerint a poltzra fel últethetem. Bezeg lesznek jo Tsizmaim, a minueteket kedvemre jární fogom. A Hertzeg Dromulusra bízám, hogy az én pórósímnék nagy vágyodását tapasztallya. Fejemnek vesztést igíre, de semmit se tártok, mert a miket Instantziamba fel tálaltam, igazak. És ha igazak nem volnának is, meg bérlem csak hamar őket, hogy meg ne hazutoltassam. Tehát varga, Timar, szabo, fazakas, elő szaporán!

KIKI

Uram, porontsolatodra fejenkent... Mít kívánsz, s. mí lehet szándekod?

STOLANDER

330 Tudgyátok, nem ketlem, a ti pórótótkót fel válaltam es már már...

311 szerent <la>

322 [Az előtt beszúrva a sor fölé.]

ACELLUS

Es talám már vege szakadt?

STOLANDER

335 Semmi keppen nem, sőt a Hertzeg előtt nagy gyalázatot es kudarcot valottam helytelen Instanziának felette, Országból fejmenek vesztése alatt ki kergetett volna, és talám már eddig meg szaradt koponyamba a verebek költöttek volna, hogy ha a Hertzegecske partomot...

FIGLINUS

Tehát a Hertzeg Causánkot nem akarja meg halgatni?

STOLANDER

Ugy vagyon, de fiainak kérésekre nagyon hajlott, és determinatioat tsak addigra halasztotta, miglen tapasztalni fogja, hogy valósággal ti az Elsőség felett pórbe szalottatok.

CERDULUS

340 Stolander Ur, az eppen tagadhatatlan, egész világ, ha az igazat szereti, megvallya.

STOLANDER

Ugy vagyon, mínd azonaltal eloquentiam az Hertzeg előtt éppen meg nemula, de...

KIKI

Tehat lehet e reménség a pórlekedés felett?

STOLANDER

345 Nints kétség, s. nem ís lehet abban.

KIKI

Tehát nagy érdemű, Esztelentiás Stolander Uram, vigyaz személyemre, és ajándekomot tekíntsd meg!

CERDULUS

Oh te, búdós Varga, hát te akarsz első lenni?

KIKI

Akarok én s. mi gondod véle?

CERDULUS

350

Épen teged illett az Elsőség!

AGELLUS

Bezzeg illik a számárra az Arany nyereg!

FIGLINUS

Oh, te szurkos varga, láttale valaha díszno orran peretzet? Ugye soha sem? S. megis...

KIKI

355

Fazakas, hat te akarsz fel hagni a poltzra, hogy kozmás mazaddal be mázoly mindeneket?

FIGLINUS

ÉN örökke elébb valo Embernek tartottam magamot náladnal, most is nagyobb jussom az Elsőséghez.

KIKI

Nagyob jussod? Talam Nagy apadrol maradt?

FIGLINUS

Az, a mít mondasz.

KIKI

360

Tudni valo, magam ís láttam petsétes leveledet, de bezzeg hol a Subscriptio?

FIGLINUS

Subscriptiót keresz? Hat e Neked vagyon e?

KIKI

S. talám azt gondolod, hogy nints?

FIGLINUS

Tudniillik a bűdös talp bőrökre fogaíddal irtad.

STOLANDER

365

Tegyetek vissza vonastokot, porontsolom!

FIGLINUS

De Uram, hogy szenvedgyem ez Istentelennek nagyra vágyodását?

STOLANDER

Szakadgyon félbe, mindgyarast akarom, mert különben...!

FIGLINUS

Nem szólok semmit, Uram, Stolander, csak emlekezzel meg akkor, a mődön...!

STOLANDER

370 Eztet bizátok én rám. Most kiki maga Mesterségevel itt teremjen, porontsolom!

(Hic abeunt)

Ugy e nints mar szűkség a bizonyosságokra? Magatok látátok, hogy az én pőrösím egy hüvelybe el nem fernek. Látátok, hogy mindenik akarja magának az Abrakos tarisnyát, akarom mondani a Tittulust abrak
375 nélkül tulajdonítani. Légyen meg, magam is akarom, es ha Nyelvennek éle meg szolya az Hertzeg kemény szívét, a dolgot sűrgetni fogom. A Tittulust es elsőseget meg nyerem nekik, s. magam faratságomnak jutolmát meg kívánom. Lássák ők, a kopasz Tittulussal mít tsínálnak!
380 Igaz ugyan az, hogy az Tittulus sine vítulo, az az a Vargaság kapta nélkül semmit sem ér. De mí gondom nékem arra? Tsak erszényem hízzék. Ők sem jobbak azoknal, kiknek nyomdokaba akarnak lépni, kiknek a Nonhabeo eppen tulajdonok.

(Hic redeunt cum Instrumentis suis)

Dromulusra, ravasz szolgamra bizta az Hertzeg, hogy a dolgot által ertse. Tudom, többet fog tapasztalni, sem hogy en Instantziamban be
385 mutattam. Ti itten legyetek, és semmit az Emberség és Barátság ellen...! En azonban dolgomhoz latok.

SCENA SEXTA

Figlinus, Acellus, Cerdulus, Kiki, Dromulus

KIKI

(Hic fistulat)

ACELLUS

Mi haborgat, Varga? Talam pőröd felett kétsege estél?

KIKI

Estem? Sőt, kezenben tartom elsőségemet.

ACELLUS

390 Kezedben tartod? Ugyan, Timár, fazakas barátim, gondollyatokmeg ezen szurkos, Otsmany Varganak éktelen kívánságát!

CERDULUS

En tsudálkozom, hogy tsak meg gondolni is méreszlette.

FIGLINUS

Nem de elébb valo Emberek vagyunk mi ő nálánál?

KIKI

(Iterum fistulat. In hac scena omnes hi suam artem exercent)

ACELLUS

Meg mondam ugye, hogy nagyon haborgattya őtőt a kapták mellett valo maradása?

KIKI

395 Haborgat? Oh, te esztelen, rongyos, másokét el kretázo szabo, nem illek e én az első szekbe, asztalfőre? Nem determetem s. formám elegendő? S. megis...?

ACELLUS

Ha, ha! Ugyan vagyon formád, ha aztot tekíntyűk, ugy a szomszédot is az Első Thronusba fel últethetyűk.

KIKI

400 Lasabban, szemtelen, nékem semmi Nemzetségem nem szarmazott a Faraho seregéből!

CERDULUS

Szarmazott, nem szarmazott, de ha szemre, főré megyűnk, en különbséget nem tanálok.

KIKI

405 Tímár, mi gondod személyemmel? A Csávádra vigyáz, hogy ne talamtán...!

388 elsőségemet

393 [A sor felett a rendezői utasításban:] hi
(mores suae) (f)suam

393 ótót

396 a(1)z

401 seregéből

CERDULUS

Talám meg szomjuhoztál, Varga? Kelle egy cupa? Azon kívül ís tudom,
hogy néked Kedves Italod.

KIKI

Vagy harapd félbe zabolátlan nyelvedet, vagy ezennel...!

CERDULUS

410

Áh, ki nagyon félek! Hallode, varga, nem ied meg a tímár soha a maga
árnyekától!

ACELLUS

Fazakas és tímár barátim, hadgyatok abba az Esztelent! Láttátok,
hogy eszén kívül beszél. Ugyan is mitsoda Törvény volna az, mely őtöt
fel magasztalná?

FIGLINUS

Valoban szemtelenség és Istentelenség volna.

DROMULUS (*Hix exit et dicit*)

415

Hát mitsoda Zenebona ez az Hertzeg udvaraban? Talám mostanis
gunyhokba magatokat lenni gondollyátok?

OMNES

Kegyelmes Uram!

DROMULUS

Szaporán, es tsak edgyík...!

OMNES

Kegyelmes Uram!

DROMULUS

420

Nem de meg porontsoltam, hogy tsak egyík szollyon?

ACELLUS

Kegyelmes Uram, az Hertzeg udvarában egy némely különös dologra
nézve őszve hivattattunk, és íme a dolog tárdgyára, melyet ő felsége
porontsolt, el nem érünk.

DROMULUS

425

Nem értek? Meg kel lenni, és pedig hogy ma minden dolgok végbe
vitessenek, parontsolom!

409 (id) ied

634

ACELLUS

Uram, lehetetlen.

DROMULUS

Lehetetlen? De mí okra nézve?

ACELLUS

Uram, ez Istentelen, szurkos Varga miatt a dolog éppen felbe szakad.

DROMULUS

A Varga miatt?

ACELLUS

430 Ugy vagyon, Uram, s. mivel nem tudom, mitsoda szél útította szívét, mind szüntelen az Elsőséget forgattya elé, és már tsak a vala hátra, hogy ústókbe szállanánk iránta.

DROMULUS

Az Elsőseg felett? Eztet egy Varga...? Ki hallott ily dolgot?

KIKI

435 Ravaszság, alnokság, Uram, amiket beszél, sőt inkább ők kíváncznak fel mászni az ugorka fára. Én, ha kívánczom is, magamot érdemesnek mint falamiamra, mint szemre s. mint főre itilem.

ACELLUS

Hallode, Uram, Istentelen vágyodását?

FIGLINUS

Sőt magát mindeniknél nagyobnak álítja.

CERDULUS

440 Nékem az Elsőseget, melyet még a Nagy Atyaim erdemlettek, ki akarja huzni kezemből.

DROMULUS

Tehát minnyajon egy szándekba vattok? Minnyajon az elsőseget vadászatok? Ezennel csufos gondolatotokat felre tegyétek, porontsolom!

KIKI

Kegyelmes Uram, éppen lehetetlen, mert sóha így mi kózóttünk békeség nem lészen.

445 DROMULUS
Nem leszen? De ha meg kel lenni!

ACELLUS
Uram, nints mod benne. Mar két fel esztendeje hogy közöttünk a villongas, es visszavonás uralkodik. Soha nem hogy egy pohár mászlással, sőt úrmóssel is egy mást nem kínáltuk. Azon egyedül iparkodtunk, hogy melyik törhett több borsot avagy tormát másnak orra alá.

450 DROMULUS
Ha így van a dolog, enis az Hertzeg előtt...

KIKI
Edes Uram, jussak eszedbe ottan!

ACELLUS
Könyörűly en rajtam!

FIGLINUS
Meg ne vesd könyörgésemet, kerlek!

CERDULUS
Én leszek tzellya, Uram, faratságodnak?

455 DROMULUS
Kinek, Kinek szolgálni fogok.

(Abit)

KIKI
Há, ha, én leszek az első.

ACELLUS
Éppen rád bizták!

KIKI
Oh, te esztelen! Nem de engemet Kikinek hinak? És Dromulus Kinek, Kinek szolgálni fog. Így lehet reménségem az elsőség felett.

460 CERDULUS
Ne örvendgy, Varga, mig elnem éred anyulat!

FIGLINUS
Lód meg a medvét, az után ígyál bőrere!

448 egyedül
459 a(1)z

461 még

ACELLUS

Timár, Fazakas barátim, hadgyatok a szemtelent! Fusson, amig futhat!
Tudom, hogy futása hevenyébe nyaka szakad.

KIKI

465 Nyakam szakad? Még porontsolni fogok nektek, dejaj lesz akkor, mert
ezen Istentelenségtekért adozni fogtok!

ACELLUS

Soha az Egek aztot tenéked meg *nem* agyák.

KIKI

Meg agyák, és akkor benneteket más regére vonszalak.

CERDULUS

Aztot soha én meg nem tűröm, meg nem szenvedem!

KIKI

Meg agyák, és akkor benneteket más regére vonszalak.

CERDULUS

470 Soha, Uram, nem léssesz, azokáért halgass Várگا, mert mindgyárást
Csáva téjjel aspergállak!

KIKI

Tartozál, Timar, mert most mindgyárt három lábra botsátlak!

SCENA SEPTIMA

Camillus, Dromulus, Alexius, Charillus

CAMILLUS

Dromulé, hogyan funak a szellók? Vettede eszre Stolándernek szemte-
len ravaszságát?

DROMULUS

475 Felséges Hertzeg, sótt többeket tapasztaltam, sem hogy Stolánder
Instantziajában.

CAMILLUS

Mít hallok! Többeket? Hogyan lehet ez, Dromulé?

463 Tudom <fut>

464 meg

466 meg agyák [Értelem miatt jav.]

DROMULUS

Áh, Hertzeg, porontsolatod szerint a pórbe szállott szemeltyeket őszve hívtam udvarodban, de otton...! Iszonyuság ki mondani!

CAMILLUS

480 Mik tehát, és hogyan törtentek?

DROMULUS

Hertzeg, hamarább egy zsakba Matska az *égérrel*, hamarabb farkas a barannyal őszve szúrík a levet, sem hogy ezek...

CAMILLUS

Halhatatlan dolog! Tehát tsak megvayon benne az Istentelen nagyra vagyodás!

DROMULUS

485 Nints más képpen, mivel nints ma az a dűhős eb, Tígris es fene vad, kik anyíra egy más ellen mérgeket okádnak.

CAMILLUS

Dromulé, miért ezen egyenetlenséget nem oltád kőzöttók? Miért meg nem békeltetéd őkót?

DROMULUS

490 Hertzeg, sőt szerentsemnek tartom, hogy kezek kőzül ki szabadultam, mivel...

CAMILLUS

Talám ellened is fel agaskodott az átkozott vakmerőség?

DROMULUS

Ugy vayon, és ha magamot az Istentelen farkasok kőzül ki nem menttettem volna, Csuda, ha a kapták hátamra nem hágtak volna.

CAMILLUS

Tehat eppen annyira mentek az Istentelenek? Hogyan szenvedheted el?

DROMULUS

495 Hertzeg, a porontsolatokat tsak afalra hánytam, mivel oly anyera magához Csatlotta a dűhős nagyra vagyodás kinek kinek szivet, hogy sem emberi Tekentett, sem Isteni félelem maga tzellyára által nem lephetik.

481 égerrel

488 béke(t)ltetéd őtót [Értelem szerint jav.]

494 eppen⟨t⟩

CAMILLUS

Tehat igazak, a miket Stolander Thronussom előtt ki panaszlott?

DROMULUS

500 Sőt keveset mondott, mert en valek velek, mídön tsak nem agyba főbe
s. vérbe keverték egymást.

ALEXIUS

Boldog Isten, valyon mitsoda ósztón vivé ókót arra?

CAMILLUS

505 Fiam, ilyen az apro rendek természete, hogy a mit buta fejébe fűzni
kezd, nem nyugszik, miglen ki nem tálallya. Se tűz, se víz meg nem
gatothattya ókót. Azokáért, Dromulé, javaslod e, hogy szárnyokra
botsassuk, es Phaetonnal tulajdon veszelyekre...?

DROMULUS

Igy kel lenni, Felséges Hertzeg, mert különben soha bekeség, soha
nyugodalom országodba nem leszen!

ALEXIUS

510 Tehát hogy az olaj fák árnyekába Országod dicsekedhessen, magam is
javaslom, hogy egyíknék az Elsőség adjudikáltatván, a többi magok
semmisségekben maradjanak!

CHARILLUS

Es akit a nevető szerentse poltzra úttett, az, az legyen vezére mínyájok-
nak!

CAMILLUS

515 Helyyesen mondgyatok szerelmes fiaim, magamnak is az a szándékom.
Dromulé, tehát porontsolatot adok ki a Nullibi varosbeli bírának,
hogy a Causa meritumat jól meg fontolván, erdemesbnek az elsőséget
adjudikállyák.

DROMULUS

520 Mély alázatossággal tisztelem szavaídot, de ne bizd, kérlek, a Nullibi
varosi bírakra, mert valoban soha a Törvénynek vége nem lészen, mivel
ez előtt is ket fel esztendőkig ottan folytattak, s. megis...!

CAMILLUS

Dromulé, tehát hogyan evezzünk széllyére?

501 verbe
503 <illy> Fiam

518 Mely

DROMULUS

Által értetted, nem kétlem, magad, o, Hertzeg, hogy súlyos felette és
terhes a Causa, azért ne bízd a közönséges Törvénynek folyamattyára,
hanem felséges hatolmad szerint diéta által kinek kinek érdeme szerint
525 kívansága telyesedgyék!

CAMILLUS

Ditsirem, Dromulé, bölts tanatsodat, de valyon lehete a diétai Solemni-
tásra alkalmas helyet tanálni?

DROMULUS

Hertzeg, itt vagyon nem mesze Mentír Varossa, ottan, ottan szótkak
nagyérdemű Atyaid a súlyos dolgok felett dietazni.

CAMILLUS

530 Magam is meg allok tanátsodon, es hogy ottan ezen Causának vege
szakadgyon, kívánom.

DROMULUS

Felséges Hertzeg, kegyes porontsolatod szerint már a Diéta meg
lészen. De kít allatsz szemellyedben, hogy a Deliberatumnak ereje
légyen?

CAMILLUS

535 Kinek gondolod, Dromule, hogy az okosság meg őszítette fejet?

DROMULUS

Hertzeg, én se böltsébbet, se alkalmasbát Stolándernél nem ítélek,
mível ő mind az okosságert, mind pedíglén a politiáért sokat fizetett.

CAMILLUS

540 Jol mondod Dromulé. Ó feje, kezdője ezen Causának, legyen ő is
végezője, kívánom! Azokáért őtöt helyeztetem magam személyemben,
amit főz, lassa, meg eszi azt! Ha vad almába harapott, kopják a foga!
Mínt ítil, ugy vegye hasznát. Te pedig, Dromule, jelen lészesz a Diétán,
és mindeneket szamba szedgy, Nevezetesen pedig azokat, amiket fog
Stolandér a pőrös személyekről végezni, hogy ezt Meltoságommal
monialván soha többbe ezen pőr fel ne ebregyen!

DROMULUS

545 Hívségemet, Felséges Hertzeg ajánlom mindenekre, és kívánságod
szerint a dologhoz látok.

ALEXIUS

Meny el, Dromule, és a dolgot velőson meg fontolván, egyik résznek is hátra maradása ne legyen!

DROMULUS

550 Akaratodnak bé tőltéset bizd én ram. De, Felséges Hertzeg, diplomadot ad által, melyel Stolándert autorizálod.

CAMILLUS

Dromule, arra gondod ne legyen! Mikor ídeje és napja eljövend, akkor mindenek meg lésznek.

ACTUS SECUNDUS

SCENA PRIMA

Stolander, Dromulus

STOLANDER

(Somnians dicit) Ha ha. *(Tum surgens dicit)*

555 Ha ha, bezeg szép álmod láték, mert a Mentir városbeli kaptaknak, Mosogatoknak kemény Seprőknek, Czigányoknak, Koborloknak Praefectussává lettem. Ugye, szép álom ez? De valyon mıt jelent? Ki magyarázza meg nékem? Hat ha az Hertzeg personalisságra fel magasztal, bezeg meg győlné őrdőmem! Azokáért szeretném már egyszer látni a Hertzeg porontsolattyát! Szeretném nézni, hogy erre vagy amarra fog dőlni merítuma Causánknak! De mıt aggodom ezen? Bizonyos az, a
560 mıt Instantziámban a Hertzegnek bé attam. Nints már egyeb hátra, hanem hogy... De ime Dromulus.

DROMULUS

Őrvendek temérdek szerentséden Stolándér!

STOLANDER

565 Áh, honnan ezen szerentsem, Dromule, hogy házamnál tisztelni méltó lehetnek?

DROMULUS

Stolander, fel magasztaltatásodot és szerentsedet látván, taposztalván, el nem titkolhattam.

554 almot
556 alom

561 hatra

STOLANDER

De mitsoda szerentsém, Dromulé? Talam a Hertzeg ki akar evíágbol
költöztetni?

DROMULUS

570 Nem, Stolander, nem, sőt a Causát Instanzíád szerent lenni találván,
nagyon őrvendett, és maga személyyeben a következendő Díetán
personalísnak fel magasztalt, tudván azt, hogy te a pórósóknek erdemét
által láttad, és erdemek szerént itilended őket.

STOLANDER

Mese ez Dromule, avagy álom?

DROMULUS

575 Nem álmot hivellyezek, hanem ígazat mondok. Ez okbol siettem,
futottam, hogy néked következendő szerentsédet ki tálallyam. Órvengy
azért, es tapsoly, mer nem sokára...!

STOLANDER

Tehát ugyan tsak igazak, amíket mondasz?

DROMULUS

580 És megis kételkedel? Ígazabbak szavaím a Déli napfenynél. Tsak azért
siettem te hozzád, hogy tudtodra adgyam fel magasztaltatásodot, te és
én léstsz, kik az Causának Csomoját fel bontyuk.

STOLANDER

Te is ottan leszesz? Órvendek rajta!

DROMULUS

Isten hozzád, Stolander!

STOLANDER

Barátom, hova ílly gyorson keserúsegemmel?

DROMULUS

585 Tudod Tisztemet az Hertzeg udvarában, oda sítetek. Isten hozzád!

STOLANDER

590 Ha ha, igaz az álom! bezeg Ur lések már! Ki fog velem kompétálni.
Dietán Personalis és pedig Mentir varossába lések. Nem de nagy
Uraság e ez? Ezt még Anyám meg jóvendölte, mikor engemet az hátán
Tarisnyába hordozott, mivel latott álmaban Mentir felett egy hollott
repülni, aki minden állatot szájába és körmei között hordoz vala. Én
vagyok az a hollo. Tsak jójjón a diploma! Magam is majdon körmeim
közé szorítlak benneteket! Így, így jár az okos Ember, hol nem is veli,
ott emeltetik az poltzra. Ur vagyok már! Bezeg langol e szivem, órvende
lelke! Ha láthatnátok!

SCENA SECUNDA

Stolander, Kiki

KIKI

595 Uram, Stólándér, ugyan is honnan is te néked ezen szokatlan órómed?
Talám...?

STOLANDER

Talám, talám s. talám el ertem már, Varga, a mit vadásztam.

KIKI

Mí az, Uram, amit vadásztál?

STOLANDER

600 S. hát nem tudod? A ti Causatok már a Hertzeztől bé vetetett, és a
következendő dietára relégáltatott, hogy ottan vége szakadgyon.

KIKI

S. hát a dietán ki fog praesidálni?

STOLANDER

Magam. Dromulus Urral.

KIKI

Hálá az Egeknek! Egészlen meg telék mellyem, mert már kezemen
tartom elsőségemet.

STOLANDER

605 Bizhatol, barátom, hozaja, de az údtól varj!

KIKI

Az Údó változhatik ugyan, Uram, Stolander, de a te Kegyessednek változni éppen lehetetlen.

STOLANDER

Meg ígírtem te néked jó akaratomat. Bízzál, mer szavamnak állok!

KIKI

610 De, Uram, Stolander, valyon s. mikor leszen a diéta? Nehezen varom, mivel szívem mind szüntelen ohajtya fel magasztaltatásomat.

STOLANDER

Azt az Hertzeg Kegyessége fogja determinálni. Mínd addíg tehát bekeségben legy, mert amit ígírtem, tud meg, el nem veszted!

SCENA TERTIA

Kiki

KIKI

615 Már kezemen tartom szerentsémet; tudom, hogy senki ki nem kanyarította markomból, mivel Stolándér Urnak parulája álhatatosb a kősziklánál. Azokáért telyes reménségem ő benne helyeztetem. Szegyen is volna, ha egy Uri Ember szavait meg másolná. De ha úgy törtennék is, szembe szallok vele, és boszuállásomnak nyilat elenne ki lóvendem. De mit epezstem magamot az ilyen szemfény vesztő árnyekkel? Lehete Stolándérnek szaván ketelkedni? Lehete kétségesnek vélni? Semmi keppen nem, mert az Urí virtus mind ezeket maga mellül ki rekeszti. Erre való nézve az Elsőséget magamnak tulajdonítom, mert Stolándérnek szívét annyera magamhoz kaptoltam, hogy nem lehet oly erőszak, mely aztot fel bonthassa. Azokáért órvendgy szívem, vigadgy lelkem, az elsőséghez jussod vagyon! Utat nyitottak kedves káptáid. Ugye ebben 625 kétség nem lehet? Tapasztáltatok magatok Stolándérnek hozám való szíves hajlandóságát, eszre vettétek Kegyességét, tudniillik keszéb a világból ki költözni, sem hogy én kívüllem az elsőséget másra kennyé. Tehát minek előtte a Meltóság szekében mindenektől térd hajtással tiszteltessem, úgy tetzik énnekem, jóvolna feleséget vennem, ki Méltóságomnak idéjén ószve szerkeztetett szerdekre gondot visellyen. Annál 630 is inkább, mivel hogy a vagyon gondos szorgalmatosságot kíván. Varga, Fazakas, Tímár, Szabo Leányok ajállyak magokot, de se szívem, se szemem. Nagyobra vagyna szívem, tudniillik hogy házam, falamíam ezentul mínd a ket reszre nézve uríbb lenne. Magamnak nem sokára

635 Armalist kezembe nyomják és akkor...? Fazakas, Szabo, Tímar Leányok fogamra nemternek, mondám, mivel, ha ezeket vízsem házamhoz, azonnal a szurkosság bé mázolya házamat. Felyeb nézek tehát, és az első vagy második rendből magamnak választok. De előre ki mondom
640 szándekomot. Tudniillik, hogy aki én hozám jövend, annak Tornynos hajának kel lenni, különben... A minap egyet, nem tudom ugyan ki és honnan légyen, mínd szemem, mínd szívem... Eztet, ha a szerentse szolgál, magamenak teszem, hogy kaptás Thronusombol ő is porontsollyon. Oh, szerentsés ora, ime ő, akit kívántam, erkezik!

SCENA QVARTA

Kiki, Cordula

CORDULA

645 Kiki, szívem, kintsem valyon mi lehet az, miben el annyíra koptatod szivedet?

KIKI

Ah, galambam, Cordula! Egyszer láttam draga Tekintetedet, és már a szeretet gyötri szívemet.

CORDULA

Hogyan szívem, Kiki, s mikeppen?

KIKI

650 Ah, kedves rosam, violám, szegyenlem ki mondani, talám ki nevetnéd s. meg tsufolnád szándekomot.

CORDULA

Távul legyen, sőt ha szolgálhatok, szerentsemnek tartom.

KIKI

Cordula, szívem, mostanában a Timár, Fazakas, Szaboval tsak nem ústókbe szálottunk az elsőség felett.

CORDULA

Hallottam zugását.

638 választok
640 különben

647 gyotri

655 KIKI
És már Stolánder, kit az Hertzeg personalisnak emeltt, Causankba, urí
parolájára fogadta promotiomat.

CORDULA
Örvendek rajta!

KIKI
S. tehát látván s halvan ezen szerentsémet, egészen meg töltt mellyem.

CORDULA
Méltán bizonyyara.

660 KIKI
Tehat hogy a Méltosagra emeltetvén, legyen kinek és kivel vigadgyak,
szándekoztam magamnak társat szerezni, és azzal ditsóséges pompámon
magasztaltatni.

CORDULA
Helyes egész szándekod, és tanatsos.

665 KIKI
Tapasztalhattad, szivem, Kordula, hogy a Vargák, Szabok, Fazakasok,
Timarok között számtalant tanálnék, de mindezekre éppen semmi
kedvem. Ha a szerentse szolgálna, és szívedet, Cordula, meg nem
bántanam, hozzád volna égő szeretetem.

CORDULA
De szivem, Kiki, lehete ahoz szereteted, akit soha ez előtt...?

670 KIKI
Áh, lattalak, kegyes szivem, lattam ékes termetedet, es azonnal fel
forrott én bennem a szeretet.

CORDULA
Én is halottam te néked híredet sok izben, ez ősztónőzött, hogy
szemelyedben tisztellelek.

675 KIKI
(Áh, Kegyelmes Egek!) Hálá a halhatatlan Isteneknek, hogy bennünköt
a szerentse...! Tehát, Cordula, szivem, vagyon e szándékod a házasa-
ságra?

664 Tapasztalhatta(m)d [Ráírással jav.]

646

CORDULA

Soha semmit el annyira nem kívántam.

KIKI

Hát hol vadnak arany színű, kedves hajaid, melyek egész fejedet ékesítettek?

CORDULA

680

Ah, szívem, Kiki, a nagy forroságban sokaíg aggodtam, abban vesztetem díszes fejemnek, színemnek ékességet.

KIKI

Oh, ki nagyon sajnalom, Cordula, iszonyatos szerentsétlenségedet! Örvendek pedig azon, hogy az Egek az ágy fenekéből ki emeltek.

CORDULA

Magam is méltó hálákot... soha az Egeknek...

KIKI

Cordula, vagyon e szíved én hozám, és kéresemnek nyitasz e ajtot?

CORDULA

685

Nints kétség, nem is lehet abban. Ime, szívemet kívánod, egészen tiéd vagyok!

KIKI

(Halá az Egeknek!) Cordula, légyen szabad egy szándekomot ki nyilatkoztatni!

CORDULA

Kesedelem nélkül.

KIKI

690

Én az hajjal fel tornyozott fejet nagyra bótsúllóm. Néked is látván ékes fejedet, leg először is a töltötte meg szememet. Mivel tehát az iszonyatos betegség oly ortzátlánul bánt ekes hajaddal, el mégyek, es a Varoson minden botot fel járván, haját, hasonlot kereseK, hogy azal kopaszságot bé takarvan, díszesen viselhesd, szívem, magadot. Azonnal vissza térek, Isten hozád.

695

680 ekésséget

682 agy [Értelem miatt jav.]

683 méltó < méltó >

685 Ime < ha >

692 ortzát lánul

693 botot < ósz >

CORDULA

Oh, be bolond a férfi, ha egyszer a vak szeretett által járja szívet, nem tudgya a dolognak mivoltát okossan meg fontolni! Mitsoda könnyű mindent el hitetni vele! Azt mondtam, hogy a foróság szedte le fejemről hajáimot, es a kopaszított meg. Eppen nem, hanem a venség. Addig tornyozám, addig mazolám, adig puderezém, hogy a fejem haj nélkül marada. Nem is tsuda, mert már a negyedik Xnek tsak kettő hejja sintsen. De hogy hajam el hullott, nem sokat tóródóm, meg szabadultam az által ezer meg ezer Molnár legényektől. Nem törekedem, mondtam, hajamnak el hulásán, mivel a sok puderre, pomádéra, kenetre, mázolás-
700
705
710
715
720
725
730
735
740
745
750
755
760
765
770
775
780
785
790
795
800
805
810
815
820
825
830
835
840
845
850
855
860
865
870
875
880
885
890
895
900
905
910
915
920
925
930
935
940
945
950
955
960
965
970
975
980
985
990
995

KIKI

Igenis, Cordula, szivem. Ekesítsük fel ezel fejedet, tapasztalni fogod, hogy mindenek előtt, s. előttem is kellemetesbb lészesz!

CORDULA

Nem bánom, kedves Jegyesse, szándekod tellyesedgyék!

(Hic fit saltus)

KIKI

Most már disze lészesz Uri Méltóságomnak. Mennyünk, es a kéz fogáshoz illendő solemnitásnak modgyát adgyuk meg!

SCENA QUINTA

Camillus, Dromulus, Stolander, Alexius, Charillus

CAMILLUS

Dromulé, tehát hogy a dolog hosszabb porászra ne mullyon, szándékunk Tzellyat Tanatskozásunk szerint sűrgessük!

DROMULUS

Ugy légyen, Felséges Hertzeg, magam is tanátslom, hogy ne talántán...

701 tsuda (már)

705 (a) Kamarából hogy [A mondat értelem szerint kiegészítve.]

709 ezellel

712 [A sor fölötti rendezői utasítás a jelenet végére utólag beírva, a megfelelő helyre X jellel utalva.]

713 illendo

CAMILLUS

720 Tapasztaltt dolog az, Dromulé, hogy soha az hoszu várakozásnál unalmasabb..., mivel az elmet tompítya, szívet lankasztya, a testet mindenekre alkalmatláná teszi. Azokáért ne várokoztassuk a pórós szemellyeket, hanem kiki mit s. mínt főzött, ugy es aztot egye meg.

DROMULUS

Nagy dolog, tagadhatatlan a varakozas, de egyeb keservesb forog elöttem.

CAMILLUS

i Mi lehet a, Dromulé?

DROMULUS

725 Nem egyeb, Felséges Hertzeg, hanem az, tudniillik, hogy ne talántan a pórós szemellyek, kik között a Barátság meg hasonlott, és a szeretet hányotlík, zurzavarral egész Országodat ószve zagyvályak.

CAMILLUS

De vagyon e, Dromule, annyi hatalmok és erejik nekik?

DROMULUS

730 Hatalmak ugyan nem annyira volna, de nints ma az a roka, ki annye ravaszsggal meg volna bérelve, mínd ezek. Azert Tarthatunk tóllók, hogy ne talántan más rendeket is magokhoz holditvan, zenebona zendülessel minden Tartományidot bé maszlagollyák.

CAMILLUS

Csudalatos dolog! Én soha eztet ó rollok nem is gyaníthattam volna.

DROMULUS

735 Bizonyos az, Felséges Hertzeg, sőt ha szükség ki mondani, gyakran ezek a bika alatt is bornyut keresnek. Ott, ott Hertzeg, a hol nem is vélned, lappang az álnok ál ortza. Tehát hogy a dolognak eleít végyúk, hogy a szíkra úszógebe el oltassék, igireted szerent a dietan Causatokat vitesd végbe! Igy mínd hivséget, mint pedig Tartományidban Csendes békeséget várhatunk. Külónben...

CAMILLUS

Vitéz, szaporán en hozám Stolándert!

720 e(z)s [Ráírással jav.]

725 pórós

729 tóllók

731 zendulesselel

732 ó

VITÉZ

740 Mindgyarást porontsolatodra!

CAMILLUS

745 Dromule, ugyanís ki gondolhatta, hogy illy kis szikrából oly nagy tűz támadgyon? Ki velhette, hogy az alaton rendek között a nagyra vágyodás toploja el annyéra füstlógjón? Én soha, ha magad udvaromba nem tapasztaltad volna, el nem hittem volna. Stolandernek szavait elébb álomnak véltem, és Tartományimból Istentelen Caussájával ki repíttettem volna. De...

DROMULUS

Igaz az, Felséges Hertzeg, hogy magam is Stolander szavain meg nem indultam volna, hogy ha ezen szememmel...

CAMILLUS

750 Ő tehát, amint meg ígertem, ezen Causának mívelt szerzője s. vegezője is legyen! Vitéz, hol *tehat* Stolander?

VITÉZ

Felséges Hertzeg, ezennel itt terem, kotsín fog el hozattatni.

CAMILLUS

Kotsín? Hát gyalog nem jöhet Urasagától?

VITÉZ

755 Ugy vagyon, nem jöhet, mivel kéz fogásban levén, annyera fel öntött a garadban, hogy maga erejétől lábra állani elégtelen. Különben csak hamar ítten lészen.

CAMILLUS

Dromulé, hogy bízuk az ilyen reszeges Emberre a Causának állapottyát?

DROMULUS

760 Felséges Hertzeg nem olyan az Órdóg, amint irjak. Talám *nem* vizsgálta jól meg a vitéz, mitsoda betegsége légyen. Én jól ismérem Stolánder Urat, természetit pontban által ertettem. Talám csak Különös alterratioja vagyon? Nem gondolom hogy reszeg volna, mivel ő Természet szerint a vizet nem szereti, sőt mosdani is. Keszebb sok időig szurkoson jární, a vízhez nem nyul. De érkezik már.

(NB hic Stolander exportatur curriculo et prosternitur)

745 alomnak
750 te hat

758 ne [Értelem miatt jav.]

CAMILLUS

Itt vagyon a nagy Diszno, Dromule. Meg érdemli e ez a personalissagot?

DROMULUS

765

Hertzeg, tudakozuk ónnón szájából, mitsoda szélvész erte ótót! Honnan, honnan, Stolander?

STOLANDER

Kéz fogásban voltam.

CAMILLUS

Hát mitsoda szemtelenség vive téged arra...?

STOLANDER

Kéz fogásba voltam.

DROMULUS

770

Stolander, nem azt kerdezi az Hertzeg, hanem...

STOLANDER

Kézfogásba voltam.

DROMULUS

Szoly, kérlek, az Hertzegnek. Más képpen Kegyességét nem várandhatod.

STOLANDER

Kéz fogásba voltam.

DROMULUS

775

Felely egyenessen, különben minden bótsületedet elveszted!

STOLANDER

Kéz fogásba voltam.

CAMILLUS

Had abba, Dromulé, a reszeges disznot? Nem méltó, hogy tsak megís szollítsd ótót.

STOLANDER

Kéz fogásba voltam.

DROMULUS
780 Ah, Stolander, gondold meg, kérlek, hogy minden ditsóségból, melyre
az Hertzeg utat nyitott, ki vetkeztetel...!

STOLANDER
Kéz fogásban voltam.

CAMILLUS
Mennyünk, Dromulé, es a Causának folytatására, hogy okos s. jozan
Embert szerez, ügyes gondod légyen!

ALEXIUS
785 Felsőges Hertzeg, szerelmes Atyám, ne nézd, ne tekénts hibáját
Stolándernek. Jusson eszedbe, hogy ezen véletlen esett még a Deakos
emberrel is meg szokott törtenni.

CAMILLUS
Nints mod benne, fiam, mert ha az ilyenekre bizom Országom dolgait,
tsak hámar utolso romlása lészen.

ALEXIUS
790 Kedves Atyám, ő volt kezdője, engedd meg, hogy legyen ő vegezője is!
Egyszer esett meg, egyszer kegyelmez néki!

CAMILLUS
Haszontalan, fiam, *nem* erdemlí meg a fertelmes.

ALEXIUS
795 Győzhetetlen Hertzeg, ezen felsőges kezedre, mellyet Csokal illetek,
légyen foganattya kérésemnek! Annál is inkább, mivel hogy ez nem oly
nagy erdemű causa. Lassuk meg, Stolander miképpen vízi végere!

CHARILLUS
Kedves Atyám, tedd a többi kegyességedhez azt is, hogy Stolánder, aki
méltatlan ugyan ezen pórnek folytatására, fel ruháztássék!

CAMILLUS

800 (Meg indulának minden ereím fiaim kerésére.) Fiaim, Alexi, Charille, szerelmes fiaim, legyen meg, a mít kívántok, és hogy egy personálist álló kóntósben ezennel öltöztessék, akarom! Vitéz, szaporán hozd el a kóntóst, és Stolandert nemesítsd!

(*Hic portat vestes*)

VITÉZ

Meg vagyon porontsolatodra, Felséges Hertzeg.

CAMILLUS

Tehat kesedelem nélkül ezen kóntóssal ekesítsétek!

(*Hic induunt*)

Dromule, ihol az erősség.

(*Hic tradit diplomam*)

805 Eztet, ha ki jozonodik, ad által néki, és a töllem szabott dietához holnap után hozá kezdgyenek. Okossan és böltsen véghez vigyetek mindene-
ket, hogy soha többbe fel ne támadgyon!

DROMULUS

Parontsolatod szerint mindenek véghez mennek.

ALEXIUS, CHARILLUS

810 Imadgyuk s. ímádandni fogjuk Hertzegségednek halhatatlan kegyessé-
get.

SCENA SEXTA

Stolander, Dromulus

STOLANDER

815 Vallyon mi lehet ez? Álmat, látok é, avagy eszemen kívül...? Vallyon kiáltal ragada eza kóntós nyakamra? De talám csak szemem hibáz, mivel nékem soha az ilyen kóntósben részem nem volt. Ez valosággal nem egyéb álomnál, mert ugyan is kí volna az az ostoba, a' ki ily drága kóntóssal engemet...? Deazon csudálkozom nagyon, hogy miképpen szemeim, kezem és lábam magok hivatályoknak eleget tesznek, pedig

798 [A sor előtt:] CHAR [CAMILLUS-ra javítottuk.]

799 fiam

805 [A sor fölötti rendezői utasításban:] diploma [Értelem szerint jav.]

806 ke(d)zdyenek [Ráírással jav.]

808 vég(z)hez

820

csak a Bolond fántázia munkálkodik. Azokáért meg probalom, alu-
szomé, a' vagy ebreu vagyok? En, én valossággal ebreu vagyok. Hogyan
tehát szálla ezen kóntós nyakamba? Oh, ha ki tanulhátnám bezeg! De
ezis mi lehet? Ha formáját nézem, pereczet mutat, de e' mellet fel kopik
az állam. Ugyan is végyétek le az homallyos hálot szememről, s.
mongyátok meg, hogy honnan légyen? Nem szol senki? E' bizonynal
azon uri kóntós, mellyel Camillus Herczeg akarta Urí méltóságomot
nemesíteni.

(*Hic surgit*)

825

Azokaért órvengy, Stolander!

CANTIO

830

Gyakron a' szerencse
Túndér s. álnok kincse,
Érdemre nem vigyáz a' szerencse.
Amazt le szókteti,
Ezt polczra últeti,
Méltohb bár légyen az a' szerencse.
Eztet tapasztalod,
Füleiddel hallod,
Mert fel léptél,
Mert fel últél,
Ah, Stolánder! és magoss polczra emeltettél.

835

2-da

840

Lovát Caligula,
Annyira bodula,
Polgárnak emelte Caligula.
Aztot tiszteltetni,
Nagyra becsúltetni
Áh, hogy nem szégyelte Caligula!
Most a' számárnak is,
Gyakron Mydásnak is,
Szemmel hunni, terdre esni, meg kel lenni.
Így jádzik fortéllya a' világnak.

845

821 szivemről [Értelemszerűleg jav.]

834 [A *Mert* után egy olvashatatlan szó töröl-
ve.]

Még is tsak függőben vagyon eszem, fel nem érem, mit jelentenek ezek, és miképpen szállottonak nyakomba. Bárcsak Dromulussal lehetnék szembe! Ó talám tudgya, hogyan s. miképpen ragadot ezen drága köntös testemre, tугya, mit jelentenek, es hova czéloznak. De ha üres árnyéktol szemem nem tsalatik, érzekik.

DROMULUS

Fel magasztaltatásodon, Esztelenciás Stolander ur, vigad szivem, örvend lelkem, ujulnak tagjaim!

STOLANDER

Talám a' köntösömnek örvendesz, Dromule?

DROMULUS

Nem, Stolander nem, hanem azon tudni illik, mivel hogy kegyességet s. Herczegi parulyáját, mellyet Camillus tenéked Herczegségében ígirt vala, méltosztatta, és ezen Diplomával erősítette.

STOLANDER

Ah, hogyan hálálom meg ó Herczegségének temérdek bőv kezűségét? De Dromule, hát ez a' köntös hogyan omlott nyakomba? Láttade, hallottade?

DROMULUS

Láttam, hallottam, sótt ha én nem lettem volna, mindenből ki koptál volna.

STOLANDER

Hogyan ez, Dromule, s. mi képpen?

DROMULUS

Hát nem jut eszedben? A' kéz fogásba meg ittad magadat, disznot vásárlottál, mellyet látván a' Herczeg fel lobbana, es ha az Herczegecske eretted nem rimánkodot volna, bizonyossan semmi promociod...

STOLANDER

Mít hallok, disznot vásárlottam? Uri méltóságomra eskűszóm, hogy kéz fogásnak idején csak egyet se láttam.

847 [A sor előtti STOLANDER szerepnév felesleges, elhagytuk.]

856 Herczegségemben [Értelem miatt jav.]

858 halálom

865 Herczege(z)cske [Ráírással jav.]

866 reménkedett [Értelem miatt jav.]

DROMULUS

870 (Haszontalan magyarázom a' színnek külömbségét!) Stolander, magad lábán a' Herczeg parantsolattyára meg nem jelenhettél. Kocsin szükség volt el hozattatnod. Eztet látván az Herczeg, semmiségedet te veled vizárgoltatta volna, hogy ha az Herczegecske nem esedezet volna. Akkor, akkor ezen kóntóst vonók nyakadba, hogy azzal is meg ismértessük, micsoda részeg woltál.

STOLANDER

875 Dromule, részeg nem voltam, mivel vizet se láttam, hanem a' bor s. Pálinka egy kevésse háborgatott. De szakaszd félbe, Dromule, az ilyen egyenetlen kérdéseket, mert oh, ki nagyon szégyellem! Szakaszd félbe, és kóntósómnek fottyait magyarázd meg!

DROMULUS

880 Stolander, a kóntóst az Herczeg vonatta rád, akarván ezzel tenéked megmutatni ingyen kegyelmét, s. eztet kezedben adatott Diplomával roborálta.

STOLANDER

Hát ugyan csak mú fogjuk elvégezni a' Causát?

DROMULUS

Nincs külömben.

STOLANDER

885 Ha ha, ur vagyok már! Ki fog ezután én velem cseresznyét enni, meg nézem. Ur vagyok már, es pedig personalis, be ingyen nyerém! Dromule, hát mikor fogunk a' Diaetához?

DROMULUS

A Herczeg parantsolattya holnaputánra intézte, ezért jozonon viseld magodot, hogy ne talántám...!

STOLANDER

890 Dromule, bizd rám ezeket, nékem is vagyon egy csomo eszem! Elek azzal, amint illik. Minnyájatoknak azokáért tudtára légyen, hogy holnaputan a' Diaetai solemnitas kezdetni fog, azért kiki maga Causájával megjelennyen. De úres kézzel meg ne próbálly senki, mert ingyen valami jott tenni, sullyos es terhes dolog.

ACTUS TERTIUS

SCENA PRIMA

Acellus, Figlinus, Cerdulus

ACELLUS

895 Figline és Cerdullé, kedves barátim, tehát ugyancsak igaz, hogy Stolánder mi tóllünk onnyara el hanyatlott? Igaz, hogy Kikinek különös szolgálatyát ajánlotta?

CERDULUS

Ugy vagyon, Acelle. Sótt, a mi nagyobb, az Herczeg által Causánknak dijudicatioja Stolánderre bizattatott.

ACELLUS

900 Mit hallok? Ah, irigy szerencse! Figline, Cerdule, tehát füstbe mennek drága ajándékaink?

FIGLINUS

Bizonyosan, hogy ha az Egek különös eszközök által Stolándernek igyekezetét fel nem bontják.

ACELLUS

De hogyan és miképpen piszkáltad kí ezt, Figline?

FIGLINUS

905 Ah, kedves Barátom, Acelle, tegnap ezen szemeimmel láttam, midőn Stolánder az Herczegtől adatot diplomával dicsekedet. Sótt, leg ottan hogy meg hallotta, következő promocioját, őszveszúrte Kikivel a levét, szívenek kulcsát által adta, es jövendő elsőségéről, mellyet neki adjudicalando volna, hitét le tette. Eztet Kiki bégyében szedvén, csak
910 hamar az házosságra szívet kapa, az uri rendek közül magának egyet eljedzze, hogy azzal ülhessen az elsőség thronussára.

ACELLUS

Álmat beszélleszé, Figline, a' vagy eszeden kívül...?

FIGLINUS

Álmat nem beszéllek, bort sem íttam cseppet, kettőt, hármát, négyet. Ezen szemeimmel láttam.

908 volna (esz)

911 Almat

912 Almat

ACELLUS

915 Oh, iszonyatos változások! Oh, Egek, hogyan tűrhetitek az Istentelenséget? Hogyan szenvedhetitek az igazságtalanságot? Nem de minnyájon meg becsülhetetlen ajándékot adtunk neki és mégis...?

CERDULUS

Es mégis egyik részre inkább hanyatlik, mint a' másokra. Boldog Isten, ki sokat kólték a Törvénynek sullyos hozzásága miatt! S. még is mi hasznom benne?

ACELLUS

920 Barátim, tegyük félre a' busakodást, mivel ez egészen meg emésztendi az embert! Itillye akár kinek, lássa az elsőséget! Lelke rajta!

FIGLINUS

Acelle, nem elég a' nékem. Ha merészlette causámot felvállalni, járjon végére, ha pedig meg hazutollya szavait, agya vissza ajándékomot!

ACELLUS

925 Figline, több is vészet Buda alatt. Nem nagy az. Duppláson, meg látod, a' szerencse vissza fordította.

CERDULUS

930 A szerencsére, Acelle, ne sokat bizd, mert ha meg nyeríti magát, holnap a' siralom órvényében taszithat vakmerősége! Azokáért ne bizdtosd azzal magadot, hogy a' szerencse viszá fordicsa, a' mit ki ragadtak markodból. Mert ez nem hogy markodot meg töltené, sótt markodból is ki vonzza! Erre való nézve, mivel Stolánder parulyája szerint törvényünköt véghez nem vitte, fordicsa meg azokat, mellyek illetnek minket!

FIGLINUS

Jól mondd, Cerdule. Ugy legyen, magam is ákarom!

ACELLUS

935 Allyon meg szándékokot, magam is kívánom! De Cerdule, Figline, ugye hogy nem jó az urakkal ujjat húzni, nem jó azokkal szembe szállani, mert csak tekintettel is el bámitnak minket? Azokáért ha májotok mellé szallok, Barátim, azt tanácslom néktek, mivel hogy ha mú a dolgot prosequálni elmulattjuk, meg lattyátok hogy Kiki ingyen és semmi fáradság nélkül fog az polczra fel mászni, onnan fogja dűhös menyköveit
940 fejünkre lövöldözni. Erre nézve, ha szinte el esett is causánk, leg alább hátráltassuk bolond agyaskodását. Alicsunk Procátorokat magunk

mellé, mivel Stolánder már tisztelte miat nem lehet. Alicsunk, mondám, kik causánknak érdemét, velejét meg fontolván, a' Diaetan folytathassák.

FIGLINUS

945 Helybe hagyom, Acelle, bölcs tanácslásodat. De hogyan előzzük meg a' sok költést?

ACELLUS

Figlíné, tudode, hogy senkinek a súlt Galamb szájába nem esik. Tehát, ha kívánod a' szép uraságot, ne sajnálld meg nyitni üres zacskodat. De imé Kiki.

SCENA SECUNDA

Accedit Kiki

KIKI

950 Ah, ti Istentelen, ravasz, gonosz emberek, így betsúllitek ó Herczegsége által fel magasztoltatott embert? Így tisztelitek Stolánder Urat? Ne busulyyatok, gyalázatos vakmerők, mert ezzel meg kötöm koszorútokat Stolánder előtt!

ACELLUS

955 Lassabban, Varga! Talám az abrak tanczoltat? Ki ura vagy? Kinek parantsolsz? Vagy rágd meg dühöss nyelvedet, vagy ezzel érzeni fogod régen meg érdemlet dühösségemet!

KIKI

Ah, te, Cretás szabo, magad monddé ezt, vagy mások mondattya te veled?

ACELLUS

960 Mingyárást meg tudod, ha meg nem vonszod zabolátlan nyelvedet! Talám hogy Stolánderrel ószve szúrta a' levegőt, csiglándozik talpad? Meg vakarjuk ne busulyj, csak hamar ki ne takuly köszülünk.

CERDULUS

Kiki, tudodé, a fogadatlan Procátornak mivel fizetnek? Ha a' Procátornak úgy fizetnek, gondold e a' fogadatlan Bironak mi képpen lészen dolga? Ki tett téged Bironak?

947 ACELLE; tud(gyatoké)ode

948 kíván(nyátok)od; sajnáll(yátok)d; zacsko(tok)dat

955 rád g

962 tudodé

KIKI

965 A ti gonoszságtok, szemtelenek! Nem szenvedhetem, hogy az érdemes ember ellen Zabolátlan torokkal a' mérget okágyátok. Azokáért le irlak, le festlek Stolánder előtt, el annyira, hogy becsület nem marad rajtatok.

FIGLINUS

970 Eregy, eregy, fujd be agyaskodásodat! De ha számár rívás nem hallik az Egekben, vallyon a tiéd megjárja e fülét Stolándernek? Hogy Stolánder néked megígírte, tehát már kezekben vagy; ki hallott ily kótést? Tudniillik a' te bolond fejed ilyeneket szokott szólni. El mehetsz, varga, el, és minden mérgeidet Stolánder előtt okád ki, de megemlékezzél arról, hogy micsoda mértékkel mérsz, olyannal vissza meretendik 975 néked!

KIKI

Ell mégyek, ell, az a' szándékom, és érzeni fogjátok hatalmas erómöt. Akkor meg szánnátok gonoszságtokat. De...

ACELLUS

980 Soha több varjat az ágon! Hallode, sutor non ultra crepitam! Hallottam én ama közmondást, hogy a' mely eb sokat ugat, az igen kevesset árt. Ugass te is bátron, es ostoba regéddel töltsed füleinket, soha tenéked terdet fejet...! Mert ugyan is ki az, aki a' maga árnyékának...? Barátim, jertek, hagyuk abba az esztelent!

SCENA TERTIA

Kiki, Stolander

KIKI

985 Elmehettek, átkozottak, Stolándernek fejére esküött ellenségi! Tugyátok meg, hogy amit ellennetek főztem, máma ki tálalom azt. Oh, minden óránál szerencsésebb ora! Imé, erkezik Stolánder ur! Ki mondom, ki fejtem a' gonoszságnak Csomoját.

973 előtt
976 fojátok

980 füleinketj [A t ráírva egy kiolvashatatlan betűre.]
984 mama

STOLANDER

990 Órvendhetsz, Kiki, kedves Barátom! Ime, Ó Herczegségének öröké
imádando kegyességéből mindenek, amik szükségesek az uraságra,
kezembe vannak; Causátokat eszemre bizta. Siess tehát, Kiki, és
pőröstársaidnak parantsold meg, hogy holnap után minden instructioval
készen légyenek, akor vége szakod hánt, vetett Causátoknak!

KIKI

Kegyelmes uram, Stolander, a' fene vadakkal később vagyok szembe
szállani, később a' Tigrisekkel ústókbe menni, sem hogy ezen Istente-
len, szemtelen férfiakkal.

STOLANDER

995 De ki forralta kőzöttetek ezen égtelen dühösséget?

KIKI

A te tekinteted, kegyelmes Uram, Stolander.

STOLANDER

Hogyan, mi keppen?

KIKI

Nem tudom, micsoda szélvész vetet vala a' Timár ablaka alá, hol is
tanácskoznak vala a te ellenségid.

STOLANDER

1000 Mit hallok? Ellenségim?

KIKI

1005 Ellenségid, mondám, mivel ottan magok között mérgeket teellened
csufoson okágyák vala. Tudniillik le irván, le festvén tetétől fogva
talpig, mondván, hogy nem vagy méltó a' kezeden lévő tisztségre. Sőt,
többet mondok: ottan fertelmesnek, bujának, reszegesnek, egy szóval
minden undoksággal meg ferteztetettnek koholának. En ezeket halván,
titkon az házban bérándulék, dorgáltam, feddettem, mindeneket sze-
mékre hantam. De mi lón haszna feddésenek? Örök hálákat nem
adhatok az Egeknek, hogy ebrudon ki nem rudaltattam.

987 Órvendhetsz

992 később (f)

1002 valaj

STOLANDER

1010 Igy, így köszönik meg a' jo tételt? Csak nem fejem véstével nyertem életet nekik az Herczeg előtt. Menyit nem izetlenkedtem? Véremet, éltemet érettek elszántam, s megis ... Én őket... De miért emészttem magamot az ilyen izetlen falattal? Mullyon abba! El mult essőnek nem kel kőppeneg! Nem méltó, hogy a nagy és okos fő minden szellőnek terdet hajcsón. Kiki, meny el szaporán, és holnap utánra citáld őket!

KIKI

1015 Kegyelmes uram! Csak nem fejemvesztével, mind azon által parantsolatodnak eleget tészek.

SCENA QUARTA

Acellus, Figlinus, Cerdulus, Bocskajus, Ujlakius, Docius, Kiki

ACELLUS

1020 Figline, mikor eszembe jutnak Kikinek fondor dűhősködési, mintha mind annyi nyilak által meg által járnak szívemet. És mikor meg gondolom, mi képpen le festet Stolánder előtt, reszketnek tagjaim, kűszkődik az hideg vér erőmmel, egy szoval el *lan*kat testem.

FIGLINUS

Accelle, ne epeszd magodot az úres árnyekkel! Kérlek, nem óllyan ember Stolánder Ur, hogy minden zavaros italt gyomra bé venne, sőt ha bé vette volna is, ki okágya, mert mit vihet egyebet véghez azon kívűl, amit a' Tőrvény és igaság itil?

CERDULUS

1025 Accelle, Figline, bizonyossan egész mérgét Stolánder előtt ellennűnk ki okáda, es ha az igasságon által nem lépet volna, elszenvédném, de szégyellem csak elő is hozni, micsoda hazug festékkal le feste bennűnköt.

ACELLUS

Cerdule, hogyan s. miképpen tanultad ki dűhősségét?

CERDULUS

Ezen fűleimmel hallottam.

ACELLUS

1030

Mít van, mit tennünk? Ezt már el nem törölhettyűk, hanem halgassunk mind addig, amíg Kikinek ezek torkára nem folynak. Azon kívül is álom s. essős idő. Most lássunk a' dolghoz, és a mint nem regen javaslottam, Procátort kiki maga részére szerezzen! Bízunk ezekre siralmas sorsunkot! Talám az Egek ragyogó orczával holnapi napon nevetni fognak.

FIGLINUS

1035

Külömben soha, soha nem is érkezünk ohajtot partyára...

CERDULUS

Ha így mégyen véghez, mi kőzöttünkis vissza vonás soha, mind öröke nem támadhat.

(*Hic exeunt Procatores*)

DOCIUS

Barátim, mi okbol ezen zur zavar es versengés támadot kőzöttetek?

ACELLUS

1040

Ah, kegyes Uraim, az hoszu törvénykezes, az iszonyatos kőltés okozta mi bennünk eztet.

DOCIUS

Ugyanis hogyan s. miképpen?

ACELLUS

1045

Uraim, halhattátok, nem kétlem, hogy mi négy hires familiák pőrbe szállottunk az elsőség felet. Az Herczeg előtt Causánk meg fordult, de az Herczeg a' Diétára relégálta, s. már így semmi remenségünk nincsen, mivel Kiki őszve szúrte Stolánderrel a' levelet, kire Causánknak erre vagy amarra mozdítása bizattatot.

DOCIUS

Hallottam s. bänkottam causátokon, Acelle! De ted félre a' félelmet, én, jól lehet, számtalanok légyenek causáim, mindazon által pártodat fel vállalom, csak hogy Ujlaki Figlinusnak...

UJLAKIUS

1050

Igirem hiv és kész szolgálatomot.

1030 von

1038 [A sor fölötti rendezői utasításban:] Procuratores [A szövegben proclatorok fogadásáról volt szó.]

1039 kőltés

FIGLINUS
(Oh, Egek, dicsőség néktek!)

UJLAKIUS
Bocskajus pedig Cerdulusnak tutora lészen.

BOCSKAJUS
Tellyes igyekezetemet causád elő mozditására kormányozom.

CERDULUS
Köszönöm tenéked, Bocské, öröké fogom hálálni hiv szolgálatodot.

1055 ACELLUS
(Oh, meg becsülhetetlen szerencse!) De uraim, vallyon honnan születék reménsigünk felet kívánságunk tárgya?

UJLAKIUS
Barátim, a' sok Causak revisiojában egészen ellankadván, kívánnyuk-
vala ki szellőztetni magunkat, es ime a' szerencse!

1060 ACELLUS
Hála az Egeknek! De kérünk benneteket, hogy okossan, serényen s.
bölcsen járjatok dolgunkban. Az érdemlet fizetést kétség kívül, a
Discretiot miréánk bizzátok!

DOCIUS
Barátim, azon ne is kételkedyetek! Ime, a' Causáknak bölcsen folytatása
ruházot meg bennünköt annyira.

1065 BOCSKAJUS
Ah, ki sok causákat nyertünk meg! De kiki maga Procátorának egy egy
aranyat discretioban agyon, kívánom, mert külömben a' sok gazdagság,
mellyet törvényekezésim által nyertem... Felkopik az állam. Emellet
gondollyátok meg aztis, hogy ha az ember estve jól íszik, reggel elesbb
az elméje. Az okáért agyátok meg szaparán! A' többit bizzátok ránk!

1070 ACELLUS
Kivánságod szerént ihon az arany. De kérlek, causánkra ügyes gondo-
tok légyen!

DOCIUS
De mi lehet merituma Causátoknak?

1051 [A sor előtt FIG zárójelben.]

FIGLINUS

Holnap együtt leszünk, megmongyuk akkor.

DOCIUS

Isten hozzatok! A' kótés szerint kívánságtok meg léssen.

ACELLUS

1075 Cerdule, Figline, megvadnak már mindenek. Níncs semmi, ami meg gátolhatná elő mozdításunkot.

FIGLINUS

Jol vadnak, Acelle, de azt nem szeretem, ígen nyersen beszéllél az Urakkal. Talám te akarsz fel emeltetni?

ACELLUS

Es kételkedel azon? A volt szándékom. Elis érem, reménlem.

FIGLINUS

Latode, Cerdule, ihol a' roka, eddig velünk tartta és már...

CERDULUS

1080 Meg mondám ugye, hogy nem kel hinni a' szines képnek. Én ezt elszenvegyem? Készebb, veremet ki döntöm!

ACELLUS

Szabagyába dónts ki! Dete, büdös timár, gondold meg csak okoson magad, vallyon illike a' Csávás kádhoz az elsőseg! Illike az agyakhhoz a' méltóság?

FIGLINUS

1085 Hát illike a' Cretás dirib darabb posztohoz az Uraság?

ACELLUS

Azt az egész világ tartya, hogy csak előbb való a' szabo egy timárnál és fazakosnál.

FIGLINUS

1090 Előbb való? Ebből többet ki ne végy, mer legottan itt éred Pilátust! Nem itt, *nem*, hanem a Dietán fitogtosd Causádnak meritumát, Ott ki fog tetszeni a' szeg a' zsákból. Ott meg hallyuk, mit alligálsz, Istentelen.

ACELLUS

Meg hallod, de nem léssen szájad izére, mert uri Tronusomra fel mászok, tapasztalni fogod.

FIGLINUS

Akkor nem fognak fájni fogaim, mikor azok léssnek. Mindazonáltal, ha meg lenne is, én soha tégedet nem urallak.

ACELLUS

1095 Nem? Meg kell lenni!

CERDULUS

Vond meg aporászt szabó, mert ezennel által nyargalok oldaladon!

KIKI (*Intrat*)

Micsoda zenebona, zendüles ez?

ACELLUS

Mi gondod rá?

KIKI

1100 Holnapi napon a Dietán meg jelennyetek, úgy akarja, kívannya, parantsallya Stolander Ur.

FIGLINUS

Meg jelenünk, de tud meg, hogy jelen létünk be festi pirossal állorczádot, mert a' telhetetlen gőgről, melyre ásít agyafurt ostoba fejed, le ültetünk.

KIKI

1105 Figline, ott leszek én is, de te is! Tudd meg, hogy soha Kikit meg nem tantoríttya a' maga árnyéka.

SCENA QUINTA

Personae omnes Praeter Camillum et Alexium

KIKI

Jaj, jaj, Istentelen!

CERDULUS

Meg jövendőlttem ugye, hogy el nem kerülöd dühöss kezezet? Itt egész világ előtt esküvéssel erősítsd meg, hogy soha szándékoz nem léssen az elsőségre.

KIKI

1110 Bolond volnék akkor!

CERDULUS

Bolond volnál? Vedd hasznát bolond fejednek!

STOLANDER

Mitt mivelsz, Cerdule, és honnon hatalmad néked?

CERDULUS

Uram, Stolánder, a' káptákat igyemetem.

STOLANDER

1115 Bocsásd szabagyába, parantsolom! Dromule soha ily csufos dolgot a' világ... Ime, ezeket el annyira által meg által járta a' dühösség, hogy már négy kéz láb úgetnek tulajdon esetekre.

DROMULUS

1120 Uram, Stolánder, ne túrd, ne szenved, kérlek, hogy orraknál fogva hurczollyák egy más! Fel vírratt már a' nap, és rogyogo sugárral tündöklük, melyre az Herczeg a' Dietai solemnitast alkalmaztatta. Ne túrd, mondám, többé, hanem rancsuk törvényben őket, és kinek kinek érdeme szerint légyen kívánsaga! Szakaszuk nyakát a' villongásnak, a' bekeséget pedig vég képpen kőzöttök emellyük fel!

STOLANDER

Azt parantsallya az Herczeg, magam is, ugy légyen, kívánom. Ihol az alkalmatosság, Dromule, fogjunk a' dologhoz!

(Hic sedent)

KIKI

1125 Kegyelmes uram, Stolander, juttasd eszedbe hajdoni kegyességedet, amint ígirted kívánt partyára evezd által! El ne rágd a' madzagot kérlek!

STOLANDER

Kiki, ki és mi voltam én akkor, midőn tenéked az elsőséget meg ígirtem?

1120 többé

KIKI

Uram, Stolánder, legottan hogy causánk meritumát fel válaltad, a diadalmat nékem adjudicáltad.

STOLANDER

1130 Kiki, ám bátor ugy volna, de jusson eszedbe, hogy honores mutant mures, Mindazonáltal a' reménség táplálhat téged. Ne fély a' vaktol! Most szaporán mennyetek, es Causátoknak Procátorit előnkbe idézzétek!

CHARILLUS

Ugy légyen, magam is Parantsolom!

CERDULUS

Míngyárást parantsolatodra!

DROMULUS

1135 Uram, Stolánder, a' dolognak leg kisebb részét is kí kell feszegetni, hogy ne talántán ott légyen a' bőkenő, hol nemis álmodhatni!

STOLANDER

Ugy legyen, és az Herczegnek kivánsága tellyesegyék!

(Hic procatores intrant)

DOCIUS

Az egek Excellentiatokat különös áldomásokkal harmatozzák!

UJLAKIUS

Egész világ előtt méltoságtok magasztaltassék!

BOCSKAJUS

1140 Ellyen míndöröké familiatoknak hervadhatatlansága!

STOLANDER

Köszönet iránta. De Doci, Ujlaki es Bocskí, mídolog nyugózótt titeket ószve?

DOCIUS

1145 A te parantsolatod, kegyélmés uram, Stolander, tudni illik, hogy az előnkbe terjesztet Causának meritumat te előtted kitálallyuk, melyet bölcseséged temérdeksége szerént judicálván, terdet hajcsunk!

1137 tellyesgyék

1138 [A sor feletti rendezői utasításban:] pro-
curatores [Értelemszerűleg jav.]

STOLANDER

Joll van, Baratom, kívánságtoknak eleget tészek, de, Kiki, hol a' te Procurátorod?

KIKI

Estelenciás Uram, Stolánder, en mindeneket te rád bíztam, mivel tapasztaltam hozzám ingyen kegyelmedet.

STOLANDER

1150 Barátom, meg mondtam már, honores mutant mores, mindazonáltal...

DROMULUS

Telik az idő, Stolander, állyon lábba a' dolog, mert...!

STOLANDER

Docí, Causádnak fundamentomát elő szaporán!

DOCIUS

A szabo mesterség leg első, leg becsúsbb egisz világ előtt, leg első, mert őnnön maga az Isten Adámnak Dolmánt csinála, tehát...

UJLAKIUS

1155 Hazudsz, Docí, mert akkor az Isten nem a' szabo mesterséget, hanem a Timárokét követte, mivel bőrből akármit csinálni ugye a' Timárokat illeti.

BOCSKAJUS

1160 Docí, Ujlaki, ravasság, amít mondotok. Nem de, az Isten leg első fazakas volt? Ugye, hogy ő formálá az embert az agyak sarából? Ez ellen nem szolhatni semmit. Soha mind addig se szabo, se tímár nem volt, amíg Adám a' vétek által Istentől őszve rakatott agyagot meg nem ferteztette. Azután, mikor Adám ki kopék minden jobbol, származék Timárság, Szabóság. Tehát előbb valo a' fazakas, sem hogy a' szabo és Timár.

DOCIUS

1165 Lassabban, Bocski! Ugye, hogy kirallyok, Császárok pompás dícsőségeket szabok által őszve szóvetett Bibor és bársony köntösbe világ csudájára fítogtattyák?

UJLAKIUS

1170 Légyen ugy, nem bánom! De, Docí, mit ér a' kopász fő haj nélkül, tudni illik a' hold világosság nélkül? Mit ér a' czifra köntös Prém és bírlés nélkül? Tud é a' szabo valamít ehez? Nem de ezen drága bőrköt a' Timár palleroza?

BOCSKAJUS

1175 Csudálkozom rajtatok, hogy olyan bolondsággal tóritek fejeteket? Nem de, drágább a jó étel a' czifra kőntősnél? Nem de, nyakon kőtík az arannyat, ezüstöt és drága kőntősőköt, hogy a korrogo has meg telhessen? De nem de, a' fazakas edényibe főzetnek ezek, mellyek után minden rendek nyalogattyák ajakokat? Tehát, ha elsőségét, becsújét nézzúk a' dolognak, a' fazakost illeti az elsőség.

KIKI

1180 Uram, Stolander, ezek ki mondák causájok meritumát, elsőségeket, becsújeket, állatát? A' vargát számba sem veszik. Pedig, ha szabad szollani, lehete tisztább és hasznosbb mesterség egész világon a' vargaságnál?

UJLAKIUS

Oh, te szurkos varga! Sótt, lehet e tisztátalanabb? Mivel szurkos s. mocskos kezdeddel mindenekhez...

KIKI

Talám a fazakast tisztábbnak mondod?

UJLAKIUS

1185 Ugy, a' mint mondod, mert ő napjában leg alább tiszter, tiszten kétszer le mossa szurkosságát. Te pedig...? Utálok ki mondani!

KIKI

Nézd el, Stolander, míképpen ágaskodik a' dühös vakmerőség! Ne túrd, ne szenved kérlek!

STOLANDER

1190 Halottuk kinek kinek érdemét. Most ki előllünk! A' Deliberatumra meg jelennyetek!

SCENA SEXTA

Charillus, Stolander, Dromulus

STOLANDER

Temérdek causa e', Dromule.

DROMULUS

Nagy és fontos okai vannak minden résznek.

STOLANDER

De mellyiket megis itiled nagyobbak?

DROMULUS

A fazakas allégatiója okos, bölcs és erdemes.

STOLANDER

1195 Tehát azé lészen a' Dicsőség? A' Vargát kine hagyuk, kérlek, mivel én nékem sok ajjándékot...!

DROMULUS

Tehát az ajjándékot nézed, hogy tész igasságot?

STOLANDER

Igasság? Mít gondolok én az igassággal?

DROMULUS

1200 Nem gondolsz? Ezennel az Herczeg előtt tudva lészen. Akkor fizet bőröd, ha érszényed nem bírja.

STOLANDER

Szent Isten, mitévő legyek? Dromule, tedd le, kérlek, az állorczáat és kétszinséget!

DROMULUS

Nem kétszinség ez, Stolander, nem! Az igasság mellől el nem állok.

(Surgit et perambulans dicit)

STOLANDER

1205 A protokollumot fel hántam vetettem, de soha ily causára nem akadtam. El vettem a' sok ajjándékot, és már meg nem felelek azoknak? Tavul legyen!

(Exit rustica mulier cum instantia et dicit)

RUSTICA MULIER

Tekéntetes Ur, Isten álgya meg keedet!

STOLANDER

Honnan, honnan jöttél?

RUSTICA MULIER

En Domokos falváról, tekintetes Ur.

1203 [A sor alatti rendezői utasításban:] perambulan(d)s

1207 álgya [az / utólag beszúrva.]

1210 STOLANDER
Mi okra nézve?

RUSTICA MULIER
Hogy panaszimot néked ki tálallyam.

STOLANDER
Hoztále ajándékot?

RUSTICA MULIER
Hoztam, édes Uram. (*Hic tradit dona*)

STOLANDER
Mostan bátron...!

1215 RUSTICA MULIER
Ah, édes Uram, ismérte kegyelmed amaz Istentelen Stolander Urat?

STOLANDER
Társalkottam is véle.

RUSTICA MULIER
Az az átkozot Ur el adá fársángba a' Ladia hegyit, s. már nincsen honnan erdőlyünk. Az almási hidat őszve rontá. Száraz patakot a Bállal le gyaláza. Futás falvát vízével be mocskolá, tégy rolla kérlek!

1220 STOLANDER
Hallode, Aszszony, ezentul a' Ladia erdeje szabad lészen. Az almási hid vámos légyen. Parantsolom, a' Szárazpataki tractát nem bálnak hanem tornak nevezzétek! Futás falva között pedig hogy az Ot vize keresztül folyon, meg engegyük.

RUSTICA MULIER
Köszönóm keednek, édes Uram! (*Stolander sedet*)

1225 CHARILLUS
Dromule, Stolander, szakagyon vége a' dolognak, s üres várakozással se engemet, se a' pőrös személyeket, ne tartóztassátok többé!

DROMULUS
Végezzük a' dolgat Stolander! Szaporán, hogy a' Herczegnek mindene-
ket...!

STOLANDER

Legyen úgy, Dromule! De mit itilsz, kérlek?

DROMULUS

1230

Hogy a' fazakos fel emeltessék, heljesnek tartom.

STOLANDER

(Boldog Isten, micsoda orczával mégyek a' várgák eleibe?) Dromule, a' Vargákrol el ne feletkezzünk!

DROMULUS

Stolánder, a' törvény a' fazakasaké, az okaért...

STOLANDER

1235

Dromule, hogy se az egyiknek se a másiknak ne árcsunk, előbbeni semmiségekbekben hagyuk meg őket!

DROMULUS

Nem, soha nem, a' Törvény s. igasság mellől el nem állok. Fontosbb a' fazakas allégatioja, mivel a' tripartitum, pandecta, codex digesta, institutio extra vagans a' fazakas allegatioját approbállya, azért minden kesedelem nélkül...

STOLANDER

1240

A Digestához és Codexhez ertek valamit, mert ma addig óvém a' Digestat, hogy még most is korrog a hasam tőlle. A tripartitum pandecta, institutio, nem tudom, Göröge a' vagy zsidó szó. Azokáért ezek szerént nem tudok itilni, az extra váganst pedig kicsin koromban is tudtam ugyan. De, Dromule, ne nézzünk a' Törvény folyamattyára, hanem inkább tekincsed ősz fejemet, és kívánságomnak tégy eleget!

1245

DROMULUS

Ha ősz fejed, miért bolond, ostoba? Míért akarod az igasságot el nyomni? Soha ebben kívánságodat...

STOLANDER

Kegyelmes Uram, Dromule, vagyon énnékem ezer s. meg ezer, abban részesúlni fogsz, hogyha...

DROMULUS

1250

Vesz el pénzeddel! Meg nem tántorit engem szines állorczád.

STOLANDER

Nem áll orcza, Dromule, nem, hanem a' szégyen ósztónóz arra, hogy a' Póros személyek előbbeni sorsokban maragyanak. Elvettem az ajjándé-
kot, és már...?

DROMULUS

Mi gondom vele, lássad!

STOLANDER

1255 De mégis tekincsed urí méltóságomat.

DROMULUS

Nem. Az Herczeg előtt, tud meg, le festem szineskedésedet!

STOLANDER

Hát csak annyi respectusom előttd, Dromule? Itild, amínt tetszik, én el
mégyek, felakasztom magam, mert meg óll' a szégyen!

DROMULUS

1260 Hat kész vagy ravasz lelkedet véres tajtékkal ezen bolondságért ki
okádni? Ah, tavaztosd el, kérlek!

STOLANDER

El távoztatom Dromule, de ugy, ha kérésemnek engedsz.

DROMULUS

Legyen meg az eb anyászta Causája, nem bánom! De ugy, hogy különös
privilégiumokkal mindenik rész felruhásztassék, azokbol pedig ezt,
hogy egyis azután orcza szégyenedre ajjándékat ne vethesse...!

CHARILLUS

1265 Igy, így léssen, vége a' fene haragnak és forro dühösségnek.

STOLANDER

(Halá a' mindenható Isteneknek!) Dromule, minden tiszteleteteket
fellyúl halado kegyességedet tisztelem holtomiglon.

DROMULUS

De, Stolánder, a' Privilégiumok olyanok legyenek, hogy senkinek
torkára ne forjanak.

(Hic Cortina demittitur, mensa et alia removentur, qua aperta)

STOLANDER

1270 Vitéz, siess szaporán, hidd őszve őket!

VITÉZ

Jelen vannak, Uram, parantsolatodra.

DROMULUS

1275 A causának elejét meg hántuk, vetettük, es mínd a' két részre jol meg fontolván, azon meg egyeztünk, hogy ezután mindenik maga sorsával meg elegendgyék, soha többé a' méltosagra ne asitozzon! Így decernallyuk, parantsollyuk. De aztis tekintetbe vévén, hogy sok kóltéstek füstbe ne mennyen, szep Privilegiumok által, mellyeket a' Deliberatomba ki irtunk, eleget tészünk, melynek tenora e képpen vagon:

DELIBERATOM

1280 Mí, Stolánder es Dromulus Urak, ex mandato Principis Calendis Graecis ó Herczegsége Parantsolattyából a' Vargák, Szabok, Fazakasok, Tímárok causájokat vólta képpen meg fontolván, azt alitattuk, hogy kiki a maga sorsában meg maragyon, és hogy ezen tul minden ut s. mod az elsőseg felet valo vissza vonásra pracludáltassék, keményen Parantsallyuk. Hogy pedig sok kóltéstek füstbe ne mennyen, következő privilegiumokkal felruházunk: tudni illik a' Vargának Privilegiuma

1285 léssen, hogy ő ezentul a' bűdös talp bőrókót nem csak kezével, hanem fogaivalis szabadoson vonhassa. A szabot ami illeti, meg engegyük, hogy ő azon dirib darabb posztokot, arany, ezüst, réz paszomántokat, mellyek asztala alá bé hulnak, senkinek másnak magán kívül ne lopja. A Fazakas pedig napjában, valahanyszor tetszik, borban, Palinkában,

1290 Rosavízben, acavitában és olajban kezeit mosogathassa, ha soha az vízhez nem nyulis, nem bannyuk. Végtire a' Timár Csávás kágya mellet maragyon, és soha senkinek a' Csáva lévből innya ne adgyon, hanem csak a vén leányoknak, hogy ezek az által jobban meg érvén, frissebb menyecskék lehessenek.

1295 Datum Mentirben, Anno et Die ut supra

Charillus Princeps
Stolander Personalis
Dromulus Consiliarius

KIKI

Stolánder, hat ugy tartád meg Parolyádót?

1289 Palinkában

Barátom, amit írtam, meg irtam, amit nyertél, tiéd az. Ne fély, mert senki kinem kanyaritya markodbol!

Finis

Omnia Ad Maiorem Dei Gloriam et Beatae Virginis et Omnium Sanctorum Honorem.

Errata corrige.

A MŰ ADATAI

Kézirata: *Lib. Schol. Canta* 82b–91b. Kötetünk ez alapján adja közre. Közölte *Szabó J. Dániel*. Először *Hassák* említette (109.) *Stolander procurator* és négy varga mester ember a Diétán címen. A cím kétszeresen is téves, hiszen *Stolander procátor* és nem *procurátor* lett ebben a darabban, annak ellenére, hogy a szövegben néhányszor a másoló is *procurator* ír, nyilván tévedésből. Másodszor pedig nem négy varga, hanem négy mester, a varga, a szabó, a tímár és a fazekas kaptak hajba az elsőség felett. A komédia címét *Bayer 1897a* (II. 399.), *Kovács Bernardon* (34–35.) már a tárgynak megfelelően korrigálta: *Stolander procator* és négy mesteremberek a Diétán. *Kovács Bernardon* az argumentumot, a szerepeket s azt is közli, hogy a mű magyar nyelvű, prózai alkotás.

Alszeghy 1910, valamint *Szombathy* a komédia lehetséges forrásait, mintáját tárta fel. *Kilián 1979b* ismerteti a dráma cselekményét.

SZERZŐ, SZÍNRE VIVŐ

A címlapon található bejegyzés szerint a darab színre vivője a rétorok magisztere, Miklósi Ambrus volt: „Actio a Reverendo Patre Ambrosio Miklosi... producta est...” A „*producta est*” kifejezés inkább csak a színre vivőre, mint a szerzőre vonatkozik.

Miklósi Ambrus életrajzát lásd a 12. sz. *Stolander a bálban* című komédia után.

FORRÁS

Miklósi Ambrus ennél a komédiánál is törekedett arra, hogy azt helyhez és időhöz kösse, ezenkívül azonban, éppen az aktualizálással összefüggésben, korábbi darabjával, a *Stolander a bálban* cíművel tartalmilag is összekapcsolta. A *Stolander* és a *Dromulus* szerepnevek korábbi, farsangi darabjában is előfordulnak, szóba kerül azonban, utalva korábbi bohózatára, az elzalogosított *Ladia* hegyen lévő *Stolander-birtok*, *Domokosfalva*, *Futásfalva*, *Szárazpatak*, amit *Stolander* „mocsolt be” az után a bál után, amelyet *Nonhabeo* rendezett *Stolander* tiszteletére.

Utal azonban Miklósi Ambrus *Kertso Cirják Borka aszszony* és *György deákjára* (11b sz.) is. Ezt *Kertso 1773. június 6-án* vitte színre *Kantában*. A *Deliberatum* szerint a tímár abban a privilégiumban részesül, hogy senkinek nem kell adnia a csávaléből, csak a vénlányoknak, s azoknak is azért, hogy ezek által jobban megérvén frissebb menyecskék lehessenek.

A darabot *Alszeghy 1910*. *Pállya István Ravaszi* és *Szerencsésével* hozza kapcsolatba. *Szombathy* szerint Miklósi komédiája fordítás, eredetije azonban ismeretlen. *Szabó J. Dániel* úgy véli, hogy a *Stolander* és *Dromulus* szerepnevek a jezsuita *Claus* (1691–1754.) darabjaiban fordulnak elő.

Valószínűleg Szabó jegyezte a komédia argumentumánál be a Stolander név mellé a margóra ceruzával: Claus. Nem tudhatta azonban azt, hogy 1758-ban Eperjesen a jezsuita iskola diákjai *Temulentia castigata in Dromulo* címmel szintén mutattak be egy drámát (*Takács* 108.). Szabó J. Dániel szerint Holberg is hatott Miklósiára.

Kilián 1979b Miklósi Ambrust adaptátornak, és nem fordítónak tartja, szerinte Holberg Politikus csizmadiája, Molière Úrhatnám polgára hatott a színre vivőre. Miklósinak azonban ismernie kellett a korábbi kantai drámakolligátum (*Parentum nimius amor*) egyik latin nyelvű vígjátékát. Ennek az 1732-ben már bizonyosan a kantai iskola tulajdonában lévő drámának a címe: *Hilaria Deorum* is *Salacone sartorculo exhibita*. Közölte: *Kilián 1971*. A téma: egy buta, világ lustája szabóinas álmát, hogy az istenek közé kerüljön, Jupiter kívánságára az istenek teljesítik. Fel is kerül hamarosan az Olymposzra, s megkapja a már erre alkalmatlan Mars isten hadvezéri posztját. Ebben a minőségében az inasisten azonnal hadat indít a szabók céhe, s elsősorban durva mestere ellen. Minthogy azonban felfuvalkodottsága nem ismer határt, az új isten úrhatnámságát már Juppiter sem tudja elviselni. Ezért úgy határoznak, hogy megfosztják Salacont égi hadvezéri jelvényeitől és öltözetétől, ráerőszakolják inasruháját, s visszakergetik a földre mestere mellé. Ez a komédia azonban, mint Molière vagy Holberg említett vígjátéka is, legfeljebb csak ötletet adhatott Miklósi Ambrusnak, mint adott néhány évvel később, 1780-ban a csíksomlyói ferencesnek, Szentés Reginaldnak akkor, amikor Rusticus imperans, közismertebb címén András kovács királysága című komédiáját írta (*Alszeghy–Szlávik* 162–209.). Az sem elképzelhetetlen, hogy egy helyi, céhek közötti versengés szolgáltatott alapot a komédia megírására. Annál is inkább hihető ez, mert épp a darabban szereplő céhek a legrégebbiek a vásárváros, Kézdivásárhely történetében (*Sylvester–Incze*).

ELŐADÁS

Az előadás idejét az *Argumentum* felett olvashatjuk. 1774. május 29-én, Szentháromság vasárnapján, a templom búcsúünnepén mutatták be a kantai diákok. Különös, hogy éppen ezen az ünnepen vittek színre egy ennyire profán komédiát.

Az előadáshoz díszletek nem kellettek, annak ellenére, hogy a jelenetek több színhelyen játszódnak. Hol Camillus herceg palotájában, hol Stolander nyilván nagyon szegényes otthonában, hol a mesteremberek árushelyén, hol pedig bírósági teremben folyik a cselekmény. A mestereket úgy segítette a szerző-rendező megkülönböztetni egymástól, hogy mindegyiknek a nyakában vagy a ruháján kellett viselnie a mesterségét jelképező eszközöket. Egy alkalommal tánc is előfordul a darabban, egy másik jelenetben pedig énekel az egyik szereplő. Újszerű, hogy a buta Kiki, a vargamester az elsőség reményével eltelve még feleséget is kerít maga mellé, s így, ha rövid időre is, de női szereplő is megjelenik a színen.

Az egyik rendezői utasítás a mai színpadi függöny funkcióját betöltő cortina meglétére utal (1269. sor alatt: *Hic Cortina demittitur, mensa et alia remouventur, qua aperta*). Az eddig nyitva lévő függönyt leeresztették, s míg az a színteret a nézőktől elválasztotta, az alatt az asztalt és egyéb berendezési tárgyakat kihordták a színpadról. A többi jelenet elején, illetőleg végén azonban semmi utalás nincs a függöny létére.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A szövegmásolat két kéz munkája. A 810. sorig ugyanaz a személy másolta a komédiát, aki a 11. számút is. Ugyanez az ismeretlen személy ezen kívül még hét drámát írt be a kolligátumba. A 811. sortól kezdődő írással viszont a *Lib. Schol. Canta*-ban nem találkozunk. A két idegen írás között írástechnikai vagy helyesírási szempontból alig van különbség.

Rövidítéseket általában nem használnak, az előfordulók: R — Reverendissimus, F. H. — Felséges Herczeg, Fel — Felség, K., Ked. — kedves, Sz. — szerelmes. Hosszú mássalhangzót igen ritkán rövidítének (hozád). Ezeket kurziválás nélkül oldottuk fel.

A szerepnevek helyesírásában egyik másoló sem következetes (Phiglinus, Figlinus, kiki, Kiki, Stólander, Stoländer stb.). A szerepek oszlopában ezeket helyesírás szempontjából egységesítettük, a rövidítéseket feloldottuk. A drámaszövegen belül, mivel azok a szöveg megértését nem zavarják, a következetlenségeket megőriztük.

Mindkét másoló írására jellemző, hogy néhány kis- és nagybetűt nem lehet egymástól megkülönböztetni (T-t, V-v, F-f, S-s, U-u). Nagybetűt csak akkor használtunk, ha az minden kétséget kizáróan annak látszik. Alig lehet különbséget tenni az *i* betű fölött lévő kétfajta, rövid és hosszú ékezet között. Hosszú ékezetet tettünk akkor az *i*-re, ha az valóban hosszúnak látszik. Egyébként az *ő* és *ű* betűkön szinte törvényszerűen mindig hosszú az ékezet, az *i*-n azonban általában rövid.

Miklósi stílusának jellemző sajátossága, hogy gyakran alkalmaz félbehagyott mondatokat. Ezeknek oka részben a komikus helyzetek fokozása, másrészt viszont a pergő párbeszéd. Az ilyen félmondatok után néhányszor gondolatjeleket tett ki a másoló, leggyakrabban azonban elhagyta ezeket. Ilyen esetekben három pontot és a szándékkal félbemaradt mondat után kívánczó írásjelet tettük ki. Így a félmondatok nem kelhetnek az olvasóban hiányérzetet.

A szövegben gyakran találni sokkal későbbi eredetű grafitceruzás aláhúzásokat. Ezek valószínűleg a szövegkiadó Szabó J. Dánieltől származnak, esetleg ennél korábbiak, vagy Hassák Vidor, vagy Kovács Bernardon emelte ki így a számára figyelemre méltó szöveghelyeket. A szövegkiadásban ezeket a szövegkiemeléseket nem vettük figyelembe.

A második kéz szövege abban különbözik az elsőétől, hogy a szóközöket alig jelzi a másoló. Egy-egy szó leírása után tollát szinte egyáltalán nem emelte fel, s nagyon gyakran több szó is úgy látszik, mintha egybe lenne írva. Ezt az írássajátosságot nem vettük figyelembe, azaz szóközöket mindenütt hagyunk, s ezekről lábjegyzeteinkben nem tettünk említést. A határozott névelőt mindig külön írtuk, az *is* kötőszót, a módosítószót az utána következő szóval vagy az ige után írt igekötőt az igével egybeírtuk, ha az határozottan egybeírtnak látszik. Ha azonban felfedezhető kisebb-nagyobb szóköz, különírtuk.

NYELVI ÉS TÁRGYI MAGYARÁZATOK

- 5 *causa meritumát* — a per velejét (Lásd még a 516. sorban!)
6 *költött agyoskodásnak* — kitalálásnak
8–9 *Resolutiora sūrgēti* — határozathozatalra sürgeti
11 *instanciájába* — kérelmében
14 *Causa dijudicatiojára* — a perben ítélethozatalra; *Authorizálta* — felruházta
14–15 *Dietai solennitással* — országos ünnepélyességgel (Lásd még a 526. sorban)
65 *Halhatatlan* — hallatlan
77 *ülhet a Simonné lovára* — ülhet a hatalmi polcra (A Simonbíró jelentése: kalapot viselő, kardos asszony)
150 *úszógében gőzölgő hir* — hamvadó paraszában
180 *lakallyunk ki* — költözzünk ki
195 *vaktól* — a kocka üres oldalától
229 *santallot* — sántítót; *Czipo hatuakot* — püposakat
280 *ki apríts* — tűnj el gyorsan
289 *késztem* — készítettem
297 *Nemere* — hegy Csík megye és Moldva között (Kézdivásárhelytől légvonalban kb. 20 kilométerre)
306–307 *Botsásd mentekre őtöt* — engedd szabadjára
352 *peretzet* — karika alakú ékszert, karperecet
379 *sine vítulo* — áldozati állat nélkül, vagon nélkül
382 *Nonhabeo* — a Nincs
401 *Faraho seregéből* — cigányok közül
406 *cupa* — kupa
447 *mászlással* — mászlással, azaz lórével
463 *futása hevenyébe* — futása hevében
467 *más regére vonzalak* — más beszédre kényszerítelek
471 *Csáva téjjel* — a bőr cserzésére szolgáló folyadékkal
472 *tartozál* — mérsékeld magad
528 *Mentír* — költött városnév
533 *Deliberatumnak* — határozatnak, ítéletnek
544 *monidlván* — megerősítvén

- 557 *personalitsságra* — személye képviseletére
 630 *szerdekre* — zsákmányra (Másik jelentése: aludttej. A komikumot a két egymástól különböző jelentés is fokozhatta)
 656 *promotiomat* — előlépésemet
 729 *bérelve* — bélelve
 743 *toploja* — taplója
 760 *alterratioja* — megváltozott vagy megváltoztatott állapota
 856 *parulyáját* — paroláját
 872 *viszágoliatta* — visszavonatta
 936–937 *ha majotok mellé szallok* — ha szívetek szerint beszéltek
 961 *ki ne takuly* — ne tágulj el, el ne távozz
 978 *sutor non ultra crepitam* — (helyesen: crepidam) a suszter maradjon a kaptafánál
 1083 *agyakhoz* — agyaghoz
 1130 *honores mutanti mures* — (helyesen: mores) a tiszttség megváltoztatja az erkölcsi felfogást
 1169 *bírlés* — bélés
 1209 *Domokos falváról* — Csík megyei község (Vö. 12. sz. 708–709. sor)
 1217 *Ladia hegye* — Kanta környéki hegy (Lásd még 12. sz. 491, 718. sor)
 1218 *almási* — Almás kisközség Kantától északkeletre (Lásd még 12. sz. 570. sor); *Száraz patakot* — Kantától északra fekvő község, amelynek patakja is ugyanezt a nevet viselte (Lásd még 12. sz. 713. sor)
 1222 *Ot* — Olt
 1237 *tripartitum* — törvénykönyv; *pandecta* — törvénygyűjtemény; *codex digesta* — jogszabályok gyűjteménye
 1238 *institutio extra vagans* — rendkívüli intézkedés; *allegatioját* — bizonyítást; *approballya* — jóváhagyja
 1282 *praeccludáltassék* — elrekesztessék

15.

KINTSES NÁSO BÁLT RENDEZ

Szerző-rendező: JANTSO FERENC (Kanta, 1775. február 23.)

Actio Bacchanalistica a Reverendo Patre Francisco Jantso Professore Rhetorices
Annô 1775 die 23 februarii producta

KINTSES NÁSO

A Játéknak Sommája

5 Kintses Násó (ez előtt meg rögzött fősvény öreg Ember) Ki akar magáért tenni a farságon, és az Urakat Vendégségre s. bálra hivattya magához. 54 személyre rendeli az asztalt. Az után szep ritka Maskarakot készitt a vendégeknek, és nagy szankázást akar indítani, de a Szolgája, Zsákosi és a Gerebontziás Deák, Ventifás ötöt szépen a vizre vévén, rendesen meg trefályák. Hogy s. mi modon, olvassad Totum Poesis!

A Jazdo Személyék

KINTSES NÁSO	Kiss Antal
PUSZTÁSI PÁLL, Násonak Szomszédgya	Cseh András
VENTIFAK, Gerebontziás Déak	Deák István
FITODI GYÖRGY, Fogados	Léva Laszlo
ZSÁKOSI, Násonak Szolgája	Miké Ferentz
PIKULI, Pusztási Pálnak szolgája	Laszlo András
EBHENDI, Petymeges Mihály szolgája	Bartalis István
Két botos Legények PIKO és	Biro Mihály és
BOTOSI	Mihálcsa András

ELSŐ VÉGZÉS

ELSŐ KI MENETEL

Kintses Násó

NÁSÓ

10 Temérdek esztelenség! Átkozott fősvenség! Mi haszna eddig valo
sovány életemnek? Mi haszna éjjeli s. nappali sok nyughatatlanságom-
nak? Mit okoz a nékem Anyam tejével szopott bolond fősvenségem,
meg mutata nem régen hátamon a Katonáknak holyagos petsétét. A
többiről emlékezni szegyen s. gyalázat. De eb az hire! Én sem lészek ez
15 utan bolond, hogy a pénzemet tsak a ládámban hagyam heverni mint a
kotlos tyukot. Hiszem nem is tudnák, mitsoda Ember Kintses Násó, ha
vagy egyszer bötsülletes mulatságot nem penderittene az Uraknak ezen
farsángos napokban. Ma, ma lesz a napja, hogy tsak ki tészek én is
magamért. Az egész Uri rendet különös mulatságra, ritka bálba Uri
20 Palotához invitalom. Se Fiam, se Leányom, minden rosz Emberre
pedig nem örömest hadnám az öt ezer két száz ötven aranykákot. Hol
vagy, kedves szolgám, Zsákosi? Zsakosi fiam, ide szaporán!

MASODIK KI MENETEL

Zsákosi, Kintses Násó

ZSÁKOSI

Jelen vagyók, Uram, parontsolatodra!

NÁSÓ

Készen e a káve és Piskota?

ZSÁKOSI

Még ma az Istaloba nem voltam.

NÁSÓ

25 Goromba! Hát a Kávét s. Piskotát az Istaloban tartják?

ZSÁKOSI

Se csúrbe, se ketreczbe, se kévébe, se szalmájába udvarodnál.

NÁSO

Ahá, ostoba, nem a csűrbe, ketreczbe, hanem a csemegés botban a Káve s. Piskota.

ZSÁKOSI

Meg botsás, Uram, eddig soha efélét nem parantsoltál házadnál!

NÁSO

30 Mindgyárást kavét s. Piskotát asztalomra!

ZSÁKOSI

Uram, parantsolatodra!

(Zsákosi abít)

NÁSO

35 Ma, ma meg isméri a világ, ki légyen Kíntses Násó, mert nagy szégyen borittya bé ortzámot, hogy mindenütt majd minden háznál, még a Vargáknál is, tsak a bál. És én Uri renden lévén, meg semmit sem...! Tsak ki tészek már egyszer én is magamért, had emlégessék meg e mai napon az én dragalátos, Uri vendégeim Kíntses Násót, ki légyen! Hogy ő nem magának valo, *hanem* egy darék gavallér Ember! De ihon Zsákosi.

HARMADIK KI MENETEL

Násó, Zsákosi

NÁSO

Hol a Káve? Hol a Piskota?

ZSÁKOSI

40 A szapulloban.

NÁSO (*Meg űti*)

Ennye, ökőr, számár, Embertelen, paraszt, Kutya, tálám efélét nem eleget ettél Kíntses Násó udvaraban, ugye?

ZSÁKOSI

Voltt részem benne, Uram, volt egy nap háromszor is! De, ha a Vendegetek is ilyen Piskotával kinálođ, nem lesz kőszőnet benne!

NÁSO
45 De hát miért felelsz így, hé?

ZSÁKOSI
Azért, hogy, nem de nem, mikor Petymeges Mihály előtt asztal
készkenőt kérél, és azt mondam: nintsen; te azt parontsolád: ne mond,
hogy nintsen, hanem hogy a szapulloban vagyon.

NÁSO
50 Noh! Maszor se mond, hogy nints Kavé s. Piskota, hanem, hogy, bővön
vagyon Csemegés botomban.

ZSÁKOSI
Értem, Uram.

NÁSO
Most pedig teríts asztalt 54 személyre, az étkeket három fogásra
vegyétek!

ZSÁKOSI
55 Tudom! Az első fogás legyen borso leves, ugye? A második borso, az
harmadik törött borso. Hát a fekete levest mikor adgyuk fel?

NÁSO
Maradgyon utollyára! Ez után add elő az külömbb-külömb féle maska-
rákat, rendeld el a török fejű égő lámpásokkal tündókló szánakat!

ZSÁKOSI
Ugy? De egyetlen egy szánat se találunk az háznál, ha déli lámpásnál
keressük is.

NÁSO
60 Meg kell lenni, mert...!

ZSÁKOSI
Hát lovakot kitől kérjünk?

NÁSO
A lovak mind almás szőrűek és bokrétások legyenek!

ZSÁKOSI
Uram, ha lo nintsen....?

NÁSO

65

Hát, nem de nem mondtame, hogy soha se emlegesd előttem azt az átkozott nintsent.

(Meg üti)

ZSÁKOSI

Uram, az imént azt mondtád, hogy a fekete leves utollyára maradjon. De ha mind így, inkább katona lések, mert talám én sem vagyok éppen sültt bolond, hogy a lovakról azt mondgyam, hogy a szapulloban vagy a Csemegés botban vannak.

NÁSO

70

Nem ís azt vártam, ostoba!

ZSÁKOSI

Hát mit?

NÁSO

Azt, hogy mind arany Csákos liberiaba öltöztesd és posztíliora fogassad frantziáson!

ZSÁKOSI

Jo volna, Uram, de...

NÁSO

75

Nohát, értem, vidd végbe! Én Petymeges Mihály komámhoz mégyek, azonban a míg eljönnek a vendégek...!

NEGYEDIK KI MENETEL

ZSÁKOSI

80

Jol van! El várhatod, a míg én neked asztalt teritek! Sok, a mi sok. Az őrdög sem győzné! Másoknak készitt vendégséget, és nékem kell laknom minden nap kétzer háromszor is a nagy Mendörgös Kantsukával és Paltzák Zaporával! Bubos, bokrétás lovakot fogjak bé, és még pedig frantziáson, holott egy árva Csitkonál nints több az egész házánál, s. annak se volt soha Anyja. Pradéra hannya, veti magát, hogy így lesz, amugy lesz a vendégség, pedig tudom, hogy utollyára is tsak az én hátamon kél meg a száńko. De nem várom én ezt a tractát, más Urat keresek; mert ezt a Commentziot akár kinél is meg tanálom, ha rá szorulok.

85

(Meg indul)

ÓTÓDIK KI MENETEL

Ventifák, Zsakosi

VENTIFÁK

Hová, hova illy szived dobogva, Zsakosi? Tehát tsak meg untad Kintses Násot?

ZSÁKOSI

90 Uram, te, amint látom, Diakos Ember vagy, hogy Kőnyv nélkül is tudod nevedet.

VENTIFÁK

Jaj, legény, e még tsak semmi, én az hold udvarában tizen két Iskolát végeztem. Mindent tudok.

ZSÁKOSI

95 Eb hidgye, hiszem oda még a madár sem repülhet, hanem ha őrdóg volnál, mert azt hallottam, hogy valakik tizen két Iskolát végeztek, mind egy tsóppig őrdógők.

VENTIFÁK

Zsakosi, tsak a bábák meséje ez. Nem Órdógők, hanem, hogy tudnak kitsint kitsint a titkos dolgokból is, az tagadhatatlan.

ZSÁKOSI

De, Uram, én tsak azt tartom, hogy mind egy akár Órdóg, akár boszorkány. Hát kied?

VENTIFÁK

100 (Ez ugyan elég simplex fráter forma, de még sem ütötték eppen tókkal a fejét.)

ZSÁKOSI

Én ugyan még ma tovább akarok menni, de annyé mínt az, had tudgyam leg alább, kivel beszéllek. Halláé kied? Uram, kinek hijják kiedet?

VENTIFÁK

Engem Mansur, Mánstur, hold udvari, szeretsen országi...

ZSÁKOSI

105 Ez ígen sok egyszerre. Soha el nem fér fejembe. Mondgya ki, kérem, egy szoval!

VENTIFÁK

Egy szoval: Ventifák gerebontziás diáknak hínak.

ZSÁKOSI

Ventifák gerebontziás deáknak? Tehát néked Sárkányod isvan?

VENTIFÁK

Van. De most a Bálványos oldalában hattam.

ZSÁKOSI

110 (Tsak e mellé allok, mert okos Ember.) No, Uram, szo a mi szo, de nem kellene e egy szolga? Hozzád szegődöm, ha a tizen kettődik Iskolára meg tanítasz, mert ha ez elsőn kezdgyűk, igen későre leszen gerebontziás Deak belőlem.

VENTIFÁK

Nem bánom. Fogd ezt a könyvet!

(Dat ei Librum)

ZSÁKOSI

115 Jej, be nehéz a bőltseségtől! Nem sokára ugyan Déák valik belőlem. Hát egy Sárkán kólyket adsze nekem?

VENTIFÁK

Az is meg lesz, és pedig Kéntsés Násobol.

ZSÁKOSI

Mitsodát?

(Egybe csapja kezét)

Az én gazdám bol sarkán lesz?

VENTIFÁK

120 És még ma.

ZSÁKOSI

No, Kéntsés Naso, posztiora foglal minden órán, frantziáson! Udde, edes Ventifás Uram, a pénzre is igen nagy etye petyém van. Taníts meg ebből az okos könyből, hogy valami uton, modon egy két forintot lelhessek!

VENTIFÁK

125 Mi volna egy két forint? Látod e ezt az erszént?

(Ostendit ei)

Ennek ma meg kell telni, és pedig Kéntsés Násó pénzével!

ZSÁKOSI

Ugyan helyes, ugyan furtsa gondolat!

VENTIFÁK

Hanem hallode, Zsakosi?

ZSÁKOSI

Hallom, Uram!

VENTIFÁK

130 Tudsze hazudni?

ZSÁKOSI

Jej! Ehez senki jobban, se szabó, se Lakatos Mester Ember nem értett, mind én, még mikor gyermek voltam. Ha meg kell lenni, akár Zsákkal töltek a garadra.

VENTIFÁK

Hát lopni tudsze?

ZSÁKOSI

135 De már ehez nem szollok, mert mindgyárt rajta érnek, és félek az akasztófától.

VENTIFÁK

No ha nem tudsz, bizd én rám! Majd meg látod, mitsoda furtsán, s okosson koppantom én el ma Kéntsés Násó pénzét, hogy mikor ő készül vendégségre, mú tartsunk báltt, együnk igyünk az ő erszényéből.

ZSÁKOSI

140 Bég nagyot csuklék hasam órómében!

VENTIFÁK

Hallom, de előbb allítsd rendbe hazugságidot a fitodi fogados ellen, a ki majd ide érkezik, és engemet keres az adosság lajstromával! Igazítsd el a mostani mód szerint, és mondgyad, hogy nem vagyok itthon!

ZSÁKOSI

145 De ha el nem hiszi? Vajki fortélyos ám ez a nemzet, jól tudgya, hogy nem akarásnak nyögés a vége.

132 meg
135 felek

137 Noha
139 igyünk

VENTIFÁK

Ha neked nem hiszi, el hiszi nékem. Tudod mire való a Zsák? Add vissza csak a könyvet!

(Reddit librum)

Miglen Kintses Náso penzét ki főzöm belőle, hogyan ejthessem meg őt, te azonban el ne hadd őt, sőt úgy bánj vele, mind eddig!

(Meg indul)

ZSÁKOSI

150 Érttem. De kinek hinak? Mert már el is felejtettem.

VENTIFÁK

Mansur, Mansur hold udvari, szeretsen országi, Sarkány házi Ventifak, Gerebontzias deáknak.

HATODIK KI MENETEL

ZSÁKOSI

A mansur! Amansur hold udvari, szeretsen országi, sarkany hazi Ventifak Gerebontzias Déák.

(Caput rotat)

155 Ugyan tanáltam en Urat magamnak, bezzeg nintsen Kintses Násonak ennyé Tittulussa! Mert ő mind reggel, mind délbe, mind dél után egész estig Kintses Náso, és nem több, még pedig Deákul sem tud. De Amansur ugyan Ember ám, ő talpig Deak! És még belőlem is nagy Doktor lehet melette údóvel. Sőt egész subtentioval mondom, máris
160 érzem magamban. Mindegy ég, es fénlík fejem tetején az iszonyu bóltseség, es szinte úgy hobbik es tajtegzik a temérdek okosság minden tagjaimban. Bezzeg meg tudom, mit nyerek ez után vásárimban! Meg tudom miért nints négy lába a Rétzeknek, meg tudom az étkeknek
165 mitsodás a leve kostolás nélkül is. Nem vagyok ám olyan együgyű, a mínt Kintses Náso gondollya. Tsak hogy nem mertem mutatni. Omnia Tempus habent. De imé, a fogados. Első probáját is tudományomnak ő rajta mutatom meg.

HETEDIK KI MENETEL

Fitodi György, Zsakosí

FITODI *(A rovas lajstromával)*

Jo reggelt, Uram, Kegyelmednék!

ZSÁKOSI

170

(Ihon, be szépen meg bótsúl! Mindgyárt észre veszi, hogy Deakos Ember vagyok, de bezzeg hozza a nagy őrdőngős rovast is!) Boldog felvirradást Kiednek is! Hát mit beszélnek a Török és Muszka haboruro!

FITODI

Nem a Muszka haboru, nem, hanem a bor árra hozott engem ide. Ventifák Uramhoz jöttem valami kevés restantziam irant.

ZSÁKOSI

175

Igaz, igaz, hogy a pogány népet ugyan tollazza a Muszka, de bezzeg a Muszka is őtöt. Nagy háboru volt.

FITODI

Nem a muszka, nem, hanem Ventifáknak hitelbe ki mért bor árra haborgat engem.

ZSÁKOSI

Gyorson egy pár széket ide. *(Ki adgyák)* Tessék le ülni! *(Sedent ambo)*

FITODI

Rovást is hoztam.

ZSÁKOSI

180

Bótsúlletes nevét, ha szabad tudnom?

FITODI

Fítodi György, szolgálattyara!

ZSÁKOSI

Talam Fitodi György Uram, a fogados, ugye?

FITODI

Igen is, a vagyok.

ZSÁKOSI

185

Jol ismérem hireről. Emberséges Ember. Amansur Ventifás soha el nem felejtheti. Mindenútt eszében, szivében hordozza.

FITODI

Bar inkább erszényében hordozna! De hadgyuk ezeket mászorra, mert haza sietek, ne talántán Kortsomámot ellenségim veletlenül...! Hanem a bor tízenkét vődör, a rosolis hat butellia.

ZSÁKOSI

190

Tegnap ugyan nagy szánkázás volt, de ma annál is nagyobb lesz. Kintses Násó maga akar lo lenni, és pedig posztilio modgyára frantziáson.

FITODI

Nem akarok most szánkázni. Hol van Ventifáre?

ZSÁKOSI

Az uj bortol halnak oly sokan, hogy nem győzik temetni az Embereket?

FITODI

195

Patvar vígye uj borát, hiszem nálam mind az ujjat, mind az ot ugy itták mind a budai törőkők, es pedig még tsak fejek se fájt; hanem tsak az enyim, hogy meg nem akarnak fizetni. Hol van Ventifáre Uram?

ZSÁKOSI

Hideg údók járnak, meg is sok károkot tésznek a szánto földeken, Csúrőkben, gabonásban temérdek hórtsók, patkany, egér, vakondok.

FITODI

Órdóg hordgya sok hórtsóket, patkányát! Én az adosságért...

ZSÁKOSI

200

Jo lesz, jo! De meg jóvendőben elő veszszúk a földi mogyorot, Pityokát is.

FITODI

Uram, én se mogyorot se Pityokát nem keresek, hanem adosságot. Tsak bé megyek Ventifás Uramhoz.

(Surgunt ambo)

ZSÁKOSI

205

Kérem szeretettel, ne síessen Kegyelmed! Fársáng vagyon. Non semper Bacchanalia. Nosza, egy kis kedvetskét! Huzzatok egy Fitodi minuvetet vagy marsot! Tessék mulatni magát Fitodi Uramnak! Tántzollyunk!

(Saltat Zsákosi)

FITODI

Kérem, ne Czeremoniázzunk! Szegény legény vagyok, nem szoktam a pollicéához. Hanem *benn e* Ventifák Uram?

194 törőkő(t)k
196 karokot

207 benne

ZSÁKOSI

(Tsak nem fogja ez a fegyver.) Nohát ne policeázzunk, hanem mondgya ki, Fitodi György Uram, kit kerress!

FITODI

210 Nem de, nem szüntelen rebesgetem, hogy Ventifáre Urat a bor árráért? Elég ideje már, hogy várom.

ZSÁKOSI

Jaj, bártsak előbb jött volna kegyelmed, vagy mindgyárt meg mondotta volna!

FITODI

Miért?

ZSÁKOSI

215 Azért, hogy most nyugszik, a sárkany nagyon meg rázta.

FITODI

De talám tsak bé lehet szollani?

(*Vult intrare*)

Hadd mennyünk bé!

ZSÁKOSI

Íde, bizony, nem, mert eret is vágatott.

FITODI

Semmi az. Bé megyek ő kegyelmihez.

ZSÁKOSI

220 Semmi képpen nem lehet. Ben van a borbély, labát kötőzi, fejét kőrpőjózi, vérit nezi. Olyan, mint a korom. Talám meg is hal utánna. No, hiszene, kied, mar?

FITODI

Nem bízén! Hanem tsak bé mégyek.

ZSÁKOSI

225 (Héába hányom a borsot a falra, de nem ragad rá.) Már ha hiszi, hiszi, *ha nem* már bizonytságot téssen ez a zsák.

FITODI

Mire valo ez?

225 hanem

ZSÁKOSI

Arra, hogy vegye kied a vállára, s. mennyen a Ventifás Ur malmába, töltesen vámot a bor arrába!

FITODI

230 Ha, ho, legény, nem vagyok én malomba hordo talyigás! Nékem kész penz kell. Ha bémehetek hozzá, itt várom meg.

(*Sedet*)

ZSÁKOSI

(Majd minden hazugságból ki fogyok.) Bártsak jőne már egyszer Ventifás Uram! Uram, Fitodi György Uram! Ha jot érez, kerem, ballagjon dolgára, itt ne sokat szemetezzen, mert ezt az helyet sok kísértetek haborgattyák! Ha valami történik, oka ne legyek!

FITODI

235 De, legény, nem ijeszt meg engem minden árnyék, tsak az, hogy meg nem akartok fizetni.

NYOLTZADIK KI MENETEL

Ventifák s. a voltak

VENTIFÁK (*al ortzában*)

Hérans! Hérans! göntzímeld hundálunum tutzel Keller dé.

FITODI

Mítsoda dolog ez? Ez a Ventifáre!

ZSÁKOSI

240 Nám mondám, Uram? Ímé meg holt, és már is késért az ő szegény, bujdosó lelke.

VENTIFÁK (*Le esik, hánkolodik*)

Heráns! Heráns!

FITODI

Frantziául beszéll! (Rosz itt a poszto.)

ZSÁKOSI

Fitodi Uram! Tsak hamar bujjék belé ebbe a zsákba, fekégyek le, halgasson mint a nyul a buzában! Különben őrdögöt fog minden órán.

245 FITODI
Okos gondolat! De hat az adosságomat?

ZSÁKOSI
Meg fizetik más Vendégek.

(Decumbit cum zacco)

Én is félre állok; hanem ha vagy egyet kettőt rántnak is fenekére, tsak szenvedgye, másként mind őszve szaggattya!

VENTIFÁK
Heráns, Kelner, Kotzkrapper, kotzpetak, kotz Márjás

(Úti a fenekét)

250 FITODI
Soha, bizony, tovább nem szenvedem! De e nem lélek.

(Fitodi ki néz a Zsákból, Ventifák el szalad)

Haho! De ismérem az álnok rokát. Ne, miként teteté magát a Csalárd, hogy el engedgyem az adosságot. De várrá...! El mégyek, szolgálímmal utanna indulok. Vala hol rá tanálok, meg kötőztetem, tömletzbe vettetem! Ne, mivel fizete a zsákba! Meg adá a vámot, nem felibe! Igy
255 vagyon a szegény fogadosok dolga! Meg iszszak borunkot hitelbe, és, ha kérjük az arrát, tsak tsapásokkal botozásokkal fizetnek érette.

KILENTZEDIK KI MENETEL

Ventifák, Zsákosi

VENTIFÁK
Latod e, Zsákosi, hogy kell a fogadost meg trefálni?

ZSÁKOSI
Látom, Uram! Mert szinte el hittem magam is, hogy éppen meg bolondultál.

260 VENTIFÁK
De még hátra van az hadd el hadd el! Hogy meg kötött, tömletzbe zárat. Enye, fátol szakatt, ostoba fogadossa! Hát ő fogjon ki egy tizenkét Iskolás déákon!

ZSÁKOSI

265 Semmit se feljünk, a veszett generátát! Hiszem én is láttam még ilyen varjat az ágon és le tudtam lőni! Itt a kardom. *(A nyársal vagdal)* Vagy élek, vagy halok, ma fogadost vagdalok. Vigyáz Fitodi, kutya szette, vette, Milliom keringette, sziveden járok keresztül szolgáliddal együtt! Mind az torsát, egybe váglak! Kardom helyét ősz korodban is pofádon...!

VENTIFÁK

270 Szeretem a katona virtust benned, Zsákosi, de a Deáknak nem szabad Embert ölni.

ZSÁKOSI

Nem? Mert most mindgyárt lesoznám az egész Muszka tábort, úgy fel forrot a kandér!

VENTIFÁK

Hadd el, mert még rendesebb trefára tartom őtöt, és meg mutatom, hogy az én személyemben Kinses Násot kóti nyakon.

ZSÁKOSI

275 Mit? Tehát az én régi gazdából még ma Sárkány is, Koldus is és még rab is lesz? Noh! Nem hiszem, hogy az Urak kőzül ma valaki ilyen Maskarát kívánna magára venni.

VENTIFÁK

Magára vészi Kéntsés Násó, tsak előbb a penzit csiphessem el. Most pedig el mégyek, te azonban jarj a vendégek után, a mint parontsolta!

TIZEDIK KI MENETEL

Zsakosi Solus

ZSÁKOSI

280 Már tsak el kell járnom mindenben. De ha meg tudgya, meg, hogy két háznak ebe vagyok, mibe járok, s. mit főzők, soha bé nem érem a magam bőrével. Ha tsak valaki ide nem adgya a magáét hitelbe. De ihon érkezik Násonak szomszedgya, Pusztási Páll Uram. Valyon mit akar? Talám utánnam küldetett? Mit mondgyak egy hirtelen?

(Gondolkodik)

285 Jaj, be meg ízadtam!

263 meg
275 meg

284 Mi(n)t

TÍZEN EGYEDIK KI MENETEL

Pusztási Pall, Pikuli és Zsakosi

PÁLL

Miben ízadtál úgy meg Zsakosi? Talám engemet kerestél?

ZSÁKOSI

Igen is, és ugyan hevesen.

PÁLL

A templomba voltam.

ZSÁKOSI

290 Én pedig hányszor kerültem meg a Templomat, és annyi eszem nem volt, hogy bé mentem volna!

PÁLL

Mire kerestél oly tűzzel, lobbal?

ZSÁKOSI

295 Vendégségre Kintses Násó Uramhoz. Mert ma lesz, a mi lesz. Egész gavallérként akar élni. Híres báltt készített. Az étkeket három fogásra rendelte, az után ritka maskarakot és szánkázást akar adni, mind bobítás posztílios lovakon, frantziáson.

PÁLL

S. az én szomszédom, fősvény Násó indíttáná az efféleket, aki még magatol is sajnallya a penzit? Nem hihető! Talám tsak fillentesz, Zsakosi?

ZSÁKOSI

Noh! Nints különben, híszem Píkuli is halhatta.

PIKULI

300 Valo, Uram, valo. Nem álmat hívelyez, hanem igazat beszél. Kintses Násó más ember, már nem, a ki volt s. talpíg frantziáson.

PÁLL

Csudálkozom rajta, s. hogyan íly hirtelen a fekete hollobol hatyü...?

ZSÁKOSI

Én el mégyek a több Vendégek után, mert ha ítt talál, lesz a dolog...

293 gavallér akarsz [Értelem szerint jav.]

TÍZEN KETTŐDIK KI MENETEL

Pusztási Pall, Násó es Pikuli

PALL

305

Álmélkodgyatok Egek! Remúly föld, mert változik a szerentse! Az én fősvény szomszédom ma talpig frantziason! Oh, vén bolond, éppen neki valo a Práde, nyalánkság!

PIKULI

Uram, ezekről rővidebb porászon...! Ihon közelget Násó szomszedod.

PALL

Éppen jokor erkezel, szomszéd, éppen hozzád készültem.

NÁSÓ

310

Én is hozzád egynehány pár Czifra késekért, kalánokért és bugyogos Lazlikért.

PALL

(Lazlit emleget. Hiszem e nem magyar szo. Tsak ígazat mondott Zsakosi.) Kesekért, kalánokért? Hát nyarsér nem? Bár azt kérnél inkább!

NÁSÓ

Ne tanítsd Apádot! Farsáng vagyon, vigon legyúnk! Most az ideje.

PIKULI

315

Ugy bizony. Most hejje hujja! Hegyen vólgyón vendégség! Még a tímárok, vargák ís tsak bált...

NÁSÓ

Jol mondod, Pikuli! De én se lészek ezeknél alább valo

(Saltat)

(Hop! Hop! Meg jarjuk ma a Maskarás tánczot. Ho, hop!) Tsak ki tészek ma magamért.

PÁLL

320

Mit cselekszel szomszéd?

NÁSÓ

A mit más gavallérok. Tegyen rolla, a ki bánnya! Ki telik tőlem. Kinek mi gondgya rá?

PÁLL

Ki telk, kítelik, ma és most igen. De hát holnap s. holnap után? Még hátra is kellene ám nezni!

NÁSO

325 Ugyan, szomszéd, ne émelítsd gyomromot ilyenekkel! Tanuly inkább te is tőlem egy kís modit, és a mít én ma, te cselekedd holnap! Ne fősvénkedgyél, vedd elé az eb anyásza pénészes penzét! Mutasd meg, hogy Kíntses Násonak szomszédgya vagy! Hadd el azt a ki aggot, régi modit, és az mostani világnak friss politijához szabd erkóltsödöt!

PÁLL

330 Én? Én soha sem! Jobb nékem a régi okos mod szerént, naprol napra betsülletesen élnem, hogy sem egyszer jól laknom Esztendóben az után pedig...

NÁSO

335 Noh, szomszéd, te lassad! Hát akár mit csinály, de én bizony tsak gavalleroson viselem magamot, és a fel tett bált el nem hagyom akar ki kedvéért. Ót orára szívesen el várlak magadot is, hogy forduly meg egyszer leg alább az Urak között, és ne legy olyan magadnak valo vakmerő. Most meg tekintem Zsakosit, haza mente, mít csináltt. Készen váre? Isten hozzád!

(Abit)

PÁLL

Békességes Uton!

TIZEN HARMADIK KI MENETEL

Pusztási Páll és Pikuli

PÁLL

340 Pikuli! Már a kést, kalánt s. a többbit készítsd el néki!

PIKULI

A mint parontsolod, Uram!

PÁLL

Mind az harmintz két párt.

325 emelítsd
329 erkóltsödöt

337 vakmero

PIKULI

Hát a magadét? Híszem te is ott lészesz.

PÁLL

345 Azt sem bánom! Talám tsak magam is el mégyek arra az hires Czeremoniára. Had tessék hogy szomszedom is bőjtől!

PIKULI

Tanátsos is! Ne hánya a jo Pulíszkát szemedre, hogy éppen kedvét szeged, avagy hogy semmi morest nem tudsz!

PÁLL

Mennyúink előbb haza!

MASODIK VÉGZES

ELSÓ KIMENETEL

NÁSO

350 Ihon la! Majd szégyent vallók a vendégséggel. A szolgálomot Zsákosit még a reggel el küldőttem, most is oda kereng. Ó is talám tsak a készhez akar elé úlni? De, legény, a ki szolgál, nem Ur a! És eddig se ettél te velem egy talbol Cseresznyét, Zsakosi! Zsakosi! Hol vagy tündér Csiga, akasztofára valo? Enye, kutyatol tanoltt!

(Egy kevesse halgat)

355 Tsak nem érkezik! Majd szépen szolítom, talám többet érek véle, mert a mostani údőben a szolgálk is rá vágnak a portzogora, és igen kényes gyomorral birnak s. egy átallyában nem szeretik, ha tsak bottal, korbátsal hizelkedik az Ember nekik. Zsakosi! Zsakosi fiam! Ne egy kis rosolís, egy pujka czobog!

(Iterum tacet)

360 Nints semmi haszna! Már mi lesz a bálbol? (Tartok tőle, hogy még ma sárba ne hadgyon az átkozott!) Hanem, ha magam látok mindenekhez? Ez pedig nem állik én hozzám. Tsak elő kerithetnélek a szép szo után, de.

(Abit)

353 [A rendezői utasítás utalóbetűje hiányzik, de csak ide illik.]

356 biznak [Értelem miatt jav.]

Ventifák és Násó

VENTIFÁK

Órvendek, hogy friss, jó egészségben tisztelhetem Tekintetes Kintses Násó Uramot!

NÁSÓ

365 Ihon! (Mihent jobban füstölög *a konyhám*, a tisztelet s. bőtsület is mindgyárt szemlatomást nevelkedik!) Isméretlen szolgája, Uram, kegyelmednek!

VENTIFÁK

De hogy ismeretlen.

NÁSÓ

Honnan s. hogyan ismérhetne engemet?

VENTIFÁK

Hogy ne ismérném! Mivel az egész városban egyebet nem hallok, hanem hogy Kintses Násó Uram egy született, világi gavallér.

NÁSÓ

370 Jól is mondgyák, noh! Ma szívesen látom kegyelmedet is hazamnal bálba egy kis mulatságra.

VENTIFÁK

375 Kedvesen vészem Uri favoriát. Igen is, el sem mulatom. De mintha valami alteratioja volna jó Uramnak? Talám a sok gond, asztal és a vendégek iránt? Bizzuk másra ezeket! Arra való a cseléd, parontsollyon néki!

NÁSÓ

380 Igen is arra való volna, ha volna; de hiszem csak a bántya a bőjtőt éppen, mert Zsákosi (talám lathatta valahol, Uram, kegyelmed?) reggel el ment a vendégek után, és még most is oda hajhászsa, holott már majd le kellene ülni az asztalhoz, és még se kés, se kalán, semmi a teremtet világon.

VENTIFÁK

Láttam, a mikor hívta az vendégeket, de annak a szeme sem áll jól. Én soha el nem szenvedném tőle ezt a vakmerő gorombaságát.

364 füstölög a tisztelet [Értelemszerűleg kiegészítve.]

NÁSO

De hát mít kell véle tennem?

VENTIFÁK

385 Uram, ha csekély tudományommal akarsz élni, soha, mig e világ, nem boszont többet.

NÁSO

Jo Uram, talam ezer Mester, hogy így biztat?

VENTIFÁK

Meg cselekszem, hogy itt előtted sárkány legyen belőle, és meg nyergelhesd.

NÁSO

Meg?

VENTIFÁK

390 És pedig minden boszorkánság nélkül.

NÁSO

Hát osztán ki szolgálna a vendégeknek? Hanem ha megint vissza tértené magában.

VENTIFÁK

Ez ís bakatella nékem. Sőt ha tetzik az Urat is meg tanitom ra mindeneknek lattára.

NÁSO

395 Jobban is szeretném, ha magam úzhetném véle ezt a trefát! De hogyan tanolhatnám én meg ezt a rendes mesterséget?

VENTIFÁK

Ebből a Kőnyből.

(Ostendit librum)

NÁSO

Mert én bizony se Deakul, se olvasni nem tudok ilyen nagy kamasz kőnyből.

VENTIFÁK

400 Erre is pontba meg tanítom. Mondgya csak utánnam: a b, ab!

NÁSO
ab, dab.

VENTIFÁK
Tsak rajta, utánnam! Semmit se félyen, de, be!

NÁSO
Di, eb.

VENTIFÁK
Helyesen!

405 NÁSO
Ennye, be kőnyű! Uram, még a fejem se fáj belé! S. hát már én ezzel tsak déákos Ember vagyok, ugye?

VENTIFÁK
Annak is pedig a langja! Már akár mí gondolhatot *akar* ki mondani, nézzen ebbe a kőnybe, és olvassa belőle folyvást! Tsak próbállyuk, mít akarna ki mondani deakul!

410 NÁSO
Ezt a kőszőntést: Isten éltesse Uri vendégeímet.

VENTIFÁK
Ígen, jol van! Már olvassa szeltében!

NÁSO (*Legit*)
Vivánt Magnifici domini hospites!

VENTIFÁK
Ime, mely szép frissen megyen a dolog s. minden kőltség nélkül.

415 NÁSO
Engem ugy tartson, soha nem híttem volna ezt a nagy facilitast a diákságban!... De hát még mit tud, Uram, kegyelmed? Mert látom, hogy mod nélkül bōlts egy okos Ember. Én pedig a tanulást nem szegyenlem, ha vén vagyok is már.

420 VENTIFÁK
A többi kőzōtt azt ís meg cselekszem, hogy a pénz soha ki ne fogyon az erszénybōl, akar menyít adgyanak ki belőle. De e tsak tsekélység. Hanem...

407 gondolhatol a kar [Értelemszerűleg jav.]

NÁSO

Mítsodát! Csekelység?

(Meg öleli)

Kerem jó Uramot, meg ne vesse máj mulatságomat szegény házamnál, mert egész Subtentioval mondom: szükitem vendégeimet, hogy csak egy is legyen közöttök ilyen mély és bölts scientiája.

VENTIFÁK

425 Imé, hogy pókdósi Kintses Náso Uram a Deák terminusokat, még szandékán kívül is!

NÁSO

430 Igaz, még most veszem észre, hogy Deakul szollok, szinte ugyan perreg a nyelvem rajta. Már ebből nem felek senkitől, hogy ki fogjon rajtam, vagy a nyelvemhez ragadgyon a nyálam, akár mítsoda tudományról legyen a discursus. Hanem még azt az egyet szeretném meg tanulni, hogy maradhatna meg a pénz az erszényben, ha ki agya is az Ember, mert ez is szokatlan nagy ráritás előttem.

VENTIFÁK *(Meg mutatya neki az erszenit)*

Jól meg nézze, Uram, ezt az erszént!

NÁSO

Latom, ugyan derék torka van neki.

VENTIFÁK

435 Töltse meg aranyal, kősebé veres kőtóvel, hozza ide, és szaporan el igazitom, hogy soha ki ne fogyon!

NÁSO

Inkább ládastol el hozatom, Zsákosi fiam!

VENTIFÁK

440 Nem szükség a' láda, mert csak ezen erszény legyen mindenkor tele aranyal, bővön elegendő lesz: Natura paucis contenta, azt mondgya a Deák.

NÁSO

Igaz! Jól is mondgya, mert magamnak se kell több, hanem csak mindenkor elég, és sine defectu legyen. Hát ímmar Zsakosit hogyan tésszűk sárkányá?

VENTIFÁK

445

Ne hirtelenkedgyel! Az is meg lesz, s. meg mutatom, tsak az erszény meg telyék előszór, mert a pénzre szüksége lészen ma Násó Uramnak mindenek előtte a bálba.

NÁSO

Ez ís igaz, mínd igaz, a mit beszél kegyelmed. Ezennel meg tóltóm az erszént és viszá hozom, a még a Vendegek egybe gyúlnak; kik előtt is, hogy illendő keppen tisztelhessem, kérem bótsúlletes nevét.

VENTIFÁK

450

Mível már Deakos ember, deakul mondom meg: Mansur, Mansur. Ventifák nigromanta dekakabo lunae de concavo.

NÁSO

Ertem! Viszá térek tsak hamar jo Uramhoz.

VENTIFÁK

El varom.

HARMADIK KI MENETEL

Zsákosi és Ventifak

ZSÁKOSI

455

El jártam mindenben, édes, per Illustris Uram! A vendégek nagyon készülnek a bálba. Már nints egyéb hátra, hanem hogy Kegyelmes Naso Uramot meg nyergelhessem!

VENTIFÁK

Quod cito fít, semmít sem ér! Ne siessünk véle, míg a pénzt kezünkbe nem látom!

ZSÁKOSI

Hát még sem hozta el?

VENTIFÁK

460

Mar az orrára akadott a horog! Hanem, Zsákosi, ha ugyantsak meg akarod nyergelni?

ZSÁKOSI

Meg, bíz, en, trefabol.

VENTIFÁK

Szánd reá magadot, hogy először ő változtasson téged sárkány!

ZSÁKOSI

465 Oh, ho, nagy fát mozgatsz, Uram! hát az után hogyan legyen megint Zsakosi belőlem?

VENTIFÁK

Amint belőle Náso. Bízd reám!

ZSÁKOSI

Nohát, azt se bánom az hasznáért. De hogy a patvarba légyek én ma sárkány? A nagy subtilítás!

VENTIFÁK

Bolondság! Nem tudsze valahol egy szőrös bőrt?

ZSÁKOSI

470 Tudok, bizony, én egy farkas bőrt, de nagyon kopott, mert sokáig a verembe...

VENTIFÁK

Jobb volna a Medve...

ZSÁKOSI

Az is vagyon az húban.

VENTIFÁK

475 Jo lesz. Vedd el először, és mikor bé küld a kamarába, vedd magadra, és mikor reád olvass ebből a nagy könyvből, négy kéz láb jőjj ki eleibe! Mikor pedig a kőtőféket fejedbe veti, és repülni akar, vesd ki hertelen, kericsd vissza az óvébe, újj az hátára, csufold meg, és jőjj utánnam! Tudod hova? A hol pajtásim szomjuhon...

ZSÁKOSI

480 Hát ilyen könyen lehet az Emberből Sárkány? En azt tudtam, hogy őrdög tudgya mitsoda boszorkányság mesterséggel! De ezért tudom, hogy el nem visz az Őrdög.

VENTIFÁK

Miért is kellene a természetet erőltetni. s. invertalni, mikor naturaliter is végbe mehet a dolog?

ZSÁKOSI
Igaz, biz, az.

485 VENTIFÁK
Én azomban meg tekintem a Czégérek allyát.

ZSÁKOSI
De a pénzt hosszabb porászra ne hadgyuk! Ha gavallernak mutatya ís
magát Náso mások előtt, még sem hánya ki az utzára.

VENTIFÁK
Hanem te deakúl ne beszély véle, mert bizonyoson eszre vészi, hogy
egybe szúrtúk a levet!

490 ZSÁKOSI
Hát ó is tud már Deakul?

VENTIFÁK
Tud, de meg adgya az árrát.

NEGYEDIK KI MENETEL

Zsakosi Solus

ZSÁKOSI
Én ugyan ki tanultam már a tízen két Iskolát, még sem tudom, hogy mi
lészek ma, mert Kintses Nasot akarja Sárkánya tenni, és nekem kell
495 bőrében óltóznóm. Hát ha addég elebb ál véle a Turbo Ventifás, és
ugyan tsak én maradok a Sárkány képében, ugyan meg nadrágolnak!
Azért talám jobb lesz, ha előre meg követem Náso Uramot, és meg
beszéllem.

(Hic cogitat)

500 Még sem cselekszem, varjunk időtől, még a pénzt kí okoskodgya tőle!
De ime, szinte ram út az uj Deak. Felre veszem magamot, meg hallom,
mít akar.

ÖTÖDIK KI MENETEL

Náso, Zsákosi

NÁSO (*Osculatur*)

Noh! Édes erszényem! Ne fély már, hogy a lapos gutta meg ússón, mert el igazitya Mansur Uram. Már ezzel is bátrabban kólthetek a vendégsegre. Azért még más három fogás ís legyen asztalomon, Zsakosi! Zsakosi ide! Tsak nem kerül elő! Várrá, Sárkány, mert...!

ZSÁKOSI

505 Hallom, Uram!

NÁSO

Hát itt vagy? (Talám meg ís sajdította, a mít a penzről okoskodtam?) Hol cecamus? Hol vagamus? Lues! Lues!

ZSÁKOSI

Uram, még czéklát nem vágtunk, mert nem parantsoltad.

NÁSO

510 (Be nehez a Déákos Embernek a deáktalannal egyezni!) Talám ugrásti? Saltasti?

ZSÁKOSI

Talám, talám; de talám se ugorka, se Saláta a súlt mellé.

NÁSO

Nem ugorkát, salátát avagy czéklát emlegetek én, Koridon, nem! Hanem hogy hol keringettél egész nap? Nem érted?

ZSÁKOSI

515 Ezt értem, mert mind magyar szo, de a többi igen Deákos, en pedig, tudod, Deakul nem tudok.

NÁSO

Noh, ha nem tudsz, tanuly tíno, s. ókór lesz belőled, vagy talám még estig sárkány ís!

ZSÁKOSI

Már a mind tetzik, de ugyan én azért nem tanulok, se nem szolgállok, hogy ókór vagy Sárkány légyek.

520 NÁSO
Oh, te simplex, lepide fráter, nem érted a dolgot. Hanem hol jártál reggeltől fogva?

ZSÁKOSI
A vendégek után. Pusztási Páll Uramot hajházsám a Templomba.

NÁSO
Ott, ott, a Templomba hajhászsák az Embert (*Meg akarja űtni*) nem de? Hát az asztal?

525 ZSÁKOSI
Az asztal bizony olyan, hogy akár ki lova fia is oda ülhet.

NÁSO
Ennye paraszt! S lovakot hivatok én a vendégségre? Majd, majd! (De ihon érkezik Amánsur ó kegyelme.) Meny a botba Czitromért!

ZSÁKOSI
(Hát az Istaloban?)

NÁSO
Még mas három fogást adgyanak asztalomhoz!

530 ZSÁKOSI
Uram, már ez éppen Fejedelmi. De hátha meg is kell adni az arrát?

NÁSO
Nem ebre bizták! Szaporán, még is itt vagy? Ex abrubpro mindgyárt circíter egy fertály czitromért.

(*Abit Zsakosi*)

HATODIK KI MENETEL

Ventifák, Násó

VENTIFÁK
Ugyan valogatott goromba szolga ez, nem hittem volna.

NÁSO

535

Tsak kí tetzik rajta, hogy nem járt Iskolába. De majd más letzkére fogom, tsak előbb a pénzt allítsuk meg az erszénybe! Siessünk vele, hogy a vendégek rajta ne érjenek a praxison, mert majd seregessen jönnek udvarlásomra, és meg is ígizhetnék az aranykakot!

VENTIFÁK

Nohát, fogjunk hozzá! Holl az erszény?

NÁSO

Itt van.

VENTIFÁK *(Kezében vérszi)*

540

Veresse a kótó rajta? mert ez is uj dosissa a mesterségnek.

NÁSO

Veres.

VENTIFÁK

Hány arany benne?

NÁSO

Tsak két száz ötven.

VENTIFÁK

545

Mindgyárt vettem magam is hozzá, hogy se több se kevesebb. Már tegyük az asztalra!

(Asztalt tesznek ki, reá térszi, olvas rá lassan a könyvből)

Hozassunk gyertya világot is, hadd ússem rá petsétemet!

NÁSO

György Deák, Zsakosi! Vagy inkább magam megyek, hogy meg ne tudgyák.

VENTIFÁK

A mint tetzik, nékem mindegy.

(Naso el megy, az alatt más erszént, hasonlot tesz helyébe)

NÁSO

550

Ez is ítvan, tsak valaki más meg ne lássa praktikás okoskodásunkat!

VENTIFÁK

Már meg van, *hanem* tegyük le. Három Ora után fel lehet szakasztani, és költeni belőle bővségesen, még is mindenkor tsak annyé marad benne. De másnak ki ne nyilatkoztassuk az experientiát, mert nem akarnám, hogy Communis lenne tudományunk!

NÁSO

555 Szépen köszönöm Mansur Uramnak. Már pedig óró mest meg is hálálnám drága fáradságát, de bé van petsételve.

VENTIFÁK

Nékem nem szabad ilyeneket el vennem. Elég, hogy szolgálhattam.

NÁSO

Ennye, be szoross regulába vannak az efféle böltsek! De még is tsak én sem akarok háládatlan lenni! Fel szakasztom az ebszulte petsétét.

(*Kí veszi*)

560 Híszem megint rá úthettyúk.

VENTIFÁK

Kérem, ne Cselekedgye, mert oda lesz minden mesterségünk, és legottan változik a pénz, ha három Ora előtt háborgattyuk!

NÁSO

Nohát, hadd érjen meg jól!

(*Víszá tészí a sebibe*)

VENTIFÁK

565 Több mesterségeket is mutatnék, ha nem Incommodálnék véle jó Uramnak.

NÁSO

Ha sokáig nem tartana, mert elig várom az három orát, S. talám már el is útótte.

VENTIFÁK

570 A Deakos Embernél nem szókik az ora, hanem meg tartya rendét. Télben, nyárban, kívül, ben, gyertyánál és setétben először egyet, az után kettőt út, és ugy jár háromra.

NÁSO

Igaz, hiszem nálam is úgy járt még eddég, de miolta a pénzem petsét alatt, úgy tetik, mind ha késnék; Tsak szoval mondgyon még tehát valami ráritást ezeken kívül, Mansur Uram, mert a vendégek talám várnak is immár.

VENTIFÁK

575 Töltsünk egy on tangyerba akár bort, akár vizet, és ezekhez nemérek, s minden nedvesség nélkül a két ujommal a tányér közepéből ki veszem a pénzt.

NÁSO

Soha bizony! És a pénznek vizes tangyér közepében kell lenni, ugye?

VENTIFÁK

580 Igen is. Az után tegyük ugyan azt a pénzt ennek az asztalnak közepére, és hozzá sem nyúlok, meg is ide a tangyerba kell néki mászni, mind ha eleven volna.

NÁSO

Amansur Uram, amínt látom, ki tanultt mindent.

VENTIFÁK

585 Tsak a Czizmám sorkát nyomítom meg, és akár veres, akár fehér bort kívánnak töllem, olyan bugyan ki helyéből, szájamból pedig és orromból minden féle színű pántlikákat huzok és tekerek allamra. El hagyom a többit, mert talám ezzel is unalmas vagyok.

NÁSO

Sót, egész nap el halgatnám örömet, ha údóm volna rá, és pedig még látni is akarnám Praxisban, ha sokaig nem tartana.

VENTIFÁK

Meg mutatom a vendégek előtt.

NÁSO

590 Noh! Az egész Uri multság lesz ma házamnál! Még a fársángba egy bál sem volt ilyen.

VENTIFÁK

Hát ha még azt is meg cselekszem, hogy a vendégek mind szekestül együtt tanzoljanak!

586 tobbit
587 meg

592 meg

NÁSO

Ezt is tsak hadgyuk hatra, mikor legjobb Harmoniába lesz az asztal!

VENTIFÁK

595

A mint parantsollya!

NÁSO

Hát ímmár Zsakosiból...?

VENTIFÁK

De már ehez több údótske kévantatik, hogy meg tanítsam ra. Most pedig jo Uramnak haza kell sietni, és nékem is szállásomra.

NÁSO

Ígen jo lesz! Mennyünk tehát együtt!

VENTIFÁK

600

Ne talantán Zsákosi meg lászson benünket, és eszre vegye hogy egy követ fuvunk, én erre mégyek. Inkább itt hagyom addég a könyvet tarísnnyaval együtt, vísellye gondgyát, s. mutassa meg, mítsoda bölts, deákos Ember váltt kevés díscursusombol! Majd víszá jóvók udvarlására.

NÁSO

605

El várom Amansur Uramot, de mellém úlyón, hogy mihent el úti az hármát, a petsétet fel bonthassuk!

VENTIFÁK

A mínt fogja rendelni és aplacidálni.

NÁSO

Hát addég nem lehetne?

(Akarja probalni erszényét)

VENTIFÁK

Nem, mert leg ottan el változik a pénz, ha a praescriptiot meg nem tartjuk.

(Abit)

HETEDIK KI MENETEL

Naso Solus

NÁSO

610 Csak attól tartok, ha meg tudgyák, hogy Deakul is tudok immár, és a
pénzem is meg solidalodik érszenyembe, mindgyárt Bétsbe küldenek
valami legatioval. Ezért pedig talám sokan ki vajnák mind a két
szememet, ugy meg irigyelnék. De hiszem ide haza sem lehet a Város
615 okos ember nélkül, vagy pedig ha ugyantsak rám szorulnak, tsak el
mégyek akár Paris Várossaba is, mert az Uri bitsak sem heverhet
mindenkor a ládában, hanem tsak elő veszik egyszer maszszor, és én
sem ülhetek mindenkor a Bibliothekában. De, ime, szomszedomot
látom. Nyilván a keseket, kalánokat hozza. De nem kell már költsón,
620 elég van a botba. Az három Ora meg fizet mindent. Deakul szollok véle,
hallyuk, mit mond rá!

NYOLTZADIK KI MENETEL

Náso, Pusztási Pall és Pikuli

PÁLL

Ugyan kesőre halad ez a vendégség, szomszéd. Itt vadnak már? Az
késeket el hozta Pikuli?

NÁSO

Amansur! Amansur! Domine frater, tarde, tarde!

PÁLL

Áhá, mit trefálsz, szomszéd, éhom gyomorra?

NÁSO

625 Én nem trefalok, hanem Csupán Déákul beszéllek. Hát nem érted?

PÁLL

Én nem, mert én elég hies Deakokot ismértem életemben,de egyet se
híttak Amánsurnak, hanem audiat, veniát volt a nevek. S. te talám
ugyan, Náso szomszéd, vénségedre Deákul akarsz tanulni? Koporso,
Koporso néked immár, nem Deák nyelv!

630 NÁSO
(Héába tsak Magyarul kell véle beszéllenem természetem ellen is!)
Pusztási szomszéd, hadgyuk a korsot a vendégségre, a késeket pedig
tsak vitesd vissza!

PÁLL
Hogy, hogy? Hát csak ketten lészünk abban az hires bálban?

635 NÁSO
Mind ott lesz, valakinek tetzik, még sem törli asztalomhoz. Elég van a
botban kés, kalán, minden.

PÁLL
Ugy, de azt pénzen adgyák.

NÁSO
Ne kimild a másét! Adott Isten, és három Ora után is tsak annyé lesz
erszényemben, akár menyét költsek.

PÁLL
Tsak vidd vissza hát, Pikuli, a késeket, mert nem kellenek, látom!

640 PIKULI
Sajnálom, hogy heában faradságom.

NÁSO
Ne faradságodra egy pár kőrmótzsi sas!

(Dat ei)

PIKULI
Köszönóm szép ajándékát Tekintetes Kéntsés Násó Uramnak.

PÁLL
(Mi lehet ez? Talám a Demeter Kintsére talált?)

NÁSO
Sót kell több? Még más ennyit is adok.

(Dat iterum)

645 PIKULI
Csokolom drága kezeit!

(Abit Pikuli)

NÁSO
Hány az Ora, szomszéd?

PÁLL

A városon el útította az egyet.

NÁSO

650 Nem vizsgálom én hányát útított a Városon, mert ott még a Fabula is mod
nélkül hozszu. A Deakos Ember ama gyors, friss Orátskához szabja
dolgát! Vale, frater! Vagy ha tetszik a vendégség előtt Kelementzei
Komámhoz térémus be egy kevés Conferentziára, és beszélgetémus.

PÁLL

Hiszem hongos Deáksagod van, szomszéd! Ha tovább lehetnők
együtt, reám is tsak ragadna valami belőle.

NÁSO

No hát menemus!

PÁLL

655 (Be nagy eszű ez az én szomszedom! Nem tudom, mit érek.) Násó
szomszéd, ha végig így tartt a vendégség, én is tsak azt mondom, hogy
szegen fűgjön a bu bánat, eb szomorkodgyék.

NÁSO

Mutassunk tehát egy jo kis kedvetskét a vendégek előtt!

(Hic saltare poterit)

HARMADIK VÉGEZÉS

ELSŐ KIMENETEL

Pusztási Páll, Násó és Pikuli

PÁLL

660 Bizony tsak jól beszéllett Petymeges Mihaly, hogy a Mansur Deák nem
egyéb, hanem egy élődi, szem fény vesztő boszorkány. Hanem azért
hadd oda szomszéd őtőt, mert még ma Sarba kever a vendégek elöt és
csufá tészen!

NÁSO

665 Tsak nem nyughatom tőled! Ugyan legyen eszed egyszer, és a mit
Petymeges Mihály darált, botsásd el a füled mellett, mert tisztelet s,
bótsület ő kegyelmének, de tsak annyét tud a dolgomhoz, mind te! Te
pedig annyét, mind a Tyuk a regélhez. Ergo maradjon kiki kaptája
mellett, és Amansur Ventifák Urat, a ki bólt, eruditus egy Ember, háta
megett ne gyálazzák!

PIKULI

Hát ha igazat mondanak? (Én is szolhatnék!)

NÁSO

670 Hogy az órdógbe mondhatnának igazat, mikor még olvasni sem tudnak?

PÁLL

De szomszed! Tsak ki tetzik a szeg a Zsákból, és belóled is ki, a mély
Deákság utollyára...

NÁSO

675 A fáj néktek, az, hogy én már nem mind egy Communis, hanem Deákos
Ember vagyok, és nem sokára Bétsbe küldenek ablégatioval, mivel már
pénzem is bővebben, vagy mindenkor elegendő lesz.

PÁLL

Valo ugyan, hogy a mostani világon a pénz nagy Emberség, kívált, ha
egy kís Deakság van melette. De hát ha ugyantsak a nagy Doktorság
után se pénz, se poszto nem lesz.

NÁSO

680 (Haszontalan mesterkedel, mert három ora előtt ki nem vészed belólem,
miképpen lehet az Ember Deak és gazdag is egyszer mind rövid úddó
alatt.) Hanem, ha Mansur Uramot szépen kéred, úgy melléje, ad neki
erszényedet, és meg Csínállya, hogy soha ki ne fogyon!

PÁLL

685 Úljón a bűdös banka! Nékem nem kell az Ó babonásága. Ha ki fogy
erszényem, megint meg töltöm ladámból, és teli lesz minden boszorkán-
ság nélkül.

PIKULI

Jol mondd, Uram! Jobb az igaz kereset.

684 minden⟨ko⟩

NÁSO

Noh! Ha nem kell, meny haza, mulasd a vendégeket, mond meg előre, hogy senki meg ne ijedgyen, ha egy Sárkány kőlyket mutatok is ő Kegyelmeknek.

PÁLL

690 (Az Istenért, talam gerebontzias Deák lett oly hirtelen?)

NÁSO

Te pedig, Pikuli, Zsakosit küld ide, had hallyam, el hozott e mindent a kalmároktól!

PIKULI

Ha szemem nem hibáz, szinte most érkeznek.

(Abeunt Pál és Pikuli)

NÁSO

Eredi, eredi, gerebontzias Deák lovam!

MÁSODIK KI MENETEL

Náso es Zsakosi

NÁSO

695 Noh, jo Madár, mit hozál a botból?

ZSÁKOSI

Mindent, Csombort, veres hagymát, fok hagymát.

NÁSO

Oh, te ókrón dederunt számaron tulerunt!

(Ra vág)

Sok tormát törtél mar orrom ala! Hát a Csombort singel mérik, s a kalmároknál kell keresni? Nem azért küldöttelek én téged.

ZSÁKOSI

700 Hát miért?

NÁSO

Hogy Maskarakot szerezz.

ZSÁKOSI
Maskarakot? Én Uram, materiákat értettem, azért elő rendeltem, hogy
mind elő szedgyék.

NÁSO
Tehát vagyone minden színű?

705 ZSÁKOSI
Vagyon bőven.

NÁSO
Vagyone amaz ústökös Csillag színű táfota?

ZSÁKOSI
Az is vagyon.

NÁSO
Vagyone ama Gerebontziás Deákat Sarkányon hordozo forma ki
varrott csutár?

710 ZSÁKOSI
Uram! Ez vagy a szapulloba vagy a Csemegés botba lesz a kalmároknál,
mert elő nem adták, pedig ugyan magam is szerettem volna egy ki
varrott Sárkánt.

NÁSO
(Várj, engem emésztő rossz fitzko, mert...!) Még ma elevent is láthatz!

ZSÁKOSI
Ugyan bizony? Ki nyergeli meg, s ki ül rá?

715 NÁSO
Majd akkor válik el. Hanem vannak e más eféle portékak is?

ZSÁKOSI
Untig elég vagyon minden.

NÁSO
S. el hoztade?

ZSÁKOSI
Nem adgyák ide pénz nélkül!

NÁSO

Nem? Be nagy szörnyű parasztság! Mondottade, kitsoda parantsollya?

ZSÁKOSI

720 Nem egyszer, kétszer, hanem háromszázszor, három ezerszer is, de tsak nem fogadták szomot.

NÁSO

Meny vízszá, és mondgyad, hogy mindgyárt le ülnek a Vendégek. Adgyanak ki mindent bizvást, mert elég pénzem van, egy ora mulva bótsúlettel meg fizetek, és Contentálom ókót.

ZSÁKOSI

725 Én nem többszór pénz nélkül!

NÁSO

Hát tsak nem? Eredgy, s mond meg vég képpen, velem ne Csufoljanak, mert, ha ki nem adgyak a Maskarakot, szakálomra mondom, majd sárkányra ülók, s. fel forgatom minden botyokat, porrá tészem és ugy mégyek a vendégek eleibe!

ZSÁKOSI

730 De Uram, ha igy szollok, még megís Csapnak, és mint ha gerebontziás Deák volnék, a materiákat singel mérik az hatamra, mert a botos Legények nem igen félnek az ilyen ijesztő Deákoktól. Talám ugyan Gerebontziás Deák lett az Uram is olly hamar? Holott e mái napig még a bótút sem ismérte.

NÁSO

735 (Forr a méreg bennem!) Hát teís még illy parasztul, még most ís az Urak hallatára? És tsak nem mégy?

(Kergeti)

ZSÁKOSI

Nem megyek, nem bíz én, pénz nélkül.

HARMADIK KI MENETEL

Ventifák, Naso és Zsakosi

VENTIFÁK

Éj, Éj, mit boszontod jo Uradot, Zsakosi? Mind el vadulnak a vendégek, ha előre lattyak mindgyárt kedvetlenséged.

(Zsakosi meg vonnya magát)

NÁSO

740 Isten hozta Mánsur Uramot! Be régen várom. Talám eddig egybe is gyűltek a vendégek?

VENTIFÁK

Felessen vannak immár. Nyomba onnan jövök. Noh, ugyan szemem szedett drága vendégek, akár mitsoda fejedelem eleibe bé illenének és számot tennének!

NÁSO

745 Ugy is kell.

VENTIFÁK

De a konyha nem is füstológ.

NÁSO

Tsak az asztal legyen készen, a konyha mind semmi, mert Szakátsom igen jo van. Darek Kováts volt a Muszkánal, a postpástot is szaporan ki tudgya sűtni. Hanem tsak ez a gaz, bestelen Zsakosi...!

(Meg akarja verni)

VENTIFÁK

750 Ne bantsuk, talám meg jobítya magát még estíg! (Kúldgyúk férre, azután töltsé kí telyes mérgét rajta!)

NÁSO

Ugy, de a Maskarakat ki hozza el a kalmároktol?

VENTIFÁK

Én magam végbe viszek mindent, ha nem ellenzi, Collega Uram.

NÁSO

De már ez ígen sok volna.

VENTIFÁK

755

A Deakos Ember ebben is külömböztetik másoktól, hogy ő örömet szolgál mindenben s. akár kinek.

NÁSO

Noh, te gaz Cseléd! Ály ele, S. Csokold meg kezét Amánsur Uramnak, hogy könyörgött éretted, s meny be addég a Csemege botba, a mig ki hívlak udvarlani!

ZSÁKOSI (*Osculatur manus*)

760

Szépen köszönöm Deák Uramnak, de a Csemege botba ugyan bé nem mégyek, hanem itt várakozom inkább.

NÁSO

Miért nem? Fogadgy szot, meny bé, mikor mondom!

ZSÁKOSI

765

Hogy engem Sarkánnyá tegyen, meg nyergellyen, oh/ho! (Vak eb az, a ki a rostán által nem lát.) Tudom én, mit sugtok, bugtok, abbol ma semmi sem léssen.

NÁSO

Ne fély! (Majd észre vészi a dolgot.) Bolond! Hogy lennél Sárkány?

ZSÁKOSI

Négy kézláb.

VENTIFÁK

Zsakosi! Légyen eszed, Semmit se fély!

ZSÁKOSI

De ismérem én a Deakokot, kiedet is egy bordában szótték az Urammal.

NÁSO

770

(Mi csinállyunk véle?)

VENTIFÁK

Me a kezem! Gavallér parolámra fogadom, hogy ma velem léssesz vendégségbe Náso Uramnak gratiájabol. Ugye, jo Uram?

NÁSO

Ugy? Ígen is, ugy lesz minden bizonyyal.

VENTIFÁK
775 No hát, meny bé bátron! Láss addég dologhoz, amíg elé szollit Uram ő
kegyelme!

ZSÁKOSI
Uram, Deák Uram! Én ugyan bé megyek paruladra, de ha elrágod a
mazdzagot, én is nagyot Cselekszem, és meg láttjátok mitsoda gonosz
sárkány lészek!

NEGYEDIK KÍ MENETEL

Ventifák, Násó

VENTIFÁK
Közelget már az három, Domine Collega.

NÁSO
780 Ideje volna már, hogy elüsse egyszer!

VENTIFÁK
Még pedig a botokot is el kell jarnom a Maskarakért.

NÁSO
Azért tsak hamar szolitsuk ki Zsakosít Sárkány képeben! Hadd üllyek
ra, s. előre is mindgyárt hadd lassanak ezek a valogatott Vendégek
valamí szép ráritast!

VENTIFÁK
785 De előbb az én Munderomba kel öltözni Colléga Uramnak!

NÁSO
Azt sem banom.
(*Felveszi köntösét, tarisnyáját és bauszt is csinál neki*)

VENTIFÁK
(Noh, mert e sem lesz utolso Maskara!)

NÁSO
De íllik e rám ez az okos, bölts Czímer?
(*El nezi magát*)
S. tetzík e rajtam, hogy mindgyárt Deákos Ember vagyok?

785 öltözni

724

VENTIFÁK

790 Mínt ha belé öntötték volna Colléga Uramot. Szinte ugy szikradzik szeméből, fejből S. egész ábrazattyaol a rettentő eruditio.

NÁSO

Tsak attol felek, hogy el ne perselje hajamot is. Hat már Pusztasi szomszédom és Petymeges Mihaly Komam, mit gondolnak, ha meg látnak?

VENTIFÁK

795 Soha meg nem ismérik, vagy magok is Deakságra állanak.

NÁSO

De nem minden botbol valik beretva. Nehezen fognák meg ók a 12-dik Iskolát. Hát ha a pénzemet is meg tudgyák, mítsoda Artificialis!

VENTIFÁK

800 Míndgyárt meg ígizík, és meg óli óköt az írigység. Hanem már most itt (*Ostendit in libro*) kezdgye az olvasást. S itt ezen a száz huszon ótódik Numeruson végezze, Colléga Uram, hogy Zsákosibol Sárkány légyen, és négy kéz láb ki mászszon a Csemegés botbol!

NÁSO

Hol végezzem?

VENTIFÁK

Ítt.

NÁSO

Had jegyezzem meg!

VENTIFÁK

805 Az után bannyon vele valamind akar! Vesse a fejébe ezt a kótó féket, repúlyón rajta a vendégek elefibe! Én azonban el mégyek a Kalmárokhoz, a mit lehet per hamaritudinem egybe szedek Colléga Uram nevével.

NÁSO

810 De hát ha vissza akarom a maga képére kerítteni Zsakosit, hol s. mit kel olvasnom? Mert tsak még sem kívannám, hogy Sárkány maradna a rosz kőlyők.

VENTIFÁK

Akar hol, s. akár mit olvasson mindegy, mindgyárt viszá tér bőrében,
Én már tsak el mégyek a botba.

NÁSO

Szolgámus Colléga Uramnak mind holtig ad reví dendum a bálba.

ÓTÓDIK KI MENETEL

Náso és Zsákosi

NÁSO

815 Noh, már nínst egyéb hátra, hanem hogy egy kis experientiát mutassak
Zsakosin az Uraknak, hogy Kintses Náso ugyan Ember a gáton, és
színte annyét tud, mínt Amansur Colléga Uram. Zsakosi! Zsakosi!
(*Vigíllat Náso*) A há, Sárkánynak valo, most sem mozdulsz? Nem tudod
820 kí vagyok s. mi vagyok? Nem látod Ventifák Amánsur Urnak bölts
Munderját rajtam? Hol az a száz huszon ótódik level? (*Volvit líbrum*) Itt
van, itt, rá akadtam. Majd kí hivlak, ki olvaslak én tégedet a Csemegés
botbol! (*Legít lenté*) Talám tsak nagyon olvasom, hogy jobban meg
érthesse: én Kintses Náso, Amansur, Amansur Uramnak mái született
825 gerebontziás Deák Collégája jubeo, s parantsolom, hogy Zsakosi ex
abrupto mindgyárt Círciter 4. labon, denique egy szoival ebben a
praesentioban Muszi Sarkany képében ítt teremjen! (*Ki úti a fejét*) Ihon
la, már látzík a feje. Senki ne féllyen tólle, mert itt a Könyvem, megínt
Zsákosira fordítom! Már most Deakul szollitom ama gerebontziason!
830 Íde közelitemus az Urak eleibe! (*Egészen ki mász*) Noh lurko, lurko,
vexálode többet Uradot, mortifikálode? Nem félsz?

(*A kötőféket nyakába veti*)

ZSÁKOSI

Uram, én Sarkany vagyok, már nem tudok szollani.

NÁSO

Hát még most ís tsak így? Majd posztiora foglak! (*Rá ül*) Imán ülemus
fel.

ZSÁKOSI

835 Jaj, Uram! Talám egész Tórók Országba akarsz rajtam repólni? Én soha
nem jártam arra, hát ha verembe esünk mind a ketten?

NÁSO

Nem Tórók Országba, Bestia, nem, hanem hazáig! Noh, fogadode
jobbulásodat?

ZSÁKOSI
Ígen, ha Sárkány nem lések.

NÁSO
El igazítode az asztalt?

840 ZSÁKOSI
El igazítom.

NÁSO
A kalmároktól el hozode, amít parontsoltam?

ZSÁKOSI
Meg lesz.

NÁSO
Ezeknek a drága Uri vendégeknek szolgál sze ma a bálban hiven?

ZSÁKOSI
Ígen a szárazpataki fogadoban.

845 NÁSO
Hát eb volt minden rongya Nemzetségednek! Az én házam száraz pataki fogado? *(Meg indítja)* Allo! Uraimék, szivessen látom minnyájatokot a bálba. Jertek utannam! Mars alo! *(Meg futamodik a Sarkány)* Míndgyárt le ülünk az asztalhoz.

ZSÁKOSI *(Leveti s. fejébe keriti a kötőféket az Urának)*
850 Immán úlemus fel ugye? De bezzeg innen ugyan vetemus le! Noh, Domine Kíntses Náso repúlemus hazáig. *(Sarkallva)* Posztílioson, frantziáson, alo, alo mars!

NÁSO *(Hankolodik)*
Mi az Órdógót Csinálsz, Zsákosi? Hát még sem vagy Sárkány? Hol a könyvem?

855 ZSÁKOSI
Fogadode jobbításodat? Alo, alo! *(Viszi egy kevéssé)* Uraimek, ihon a Maskara. Utánnam, utánnam a száraz pataki fogadoba!

(Le ugrik s. el szalad)

NÁSO

György Deák, Ventifak Amansur Uram! Ide egy valaki! Hol a tizenhuszonötödik Numerus? Ennye, bestye lélek, karafia! Mindgyárt vissza, vissza! (*Legit iterum ex libro*) Én, Kintses Násó, Gerebontzeás Déaknak Collégája jubeo parantsóloom.

HATODIK KI MENETEL

Fitodi a szolgálkkal és Násó

FITODI

860 Itt van, itt. Meg csiptük. Kótózzétek meg!

NÁSO

Mi dolog ez? Hiszem ítt Szalandía vagyon, és mind enyém a dio fáig, és Senki violentiát ne tégyen rajtam!

FITODI

Ahá, Csalárd roka! Nem mondáme meg, hogy még ma viszá térek szolgálaimmal?

NÁSO

865 Német Uram, Kiédet kínek híjják?

FITODI

Míntha nem tudná az álnok. Tsak rajta, kótózzétek meg! (*Meg kótik*)

NÁSO

Ugyan van eszetek e már? Goromba tréfa!

FITODI

Tsak tómletzbe, tómletzbe ő kiemit egyenessen!

NÁSO (*Kűskődik vélek*)

870 Uraimék, majd oda lesz a vendégség! Az Istenért, ne hadgyatok, hiszen jól ismértek Kintses Násot, mitsoda Ember!

FITODI

Ha, ho! Az ebet én is ismértem szóreról és a Gerebontziás Deákot is Sarkány íjesztő kóntéséről. Kintses Násó egy Országos Gavallér, amínt hallom, de te, farkas szaggatta, tsak egy Ország kerülő.

NÁSO

Hiszem nem az én liberiam ez, hanem Ventifás Uramé.

875 FITODI

Hát ez a bajusz kie? Talám ezt ís tsak arendába vetted tőle ugye? De roka farkal premezett nem víz a pénzre többször! Hol a pénzed? *(Ki veszi sebeből)* Íme menyét lopott a túnderes!

NÁSO

Hadgy békét az erszényemnek, mert meg bánod! *(Hozá kap)*

FITODI

S még te? Már ezen vigyetek őkiémét! *(Huzzak a szolgak)*

880 NÁSO

Uram, en ante factiot, ante factiot! *(Nem hadgya magát)* Pusztási szomszéd! Petymeges Mihály Uram, György Deák, Ventifás Uram, cseledek, ide, ide! *(Mefogja a fogadost)* Fogjátok meg a hohérokot!

FITODI

Vigyétek a tőmletzbe, vigyétek, verjete vasra!

NÁSO

Ide szomszed, fogjátok meg!

HETEDIK KI MENETEL

Pusztási Páll, Pikuli és a voltak

885 PÁLL

Jo kézbe akadott, éppen azt keresem magam ís. Hova vigyúk? Huzzad te ís Pikuli!

PIKULI

Hol van, Kíntses Náso Uram, domine Ventifás?

NÁSO

Pusztási szomszéd! Hát tiis meg bolondultatok a fársángba?

PÁLL

Ebnek vagy szomszédgya, szén égető! Csepegtessük meg!

FÍTODI

Súttessünk bélyeget orrára, homlokára!

NÁSO (*Le veti a kőntőst*)

(Ma bizony tráfából fel is kőtetnek a bolondok.) Nohát, még sem úsmersze, te vén Csuf?

PÁLL

Jaj, udde, te vagy valóban, Náso szomszed! Kővetlek, hogy tolvaj képében tanáttalak.

FÍTODI

895

Hat ugyan tsak az Ur, Tekéntetes Kíntses Náso Uram ó kegyelme! Ej! Ej! Be bánom!

NÁSO

Elég ebül, kutyául esett mind a ketőtőktől. Egészen dehonesztálátok és ki pastilizáltatok. Add viszzá az Erszént! (*Restituit*) Meny dolgozdra!

FÍTODI

900

Hát a Gerebontzás Deákat hol keressem immár az adosságert? Ígazítson rá, meg bántott, drága, jo Uram!

NÁSO

Keresd akár pokolba, rosz ember! (*Abit Fitodi cum servis*)

UTOLSÓ KI MENETEL

Náso, Páll, Píkuli, az Után Ebhendi, két Botosi es Lórintz

NÁSO

Tsak azt bánom, hogy jol rá nem vágtam az híriért, mert nagyon meg gyalázott az hohér.

PÁLL

905

Ugy, de ki az Órdógnak volna esze ágában is, hogy te szomszéd, illy bolond Maskarában óltózzél?

PÍKULI

Soha meg sem álmodtam volna.

NÁSO

Noh, elég már! Hanem Zsakosit nem láttátok?

PÁLL

910 Jaj, szomszéd! Zsakosi azzal a tündér Gerebontzias Deákkal mindent szépen el takarított az háztól, és mínt a vilámlat el tűnt előttünk. A tündértől született mind a kettő.

NÁSO

Egek, mít hallok? Ennye, eb volt minden pereputya Deákjának! Tsak ugyan ugy van, Píkuli?

PÍKULI

Uram, nínts Semmi homaly benne.

NÁSO

Ugyan mit hallátok?

PÁLL

915 Azt mondá, hogy a szolgálímnál lesz a bál, s. oda kell vinni.

NÁSO

Pihá, szomszéd! Még így soha sem jártam.

PÁLL

Hát nem jóvendóltúke meg Petymeges Mihály kománkal, hogy az a Czifra Deák a nagy tudományal még jégre víszen?

NÁSO

920 Hadd el, kerlek, mert még a nevét sem szenvedhetem a Deáknak immár! Vezett volna a Bálványos várába könyvestől s kóntósóztól együtt! De bártsak azt a gonosz Zsákosit kaphatnám meg! Be meg őrdóg tórdelném! S ugyan mit mondott, mikor haza érkezett?

PÁLL

Majd meg fokadt, ugy nevetett, szünetlen tsak egy vén Sárkányt és ujdjon uj Maskarát emlegetett.

PÍKULI

925 Azonban tsak hamar szerte veté az egész asztali készületett.

NÁSO

(Hát ha ki ís tálalt mindent?) Talám tsak az utzakon látott valami eféléket?

PÁLL

Meg lehet, avagy talám tégedett látott az uj Deákos Mundérba.

NÁSO

A kár hol s. mit látott, de tsak kutya ó.

EBHENDI

930 Tekéntetes, Kintses Násó Uram! Petymeges Mihály szolgálattját ízené,
hogy már mind el érkeztek a vendégek.

NÁSO

Ígen, jól van! Hát mivel mulattak magokat azonban?

EBHENDI

Igen frissen, vígan vadnak, az hasokat alig tartják, úgy nevetkeznek.

PÁLL

Valyon mit nevetnek oly mohón éhómra?

EBHENDI

935 Azt, hogy ugyan nagy Gerebontzias Deák támadott a városon, és egy
Medve bőros Sárkány kőlyök.

NÁSO

(Jaj! Varju egye meg Medve bőret! Talám már az egész város tele van
vele!)

PÁLL

Ugyan léssen ma vígasság, ha már is így kezdik a Vendégek!

NÁSO

940 Tsak a kést, kalánt magával ne vítte volna az átkozott! Ebhendi te!

EBHENDI

Értem.

NÁSO

Mít értesz? Te is tsak olyan tók vagy, mint az a tókéletlen volt. Hány az
óra?

EBHENDI

Ótre jár.

NÁSO
945 Noh, köszöntsd Petymeges Mihály Komám Uramot, és mondyad,
hogy tústént haza mégyek, hanem addég tetessen szakátsommal meleg
vizet a tűzhöz!

EBHENDI
Értem.

NÁSO
950 Pustási szomszed, már tsak haza kell menni, különben oda lesz minden
bótsülletem a Vendégek előtt, hogy meg Csaltam.

PÁLL
De se kés, se kalán, se abrosz, se semmi asztali készület az egész háznál.
Immár mít Csinálunk? Csufja lesz az egész varosnak!

NÁSO
Kést, kalán talám hoznak magokkal a régi modi szerént, vagy pedig
Píkulit küldgyúk el előre, hadd hozzon tóled.

PÁLL
955 Nem bánom, ha úgy tetik. Gyorsan tehát, Píkuli!

PÍKULI
Parantsolatod szerént.

PÁLL
S. hát egyebet hol veszünk?

NÁSO
A többít el igazíttya ez az erszény, latod?

PÁLL
960 Látom. (Tsak ez is olyan Deákos ne volna, mert igen czifra petsétú és
veres Pántlikás. Nem szeretem a Dolgot.)

NÁSO (*Oda adgya Pálnak*)

Ne, végy, kí belőle vagy 50 Arannyat! Meny a botba, kaparíts egybe, a
mít lehet, hogy éppen telyességgel kudartzot ne vallyak a vendégek előtt
a bállal, és ne mondassék hogy Kintses Náso bált hírdetett, háznál
pedíg semmít senkivel együtt találtak!

PÁLL (*Fel bontya és nevet*)
965 Jaj, órdóg vígye Deákos erszényét! Ezért a *bol*tba egy fa kovát sem
adnak.

NÁSO

Nem adnak? Talám hogy vissza jár hozzám, ugye?

PÁLL

De ugyan vissza jár, sőt el se megy tőled, bár erővel kihányad is. Akár hol, a Pokolba verték, de bizony tsak a sok bolond kongo.

NÁSO

970 Kongo? Nyergeld meg szemedet! Nézd meg jobban! Nem látod a két fejú sasokat?

PÁLL *(Nézi okulárjával)*

Látom egy felin a Sárkány fejét, a gerebontzeás Deákét más felén, de ez maís, holnap is tsak kongo.

NÁSO

Kongo! Hány az ora? Talám hirtelenkedtem vele?

PÁLL

975 De szomszéd, ezt a Brassai Orás mester is soha meg nem igazittya, a mí kongo.

NÁSO *(Kongattya, és gyertyával nézi, az után belé kötik, és el vetik)*

Hadd lássam! Enye, kutya egye meg erszényét! Oda vagyok már, egészen oda vagyok! Tsak kőtelet ide, kőtelet iziben! *(Veszi a kőtőfeket)*

PÁLL *(Páll nem engedi)*

980 Az Istenért, szomszéd! Mit Cselekszel? Mit fognak mondani a Vendégek, ha fel akasztod magadat?

NÁSO

Jaj, minek is engedík meg, hogy a Városban minden kapu kerülő tsaloka be jójjön, s. helyt talályon? Jaj, édes, szép Arannyaim!

PÁLL

Ne emézd magadot, Náso szomszed! Híszem okos, bölts, Deákos ember vagy, igazítsd magadat! Ne szakaszd el életed fonalát ily gyalázatosan!

NÁSO

985 Jaj, bár soha se tanultam volna Deakul! Meg volna mind pénzem, mind bótsülletem! Tsak fel akasztom magamat.

PÁLL (*Nem engedi Páll*)

Ne cselekedd, kérlek! Mennyünk Petymeges Mihály Kománkhoz!

NÁSO

Jaj, dehogyan megyek! Ugy szégyenlem, mintha Ortzám bőrét le huzzák volna!

PÁLL

990 Vagy, ha tetszik, el megyek az egybe gyülekezett vendégekhez, szoddal meg követem, meg beszéllem a dolognak történetét.

NÁSO

Eredgy, kérlek, eredgy és mond, hogy ne várjanak, mert az az átkozot Zsákosi mérget vetett minden étekben! Még a szagától is meg holtak minden Cseledim. Követem, nagyon követem, hogy úgy történt a dolog.

PÁLL

995 Meg Cselekszem, tsak addég meg ne öld magadot! (Így van, ki hamis fortelyál kíván gazdulni és erőnek erejével Ur akar lenni!) (*Abit*)

NÁSO

Bár tsak valahol egy Deakos Embert láthatnék, kezét, lábát, fejét mind egybe...!

BOTOSI

Paratissíam salutationem, meam Commendationem!

LÓRINTZ

1000 Obligatissimus Servus, Domine Inspectabilis, Kíntses Naso.

NÁSO (*El nézi ókót*)

Éppen jokor érkeztek! Itt, itt kel ki pókni ma a lelketeket, tentás száju, havasi Deákok! (*Kergeti ókót*)

UTERQUE

Mi botosok vagyunk!

BOTOSI

Ihon a Species facti.

LÓRINTZ

1005 A maskarákért tsak száz arany!

997 [A fejét utólag beszúrva.]

Czoki, czoki előlem pacifikációddal együtt, ha itt nem akard fogadot hagyni! Papírost hordoztok, Deákok vattok. (A species factit el hanyják és el lodulnak) Tolvaj, tolvaj! Bírák! Varos czehja! Uraimék, utannok, utannok a szárazpataki fogadoba, mennyünk, mennyünk mínd a vízíg szárazon. Ott lesz a bál, oda gyúlték a gerebontziás Deákok! Mínd vasba veretem, csak utánnam!

A MŰ ADATAI

Kézirata: *Lib. Schol. Canta* 103b–109b.

A drámakolligátumot ismertető *Hassák* (109.) a címlistából ezt a darabot kihagyta. *Kovács Bernardon* (36.) tett róla először említést; Kintses Násó címen közölte a szereposztást, ismertette szerkezetét. Hosszabban foglalkozott a drámával, annak szerzőjével, forrásaival *Kilián 1979b* (39–40.).

Az 1775. február 23-án Kantában eljátszott darab bővített változatát tizennégy év múlva *Illei János* Tornyos Péter címmel Komáromban megjelentette. Azóta a vígjátékot az ő szerzeményeként adták ki, illetőleg tartják számon (*Dörmötör 1954.* 309–348.; *Nagy Péter* 913–962.), s Illei alkotásaként él a köztudatban is. A szerzőség kérdése azonban nem tisztázott.

SZERZŐ, SZÍNRE VIVÓ

A kézirat Jantso Ferencet nevezi meg a darab színre vivőjeként. Csaknem egy évvel ezelőtt az előadás előtt (1774. május 12.) ő mutatta be a kötetünkben Zsákosi furfangjai és a két vén zsugori címmel közölt vígjátékot, mely lényegében Molière *Les fourberies de Scapin* jének magyar átdolgozása. (Lásd 13. sz. Életrajzáról, műveiről ugyanott!)

Az 1775-ben Kantában eljátszott és 1789-ben Komáromban kinyomtatott dráma között — bár a cselekmény azonos — igen nagy a szövegbeli eltérés, de a kantai játéknak szinte minden egyes mondata megtalálható a komáromi változatban. A kantai szöveg rövidebb, az iskolai előadáshoz inkább alkalmazkodó. Az egyszerűbb, naivabb szöveghez Illei a komikum fokozását szolgáló mondatokat fűzött, alkalmassá tette a darabot arra, hogy hivatásos színészek mutassák be. A komédia menetén nem változtatott. Összevonta a kantai változatban az első felvonás második és harmadik jelenetét, így az itteni I. 2–3-nak az Illei-változatban az I. 2. felel meg, az I. 4-nek pedig az I. 3. és így tovább. Az első felvonás tehát a komáromi kiadásban tizenkét kimenetelből áll. A kantai játék harmadik végzésében az 996. sor után Illei kettéválasztotta a nyolcadik kimenetelt.

Illei a szerepnevek egy részét megtartotta, másokat megváltoztatott. A kantai Kintses Násóból Tornyos Péter, Zsákosi nevű inasából Lórintz lett. Pusztási Pálból, Násó szomszédjából, Tornyos Péter fivére, Tornyos Pál lett. Fitodi György fogadós név nélkül, a Zöld-fa vendégfogadásaként szerepel. Kiiktatta a kantai epizód szereplőt, Pusztási Pál Pikuli nevű szolgáját. Nincs neve nála a két boltos legénynek. Megőrizte viszont a garabonciás nevét Ventifax alakban — Ventifak, Ventifas helyett — és Ebhendiét, Petymeges Mihály szolgájának a nevét.

A kantai darabban Kézdivásárhely környéki földrajzi nevekkal találkozunk: Bálványoshegy; a közeli Szárazpatak nevű község, illetőleg patak; Brassó. Illei ezeket Komárom környéki helynevekkel cserélte fel. Nála Ventifax az almási (Dunaalmás) fogadóban tanyázik a szárazpataki helyett, s az Almási hegyről van szó a Bálványos helyett. Kintses Násó óráját (kongóját) a legjobb brassai órásmester sem tudja megjavítani, Tornyos Péter esetében ez a feladat egy bécsi mesterre várna. Illeinél a szereplők neszmélyi bort isznak. Az erdélyi nevek így alakulnak Komárom környéki adottságokhoz.

1008 (czéhja) [Fölelírva:] czehja

A kantai játékban a „török—muszka” háborúról esik szó (171. sor). A török—orosz háború 1768-ban kezdődött és az 1774. július 21-én megkötött Kücsük Kajnardzs-i békével ért véget. A darab kantai színre vitelekor a háború már befejeződött, de emléke még élt a köztudatban. Illei is beszél a vígjátéknak ebben a részében háborúról, a török háborúról. Bizonyára azért, mert II. József még 1789-ben háborúskodott a törökkel. Mindössze azonban egyszer kerül említésre a török, a pogány, a magyar szó, míg a kantai változatban a „muszkat” ötször emlegetik, s a háborúról mint befejezett ténnyről beszélnek (175: „Nagy háború volt.”). II. József 1791. augusztus 4-én kötött békét Törökországgal.

A két változat közötti tizennégy éves időköz, az említett tények és az a körülmény, hogy a kantai játék szövege benne van az Illei-darabban, a kantai variáns korábbi voltát kétségtelenné teszi. Ezt mutatja még két apró mozzanat is. A kantai játék 799—800. sorában Ventifak úgy utasítja Násot, hogy az olvasson a „száz huszon ótódik Numeruson végezze”. A 820. sorban ennek megfelelően a „száz huszon ótódik level”-et keresi. Illei az előbbi számot 150-re emeli, a következő jelenetben viszont a kantai variáns 125 leveléről beszélteti szereplőjét, Tornynos Pétert.

A Monsieur átrása Illeinél Monsiur, ritkán Avansir, Mansur. A 623. sorban egyszer csak előkerül a kantai játék Amansur alakja. (Lásd még a 757. sort!)

Az elmondottak legfeljebb megkérdőjelezik Illel, de nem bizonyítják Jantso szerzőségét. Valószínűsíti Jantso szerzőségét többek között, hogy már korábban is adott elő olyan komédiát, amelyet Molière-ből magyarítottak. Ismerte tehát ezt a játéktípust. A korábbi (13. számú) címlap „moderator” kifejezése többet sejtet egyszerű rendezőnél, gondolhatunk arra, hogy talán ő adaptálta a játékot a kantai színpadra. Elképzelhető, hogy a Kintses Násot is ő szerkesztette össze Molière-i vígjátékelemekből, elsősorban azonban az Úrhatnám polgárból merítve ihletet. Amikor Miklósi Ambrus Molière-adaptációját, a Stolander a bálban címűt Kantán játszották 1774. február 6-án (lásd 12. sz.), Jantso már itt működött. Fentebb már említettük, hogy a kantai drámaíró műhelyben az ezekben az években előadott darabok szinte egy drámatrilógiát alkotnak, cselekménymenetben, szereprendben viszont egy „tetralógiára” emlékeztetnek. A *Les fourberies de Scapin* adaptáló Zsákosi furfangjai és a két vén zsigori (1774. május 12.) főhőse hasonló szerepkörben ugyanazon a néven lép fel a Kintses Násóban. Tornynos Pál pedig ugyanott Kintses Todor, hasonlóan fősvény barátja.

Nem tudjuk, Jantso tudott-e franciául, olvashatta-e eredetiben Molière vígjátékait. Valószínűbb, hogy átdolgozások fordultak meg kezén. Ezek szövegét azonban nem ismerjük.

Jantso Ferenc 1766—1771 között Kolozsvárott lelkészkedett, illetőleg tanított. Ugyanezekben az években ott működött a nála 19 évvel idősebb Illei is, aki 1767-től, a rend feloszlataáig (1773) élt a városban. A Kintses Násó-Tornynos Péter kolozsvári előadásáról semmiféle hírnök nincsen ezekből az évekből. Ez idő tájt Illei tragédiákat írt, s olasz irodalommal foglalkozott (*Gragger 1908.* 585.). Kassán 1767-ben jelent meg a Salamon, a Ptolemaeus és a Titus című szomorújátéka. Valószínű, hogy a műfajváltás nem Illei jezsuita korszakában következett be, hanem az úgynevezett „olasz korszak” után, „midőn 1789-ben Tornynos Pétert írta, s egy évvel utóbb az Elme-futtatásokat franciából fordította”. Ezt az időszakot nevezi *Gragger* (uo.) Illel „francia korának”.

A Tornynos Péter keletkezési idejét, bár ezt nem fogalmazza meg határozottan, *Alszeghy 1908.* 1789 tájára helyezi. Idézi a komáromi Mindenés Gyűjtemény egyik adatát, mely szerint a pozsonyi kispapok Molière műveit fordítják. Toldy Ferenc szerint pedig (Fejér György emlékezete Irodalmi beszédek 38.) a Tornynos Pétert a pozsonyi növendékpapság a mű megjelenése után elő is adta. (Vö. *Alszeghy 1908.* 79—80.) Mikor a dráma szövegét 1914-ben publikálta Alszeghy, már ismerte a Kintses Násó bált rendez „sommáját”. Ennek alapján a Tornynos Péter keletkezési idejét Illei jezsuita életszakaszába, 1773 előttre helyezi. „Elesik ezzel a Mindenés Gyűjtemény pozsonyi hírére alapuló feltevés, melyet Gragger is említ, hogy a pozsonyi papság kezdeményezésére kezdett hozzá Illei a Tornynos Péter megírásához. Azonban valószínű, hogy munkái komáromi kiadásainak okát joggal keressük a komáromi irodalmi társaság lelkes munkásságában (*Alszeghy 1914*).

Dömötör 1954. 49. a mű keletkezését a megjelenést közvetlenül megelőző évre vagy évekre teszi. Szövegkiadása jegyzetében (397.) viszont úgy nyilatkozik, hogy „valószínűleg a század hetvenes éveiben irodalmi színpadra készült”. A jegyzet és a bevezető tanulmány tehát az Illei-komédia keletkezését illetően ellentmond egymásnak.

Hogy mikor írta vagy szerkesztette meg Illel a maga Tornynos Péter címmel kiadott darabját, nem tudjuk megállapítani. Elvileg nem lehetetlen, hogy már kolozsvári éveiben, mint ahogyan nem elképzelhetetlen, hogy Jantso már Kolozsvárott találkozott az ezt a tárgyat feldolgozó Illei-féle vagy más valakitől származó darabbal. Feltételezhető, hogy ezt a ma ismeretlen drámát használta fel Jantso

a kantai előadáshoz. Hogy mennyit változtatott rajta, mennyit adott hozzá, a feltételezett forrás hiányában nem állapítható meg. Az aktualizálás ténye: a török—orosz háború, a kézdívasárhelyi, erdélyi környezet bevitelle kétségteljes az ő műve. Neki kellett a darabot alkalmaznia a korábbi kantai Molière-adaptációkhoz is. Épp ezeknek az elemeknek az átformálása szól amellest, hogy Illei a kantai változatból szerkesztette, szerezte a maga Tornyos Péterét.

A darab színre vivője Jantso Ferenc volt. Nemcsak ezt megelőzőleg, hanem ezután is rendezett előadásokat. 1775. június 6-án Kereskényi Ágostonát, 1776. február 15-én egy latin declamatiót, ez év június 2-án Neumayrnek Szent Istvánról szóló drámáját vitte színre, melyhez egy teljes felvonást írt magyar nyelven (lásd 17. sz.). Még ugyanebben az évben megrendezte Kereskényi Mauritiusát, de 1777-ben, 1778-ban és 1779-ben is színre vitt Kantában drámákat (vö. a 19—20. sz.).

Véleményünk szerint a Kintses Nasót nemcsak rendezte, hanem — legalábbis részben — ő maga szerezte, szerkesztette egybe.

FORRÁS

A Jantso- és az Illei-változat cselekménye teljesen azonos. Mindkettőből jelenetenként bukkannak elő Molière *Le bourgeois Gentilhomme*-jának cselekményelemei. Gragger 1908. véleménye ma is helytálló, azzal a helyesbítéssel, hogy Illei közvetlen forrása Jantso szövege volt vagy egy ismeretlen harmadik dráma. Gragger Molière és Illei komédiáinak egyező jeleneteit mutatta ki, mi most Gragger munkáját felhasználva Molière és Jantso darabjainak cselekményelemeit egyeztetjük:

<i>Jantso</i>	<i>Molière</i>	Cselekmény
I. 1—2.	I. 1—2.	Készülődés a lakomára, a zeneszámok megrendelése
I. 9.	III. 13.	A két bajba jutott szereplő, Ventifák és Zsákosi elhatározzák, hogy a hőst „felöltöztetik” és rászedik
I. 12.	III. 3.	Násó „talpig frantziáson” jelenik meg a színen, az első felöltözés. Násót kinevetik és megszidják
II. 2.	II. 5 (III. 4. 6.)	Hízelegnek a hősnek, hogy pénzéhez jussanak
II. 2.	II. 4.	Olvasni tanítják és megfogalmazzák a köszöntést
III. 1.	III. 3, 4.	A józan hozzátartozó, a szomszéd átkozza a szélhámost és óvja a főhőst
II. 6.	IV. 5.	A másodszor is felöltöztetett hőst megverik

Gragger 1908. szerint: „...bizonyos, hogy a Tornyos Péter a *Le bourgeois Gentilhomme* hatása alatt készült. Hogy az átalakítások Illeitől valók, az kétséges, de semmi sem szól ellene. Nem ismerjük a *Le bourgeois Gentilhomme* olyan átdolgozását, amely közvetítőül szolgált volna, s míg ilyenről tudomásunk nincs, az elmondottak alapján bizvást azt tarthatjuk, hogy a franciául tudó Illei eredetiben olvasta Molière-t és ő maga alakította át...” A kantai változat erősen kétségessé teszi, hogy Illei a francia eredeti darabot formálta át. „Közvetítőül” a kantai variáns szolgált, s esetleg annak ez ideig ismeretlen magyar átdolgozása, melyet Jantso és Illei egyaránt felhasznált. Hogy ezt kolozsvári tartózkodása alatt Illei szerezte, nem tudjuk bizonyítani.

Illeinek — illetőleg Jantsónak vagy egy ismeretlen harmadik szerzőnek — a másik forrása — Gragger idézett műve szerint — Holberg: *Don Ranudo de Calibrados*, valamint az *Arábiai por* című műve. Az előbbi darab Pedrójának Lórintz-Zsákosi, Don Ranudónak Tornyos Péter-Kintses Nasó felel meg. Zsákosi monológiát (I. 4.) a magyar adaptátor a Don Ranudóból kölcsönözte. Ventifák-Ventifax fogadkozik, hogy a bugyellárisban elhelyezett aranyat át tudja változtatni. Az *Arábiai por* című Holberg-darabban viszont egy kőbor szélhámos magát aranycsinálónak mondván egy buta alkimistának ígéri meg, hogy megtanítja az aranycsinálásra.

Jantso a kantai komédiában egy népi hiedelmet is parodizált. A darabban felfedezhetők ugyanis az archaikus népi hiedelemkörnek a garabonciáshoz fűződő jegyei. A garabonciás diák rongyos köpenyben szokott megjelenni, kezében egy könyvvel, s ebből képes sárkányt „kiolvasni”, amelyen azután lovagol is a falu felett. Tevékenyen közreműködhet a kincskeresésben, kezében a bot a holdig növekszik (*Magyar Néprajzi Lexikon* II. 264—265.). A garabonciás diáknak Ventifáknál is parodizáltabb alakjával találkozunk pl. a Borka aszszony és György deák című darabban (lásd 11B sz.). Egy

Kolozsvár környéki kincskereső komédiában, a Kénts kapálóban is ilyen álgarabonciás bonyolítja a cselekményt (*Kilián 1973*). Szélmámos diákok, garabonciások oktatják Stolandert a különféle tudományokra a Stolander a bálban című komédiában, (Lásd 12. sz.).

ELŐADÁS

A címlapon olvashatjuk: „Actio Bacchanalastica ... Anno 1775 die 23 februarii producta”. Az előadás az Exurge vasárnap utáni csütörtökre esett. Jantso ebben az esztendőben a szónoklattani osztályt vezette, mégsem valószínű, hogy a szereplők mindnyájan a rétorok közül kerültek volna ki.

A szereposztás megtalálható „A Játéknak Sommája” alatt. *Hassák* a Kintses Naso szerepét játszó Kiss Antalt, valamint a Zsákosit megszemélyesítő Mike Ferencet a nobilesek közt említi (77.), Cseh András praenobilis, Deák István és Biró Mihály nobilis volt, a többi szereplőről semmit sem tudunk. A szereposztás szerint az utolsó jelenetben színre lép két „botos legény”, Piko és Botosi, de csak Botosi jelenik meg. A második boltoslegény a szöveg szerint Lórincc.

Énekbetétet a darab nem tartalmaz. Egy rendezői utasítás szerint a II/8. után táncoltak: a kincsvágyó Nasó és szomszédja, Páll kerekedtek táncra. A tánchoz zenei betétet is kellett alkalmazni. Erről a kézirat nem tájékoztat.

A diszlet nem jelentett különösebb nehézséget. Mindvégig egy színhelyen folyt a játék.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A dráma annak a személynek a kézírásában maradt ránk, akinek a gyűjteményben a legtöbb dráma megőrzését köszönhetjük. Írásának, helyesírásának ugyanazok a sajátosságai, mint a 12–14. sz. alatt közölt daraboknál.

Törlés, javítás alig fordul elő a kéziratban. Ez is mutatja, hogy megőrzésre szánt szöveggel, nem rendezői, szerzői kézirattal állunk szemben. A másolat néhány szórövidítését (K — Kintses, Kegyelmes; T — Tekintetes; R — Reverendus; Dnus, Dne — Dominus, Domine stb.) kurziválás nélkül feloldottuk. A stílári vagy dramaturgiai okok miatt szándékosan félbehagyott mondatok után akkor is kitettük a három pontot és a kívánczó írásjelet, ha ez az eredetiben hiányzott.

Mivel az is feltételezhető, hogy Jantso is, Illei is egy harmadik forrásból dolgozott, és minthogy a Tornynos Péter szövegeltérései olyan mértékűek és olyan nagy számúak, hogy azoknak lapalji jegyzetben variánsokként való szerepeltetése nehézkessé tette volna a két változat szövegében való eligazodást, a Jantso-féle változatot kötetünkben a minorita drámák között adjuk közre. Illei Tornynos Péterének a szövege a jezsuita drámák között lát majd napvilágot.

NYELVI ÉS TÁRGYI MAGYARÁZATOK

- 7 *vizre vévén* — csúfosan elbánnván vele
- 37 *darék* — derék, ügyes (vö. 748.)
- 40 *szapulloban* — mosódézsában (vö. 710.)
- 55 *fekete leves* — baj, kellemetlenség
- 58 *déli lámpás* — napfény
- 72 *liberiába* — az inasok vagy szolgák egyenruhájába; *posztilliora fogassad* — hámba fogassad (vö. 121., 190., 295.)
- 83–84 *az én hátamon kél meg a szánko* — az én hátam dagad meg tőle
- 85 *Commentziot* — bért, fizetést
- 109 *Bálvanyos* — hegy neve Háromszék megyében (vö. 920.)
- 122 *etye petyém* — étvágyam
- 140 *Bég* — be, no lám!
- 171 *Török és Muszka haboruol* — 1768-ban Oroszország üzent hadat francia befolyásra Törökországnak. 1773-ban török vereséggel végződött. 1774. július 21-én kötötték meg a Kücsük Kajnardzs-i békét
- 188 *rosolis* — édes ízű, erős ital, likőrféleség (vö. 358.)

- 207 *pollicéához* — előkelő modorhoz (vö. 329.)
 208 *policeázzunk* — főurak módjára illedelmesen viselkedjünk!
 221 *körpőjőzi* — köppőlyőzi, eret vág rajta
 237 *Hérans ... dé* — zagyalékszöveg [A heraus (ki!) és a Keller (pince) ismerhetők fel]
 241 *Hérans! Hérans!* — zagyalékszöveg
 249 *Hérans ... kotz Márjás* — zagyalékszöveg, amelyből a márjás és a peták pénznevek
 263 *veszett generátát* — káromkodás, szitokszó, amely a *natio generatából* eredhet (Magyar változata közismert: *veszett fajzat*)
 309–310 *bugyogos Lazlikért* — valószínűleg ráncolt textilféleséget (asztalon, falon) jelent
 358 *czobog* — kövér húsdarab
 372 *favoriát* — favorját, jóindulatát
 373 *alteratioja* — változása, rosszullete
 423 *Subtentioval* — alázattal, fenntartással
 439 *Natura paucis contenta* — a természet kevés embernek nyújt elegendőt
 457 *Quod cito fit* — ami gyorsan történik
 468 *subtíltas* — finomság. Jelentése itt: nehéz dolog
 473 *húban* — a padláson
 482 *invertalni* — megfordítani
 494 *Turbo Ventifás* — A Ventifás támasztotta vihar
 507 *cecamus* — (helyesen: cedimus) járunk; *vagamus* — (helyesen: vagamur) csavargunk; *Lues* — bűnhődni fogsz
 509 *ugrásti* — magyar szó latinul ragozva: ugráltál
 510 *Saltasti* — táncoltál
 512 *Koridon* — vergiliusi pásztornév (Naso ezzel is tudását akarja fitogtatni)
 520 *simplex lepide fráter* — buta, nevenséges testvérem
 531–532 *Ex abrubpro ... circiter* — (helyesen: abrupto) azonnal ... körülbelül
 606 *aplacidálni* — engedélyezni, tetszéssel fogadni
 611 *solidalodik* — megkeményedik
 641 *körmőtzi sas* — Körmöcbányán vert pénz
 643 *Demeter Kintsére* — szólás lehetett a földben talált kincsré (Egy erdélyi, a kincskeresést parodizáló komédia főhőse: Kénts Demeter)
 666 *regélhez* — reggelhez. Csak a kakas tudja a reggelt kukorékolni
 696 *Csombort* — borsfüvet, kakukkfüvet
 697 *ökrön dederunt számaron tulerunt* — ökrön adták, számaron hozták. Lefordíthatatlan az *ökröm*. Ebben az esetben a Circumdederunt kezdetű zsoltárra (17.5.) emlékeztet. Előfordul a Zsákosi furfangjai és a két vén zsupori című darabban is (13. sz. 143. sor.)
 698 *singel* — a hosszúság mérésére szolgáló mértékegységgel (Lásd még 731.)
 706 *táfota* — taft, könnyű selyemszövet
 708–709 *ki varrott csutár* — posztóbból varrott díszes lótakaró
 748 *postpástot* — utóételt
 797 *Artificialis* — művészi, mesterséget igénylő
 807 *per hamaritudinem* — magyar szóból latin képzővel képzett és ragozott szó: hamarjában
 832 *Imán ülemus* — magyar szó latinul ragozva: immár üljünk fel
 844 *szárazpataki fogadóban* — Háromszék megyei falucska fogadjójában, Kézdivásárhelytől északra (Vö. 855, 1009.)
 861 *Szalandá* — fiktív országnév (Vagy a latin *salio*, vagy a magyar *szalad* igéből képzett szó)
 898 *ki pastilizáltak* — kivaszkvizáltak, kigúnyoltak
 975 *Brassai* — brassói
 999 *Paratíssímam salutationem, meam Commendationem!* — Legkézségesebb üdvözetemet és önmagamát ajánlva!
 1004 *Species facti* — a tény leírása (Lásd még 1007.)
 1006 *pacifikátionaddal* — a species facti komikus félreértése, jelentése: megbékéltetés

16.

BENDE LÁSZLÓ
A TÉKOZLÓ FIÚ
KANTA, 1775. JÚLIUS 2.

Actio de Filio Prodigio per Ladislaum Bende Professorem Syntaxeos Anno 1775.
die 2-da Julij in Festo Visitationis Beatæ Virginis Mariæ producta Hungarico
Idiomate

A' Jádzo szeméjlek:

LIBÉRIUS, a' Tékozlo Fiu	Kis Lukács
CLEMENTIUS, Libériusnak Attya	Szacsvai Gyárfás
BENIGNIUS, Libériusnak Báttya	Bajcsi Joseff
ALEXIUS, Libériusnak Atyához valo térésében munkálkodo követ	Szacsvai Mihály
POTICIÁNUS, Fó Ember	Ráduly Mihály
NÁRCISSUS } FLORILLUS } Poticiánus Fiai, Libérius Társai	Mészáros Joseff és Balog Mihály
ROSILLA } VITELLIA } Libérius gonosz Helenái	Garnika Ignác és Elekes Ferencz
MAXENTIUS, Poticiánus Majoros Gazdája	Bogdánffi Márton
SERVILIUS, Libérius komornikja	Lászlo András
MARCIÁNUS, Clementiusnak szolgája	Fülöp György
A játéknak kezdője és végzője	Keresztes Mihály

[A Szereposztásban:] ko(mo)mornikja

PROLOGUS

5 Nemess, Uri Vendégek,
Kegyes, kedves személyek,
Mint fejenként köszöntlek
S. tisztelettel üdvözlek,
Kik ez Játéknak helyére,
10 Mulatságnak mezejére
Ily hiven,
Ily szívesen
Jelenni nem késtetek!

Czélyya ezen játéknak,
Csekely mulatságunknak
15 A délczeg ifiuság
És világi alnokság,
Mely jó ízzel dicségszik,
De méreggel férkezik,
Veszélyel,
20 Inséggel
Véletlenül érkezik.

A Tékozló fiunak,
Test és világ rabjának
Szomoru példájából,
25 Balra hajtót sorsából
Meg akarjuk mutatni
S. világosan intézni,
Mely hasznos,
Mely tanácsos
30 Atyank szavat követni.

ELSŐ VÉGZÉS

ELSŐ KIMENETEL

Liberius, Narcissus, Florillus

LIBÉRIUS

Ugy teczik, Kedvesim, méltó panaszom lehet én nékem, hogy ily szépen
viragzo ifiuságomot és kedvesen zöldellő gyengeségemet Atyámnak
házánál majd mínd egy rabságban tölteni s. iszonyu sanyarúsággal telyes
35 fogságban vesztegetni kénszerittetem, holot pedig most kellene kedvem-
re élni világomot. Most kellene szabadságomnak kellemetes partyán
sétálnom, most kellene kedveznem ki újult ifiuságom viritto virágának,
most kellene gyönyörködñöm e világnak szíveket vidámittó vígázsági
kőzöt; én pedig majd mind egy keményebb szerzetes mínden testi s.
világi vígasságos gyönyörúségektől Atyámnak fenyittéke alatt egészben
40 meg fosztatom. Nem de nem sonyorusággal telyes e tehát az én életem?
Nemde méltó e rajtam szanakodní, ki életemnek gyenge bimbojában
majd meg hervadok, ifiuságomnak virágjában majd majd kóróvá válto-
zom?

NARCISSUS

Ugy vagyon, szegény Liberí. Magamis tapasztaltam, mely kemény,
45 mely szoros fenyitték alatt tartatol te Atyádnak házánál, ki tégedet, ily
Nemess, ily ékes, ily ritka termetú ifiat Atyai gondvíselése alatt
sonyorgat.

FLORILLUS

Meg kel vallani minyájunknak, kik e' világi szabadságnak szépen
zöldellő mezején sétálunk, ennek mulatságában kedvűnkre élűnk,

50 gyönyörködtető nyájasságában akaratumk szerént mulatozunk, hogy kemény a' te életed, Líberí, mivel mindazoktól, melyekben ifiuságodnak kedvezni kellene, Atyádnak fenyítettéke alatt élvén, átályában megfosztatol. Ah, majd meg fonyad ate ifiuságodnak szépen virágzó bímboja, majd el hervad annak ékesen kinyílt virága!

LIBÉRIUS

55 Most azért telyes akarattal el tókéllettem magamban, hogy Atyám házától vég búcsút vegyek, annak kemény fenyítettékét magámtól el távoztatom. Szabadságom partyára szállok, kedvem szerént élek, ifiuságomnak kedvezek, többé ily sanyaru íga alatt Atyám házánál nem maradok. Mert mit használ, hogy gyenge ifiuságomot időnek előtte ily
60 szomorúan el temessem?

NARCISSUS

Teczik el tókélllet vitéz szándékok kedves Libérim. Mi is kóvettyűk útadat. De menyúnk, it érkezik Clementius!

MÁSODIK KIMENETEL

Benignius, Clementius, Liberius, Narcissus

BENIGNIUS

65 Szomorú hirt mondok néked, Édess, öreg Atyám! A te magzatod s az én Ócsém, Líberius meg únván Atyai szép íntésidet, kegyes fenyítettékedet, tólled vég búcsút akar venni. Házádtól el akar távozni, hogy e világi gyönyörúségekben, csalárd hivságokban szabadoson tólthesse idejét. De félek rajta, ne talámtám magát veszedelemre ne vezesse, kemény nyomorúságra ne ejcse. Azért, kedves Atyám, ne vond meg Atyai íntésedet tólle, hogy azon feslet szándékát le tegye, tégedet szomorúság
70 tengerébe ne ejcsen, és magát véletlen Veszedelemre ne vesse.

CLEMENTIUS

75 Oh, én néha napján valoban bóldog, most pedig felette bóldogtalan, meg keseredet, szomorúsággal telyes Atya! Mi csoda szomorú hir zug füleímben? Imé, az én Liberíus fiam tóllem, ótót jóra íntó Atyától el akar távozni, Atyai szárnyaím alóll mágát ki akarja húzni! A hivságos szabad életett, a' csalárd világnak veszedelmes úttyait, roszra vezetó ósvenyit akarja kóvetni! Jaj nékem, szomorúsággal telyes Atyának! Jaj veszedelemre indúlt kedves fiamnak! Mit hallok, kedves fiam Líberí? Ugy vagy on é, hogy te tóllem el akarsz távozni, s tóllem Edess Atyádtól vég búcsút akarsz venni?

(Exit Liberius et Narcissus)

LIBÉRIUS

80 Ugy vagyon, Atyám, nem tagadom! Mert mit használ nékem, szépen
rogyogó ifiúságomat házádnál így kellenek el temetnem? Imé, ha
házádnál maradok, semmi vígasságban, semmi világi gyönyörűségben
nem élhetek majd. Csak nem olyan életem, mind ama setet barlangban
85 gyönyörűségében, s. vígasságában sem részesül.

CLEMENTIUS

Ah, micsoda Eg borította reám ezen szomoru csillagzatokat, hogy te
Edess Atyádnak szerelmes kebelétől, kegyes igájától el vallyál! Hallyad,
kedves fiam, Atyai íntésémet. Jusson eszedbe, mely nagy nyomorúságra,
90 Lelki és testi veszedelmekre rohantak sokan azon zabolátlan
délczég ifiak, kik Edess Atyoknak kegyes igáját, könyű terhét viselni
nem akarták, mely véletlenül sokan nagy lelki hajó tőrest szenvedtek!
Nem tudod é, mely álnok, mely csalárd légyen a világ, ki az ó Kővetőit
már gyalázatba keverte, már veszedelmekbe ejtette? Sokaknak mézet
95 ígirt, s merget adott. Sokan mídön a' világi gyönyörűségben helyhez-
tették kedveket, akkor estek e' világnak ravasz kelepczéjébe. Ah,
szerelmes fiam! Félek, hogy teís úgyne járnj, és az én bánattal telyes
fejemet elevenen el temesd. Maradgy, kedves magzatom Atyái szárnya-
im alatt. Imé a' te őrekséged reád váraozik. Senki atéged illető rész-
ből nem fog részesülni.

LIBÉRIUS

100 Már nincs mód benne, hogy meg változtassam szándékómot.

CLEMENTIUS

Ah, kedves magzatom, Liberi, már felette sulyos keservemet ne tólgyad
e'féle szivemnek minden ízeit hasogató igéekkel!

LIBÉRIUS

105 Nem tehetek rolla, Atyám, mert eleget nyögtem már Atyai ígád alatt,
azért ad ki az engemet illető őrórségémet! Azzal fogok szabadságban
élni. Az után élem világómot, az után kedvezek életem viráozó
idejének, és magamhoz hasonló társokkal vígan fogok mulatozni s. e
világi Nimphákkal nyájason társalkodni.

CLEMENTIUS

Jaj, mit gondolsz, szerelmes fiam?

85 résesül

94 mídön

96 félek; banáttal

98 őrekséged

102 szivem(et)nek

LIBÉRIUS

110

Azt gondolom, hogy aminémű vígasságimat eddig elmulattad, ez után azokat helyre hozom. Atyai fenyítettéked alall szabadságra lépem, s mindenekben régen ohajtót czéllomat fogom követni.

NARCISSUS

Jol cselekszed, Liberi, mert most vagyon ídeje, hogy vigan ély, szabodison jársz, és életednek szépen kinyílt rosáját el ne hervázd. Elég időd léssen őregségdben a gyászos életre.

HARMADIK KIMENETEL

Libérius, Clementius, Postmodicum et Marcianus

LIBÉRIUS

115

Légyen tehát már elég, Edess Atyám, eddig való kemény életem! Már a' szabad életet magamnak vállasztom. Hanem add ki az én örökségemet, mely engemet illet!

CLEMENTIUS

120

Ne hertelenkedgyel, kedves fiam, Liberi! Ímé ha házamtól elindulsz, veszedelemre rohansz, a míg velem leendesz, távúl tölled a veszedelem. Azért bocsásd szívedbe Atyai intésemet! Ne kivánd örökségedet veszedelmedre! Maradgy meg Atyai szárnyaim alatt, és a bánátnak zúrzaravos szeleitől ide s tova hanyattatott szivembe ne verd a keserűségnek nyilait. Jóbb léssen néked velem meg maradni, és annak ídejében néked szerzet örökségemben reszesülni.

LIBÉRIUS

125

Erre nem állok, hanem ki kérem tölled a mí engemet illet. Így léssen nékem kedves gyönyörűségem és víg életem.

CLEMENTIUS

Ah, meg aggot Vénségemnek szomorú csillága! Ah, Edess Enyimnek veszedelemre hanyotlott sorsa! Hát ugyan elmégy é én töllem, kedves fiam, Liberi? Én töllem údvösségedet óhajtó Atyadtól?

LIBÉRIUS

130

El mégyek, Atyám; ez akaratom, ez szándékom. Én másut keresem údvösségemet. Vigan élek, őrvendezek, s a' többivel keveset törődöm.

CLEMENTIUS

135 Eregy tehát, a' hova délczeg indulatod vonson. Nem tészek rajtad erőszakot. Ha Atyai tanácsomat meg vetended, önnön kényedre szabaditlak. De, jaj, ki nagy kárával meg átalkodott akaratodnak! Ugyan valoban figyelmez, fiam, szavaimra! El mégy mostan házamtól, de meg adod árát éretlen csavargásodnak, mert mindenedből ki forgattatván majd ide, majd amoda kapdosz. De oh, boldogtalan, hova folyamodol, kire támaszkodol, kiben veted mindenedből ki kopott bizadalmadot?

LIBÉRIUS

Folyamadom erszényemhez, tamaszkodom örökségemhez.

CLEMENTIUS

140 Ha így vagy szándekod, kedves fiam, lássad imé én, mint jó Atyád, reszedet ki adom. Hozzátok elé a pénzés ládát.

(Exit Marcianus)

MARCIANUS

Itt vagyok, Uram, parancsolatod szerint a pénzés láda.

CLEMENTIUS

145 Olvassatok ki neki 100 000 forintókot! De félek rajta, kedves fiam, hogy ez is el vesztegetődik és talám utolsó szükségedre is judsz... Imé, szerelmes fiam, már ki adtam örökségedet, valamint kívántad. Járj békével! De halyad még utolsó Atyai intésemet! Tudom, kedves magzatom, az ifiúságnak éretlen iteletit, által látom annak a világi hivságra nagy hajlandóságát, de vigyaz magadra, kedves fiam! Úgy kővesd a vilagnak veszedelmes uttyait, hogy valamikor szomorú bánat
150 ne kővesse szivedet! Ugy vigadgy e' világban, hogy sem magadot az kietlen veszedelemnek kelepczéjébe ne ejcsed, sem a te Istenedet megne szomoricsad! Ki hogy néked uti tarsod légyen, azt kívánom utolsó Atyai áldásomba! Isten hozzád, Edess fiam!

LIBÉRIUS

Én is néked, öreg Atyám, minden jót kívánok.

NEGYEDIK KIMENETEL

Libérius, Servilius

LIBÉRIUS

155 Kedvemre élhetek már, nem sarkal az Atyám keménysége. Nem tiltya
senki óromemet, nem gátolya víg kedvemet, nem irigylí szabad élete-
met, már senki sem parancsol. Úr vagyok, elég pénzem vagyon. Te,
Servili, meny Potitiánushoz, s mond meg néki, hogy jó vacsorát
160 készíttessen! Jelen lészek víg kedvű társaimmal. Mig elérkezem minden
jó rendben légyen!

(Exit Poticianus)

SERVILIUS

Üdvözlég, Potitiane, az Uram Liberius most ki szabadulván Attyának
kemény rabságából, Údvarrodban akar vendégséget tartani. Azért Uri,
drága ételek, finom Borok, mulatozo ifiak, pengő musikák, egy szóval
mindenek kedvére légyenek!

POTICIANUS

165 Meg léznek mindenek paroncsolattyára. Elmégyek azonban rendelése-
ket tenni.

ÖTÖDIK KIMENETEL

Libérius, Florillus

LIBÉRIUS

Most tapasztalom, mely kedves légyen a' kívánt szabadság. Most látom,
mely nagy gyönyörúség légyen e' világon nyajaskodni. Esztelen ember,
a' ki e' világnak nyájasságát tiltya.

FLORILLUS

170 Ugy vagyon, Edess Liberim. Annak sem terheli fejét az okosság, ki a
szabadságot tiltya, hiszem még a bádgyatt madarakis ágra szállanak,
hogy délre megnyugodgyanak. Hát mi, a földnek Legszebb állati, miért
nem vigadnánk?

MÁSODIK VÉGEZÉS

ELSŐ KIMENETEL

Libérius, Servilius, Poticiánus

POTICIANUS (*Horologium inspiciens ait*)

175 Ho, ho! Negyre fordult már az óra, talám a dorbélozó Liberius felnyitotta álmos szemeit. Bé mégyek hozzá jó reggelt mondani. Minden felé orrán fogom ma hurczolni az Istentelent.

(*Pulsat ad ostium, aperitur ei et intrat.*)

SERVILIUS

Jókor érkezel hozzánk, Potitiane.

POTICIANUS

Sótt inkább későn, mert az nap immár nyugotra hajlik.

LIBÉRIUS

180 Ne csudáld aztot, mert qui bene bibit, bene dormit, a' ki jól iszik, jól szokot alunni utánna.

POTICIANUS

Jól teszed, kedves Liberim, hogy kedvedre élsz, mert már az Atyadnak kemény rabságából ki szabadulván ohajtot szabadságnak bátorságos partyára jutottál.

SERVILIUS

Csak le ne sikulyon símma partyárol.

LIBÉRIUS

185 Mit lebelegsz haszontalan, horgas beszédeddel? — De micsoda pappiros az, Potitiane, melyet kezedben tartasz?

POTICIANUS

A' gondos cselédes emberek módgya szerint számvetésemet el hoztam. Fordisd a' számokra szemedet, s. lásd meg, mely hiven jedzettem fel mindeneket!

176 [Alatti rendezői utasításban:] ostium⟨s⟩

LIBÉRIUS

190 Barátom, horgas dolgok hevernek írásodban! Hadgyuk holnapra! Ma szabadságomnak elérkezett örvendetes napját vig szíveddel ülyűk! Nincsenek é most a' te fiaidnak valami játékos múltatsagai, melyekkel a hosszas órákat el henyélyűk? Eszes ifiak, meg vallom, s előttem kedvesek.

POTICIÁNUS

195 A szerentse szeretet éngem és az én fiaimot, ha előtted kedvesek. Minden nap intem őket, hogy a te társaságodból tanulyanak tőkéletesen élni, es valóban csudálhattyak szivednek Méltóságát, ifiuságodnak ékességet, kaczagó zsenget, erkölcsödnek kívánatos ékességét.

LIBÉRIUS

200 Orczámot pirittod, Potitiane, ily nagy dicsiretekkel. Hanem ha kedvelsz, küld el fiaidot hozzám, hogy ezt a' vig napot öröm hátaozza!

POTICIÁNUS

Jelen léznek, üdvözlésedre.

(Abit Poticianus.)

MÁSODIK KIMENETEL

Liberius, Servilius

LIBÉRIUS

Imé, te fától szakadt, ezek az emberek valóban az én házamnak népei, ezekhez képest, fa oszlopok, úgy éltek ezzel a' világgal, mint ha nemis élnétek. Esztelenek, mint a galambak.

SERVILIUS

205 Gyermekséget beszéllesz, Liberi!

LIBÉRIUS

A te bárdolatlan szavad meg bizonyittyá mondásomot. De mit vételkedem veled? Ad ide a' tükrot.

SERVILIUS

Kinek látod képét? Tőkéletes férfiunak é vagy dorbélozó korhelnek?

LIBÉRIUS

210 Ha ha, meg nem álhatom nevetés nélkül oktalanságodat. Nem látod e Narcissushoz hasonló orczámot? Nézd, mind állik homlokomhoz ez a süveg, vagy kalap, és a kard mely ékesen fekszik oldalamon! Halgatsz most és meg vallod, hogy vitéz ifju vagyok. De tegyúk félre az enyelgést, más tűnt a szívembe! Szándékozom az Atyámhoz viszá térni.

SERVILIUS

Oh, szent gondolat!

LIBÉRIUS

215 De váraokoz...! Szándékom az Atyámhoz viszá menni, de nem most.

SERVILIUS

Oh, vak meró! Ha valaha, miért nem most?

LIBÉRIUS

220 Valaha öregebb lészek, most ifiuságomban az Atyámnak kemény igáját el nem viselhetem, hanem te, Servili, meny az Atyámhoz, jelensz meg néki, hogy az én Erszényem immár meg laposodot, azért ha még egy kis Atyai szeretet gyulasztja szívét, külgyön ujjonnan egy két ezer forintot.

SERVILIUS

225 Jobb lenne, ha magad mennél az Atyádhoz, mert ha számot vészen töllem az el pazérlót örökségről, mit gondolsz, mit felelyek. Azt talam hány 1000 forintokat főcséltel el a' pompás vendégségekre, bibór, bársony öltözetekre, veszedelmes Játékokra, orczáatlan pelágiákra, kaczagó Helenakra.

LIBÉRIUS

Mit? Illyeneket beszéléné az Atyámnak? Mint ha nem tudnál rollam dicsiretre méltó dolgokat beszélteni?

SERVILIUS

Oh, vajha egy szikráné becsületet tudnék rollad mondani!

LIBÉRIUS

230 Vajha, vajha esztelen nem vólnal; hiszem ha semmiben sem tudsz meg dicsirni, leg alább hazudgy valamit, s. mond meg nyilván, hogy ha meg nem segijt, kételenitetem adosságban verni fejemet.

211 [A süveg és a kalap szavak aláhúzza.]
217 lésebb

224 főc(e)séltel

HARMADIK KIMENETEL

Liberius, Poticianus, Alexius

POTICIÁNUS

Hazából érkezet követet vezetek hozzád, Liberi, öröm késérjen, kivanom.

ALEXIUS

235 Hibáztam. Nem ez az kihez küldtettem, mert a mi hazánkban nem ilyen öltözetekben járnak.

LIBÉRIUS

Meg ne ütközzön szemed öltözetemben, jó ifiu, add ide a' Levelet, majd meg láttyuk kinek szóll! Nem hibáztál, az Atyámnak írása ez. Oh, kegyes Atyam!

ALEXIUS

240 Szeretem ezt az indulatot.

(Hoc dicit seorsum)

LIBÉRIUS

Mit sopánkodol, Barátom?

ALEXIUS

Meg parancsolta az Atyád, hogy jól észre végyem, mit fogsz mivelni az levélnek első tekintetére. Ha meg nem hervadott e még benned az Atyádnak szeretete?

LIBÉRIUS

245 Talám Kétkedik az Atyám?

ALEXIUS

Kénszerítettik kételkedni, oly sok gonoszságok hirdettetnek felölled.

LIBÉRIUS

El hiszen az Atyám az hamis, csalárd nyelveknek? Oh, rogyogó Csillagok, el veszttem, ha meg szűnt az Atyám szeretni!

ALEXIUS

Sőt nagyon szeret, s szeretetének bizonyságát kezekben tartod.

237 jó
242 mivélni

243 meg

LIBÉRIUS
250 Ártatlan életemnek bizonyosága az egész Város. Vig életet élek, nem tagadom, de találatnak olyanok, a' kik a' vig életet a' gonosz étellel egybe csatolják. Azok festették le Atyám előtt ártatlan életemet.

ALEXIUS
Szerencsés vagyok, ha ezek igazok. De olvásd a Levelet, és adgy feleletet!

(Hic excurrunt duo filii Potitiani, Narcissus, Florillus)

LIBÉRIUS
255 Imé, jelen vannak a' társaim. Holnap ki fejezem szándekomot, Údvózlégy szívemnek egy öröme, Narcisse! Kész vagyok, vezess el a' mulatságnak ékess mezejére!

NEGYEDIK KIMENETEL

Liberius, Alexius, Servilius, Narcissus, Florillus, Rosilla, Vitellia

NARCISSUS
Rend szerént ma a Zöldfánál léssen mulatságunk. Parancsoltam vacsorát. Jelen lésszenek a' Musák üdvözlésedre.

LIBÉRIUS
260 Mennyünk, vigadgyunk!

ROSILLA
Tsak valami kőtőlködő bójtorján zúrjavart ne okozna!

LIBÉRIUS
Meg nyuzattyuk a fertelmest, és ebekkel nyalattyuk fel vérét. De azomban kitől féltetek?

FLORILLUS
265 Ettől a jóvevéntől. Talám ugyan kinszeritt hazádban való menetelré. De, áh, mely keserves léssen nekünk tölled meg válni!

ROSILLA
Ne busully, Libéri! Had lássam a levelet! Jaj, oda vagyunk Liberi! Utolsó szava az Attyádnak az: jőj viszá, parancsolom.

254 [A másoló a rendezői utasítást két fogalmazásban a szöveg közé és a margóra is kiírta. A két rendezői utasítást összevontuk.]

VITELLIA

Kemény parancsolat. Ne engedelmeskedgyél!

ALEXIUS

270

Oh, Egek keménysége, miért nem bünteted meg ezeket a gonosz Tündéreket? Lássad, Liberi, mit cselekszel, de jól meg fontold, ha méltóe egy idegen, ravasz áll orczának szeretetért Atyádnak kegyes intését meg vetni!

VITELLIA

Mit kabáskodol ellenünk oly merészen, te fertelmes?

LIBÉRIUS

275

Ne haragoskodgyatok, Barátim, még eddig semmit nem végeztem. Holnap fogunk erről tanácskozni.

ROSILLA

Sőt, ha ma végit szakasztyuk tanácskozásunknak, inkább vigadhatunk a' kegyes Musákkal. Mond meg, te derék posta, fenn vannak é még azok a kemény törvények nálatok, melyek bujdosásra kényszerítették Libériust!

ALEXIUS

280

Nem a Törvények keménysége, hanem a szabadságnak zabolátlan kívánsága kényszerította őtót bujdosásra.

LIBÉRIUS

Csit pat! Hát tsak ugy beszéllesz előttem? Róvidebb porászra fogd mosdatlan nyelvedet, alkalmasosbb údőre kimild délczeg szájádot!

SERVILIUS

285

Ne vetekegy véle, Liberi! Botozzuk meg a mosdatlant, had tanulyon emberséget!

VITELLIA

Ugyan, Edess Liberim, mi vihetne arra, hogy ilyen szennyes emberekért minket oly szomoru gyaszba kevernél? Jobb ha az én Tanácsomot követed, Izend meg Atyádnak, hogy egyedül az halál vallaszt el mi tóllünk.

LIBÉRIUS

290

Távul legyen tólleem! Sokat kívánsz, Vitellia. Ez az én telyes szándékom: hogy elmégyek valaha az Atyámhoz, de nem most, hanem ha meg vénülők.

FLORILLUS

Ha úgy van, légyen úgy! Rea állok. Most tehát menyünk mulatozó helyünkre!

LIBÉRIUS

295 Mennyünk, indullyunk!

ALEXIUS

Hát csak el mégy, Liberi? Meg nem lágyul kősziklánál keményebb szived? Lássad, lássad, majd énis ilyen vállaszt viszek az Atyádhoz.

(Abit Alexius)

CANTIO

(Cantatur Alternatim)

LIBÉRIUS

Rosilla, Rosácska, jőj kérlek vojttára!

ROSILLA

Liberim, te enyim, kész vagyok játéokra.

SERVILIUS

300 Minek mennel te Jáczodni, csak pénzt akarsz vesztegetni?

LIBÉRIUS

Meny félre, fertelmes, ne légy itt sérelmes!

Ozd téhat, Rosílla, de jól ozd vojttára!

ROSILLA

Ez tiéd, Liberi. Ugy teczik vitézi.
Első vójta gavalére, a' második a Madámé.

LIBÉRIUS

305 Hat vójta! Hilf, hilf, hilf! Nem teczik ez a sok hilf.

Vesztettem. De semmi, erszényem meggyózi.
Nem sok ez ily Nemess, ily ékes ifiunak?

SERVILIUS

Ne pázérold szép penzedet, még megráznád erszényedet!

303 virézi

LIBÉRIUS

Komornik, félre lépj, kedvembe kárt ne tégy!

310 Igyunk már, Rosilla, iszomte kontódra!
Kártyázzunk, hőrpencsünk, kedvűnkre vigadgyunk!
Igyál te is, Vitellia, igen jó a Butélia!
Jo édess, nem mérges, csak el fér konyt alá.

ÖTÖDIK KIMENETEL

Alexius, Poticianus, Servilius

SERVILIUS

315 Az Egekre kérlek, szerelmes Alexim! Ne engegy mindaddig néki, vala-
meddig ki nem vezeted ebből a Babilonbol! Magad látod, mely
szabadoson uralkodik itt a gonoszság.

POTICIÁNUS

320 Lassabban, Atyafi! Leg alabb csinosabban szólhatnál előttem! Mi a mi
Atyáink nyomdokit követtyűk, vigan élünk, eszünk, iszunk, s jót
aluszunk utánna. De mond meg már, ki légy, s mi légy! Miért titkolod
személyedet előttűnk, ha az Attyához akarod vezetni Liberiust? Nem
szűség alnoksággal mesterkedni. Senki nem tartoztattya, menyen
haza, ellent nem állok, csak az adosságot megfizesse.

ALEXIUS

Micsoda? Az adosságot? Hát oly kevés űdő alatt már el főcsőlte
őrekségét?

POTICIÁNUS

325 100 000 forintokat hozot az Atyától. Olvasd meg, menyire menyen a'
költése!

ALEXIUS (*Legit ex Charta*)

Summa summarum 200 000 forint. Temérdek summa! Hát flyen policzia
vagyon nálatok? Hát szabad itt őrókségét, szerencsáját, s. életét
kockára vetni?

POTICIÁNUS

330 Mi légyen itt szabad, a' nínsc kérdésbe? De arra felelj meg én nékem,
lehet reménségem, hogy az adosságot megnyerem az Attyától vagy
nem? Mert más adossom is vagyon, azt tőmleczre vettettem, s ki nem
mégyen mindaddig, valamig egy pontig le nem fizeti az adosságot,

335 Hasonlo képpen fogok Liberiusal is banni: hogy a setétes, bűdös
tömlécnek mélységére vetem, vagy örökös szolgámnak tészem. Ezeket
megmondhatod az Attyának, Isten hozzád, most májorságomba sietek!

(*Abit Poticianus*)

HATODIK KIMENETEL

Alexius, Servitius

ALEXIUS

Oh, mind meg bagyasztotta szívemet a rettentő szám vetés! Mind
elvette erómót az adosságnak temérdek summája! Ha jól olvasom
340 200 000 forintokat főcsöllőt el ily kevés údó alatt. Semmi, majd nem
sokára észére tér a boldogtalan. Hallottam Potitianusnak boszú állásra
gerjedet súvöltését. Szabadságának szeretete rabsággal fog büntettetni.
Által látom Potítianusnak kegyetlen szívét. Semmi sem tartoztattya
meg őt az el rendelt sentenciától. Majd észére hozza Potítianusnak
345 keménysége, hacsak szaladással meg nem szabadícsa boldogtalan fejét.
Te azonban, Servili, meny szobádba, s ird le így kis pappirosra, hogy
egészlen körül vették immár a veszedelmek. Azért gondolkodgyék
magáról s szaladgyon utánnunk, mert én le rúgván lábaimról a port,
búcsút veszek ezen utálatos várostól. Teis gyorsan határozd dolgodot,
jőj utánnam, el vezetlek az Attyához!

SERVILIUS

350 Oh, mely szerencsés lések, ha ezekből a veszedelmes habokból ki
szabadíttasz!

ALEXIUS

Sies, ne mulass, mert félek, ne talám a Liberius adosságaért engemetís
itt zálogolyanak!

SERVILIUS

Szaladgyunk tehát, ne mulassunk!

ALEXIUS

355 Isten hozzád, boldogtalan Liberí! Majd észre veszed, mi légyen az
Atyádnak szeretetét meg vetni.

(*Spoliatur vestibus Liberius*)

347 lábaimról

350 haboktól [Értelem miatt jav.]

352 mért

HARMADIK VÉGEZÉS

ELSŐ KIMENETEL

Poticianus, Maxentius, Liberius

POTICIÁNUS

Meg ne essen szived a' gyermek halálán, noha felettébb dicsired, es veszedelmes károdot keserged. Job Pasztort adok én ma néked.

MAXENTIUS

Ritka madár az olyan szorgalmatos gyerek.

POTICIÁNUS

360 Bíz rád, Maxenti! Mindaz által hogy szoros zabolában tarcsad, akarom s. parancsolom! De ímé, it érkezik. Ne szolyunk többet.

(Exit Liberius.)

LIBÉRIUS

Boszút, boszut kívánok, Potitiane! Atyám és birám vagy. Mínd a két nevedre kérlek, aly boszut ellenségimen.

POTICIÁNUS

Légyen igazság! Ki sértet meg?

LIBÉRIUS

365 A Latrok tulajdon városunkban, sőt tulajdon házadban lappanganak. Áh, ki gondolta volna! Jaj, mely szemtelenül meg csalattattam!

POTICIÁNUS

Látrok az én házamban lapanganak? Valyon mond meg, kire czélozol ezen kemeny szóval?

LIBÉRIUS

370 Ha még sem tudod, meg mondom, halyad! Azok a latrok a Te fiaid, az én Társaim. Oh, Egek, oh, magos Erdők, oh, Dombos halmok, rohanyatok az átkozottakra! Meg ne szűnnyetek mínd addig, valamedig el nem borittyátok a fertelmes tündéreket!

POTICIÁNUS

De valyon miért érdemlették ezeket az én fiaim?

367 házamban; még

LIBÉRIUS

375

Nem látod e, mely szemtelenül meg fosztottak? Meg fosztván majd csak nem meztelen vetettek ki a vendégség helyéről. Kimondhatatlan sérelmet szenvedtem, 1000 gyalázatok alá vettettem, még az Aszonyi rend is csufos czégért tett belöllem. A, Potitiane, el ne szenved ezeket!

(*Hic lacrymatur*)

POTICIÁNUS

Ályon meg egy kevéssé zokogo sirásod, s. beszéld elé a történetnek eredetét!

LIBÉRIUS

380

Látta atörténetnek mivoltát az egész Város. A Vacsorát még csendes-
sebbe végeztük, ettünk, ittunk mulatoztunk. Vacsora után a fiaid
vojtára hittak, de szerencsétlen voltam, nem folt el egy fertály óra, s már
210 Aranyat el vesztettem. Az után látták hogy az erszényem meglapo-
sodot, el hadták a Játékot. Én vissza akarván nyerni pénzemet, ujjonnan
játéokra kenszeríttem őket. Gyűrűmöt, kardomot, kalpagomot, kóntó-
sómöt, szerencsémöt, magamot folytatni kitettem. S mi történt? Kóntó-
sómöt, kardomot, etc. magamot elvesztettem.

385

POTICIÁNUS

Szerencsétlen voltál, meg vallom.

LIBÉRIUS

390

Ah, midőn szanakodni kellett volna szerencsetlen sorsomon, mint
fegyveres zászloval ellenem lobbantak, tapsoltak, huztak, vontak, sőt
még a Musakotís, melyekkel gyakorta vigadtam, ellenem gerjesztették.
Végre erőszakkal meg fosztottak s. a házból is gyalázatosan ki vetettek.

POTICIÁNUS

395

Az igazság hozza magával, hogy a más részis meg halgattassék.
Azonban míg végire járok a dolognak, rejtézzél el egy szobába, s.
oltalmazd magadot a' gyalázó nyelvektől. Most a fiaimhoz sietek, te
azonban (*Dicit vilico*) maradgy itten!

(*Abit Poticianus*)

376 meg
382 fortály

383 láttak
391 meg

MÁSODIK KIMENETEL

Liberius, Maxentius

LIBÉRIUS

Ha mérém mondani, ki vagy te, jo ferfi.

MAXENTIUS

Jo vagyok e, vagy nem, mások ítilyék meg, azonban a Potitianus majoros gazdája vagyok.

LIBÉRIUS

400 Hallottad e micsoda dolgot beszéltem Potitianusnak? Mit gondolsz, micsoda iteletet fog tenni?

MAXENTIUS

Mit fog cselekedni Potitianus, nem tudom, de ha én Potitianus volnék, holtig valo rabságra ítlénélek.

LIBÉRIUS

405 A mint látom, nyers szavu emberrel szollok. Meg bocsáttok mind az által néked ugy, mint majorosnak, mert ha tanácsbéli volnál, egy kicsint okosabban szollanál ily nemess ferfival.

MAXENTIUS

Uram, a történetet kel vizgálni a bírónak, nem a személyt.

LIBÉRIUS

Jaj, ha Nemes személyemet meg nem tekinti, oda vagyok!

MAXENTIUS

Magad vagy oka szerencsétlen esetednek.

LIBÉRIUS (*Designat folia lusoria*)

410 Sőt ez az oka boldogtalan ügyemnek! Menyetek 1000 darabra átkozot kártyak, kik oly sokszor ártalmamra voltak! Jaj, hova ragadott a Játéknak bolond szeretete? Mire vitt a vigasságoknak győzhetetlen kívánsága? De mit akar ez a papiros itten? Serviliusnak az írása ez. Oh, Egek, mit olvasok!

(*Legít Epistolam*)

415 „Rövideden jelentem, hogy a Posta kepében a bátyád rejtezett.” Oh Istenek, oda minden remenyem! El múlt reménségem. Már az Atyám egész életemnek folyását és rendit meg fogja tudni. „Én ő véle az Atyádhöz megyek. Már szaladunk, netalám a te adosságodért mi is tömleczre vetessünk. Azért jól meg fontold, mit cselekszel, s. magadra vigyáz!” Oh, én Boldogtalan, én szerencsétlen! Hova legyek? „Már szaladunk.” Tehát el szaladtál, Edess Batyam, elszaladtal, s meg sem 420 ölletelek. Micsoda homaly borította el szemeimet, hogy meg nem ismertelek? Te általad magához hivut az Atyám, s. meg nem halgattalak. Micsoda zurzavar kocsoltabé füleímet? „Szaladunk.” Tehát én, a 425 földnek leg szerencsétlenebb féрге el hagyattam? Maxenti, legalább te szánakodgy rajtam, kit Atyám, bátyám, szolgám, jó barátom el hagyot, ki eszemet, pénzemet, kőntősómót, s. szabadságomat el vesztettem. — „Jól meg fontold mit cselekszel.” Áh valoban most esik le a setétes homály szemeimről, most látom, kire biztam magamat, most szemlélem, kire támaszkodtam s. kiben vetettem reményem! Ifiuságom szelessége, szabadságom zabolátlan kivánsága vezetett ezekben a kelep- 430 czékbe. „Magadra vigyáz!” Mi tévő legyek immár, barátom? Nem esik e meg szived böl dogtalan életemen?

MAXENTIUS

435 Mit tudgyak mondani? Én tégedet nem ismértelek. Te lássad! Nem bánom, ha orroddal turod is a földet.

LIBÉRIUS

De az Atyámrol talám hallottál valamit? Vezess az Atyám házához, es imé én eskűszóm, nem lesz heába fáradságod.

MAXENTIUS

440 Azon az uton soha sem jártam. Az után micsoda gondolat az? Hátigy jelennél meg az Atyádnak? Így, ily rongyoson, ily czudaron túnnél szeme eleibe? Még inkább haragra gerjesztenéd meg keseredet szivét.

LIBÉRIUS

Jol íntesz, Maxenti. Ah, nem mégyek s. nem is mehetek!

MAXENTIUS

445 Aztis hallom, hogy ados vagy Potitiánusnak, s mégis azt kívánod, hogy szókésre segélyelek? Job lesz, kövesd tanácsomat! Ajáld magadot szolgának, mert jol tudom, mely keményen bánik azokkal, akiket kényszerit szolgálatra.

LIBÉRIUS

Mit? Szolgának? Valyon szolgálhatnak é ezek a gyenge kezek? Valyon szolgálhatnak é ezek az kényen tartot tenerek?

MAXENTIUS

Meg tanit a kemény nyomorúság. De imé, érkezik Potitianus.

LIBÉRIUS

Jaj, kiket látok?

HARMADIK KIMENETEL

Liberius, Poticianus, Maxentius, Narcissus, Florillus, Rosilla, Vitellia

POTICIÁNUS

450 Vége vagon immár a törvénynek, jo ifiu. Kedvedre lészen, ugy vélem, a' sentenzia. Te (*Dicit ad Maxentium*), hozd elé a ruháit, had telyen kedve!

LIBÉRIUS

Atyámnak tartalak, ha ezen esetemben megsegéjtesz.

ROSILLA

455 Jaj, szegény, miért pórgeted a dobot győzelem előtt? El kel veszned, ugy van rendelve.

LIBÉRIUS

Ti lássátok, de tudgyátok meg azt, hogy nemess ifiu vagyok.

NARCISSUS

Nemess voltál, de nemtelenek tett rosz erkölcsöd. Azért ha engesztelni kívánod Potitiánust, ne védelmezd magadot, hanem inkább boruly lábaihoz, s. kérj tőlle kegyelmet!

FLORILLUS

460 Mond meg ím már, Liberi, micsoda panaszkod vagon ellenünk! Kardodat, gyűrűdöt, kóntósódöt elvettük, mert mínekutanna koczkára vetetted, szerencsétlen voltál, el nyertük.

VITELLIA

Szolgának mondottunk. Nem denem, magad tovább szolgálatra ajánlottad e magadot?

LIBÉRIUS

465 Nem tagadom, de a ti kötelességtek lett volna ily szegénységre juttot fejemmel nem inderkedni. Jaj, mínd meg csalattattam! Oh, Potítiane, miért hittem néked, s tenéked, kegyes Atyám, nem engedelmeskedtem?

POTICIÁNUS

Az flyen színyeskedő zokogás nem inditt szánakodásra minket. Mond meg inkább, van e reménséged, hogy az Atyád le fizeti az adosságot?

LIBÉRIUS

470 Ah, miképpen remélhetném? Én azt nem reméllem, s. nem is remélhettem. Csufos életemmel s. fejességemmel ellenem gerjesztettem Atyámnak haragját.

POTICIÁNUS

475 Kővesd jozon tanácsomat, aly hozzám szolgálatra, s. reménséged lehet a szabadulásra, mert Atyádnak szíve megesvén szomorú ügyeden, az adosságot egy pontig le fizeti.

LIBÉRIUS

480 Lássad, mit cselekszel árva fejemmel! Süss, égéss, ellent nem álhatok, de jusson eszedbe, hogy az Atyám házát egyedül azért hadtam ell, hogy a szolgálatot el kerülyem, tepedig azt kívánod, hogy néked szolgáljak! Készebb vagyok meg halni, hogysem szolgálatra vessem nemess véretem.

POTICIÁNUS

Eredgy tehát, ha meg veted jó voltomat! Eredgy, vesz ell! Haly meg, ha úgy kívánod! A Tygrisek között add ki boldogtalan Lelkedet!

ROSILLA

A dolognak keménsége rettentí az orczátlant. (*Hic abire intendit Libérius*) Hova indulsz, Liberi?

LIBÉRIUS

485 A medvékhez s. kegyetlen tigrisekhez. Jobb lesz nékem a vad állatok közt tengődni, hogysem veletek élni.

465 kotelességtek
474 ügyeden
478 kerulyem

483 [A rendezői utasítás a szöveg közben és a margón is megtalálható.]
486 tengődni

VITELLIA

Még dul, ful a morsalékos gyermek.

POTICIÁNUS

Mit tartoztatod? Had menyen, az hova teczik! Majd visza kergeti az
éség, mely még a vad bókákot megszeliditti.

LIBÉRIUS

490 Hát ugyan mond meg, Potitiane, mincsoda szolgálatot adnál nékem?

POTICIÁNUS

Meg holt tegnap az malaczkot őrző gyermek, azon tistségre akarlak
téged fel magasztalni.

LIBÉRIUS

Imé, érkezik Maxentius.

NEGYEDIK KIMENETEL

Accedit Villicus

MAXENTIUS

495 Jelen vagyok az őltőzettel, melyet a megholt gyermeknek készítettet,
Potitianus. Még azon uj. Ha reá allottál tanácsomra, magadra veheted.

LIBÉRIUS

Oh, szegény fejem, mire juttottam! Uram, vond visza szavadot! Gondo-
latlan nyelvem, gazdámnak akarám mondani.

POTICIÁNUS

Uradnak mondgyál, ha meg akarsz halgattatni!

ROSILLA

Kevély tuskó, meddig Uralkodik még szivedbe a dagánatos kevélység?

VITELLIA

500 Uradnak vald Potitiánust, vagy ha melyednek fel fuvalkodot mérge azt
nem engedi, menyel, veszel a fene tigrisek közt.

LIBÉRIUS

Halgassatok, ti szerencsétlen életemnek gyalázatos szerzői, gonoszság-
nak mesteri! Halgassatok! Nem várok tölletet semmi könyörületessé-
get, hanem, te, Potitiane, tartoztál volna rajtam könyörölni.

POTICIÁNUS
505 Hát megínt nem mondasz Uradnak?

LIBÉRIUS
Ne boszonts, kérlek, had tálalyam ki szívem fájalmát! Te néked kellett volna ellentvetni gyermeki méreszségemnek. Áh, mint meg csalattattam!

ROSILLA
Nézd, mínt dul, ful, mint tajtégzik, mint csikorgáttya fogát a' gonosz!

LIBÉRIUS
510 A gyótri szívemet, hogy az Egektől sem vehetek boszu állást.

VITELLIA
Haszontalan epeszted magadot. Mit halasztod vállaszodot? Gracziának tarthatod, hogy a nyájnak őrzésére rendeltetel.

ROSILLA
És ha eleget tészel hivatalodnak, nem sokára gulyássá lehetsz Potitianusnak, s mégis gondolkodol?

LIBÉRIUS
515 Nevessetek, nevessetek, nem bánom, de lesz még olyan idő amelyben nevetésteken boszut fogok állani! Reméllem, nem leszek mínt halálíg ily gyalázatos sorsban! Uram, megint hibázzot anyelvem?

POTICIÁNUS
Csak pőkd ki már, szemtelen!

LIBÉRIUS
520 Engedd meg, had nyugtassam meg az éjjel udvarrodba bús fejemet, talám majd tűnik valami szívembe!

POTICIÁNUS
Hát, te háládatlan, még hosszas tanácskozást kívánsz magadnak?

VITELLIA
Imé, (*Ostendit ei peram*) a tisztességnek czimere. *Ha nem* kell, más majd elragadgya, s. te éhel fogsz elveszni.

LIBÉRIUS

525

Kemény kéntelenség! Hát ez a ruha fogja környékezni ékesen termet,
kényesen nevelt, gyenge testecskémet? Oh, fényes Nap! Résd el
sugáridot a főlhók homalyos setétségébe, hogy gyalázatos ügyemet a
világ ne lássa!

MAXENTIUS

530

Sőt, lássa az egész világ, s. a te példádból tanulya meg, mi képpen
köllessek tőkéletesen élni! Ímé, nyakadba tészem az Iszákot s. a
súvegetis fejedbe nyomom. Adgy kezet!

NARCISSUS

Már így senki sem ismér meg, ki légy s. mi légy. Tedd félre a szégyent!

FLORILLUS

Azonban hogy te meg ismerjed magadot, ihol vagyon a tükör, most
vayon igaz ábrázatod.

LIBÉRIUS

535

Ah, kőszikláknal keményebb szívűek, kik láttyak szerencsétlen sorso-
mat, s. rajtam nem szánakodnak!

NEGYEDIK VÉGEZÉS

ELSŐ KIMENETEL

Liberius, Maxentius

MAXENTIUS

Nékedis maradot egynehány makk nyáladnak el futtattására. 3, 4, 5, 6 s.
meg 6 a mind egyút 12. Bezzeg Uri módra tartatol! Ma éppen fársáng
napját tartod. Szedd fel s. vendégeskedgyel!

LIBÉRIUS

540

Oh, kegyetlen, már regen nyugotra hajlot a nap, s. még most számlalod
ki eledelemre a 12 makkot! Alig vártalak már. Baratom, aztis gondolta
már a hasám, hogy felakasztották a szájamot.

MAXENTIUS

Ebéded és Vacsorád egyútt lészen ma, azért hoztam 12-t.

528 Sót
532 még

542 12 [A tárgyragot értelemserúleg pótol-
tuk.]

LIBÉRIUS

545

Oh, Gyilkos, mikor szűnsz meg már ellenem indérkedni? Nem tudod é, hogy az Atyám házánál valogatnék a kenyérbe, itten pedig éhen gyótródóm?

MAXENTIUS

Magad vagy szerencsétlen ügyednek az oka. Miért bujdosnál ell az Atyádtól?

LIBÉRIUS

Meg vakított ifúságom szelessége.

MAXENTIUS

550

Késő most már arról gondolkodni. Egyél inkább, s. lásd, mít mond az hasad!

LIBÉRIUS

Bárcsak már hasonlová tennél egy malaczhoz, hiszen 12 makk egy malacznak se elég egy napra!

MAXENTIUS

10-et rendelt volt számodra Potitianus egy napra, hogy pedig 2-vel többet adtam, azt köszönd én nékem.

LIBÉRIUS

555

Hát azt kíványa Potitíanus, hogy éhen elveszek? Látom már, hogy kegyetlenségteknek fene mérgét meg akarjátok velem itatni.

MAXENTIUS

Potitianussal perely ez iránt, nem én velem!

(Abit Maxentius)

MASODIK KIMENETEL

Liberius solus

LIBÉRIUS

Oh, Egek Keménsége, miért nem halgatod már egyszer zokogo Kiáltá-
somat? Hányszor nem kinszerítettetek, megint kinszerítlek, borisd
560 reám setet fel hőidet, botsásd reám boszu állo Kény kőves tűzeidet!
Rohannyatok reám, furiák, szaggassatok el fene tigrisek! Még sem
halyátok meg kérésemet? De azonban hova ragadsz bennem hirtelen fel
lobbant mérég? Szűny meg, én szívem! Majd vége szakad egyszer
keservés életemnek. Ély vigon, mig módod van benne, gyenge gyer-
565 mecske! Egyél, igyál dobzódgyál!

(Hic frangit glandes dentibus)

Jaj, majd el törte fogamot kemény hajja! Atyám, kegyes Atyám, óh, ha
latnád mínd gyötrődik s. mind kinlódik ate fiad! Sírnál, tudom, s.
keservesen sírnál. De mít beszéllek? Régen el feledkezett már az Atyám
bujdosó fiáról. A bátyám, Benignius, midőn eleibe adta adosságomnak
570 temérdek summáját, szeretetének leg kisebb szikrájátis elöltotta. Nem
reméllem többé Atyámnak kegyélmét, s. nem is remélhetem.

Cantilena Filii Prodigii

Jaj, siralmas azén sorsom,
Keserves változásom,
Buban merült én eletem,
575 Meg epedet én szívem!
Meg fosztattam szép sorsomtól,
El nyomattam bánattól,
Mert szegénység vesztegeti
Testemet, szórnyü éhség
580 Bűn terheli lelkemet.

565 [Alatt a rendezői utasítás kiírva a szöveg
közben és a margón is.]
567 gyotrodik

572 sorsom, (és)
573 változásam [A rím miatt jav.]
579 szórnyü

A szép élettőllem el mult.
Árva fejem mire szorult?
Én életem gyászba borult,
Isten tőllem el fordult.
585 Most ismérem világ hivságát,
Sirva nyögöm ő alnokságát,
Mert hirtelen és véletlen
Ejtet kelepcczében
És megfogot tórében.

590 Ifjuság csupa hivság,
Az ő dolga hajlandóság,
Nincsen abban jó értelem,
Azért éri sok sérelem
Bele esvén nyomoruságban,
595 Akkor érzi, mely nagy rabságban
Ejti magát és szép sorsát
Mindenféle inségre,
Szerencsétlen életre.

HARMADIK KIMENETEL

Liberius, Alexius

ALEXIUS

Oh, szegény Liberi!

LIBÉRIUS

600 Mit hallok?

ALEXIUS

Oh, szegény Liberim!

LIBÉRIUS

Oh, ragyogo csillagok, micsoda szózatok ezek?

ALEXIUS

605 Liberim, Edess Liberim! Hol vagy, hova rejteztél? Hegyeken, völgyeken, erdőkön, mezőkön, mezgyéken, bokrokon hiven kerestelek. Hol vagy, hova rejteztél? Mond meg én nékem!

586 nyögöm
592 [Az abban beszúrva.]

602 szózatok
605 még

LIBÉRIUS

Jövel, közelics hozzám, kedves barátom! Jövel s. mint szomoru gerliczék egyút siránkozzunk!

ALEXIUS

610 Oh, szivemnek egyetlen egy óróme, szomoruságomnak bator vigassága, fel találtalak immár sok fáradsagim után! Hanem ha szánakodol rajtam, adgy egy ital vizet, had enyhísem meg szomjuságomat!

LIBÉRIUS

Ít vagyon, igyál, barátom!

ALEXIUS

Zavaros vizez, amint látom.

LIBÉRIUS

Zavaros, mert ítalomat kőny hullatásommal követem... *Ha nem* utálod, a Makkombolis adok egyett, kettőt.

ALEXIUS

615 Hát disznonak tartasz éngem? Hiszém nem embernek való étel ez.

LIBÉRIUS

Meg botsás, Edess Atyám fia, nagy éhség ostromolya országunkot, nékem kenyér nem adatik.

ALEXIUS

Majd adok hát egy két morsácskát. Kóstöld, micsoda ize vagyon!

LIBÉRIUS

Istenek! Mely ékess, mely fejr...! Mely Edess, mely kegyes izú!

ALEXIUS

620 Az Atyád házánál közönséges étel, még a béresek is ilyenel élélnek.

LIBÉRIUS

Valaha, áh, emlékezem, én is ettem ilyen az Atyám házána! De engedgy meg, ha batrabban szollok! Mond meg igazán, ha engemet kereszé!

ALEXIUS

625 Tégedet kereslek, tégedet, Edess Liberim. Te vagy e az, a ki meg vetvén
Atyádnak szerelmét, mesze országra bujdosnál, hogy távul lévén az
Atyád szemeitől, bátrabban merülnél a dobzódo életben? Te vagy e az,
aki Atyádnak szeretete felett a' kegyetlen Potitianusnak szolgáltyát
választottad?

LIBÉRIUS

630 Én vagyok, nem tagadom. Én vagyok, a ki kedves Atyámat feslet
életemmel meg szomorítottam, örökségemet gonosz társommal el
tékozlottam, de fel kelek ím már, és el mégyek az Atyámhoz.

ALEXIUS

Ugyan azért jöttem énis, hogy hazavezesselek.

LIBÉRIUS

Azonba jere, valami különös beszédet akarok veled közleni.

NEGYEDIK KIMENETEL

Poticianus, Maxentius

MAXENTIUS

635 Szomoru hir zendült füleimben, Potitiane! Ujjonnan követ érkezet
Liberiushoz. Félek, ne talám el ragadgya tóllünk.

POTICIÁNUS

640 De abban ugyan ne vásik foga a jo követnek! Törvényemet, valamíg
élek, meg szegni nem hagyom, nem szenvedem, nem engedem. Törvény
szerint enyim Liberius, valameddíg az adosságot egy pontig le nem
fizeti. El akarja ragadni Liberiust, de nixta pórben szállok még véle. Mig
csak lehet, nem engedem a konczot. Eppen itt érkeznek.

(Exeunt Alexius et Liberius)

Hat ele, derék kis vendég, csak elviszed töllem Liberiust? Ugy van, adgy
konczot az ebnek, s. még meg ugat érette.

ALEXIUS

645 Sok keserves fáradságim után fel találtam a bujdosó Liberiust,
Potitiane! Már eleget kinzodtad, eleget gyótrótted szegént, elégedgy
meg véle!

634 (h)ze(z)ndült [Ráírással jav.]

635 [A tóllünk szóban az n beszúrva.]

POTICIÁNUS

650 Ho, ho, nem úgy verik a cigánt! Addig, esküszöm az Egekre, ki nem bocsátom hatalmamból, valamедdig az adosságért egy pontig kinem tölti az Esztendőt. Más képpen, mit tartoztatom az haszontalan kapa kerülőt? Eredgy, Eredgy, boldogtalan Liberi, nem tartoztatlak tovább, de eszedbe jutt még a jó tartás!

LIBÉRIUS

Haha, a jó tartás? Ki teszik bizony mind meg hizlaltal.

POTICIÁNUS

Hanem, Liberi, ha még valaha teczeni fog udvarom, jój bátron, ki nem rekesztelek.

ALEXIUS

Mi képpen teczik ez az ígélet, Liberi?

LIBÉRIUS

655 Átkozom, gyűlölöm álnoksággal kevert szineskedésedd.

ALEXIUS

Teczik índulatod. Mond most szemébe kegyetlenségét, melyel téged ostromlott! Számláld elé alnokságát, melyekkel kelepczébe vetette bús fejedet! ne fély, ne rettegj! Facsarja bár bestelen száját, forgassa vérben fordult szemeit! Ugathat ugyan, denem haraphat.

LIBÉRIUS

660 Áh, nem izetlenkedem a szemtelen pompa hadával. Elindulok inkább az Atyámhoz. Hegyeken, völgyeken, mesgyéken berkeken örömetst mégyek, fel találtam im már szivemnek ohajtót örömét s. vigasságát. Ne mulassunk, Edess Kalauzom, had láthassam meg ímmár Atyámnak kegyesen mosolgo szemeit! Vale im már, te szenvedésemnek egy oka,
665 Potítiane, vale gonoszságban el merült ország, átkozot Sodoma! Menyünk, ne mulassunk!

ALEXIUS

Jój tehát utánnam.

ÓTÓDIK VÉGEZÉS

ELSŐ KIMENETEL

Clementius, Benignius

CLEMENTIUS

670 Fel dérült már sok banatim után szívemnek örvendetes hajnali csillaga.
El érkezet bús fejemnek ohajtott vígassága, viszá tér hozzám az én fiam,
Liberius. Szenvedésének sebes zápora után várván várom, kívánva
kivánom viszájövetelét, hogy karjaimnak ölelésével szívemhez csatol-
hassam.

BENIGNIUS

675 Nagy reménséged vagyon, Atyám, Libériusnak eljöveteléről, én pedig
éppen nem reméllem, hogy viszá térjen. Ha viszá térne is nem méltó,
hogy bé fogadgyad Atyai kegyességdben.

CLEMENTIUS

Áh, Edess Benignim, nem tudod, mi légyen Atyának lenni. Azt akarod
tehát, hogy Libériust ki rekeszem Udvaromból, s. fiamnak bé ne
fogadgyam.

BENIGNIUS

680 Azt akarom, azt kívánom, hogy midón el jön, add az hóhérok kezébe,
hadd kinozzák, had csigázzák utólso mozdulásáig.

CLEMENTIUS

Ne kivánd azt tóllem, édess fiam, Benigni. Elég lészen rossz cselekedeté-
nek meg büntetésére, ha béreseimhez hasonlová tészem.

BENIGNIUS

685 Tehát kegyelmet fogsz néki büntetés helyet rendelni? S. a mi több, azt
hallom, hogy nem csak kegyelmedbe akarod venni, de fiadnak is
kivánod fogadni?

CLEMENTIUS

Ugy akarom, ugy kívánom.

BENIGNIUS

Tehát azt akarod, hogy mínt az előtt, ugy most is, mind ócsémet
tisztelyem, mind ócsémet szeressem?

CLEMENTIUS

690

Akarom s. parancsolom! Óh bár hamar érkeznek! Készek már karjaim meg ölelésére.

MÁSODIK KIMENETEL

Benignius, Marciánus

BENIGNIUS

695

Által járta szívemet Atyám beszédének éless dárdája. Hát ezt kellett én nékem remelleni, hogy az ócsém, Liberius nem csak előbbi dicsősségére fel magasztaltassék, de nálamnális inkább szerettség? Hogy szereti az Atyám, nem ellenzem, de hogy inkább szeresse, mind éngem, a ki mindig engedelmes voltam, azt nem szenvedhetem.

(Exit Marciánus)

MARCIÁNUS

Údvözlég, Benigni! Órúlj, vigadgy, mert fel találta már Alexius Liberius ócsédet!

BENIGNIUS

Hát jön e Liberius?

MARCIÁNUS

700

Nemsokára mind a ketten jelen lesznek. Engemet el küldött előre Alexius, hogy mondgyak hirt az Attyának. Kedvet fogsz találni Alexiusnál, ha elsőbb tiszteled Liberius.

BENIGNIUS

Kedvet fogok találni? Hát annyira becsüllöd egy bujdosó, kóborló iffunak vissza térését?

MARCIÁNUS

705

Áh, ki ne kívánná Liberiusnak vissza térését? A kő sziklánál keményebb szív az, mely nem szánakodik Liberius gyámoltalan sorsán.

BENIGNIUS

Ugy bizony, derékk kis ember Liberius. Hát igazak e azok az hírek, a melyeket hallottunk felőlle?

MARCIÁNUS

Mind igazak. Az Alexius távozása után Potitianus a malaczkok pásztorának tette, és makkal táplálta.

704 kívánna

776

BENIGNIUS
710 Érdeme szérént büntettetett, s. mégis a vak merő az *állat* olból
igyenesen a palotára lépni bátorodik. Eredgy azonban, jelensd meg a
dolgot Clementiusnak!

HARMADIK KIMENETEL

Alexius, Liberius, Marciánus

ALEXIUS
Hát mégis it sűtőd a makott Martiane?

MARCIÁNUS
Mégyek Uram, de Benignius tartoztatott meg beszédével.

LIBÉRIUS
715 Benignius? Oh, bátyámnak Edess neve!

ALEXIUS
Ály meg, s. mond meg, miért nem jött előmbe Benignius?

MARCIÁNUS
Íntettem, de ellent állott szavaimnak.

ALEXIUS
Nem csudálom, mert ellenzi, hogy Clementius kegyelmébe fogadgya
Liberiust.

MARCIÁNUS
720 Csak Benignius haragja Clementiust bőszu állásra ne gerjesztené.

LIBÉRIUS
Oh, szomorú, oh el epedt szívemnek minden izeit háborgató hír! Hova
fordítsam keserűségnek tengerében uszkáló fejemet, ha az Atyám
böszo állásra gerjesztetett?

ALEXIUS
725 Ne rettegj, ne háborgassa szivedet a félelem, Liberi! Majd bé megyek én
az Atyádhoz, s. esedezni fogok éretted, Azonba míg meg engesztellem
szívét, vond meg magadot a szegletben, s. alázd meg fejedet, szemeidet
sűrű könnyhullatásokra készítsd. Itt maradgy egy kevésse! Te pedig jőj
utánam. Martiane!
(*Abeunt Alexis et Marcianus*)

Libérius, Dein exit Clementius et Marcianus

LIBÉRIUS

730 Jaj, mely rettentő félelem környékezi melyemet! A szívem dobog, az inaim reszketnek alattam! Jaj, mint ostromol gonoszságimnak emlékezete! De már akár mely szerencsétlenség kővessen, Atyám kezeibe adom magamot. Kőtőzzön, ostorozzon, ússzen, vagdalyon, nem bánom. Mindezeket, sőt többeketis érdemlettem, csak egyedül Atyai kegyelméből ki ne rekeszsen.

(Exit Clementius et Marciánus)

CLEMENTIUS

735 Istenek, kit látok! Valyon Liberiusnak ábrázattya ez, amelyet látok? Jaj, mely halavány, mely rettenetes! Te vagy e, akit látok, Edess fiam, Liberi?

LIBÉRIUS

740 Én vagyok, ah, én vagyok a te gonosz háládatlan fiad. Ki meg nem elégedvén szép sorsommal, téged el hadtalak, bátron meg vetíttelek. De sirván, megvallom, vétettem ellened, midőn kegyes ígádot megvetvén, mesze Országgra bujdostam. Vétettem, midőn örökségemet haszon-
talanságokra el fecseltem, vétettem, midőn Ifiuságomnak ki nyílt
745 virágát gonosz életre fordítottam. Ah, elöttem forog most minden gonoszságom, s világosan látom jótéteményeidet, de sem a' te személyedet, sem a magamét orcza pirulásom miatt nem tekinthetem. Ah, Edess Atyám, nem vagyok méltó, hogy fiadnak neveztessem! Vágd el fonalát utálatos, méltatlan életemnek! Enged meg, ha kegyes akarsz lenni, hogy fertelmes véretem egy cseppig lábaíád eleibe öncsem!

CLEMENTIUS

Kely fel, Edess fiam, s. ezek után ne vesd koczkára fejedet!

LIBÉRIUS

750 Mivel úgy parancsolod, Edess Atyám, fel kelek, és ez után teczésedhez szabom életemet.

CLEMENTIUS

Nezd meg immár, fiam, Liberi, micsoda szomorú állapotra viszi embert a szabadságra határozott zabolátlan vagyodás! Ezután ohajtsad bár a szabad életet!

LIBÉRIUS

755 Oh nem, nem többé, Edess Atyám! Jól laktam már a világnak mézzel
szinlet epéjével, megelégettem méreggel forralt hivságaival. Rabság a',
melyel dicsékszik, nem szabadság, álnokság, nem barátság. Áh, el
kerülöm ezután színeskedő mosolygását, eltávoztatom tündér álnoksá-
760 gát, csak Edess Atyám most egyszer végy kegyelmedbe! De mivel ki ki
tudgya, nem vagyok méltó, hogy fiadnak neveztessem, tegyél, áh,
tegyél bárcsák a béreseidhez hasonlóvá!

CLEMENTIUS

Szerelmes fiam, Liberi, megvettettél te ugyan éngemet, de én meg nem
vetlek tegedet, hanem mint jó, kegyes Atya újra fiamnak fogadlak.
765 Eredgy te, Márcziáne, hozd, hozd hamar elé a legjobb ruhát s. öltöztess
fel őtöt! Adgy gyűrűt az ujjába, sarut a Lábaiba!

LIBÉRIUS

Oh, Atyám, kegyes Atyám. lánczokat, pántokat, bilincseket, tömlécze-
ket érdemlettem!

CLEMENTIUS

770 Megkegyelmezek ifiúságod szelességinek. Martiane, még es itt sűtőd a
makkot? Eredgy s. parancsold meg, hogy hozzanak égy hizlalt borjut,
együnk, s. vigan lakjunk, mert az én fiam, Liberi, palotámra, órully, vigadgy s.
felejsd el minden búdot!

LIBÉRIUS

Oh, vig, örvendetes nap, melyben a nyájnak büdös aklából ily pompás
palotára vezettem!

CLEMENTIUS

775 Kiálcsátok minyájan: élyen, élyen Liberi!

(Hic inflántur Tubae etc.)

UTÓLSÓ KIMENETEL

Benignius, Marcianus, post modicum Clementius, Libérius

BENIGNIUS

Micsoda zengés, micsoda harsogás hasogattya füleimet? Micsoda Óróóm,
micsoda vigazság ez, Marciane?

764 hama⟨m⟩r

766 Atyá [Értelem miatt jav.]

773 ily ⟨bom⟩

776 [A sor fölött a szerepek között:] postmodi-
um

MARCIÁNUS

780

Az ócséd, Liberius im már viszá tért az Attyához, azért Atyád az hizlalt borjut meg őlette, örüll s. vigad, hogy egésségbe találta. Meny teis, őrvendez néki!

BENIGNIUS

Mit? Én őrvendezzek néki? Lenne kinek őrvendezni? Nem méltó a fertelmes tékózlo, hogy néki udvarolyak.

MARCIÁNUS

785

Ted félre, kérlek, kedves Benignim boszu állásra gerjedet haragodot! Lágyulyon meg meg keményedet szíved Liberius ócsédnek előbbi szomorú sorsán! ne fegyverkezz ellenkező szível ellene!

BENIGNIUS

Ne foggasd szivemet, Kérlek! Fáj a szivem, hogy az Atyám meg nem gondolván Liberius Ócsémnek gyalázatos életét, kegyelmébe fogatta őt. Hoherok kezébe adtam volna a fertelmezt, had őntötte volna ki egy csópig utálatos vérét.

(Exit Clementius)

CLEMENTIUS

790

Mit dul fulsz, fiam, Benigni? Micsoda furíak lepték el szívedet?

BENIGNIUS

A győtri szivemet, hogy az ócsémet, Liberius olyan szivesen apolgotod, oly kégyesen szereted.

CLEMENTIUS

795

Atyai szeretetem nem engedi, hogy ily alázatos meg térését meg vessem. Jaj, ha láttád volna, mely sován, mely száraz, mely czudar vólt, midőn hozzám érkezet, szíved meg esvén, szánakodtál volna a gyámoltalanon. Azért, Edess fiam, Benigni, ne hoz uj gyázt meg ószült fejemre! Tedd le szivednek keménységét, meny hozzá, őlelgesd meg őtet, szívet szivedhez kapsold!

783 Benigim

780

BENIGNIUS

800 Mindeneket meg cselekszek szeretetedért, Edess Atyám, de ezt nem
cselekedhetem, s. nem is cselekszem, mert ki nem látta, mely nagy
kissebséget szenvedtem. Ímé, én esztendőkgig szolgállok néked, soha
poroncsolatodot által nem hágtam, s. mégis soha nem adtál nekem egy
gödőliét, hogy barátimmal vígan laktam volna; de minek utánna a te
805 fiad, Liberius, ki szép örökséget gonosz társaival meg emesztette, el
érkezet, az hizlalt borjut megőletted néki.

CLEMENTIUS

810 Fiam, Benigni, nem méltó dolog ez, hogy anyira boszonkodgy a szegény
Liberius ellen, mert te mindenkor velem vagy, és mindenem tiéd, a te
ócséd pedig, Liberius el veszet vólt, s. ímé most fel taláztatot, azért
méltó, hogy vígan lakjunk, és őrvendezzünk. Ha tehát engedelmes fiam
akarsz lenni, s. meg nem kívánod kedvemet szegni, meny bé Liberius
fiamhoz, s. szíves beszédeddel vígasztald meg majd majd meg epedet
szívet!

BENIGNIUS

815 Oh, kegyes Atyám, ne kívánd ezt töllem! Jaj, mi képpen cselekedgyem
én aztot, hogy a tékozló Ócsémet előbbi szivességben fogadgyam? De
hogy kedvedet meg ne szegjem, Edess Atyám, szeretetedért aztis
megcselekszem.

(Exit Liberius)

Údvöz legy, Edess Ócsém, Liberi!

LIBÉRIUS

Oh, szerelmes Benignim! Ne vond el szeretetedet töllem, hanem
fogadgy ujonnan szíves barátságodban!

BENIGNIUS

820 Fel lobbant vala szivem ellened, kedves Liberim, midón Atyádnak
kegyességét még vetven, mesze Országra bujdostál, el hadgyván mind
éngemet, mínt pedig Edess Atyádot. De mivel magadba térvén megis-
mérte gonosz cselekedetidet, ez után nem fegyverkezem ellened,
hanem, ell felejtván ifiuságodnak zabolátlan szelességét, mint ócsémet
825 szeretlek s. tisztelni kívánlak. Ély azért a meddig az Istenek engedik, s.
ez után ne vesd koczkára gyámoltalan fejedet!

803 gö(s)dőliét

818 [A *Benignim* második *n*-je beszúrva.]

822 maga(m)dba [Ráírással jav.]

825 ély(el)

Cantio Ultima

- 830 1^a Jaj fris Páva, gyenge rosa, világ kényes Magzattya,
Kinek világ szépen ragyog idejének bimboja,
Reám vigyáz, nététováz, szavaimra jól vigyáz,
Mert midőn meg sem gondolnád, világ akkor meggyaláz!
- 2^a A szerentse édes izzel rejtet színlet kelepce,
Tündérkedik, hizelkedik, midőn reád mosolog,
Mert mind addig mesterkedik, míg nem
Kerit tórében.
- 835 3^a Áh, mind tavasz, hidel ravasz az hizelkedő világ,
Igir mézet, de ad merget, azért vigyáz, oh világ,
Keservekben s. veszéljekben
Ejthet s. vethet véletlen.
- 840 4^a Szabadsággal s. méltósággal dicsekedik mindennek,
Urasággal, térmő ággal fényeskedik sziveknek,
De, áh, rabság, nem szabadság,
meljel hozzád férkezik. et haec

*Omnia Ad Majorem Dei Gloriam et
Beatae Mariae Virginis et Sanctorum
Omnium Honorem.*

A MŰ ADATAI

Kézirata *Lib. Schol. Cantu* 120b–127a. Szövege eddig nyomtatásban nem jelent meg. Erről a darabról először említést *Hassák* (109.) tett, aki dolgozatában ilyen címet adott ennek: Liberius tékozló fiúnak, test és világ rabjának szomorú állapotja (!). Az előadás idejét tévesen 1776-ra tette.

Kovács Bernardon (38.) az eredeti latin címen és a helyes előadási dátummal adja közre a szerepeket, valamint a prologus két versszakát.

Szombathy e dráma mintáját nem találta meg. *Kilián 1979b* az újonnan előkerült kolligátum drámái között erről is összefoglalja a tudnivalókat.

828 [A *Ragyog* g-je egy kiolvashatatlan betűre ráírva.]

832 Tündékedik
842 [alatt:] O.A.M.D.G.B.M.V. et SS.O.H.

SZERZŐ, SZÍNRE VIVÓ

A dráma címdalán található jegyzet szerint a színre vivő Bende László volt. Bende 1742. április 22-én a Háromszék megyei Petőfalván született. A rendbe Kantán lépett, s Nagybányán tett fogadalmat. Filozófiai tanulmányait Aradon, a teológiai pedig Eperjesen végezte. 1769. szeptember 25-én szentelték pappá. Ez után sorsát néhány évig nem lehet nyomon követni. Neve a kantai tanárok névsorában az 1774, 1775. és az 1776. évben tűnik fel (*Hassák* 68.). Itt azonban az utolsó vagy talán már az utolsó két évben is a rend növendékpapjainak tanított filozófiát. Innen 1776-ban vagy 1777-ben az egri házba került, ahol moralist, majd Aradra, ahol kánonjogot tanított a kispapoknak. Aradról Egerbe tért vissza, ahol házfőnökké választották. A minoriták egri *Historia Domusa* egyik, 1783. július 6-án kelt bejegyzése szerint részt vett az Egerben tartott rendi gyűlésen mint Lector Canonum, azaz itt is tanított kánonjogot. Egri házfőnöksége is erre az időre esik, mert 1783. szeptember 2-án a háztörténetíró azt is bejegyzi, hogy Bende máshol ebédelt (*HD OMF Conv. Eger III.* 205, 210.). Egerből 1784-ben Szilágysomlyóra helyezték át; itt is házfőnök lévén, a rendház építése az ő nevéhez fűződik. Szilágysomlyóról 1800-ban Kolozsvárra költözött, ahol egy oltárt építtetett a rend templomában. Itt ment nyugalomba, és itt halt meg élete 74. évében, 1816. december 10-én (*Inventarium Nyírbatoriense anno 1749.* 514–515.; *Monay 1953b* 5.).

Irodalmi munkásságáról e drámán kívül nincs tudomásunk. Fokozatszerzéseinek dokumentumain, illetőleg a fokozatot szerzők elnökeinek sorában azonban az ő nevét is megtalálhatjuk. 1769-ben Miksi Zsigmond elnöklete alatt „...de incarnationis mysterio ...” címmel, majd ugyanebben az évben Bossányi Szerafin egy munkájával, a *Solitudo Seraphica decemdiulis exercitiorum spiritualium peragendorum...norma*” cíművel szerzett fokozatokat. 1770-ben a miskolci konvent előtt folytatott tudományos vitát IX. Gergely pápa kánonjogi dekrétumáról. 1783-ban pedig már ő volt Biró Márton és Kiss Bernát graduálásának az elnöke Egerben Kászoni Ferencsel együtt. (*Komjáthy Miklósné* 53, 77, 169, 241, 323.)

FORRÁS

A téma forrása az ismert bibliai példabeszéd (Luk. 15,1–32.), amely különösképpen alkalmas az ifjúság erkölcsi nevelésére. Dialogizált változatát éppen ezért evangélikus, református és igen sok katolikus iskolában színre vitték a XVI–XVIII. században. A jezsuiták a legkülönbözőbb városokban játszották (*Ernyey–Karsay; Takács* 17, 27, 28, 103, 111, 115, 121, 127.; *Juharos* 69.).

Egy a tékozló fiúról szóló magyar nyelvű ferences drámát *Alszeghy* 1935 után Dömötör Tekla adott ki (*RMDE* II. 5–42.). Ezt az aradi minorita rendházban őrizték. A két dráma, azaz az aradi és Bende darabja között nincs semmi kapcsolat.

ELŐADÁS

A darabot 1775. július 2-án mutatták be. Ez Sarlós Boldogasszony napja, abban az esztendőben már túl volt úrnapi nyolcadán. Erre a napra azért eshetett a dráma bemutatója, mert egyrészt még közeli volt az úrnapi (június 15.), másrészt viszont 1747-ben Sarlós Boldogasszony tiszteletére alapították Kantában a Mária kongregációt (*Hassák* 102.). Az előadást tehát fel lehet fogni egy elkészett úrnapi játéknak is, de mindenképpen a Mária kongregáció ünnepi aktusának. Az úrnapi liturgikus, paraliturgikus drámai játékaik történetét *Bálint* 1976. 346–362. foglalta össze. Egyes magyar városokban nemcsak az úrnapiához, hanem nyolcadán belül minden napjához fűződött valamiféle ünnepi aktus, liturgikus, drámai szokás. Ennek nyomát Egerben is fellelhetjük. Az egri minorita ház *Historia Domusának* bejegyzései szerint 1754-ben, 1755-ben, 1756-ban, 1757-ben úrnapiján tartottak látványos, jelmezes körmenetet. 1755-ben az adatok szerint nemcsak úrnapiján, hanem az oktáván belül is, 1758-ban pedig csak a nyolcadában rendeztek az egri minoriták körmenetet (*Kovács Béla*). Ha Egerben volt arra lehetőség, hogy az úrnapi processziót ne az úrnapiján,

hanem nyolcadának valamelyik napján rendezték meg, ezzel a lehetőséggel élhettek a kantai minoriták is, amikor ezt a jellegzetesen úrnapi drámatémát még úrnapi nyolcadán túl vitték színre.

Bende László jóvoltából a szereplők neveit is ismerjük. A névsorból a Vitellia szerepét betöltő Elekes Ferenc az egyetlen praenobilis. Néhány szereplő, Kis Lukács, Szacsvai Gyárfás, Szacsvai Mihály nobilis volt, a többiek ismeretlenek.

A drámában kevés a rendezői utasítás, s ez a néhány is csak a szereplők színpadi kimenetelére, bejövetelére vonatkozik. A cselekmény a gazdag apa, Clementius házában, a vendéglős Poticiánus otthonában vagy kocsmájában, illetőleg majorjában játszódik. A színpad díszletezését — ha egyáltalán volt — viszonylag könnyen meg lehetett oldali. Ének háromszor fordul elő a darabban. Az első alkalommal (298—313) a szereplők, Libérius, Rosilla és Servilius felváltva énekelnek versszakonként egy ismeretlen dallamú éneket. A másodjára (572—598) a tékozló fiú panasolja el sorsát, a harmadjára (827—842) kerül sor tulajdonképpen a darab fináléjára. Bár nincs mellette szerepnév, gyanítható, hogy a színen jelen lévők valamennyien énekeltek. Egyik versnek a dallama sem maradt ránk.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A dráma egy kéz írása. A kolligátumban ez az írás többször nem fordul elő, éppen ezért nem lehetetlen, hogy a szerző, Bende kézírásában maradt ránk.

A helyesírás viszonylagosan következetes, kivéve a szerepneveket. Ezeket a szerepnevek oszlopában egységesítettük. A szerepnév-rövidítéseket kurzíválás nélkül kiegészítettük, a szövegen belül azonban, mivel a következetlenségek az értelmet nem zavarják, az eredeti helyesírásban hagytuk.

A másoló folyamatosan ír, gyakran szóközöket sem hagyva. A hosszú mássalhangzókat úgy írja le, hogy a megfelelő betű fölé egy egyenes vagy egy hullámos vonalat (señi) húz. Az ilyen rövidítéseket mindig kurzíválás nélkül oldottuk fel. A harmadik végezés második jelenetében (415—432.) Libérius monológja közben többször idéz egy levélből. Az idézeteket a másoló aláhúzással kiemelte a monológ szövegéből, amit mi idézőjelek közé tettünk.

NYELVI ÉS TÁRGYI MAGYARÁZATOK

- 179 *qui bene bibit, bene dormit* — aki jól iszik, jól alszik
185 *lebelegsz* — vésztojósló hangon sóhajtozol, károgsz
224 *főcséltel* — fecsértélt (lásd még 323.)
225 *pelágiákra* — igaz gyöngyökre, ékszerekre
261 *kőtőlködő bójtorján* — kötekedő, lerázhatatlan személy
273 *kabáskodol* — butáskodsz, ostobán károgsz
277 *posta* — köldött, követ, futár
283 *délczeg szájdótot* — féktelen szájadat
302 *vojára* — ismeretlen játékra, kártyafajtára
327 *policzia* — udvari illem, szokás
487 *morsalékós gyerek* — kisfiúcska
525 *résd* — rejtés
636 *ne vásik* — ne vásék
639 *nixta pörben* — nem értelmezhető
713 *mégis it sűtőd a makkot* — még mindig itt lopod a napot (lásd még 795.)
842 *et haec* — elkezdett latin mondat, amely valószínűleg az első versszak ismétlésére adott utasítást

17.

SZENT ISTVÁN, A MAGYAROK KIRÁLYA

Rendező: JANTSO FERENC (Kanta, 1776. június 2.)

Actio Scenica Latino-Hungarica

Producta á Patre Francisco Jantsó Ordinis Minorum Conventualium
Professore Rhetorices Cantae Annō 1776 Die 2-da Junij In Festo Sanctissimae
Trinitatis de Divo Stephano primo Hungarorum Rege

5

Argumentum exhibet seqvens:

PROLOGUS

Favore digni, Gratiis pleni, praesentiâ ornatissimi hospites, avete! Vos ut
Coelitum hominūmq̄ Pater longissimam Annorum seriem servet sospites
et incolumes omnes, q̄totq̄tot scenicum nostrum ludum vestrâ condecora-
turos praesentiâ alacres et benevolos huc accurrisse conspiciamus, id
10 primum vobis mille votis exoptamus. Exoptamus deinde, ut q̄vae pauca
pro modulo nostro loq̄vi jubemur, facili attentâq̄ve audiatis aure.

Argumentum exercitationi nostrae praefixum erit primus et celeberrimus
post Hunnorum memoriam Rex Hungariae Divus Stephanus in q̄vo
verae Devotionis erga Dei Matrem lucidissimum speculum hunc in finem
15 spē bona freti exhibere vobis nitimur; ut tandem finem accipiat peccatum,
et aboleatur licentia dicendi faciendiq̄ve, q̄vod prohibet Deus et Virgo
abominatur. Divus siquidem Stephanus primus Hungariae Rex post
ereptum e vivis filium suum Emericum Regnum Universum una cum
Regia Corona Magnae Matri Beatissimae Virgini consecravit, ipsâmq̄ve
20 Reginam Hungariae esse voluit, se Vicarium, q̄vi non nisi ad mentem
Dominae regeret. Neq̄ve q̄vievit donec, cum Idolatria omnem vitiorum
licentiam ex tota ditione proscripsit, extirpavit et subditos suos Deiparae
tributarios fecit. En Lapis Lydius! Regni Hungarici in Marianum Con-
versio! Applicemus in Cordis affectum. Pro hoc dum vestram nobis patienti-
25 am tantisper exposcimus, aeq̄vi boniq̄ve ut consulatis conatus hos nostros
etiam atq̄ve etiam rogamus. Valetate ac favete!

PERSONAE AGENTES

SANCTUS STEPHANUS, REX	Antonius Kiss Rhetor
ASTRICUS, Episcopus Colocensis	Josephus Miller Rhetor
LUDOLPHUS, Legatus Condradi Caesaris	Michael Rádulj Poëta
THEOBALDUS, Camerarius Regis	Franciscus Miklósi Poëta
MORADINUS, Legatus Idolatrarum	Franciscus Török Rhetor

Hic accedunt Milites et Cantores Actorésque Momici.

CANTUS LOCO PROLOGI

1. Fényes Náp sugári setetséggel
Immár bé borullyatok,
30 Rogyogó Egek, gyászos öltözettel
Velem már busullyatok,
Mert világosságtoknak,
Szokot vigasságtoknak
Támadot nagy homállya,
Imre Herczeg halála!
- 35 2. Hová légyek immár, ha te meg holtál,
Oh, szerelmes Magzatom?
Te halálod, melyel engem el hadtal,
Egyszer s. mind én halálom.
40 Ti is velem sirjatok,
Szerencsétlen Magyarok,
Oda minden reménség,
Árva Magyar Nemzetség!
- 45 3. Holl vagy Nemess Magyar Ifiuságnak
Zöldellő szép virága?
Holl vagy Udvarromnak égő fáklyája,
Nemzetem Méltósága?
Le borult a Méltóság,
El eset a szép virág,
50 Meg érte déres harmat,
Az mellyben is el hervadt.

55

4. Búcsut vészek tőled Már Imre Herczég
Másut a te Országod,
Egben fémlik a te gyöngyös Koronád,
S. ott léssen Királlyságod,
Azonban Isten után,
Maria lesz ez után,
Magyar hazánk oltalma,
Nemzetünk Pátrónája.

ACTUS PRIMUS

60

Verae Devotionis indicia Divus Stephanus in Morte filii sui, Emerici
exhibet.

SCENA PRIMA

Stephanus Rex, Astricus Episcopus, Theobaldus, Camerarius Regis

THEOBALDUS

Qvó, qvo properas Astrice?

ASTRICUS

Ad principem, me otiis ad Principem, Theobalde!

THEOBALDUS

65

Oh, qvám grátus venires, si at huc Emericus in vivis ageret. Nunc
tentabo qvidem, dubito tamen, an ad alloqvium admissurus sit Princeps.
Ad tumbam filii jam triduum solitarius gemit, et nescio qvae consilia
secum agitat.

ASTRICUS

70

Reverentia, qvâ Summo Pontifici afficitur Stephanus, aperit aditum, ut
primum audierit Astrici nomen nullus dubíta, loqvi volet. Et si loqvetur,
Theobalde, maerore absterso at huc hodie, nisi fallor, se restituet suis.
Nam tu hoc pro comperto habeto: felicissima mihi legatio fuit, íta ut nisi
ad fines Hungariae de tristi morte Principis filii, uniceqve Haeredis
funestus rumor aures afflixisset, non ita rediissem inglorius. Excipi
magnifice atqve inter aplaudentis aulae laetas agratulationes introduci
debuissem. Nunc postqvam visum est Supremo Numini sic affligere
75 servum suum, modestè ingredi decet, ut paulatim disponatur animus, ne
repente ab extremo luctu in summum se gaudium transferat.

790

THEOBALDUS

80 Astrice, num fortè credis te misteria loqui? Falleris autem, nam de tuo
legationis argumento nos pridem edocti sumus. Rem Ludolphus,
Caesaris Condradi legatus attulit. Nempe titulum et insignia Regia
jussus est a Pontifice petere. Sed hoc scito, quod acceptare Condradus
vetet, bellum et cladem minitans, continuoqve infesta Martis signa
illaturus Pannoniae, cum Stephanum nuncupari Regem intellexerit.

ASTRICUS

85 Audivi, verum nihil à Caesare metuo, nobis pacificè transigi negotium
poterit aut si aequitati aures occluserit Caesar, an fungi sumus, qui
impune paciamur nos Proteri.

THEOBALDUS

Ut simus fortes contra duos, nos haud sufficimus. Nec Hercules contra
duos...

ASTRICUS

Contra duos? Qvis enim et alter hostis?

THEOBALDUS

90 Ipsi Hungari! Nam dum tu abes, Astrice, promulgari Princeps edictum
jussit, quo, quidquid superesset, Idolorum in Hungaria Universa dejici
praecipit, et quicumque subditorum sacra catholica suscipere nollet,
migrare alio cogitur, Patriamque deserere. Res proximè á tumultu
absunt. Qvidem ex illis, quos ad Evangelium praedicandum alienis á
95 fide Hungaris misit, occisi, caeteri in perpetuo mortis periculo sunt, et
obsidum loco, donec ad suos responsum, quod optant, referat, Moradi-
nus legatus hoc fine missus, ut religionis libertatem contumaciter
urgeat. Hae turbae et tumultus quantum Caesaris Condradi consilio
faveant satis, ut reor, vides, Astrice.

ASTRICUS

100 Video, sed bonae causae assistent boni superi. Vivat Stephanus primus
Hungariae Rex! Fac tandem, quaeso, ut audiar, Theobalde!

THEOBALDUS

Ingredior aulam Principis visurus, quid agat. An loqui cum eo liceat
periclitaturus. Tu interea hic!

(Ingreditur)

SCENA SECUNDA

Astricus solus

ASTRICUS

105 Tuo interest, oh, Rex Regum, cunctis, tremende, Deus magne, et tuâ,
oh Regina Coelorum Potentissima Virgo, Mater, ut Stephanus Rex sit,
et felix sit! Vos igitur, qvod felix faustumqve Regi ac Regno accidat,
fovete ac promovete! Fidelis est, nec honorem alio fine ambit, qvam
propter honorem vestram. Juvate!

SCENA TERTIA

Astricus, Stephanus, Theobaldus

THEOBALDUS

Orat Princeps, Astrice, et totus Immersus Deo est. Interpellare non
ausim. Prospice!

(Prospicit ad tumbam.)

ASTRICUS

110 Oh, spectaculum dignum Angelis!

STEPHANUS

Dedisti filium, Deus sis benedictus! Eripuisti filium, sis iterum benedic-
tus! Dominus es, qvod bonum et in oculis tuis fac cum servo tuo!

ASTRICUS

Haeroica oratio.

STEPHANUS

115 Virgo Domina, fudi preces pro vita Emerici mei, non audisti, a vitâ
privatus est. Non tamen ideo derelinqvam te, non ideo minus colam.
Qvid mihi, qvid filio magis prosit, tu melius nôsti. Et qvamvis non
sentio, scio tamen, qvod melius erat, factum est agente te. Itâ spero:
120 sentis, in qvam sencio prodesse mihi mortem filii, nam oh, qvis mihi
animi sensus hoc triduo fuit! Qvám sublimis, qvam generosus, qvam
svavis etiam in medio luctu!

ASTRICUS

Credo eqvidem, vix enim est alia schola, ex qva homo sapientior
prodeat qvam ex tumba.

STEPHANUS

Et statutum est exseqvi illa sensa?

123 sensa? (qvae illa)

THEOBALDUS
Qvae illa? Hem vocor!

(Sonat campanula)

125 ASTRICUS
Accede citus! Ego recedam tantisper donec Princeps ingredi jubeatt.

(Intrat)

SCENA QVARTA

Stephanus, Theobaldus

STEPHANUS
Officio patris datum satis est, redire oportet ad officium Principis.
Theobalde, jam funus tumulo inferri patior. Moneantur, ad quos
pertinet, ut faciant hodie, antequam sol in vesperum declinet.

THEOBALDUS
Triste imperium dolentes exequimur.

130 STEPHANUS
Addo laetius, post funebria reddatur cultus aulae pristinus, et finis
luctus, initium novis gaudiis fiat!

THEOBALDUS
Tam cito Princeps?

STEPHANUS
Hodie etiam!

THEOBALDUS
Post filium vix dum sepultum.

135 STEPHANUS
Sic volo, sic jubeo!

THEOBALDUS
Jubenti tibi morem gero. Nempe jam de adventu Astrici certior tale
imperium facis? Ad fores adest et petit admitti.

STEPHANUS
Astricus?

THEOBALDUS
Ipse veró jam Roma redux.

140 STEPHANUS
Oportunissimus adest, ingrediatur! Tu fac imperata!

THEOBALDUS
Qvod jubes, Princeps, promptus exeqvar.

SCENA QVINTA

Stephanus solus

STEPHANUS
145 Beatus es, Emerice, qvia mortuus anteqvam Rex, respondendum tibi fuit pro te solo in Divino Judicio, pro aliis nihil. At mihi iudicium durissimum fiet, cui lugenda erant primum peccata Stephani, deinde insuper peccata Principis. En haec est praerogativa dignitatis, qvam per ferrum et ignem ambimus. Vale, fili Emerice, vale!

SCENA SEXTA

Stephanus, Astricus

ASTRICUS
Vive Rex! Vive diu et secundis avibus Hungariae moderare Regnum!

STEPHANUS
In tumulum abiit dimidium mei, et tu Regem me vis?

150 ASTRICUS
Sic ludit nobiscum Divina Sapientia. Secunda adversis miscet, ne deficiamus, adversa secundis, ne extollamur. Qvamqvam quid in tempestivo genere gemituum sortem Beatam plangimus, qvâ filius et pater gaudent? Rex est filius jam ante te coronatus in Caelis. Rex es tu hoc jure et titulo á Vicário Christi donatus in terris. Testem porrigo Sanctissimi manum et primum adoro Regem.

(Dat ei bullam)

155 STEPHANUS
Osculó veneror annulum piscatoris. Sed en tu mihi obsecro praelege!

(Astricus legit bullam)

Ego perdemisse ausculto. Intellego. Arduum est negotium, quod Pontifex humeris meis imponendum cupit. Astrice, mihi confide. De negotio tam gravi, quale est officium Regis, non est aptior consilio locus, quam Coram mortuo. Conside, Pater!

ASTRICUS

160 Oh, Princeps regie! Num ego te Romam abiens talem credidissem aspecturum in reditu? Oh, Infelix Hungaria! Miseret me tui. Oh, regni jactura gravis! Raptus est et ante tempus filius optimi Regis! Et filius unicus et filius talis et filius talis amor et gaudium parentis! Flos, decus et ornamentum Patriae! Ah, Coelum, quod peccaverimus tam grande
165 peccatum, ut tantam nos poenam plecteres? Nonne triste erat, vel cogitare Emericum posse mori, nonne tristius jam mortuum esse, nonne tristissimum ante tempus in flore Juvenili mori debuisse?

STEPHANUS

Quo te abripis, Pater? Vide, ne contradicas tibi! Nunquid paulo ante gratulatus es filio?

ASTRICUS

170 Et iterum gratulor, sed Hungaros miseror, quorum Deus contumaciam tali poenam castigat. Si Emericus aut filius impii Principis aut ipse Princeps impius fuisset, orassem Divinae Nemesis justitiam ut e medio tolleret, nunc ploro spes summas in herba succisas periisse.

STEPHANUS

175 Sic placuit Deo, cui blandienti osculanda est manus, ferienti inclinandum caput, reverenti honoranda dispositio, et cogitandum, bona est, quoniam tu fecisti, qui totus, qui totus est bonus. Sed confide, Pater! Tam mihi de praeteritis jam nulla cogitatio est, quam mutari non possunt, de futuris delibero. Conside!

ASTRICUS

Deliberas Rex. Quae materia, quis finis?

STEPHANUS

180 Titulum et jus Regis mihi Pontifex annuit. Optimus Pater est. Ast ego hanc dignitatis eminentiam hac spe volebam, ut transferrem in filium. Filium Deus rapuit, igitur jam delibero, an acceptanda sit gratia? Quid sentis. Episcopo?

ASTRICUS

Ego suspicio animum de ambitione vanitatis tam alienum.

STEPHANUS

185 Nemp̄e cur ambiam? Nihil mihi titulus, nihil nova dignitas, nihil gloriae splendor proderit, cūm moriendum erit. Tum enim, mi Pater, vestitus purpura, non sceptrō et coronā conspicuus, non stipatus multo satellitum exercitu, non inquam aulicorum turbā gloriōsē circumdatus Rex, sed solus, nudus, tremens Stephanus, ad tribunal Dei Judicis stabit.

ASTRICUS

190 Saluberrima cogitatio est. Oh, verē devoti animi affectus!

STEPHANUS

Jam tu hoc scito! Condradum Caesarem novos honores conferri mihi invito, se pacatē neqvaqvam ferre.

ASTRICUS

Scio legatum ejus in aula esse, qvi minas jactet.

STEPHANUS

Ita est. Et nisi ultro cedo, bellicum conetur et veniemus ad arma adeo.

ASTRICUS

195 Justum est bellum, qvō jus tueris, qvōd in te Papa contulit et Henricus probavit. Antecessoris nuper demortui solemnem actum qvō titulo irritum Condradus facit?

STEPHANUS

200 Esto, sit justum bellum, num ideo sanctum erit, aut num ego soli justitiae omnia, charitati nihil debeo? Qvam Caesar infert privata faere injuria est, quam ut Vindicem, si ad arma provolo, qvid censes, qvid ponis, victor redibo an victus? Si victus una cum titulo me et meos perdo, si victor, tamen quanti ex meis suo sanguine hanc victoriae palmam ement! Qvid eqvidem est bellum? Nonne forum qvoddam Principum, qvo non legum contentione, sed exercituum congressu, non
205 armentorum copia, sed armorum conflictu disceptandum est? Atque ut caetera belli mala silentio involvam, qvibus, qvos amo, ut pater, mei subditi affligentur. Nec dicam aliquid de exactionibus, de vastatione agrorum, de conculcatione satorum, nihil de incendiis, qvibus urbes et
210 templa delentur, exhauriuntur et solō aeqvantur, nihil de gravi miseria, qvae Inocentes premet, hoc unum qvōd videam: incruentam esse victoriae messem, non posse. Sufficit, ut malim cedere ne multa Inocentissimorum milia suis cadaveribus impleant campos. Subditorum mihi tranquillitas Charior est, qvām honos meus.

ASTRICUS

Oh, sensus animi veré Regii et Piissimi!

STEPHANUS

215 Accedit, Astrice, quod in armis plus periculi, quàm spei sit et ego
insuper Religioni metuum malum, pessimum. Si contumaces Idololatrae
habeant, á quo sustententur, tot annorum labores, quos Christi et
220 Mariae honoribus suscepi, una dies disperdet. Vides, cur, si juri meo
non cedo, Deum Judicem timeam. Qvipe non me fugit bellum, si justum
sit, non ideo semper licitum esse, idque, quod Justitia permittit, non
raro á Charitate subditis debita saepius etiam a religione vetari.

ASTRICUS

225 Serio quidem expendisti omnia, Princéps, sed opponent se politici et
mala, quae vel subditis vel religioni timenda sunt, adscribenda invasori
esse dicent, à te verò non inferri, sed merè permitti. Non putas
excusationem hanc sufficere, ut absolvat te Deus?

STEPHANUS

Profecto non puto, nam cur ego Princeps sum? Utique non modo ut vel
subditis vel religioni (quod absit) nulla mala inferam, sed etiam, ut si
quae iminent, cum possum, impediam.

ASTRICUS

230 Negabunt te posse. Sine detrimento honoris, cedere autem juri suo ex
nutu alterius confessionem esse Infirmitatis.

STEPHANUS

235 Patiatur honor meus, ne qui potior est, honor Dei patiatur, et salus
subditorum. Propter quos ego Princeps sum, non propter me, insuper á
quibus honor meus paciatur. Si cedo, nunquid á stolidis quorum qui
Judicium metuit? Ipse caret judicio, nam sapientes laudabunt facti
prudentiam. Cúm enim Condrado cedo, veré me meo jure non abdicō,
sed juris usum suspendo et hoc propter prudentem metum mali majoris,
quám sit ipsa jactura juris, quis itá agentem carpat, si sapit.

ASTRICUS

Et Christiane et politice sapis, oh, Princeps!

STEPHANUS

Igitur deliberatum est satis.

(Surgunt.)

240 Emerice, tu me sic docuisti racionari. Quando ero, ubi tu es modo,
gaudebo decrevisse, quod decrevi. At non hoc solum decretum est Pater
Condrado cedere, sed ipso Princípatu abdicabo me hodie, et quidquid
possideo juris, digniori transcribam.

ASTRICUS

245

Superi! Hic veró Princeps, quamdiu spiro, contrarium Astricum habes.
Nam quæ sit causa tam novi Consilii et qui nos regat? Qvis dignior te?

STEPHANUS

Causæ me movent graves, salus animæ, populi bonum, honor Dei. Tu
perge modo et infer Coronam huc, quam mihi Summus Dei Vicarius
mittit.

ASTRICUS

Ipsam etiam designas alteri?

STEPHANUS

250

Videbis. Triste triduum egi, hodie finis maeroris erit.

ASTRICUS

Imo in tristitiæ baratrum hodie totam Hungariam mergis.

STEPHANUS

At qui de hoc altero decreto meo, ne quidem ut deliberetur, admittam,
itá certus sum omnibus gratus fore, qui veré me et Rempublicam amant.
Tu coronam modo ... ego Interim ...

(Abit.)

ACTUS SECUNDUS

SCENA PRIMA

Marianæ Devotionis Pia susceptio

Astricus, Ludolphus, Moradinus, Theobaldus

ASTRICUS

255

Profecto quid jam faciendum sit mihi, prorsus ignoro. Theobalte, nunc
inteligo, quid sibi duo Imperia velint imposita tibi.

THEOBALDUS

Executioni utrumque dabitur nisi isti, utrique gravis tua praesentia.

LUDOLPHUS

Coronam Regiam Romæ attulisti. Pater, hoc scio. Sed magno vestri
Principis et vestro malo. Timete Caesarem!

258 Regiam <att>

798

260 **ASTRICUS**
Caesarem, Ludolphe, non timeo. Aliud angit.

MORADINUS
Scilicet nos metuit, quos ad avitae Religionis mutationem adegit
Stephanus. Fac ut cesset urgere, et sinet nos liberos esse. Sic habebit
fideles, nec quod a Caesare metuat. Vitam et Sangvinem Imolabimus
novo Regi.

265 **LUDOLPHUS**
Gravis jactantia, Moradine, cum Caesare an pro Stephano pugnetis,
parúm interest nostrâ. Infestus exercitus in finibus Hungariae adest, qui
totam submerget Hungariam prius, quam vos de obice cogitetis, quem
opponetis torrenti. At tu, Imprudens, male fungeris Legati officio in
270 bonum tuorum spe vana et promissae fidei fiducia credis Stephanum
trahi in vestram sententiam posse. Hallucinaris. Metu, vir bone, metu
trahetur fortius et si vos jungitis arma nobis, foris et intus pressus
angustiis, velit, nolit, cogetur, quod vultis agere. Sic facile voti compotes
eritis.

ASTRICUS
Deum Imortalem! Audione legatum Catholicum loqui?

275 **LUDOLPHUS**
Pro jure mei Caesaris loquor.

ASTRICUS
Cum Injuria tui Dei, neque, ut opinor, ex mente Condradi, quem ego
magis existimo, quam ut per legatum suum concitari subditos in
rebellionem velit adversus legitimum Principem, nempe legationis bene
obitae gloriam aucuparis, quibus id efficias, modis, honestis an scelera-
280 tis, parum est anxius. Vel ut si unus tibi Deus sit, Caesar tuus, alius
nullus, quem timeas, et á quo pendeas magis. Sic Prudens es.

LUDOLPHUS
Audio convicia, Pope.

ASTRICUS
Sic revereris personae characterem, quam refero? Indignus es, quem
jura Gentium tueantur, ac prope dixerim, perduelli reus, cave tibi! In
285 Potestate es et in aula Stephani non peccatur impune cum religioni fit
male.

LUDOLPHUS

Simus Amici, praesul, fervor pro causa Caesaris, si quid licentius protulit benigna interpretatio, excuset verbum.

ASTRICUS

290 Protheus es! Tam subito cygnus, qui modo corvus erat. Caeterum quid futurum sit, sit haec dies docebit totum.

MORADINUS

Et quid sperandum est mihi?

ASTRICUS

Interrogate Principem, me alia vocant.

(Abit.)

SCENA SECUNDA

Ludolphus, Moradinus, Theobaldus

THEOBALDUS

295 Quod dixi, fit. Astrici severitas, et quae audio, suspiria Principis ad tumbam filii et finiendi luctus aulaeque suo splendori restituendae. Imperium tam repentinum loquuntur, enigma aliquod, cui non sufficit quivis Oedipus.

LUDOLPHUS

Mihi tamen scire necesse est, quid fiat.

MORADINUS

300 Mihi etiam propterea prius, quam Emerico funebria fiant, et scena mutetur, Juvat nos Principi loqui. Forte si nos audierit de tempore mutabit consilium.

THEOBALDUS

Si libet notifico Principi.

LUDOLPHUS

Perge ergo!

(Intrat.)

SCENA TERTIA

Ludolphus, Moradinus

LUDOLPHUS

305 Spem omnem, quam fecerat Mors Principis filii, Episcopi cum Corona
adventus ademit. Sic inglorius ad Caesarem redeo infecta re, cujus sine
turbis componendae fiduciam illi mea dexteritas fecit. Infelix sum.

MORADINUS

310 Mihi jucundius mihi ominor. Nam ut aboleat decretum Rex, quod
Princeps fecit et Coronâ donatus a vestro Sacrorum Antistite, permittat
nobis sacris contrariis, ut hactenus, sic porro uti. Quae prudens spes esse
potest interea hoc tamen, Ludolphe, noveris in partem Caesaris nos non
ituros. Stephanum, quamquam nostris infensum Diis sic amamus, ut
deserturi Deos citius, quam ipsum, simus.

LUDOLPHUS

Affectum laudo, sed aliud lingua retulit.

MORADINUS

315 Ad speciem aliud nimirum, ut terrendo moverem et intentatum relin-
querem penitus nihil, quod nobis Principem arctius colligaret. Certé si
per incussum nostrae defectionis metum efficere mihi integrum esset, ut
liberum nobis religionis exercitium foret esset amor noster in Virum
omnino singulari et supra modum.

LUDOLPHUS

Qvo philtro autem sic in se animos rapit.

MORADINUS

320 Verbo habe! Stephanus est Patriae pater. Caritas, quam sui oblitus in
comune bonum suorum totus impendit. Caritas facit, ut vicissim nos
ipsius bono nostras facultates, obsequia, vires et sanguinem impendere,
cum erit opus, libenter velimus.

LUDOLPHUS

Sed hujus Charitatis argumenta, quae habetis a Stephano?

306 (li)decretum
311 desertu(m)ri

318 (F)philtro
319 [*Stephanus est patriae pater. Aláhúzva.*]

MORADINUS

325 Tres virtutes habemus, quas in Regibus jam olim exigebant Philosophi
et Regiae Charitatis filias appellarunt. Prima est vigilantia, quâ providet,
ut viri integri et idonei reipublicae fungantur Officiis. Seduloque
attendit, ne quis Praefectorum per abusum Potestatis male habeat
subditos. Ita regit ipse, non regitur. Altera severitas est mixta clemen-
330 tia. Qui contra Stephanum peccat, facilem veniam habet, qui vero
Reipublicae nocuit, quisquis sit, impunis non est. Ita tranquillè sui
quisque laboris fructibus fruitur. Tertia virtus magnificentia est: Regios
sumptus facit, sed inutiles nullos. Quidquid est opum, aut Religioni
servit in Templis aut servatur necessitatibus publicis, aut in pauperes
funditur. Itâ quidquid tribuimus, redit ad nos. Tigrides nos esse credat,
335 qui putat fieri posse, ut talem Dominum non amemus.

LUDOLPHUS

Intelligo, vos felices, atque ita inanem esse Caesaris mei spem, quam in
vestris subditis posuit.

MORADINUS

340 Inanis est. Imo ego sic existimo, ut si diutius nostris postulatis Princeps
se opponat, Cedemus nos, et quod jam major pars fecit, universa
Romano Pontifici se submittet Hungaria, praecipue postquam Princi-
pem tam Charum nobis Regis dignitate ornavit.

LUDOLPHUS

Id si fiat, video colligari animos in nexum nullo dissolubilem ferrô.

MORADINUS

345 Sic est, amice, et ego vix parum vobis absum athuc, nam vehementer me
ex hoc tempore, a quo praesens propius inspexit Stephanum, ejus rapit
religio, quam quia profitetur Princeps tam sanctus et sapiens. Non
potest non sancta esse.

LUDOLPHUS

Utrique nostrum loquetur Princeps. En adest.

SCENA QVARTA

Stephanus, Moradinus, Ludolphus, Theobaldus

STEPHANUS

Theobalde, tu cum Astrico redi!

THEOBALDUS

Imperium facio.

(Abit.)

STEPHANUS

350

Amici, chara mihi pectora, ambobus redire ad suos licet! Ludolphe, cedo juri amore pacis, non ero Rex. Hoc refer Caesari!

LUDOLPHUS

Vive, Princeps magne! Ut me vox ista recreat! Sic Condradus placatior, ultrò assensum facilem in decus Coronae dabit.

STEPHANUS

355

Non exspecto Coronam, quam misit Pontifex. Jam á me alteri designata est capiti, cujus juri non svaserim, ut opponat se Caesar, nisi suum interitum amet.

LUDOLPHUS

Superi, quae haec metamorphosis! Qvod audio consilium novum?

MORADINUS

Hoc vero á nobis absit, Princeps, ut vivò te Regem alium patiantur Hungari imperare sibi.

STEPHANUS

360

Pacientur libenter Imperium novum, ut primum audierint Imperantis nomen!

LUDOLPHUS

Serio, Princeps, cum titulo Regio etiam ipso Principatu te abdicas? Hoc crede mihi, Caesar, qvi ut Regis titulum tibi arroges invito se ferendum esse non putavit, multo minus ut in alium transferras, tollerabit.

MORADINUS

365

Neque nos feremus!

STEPHANUS

Stephanus imperavit, sed inobedientibus et contumacibus succedat, cur majorem habeatis reverentiam et obediatis libentius.

MORADINUS

370 Ignosce, Princeps, dandum aliquid populo fuit enutrito in cultu Deorum.
Si patieris moram, obediemus tandem, et tuo nos sponte dicabimus
Deo. Trinitatem in unitate adorabimus.

STEPHANUS

Qvousqve patiar? Qvousqve tandem patientia nostra abutimini? Qvo-
usqve haec morum asperitas aeterno Deo insultabit? Frangat pertinaci-
am manus potentior, qvam haec est mea. Ego diutius hominibus
Imperare nolo, qvi submittere caput renuunt Imperio Deo.

LUDOLPHUS

375 Non est hoc consilium, qvo consulis tuis. Atrocius exacerbatus Caesar
Regem novum plusqvam, qvam te, perseqvitur bellum. Clades, vasti-
tas, interitus Hungariae imminet.

STEPHANUS

Minaciae inanes! Nihil mille Conradi possunt contra potestatem
Majestatis, cui jurare Hungaros fidem velim.

MORADINUS

380 Princeps, lubentes in tui bene placitum ibimus, modo tu Impera!

STEPHANUS

Felices vos fieri cupio, mi Moradine. Ut sitis proinde postremum, hoc
meum mandatum, est: obedite cui vos obedire jubeo! Obedietis?

MORADINUS

385 Si Emericus saltem, si alius, de sanguine tuo succederet tibi, mitius ferri
hoc consilium posset. Num postqvam superest ex te nullus? Etiam te
nobis auferis.

STEPHANUS

Dignior, qvam Emericus succedet, obedite, cui vos obedire jubeo!
Obedietis?

MORADINUS

Qvid ab alieno sperabimus boni? Aliud, qvaeso, jube!

STEPHANUS

Obedite, cui vos obedire jubeo! Hoc jubeo, nihil aliud. Obedietis?

386 [Az obedite ... jubeo! Aláhúzva.]

389 [Obedite ... jubeo! Aláhúzva.]

MORADINUS
390 Si vis, scribam ad meos et exquiram eorum sententiam. Quamquam
frustra scribam, sic amant te omnes, ut vel ad successoris mentionem
obtuturati sint aures, ne audeant nomen.

STEPHANUS
Obediendo amorem probent.

LUDOLPHUS
Et de quo ego scribam?

STEPHANUS
395 Cùm justa fuerint persoluta filio, cui cesserim, nominabo. Ita quid
factum sit, referetis uterqve suis. Non teneo ultra.

LUDOLPHUS
Igitur convasabo.

MORADINUS
Et ego meis scribam.

(Abeunt.)

SCENA QUINTA

Stephanus solus

STEPHANUS
400 Sic facite! Me juvat usqve hinc atqve illinc oculos pascere. En Mater, en
filius.

(Ad Iconem Virginis)

Hoc me spectaculum movet. En Emericum meum! esto fuisset Princeps
et imperâsset. Quid ei jam sceptrum prodesset et Diadematis gloria?
Hem, vanitas! In pulverem abiit, haec omnis pompa et speciosa
adulantium acclamatio! Sustulisti mihi filium, Mater, Regni Heraedem
405 unicum. Cur? Num odisti nos? Non puto. Imo tu vis esse haeres mea et
Regina Hungariae cupis, coronae ne superesset rivalis tibi. Orbâsti me
filio et transtulisti eum in regnum Beatius. Sic spero. Probo sanctam
ambitionem. Felix Hungaria est, si erit tua.

SCENA SEXTA

Stephanus, Astricus, Theobaldus

(Astricus cum Corona accedit)

ASTRICUS

Ave, Rex Hungariae!

STEPHANUS

410 Cessa nomen, huic debetur!

ASTRICUS

Cui nempe? Emitto, obsecro, triste consilium. Tibi, non alteri, tibi coronam fero.

STEPHANUS

Absit! Huic, inquam, huic debetur!

ASTRICUS

Qvem amabo, indignitas!

STEPHANUS

415 Mariam, Astrice, nomino. Maria sit deinceps Regina Hungariae, ego Vicarius!

ASTRICUS

Oh, prodigium, prodigium! Oh, consilium sanctum, quod ego toto affectu complector. Sic felicem Hungariam facis.

STEPHANUS

Nondum expectoravi me satis, coronam huc pone!

THEOBALDUS

420 Oh, Pietas admiranda! Humilitas stupenda!

ASTRICUS

Divinum consilium est. Pretiosissima haec Corona! Aurò et gemmis gravis, oh quàm splendide hoc caput cingeret!

STEPHANUS

425 Magnificentius splendet in capite, quod nulla posthac mors decalvabit. Verum, ut bonus est sanctus Pontifex, qui tantum honorem mihi! Unde maereor?

414 indignitas

806

ASTRICUS

Zelus tuus meretur. Lacrymas non tenuit Papa, cum ego qvanta tu pro
religione fecisses, narravi. Et postqvam attentione summa audivit
enumerantem sibi, qvot Apostolicos viros in tuas provincias miseris,
qvot monasteria fundaveris, et magnificentia plusqvam regia ornaveris,
430 qvot demum vitae inculpatae Sanctissimis exemplis ad fidei ac morum
Correctionem pertraxeris, qvot alios per idonea decreta et sapientissi-
mas leges Deo lucratus sis, sui praegaudio paené impotens optimus
Pater, hem exclamavit: qvanta bona praestare potest Princeps arius!
Etsi plures Stephanos heberet Ecclesia, qvanta foret! Qvanta caperet
435 incrementa! Sit itaqve Rex, et ut sciat orbis, qvàm sit Rex diversis ab
aliis Regibus, qvi suum tantum Regnum dilatare desiderant, non qvod
est Regnum Christi, apelletur Stephanus Apostolicus! Ego inqvies sum
Apostolicus at ille merito Christi Apostolus dici potest, cujus opere
tantum, populum sibi Christus aqvisivit.

STEPHANUS

440 Hic titulus, Pater, si vere sim talis, solacium ferret. Si me magnum, si
potentissimum, si Augustissimum vocatis, qvid mihi superest mortuo?
Magno tumba, potenti sepulchrum, Augusto pulvis, at si Apostolus
sum, enimvero magnus, Poténs, Augustus aeternum ero. Húc cujusqve
parum feci et titulus, qvô me honorat Pontifex, votum fuit, ut sim, non
445 encomium, qvod fuerim, ero autem, non si Rex ero, sed si Reginae
Vicarius. Rex ex sensu suo imperat populo, Vicarius ex sensu Regis.
Hoc est, qvod posthac agam. Nolo esse Rex, Maria sit Regina
Hungariae, ego ut vicedominus deinceps nihil mihi decernendum
putabo, nisi qvod credidero velle Mariam, ut decernatur. *Fieri* ne
450 potest, ut haec mens mea alicui meorum displiceat.

THEOBALDUS

Mens tua sancta, mens tua Divina est.

ASTRICUS

Sic ex Hungariae regno regnum Marianum facis. Oh, jucunda cogitatio!
Exulta jam et laetare Hungaria! Qvae potentia, qvis hostis contra te
praevalebit?

STEPHANUS

455 Si probas praesul, age Regulas Mariani Regiminis scribe! Qva ratione
Pontifex Vicarius Christi est, simili ego Vicarius MARIAE ero. Tu mihi
Marianae voluntatis interpret esto! Ego faxo ut haec voluntas Stephani
nota sit athuc hodierna luce Urbi nostrae et pauló fiat universae
Hungariae.

437—438 [Az Apostolicus szó aláhúzza.]
438 opera [Értelem miatt jav.]

449 Si eri
458 <o>Urbi [Fölérással jav.]

THEOBALDUS
460 Faxint boni superi!

STEPHANUS
Ito igitur, Astrice, scribe leges! Postquam illatus Emericus tumulo
ultimos honores receperit, novum Regimen auspicabor.

ASTRICUS
Igne tuo accendis me, Rex! Scribam eò libentius, quò jucundius
mandatum est.

STEPHANUS
465 Modo sinite me solum, ut Coronam Virgini liberiùs offeram.

(Abeunt ex aula foras)

SCENA SEPTIMA

Astricus, Theobaldus

THEOBALDUS
Quod si hoc demum non sit devotum, verè Mariae esse, nescio, quid
insuper exigatis.

ASTRICUS
Imo hoc utiqve satis est, sed quàm singulare in Stephano tam rarum in
470 aliis nos, mi Theobalde, videri videmur nobis Haeroes esse, quibus
Virgo multas et magnas gratias debeat, si forte Ecclesiam Mariae, sac-
ram aram ei dicatam et sanctam ejus Iconem, subinde Invisimus. Si
aliquoties salutamus, si jejunium Offerimus, vérùm ista devotionis solum
aliquando signa, non ipsa devotio sunt. Devotio vera est: prompta est
475 exeqvendi voluntas illud, quod Deipara cupit et ex hac regula examinari
actus reliqvi debent, qui actus devotionis vocantur, si nimirum ex
prompta illa voluntate procedunt vel saltem ad illam disponunt,
merentur nomen, secus signa sunt, quae significationem habent.

THEOBALDUS
Episcopo, exemplum Stephani clariùs docet, quid velis.

ASTRICUS
480 Qvippe hoc volo, quemadmodum Stephanus Regnum suum, sic quisque
nostrùm se, sudsque mores regere statuat ex legibus Marianis. Haec
solida devotio est.

462 Regimem [Értelem miatt jav.]

473—474 [*prompta est exeqvendi. Aláhúзва.*]

THEOBALDUS

Sed quas tu statuis, leges?

ASTRICUS

485 Selectas Regi dabo interim ego, Theobalde, et tu illustri exemplo Regis
utamur in bonum nostrum et cum illius devotione nostram comparare
satagamus, servient fidem mihi habe, et nobis regulae illae, quas mox
Regi daturus sum. Si enim nostra devotio non est religiosa, quae cor
490 jungit ori ac operi, si maerè politica est, quae in quibusdam bonis, verbis
et gestibus affectatis constitit, si denique actus illi, quibus Virginem
veneramur, neque signa sunt prompti animi ad praestandum, quod
Virgini placet, neque media, quibus hoc fine utimur, ut haec promptitu-
do nascatur paulatim, non est cur in nostra devotione nobis placeamus.
Umbra Devotionis et speciosa larva est, non devotio.

THEOBALDUS

Nimirum, si cum Virgine matre agimus, quod solemus inter nos in aulis
et compitis agere, hoc improbas tu?

ASTRICUS

495 Omnino hoc improbo. Alter alteri obviat. Ecce tibi componitur vultus
ad laetitiam, corpus ad reverentiam, os in sermonem mellifluum. Oh,
salve — clamatis — salve, amice svavissime, dulcissime, ut me recreat
hic occursum, ut gaudio te valere. Oh, si offerret occasio, quâ demonstra-
re possem, quò in te animò sim! Hoc scito, hoc credito, neminem esse
500 posse, qui te diligat sincerius! Servus tibi sum ex asse devotus perpetuo!
Haec moderni policia est mundi. Haec amicitiae tessera. Sed, oh,
tempora, oh, mores! Saepè latet angvis sub herba, corvus in cigno,
lupus in agno! Sub melle latere venenum, sub rosis spinas quis ignorare
potest?

THEOBALDUS

505 Sic est, Episcopo. Sic loquimur. Et ego habeo non paucos sic mihi
devotos servos. Interim saepe numero opus, obsequio mihi fuit et nemo
se movit, quin non pauci defuere ex iisdem, qui etiam occultis artibus
machinabantur exitium.

ASTRICUS

510 Exclamare proinde hic licet: oh, benedicta lingua, oh, maledicta manus!
ed jam hoc interrogo, quanti tu estimas ejusmodi bona verba?

THEOBALDUS

Nauci, flocci, nihili.

ASTRICUS

Idem igitur de Matre Virgine arbitremur. Nostra illam, quae vocamus, complementa haud fallunt. Prudens est et vere devotum ab hypocrita bene distinguit. Quamquam discrimen solum cum jam ab ipso mundi exordium ipse Deus revelavit, quando serpenti maledicens dixit: Inimicitias ponam inter te et mulierem, semen tuum et semen illius, ut adeo non sit de progenie Virginis, qui non est inimicus peccati. Qui peccatum prosequitur, idque non modo in se, sed et in subditis suis, atque hoc fine ut finem accipiat peccatum suis obsequiis Virginem Orco terribilem sibi devincit in auxilium, hic verè devotus Mariae erit, potissimum si devotioni suae exercitiis praeter hujus intentionis puritatem etiam adjungat constantiam, quâ probatur sinceritas.

THEOBALDUS

Quid ergo de illis sentis, qui hoc fine suscipiunt cultum Deiparae, non ut obtineant gratiam, quâ culpam fugiant, sed hac fiducia, quod ope Virginis evasuri sint paenam.

ASTRICUS

Atque adeo hac intentione ut licentius peccatis! Theobalde, isti Idolum Dagon volunt cum cum arca Dei componere. MARIA est refugium peccatorum, sed non Patrona scelerum, est advocata, at non obduratorum, sed serio converti volentium. Nos si sapimus, Theobalde, servemus in cultu Virginis finem et mós, dum quem servat Stephanus, ac proinde neque in nobis, nec in aliis Infensissimum Mariae inimicum peccatum feramus, sinamus, patiamur. Sic nos illa amaenior Luce beabit.

THEOBALDUS

Libenter discam et avidius videbo actum, qui mihi solidae Devotionis exemplar sit. Nam hoc certum est mihi, nisi per Mariae gratiam, vix obtinebo a Deo gratiam, quâ salvus fiam.

ASTRICUS

Eo ergo scriptum leges.

THEOBALDUS

Ego Stephanum Inviso.

ACTUS TERTIUS

Marianae Devotionis Generosa executio

ELSÓ KI MENETEK

Astricus egyedül

ASTRICUS

Emeld fel már, emeld fel a' keserves bánatoknak melységes örvényeben
540 tsak nem el merült fejedet, meg szomorodot Magyar haza! Töröld ki
sűrű könnyhullatásoknak essző árjaival szemidet, meg keseredet
Magyar Nemzet! Vidamicsad a' kesergő bűnnek ködével el borult
személyedet! Vesd le szivedről a' gyászos szomoruságnak fekete halmát!
Tudom, min kesergesz, min sirankozol, Nemess Ország, Magyar haza.
545 El ragadta tőled a' halálnak mérges nyila remenségedet, egyetlen egy
örömedet, Imre Herczeget életétül meg fosztotta. Az ő meg hidegedet
Herczeget tetemít siratod. El eset a' te fejednek ékess koronája! Oda a
Successor, oda az Istáp, le törettetett az oszlop, a' kihez tamazkodtál! El
fogyot az óltár, a' kihez sok siralmas homlokok borúltni készültek!
550 Nincsen már a' te kedves Fejedelmed, István után senki, kiben
helyheztess reményedet! Oh, meltán kesergő s. zokogó Magyarok! De
szünyék meg a ti késerüségtek! Távozzék szomoruságtok, ne Busulya-
tok bár semmit, mert talált Successort a' mi Fejedelmünk, István! Ha a'
földön nem, az Egben talált. Örüllyetek, mert olyant talált, kit vállasz-
555 tott az Ur, kire vaksolt az ég! Örüllyetek, mert olyanra talált, a' kin meg
mozdulhatatlan erősséggel s. állandósággal a Thronus maradgyon meg
és a korona. Tudni illik a Boldog, Szeplőtelen, Szűz Maria gondviselése
alatt. Mariát vállalasztya Fejedelmünk örökösinek. Őt kivannya Ma-
560 gyar Ország királynéjának, az ő kormányozására bizza Országot,
Magyar népet. Törvényeket is iratott, melyek szerént ez után Maria
tanácsabol Országunk kormányoztatik. Maria lészen tanács adónk,
Gond viselőnk, őrállónk, s. oltalmazó bástyánk.

MASODIK KI MENETEL

Astricus, Theobaldus

THEOBALDUS

Oh, ki jókor ütközöl szemembe, Astrice!

ASTRICUS

Mi a hir, Theobalde?

550 kesörgő

THEOBALDUS

565 Felettből igen ohaltya királyunk személyedet, Kivánnya hallani a'
törvényeket.

ASTRICUS

570 A mi tehat királyunk ohajtot szerencséjére, Országunk gyarapítására
s. Magyar Nemzetünk bődög elő menetelére vallyék, Írásba foglaltam
már a' Törvényeket, melyeknek irasara gerjeztet fejedelmünk parancso-
lattya Mariának égi bölts tanácsából. Jó reménség is táplál, hogy
575 kedved telik ezekben, örök Istennek szentséges Szűz Anyja. Ezeknek
hű meg tartására esküvéssel fogja magát kötelezni királyunk. Te
azonba, oh, szentséges Anya, Magyar hazánknak kégyes Pátronája,
fordisd irgalmas szemeidet hiv szolgád tsekély ugyan, de szives ajándé-
kára! Tenger kegyelmednek valamely kiss részetskéjét árázd királyunk-
ra, árázd Magyar hazánkra!

THEOBALDUS

580 Atya, harmadik ej borittya reánk már a' rogyogo csillagokat, miolta
Imre hercegünknek testéből ki költ lelke az Empyriomi Egek között
jár. Ma vége szakadt a' gyászos siralomnak. Vége már a' halotti
Pompának. E' világból ki költözött Herczegünknek utolsó tisztessége
meg adása után a setétes estve piros hajnalra dőrült. A' sirolmas gyász
vig napokra fakadt. Ki óltózott bánkódo fejedelmünk gyászos ruhájá-
ból, a szomoru bűnnek homályával el borúlt udvarnak is vig örömmnek
súgári eredtek. Egy szoval, készek mindenek, a' mik a czélozot szent
dolognak diszes végbe vitelére szükségesek.

ASTRICUS

585 Tehát tsak az én jelen létem kivantatik?

THEOBALDUS

Ugy vagyon. Azért gyorsalkodgyal!

ASTRICUS

Semmit se késem, tsak add tudtára jelen léteimet fejedelmünknek ... De
imé, érkezik.

HARMADIK KI-MENETEL

István és a vóltak

ISTVÁN

Eppen jokor érkeztél, Astrice!

579 utolsó

ASTRICUS

590 Tetézett áldomásokat áraszának reád a Jó Istenek, Fejedelem!

ISTVÁN

Imé, fejem ékességét, Kristus helytartójának drága ajándékát, Országomnak diszes címerét Szűz Szent Anyámnak, Mariának fel ajánlottam, szentséges lábai zámollyává tettem. Légyen ennek utánna ő a kiralynénk, én hely tartója leendek. Hogy pedig kedve, teczése szerint
595 kormányozzam reám bizot Országat, kérlek, oh Atya, terjedd előmbé szent akarattyát! Olvásd ell az ő országlásához szabott s. le kötött hitemmel erősíttendő törvényeit. Én mélyly alázatossággal hallani fogom, mit parancsol méltatlan szolgáljának, Magyar Ország királynéja, Maria.

ASTRICUS

600 Nagy örömmel telyesittem parancsolatodot, szent fejedelem! Hallyad azért akaratom szerint írásba vett, María biradalmához alkalmaztatott rend tartásokat! Az első: az Istent szentül, nyilván és fő modon Tisztellyed!

ISTVÁN

Illendő is, mert tudom, hogy Istennek igaz tisztelete a' bölcsességnek kezdete. Tudom, szerelmes Anyám, hogy sokkal kedvesebb előttd szent fiadnak buzgó tisztelete a magadénál. És a ki szűz méhednek Menyből alá szállot Isteni virágjat meg veti, az te néked is hátot forditt. Ugy legyen tehát! Az egy Igaz Istennek tisztelete, az egy Údvösséges hitnek világossága tündököllyön biradalmamban, oh, hatalmas Menyei királynénk! Ezen kívül semmi bálványozás a vagy hittől meg hasonlás
610 setétes homallyának helye ne légyen Magyar hazánkba! Az *égyházak*, az igaz Isteni Templomok és óltárok Isten végetlen méltóságához szabott ékességbe óltózzenek, azon ügyekezem!

ASTRICUS

615 Szent gondolat! Ditsiretes szándék! Salamon legböltsebb Kírály nyomdokat követed e' képpen, Fejedelem, kinek a Templom építésében tett táméntalan költségét örök dicsirettel jutalmazta meg a Meny és Földnek Ura.

ISTVÁN

Ó mégis tsak képét a' frigynek szekrényében, én pedig valóságát tisztellem a' szentségbe.

593 lábait [Értelem miatt jav.]

608 Údvösség(nek)es [Föleírással jav.]

611 égy házak

614 <f>szent [Ráírással jav.]

ASTRICUS

620 Második: Akár minémű tanácskozásodban olyan végezéseket s. rendeléseket tégy, melyekről okosson *álishadd*, hogy Isten Anyjának bölts tanácsából származtak, mert ő bölcsességnek szekrénye, kinek ítlete szerént tsak azok hasznosok a' közönségés jónak gyarapittására, a' mivel egy nyomba jár a' tisztesség és betsület.

ISTVÁN

625 Veszem eszembe, hogy ezen világosság el széllyeszti azon sűrű homálylyokot, melyekkel a' delczég Emberi Indulatok sokszor a tanácskozó szivet meg vakittyák. Azért minden végezésimet Isten Anyjának akarrattyához szabom.

ASTRICUS

630 Harmadik: Tisztességek viselésére s. méltóságokra azokat emellyed, kiknek elő viteleket a' makula nélkül való szűz Szent Anya előtt kedvesnek ítiled!

ISTVÁN

635 Valóba az igasságnak törvénye ez, mely dél színre hozza azoknak ártalmas kábaságát, Kik Tisztséget szoktak keresni az Emberek számára, nem pedig méltó embereket tisztségekre, kik hivatalyokban Istensen el járjanak, szoktak keresni. Valóban ezen törvényeknek szégéséből, mínd hajdonába a' Pandóra esztelen fejből sok károk fokadnak, sok veszedelmek áradnak egész tartományokra. Ez az párt *ütéseknek*, hadakozásoknak gyujtó fáklyaja, mely ell óltatván, amaz meg hidegszik. Szükséges azért pontra telyesittem.

ASTRICUS

640 Negyedik: Tisztviseelőidet hivatalyok korlattya között ugy tarcsadd, hogy kéntelenittessék az tollók ell nyomtatott község maga panaszszát Isten Anyjának királlyi szeke eleibe terjeszteni!

ISTVÁN

645 Kótelelességemnek tartom, mert hely tartója vagyok, és azért valaha nem tsak magamért, hanem az alattam valokért is számat kell adnom királyném és szent Fia előtt. Igen szükséges tehát ez szent törvényt be telyesittem, melynek ell mulatásából eredett gonoszságok terhe sok koronás főköt örök veszélynek mélységére taszitt.

ASTRICUS

650 Ötödik: semmi nyilván való czégéres gonoszságot büntetlenül ne hadgy
ugyan, de leg inkább azok érezzék büntető kezednek sullyát, mellyek
utálatosbbak az szeplőtelen Szűz tisztaságos szemei előtt. Ezzel Isten
Anyához való buzgó indulatodnak leg bizonyosabb jeleit mutathatod.

ISTVÁN

655 Hogy Magyar hazám nem tsak név szerént, hanem valóságoson Maria,
Meny és Föld kirallynéja Országa légyen, által látom, mit kellessék
cselekednem, tudniillik, hogy szemes gondviselelssel szép virágjában
tartassék a jó erkölcsök díszes ékessége, a' Délczeg indulati után ásítottó,
szabados, kaczer élet Tisztesség és betsület szoros korlattya közé
szorittassék, a' tóvistól kí gyomláltassék minden féle szemtelenségnek
bójtörjánya!

ASTRICUS

660 Hatodik: Kegyes, Irgalmas és adakozó légy az ügyefogyottakhoz, mind
Szűz Mariának Fiaihoz!

ISTVÁN

665 Ezt is szükségesnek itílem, mert ha én el nem fogom füleimet a
szegények kiáltásitól, tudom, hogy az írgalmas Isten is maga eleibe
bocsátta inségimben hozzá kiáltó szavaimot, és Isteni Irgalmasságának
feneketlen tengeréből oly mértékkel bocsáttand én reám, melyekkel én
fogok mérni másoknak szükségekben. Azért, Testvéreim gyanánt
lésznek nékem a' szegénységtől el nyomott szűkőlködők és akár mely
inségnek habjai között forgók.

THEOBALDUS

670 Oh, Istennek Szerelmére s. Tiszteletére gerjedező s. álmétkodtató
búzgóság! Oh, búzgoságos Mariához való ájtatosság! Vaj ha mi is e
törvényekhez szabnok életünknek folyamat, mellyek szerént fejedel-
münk kormányozza Országát!

ASTRICUS

Ihon az ohajtot törvények, oh király! Mind írásba foglaltam, vedd
kezedhez már!

(*Dat ei.*)

648 büntetlenül [Értelem miatt jav.]
652 Maria (mely)

663 hozzám [Értelem miatt jav.]

ISTVÁN

675

Hálá adó szivel vévén alázatos csókkal illetem, s. pontra telyesíteni fő gondom léssen. Theobalde, imé által adom néked, meny el gyorson, nyomd rá czimeres pecsétemet, és ma még minek előtte az éjnek setétes homállyi bé borittyák a' napnak fényes sugárit, tudtára legyen udvaromnak ezen dolog, és az után egész Magyar Országnak!

THEOBALDUS

Térdet, fejet hajtok imádandó parancsolatodnak, Felséges Uram!

ISTVÁN

680

Te pedig, Astrice, Ludolphus és Moradínus Kővetekhez sietvén, beszéld meg nékik a dolognak veleit!

NEGYEDIK KI MENETEL

István egyedül

ISTVÁN

685

Most már, oh Menynek, földnek hatalmas királynéja! Imé e' világnak őseimtől reám szállot kiseded részetskéjét, Magyar hazamot Anyai gondviseledre bízom. Oh, tellyes szűz, Menyei hatalmad alá vetem, néked fel ajánlom. Éppen le mondok minden uralkodásomról, és minden jussomot néked, szentséges szűz Anyám, ma által adom. Kormanyozd népedet, reám bizot Magyarokat vezérellyed szent akaratodnak tetczése szerént! Én, mivel ugy hozza anyai szent akaratod, méltatlan hely tartodnak tisztit viselem ezórától fogva. Te szent akaratodnak rabja lésszek örökké. Parantsollyad, a' mit akarsz! Kész akaratodra méltatlan szolgálád. Esküszöm is az egy élő Istenre, hogy ezen hivatalomba az előmbe adott törvények szerént fogok el jarni! Ha ezektől tsak egy kőröm feketényére is ell állok, vedd el tisztemet, vess le méltóságomból és meltóbbat állass helyembe! Ezen valóságos, szíves akaratom erősítő pecséttye és zállaga fejemnek czimere, koronám legyen, melyet valamint szent fiadnak helytartójatol vettem, úgy szentséges lábadohoz tévén, hálá adó akaratomnak Zállogát adom. Magamot és Országomot egyetembe örökkösön birtokod alá vetem. Te uralkodgyál, te országoly és parancsolly! Te tölled végye fell építésének végső munkáját kezdet biradalmam! Én hátra lévő s. hamar el enyészendő szikráját életemnek néked szentelem.

690

700

686 jussom(rol)ot [Ráírással jav.]

692 szérent

693 véss

ÓTÖDIK KI-MENETEL

Ludolphus, István és Astricus Theobaldussal

LUDOLPHUS

Oh Egek! Oh Istenek! Mit olvasok? Ah, csudát, valóban csudát olvasok!

THEOBALDUS

Ludolphe, kérlek, mit jelent ezen szokatlan fel kiáltásod?

LUDOLPHUS

Gyorson, Theobalde? Gyorson a' királyhoz!

ASTRICUS

705 Boldog Isten, mit hallok? A' királyhoz? Trefálsz, Ludolphe, avagy almot húvellyesz? Hiszem a Császár a királyi nevet és titulust Istvántól tiltya.

LUDOLPHUS

Nem tiltya tovább, sőt nagy örömmel akarja, hogy István király legyen.

THEOBALDUS

Felséges Uram, ihon Ludolphus a' Császár követte.

LUDOLPHUS

710 Engedgyed, Atya, hogy imadgyam a' királyt!

ISTVÁN

Ludolphust udvaromban szollani hallom?

LUDOLPHUS

715 Ély, Felséges Király és szerencsésen országoly! Diadalmas nevednek dicsőssége újjabb s. meg újjabb sugárival vidámítsa Országodot! Éppen e' szem pillantásban Császáromtól érkezik e' pecsétetes levél, melyben parancsoltatik nékem, hogy tégedet, mínd Magyarok első királyát méltó képpen tisztelylek, Romából néked küldetett koronát örvendezvén.

ISTVÁN

Ah, bizonyára csuda ez!

ASTRICUS

Meny és föld királynéja, Maria hatalmas segetsege ez.

720 THEOBALDUS
Oh, szerencsés nap, boldog Óra!

ISTVÁN
Ludolph, micsoda ily hirtelen változtatta meg a Császár szándékát?

THEOBALDUS
Azon felettéb nagy csuda, melyről emlékezik hozzám bocsáttot levelé-
be.

ASTRICUS
Kérlek, beszélj elő!

725 THEOBALDUS
Ohajtva várjuk.

LUDOLPHUS
A Császár nagy, rettenetes tábora Magyar Ország határra a véget Ki
szallot vala sok részekre ell osztván magát, hogy több helyeken a
Magyar korona ellen támadván, egész Magyar Országot porrá tenné,
730 mihelyest te a' királyi nevet fel vennéd. De imé tsudálatos dolog!
Ótődik napján Kiss Aszszony havának ...

ASTRICUS
(Tudniillik mely vólt nagy Boldog Aszszony Menybe menetelének
ünnepe.)

LUDOLPHUS
ezen ki szállot táborhoz egy követ érkezék, kí a hadi Vezéreknek
szállásit mind el járván, kinek kinek a Császár neve s. keze alatt kólt
735 levelet adván, a Császár nevével meg parancsolá az egész hadi seregek-
nek, hogy mindgyárt ki ki hazájában vissza mennyen. Mely dolgot meg
értvén a Császár, elsőbben igen csudálkozék rajta, az után haragra
indulván, párt útó Tisztviselőiről kezdé vélekedni. De leg ottan a hadi
740 Vezérek a Császárnak tulajdon leveleit, azokban foglalt parancsolattyát
meg mutatván, nem győze eleget álmélnodni a' történeten. Szorgalma-
toson azért értekedék a dolog felől egész hadi népétől, de fel nem
találván, kitől küldetet azon követ a hadi Vezérekhez, eszébe véné,
745 hogy a királyok királyától, a felséges Istentől Angyal küldetet a te
segítségedre, oh, Győzedelmes király. És azonnal ezen kégyes levelét
küldé hozzám, melyben a' csudálatos történetet le írja. Végre így Fejezi
bé levelét: nem akarok a szentel hadat tartani s. ellene támadni. Meny el
tehát s. nevemmel tisztellyed s. imágyad Magyar Ország Királytát! Kérj
tőlle örök békességet, ajánlyad néki a Magyarokhoz való hív barátságó-
mot.

727 mágát
745 vég(1)re [Föleírással jav.]

748 békességet (s.)

ISTVÁN
750 Oh, Menyei erősségeknek királynéja, Mária, mely nagy és hatalmas vagy!

ASTRICUS
Oh, szerencsés kezdete Mária Országlásának!

THEOBALDUS
Oh, Boldog vállasztás!

ISTVÁN
755 Örök békeség vagyon már Condrádus Császárral és Magyarok közt, égy más jo Baráti vagyunk. Hálá az irgalmas Egeknek!

ASTRICUS
E' minyjunknak fordullyan javára és fáradságunk víg nyugodalmára!
De ímé, érkezik a' pártos bálványozó követtye is, Moradinus.

UTOLSÓ KI MENETEL

Moradinus és a voltak

MORADINUS
Sok esztendőkre terjeszsze örök Isten életedet és menyei áldomásinak
bővséges folyamit áraszsza Országodra, oh felséges Uram!

ISTVÁN
760 Uram, Istenem! Mi új tsuda ez? (A bálványozók követtye örök Istent emleget.) Isten hozot, Kedves Barátom! Mi hir, Moradine?

MORADINUS
Jó hirt hozok, győzedelmes király.

ASTRICUS
Egek! Mi új örömet hallok?

MORADINUS
765 Valójában örülly, oh, felséges Uram, mert győzedelmes vagy, sőt inkább győzedelmes a te Istened! Győzedelmes a te Istenednek Szűz Anyja!

ISTVÁN

Oh, bizonyára meg töltötted szívemet telyes örömmel, gyönyörűséges vigassággal, Szűzeknek Szent Szúze, Maríá!

ASTRICUS

770 Oh, Ki csudálatos a te hatalmas győzedelmed, s. győzedelmes hatalmad, szerentsés Magyarok Menyei Királynéja, Szűz Anyánk!

THEOBALDUS

Oh, gyönyörűséggel telyes, kedves nap!

ISTVÁN

Moradine, fejsd ki már, minémű őrvendetes hírt hoztál!

MORADINUS

Almélkodásra méltó dolgot olvasok ezen levélből, melyet szinte mostonában vészek az enyimektől.

ISTVÁN

775 Beszéld ki tsak hamar, mit irnak!

MORADINUS

Hatalmas Egek, mit olvasok? Csudát, bizonyára csudát olvasok! Imé halyad, Fejedelem!

(Legit Epistolam)

780 „Már valahára kesőre ugyan, azon tókéletes ferfiaknak, kik a' fejedelem parancsolattyából hozzánk küldettek vólt, hogy az igaz hitet, a' Kristus Evangeliumát hirdetnék, szent társalkodások, bölts tanácsok, s. tudományok és külömb féle természet ereje felett való tsudálatos cselekedetek által meg tórettetet a' mi kemény szívűnknek vak merősége s. meg átalkodása, el oszlot a mi vakságunknak homállya. Meg ismértük az igazságot, a' bálványokat le rontottuk, a Bálványok Papjait Országunkból ki üztük. 785 Álgjuk, dicsirjük az egy állatú Istenséget három személyében, az három Személyt egy Istenségben. Magasztallyuk Kristust, mind igaz Istent imádjuk Mariát, Kristus szent Annyát tisztellyük. Meny el tehát szorgalmatosan a' fejedelemhez, add tudtára ezen örömet, hogy szeressen minket, és mi az ő hozzánk való szeretetének enyi ideig 790 ohajtot gyümölcsét őrvendezzük!

ISTVÁN

Oh, bizonynal nagy öröm ez! Oh, örvendetes hir! Ki terjesztetted, ki széllyesítetted a' te Országodat Nagy Aszonyunk, Maria, Szent Anyánk! Tágasítsad, gerjeszd az én szívemetis, hogy méltó háladással tegedet tisztelhesselek!

ASTRICUS

795 E képpen a mi Magyar hazánk valoba egészen Maria országává válik.

THEOBALDUS

Engedgyék meg a Jó Istenek!

LUDOLPHUS et MORADINUS

Örök emlékezetre méltó, dicsősséges Nap!

LUDOLPHUS

Órvengyd már szent király! Méltóságodnak Fényessége királyi nevednek dicsőssége örökké tündököllyön!

MORADINUS

800 Külömb külömb féle Menyei áldásoknak harmatival harmatozzák Országodat a' Kegyes Egek!

ASTRICUS

Örülly, órvengyd Magyar Korona, órvengyd Magyar haza! Oh, bizony szerencsés, boldog ország leenedsz, valameddig Mariáé lészesz!

ISTVÁN

805 Szúnyetek meg a' különös örömtől! Légyen már közönséges vigasság! Tudgya meg Udvarom, tudgya meg egész Országom, hogy Maria Magyarok Királynéja és István Mariának hely tartója!

OMNES

Maria, Mi nagy Aszonyunk, Isten után benned bizunk!

EPILOGUS

810 Órülly, Órvengyd Nemess Ország, szép Magyar haza,
Mert nagy örömnnek támadot fényes Csillaga,
Midőn lett Maria Országunk Oszlopa,
Árva Nemzetünk dicsősséges óltalma!

815 Órvengyetek ti, minyájon, buzgó Magyarok,
Mert szerentsés, bódog lészen Magyar hazátok,
Ha Mariát tiszteli hiven ti Országotok,
A' mint kívánnya István első királyotok.

Órullyón, vigadgyon Királyunk s. Udvarunk,
Távul légyen szomoruság, Órvengy Országunk,
Mert Maria mi Aszonyunk, Nagy Aszszonyunk,
Kiben bizik a' mi meg keseredet népünk.

820 Illik már szép musikák, hogy vigon szollyanak,
Hárfák zengjenek, s. trombiták ma harsogjanak,
Különös vigasságot mindenek mutassanak,
Isten Annjának illendő hálákot adgyanak!

A MŰ ADATAI

Kézirata: *Lib. Schol. Cant.* 135b—140b. A dráma latin és magyar nyelvű. A latin szövegrész egy variánsa megtalálható a székesfehérvári püspöki levéltárban, címe: Sanctus Stephanus Rex Hungariae, közölte: *Kilián 1976.* 289—299.

A kantai darabról először *Hassák* (109.) tett említést. Címét közölte *Bayer 1897a* II. 399. A tárgyról részletesebb ismertetést adott, s közölte az Argumentumot, valamint az Epilogus két versszakát (6—26.; 808—815. sorok) *Kovács Bernardon* (39—40.). *Szombathy* már forrásként Neumayr Szent István drámáját nevezi meg. *Kilián 1979b* felhívja arra a figyelmet, hogy Székesfehérvárott is található egy kéziratos István-dráma, amely valószínűleg azonos az ugyanitt 1756-ban színre vitt játék szövegével, s ez is Neumayr elméltkedő drámájára vezethető vissza.

SZERZŐ, SZÍNRE VIVÓ

A darabot Kantában Jantso Ferenc vitte színre. Életrajzi adatait ismertették a 13. sz. dráma jegyzetében. Jantso az előadás évében a kantai iskolában a poéták és a rétorok magisztere volt. Az adaptátor átrendezte az eredeti Neumayr-dráma szerkezetét, több jelenetet elhagyott, s az utolsó actus néhány jelenetét szabadon fordította, illetve magyar nyelven írta.

FORRÁS

A dráma közvetlen forrása Franz Neumayr latin nyelvű *Sanctus Stephanus Hungariae Rex c.* drámája (in: *Neumayr 1758*).

Neumayr latin nyelvű drámájának cselekményét Jantso átvette. Helyenként szóról szóra követi a szöveget. Egyes jeleneteket lerövidített, jelentős részeket elhagyott, másokat több jelenetre osztott. A III. actust részben az eredetiből, részben pedig önállóan készítette el. Az első két actus latin, a harmadik magyar nyelvű. A két dráma egymáshoz való viszonyát az alábbi táblázat szemlélteti.

<i>Jantso</i>
Argumentum
Cantus loco Prologi
—
I. 1, 2, 3, 4, 5.
6,
II. 1, 2, 3,
4,
5—6,
7,
III. 1,
2,
3,
4,
5,
Epilogus

<i>Neumayr</i>
Argumentum
—
Prologus
I. 1.
2,
3,
4,
5,
6,
—
—
II. 2
—
5
—

Neumayr Argumentummal kezdi drámáját, Jantso ezt jelentős mértékben átalakította, s csak egy részét vette át. Elhagyta teljesen a lírai hangvételű prologust, ehelyett maga költött egy magyar nyelvű énekszöveget (Cantus loco Prologi), s ezt a prologus helyére iktatta. A Neumayr dráma I. Punctumának első scenáját Jantso 5 jelenetre, a harmadikat három, az ötödiket két jelenetre bontotta. Kihagyta a II. Punctum első scenáját. A kantai szerző önálló munkája a III. actus első, második és negyedik jelenete. Elhagyta Jantso a latin nyelvű mű I. Punctumának 6. scenája után következő Chorst, amelyben négy ária is elhangzott. Neumayr művében nincs epilógus, Jantso azonban a maga szövegéhez magyarul írt egyet — versben.

Neumayr stílusa száraz, nem fűti át az érzelem, Jantso viszont a már említett módon átalakítva a szöveget, a fordításban törekszik az érzelmi töltésre. Mondataiban a magyar, kései barokk, retorikus próza nyomai bukkannak fel. Jellemző példa Neumayr egyik mondatának magyar fordítása: Immo non honorat Matrem, qui negligit filium [De az anyát (Máriát) sem tiszteli az, aki elhanyagolja fiát (ti. Jézust)]. Ez Jantso „fordításában” így hangzik: És a ki szűz méhednek Menyből alá szállot Isteni virágjat megveti, az tenéked is hátot fordított. A szó szerinti fordítás is másként hangzik Jantso prédikációs stílusában, mint az eredetiben. Jantso tehát a kantai körülményekhez szabta a latin szöveget, a magyart viszont nem fordította, hanem újjáalkotta Neumayr szövegét.

A Szent Istvánról szóló drámák meglehetősen népszerűek voltak Magyarországon. 1587-ben Kolozsvárott, 1616-ban Zágrábban, 1626-ban Bécsben a nagyszombati diákok, 1747-ben Szokolcán, 1754-ben Nagyváradon, 1756-ban Székesfehérvárott, 1758-ban Ungváron, 1764-ben Trencsénben, 1769-ben Nagyváradon mutattak be első királyunkról ismeretlen szövegű, valószínűleg latin nyelvű drámát (*Takács* 16, 18, 19—20, 88, 101, 105, 110, 121, 130.). Ezek közül egy szöveg, melyet minden bizonnyal Székesfehérvárott játszottak, és két kéziratos drámaprogram maradt ránk. A programokat a fehérvári előadás ismeretlen rendezője hozhatta magával előző szolgálati helyéről. Az bizonyos, hogy Jantso nem a fehérvári szöveg, hanem Neumayr műve alapján dolgozott.

ELŐADÁS

A drámát 1776. június 2-án, szentháromság vasárnapján vitték színre. Az előadás körülményeiről csak a drámából tudunk, más adat nem maradt ránk. A szöveg előtt a szereposztás is megtalálható. A szereplők közül a Kiss és a Török családok nevét említi a nemesek között az iskolatörténész, *Hassák* (77.).

A cselekmény mindvégig egy színhelyen, István királyi palotájában zajlik, ezért a díszletezést s a színpad szükséges kellékekkel való ellátását könnyen meg lehetett oldani. A Prologus Cantusán kívül valószínűleg az Epilogust is énekelték. Nem lehetetlen, hogy több fiúból álló kórus látta el ezt a feladatot, a szereposztás után ugyanis a Cantores olvasható. Felleptek azonban *actores momici* (mimici?) is. Ezek néma szereplők voltak, akik minden bizonnyal a jelenetek szüneteiben táncoltak.

A drámaszöveg közben igen kevés rendezői utasítást találunk, s ezek egy-egy szereplő bemenetelére, illetőleg kijövetelére vonatkoznak.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A drámaszöveg egy kéz írásában maradt ránk. Ugyanez a kéz még három drámát másolt be ebbe a kolligátumba. Az írás egységes, jól olvasható. A másoló, akinek nevét nem ismerjük, nagyon kevés rövidítést alkalmazott. A hosszú mássalhangzókat az ebben a korban általánosan elfogadott módon úgy rövidíti, hogy egyszer írja le a hangot jelölő betűt, s fölé vízszintes vagy hullámos vonalat húz (Suñus, pečatum). Több szórövidítést találunk, főként a latin szövegben (np — nempe; ñ — non; Ssmus — Sanctissimus; pt — potest; Xtus — Christus; v — vel), ezeket kurzíválás nélkül feloldottuk. A számokat a latin és a magyar szövegben is betűkkel írtuk át.

A szövegkiadást elsősorban az nehezítette, hogy a hosszú és a rövid ékezetek között, valamint néhány nagy- és kisbetű között nem lehet különbséget tenni. A K—k; F—f; T—t betűi szinte teljesen egyformák. Nagybetűnek tekintettük azokat, amelyek kis zászlócskával indulnak, amikor a másoló a betű függőleges szárát egy hullámos vonallal kezdi. Nem lehet azonban ilyen alapon különbséget tenni az S, s között.

A Prologust versszakokba szedettük. A helyesírást, a latin szövegét is, az interpunkciók, a mondatkezdő illetőleg a tulajdonnév-kezdőbetűk kivételével eredeti állapotban őriztük meg.

NYELVI ÉS TÁRGYI MAGYARÁZATOK

- 23 *Lapis Lydius* — próbakő
- 49 *déres harmat* — dér
- 289 *Protheus es* — kétszínű vagy
- 433 *arius* — nem értelmezhető
- 515—516 *Inimicitias ... illius* — Idézet: Móz. I. 3, 15.
- 577 *Empyriomi Egek között* — mennyországban
- 616 *táméntalan* — töméntelen
- 626 *delczég* — délceg, féktelen
- 632 *dél színre* — napfényre
- 730 *Ötödik napján Kíss Asszony havának* — helyesen tizenötödik napján Kisasszony, azaz augusztus havának

18.

ÁBRAHÁM ÁLDOZATA

Szerző-rendező: ÁGOTHA DEMETER (Kanta, 1777. június 13.)

[SZEREPEK

ABRAHÁM

ISAk, Abrahám fia

ISMAEL, Abrahám fia, Izsák testvére

SERVUS PRIMUS

SERVUS SECUNDUS

AMICUS PRIMUS

AMICUS SECUNDUS

JUSTITIA

NATURA

GRATIA

ANGELUS

GENIUS INFERNALIS

CARO

MUNDUS

} a menny képviselői

} a pokol képviselői]

Szerelmes engedelmességnek áldozattya
a vagy
Abrahám Patriárka kedves, egyetlenegy
Isákjának bé mutatása,
mellyet folytatot az Negyedik Iskola
Pater Agotha Demeter alatt
Ao 1777 die 13^a Junij

Az Isteni igazságról, a természet szerent valo Atyai szeretet az természet felett
valo engedelmességgel mértékben tetetik, és amaz ettől lenyomatik.

INDUCTIO PRIMA

Justitia, Natura, Gratia

JUSTITIA

5 Örök Isteni igazság,
Erő, hatalom, bíróság
Ma földre le szállottam,

5 Hogy atyai Szeretetet
és emberi természetet
Fontolvan meg próbáljam.

Attyák engedelmességet,
Fiaknak kötelességét
Az Urhoz meg vizsgáljam.

10 Abrahámnak nagy hivségét,
És Isak szelidtségét
Égy serpenyőbe tészem.

cím: Patriárká(nak)

Inductio prima felett: engelmességgel

2 erő

15 Szeretetit Istenéhez,
Ugyan buzgóságát ehhez
Más mértékben fel vészem.

NATURA

Az Attyai szeretet
Ugy hozta a természet
Igen erős, hathatos.

20 Szereti magzattyát
Kiki, edes Fiát,
Mindentől ez láthatos.

Oda adgya mindenét,
Hogy sem mínd a gyermeket
Adgya az ellenségnek.

25 Ezüstét, aranyat,
Kincsit, gazdagságát
Nyujtja üldözőjinek.

30 Főkeppen ha csak egy,
és olj ki nagyra megy,
órómmal azt meg valtya

GRATIA

Meg vallom, hogy a szeretet,
meljet nemz a természet,
igen erős, hathatos.

35 De nagyobb Istenhez,
Kegyes vezerehez
Fel gyuladott buzgosag.

Erósb kiraljához
Hivseges Urához,
Engedelmes baratcság.

40 Akarattya ellen
Von, s majd győzhetetlen
Szeretetnek kőtele.

45 Oda, hova akar,
Vezet, és bé takar
Minden indulatokat.

Az engedelmes szív,
Ha szerelmes es hív,
Mindeneket meg győzhet.

50 Oly nehéz semmi nints,
Nem kel arany és kints,
Kit végben ő nem vihet.

JUSTITIA

Ennek valóságát,
Való igazságot
Meg mérvén meg probalom.

55 Serpenyőben teszem,
Ha úgy lesz, el hiszem,
Bócsúlóm mind, talalom.

60 Látom nagy a természet,
De nagyob, a mit készítet
Istennek nagy hatalma.

Erőssebb engedelmesseg,
Istenehez búzgó készség,
Vagyon annak oltalma.

65 Mind a kettő dicsiretes
És egy aránt kellemetes
Istennel és embernél.

Engedelmesseg jobbomra,
Ma szeretet all balomra,
Legyetek egyességben!

70 Mind kettőnek orszagomot
Adom és biradalmamot,
Ővék legyen örökké.

GRATIA

Igaz Uram im, vagy,
Szent ítéleted nagy.
75 Ki mondhat mit ellene?

NATURA

Ellened nints tanats,
Se szavaidba gánts.
Heljesek itiletid.

Ének

1-ma

Ebredgyél fell,
80 Ah, serkeny fell,
Abrahám, az látásra!

Almod szakasd,
És félben had
Teremtődnek szavára!

85 Fiad végyed,
És elvígyed
A látásnak földére!

Isakodot,
Magzatodot
90 Aldozd Isten nevere!

2-da

Noha nem tér,
Szívhez nem fér,
Hogy kívánnya halálát,

95 A jo Attya,
Sőt akarja
Egy Fia koncsolását.

Kiben áldást,
Szaparodást
Várhat nemzettségének

79 [A sor felett *1-ma* hiányzik.]
82 Almad

84 Teremtődnek

100 Az Istentől,
 Mind kut főtől
 Minden jót ő nepenek.

3-ia

 Ah, nagy Egek,
 Bus fellegek,
105 Mikent elegyititek

 Az órómet
 És vig kedvet
 Úrómmel keveritek.

110 Igy az hajnal
 Szép harmattal
 Rosát szokta óntózni.

 De el túnvén,
 S. Nap derúlvén
 Kezd szebben illatozni.

INDUCTIO SECUNDA

Abraham ligetet plántála a Bersabetban és segejcsegúl hívá ott az órók Ur nevét.
Gen: 21 vers 32.

Abraham, Servus primus et secundus

ABRAHAM

115 Adam, első Atyam kivettetett kertből,
 Istennek ki eszet kegyelmes kedveből,
 Hogy a tiltott fának evett gyúmólcséből
 Az álnók kigyónak rut irigycsegeből.

120 Nóé napjaiban büntette nagy vízzel
 A bűnös világot, egből szállot tűzzel
 Sodoma, Gomora férfiát a szúzel,
 Minden lakosival, a kén köves búzzel.

125 Napnak, csillagoknak, Hóldnak alkotója,
Viznek és tengernek, földnek fundálója,
Ezeknek egy mástól bölts elvalastója,
Embernek agyagból kegyes formálója.

130 Ennek mindenkben járok akaratyán.
Rendelem eltemet szent parancsolatyán,
Ez ligetes heljben leszék áldozatyán,
Satán ne órúljon ember kárhozatyán.

Poroncsolj, én uram, kesz vagyok mindenre,
Igyekezetemnek itt segedelmére
Hivom szent nevedet véghez vitelére,
Legyen áldozatom Istennek kedvére!

135 **SERVUS PRIMUS**
Miis te példadra az Urnak szent Nevét
Áldgyuk és imádgyúk mindenben jó kedvét,
Hogy órvendeztessúk hozzánk hajlot szivét.
Hiszúk és remeljűk minket is meg nem vét.

140 **SERVUS SECUNDUS**
Hozok aldozatra, ha mondod, én juhót,
Avagy a szépiből, kóvériből barmot,
A mi nemút akars, baranyt a vagy tujkot.
Poroncsolj, én uram, avagy más allatot!

145 **ABRAHÁM**
Emeljünk Istennek hamar itten oltárt,
Enekeljünk kedves nekie szép sóltárt,
Szenteljúk meg azzal ezt az egész hatart,
Menyből reank bocsát ó kegyelmes sugárt!

SERVUS PRIMUS
De micsodast akars, Uram, aldozatot?

ABRAHÁM
Nem mast, hanem ekes, tómeny jó illatot.

150 **SERVUS SECUNDUS**
Hozok tehát ide iljen ajjandekot.
Kedvesebb ez, hogy sem ha adnál juhokot.

133 viteleré
136 imádgyúk
137 hog

138 remeljuk
143 Emeljunk

ABRAHÁM

Tavozzatok immar, egyedül kivanok
Istennél szollani, kinek én szolgálók.

(*Abeunt*)

En istenem, tudod, hogy hiv szólgád vagyok,
Te eretted, Uram, én gondgyaim nagyok.

155 Füleim is keszek szavad hallására,
Parancsolatidnak szam ki mondására,
Labaim ósvenyid s. utad járására
Kezeim ezeknek mind meg tartására.

INDUCTIO TERTIA

Isaak Atyafiai őtőt latogattyak, mulatozásra hitegetik, de nekik nem enged.

Isaak, Ismael, Amicus primus et secundus

ISAAC

160 Abrahamnak, én Atyamnak,
Vereimnek, rokonimnak,
Nagy hatalmu Istene!

Neked szent adozásokat,
Méltó háláadásokat
Adok eltem remenye.

165 Hógy engemet teremtettel,
Mind latom, ingyen szerettél,
Sok jokkal meg aldottál.

170 Egeszen neked lelkeket
És minden tehetcsegemet,
Tesztemet fel szentelem.

Szükséges akaratodban,
Allok poroncsolatidban,
Élek, halok mindenkor.

175 Prabalj meg engem Istenem,
Szencseges, kegyes vezerem!
Talals te hiv szolgálódnak

Valakit közelgetni hallok,
Ennek másról majd im szollok,
Ha jora fel indithatnam.

180 Isten hozott, hiv Barátim!
Kósóntlek atyamfiai!
Mi joban ti farattok?

ISMAEL

185 Tsak te latogatasodra,
Szep, vidám mulatcsagodra,
Kedves ótsém, mű jöttünk.

AMICUS SECUNDUS

Regén kivantalak látni,
És veled meg ismerkedni,
Mind joval tarsalkodni.

ISAK

190 Egyedül csak magam valem,
Az údóm hasznosan mulek,
Szintén jókor jöttetek.

AMICUS PRIMUS

Tehat setalas okaert,
Kedvünk vigastalasaert,
Induljunk az mezőre.

ISAK

195 Szep viragos mező,
Szivemnek kedvező
Buzgo fohasználásara.

200 Igen alkalmatos,
Ottan foganatos
Emberek imadcsaga.

A szep viragokkal,
Illatos rosakkal
Ezek teremőjehez

205 Elmém fel emelem,
Mert őtöt kedvellem,
Istenemet dicsérem.

AMICUS SECUNDUS
Nemindenkor imadkozal,
De nemeljkor mulatozzal,
Vess údot te kedvednek!

210 ISAK
Az Istennek kedvét,
Dicsirni szent nevét
Mindenkor igen kedves.

ISMAEL
Batyaddal vig kedvel
Mulass, Ismaellel
215 Még most ifiusagodban!

ISAK
En ifiusagomot,
Hiv barátcsagomot
Másval is közelhetem.

220 Viragzo údomót,
Róvid eletemet
Uramnak szentelhetem.

ISMAEL
Indicsunk játékokat
És jeles tréfákat,
Vigadgyunk mind ifiak!

225 ISAK
Micsoda jatekot?

AMICUS SECUNDUS
Fogjunk madarakot!

ISAK
Nem szoktam ezekhez.

AMICUS PRIMUS

Vagy vessünk hálókot
És fogjunk halakot!

230 ISAK

Se ezekhez nem szoktam.

ISMAEL

Jarjuk meg a melj völgyeket,
Fris, zöldellő szép hegyeket!
Valami vadra akadunk.

235 ISAK

Más vadaszatot szeretek,
Meljel Uramhoz térhetek,
Es kedveben elhetek.

AMICUS SECUNDUS

Ezzel Istent meg nem sertet,
Ha éppen szívből szereted,
Batron velünk mulathatsz!

240 AMICUS PRIMUS

Tettsik erdőkben sétálni,
Vizek mellett jardogalni.

ISAK

Tettsik. Eiletem, mind viz, foljdogal,
Napról napra el muldogal,
Hasonlo buborekhoz.

245 ISMAEL

Ezzel semmi vigasagot,
Nem serzünk, se mulattsagot.
Hadgyuk magara Izakot!

ISAK

250 Az en örömem Istennel vagyon.
Istennel vagyon és lesz Teremtőmvel
Ezzel örvendek vegig.

228 vessunk
229 fogjunk

248 örömem
249 Teremtőmvel

AMICUS SECUNDUS

Nagy remensegű ifiuság,
Nagy bölcsesegű barattság,
Sokat tartok felőle.

255 Istennek kedveben el,
Mind ismerem igazan fel,
Mi is őtőt követjük!

AMICUS PRIMUS

Leszen ennek nagy aldasa,
E földön uralkodasa,
Mint mutattya elete.

260 Menyben örök maradasa,
Szentekkel tarsalkodasa,
Bizonság cselekedete.

ISMAEL

265 Nagy Patriarchanak leszen nagy magzattya,
Erkölcse, beszédgye nyilván ki mutattya.
Előbbi Atyaknak igaz agozattya,
és következő öregek barattya.

INDUCTIO QUARTA

Mundus, Caro, Genius infernalis

GENIUS INFERNALIS

Órvendek, hogy egyszer valaha lathatlak.

CARO

Vak veti szemere a vilagtalannak.

GENIUS INFERNALIS

Vilag, panaszkodot most férre tehetned!

MUNDUS

270 Igen kőnyű nekem el hidd férre tennem
Vígastalásomat leg ottan ha veszem.

GENIUS INFERNALIS

Kicsin hitű, mikor lesz jó reményekben,
Lám, mihez mi kezdünk, nem szakad kezünkben.

MUNDUS

275 Tudom, ezért én is ti bennetek bizom,
Mikor egyet értünk, akkor jobban hizom.

CARO

Saját öröksegem a szépség énnékem,
Azért is másoknak soha nem engedem.

GENIUS INFERNALIS

280 Ketsze gyapjan hiszem ústótkót nem vontok,
Bornyút a juh alatt talam nem fogdostok.
Ugy latom, egész nap ti ma kandastatok,
Nagyobb dolgunk vagyon, magatok tугyatok.

MUNDUS

Ugy vagyon azért is, jó hogy együtt vagyunk.

CARO

Ereje is vagyon, mire szándékozunk.

GENIUS INFERNALIS

285 Súlt galamb, akarod, repűljön szájadba,
Aztot nem hallottam, se nem láttam soha.

MUNDUS

Nem lattad, barátom, demeg fogod latni.

CARO

Pluto jó viteze, melj pelda beszéd ez,
Meljre fel nyílt füllel a rest is figyelmez?

GENIUS INFERNALIS

290 Ugy vagyón, holott én ezer mester vagyok,
Meg is ilyen dolgot igen ritka latok.

MUNDUS

Ma leszen és maról, hidd el, el nem marad,
Hogy galambat fosztok, mezitelen marad.
Miert is előllem, hidd el, *el* nem szalad,
Az utan meg sűtóm, de nem eszel magad.

CARO

295 Szolj világossabban, miben all a dolog,
Mivel a szerencse hol jól s. roszul forog!

MUNDUS

Jóvevény vagy, latom, te Jerusalembé,
Azert nem tudhatod, mik törtentek benne.

300 A latas Földere szandekozik menni
A nagy Patriarcha aldozatot tenni.
Abraham akarja egy fiat meg ólni,
Deén mindenekben meg fogom gatolni.

CARO

305 Isaknak is dolga miben aljon, tudom,
Azert Isten ellen tesztét fel gyulastom,
Ó poroncsolattyat meg vesse, oktatom,
Es mi következik, meg ládd, meg mutatom.

MUNDUS

Az első útközét ad jo remenyseget.

GENIUS INFERNALIS

Oszoljon a tanacs, es szaladgyon kiki,
Közél nagy zengessel mert itt jó valaki.

INDUCTIO QUINTA

Meg késérti Isten Abrahamot, hogy egó aldozatul aldozza fel Isakot. Gen. 22.

Angelus, Abraham, Servus primus, secundus

ANGELUS

310 Abraham, Ábraham!

293 hidd el nem

295—298 [Átvéve: 2. sz. dráma 537—540. sor.]

303 [Átvéve: 2. sz. dráma 543. sor.]

307—309 [Átvéve: 2. sz. dráma 545—547. sor.]

ABRAHAM

Ki szava ez, Uram?
Felséges Istenem,
Ime, jelen vagyok, poroncsolj!

ANGELUS

315 Vegyed egy fiadot,
Kit szeretz, Isakot,
És meny látás földere!

Fiadot el hozzad,
És ótót aldozzad
Eppen egó aldozatul!

ABRAHAM

320 Érttem szent Akaratodot
És poroncsolatodot,
Uram vagy, Istenem vagy.

Fiam fel aldozzam,
Isakot el hozzam,
325 Mennyek látás földere!

Kit szivből szeretek,
Kitől reme/hetek
Maradekomnak aldast.

330 Vensegem istapjat,
Házamnak oszlopat,
Nemzetem maradasat.

Szomorodott kedvemnek,
Banatos szivemnek
Vartam vigastalását.

NATURA

335 Nehez azt Atyai szivnek,
Hogy ő maga gyermekének
Legyen fel koncsoloja.

311–349 [Háromsoros versszak két sorba tör-
delve.]

321 [A *poroncsolato*(*t*)*dot*-ban a *d* ráírva a
t-re.]

324 hozzám [Értelem miatt jav.]

327 remehetek

330 hazamnak

332 szomorodott

340 Denem tsak tied ő,
Hanem ki teremtő,
Óvé edes Isakod.

Óve volt, ő adta,
Maganal tarthatta,
Szabados vissza kérvén.

GRATIA

345 Tesztét ő formalta,
Lelket bé ontotta,
Mindenkor vissza kérheti.

Neked költsónózte,
Ideig engedte,
Eppen most vissza veheti.

ABRAHAM

350 Engedek mindenben, Uram, mert szeretlek,
Teljesen szivemből, lelkemből kereslek,
Minden erejimből félek es tisztellek,
Imadlak, Istenem, Teremtóm, dicsirlek.

355 Fogadom, Abraham, hogy hiv szolgad leszek,
Szent akaratodnak aldozatot tészek,
Es igiretednek érós hittel hiszek,
Igy ellenségimen győzedelmet veszek.

360 En magvamot, hiszem hogy *te* meg szakasztod,
Meljel szent nevedet fel magásztaltatod.
Noha aldozatul im, be mutattatod
Fiamot, Isakot, a mind poroncsolod.

GRATIA

365 Amít meg igirtó, meg lesz bizonyoson,
Semmi lehetetlen mert nála, hogy nem lesz.
Hatalma tegedet jó remenségbe tesz,
Senki ezen hitből Izakról ki nem vesz.

ABRAHAM

Kedves Isakomot egyetlen egyemet,
Ki Sárának s. nékem kereste kedvemet,
Szerelmes fiamot, edes gyermekemet
Neked fel aldozzam, hát sertse szivemet.

350 Engeded [Értelem miatt jav.]

358 hogy meg [Szótagszám miatt jav.]

NATURA

370 Nehez dolog ugyan, hallatlan aldozat,
Hogy az atya Fiat egesse, karhozat.
Te vered, te teszted, nem idegen fajzat,
Embert megrettentő keptelen abrazat

ANGELUS

375 Szükséges az urnak iljen egő Allat,
Búzgo szeretetből szarmazot indulat.
Kedves, kellemetes Istennek szolgálát,
Noha csudalkozik, ezen minden allat.

GRATIA

380 Engedelmes es hiv szolganak a dolga,
Hogy mit Ura akar, ő is azt akarja.
A miket poroncsol, szolga is jovalja,
Tselekedetevel jonak azt kevannya.

ANGELUS

Nem vizsgalom en azt, mikeppen lehet az,
Hogy Isak meg haljon, meg aldassek am az.

ABRAHAM

385 Tudom, én Istenem, mas Fiat is adhatz,
Mind a Fenix madar hammából ujthatz,
Holtból is elevent, ha akars tamoszt hatz,
Szaraz tsontyaiból frissebbet ki hozhatz.

INDUCTIO SEXTA

Genius Infernalis, Caro, Mundus, Justitia

GENIUS INFERNALIS

Draga jo barátom, hany het a zöld fársang?

CARO

390 Te szokasod felett vagy ma igen vigon,
Mert beszededet is kezded zöld farsangon.

373 [A *keptelen* szóban az *en* utólag beszúrva.]

375 szeretetből

387 [A sor alatt a margón az *Inductio 6-ta*-val

egy magasságban:] *3naz* [Nem értelmezhető bejegyzés.]

388–404 [Átvéve: 2. sz. dráma 642–658. sor.]

MUNDUS

Meg lehet, mert neki igen jól van dolga,
Es mellről fu a szél, palastyat fordítya.

GENIUS INFERNALIS

Igaz, meg is többet futok és faradok,
Hazamban s. agyamban én ritkan maradok.

CARO

395 *Ha gyenge* nem volnék, veled verset futnék,
Mai *mestersegemben* kevesset engednek.

MUNDUS

En meg is hamarabb elerem tzelómot,
Mivel mindenestől birom evilagot.

GENIUS INFERNALIS

400 Mi haszna, hogy bírod? Keves hasznod vagyon,
Minden, aki akar, előtted szaladgyon.

CARO

Abraham Patriarchával is egyedüll nem biral,
Meg is tsuda dolog, mind fel fuvalkodal.
Sokszor masok által te labra allotal.
Hat a mult etzaka ugyan mit almadtal?

JUSTITIA

405 Visza vond magadot, mert meg adod arrat!
Hogy mered meg tsalni te Uram szolgájat?
Isakot meg tsaltad, azt holtig tagadom,
Erette ellened fegyveremet vonom.

GENIUS INFERNALIS

Ki vagy? Te ellenem mertel feltamadni?

JUSTITIA

410 En vagyok az igassag, ha ótót ismered,
Es ellenem mered ki vonni fegyvered?

395 ha ilj gyenge [Szótagszám miatt jav.]
396 mestersegemben is kevesset [Szótagszám
miatt jav.]
398 mindenestől

401 egyedull
403 sokszor
405–414 [Átvéve: 2. sz. dráma 661–670. sor.]

GENIUS INFERNALIS

Ki vonom halalos ellensegem ellen,
Abrahamtól, Isaktól es tólléd eb feljen!

JUSTITIA

415 Eb feljen, te gonosz pokolbeli satan.
Tartozzal, mert fejed veszem minden oran!

(*Bellum fit*)

Szed fel satorfadot, s lepjetek szaparan!

JUSTITIA

Melj hamar irigye tamad minden jonak,
Istenes eleten melj kevessen kapnak!
420 De szent eletre is, akik szandekoznak,
Azonnal órdógtól mingyart gatoltatnak.

INDUCTIO SEPTIMA

Abraham, Servus primus et Servus secundus

ABRAHAM

El nem titkolhatom már tovabb a dolgot,
Majd ki kel mondanom, kít Isten ram bizott,
Tsudara gerjestem az egész vilagot,
Homaljban boritom holdat es tsíllagot.

425 Azomban szükséges fara leszen gondom.
Keszüljetek szolgak, nektek most azt mondom!
Buzgo készülettel hamar kel indulnom,
Veghez kel azt vinnem, mit Ur adot tudnom.

SERVUS PRIMUS

430 Isak: rest nevetes, defordul sirásra,
Órómet is jelent ez szomoruságra,
Fiadnak a neve valik aldozásra,
Vidam, fris elete szomoru halalra.

SERVUS SECUNDUS

435 Ezt meg nem jelentem ó edes annyának,
Kiben vigasaga vala a Saranak.
Az poroncsolattya legyen Abrahamnak
Hogy fel meszarloja lenne ó fiának.

ABRAHAM

440 Csak titokban tartom, miglen veghez mégyen,
Mind Isten akarja, a mind ugy meg legyen.
Szabad velünk az Ur, akarhova tégyen,
Mutatando heljre majd indulunk negyen.

SERVI

Jelen vagyunk, Uram, poroncsolatodra!

ABRAHAM

Utra menyünk hamar, engem kövessetek,
Senkinek ez irant hirt ti ne tegyetek!

INDUCTIO OCTAVA

Abraham, Isak, Servus primus et Servus secundus

ABRAHAM

445 Kelj fel, fiam, sies utra!
Edenyt veven, meny a kutra,
Hogy latas földere mehessünk!

ISAK

Tehat Isten akarattya
Nekünk mostan poroncsolja,
Hogy ottan aldozatot tégyünk.

ABRAHAM

450 Ez szent akarattya,
Mind Isten kivannya,
Hogy hirtelen induljünk.
Ti, szolgak, készüljetek!

SERVI

Ezennel keszek leszünk.

435 legy [Értelem miatt jav.]; Abramnak [Szó-
tagszám miatt jav.]

453 készüljetek

ABRAHAM

455 Ez nyalab fát kósd kótelben,
Te vegy tūzet az edenyben,
Engemet kővessetek!

460 Erősítsd, Uram, szívemet,
Batorisd felenk lelkemet,
Segeld meg kezeimet!

Ime az hegy, meljre megyünk,
Majdon hozza közelgetünk,
Ott hadta, hogy aldozúnk.

465 Ti itt, szolgak, vigyazzatok,
Mig meg jóvúnk, meg aljatok!
Mi Istennek aldozunk.

Isak, Fiam, a fat hozd el!
Mivel a hegy igen közel,
Magam viszem a tūzet.

ISAK

470 Abraham, szerelmes
Atyam, tsokkal bekellem
Meg atyai kezeidet.

ABRAHAM

Mit kevans, szerelmes Magzatom?

ISAK

475 Ime a fák és a tūz,
De hol/ vagyon a tiszta szűz
Aldozatra valo allat.

ABRAHAM

Sok fohaszkodással Istentől nyert fiam,
Sok keresim után született magzatom!
Kit Ur adott vensegemre.

480 Hogy te lennél örőmemre
És nemzetem szaparodasara.

De latom, ma leszes keszerúsegemre,
El badgyat szívemnek szórnyú gyótrelmere
Es órókós sirasomra.

485 Te tudod, mikeppen teged szerettelek,
Mind szemem világot, úgy én fejtettelek,
És mivel jó voltál, meg sem sértettelek,
Hogy ha el tavaztal, hiven kerestelek.

ISAK

490 En is, edes Atyam, meltan tiszteltelek,
Ember s. Isten előtt meltan dicsírtelek,
Mind kegyes atyamot sziból szerettelek,
Most is úgy szeretlek, tisztellek, bócsúllek.

ABRAHAM

495 Kesz vagyok egész nyajamot,
Erted adni barmaimot,
És hagy téged meg valtsalak,

Adni minden jóvaimot,
Ezústómót, arannyamot,
Kesz vagyok eletemet.

500 Ezeket Ur nem kivannya,
De fiamot is nem szannya.
Nem Ismaelt, de Isakot,

505 Tegedet, tegedet,
Egyetlen egyemet.
En szívem órómet,
Edes gyermekemet,
Jambor Isakomot,

Drága szúlóttemet,
Magam en tesztemet,
Tulajdon veremet.

510 En magam kezemmel,
Sajat fegyveremmel
Hadta, fel aldozzalak.

490 dicsírtelek
492 bócsullek

497 ezústómot

ISAK

515 Isak neve óróm,
Lesz keserű úróm,
Es te neked fájdalom.

Mondatik nevetes
Isak az nevezes,
De anyamnak fájdalom.

ÁBRAHAM

520 Engednünk kel,
Meg győznünk kel
Magunk természetünköt.

Add vissza eltedet
Annak, kitől vetted,
Szerelmes, kedves magzatom!

525 Egyszer meg kel halnod,
Azt meg kel vallanod,
Jobb ílj dicsőségesen.

ISAK

Atyam, ha az ur akarja,
Legyen, a mind poroncsolja!

530 Hacz el minket szeretett,
Mind hiveit meg kesertett,
Ugy legyen, mind akarja.

535 Ez nekem ugyan veletlen,
Es neked esik nehezen,
Abraham, edes atyam.

Viragzo iffiusagomban,
Első artatlansagomban
Pelda nélkül meg halok.

540 Anyamtól el sem bocsúztam,
Mirejövőök, nem is tudtam,
Szülemtől csak el váltam.

520 győznünk
530 [hazel, a c utólag beszúrva.]; minköt

539 bocsúztam

ABRAHAM

Kedves. artatlan baranyom,
Rogyogo, fenyos arannyam
Lesz urnak aldozattya.

ISAK

545 Tehat atyamnak kargyato!,
Meg kel halni haragjato!
Ur veled, edes anyam!

O Istenem, kegyes Uram!
550 Abrahamnak szeretote,
En atyamnak vezerloje,
Legyen szent akarato!

Isakot, ha aldozatul
Kevanod es ajandekul,
Legyen szent akarato!

ABRAHAM

555 Szerelmes magzatom!

ISAK

Menyi tsop ver van en bennem,
Menyi tagjaimban erik,
Annyisor dicsirtessel!

ABRAHAM

Edes Isakom!

ISAK

560 Az meg egetet tesztembol,
Meg szomorodott lelkembol
Ezerser s. meg ezerser

Most orokke hogy aldott legy
565 Engemet kedvedben be vegy,
Tarcs kissebbik hivednek!

ABRAHAM

En magzatom, en vigasztalansom!

ISAIAH

Tied voltam, vagyok, leszek.
Lelkem, tesztetem, im, ladd, keszek
Az egő aldozatra!

570 Neked szentelem veremet,
Eletemet mindenemet!
Kesz vagyok aldozatra.

ABRAHAM

Vensegem istapjat,
Hazamnak oszlopat
575 En, Abraham, elroncsam?

Anya vigasagat,
Szolgak kivansagat
En, atya, hogy fel bontsam?

580 Eitem remenyet
Es szemeim fenyet
En magam hat el olcsam?

Ritkan fogontatot,
Csudaval adátot,
Csudara en kitegyem?

585 Urtol igirtetett,
Kényen neveltetett!
Kegyetlenül meg oljem?

ISAIAH

590 Edes Atyam, kótózd kezem,
Kótózd labam, óncsd ki verem,
Mert Isten ugy kevannya!

Vond ki fegyveredet,
Aldozd gyermekedet,
Mert Isten ugy akarja!

ABRAHAM

Meg bocsas, edes Fiam!

587 kegyetlenul meg oljem

850

595 **ISAK**
 Meg bocsas, edes atyam!
 Meg csokolom kezeidet.

ABRAHAM
 En is könyvező szemeidet, edes Fiam.

ISAK
 Edes Atyam!

ABRAHAM
 Isakom!

600 **ISAK**
 Abrahamom!

ABRAHAM
 Meg hals?

ISAK
 Meg halok.

ABRAHAM
 Oh, Istenem! O, Istennek szencseges haza!
 O, edes magzatom! O Istennek meg masolhatatlan decretoma!
 605 Mire jutott boldogtalan fejem?

 Enek

ISAK
 Jaj, mar meg kel halnom,
 Nincs senki gyamolom.
 Vilagbol ki mulnom,
 S. eltemtól meg valnom!
 610 O, fájdalom!

 Hol vagy boldogsagom,
 S. regi szabadcsagom?
 Ime, most a halal
 Dühössen le kasal.
 615 O, fájdalom!

597 [*edes Fiam* külön sorban, s előtte a szerep-
 név újból kiírva: ABR. Ezt elhagytuk.]

614 duhossen

Sorsomon sirjatok,
Magos csillagzatok!
Boldogtalan Fejem!
Miert en születtem?
620 O, fájdalom!

Kesereg a lelkem,
Badgyad az en szivem.
Ime, nincs mit tennem,
Csak kelletik mennem
625 Veg oramra.

Veg bóczumot, Atyam,
Tőlled veszem s. Anyam.

O, melj sokkal erősebbnek veltem
En magamot, Istenem!
630 Ha ilj iszonyatos a halal egy artatlannak,
Valjon minemű lehet a vetkesnek?

ABRAHAM

Vond ki kezem kardomot! — Nyúsd ki! —
Erősödjyel! — Ragadd az pallost! — Irtózom!

ISAK

O, Istenem, szent kezedben ajanlom lelkemet!
635 O, draga Atyam, o, szerelmes anyam, hol vagy most?

ABRAHAM

Jarj el, kezem, mar tisztemben,
Isten rendelesiben,
Aldozd fel ma Isakot!

(Extrahit)

JUSTITIA

Abraham, Abraham!

ABRAHAM

640 Ihol vagyok, poroncsolj, Uram!

627 tolled

628 [A sor előtt ISAK szerepnevet elhagytuk.]

635 a(t)nyam [Ráírással jav.]

JUSTITIA

Ki ne nyujtsad kezed a gyermekre,
És semmit ne cselekedgyél neki,
Most ismerem, hogy feled az Istent,
Es nem kedveztel a te egyetlen egy Fiadnak erettem.

ABRAHAM

645 O, Istenem, Egek Ura! O, melj ora!
Kesz vagyok, Abraham, mindent el követni,
Meltotzattal nekem amit poroncsolni,
Szolganak illendő Uratol halgatni.
Ha meg nem engeded, ebben is engedni.

ANGELUS

650 Eleggé te hited, im, megprobaltatott,
Engedelmesseged ím, ki mutattatott,
Te hiv szereteted ki nyilatkoztatott,
Te nagy remenyseged.
Ótót fel aldoztad, miben rajtad allott,
655 Mennyí az Isaké, az bemutatattott.
Ur poroncsolattya hiven meg tartatot,
Fiad is életben csak meg maradott!

Szeretetnek túze eppen meg egette,
Engedelmessegnek kardgya mert meg ölte.
660 Ted a húveljeben pallosod heljeben,
Óld meg Isakodot, ment így dolog vegben.

A MŰ ADATAI

Kézirata: *Lib. Schol. Cantu* 153b–156a.

A dráma szövege itt lát először napvilágot. Más kéziratos variánsa nincs. Címét először *Hassák* (109.) említette, ennek alapján közli a címet *Bayer 1897a* II. 399. *Kovács Bernardon* a kantai kolligátumról frott dolgozatában csak a darab címét és rendezőjének nevét említi meg. *Szombathy* a kantai drámák forrásait kutatva szól erről a darabról. *Kilián 1979b* foglalkozik a rendező életével és a darab forrásával is.

SZERZŐ, SZÍNRE VIVÓ

A címlap szerint a kantai iskola „negyedik”, azaz a syntaxista osztály, magisztereként Ágotha Demeter 1777. június 13-án vitte színre a drámát. A kifejezés „mellyet folyttatot az Negyedik Iskola Pater Agotha Demeter alatt” csak a rendezésre vonatkozhat, a szerzésre nem.

Ágotha Demeter 1742-ben született Székelyudvarhelyen. A minorita rendbe Nagybányán lépett 1762-ben. A filozófiai tanulmányokat Kolozsvárott, a teológiát Eperjesen végezte. 1767-ben szentelték pappá. Előbb Firtoson volt procurator, majd a közeli Marosvásárhelyen egyházsónok.

646 vagy [Értelemszerűleg jav.]

Innen a kantai rendházba került. Az 1767/68-as és a következő tanévben itt tanított. Ezután nem tudni hol működött. Lehetséges, hogy továbbra is itt maradt mint egyházi szónok. 1776-ban neve ismét szerepel a kantai tanárok névsorában (*Hassák* 69.), 1777 júniusában adatta elő kiadásunkban közölt drámáját. Ezután haláláig itt tartózkodott. Nagyon fiatalon, 41 éves korában, 1783. május 25-én halt meg ugyanitt. Itt is temették el (*Inventarium Nyírbatoriense anno 1749.* 1047).

Nevéhez az itt közölt darabon kívül még két kantai dráma fűződik. 1768. augusztus 2-án De Philippo rege Macedonum, contra quem pugnavit Alphonsus Dux Gallorum, 1769. augusztus 2-án pedig De Lysandro et Maxentio című drámákat vitte színre (*Monay 1953b* 1.).

FORRÁS

A drámaszerző legelső forrása a *Genesis* 22. fejezete (Móz. I. 22. 1–19.). Kétségtelen azonban, hogy korábbi kantai darabból (2. sz.) is vett át részleteket, így például az 505–532., 537–540., 543., 545–547., 642–658., 659–670., 672–676. sorokat. Gyanítható, hogy más drámákból is kölcsönzött ötletet, cselekményrészletet, szöveget, a történet ugyanis jellegzetes úrnapi drámatéma. A szerző korában még több, hasonló tárgyú drámakézirat ismeretében írhatta drámáját.

ELŐADÁS

1777. június 13-án, úrnapja után egy héttel vitték színre a drámát. A szereposztás nem maradt ránk. Csak a dráma szövegéből és az elenyészően kevés rendezői utasításból lehet az előadás körülményeire következtetni. Bár ez a gyengébb kantai drámák közé tartozik, rendezője elé mégis magas követelményeket támasztott. A mennyben (1. inductio), Bersabeth ligetes erdejében (2., 5. inductio), Ábrahám házában (3, 7, 8. inductio), a pokolban (4, 6. inductio) játszódnak a jelenetek. A legnehezebb feladatot a 8. inductio jelenthette a rendezőnek, hiszen a jelenet Ábrahám házában kezdődik, s a „látás földén” fejeződik be.

A szereplő személyek is három csoportba oszthatók. Az erények képviselői mennyei figurák, Genius infernalis, Caro, Mundus a pokol képviselői, a többiek földi emberek. Jelmezeikről semmit nem lehet tudni.

Ének két alkalommal fordul elő a drámában, azonban sem kotta, sem nótajelzet nem maradt ránk.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A szöveg másolója ismeretlen. A kéziratot tartalmazó kolligátumban *Lib. Schol. Cantu* valószínűleg ugyanettől a kéztől származik a *Declamatio Latina seu exercitium Rhetoricum per Locos Rhetoricos. Tropos et Figuras* (128a–135a) című dráma egy részlete, valamint a *Sanctus Stephanus Rex Hungariae* című dráma teljes szövege. A másoló valószínűleg a rend egyik fiatal, Kantában élő növendéke lehetett.

Írása nyugodt vonalvezetésű, de még nem teljesen kiírt írás. Helyesírása következetes. Rövidítést ritkán alkalmaz, ezek azonban meglehetősen egyéniek. Az *n* vagy *m* betűt néha úgy jelzi, hogy az előtte lévő betű fölé egy vízszintes vonalat húz (akaratyā=akaratyán, Urāhoz=Uramhoz). Ugyanígy jelzi alkalmanként a hosszú mássalhangzót is. A szó végi *m* betű helyett néha az előző betűből kiinduló, a betű fölé visszafelé kanyarodó ívet húz. Ezeket a rövidítéseket kurziválás nélkül oldottuk fel.

Az *s* kötőszó mögé többször kettőspontot (s:) tett, de minthogy ebben nem következetes, s alkalmanként az egyponos változat is feltűnik (s.), az *s*: helyett mindig az egyponos *s*. betűt alkalmaztuk. Az *sz* hangot nagyon gyakran *s-sel* jelöli, ezt az eredeti állapotban őriztük meg.

A másoló félv nagyságú lapon két oszlopban írta le a dráma szövegét. A szöveget nem tördelte verssorokra, de a versszakokat minden esetben új bekezdéssel indította. A verssorokra bontást a rímek döntötték el.

Ágotha Demeter nem volt jó verselő. Gyakran vétett a szótagszám törvénye ellen. Még ugyanabban a szerepben is váltogatta a rövidebb, hosszabb sorokat. Szótagszámhibáit csak kivételesen javítottuk. Az is előfordul, hogy egy szereplő versben kezdi el beszédét, és prózának tetsző szöveggel folytatja. Mondatai helyenként bonyolultak, néha nem érthetők világosan.

NYELVI ÉS TÁRGYI MAGYARÁZATOK

87 *A látásnak földére* — az eredeti héber szöveg szerint Mórija a „látás” vagy a kiszemelés földje (Lásd még a 299., 316., 325., 446. sorokat!)

96 *koncsolását* — koncolását, erőszakos halálát (Lásd még a 337. sorban!)

119 *Noé napjaiban* — Móz. I. 6–8.

120 *A bűnös világot ... tűzzel* — Szodoma és Gomorra bűnét úgy büntette az Isten, hogy kénköves esőt bocsátott rá. Móz. I. 19. 24–25.

121 *Sodoma ... szűzel* — Móz. I. 19. 1–11.

141 *tujkot* — tulkot

280 *kandastatok* — nézdegéltetek

385 *ujjthatz* — ujíthatsz

429 *Isak: rest nevetes* — a héber szó jelentése: szelíd, gyengéd, azaz rest nevetés, mosoly

530 A sor nehezen értelmezhető, talán: elhagysz minket, szeretet? De egy ilyesféle kétkedés nem illik a szövegösszefüggésbe.

557 *erik* — erek (annyiszor dicsérjenek téged, amennyi ér van testemben)

19.

A DÚSGAZDAG ÉS A SZEGÉNY LÁZÁR

Szerző-rendező: JANTSO FERENC (Kanta, 1778. június 14.)

TRAGOEDIA

Hungarico Ideomate producta Cantae Anno 1778 Die 14-a Junii in festo Sanctissimae Trinitatis per nobiles ac ingenuos utriusque Eloquentiae Alumnos Moderatore Reverendissimo Patre Francisco Jantsó

Argumentum hujus actionis continet Prologus infra positus. In Actu primo repraesentatur misterium Divinae Incarnationis. In secundo Dives bona Pauperis occupans exhibetur.

Tertio denique hic dives Justo Dei Judicio condemnatus ostenditur.

NOMINA AGENTIUM

SANCTISSIMA TRINITAS cum quatuor

ANGELIS

JUSTITIA

MISERICORDIA

PROPHETAE ISAIAS

et

ZACHARIAS

MARIA

GABRIEL

JOANNES BAPTISTA

CHRISTUS

TURBA

PUBLICANI

MILITES

DIVES

PROCURATOR

JUDEX

PAUPER

IUDICIUM TEMERARIUM

DAEMON

Andreas László Rhetor

Antonius Szabo Poëta

Antonius Miller Poëta

Stephanus Urbány Rhetor

Nicolaus Kiss Poëta

Antonius Fieszki Syntaxista

Stephanus Csoma Principista

Antonius Miller Poëta

Antonius Szabo Poëta

Andreas László Rhetor

Nicolaus Kis Poëta

Stephanus Thuri Poëta

Michael Balog Rhetor

Stephanus Urbány Rhetor

Josephus Gondos Poëta

Joannes Fazakás Poëta

Michael Balog Rhetor

Joannes Fazakas Poëta

Andreas László Rhetor

Adamus Jákó Rhetor

idem

Idem

CONSCIENTIÁ
SANCTUS BRUNO
SOCII PRIMUS
 SECUNDUS
 TERTIUS
 QUARTUS
 QUINTUS
 SEXTUS
SANCTUS ANTONIUS
QUATUOR COGNATI DEFUNCTI DIVITIS:
 PRIMUS
 SECUNDUS
 TERTIUS
 QUARTUS

Stephanus Urbany Rhetor
Antonius Miller Poëta
Stephanus Thuri Poëta
Andreas Lászlo Rhetor
Stephanus Urbany Rhetor
Nicolaus Kis Poëta
Josephus Gondos Poëta
Joannes Fazakas Poëta
Antonius Miller Poëta

Stephanus Thuri
Andreas Lászlo
Josephus Gondos
Joannes Fazakas

His accedunt Testes, Cantores, Musici et caetera.

PROLOGUS

Tisztelünk fejenként, nemes, Uri Rendek,
Mind felső s mind also érdemes személyek,
Kik játék helyünkre ide siettetek,
Órvendünk, munkánkban ha telik kedvetek!

5 Az örök igasság képzésben ki Teczik,
Hasonlatossággal meg bizonyítatik,
Esendő példákból világositatik,
Fontos kérdésekből Tuttunkra adatik.

10 Miis azért teszünk kevés faratságot,
Hogy le ábrázolyuk a szent Háromságot,
Atributominak ellen mondasakot
Három személyeknek Tanátskozásokat.

15 Ne Gondolya senki, hogy Istent e képpen
Akarjuk képzeni, amint vagyon menyben,
Mert tuggyuk, hogy nintsen tehetőségünk ebben.
Emberi mód szerént élünk a képzésben.

20 Latván hát magunkban elégtelenséget,
Erre onnan félyül kérünk segítséget,
Hogy mi vizsgálhassuk az egy Istenséget,
Arra Taníthassunk minden hiv népséget.

Hatalmas az Isten mindent tselekedni
Tanátskozás nélkül meg is Tanátskozni
Láttatott, mikoron embert meg váltani,
Akarta Szent Fiát világra küldení.

25 Emberi mod szerint Tanács kívántatott
Arra, hogy az Isten, kit ember megbántott,
Megengeszteltetvén kegyelemre hajlott,
Neki kegyelméből szabadítot adott.

30 Tanácskozás nélkül tsak külső Joságát
Sem agya az ember, hát még ő magzatyát.
Tanácskozott tehát mind ön maga fiát
Az Isten küldötte Világ meg Váltóját.

35 Eztet meg mutatya játékunknak czélja,
Miként jövendölte a Profeták szája,
A szerint emberré lett Istennek fia,
Hogy ne lenne ember az ördögnek rabja.

40 Leábrázoltatik Angyali hivsége,
Gabrielnek Szüzhöz valo követsége,
Boldog Szüz Maria ekes köszöntése
Az Isten Fiának meg testesülése

Christus keresztségét a Jordán Vizében
Majdon meg mutatyuk látható képzésben,
A szent lélek Isten világos felhőben
Képzetik rá szálni galambnak képében.

45 Az után mutatyuk egy Gazdág embernek
Veletlen esetét, ki némely szegénynek
El vette hamissan jószágát ösének,
És halála után Tarsa lett ördögnek

50 Azért játékunkra, kik ide gyültetek
Üdvösséges példát hogy ebből vegyetek,
Végig is tsendessen ra figyelmezzetek,
A Szent háromságot tisztelvén félyétek!

32 küldötte (Iste)
34 Mi(or)ként [Ráírással jav.]

35 emberé [Értelem miatt jav.]
50 ebből

ELSŐ VÉGZESBEN VALÓ

ELSŐ JELENÉS

Melyben példaztatik a Krisztus meg testesülése és keresztsége

ANGELUS PRIMUS

Egyetlen egy Isten, egy Ur égen Földen,
Kitül teremtetett a világon minden.
55 Te vagy kezdet és vég s egy jó minden renden,
Könyörűly kegyesen emberi népeden!

ANGELUS SECUNDUS

Imé, az egy Isten, kit jól nem isméri
Voltaképpen senki, s vizgalni nem méri,
60 De három személyben magasztalván kéri.
Jól lehet értelme soha fel nem éri.

ANGELUS TERTIUS

Te vagy menynek, Földnek egész erőssége,
A Szent háromságnak Atyai felsége,
Angyali karoknak fényes ditsőssége,
Bűnös embereknek telyes reménsége.

ANGELUS QUARTUS

65 A Szent háromságot mi velünk félyetek,
Alázatos szivel ótet imágyátok,
Isteni hatalmát fel magasztallyátok,
Jó téteményeért hiven háláljátok!

OMNES ANGELIS

70 Három személyeknek egy bizony allatya,
Kit bé nem borithat az ég bóltozatya.
Tisztelünk s imádunk téged le borúlva,
Velünk együtt imád ég s föld meg indulva

SANCTISSIMA TRINITAS

Az embert teremtvén magúkn kegyelméből
Vétkezik ellenünk gyarló esetéből.
75 De ki emelí fel már ótet vétkéből,
Mível nem kelhet fel maga erejéből?

80 Teremtők mi ötet a mi személyünkre
Azért, hogy juthatna mi dítsóságunkra,
Ha pedig elveszend őrdög nezesünkre
Gyótri, kit alkottunk Isteni képünkre.

De hogy ha el vész is, mi nekünk mit használ
Embernek Gyótrélme, melyet bűne talál?
Jóbb, ha miáltalunk igazulásra áll,
És minket, Istenér hivséggel meg hálál.

85 Hogy sem rut ördögnek jusson gyótrelmére,
Ki esvén menyekből siralom völgyére,
Poklok kinyainak keserüségére,
Melynek soha senki nem júthat végére.

90 Nagyot vétett ugyan Ádám, azt jól tuggyuk,
Mert tett párt ütését nyilván tapasztallyuk,
De Gyarloságából tette, amint látjuk,
Kegyelemre azért méltó, meg válthattjuk.

95 De ki megy el, nekünk embert hogy meg váltsa,
Bünieiből ötet hogy meg szabadítsa,
Ördög hatalmából, kórmébül kí vonya,
És Pokol torkából gyorsan ki ragagya.

100 Isteni személynek kell menni, jól tudom,
Eleget senki más nem tehet, meg vallom.
Nem is engeszteli ember én haragom,
Azért hát el menyen, én aztat akarom.

Mivel hogy ellenünk olyat tselekedett,
Mellyel végetlenül egek ellen vétett
Nem nyerhet ő senki más által életet,
Hanem ha Isten lesz, kit Pártfogonak vett.

105 Akaratunk azért nekünk azon vagyom,
Egy Isteni személy hogy testet válalyon
Magára, es menyen, hogy embert meg váltsom,
Sok lelkeket sátán kezéből ki vonnyom

(Justitia obsistit Redemptioni humanae)

84 Isténér hivséggel
89 vetett [Értelem miatt jav.]

93 váltsom [A rím kedvéért jav.]
102 vé(1) getlenül [Ráírással jav.]

JUSTITIA

110 Minden igasságnak mogya azt allitya,
Aki egyszer vétett, azt vétkesnek tartya,
Szaszorta is ki ki bünösnek találya,
A Félétt pediglen meltatlannak valya.

Az emberi nemzet Istent meg bántotta,
Midőn dütsósséget ő egyszer el hatta,
115 Akkor a sátánnak önön magát atta,
És magát Luciper társának vallotta.

Itt is igasságnak bé kell tellyesedni,
Vétkesnek szászorta kel embert tartani,
És örök poklokra méltán taszítani,
120 Mert a dítsósségre ő méltatlan jutni.

(Misericordia interpellat apud Sanctissimam Trinitatem)

MISERICORDIA

Nagy boszu allasra ígasság gyuladoz,
Fogyatkozásokat mert emberben nyomoz
De Bekesség, Isten, kit teremtél ahoz,
legyen, s ne siessen pokol kapujához.

125 Bátor sokat vétett, de meg tér vétkéből,
Ha szent Felsegednek irgalmas kezéből
Veszen üdvözítőt ingyen kegyelméből,
Meg testesült ígét szűznek szent méhéből.

Azért nagy Ur Isten, meny Földön hatalmas,
130 Emberi nemzetnek ki dolga siralmas,
Ingyen kegyelmedből légy néki irgalmas,
Hogy ügye örökké ne légyen unalmas!

Mert halál torkában kik estek véletlen,
A Te dítsíreted azoknál kelleetlen,
135 Kík pedig Pokolnak Kinyait szüntelen
Szenvedík, Tehozzád elméjek kedvetlen.

Ugyan ís Pokolban ki magasztal Téged,
Isteni nevedet ki vallya Te néked?
Senki, hanem Élők Te dítsíretedet
140 Forgatyák szájokban Te veghetetlenséged.

Az Irigy Luciper s a véletlen halál
Nem dít sír Tégedet, sőt ellened kapál,
És a kí kénköves Pokol továbbá száll
Az Elökön kívül irgalmat nem talál

145 Ha pedig az ember Te szent kegyelmedből
Meg nem szabadulhat maga vétkeiből
Szentencziát vészen kárára kezedből.
Mít használ, hogy őtet teremtéd semmiből?

150 Nagy a vétek ugyan, melyben Ádám esett,
De Gyarlóságából Isten ellen vétett.
Arra az ördögtől tsalárdul vétetett,
Nem altalkodásból ilyent tselekedett.

155 Vétkezett az angyal, jutott igasságnak,
hogy bővségét rajta töltse haragjának,
Véghetetlenségét maga boszujának.
Igy el vette részét ő egész jussának.

160 Vétkezett az ember, aki teremtetett
Angyálnak helyében. Az már engem illett.
Igasság tarsamnak elégtétele lett,
Mível Hatalmában Angyal helyezettetett.

Az Embert magamnak adatni kívánom,
Rajta irgalmamat bőven mag mutatom,
Mert nem léssen helyes osztózás, meg vallom.
Ember néki Jutván, én árván hagyatom.

165 A Nemes Lelkeket, igasság el vette,
Kiket Méltóságban felséged teremte,
Nékem bár adassék embernek nemzete,
Kít Te Istenséged alkotván, szerete.

JUSTITIA

170 Igasságnak tisztye azt hozza magával,
Hogy hatalmasoknak maga hatalmával
Rontsa hatalmokat igaz látásával,
És a bünt büntesse méltó haragjával.

MISERICORDIA

175 Én tisztetem pediglen abban foglaltatik,
Hogy azon segítsek, ki szorongatatik,
S Aztat fel emellyem, ki meg aláztatik,
Meg alázzam pedig, kí felfuvalkodik.

180 Gyönyörűség nékem emberekkel lenni,
Ügyefogyottokat földről fel emelni,
Bűnbe esett lelket bűnbűl tisztítani,
Hogy a ditsőségben fogjon örvendezni.

JUSTITIA

Nem ugy, Irgalmasság, mert igen nagy dolog
Bizonyal azon ok, mely előttünk forog.
Keservesen azért bár ember nyomorog,
Örökké nem lehet Isten előtt boldog.

185 Az Angyal tsak egyszer kevély Gondolatra
Hajla, mingyárt juta Pokol kinyaira,
Hogy szenvedjük tehát menni boldogságra
Az embert, ki halot őrdögnek szavára.

190 Nemde nem méltó é örökké szenvedni,
Menyei Hazátul éppen meg fosztatni,
Aki örökségét merte tekozolni,
És őrdög kezében önön magát adni.

195 Méltó elhagyatni, engedetlenségbul
Ki Istent elhagyá Gonosz sugárságbul,
És ellenséghez alt pártos indulatbul,
Ő néki szolgálván vakmerőségéből.

200 Kevélyül meg veté ki az ajándékot,
Az többször nem méltó, hogy el végye asztat.
Ajándékot Isten embernek mutatott,
Meg veté, nem méltó, hogy elnyerje aztat.

MISERICORDIA

Ne légy oly kegyetlen, Isteni igasság,
Induly kegyelemre, ne veszen a világ,
S ne áragyon benne ellenünk gonosság,
Hanem inkább tellyék a menyei ország!

205 A Pozdorja ellen erődöt ne mutasd,
Széltül hányatatott levelen ne vitasd,
Boszuállásodat mostan megtartosztasd,
Hogy Embernek utyát menybe igazítsd!

JUSTITIA

210 Sok helyes okait az irgalmasságnak
Halván, bé kel vennem néked, igasságnak,
Hogy legyen az ember fia szabadságnak,
És úgy véget vessen az örök rabságnak.

215 Válságára azért embernek akarom,
Menyen Isten fia, sőt aztat jóvallom,
Ne veszen az ember mint Angyali karom,
Mely kezemben ésvén, lesz igen nagy károm.

SANCTISSIMA TRINITAS

220 Az Irgalmasságnak hallám vetődését,
Igassággal melyben mentette esését
Embernek, ellenem valo pártütését
Es Maradékira szarmozó vétését.

Okait is adta, hogy nem Gonosságbul
Se pedig szivének altalkodásából,
Hanem az ördögnek rut tsalárdságából
Vétett mi ellenünk ó Gyarloságából.

225 Ember büntetésre méltó volt, meg vallom,
De Irgalmasságnak szép okait látom,
Azért kegyelmemet ő hozzá mutatom,
Ördögnek s pokolnak torkából meg váltom.

230 Tehát a Második Személy egy szándékbul
És Istenségünknek irgalmasságából
Szállyon le a földre emberért menyekbül
Hogy szabadítsa meg kemény ígájából.

235 Második személye mert az Istenségnek
Testesülvén képzí örök szülésének
Mógyát es Atyátul valo nemzésének,
Világoson agya tuttára embernek.

OMNES ANGELI

240 Termeszetnek Ura és bölts alkotója,
Minden állatoknak fő kormányozója,
Áldunk és ditsirünk, menyeknek lakója,
Ki bűnös lelkeknek vagy irgalmazója

(*Fit cantus*)

MÁSODIK JELENES

Isaiás és Zachariás hirdetik a Kristus eljövételét

ISAIAS

Több jelenésem köszt lattam hogy Acháznak
Szolla az Ur Isten, Juda királyának,
Hogy ő jelét agya jo akaratyának,
Mely léssen hasznára bizony e világnak.

245 *Im* egy Szüz méhében fogad, es szül fiat,
Kit Emmanuelnek mindenektől hivat.
Igaz mondó Isten, én aztat meg vallom,
Achaz jelenése jeles, a mint hallom.

250 Jesse Gyökerébül mert vesző származik,
Ennek bimbojából virág nevededik,
És az Urnak lelke ő rajta meg nyugszik,
S Az Ur felelmének lelkével be telik.

255 Ezt én Isaiás látván, fel kialtok,
Mondvan, „magos egek, oh, harmatozzatok
„Onnan felyül, és fellegek tsepegjétek az igazat,
Nyilatkozzék meg a föld és teremje az üdvözítőt!”

260 Tudván, hogy bizonyal eljő az ur Isten,
Szorgalmatosságom lón azon szüntelen,
Hogy midőn eljövend, ember keszületlen
Ne tapasztaltasson, söt készen, büntelen.

„Azért praedícáltam, uttyát készítsétek,
Az Urnak ösvényét készekké tegyétek.”

265 Az Isten fiának emberi létéről,
Es Szüznek méhében testesüléséről,
Sokat irtam rendel a szenvedéséről,
Bízonyágot tesznek irasim Ezekről.

ZACHARIAS

270 Engem, Zachariást választta az Isten,
Hogy hirdessem egész Israelnek földén
Jövele mogyát, Halála hogy léssen
Fiának. Ezt halván kiki Istenéhez térjen.

Eztet kilenczedik Részében könyvemnek
Irtam, hogy tuttára légyen mindeneknek.
A tizenegyedik versben embereknek
Meg mondtam mogyát élete végének.

275 A kilenczedik Részt, ha meg vísgályátok,
Ezeken meg írva ottan Tanályátok:

280 „Igen vígagy, Sionnak leánya, örvendez, Jerusalemnak
leánya. Imé, a Te királyod eljő, néked igaz és üdvezítő,
Ő szegény és nyóstyén szamaran ülő és a tsíkón, a
számárnak vemhen.”

Isten sugarlását hogy vettem szívemben,
Nem szüntem hirdetni egész Israelben
Ő szent akaratyát, hogy vétek emberben
Ne lenne, sőt inkább biznak az Istenben.

285 De haszontalan, mert szive az embernek
Meg keményedet, s nem szolgál az Istennek,
Hanem kedvét tölté Romlandó testének,
Kíért mind örökké rabja lesz ördögnek.

290 Vigyázz ezért, ember, meg térés mogyára
Ne légy egyetlen egy lelkednek kárára,
Ne járj, ne igyekez az ő romlására,
Hogy ne juss Pokolnak nyomoruságára.

HARMADIK JELENÉS

Melyben Példásztatik a Boldogságos Szüz Marianak Gabriéltől való köszöntése

GABRIEL

295 Üdvöz légy, Maria, Isten szép leánya
A Szent Háromságnak leg szebb alkotmánya,
Adámnak s Evának szentebb maradványa,
Üdvöz legy szép, szent szűz, tisztaság márványa!

300 Jesse Gyökeréből szarmozott virág szál,
Téged angyali kar álmétkodva tsudál,
Mivel semmi vétket tebenned nem talál,
Nem járt körülleted mérgével a halál.

Üdvöz légy Josefnek tiszta szűz Mátkája,
A Dávid házának ragyogo fáklyája!
Üdvöz legy Malasztall tellyes Szüz Maria,
Ur vagyon te veled, aszonyok bóldóga!

305 Sok Nemzetek közzül tsak Téged választott,
Mert minden meltatlán köztök találtatott,
Mivel fogyatkozás mindenben láttatott,
És az méltatlaná tette mindazokat.

MARIA

310 Melyet tölled hallok, mitsoda köszönet?
Ezen Üdvözlésed nem éngemet illett.

GABRIEL

Ne fély, oh, Maria, mert Isten Malasztyát
Meg nyerted méhedben, ím, az Isten fiát

Fogadod, „és az ő nevét hívod Jesusnak”

315 Ez nagy leszsz, hivatík Felséges Fiának,
Neki agya az ur David, ő Atyának
Székét, uralkodik Házában Jákóbnak,
És soha nem lészen vége országának.

MARIA

320 Hogy én fiat szüllyek, a miképen lehet,
Holott én még eddig nem Ismertem ferjet?
Bizonyrágot erről szüzességem tehet,
Meg ismeréséhez szíve nem is férhet.

Eztet én fogattam tisztán meg tartani,
És abban életem végig meg maradni.

GABRIEL

325 „A szent lélek szal tereád és a Magosság bélinek
Ereje megárnyékoz Téged, es azért a Szent is,
ki te tölled születik, Isten fiának hivattatík.”

MARIA

„Imé az Ur szolgálója, légyen nékem a Te beszéded
szerint”

(Abit Angelus)

330 Honnan érdemlettem eztet én magamnak,
Hogy éngem válaszon az Isten anyának,
Mivel leg kissebbik Leánya Evának
Vagyok, s meg vetette az egész világnak.

335 Méltatlanságomat én arra Ismérem,
De Istennek ebben akaratyát értem,
Azért szent szándékat éppen meg nem vetem,
Angyal köszöntését örömmel bé veszem.

340 Légyen meg, Ur Isten, Te szent akaratod
A képpen, én velem miként parantsolod!
Imé kész azokra méltatlan szolgálod,
Melyeket beszéle Gabríel angyalod.

Magasztallyad, lelkem, és dítsirjed, szíve,
Menyei Uradot, kit fogadot méhem,
Mert egi titokkal bővölködik lelkem,
Mivel szeretettel fogadom Istenem.

NEGYEDIK JELENÉS

Keresztelő Szent János Kristust és a népet a Jordan vízében meg kereszteli

JOANNES

345 Kiről Isaiás szollott irásában,
It van kiáltónak szava a pusztában.

„Készéseitek el az Ur uttyát és az ő ósvényét
egyenesekké tegyétek!”

350 Látván Igasságot ezen Jelenésnek,
Hirdetem szüntelen hagyását Istennek,
Hogy ember sárából térne ki vétkeknek,
És ne lenne rabja az örök veszélynek

355 De jaj! Gyümölcstelen, látom, azt hirdettem,
Mivel hogy sokaktul éppen meg vettem,
És sokat erőtlen testemben szenvedtem,
Mert setét tömlőczben azért rekesztettem.

360 Ki Jelentette meg, viperák fajzati,
Nektek a Jövendő harag elől futni?
Penitencziát ne kessetek tartani,
És Méltó gyümölsöt jövendőben hozni!

Vakmerőségtekben aztat ne mongyátok,
Abraham fiai tí mínyájan voltatok,
Penitencziát hát nem méltó tartnotok,
Mert már menyországra el választottatok

365 Nem tuggyátok é azt, hogy hatalmas Isten,
Hogy Abrám fiait kövekből teremtsen,
Földnek Gyükerére a fejsze tétetvén,
Minden rosz Gyümölcsű fak ki metéltetvén?

370 Vetetnek a tűzben, hogy égések légyen,
Igy jár, a ki példát azokból nem vészen.

TURBA

Mit tselekegyünk hát, hogy boldogulhassunk,
És általad menyben valaha Juthassunk?

JOANNES

Kinek közzületek vagyon két köntösse,
Agya, kinek nintsen és lesz fizetése!

DUO PUBLICANI

375 Szerelmes Mesterünk, mi mít tselekegyünk,
Hogy Téged és Jesust bátran követhessünk?

JOANNES

380 Semmit ti egyebet ne tselekegyetek,
Hanem a mi régen rendeltetett néktek!
Mí legyen az? Töllem sokszor érthettétek,
Eszetekbe már ti aztat vehettétek

DUO MILITES

Mit Mivellyünk miis, kik vitézek vagyunk,
Hogy mi is igazak es bóldogok légyünk?

JOANNES

385 Senkit a Nép közzül ágyra ne vérjetez,
És ti zsoldotokkal meg elégegyetek!
Kinek Kínek imár Kristussal azt mondom,
Es ma üdvösséges tanátsul azt adom:

390 A Penitencziát hiven meg tartsátok,
Tí vétkeitéket szivessen bányátok,
Hogy azzokkal Istent rutul Bántottátok,
Mert közel az Isten országa, tugyátok!

OMNES

Gerjedez a szivünk fontos beszededre,
Azért kérünk Téged, vígy a keresztségre!

(Baptizat singulos aquam infundens supra caput singulorum)

JOANNES

395 En ugyan titeket vízben keresztellek,
Penitenciára azzal gerjesztelek.
Kit pedig követni éngemet szemlélték,
Aztat erősebbnek nállamnál nézzétek!

(Accedit ad Baptismum et Christus)

376 követhessunk
380 vehe(ss)ttétek [Ráfrással jav.]

382 légyunk

400 Mert ő Keresztelend Szent lelekben vízben,
Ennek szelelője vagy a kezében,
Pitvarát tisztítván buzáját tsűriben
Gyűjti, s Polyvát éget ölthatatlan tűzben.

(*Ad quem Joannes*)

„Ime az Isten Báránnya, ki el veszi a világ bűneit.”

405 Én Uram, Kristusom, Isteni nagy Felség,
Ezer Ditsirettel magasztaljon az ég,
Még anyi áldással algyon a kerekség,
Nagy alázatossan tisztellyen a Népség.

OMNES

Tisztelünk s imádunk, Istennek Báránnya,
A magos egeknek drága adománya,
Imé, vagy Te egész Isteni Fényesség,
Kitül mi szivünkre áradoz kegyesség.

CHRISTUS

410 Isaias szava, hogy az Ur el küldi
Követét előre utát készítetni,
A Penitencziát mindennek hirdetni,
Hogy kívánja kiki Urát be fogadni.

415 Imé, az Ur Isten én elől járómnak
Téged változtatot én hív Prófetámnak,
Te vagy a Pusztában szava kiáltonak
Te vagy készetője az én utaimnak.

420 Mivel keresztséget, töredelmességet
Hírdecz, én is tólléd venni keresztséget
Akarok, hogy ezzel hitetlen kösséget
Indítsak hitelre, agyak Reménységet.

No, azért Kívánom keresztely meg engem,
Hogy ne botrankozzék meg ez néped bennem!

JOANNES

425 Hogy keresztellyelek én téged? Nem illik.
Sót hogy Te keresztely engem kívántatik,
Mert a közönséges rendekként tartatik
Meg, *ha* nagyobb allá kissebbik vettetik.

427 [A *ha* szó kétszer írva. Az egyiket elhagytuk.]

CHRISTUS

Hagy békét most ennek, ne néz nagyobságot,
Mert így tellyesitnünk kel az igasságot!

JOANNES

430 No, ha ennyibe van, nintsen látom mentség,
Kivánságod szerént légyen a keresztség.

(Hic cum Christum Baptisaret, Repraesentat Lux, et Spiritus Sanctus in specie Columbae descendit, Vox de nube auditur)

DEUS PATER

„Ez az én kedves fiam, kiben nekem kedvem tölt.”

CHRISTUS

Mivel hogy az ember Isten ellen Pártot ütött, és Párt ütése által oly
435 állapotra jutott, hogy az egész emberi nemzet elveszett volna, ha
menyekből szabadítót nem vett volna; Azért én örökke valóság, az
Istennek második Személye, örök Isteni igasság, erő, hatalom, biroság
az Atya Istennek örök Decretoma szerént, az Atya kebeléből a földre
leszállottam. Szűz Maria méheben ezen valóságos emberi testet fel
vettem, az embert azáltal szabadítani akartam, azért ditsósságre
440 vezető törvényeket attam előjökbe, nem a véget, hogy az Isten törvényét
el rontsam, sőt inkább hogy aztat be töltsem. Leg első törvényem az
Penitencia tartás, mert ha penitenciát nem tartatok, minyájan elvesz-
tek. Noha ugyan leg első törvény a keresztségrül volna, de mindazonál-
tal szükséges a keresztség előtt a penitencia. Jollehet a penitencia
445 tartas Eléb tétetett, de szükségesebb a keresztség, mert aki meg nem
keresztelkedik, és ujonnan nem születik, nem megyen be a menyeknek
országában. Mondám, leg szükségesebb, mert leg alább a Kisdedek
penitencia tartás nélkül meg Údvözülnek, Keresztség nélkül senki
sem. A szent Háromságot megismertettem, midőn a Törvényben ki
450 attam: „Harman vannak az égben és ezek a harmak egyek.” Majd az
atyámmal egy voltomat Hirdettem mondván, „Én és az Atya egyek
vagyunk.” Hitet, Reménységet és szeretetet ajánlottam, ezeknek hirde-
tésere Apostolokat rendeltem. A Vétket ki Gyomlálni íykezesztem,
455 tsuda tételemmel arra módot kerestem, az Oltári szentségben magam,
testem attam, noha még akkor ellenkezőket kaptam. Kik elnem hitték
míképen lehet az, de én hitelenségeket nagyon meg dorgálván mondot-
tam: „Hogyha nem eszitek az Ember fiának testét, és nem Iszátok
annak vérét, eletetekk nem leszen. Bizony, bizony mondom nektek, az
460 Én testem bizonyal étel és az én vérem bizonyal ital.” A Penitenciát a
Gyonással ki attam attol valo fel oldozásra az Apostoloknak, és utánnok
Következendő igaz szentséggel szenteltetett és fel kenetett Papoknak

Hatalmat attam. Menyeknek országát nem a heverőknek, hanem a kik álhatatosan meg maradnak a Jóban, azoknak Igértem. Ne gondolya senki, hogy Isten minden érdeme nélkül az embert Üdvösségre vigyen. Azért Intlek titeteket minden népek, ezen ki adatott törvényeknek rendi szerént életeteknek folyását Kormányozzatok! Távozzatok a Gonosztól es jót tselekegyetek!

A MÁSODIK VÉGZÉSBEN

Példásztatik a szegénynek Jóságát hamissan elfoglaló Gazdag

ELSŐ JELENÉS

Dives, Procurator

DIVES

Ki Jókor érkezél, kedves drága komám,
Eppen most támadott egy törvényes Causam.

470 Tudom hogy vagy igen-jó, hires Prokator,
Ellenségek ellen nyelved Gyors és Bátor.

Azért hogy fel vállald Kausámat, akarom,
Segetségedet is jó Reményel várom,
475 Külömben fog lenni felejobb nagy károm,
Ha utyát általad Gyorsan bé nem zárom.

PROCURATOR

Hajdoni, jo komám, miben áll a dolog,
Mely Ti közöttetek mostanában forog?
Ki légyen az, aki Te ellened morog,
S Miért elanyira Te veled háborog?

DIVES

480 Egy Rosz paraszt ember nagy bosszuval illet,
Hiremben, nevemben éngemet sérteget,
Hogy jószágát tartom, kit zálogba vetett,
Ezzel mindeneknél ő Gonosznak hírdet.

465 torvényeknek

469 [A Causam kétszótagos. Lásd még 472. sor]

473 segétségedet

485 Most pedig akarja aztat kí váltani,
De én nem akarom nékie kiadni.
Mivel azért akar a törvényre húzni,
Kérlek, méltosztassál Pátronusom lenni.

PROCURATOR

De Mi modon lehet, azt tenni tiedé,
Mivel az Atyátul maratt jóság övé?

DIVES

490 Tsak azt kel mondani, hogy nékem el atta
Örökösön, s nem volt örökös Jozsága.
Kodus lévén, s nem lesz semmi ígassága,
Melybül meg mutassa könyű elnyomása.

PROCURATOR

495 Igasságtalanság volna é dologban,
Pártfogó nem leszek hamis Causában.

DIVES

Ne legy oly kétséges, kedves komám Uram,
A dologban, melyet én elődben attam!

PROCURATOR

Hogy ne volnék, uram, én kétséges ebben,
Mivel számot adok erről ítéletben?

DIVES

500 Kedves, Komám, Uram, miért azon naprol
Gondolkodol, hiszen még mesze vagy attól?
Emlékezel mostan régi komaságrul,
Segéts meg engemet ebből a dologbul!

PROCURATOR

505 Itten, komám Uram, van nagy számadásom
Heában mondod ezt, mert nints abban modom.
A komaságot én, hid meg, nagyra tartom,
De igasságal kel leni, azt meg vallom

492 KoDus

500 Ah! Kedves [Az Ah a helyes szótagszám
miatt törölve.]

506 nagra

507 leniit [?]

DIVES

Edes Komám, ne légy oly nagy keménységgel,
Állandobb a dolog mertekletességgel!
510 Kevés ajándékkal egész szivességgel,
Kedveskedem néked tellyes reménységgel.

(Hic inponit aliquam pecuniam in manus Procuratoris)

PROCURATOR

Nagy jó Uram, látom, igazat mondasz Te,
Peredet fel veszem, dolgoznak lesz vége.
Noha hamis dolog, legyen igaz színe,
515 Ugy fordítom, miénk lesz a szerentse.

De A Biróról is elne felejtkezzünk,
Légyen annak mivel híven kedveskednünk,
Kell neki Illendő ajándékot vinnünk,
Ne fély, mert szerentsés Leszen a mi perünk!

MÁSODIK JELENÉS

A Melyben mind a két Rész az Asztalnál Törvényt forgató Biro előtt meg jelen

PAUPER

520 Tekentetes Uram, Földünk Jó Birája,
Ez Ember kezében van atyám jóságga,
Ő pedig azt töllem erővel el tartya,
Elég keresemre tsak vissza nem agya.

525 Uraságod azért kellet busítani,
Alazatos szóval szépen könyörgeni,
Moltoztassek nekem igasságot tenni,
Igaz Jóságomat most viszá adatni.

JUDEX

530 Gonosz, hamis ember, azt mered fel tenni,
Más ember Jóságát erővel el venni!
Légy készen mingyarast aztat vissza adni,
Azon kívül Két száz forintot le tenni!

DIVES

535 Kedves, Drága Uram, kérlek, szoly lassabban,
A Dolgot elsőbben meg kel latni jobban,
Azután meg nézni, ki szol igazaban,
Nem elég, hogy mongya, ő ezt ilyen bátran!

JUDEX

Hallodé, barátom, erősítsed dolgod,
És így szerentsessen megyen a Te Bajod.
Eről a dologrúl van é bizonságod,
Kinek van tuttára, hogy ez Te joszágod?

PAUPER

540 Igen is, jo Uram, ehon a bizonság,
Ezeknek szajokbul szolyon az igasság.

TESTIS PRIMUS

En bizonság vagyok, akkor voltam ottan,
Míkor Ó joszágot vetette Zálogban.

TESTIS SECUNDUS

545 Én pedig azt tudom, hogy még az eleí
Bírták a Joszágot és az ó Atyai.
Mivel pedig Óstól maradott Joszagi,
Ki teczik abbol is, nem más örökössi.

(Abeunt Testes)

PROCURATOR

Nem ugy, nem, jo Uram, én itt mast vadászok,
Ország törvényével én is bizonyitok.

JUDEX

550 Éppen haszontalan fárásztod elmédet,
Mert meg nem nyerheted mostani Peredet.

(Judex volvit jus in mensa)

PROCURATOR

555 Érdemes, jo Uram, kiki látya, ezek
Rongyos haszontalan együgyű emberek.
Nincsen Méltóságok, nincs semmi tistségek,
Azért az is méltó né légyen hitelek.

Azok nyerességért bizonságok lettek,
Egy néhány pénzeket álnokul el vettek,
És azért hitekkal bizonságot tettek,
Mienk az Igasság, ók semmit nem nyertek.

(Hic bursa pecuniaris injicitur in sinum Judicis)

536 erősítsed
542 [A sor előtt kétszer:] TESTIS

559 [A sor alatti utasításban:] pecuniari [Érte-
lem miatt jav.]

JUDEX

560 Én is azt Gondolom, hogy szegények lévén,
Egy Kis ajándekkal így ingereltetvén,
Hamis tanúságot tettek, pénzt szeretvén,
En sem teszek törvényt nekik arra nézvé.

565 Te pediglen, hazug, paraszt ember, meny el
Dolgodra, mert inkább verést érdemlenél,
Hogy ily Urat híni a törvényre mertél,
A féltét pediglen pénzel meg fizetnél!

PAUPER

570 Jo Uram, tekints az igazság mogyára,
Felebarátodnak keserves sorsára,
Néz ügyefogyottok szorongatására,
Ne siess ezeknek végső romlására!

JUDEX

Rövidebb porászra fogd szabad nyelvedet,
Ha bé nem akarod töretni fejedet!

HARMADIK JELENÉS

A szegény maganyosan

PAUPER

575 (Bezzeg, rajtam telik ma ama köz beszéd,
Ha szollasz igazat, bé török a fejed!)

O, Igasság, igasság, hova lettél, kérlek,
Hogy Téged keresvén, ma meg nem lelhetlek?

Oh, egek ezt latvan elne szenvedgyétek,
Igasságot *ti ma* példáson tegyetek!

580 Biráknak bírāja, hatalmas egy Isten,
Kinek szeme előtt semmi homály nintsen,

Te látod és tudod keserves ügyemet,
Kéllek meg ne szenved káros esetemet!

566 torvényre

571 vagsó

572 Rovidebb

574 <i>i</i> rajtam [Ráírással jav.]

576 [A sor szótaghibás.]

579 tima

581 nitsen

585 Nézd, mely nagy embernek pénzért tekintete!
Az igasságnak nints pénz nélkül hitele?

O, Igasság, igasság! hova lettél, kérlek
Hogy Téged keresvén ma meg nem lelhetlek?
Most, most jut eszembe mely valóságok

(Perambulando querit Justitiam)

590 A Bölts Poetaknak Imillyen mondasok:
„Quando crumena sonat, litteras cito fine coronat.”
Mídon az érszényed jól hangoson szolhat,
Tudd meg, Te perednek hamar vége szakad.

595 „Qui spernat munus, non est e millibus unus.”
Ezer vagy több közzül tsak egy igaz nintsen,
Kinek az ajándék meg vetetve légyen.

O Igasság, igasság, hova lettél, kérlek,
Hogy Téged keresvén ma meg nem lelhetlek?

Meg holt Mátyás Király, oda az Igasság,
Penzel el nyomatik, ímé, a Valóság.

NEGYEDIK JELENES

Justitia, Pauper, Judicium temerarium larvatum

JUSTITIA
600 Ki kereset engem, a vagy ki kiáltott?
Ímé, jelen vagyok, adok Igasságot.

PAUPER
Én téged hijtalak, én kiáltottalak,
Még is sehol eddíg meg nem találtalak.
605 Meg bírt a hamisság, tsak hiaban híjlak,
Es meg nyomorultam, amíg itt vártalak.

JUSTITIA
Ah, igen felette ne panaszkogyál,
Ha segítségemmel nem vígasztaltattál,
Hogy engem magadnak Jelen nem találtál,
Még is oly bus szível ne háborgatassál!

586 [A sor szótaghibás.]
589 Bolt

596 [A sor szótaghibás.]
605 még

610 Noha nem lehettem akkor segítségel,
Mivel ki vetettem mamontol erővel,
De El jó az a nap, melyben tellyességgel
Meg jelenik kiki tselekedetével.

615 Akkor tapasztalyák dolgok valóságát;
Kely fel bátran, mutasd orczád vigasságát,
Ne tsudáld világnak álnok tsalfaságát,
Jer velem, meg nyered szived kívánságát!

(Surgit Pauper Accedit Judicium Temerarium)

ÖTÖDIK JELENÉS

JUDICIUM TEMERARIUM

620 Gonosz tsalárd világ, hogy hibát találok,
Te benned mindenüt hamisságot látok,
Akik ugy teczenek, hogy leg igazabbak,
Azoknak van, látom, több fogyatkozások.

JUSTITIA

Mi közöd néked itt Pokol furiája,
Mit lácz te, mit keresz, ördögnek szolgája?

JUDICIUM TEMERARIUM

625 Látom, minden felé sok fogyatkozással
Meg van fertősztetve otsmány Gonossággal
Kinek kinek szíve gonosz tsalárdsággal,
Be vagyon Födözve szines álnoksággal.

JUSTITIA

630 O, sátán mít itélsz, azt miért allitod?
Ved le ál orczádot világossan látod,
Mely nagy szemeiden temérdek vakságod,
És vetekkel tellyes mely homalyosságod

JUDICIUM TEMERARIUM

Talán te vak lévén, éngem vaknak tartasz

(Justitia solvit ejus larvam)

JUSTITIA

Nézd már Vakságodnak nagy Iszonyuságát
És Itéletednek hamis, tsaló Voltát!

JUDICIUM TEMERARIUM

635 Immár bizony látom, hogy meg tsalatkoztam,
És íteletemben mindenkor hazuttam.
Mert hogy én Vak volnék, hinni nem akartam,
De most már Ismérem, tsak vak szemmel láttam.

JUSTITIA

640 Ugy vagy, minyájan hogy ti vakok vattok,
Vak az Ítélet is, melyet ti tartatok,
Kivált képpen, Isten gyanánt kik akartok
Ítélni a titkos dolgokrúl botlatok.

645 Most ítélték ugyan, de lészen napotok,
Mikor le vétetik ez az ál orczátok,
Ítéletet vesztek ti akor magatok,
És meg ismerétek, mifélék Voltatok.

HATODIK JELENÉS

Dives Peccator, Conscientia, Sanctissima Trinitas et Angeli

*(A Gazdagnak a nyakában kötél lévén az Ítelő
biro előtt megjelen a bizonyságokkal)*

CONSCIENTIA

650 Igaz biró, aki senkinek nem kedveszsz,
Hanem az érdemek szerént törvényt teszesz,
Im ez gonosz tévő, kit előtted szemlelsz.
Nagy Panaszom van rá, tudom, számot veszsz.

SANCTISSIMA TRINITAS

Ki Vagy te, vádoló? Kítsoda, ki vétett?

CONSCIENTIA

Ó a Gonosz ember; én lelki Isméret.

SANCTISSIMA TRINITAS

Ellene Panaszlasz? Hát mit cselekedett?

CONSCIENTIA

655 Én szegény, ő néki gyakran Kiáltottam,
Hogy Istennek adna betsületet, mondtam,
És őtet tisztelné voltaképpen, sugtam,
Azt mindenek felett szeretné, jóvaltam.

660 Ő pediglen fére intésemet tette.
És nagy szemtelenül Istent meg vetette,
A mely nagy haragra Őtet Gerjesztette,
Engem s magát menybül így kí rekesztette

665 Ő az, ki szegénynek örökös jóságát
El vette, s el nyomta annak igasságát,
Tóldván ajándékkal maga hamisságát,
Az igaz dolognak tagadván valóságát.

Ő az, ki tsak kívül láczatott igaznak,
De ő belső képpen fia vólt Judásnak.

SANCTISSIMA TRINITAS

Igazak é ezek, mikről vádoltatol?
Szoly most mentségedre egyet te magadtol!

DIVES

670 Igazak, igazak meg nem tagadhatom,
Nem attam Istennek betsületet, vallom,
Lelki Isméretem nem halgattam, tudom,
Nagy gonoszságimrül magamat vádolom.

SANCTISSIMA TRINITAS

675 Mélto, mivel bünös maga be vádolya,
Legyen néki könyebb a szentenciája.
Melyík lészén pedig az érdemes kinya,
Mely elég tételt kérsz, hogy aztat meg agya?

CONSCIENTIA

680 Hogy lehetne néki kegyes ítélője,
Kitől így bántatot Isten ő felsége?
Olyan nagy vetkeket Rakott ő ellene,
Lelki Isméretét, vétkezvén, meg ölte.

DIVES

Ah, mit tselekettem? Jaj nékem szegénynek,
Hamisság fészkének leg nagyobb bünösnek!

654, 692 [A sorok előtt a CAUSAE szerepne-
veket javítottuk, mert a szereposztásban ilyen
szerep nincs.]

662 O
665 [A sor 13 szótagos.]

CONSCIENTIA

685 De miért az előt te nem sohajtottál,
Miért üdvességes intésen nem jártál,
Hogy vagyon? Ki régen éngemet utáltál,
Beszédemtül félsz, kit semminek tartottál?

DIVES

*Kérlek, hogy ne félnék, most talán fejemre
Menykövek hullanak és bűnös lelkemre?*

SANCTISSIMA TRINITAS

690 Mítsoda Büntetést teszek immár Reá,
Ki önnön vétkeit maga meg vallotta?

CONSCIENTIA

695 Adassék kezekben kinzo hoheroknak,
Hogy tégyen eleget minden adosságnak,
Ugy mint szeretetnek, mind az igasságnak
Szenvegye kinyait a setét pokolnak!

SANCTISSIMA TRINITAS

Teczík en nékem is ez a sentenczia,
Pokol kinyaira kell néki jutnia!

ANGELI

700 Örökké valóság, kut feje mindennek,
Láthatatlan lelke a nagy természetnek,
Kí előt elrejtve nints titka senkinek,
Légyen írgalmasság e bűnös embernek!

SANCTISSIMA TRINITAS

Ki adatott immár a szentenciája,
Vádoltatott, bűnös, vetessék alája!

(Ab omnibus aliis dives solus)

DIVES

705 Már hova fordulyak? Poklokra leszálok,
Ahol én vég nélkül örökké lángolok.
Ah, a menyországot, szegény, elvesztettem,
S örökké az égből, látom, ki rekettem,
És a pokol Kinyát meltán érdemlettem,
Hamisságom miatt mire ítéltettem!

710 Rettenetes leszen ördöggel lakásom,
Siralmas örökké az én állapotom,
Unalmas s fájdalmas veszedelmes sorsom,
Melyben, ah, örökké leszen maradásom.

DAEMON

715 Ha, ha, jo barátom, kezembe akattál,
Majd meg látod, edig te kinek szolgáltál!

(Daemon dictis suis versibus, post tergum saltitans, tandem rapit dicens)

Jer velem, nints tovább itten maradásod,
Pokolban mí velünk leszen országlásod!

DIVES

Oh egek! oh egek! hatalmas Istenek,
Imé, visznek, ahol örökké én égek.

HARMADIK VÉGZÉS

Melyben a hamis gazdag Isten igaz ítélete szerint el kárhoztatván példáztatik

ELSŐ JELENÉS

(Fit Cantus)

Sanctus Bruno cum sociis orat pro defuncto

SANCTUS BRUNO

720 Imé, ez a világ oly romlandó, mint ág
Eltörik csak hamar ha valaki Ra hág,
Noha most apolgat, majd fordulván meg vág
És ha egyszer meg éjt, miglen meg emészt, rág.

(Corpus defuncti um feretro collocatur ad Theatrum)

725 Ezen Gazdag ember tegnap vala frissen,
És imé, most lattyuk, halva fekszik itten,
Azért imádkozunk ő erette híven,
Hogy az Isten előtt üdvözült lehessen,
„Isten igaz ítélete szerént meg ítéltesen.”

SOCIUS PRIMUS

730 Oh, édes Istenem, mít jelent ez nekünk?
Valyon atyánkfia él é? Többet kösztünk...

SOCIUS SECUNDUS

735 Oh, szerelmes Bátyám, hogy jöttél életre,
Hózzánk Jönni Isten néked hogy engette?
Tégedet szerető ötsed beszédere
Felej vagy egy szótskát, lesz nagy örömünkre,
Azt veltém, hogy élne szívünknek öröme,
De ő soha többé nem jöhet közinkbe.

(Redit ad Locum)

SOCIUS TERTIUS

Tehát mely szó volt ez, mitsoda jelenet?
Talán ebből léssen valami történet.

SANCTUS BRUNO

740 Nintsen titok nélkül e dolog bizonyos.
De hogy dolgunk tegyen jobb fundamentomot,
A kezdett dologtul ne szünyünk, tanátsos,
A lelkét ajánllyuk az Istennek, hasznos!

(Incipit Lectionem: Responde mihi. Defunctus Elevat caput. Omnes terentur, aliqui plane cadunt. Socius primus accedit et videt)

(Iterum canit: Responde mihi)

„Isten igaz ítélete szerént már meg íteltettett.”

(Defunctus Elevans caput, dicit)

DIVES

Ur Isten, segély meg! Jaj! Jaj! Jaj mi nekünk!

SOCIUS QUARTUS

745 Mi dolog légyen ez, vallyon mit gondollyúnk?

(Major tremor fit viscerum, tremat membris)

SOCIUS QUINTUS

Rosz jelnek teczík e, ebben a halotban,
Kínek van a lelke gonosz állapotban.

SOCIUS SEXTUS

750 Hogy lehet ez ember ilyen állapotban,
Aki mindenek köszt élt nagy jámborságban,
Oly szentül és tellyes alázatosságban,
Hogy majd minden ember őt vette példában?

(Canit rursus: Responde mihi)

731 jottél

888

SANCTUS BRUNO

755 Talán inkább azért anyi jelentetik,
Mely által minekünk tuttunkra adatik,
Hogy tovább imádság tőlünk kívántatik,
Mely által a lelke inkább segítetik.

Tehat kérésének hogy eleget tegyünk,
Tovább imádkozzunk, mint hozza kezdettünk!

(Defunctus Elevat se dicens)

DIVES

Isten igaz ítélete szerént el kárhoztam.

(Tremunt omnes)

SANCTUS BRUNO

760 Tsudalatos dolog előnkbe adatott.
Ki látott ily dolgot, s valaha ki hallott?

SOCIUS PRIMUS

Én soha nem láttam s hírrel sem hallottam.

SOCIUS SECUNDUS

Ez tsudalkozásra, bizony, méltó dolog.

SOCIUS TERTIUS

Talán ilyen dolog soha nem is történt.

SOCIUS QUARTUS

Istennek tsudája, ugy velem, nem egyéb.

SOCIUS QUINTUS

765 Bizonyára ezzel mi mostan intetünk.

SOCIUS SEXTUS

Én is azt gondolom, minket Isten retent.

SANCTUS BRUNO

770 Oh, mely tsalatkozó ember ítélete,
De meg foghatatlan Isten böltessége.
Szentencziájának retenetes rende,
Ebben meg ütközik embernek elméje.

Imé, ezt az embert minyájan jámbornak,
Sőt szent életűnek s igen ájtatosnak
Tartoták, de Isten ítélete rosznak
Találta, s rabja lett örök kárhozatnak.

- 775 Hát mí hova leszünk, Kik a hamisságot
Szüntelen követyük és a gonosságot?
Még most is a testem borzad reszketéssel,
Ugy ez a történet be töltött filéssel.
- 780 Ez mindenek előtt igaznak láttatott,
Még is Isten előtt lelke kárhozottatott.
- Nyilván valo példat mi mostan itt látunk,
Hogy hitelt a gonosz vilagnak ne agyunk,
Mert tsalárd, es meg tsal, ha ó benne bizúnk,
Kár hozatos benne való bizodalmunk.
- 785 Ez ember külsó színt igazat hordozott,
Emberí szem előtt jámbornak láttatott
Még is elkárhozott. Hát én menyországot
Hogy látom, ki tettem számos Gonosságot?
- 790 Szerelmes Barátim, ki ki szemmel látya,
Az emberek közzül mely kevés és ritka,
Aki meg üdvözül, ha életét szabja
Világhoz, mert lészen az ördögnek Rabja.
- 795 Ez embert minyájan tartottuk Jámbornak
És tsak nem mindentől mondatott boldognak,
Szája vallásából még is kárhozatnak
Hallóttuk őtt lenni és boldogtalannak.
- 800 Mivel tehát dolga embernek így vagyon,
Azért is felette tsudalkozom nagyon,
Hogy még is anyira kap ember Világon
Keresvén keresi, hogy neki szolgáljon.
- Holot nints világon semmí állandóság,
Amínt a bölts mongya, állandó bóldogság,
Hanem örökösül telyes nyomoruság,
És füstöz hasonló, futo mulandoság.
- 805 A Világ embernek ígyekszik vesztére,
Mert kit egyszer vehet ó maga kezére,
Oly hájogot ereszt szemei fényére,
Mely míat végtére jut Pokol tüzére

792 ördögnek
795 kár(k)hozatnak [Ráírással jav.]

805 ve(g)sztere [Ráírással jav.]

810 Világi mód szerént, David amint mongya,
A száz ötven közöt egyik Zsoltárában,
Boldog, kinek vagyon sok fia s leánya,
Sok pénze, marhája számos gazdagsága.

815 És akik mindenkor szerentsések Voltak,
Ellenkező dolgot ritkán tapasztaltak,
Kárt is jóságokban soha nem vallotak,
Minden kívánt jóban, mig éltek, Duskáltak;

820 De törvénye szerent Felséges Istennek
Azok ám boldogok, kik jámborul élnek
Lelki gazdagságal s kintsel bővölködnek,
Sokat szenvedvén szent életet viselnek.

Mert ezeké lészen menyeknek országa,
Minden kívánt jóknak tellyes valósága.

825 Azért hogy lelkünket mi üdvözithessük,
Üdvösséges dolgot mi tselekedhessünk,
Mínhogy ezen tsalárd világbul ki menyünk,
Mert világban élvén, nem lesz üdvösségünk.

830 Minden jóságinkat Istenért el hagyuk,
És a szegényeknek azt el osztogassuk,
Osztan az elhagyott pusztat látogassuk,
Világot tagadvan, az Istent szolgáljuk!

SOCIUS QUARTUS

Teczik, mit fel tettél, én már készen vagyok;
Nem teczenek tovább földí vigasságok,
Nem gyönyörüségek, sem a gazdagságok,
Nem kellenek semmi világi hivságok.

ALII QUINQUE

835 Teczik mínékünk is e tanáts; ördögnek
S világnak ellene mongyunk és a testnek,
Ki menvén világbúl, szolgallyunk Istennek,
Pénzünk s köntösünket oszuk szegényeknek.

(114:28) distribuunt vestes et Pecunias Pauperibus)

835 [A sor előtti szerep:] ALII QUIQUE

838 [A sor alatti rendezői utasításban a *Pauperibus* szó után:] <abeunt.>

PAUPERES

840

Fizesse meg Isten nektek mind ezeket,
Maga országában vigye lelketeket!

SANCTUS BRUNO

Jertek már utánam, minyájan el menyünk,
Czliciumokba és sákba öltözzünk,
Es mindent el hagyván, miben volt örömünk,
Az Emberek közzül pusztákra költözzünk.

(*Abeunt*)

PAUPERES

845

Vezessen titeket Isten minden jóra,
És vigan jussatok örök boldogságra!

(*Fit cantus*)

MÁSODIK JELENÉS

Antonius et quatuor consanguinei Defuncti divitis

(*Paratur Castrum Doloris*)

SANCTUS ANTONIUS

850

Ezen Halot felett, kit méltán siratok,
Halotti beszédet, hogy mongyak, híjtatok.
Kivanságtok szerént, imé, jelen vagyok,
Immar ideje van, azért hozzá fogok.

Rövid lesz, de fontos az én tanításom,
Krisztus szavaibul veszem és Probálom,
Amely dolog lészen *e mái* mondásom,
Szent Lukács Könyvében eképpen találom.

855

„Meg halt a gazdag és el temetett Pokolban”, így vannak meg írva *Szent Lukács 16-dik Részében*. Minthogy ezen megholt atyátok fiat külsőképpen igaznak tartottatok, Ti vélítek, hogy meg halván, ő boldogult és dicsőült, de meg tsalattok, mert bizony mondom néktek, ez az ember meg holt, és el temetett pokolban. Mivel ő is Gazdag volt, és a Gazdagságnak örült. Okát adom ennek, mert azt mongya Krisztus Urunk, „kinek hol vagyon a kincse, ott vagyon a szive is”. Menyetek el tsak a ládához, hol a kintsét tartotta, az ő szívét is ott meg talályátok.

860

853 emái
856 Luk. a 16° R

862 (m)ott [Ráírással jav.]

892

Akkor meg látjátok, hogy szavaim igazak, és el hiszitek, mivel ő lelkét és szívét nem Istenben helyeztette, hanem kintseiben, azért mind Istenét el vesztette, jutván örök kárhozatra, mivel hogy a szegénynek is örökös jóságát elfoglalta. Én haza sietvén, többet nem szollok.

CONSANGUINEUS PRIMUS

870 Nagy vakmerőség ez ebben a Paterben,
Meri rágalmazni Bátyánkat hirében,
Ki élt oly szentségben, tökéletességben,
Hogy talán nem vétett telyes életében.

CONSANGUINEUS SECUNDUS

Bizonyal ez ember jutott üdvösségre,
Mert nem találtatot fogyatkozás benne,
Sőt még e világon szent volt az ő neve,
Tsak lelki dologrul vala ő beszéde.

CONSANGUINEUS TERTIUS

875 Ezek felett mely nagy töredelmességgel
Halalos ágyában elt a szentségekkel,
Mely nagy fájdalommal és keserüséggel
Bánta, hogy vétkezett tselekedetével.

CONSANGUINEUS QUARTUS

880 Menyünk el, vísgályuk Jobban meg a dolgot,
Ha találni fogunk abban hamisságot,
Öszve verjük mingyárt azt a hamis Papot,
Mert tudom, beszélett tsupa hazugságot.

(Duo Intrans, cistam aperiunt, cor in ex saltat illi, terificantes clamant)

CONSANGUINEUS PRIMUS

O, boszu álló egek, hova s merre menyünk?

et QUARTUS

885 Oh, mely rettenetes Isten ítélete!
Nínts, látom, más képpen az ember esete,
Kit nagy szentnek ítélt az embernek szeme,
Hanem hogy Pokolra esett az ő lelke.

CONSANGUINEUS QUARTUS

890 Azt a szent Pap embert gonoszul ítéltük,
Midőn őt hamisnak, hazugnak mondtuk,
Menyünk el utánna, őtet meg kövessük,
Mert igazat mondot, amint tapasztalljuk!

(Abeunt. Clauditur Scena)

HARMADIK VAGYIS UTOLSÓ JELENÉS

melyben az igasság és a gazdagnak elkárhozott lelke, a lelki ismeret és az őrző angyal, kí sir, a két ördög, kí k tanzolnak, Jelentetik

ANIMA

Oh, én boldogtalan, szerentsétlen lélek,
Ki testül el válván, sem halok sem élek!

JUSTITIA

895 Eddig az oráig volt üdöd és módod
Dolgozni magadért, már végződöt dolgod,
Hanem jutalmot immar venni fogod,
Érdemeid szerént lészen a birságod.

Agy hát mostan számot te sáfárságodrol,
Egész életednek minden órájárúl!

ANIMA

900 Jaj! jaj! oh, számadás! jaj! jaj! Mit feleljek?

DAEMON PRIMUS

Lészen számádása gonosz életéról,
Hol nints emlékezet egy jó téteményról,
Mert elfelejtkezet az ő Istenéról,
Nékem szolgált, nem volt gongya üdvösségről.

JUSTITIA

905 Ugy é, Istentelen, ördögnek szolgája
Ez a teremtésnek méltó háládása?
Ez é a váltásnak s szenvedésnek árra,
hogy ellenségemnek mennél Taborára?

ANGELUS CUSTOS

910 Engem küldöt néki Isten mint őrizött
És az utaiban mindenüt kesérót,
Én, miként egy szolga, a ként szolgáltam ott,
És meg oltalmaztam veszedelmek között.

915 En mint hiv barátja arra igyekesztem,
Hogy az üdvösségre vezetném, kerestem,
Sok jo intésekkel őtet ösztönöztem,
Ezer jo tanátsot eleíben tettem.

911 ott

894

920 Sokszor hozza jöttem és ő el kergetett,
Befogadott inkább Pokol béli lelkét,
Azért legyen immár, a kiket kereset,
Azoknak ő társa, akiket kedvellett!

JUSTITIA

Azt maga kívánta. Méltó, most is legyen
Azoknak barátja, kiket szolgált hiven.

ANIMA

925 En Kristusban hittem, azon meg váltomban,
Ki értem szenvedett és szent haromságban.
Légyen részem, kérlek, örök boldogságban,
Ne küldessen Kristus színétől pokolban!

JUSTITIA

930 Sziveddel tagattál, tsak szájjoddal hittél,
Mert noha hittél is, gonosságban éltél,
Hogy a hited szerént te nem tselekedtél,
A te holt hiteddel kárt, nem hasznot tettél.

ANGELUS CUSTOS

Ha hittél, kit hitted, miért nem szeretted,
Gonosz kép mutató, miért nem követted?

ANIMA

Oh, nagy vakságom! Ezt hogy elébb nem láttam,
Es nem vettem észre, sem azt nem fogattam?

JUSTITIA

935 Nem de nem akkor kel vala siránkoznod,
Mikor a sirásra üdőd vala s módod?
Heában most öntöd ki köny hullatásod,
Ha akor nem sirtál mikor vala üdőd.

940 Mondottam, Jaj nektek, kik mostan vigattok
Ezen a világon, mert örökké sirtok!
Ellenben boldogok, kik szivbül bánkottok,
Mert tí menyországban örökösök vattok

CONSCIENTIA

Én lelki Isméret méltán bé vádolom,
Mivel sok üdőtől fogva őt dorgálom,

945 Ó pedig éngemet nevette, s tsufola,
Sót sulyos kinokat én nékem okozta.
Eleget már éngem mint szoban Kínoza,
Azért méltó, hogy azt könyvével sirassa

JUSTITIA

950 Mondom, ott nevetett, íttén immár síjjon,
Ha élt fényességben, most légyen kínokban!
Kít élvén, tarsul vett, halva a hoz jusson,
Menyi kedve abban volt, annyi kint húzon!

CONSCIENTIA

Nints tovább én nékem vele már beszédem,
En magam utamot, indulván, követem.

(Abit cum Angelo Conscientia)

DAEMON

955 Jere, édes társam, a több társainkhoz
Plutó és Belzebub a mí királyunkhoz!

(Recedit)

DAEMON SECUNDUS

Jelen vagyok én is, leszek segítséggel,
Es ha kivántatik egész tehetséggel.

ANIMA

960 Oh, átkozot ora, melyben fogantattam,
Atkozott nap, melyen világra szármoztam,
O, átkozott világ, melyhez ragaszkóttam,
De atkozott vetkek, melyekre hajlottam!

DAEMON PRIMUS

965 Jere ne sunyujj itt! Lám, nem sunyogsz vala,
Mídón a szegények mennének ajtodra,
hogy kezed őnekik alamizsnát adna,
Hanem süketséggel füled el halgata.

DAEMON SECUNDUS

970 Azert ís mi velünk jere sietséggel!
Aki bővölköttél az elót sok pénzel,
Elegegyél imár Pokol gyötrelmével!
Ragagyuk és urunk Plutohoz vigyük el!

DAEMON PRIMUS

No, kétlen kelletlen még is meg kell lenni,
Pokol fenekének Gyötrelmére menni.
Plutonak ajtaján akik strását áltok,
Jertek, ezen embert vigyétek, fogjátok!

(Injiciunt in infernum)

975 Pokol kinjaira ötet ragagyátok,
Büneinek zsolgyát ő rája rakjátok!

DAEMON SECUNDUS

Olvat szurkot, onat torkába töltsetek,
Ezzel szomjuságot neki Enyhítsétek,
Eh Gyomrát kigyokkal, békával töltsétek,
980 Minden szükségének eleget tegyetek!

DAEMON PRIMUS

Menyünk el már gyorsan, többeket keressünk,
Minden féle hirü hálókat terítsünk,
Melyekbe számtalan sokakat kerítsünk,
Talán Lucipernel Nagyobb kedvet nyerünk!

DAEMON SECUNDUS

985 Induly hat utánnam én előre megyek,
Minden felé titkos Kelepczéket vetek,
Melyekbe veletlen esnek az emberek,
Igy bezzeg sokakat a hálomba veszek.

(Abeunt in inferno)

ANIMA

990 Oh, Atkozott pokol, melyet érdemlettem,
Rut büneímmel ezt magamnak kerestem,
Midőn rendetlenül világot szerettem,
Pokol gyötrelmire miatta le estem.

995 Oh, Atkozott testem, kit gyengén tartottam,
Éretem ördögnek kezében akattam,
Átkozott kints, Jozság, melyen igen kaptam,
Ezek által örök kínokra Jutottam!

975 ragagyatok
976 zs(ó)olgyát
979 bekakal

980 szukségének
982 felé hirü halokat <d>terítsünk
988 halomba

EPILOGUS

1000 Az Isten az embert anyira szerette,
Hogy őtet semmiből ingyen teremtette,
El esése után veszni nem engette,
Sátánnak kezéből őtet ki mentette

Láttatok Példában a szent Háromságot,
Miként az emberért decretomot adott,
Hogy el ne kárhoznék, ámbár nagyot botlott,
Hanem hogy nyerhetne örök boldogságot.

1005 Szent János a Kristust miként keresztelte,
Menyből jött világgal Isten meg tisztelte.
Tehetségünk szerint Játékunk kezette
Szivetekből kinek esék tisztelete.

1010 De mely *háládatlan* az emberi nemzet,
Kíhez az ur Isten mutatott kegyelmet,
Abban Isten ellen vagyon tselekedet,
És miként a vizet, úgy ísza a vétket.

1015 Világos példában eztet szemleltetek
Midőn egy Gazdagnak esetét neztetekk,
Ki jószágot vette hamissan szegénynek,
Erről magatoknak Példát vehetetek.

1020 Azért, oh, emberek, kérlek az Istenért,
Munkálgogyál, tégy jót tulajdon lelkedért,
Hogy Pokolba ne juss szörnyü vétkeidért,
Hanem menybe mehess Jo téteményedért.

Kinek mí nem teczet ezen Játékúnkban,
Mindenekről kérünk engedelmet abban,
Ami pedig teczet, azt tartsa magában,
És a képpen élvén, járjon igasságban!

A szent Háromságot három személyében
 Imagya mi velünk egy Istenségében,
 Hogy botsasa Isten vétkeiket eltében,
 Es végre juthasson az örök életben!

és ez

Laus In Nomen Dei

A MŰ ADATAI

Kézirata: *Lib. Schol. Canta* 161a–170b. Ez az egyetlen forrás. Nyomtatásban itt jelenik meg először.

A drámáról elsőként említést *Hassák* tett (109.). Közli a három egymáshoz kapcsolódó actus címét, s azt is, hogy szövege vers, és magyar nyelvű. A dráma jelentős része valóban versben íródott, található azonban benne kevés prózai részlet is. *Bayer 1897a* II. 400. is megemlíti, *Kovács Bernardon* (44.) csak a szerző nevével ad többet az előzőeknél. A drámát nem sokra becsülhette, mert míg a többi minorita drámának a szereposztását, olykor az argumentumát, sőt néhánynak kisebb részleteit is közölte, ennek csak a szerzőjét és címét adta meg. *Szombathy* nem tudta megnevezni ennek a darabnak a mintáját. *Kilián 1979b* megállapítja, hogy ez az egyik legreprezentatívabb kézdivásárhelyi dráma, s a szöveg nem, csak a téma hozható kapcsolatba az ismert XVII. századi Lázár-drámával (*RMDE* II. 43–102.).

A rendi vizitátor, a dráma végére ezt a megjegyzést írta: „Anno 1778 die 25. Mensis 7-bris [...] Moyses Hajduk [...] Minister Provincialis [...] revidit etiam hunc Librum Tragoedias et actiones publicas continentem, a Juventute Scholastica in Gymnasio Majori Cantensi praefati ordinis [...] laudabiliter exhibitas, quae ut in posterum etiam laudabili consuetudine continentur, et a quolibet Professore productum opus diligenter inferatur, vigore praesentium demandavit [...] Fr. Moyses Hajduk.” A drámajátszás hagyományának megőrzésére és az utókor megbecsülésére tehát a vizitátor ekkor is figyelmeztette a kantai tanárokat.

SZERZŐ, SZÍNRE VIVÓ

A címlapon Jantso Ferenc mint moderator szerepel. Az egyébként nagyon sok dráma rendezéséről híres Jantso több, esetleg más tárgyú darabból kompilálhatta ezt a tragédiát. Jantso Ferenc életét, irodalmi és drámarendezői tevékenységét lásd a 13. sz. drámánál.

FORRÁS

A dráma több témahagyományt örökít tovább, XIV–XV. századi, és feltehetően későbbi liturgikus játékokból kölcsönözte az égi pör, a prófétajáték és az angyali üdvözlet jeleneteit, amelyek akár egy betlehemes játék, akár egy nagypénteki dramatizált passió első jelenetei is lehetnének. Az első végzés első jelenete az úgynevezett égi pör, amelyben Misericordia, Justitia tanácsait meghallgatván Sancta Trinitas határoz arról, hogy a második isteni személyt leküldi a földre a bűnös ember megváltására. Ugyanennek a végzésnek a második jelenete viszont a prófétajátékokra emlékeztet. A harmadiknak a tárgya az angyali üdvözlet. A következőben Keresztelő Szent János megkereszteli Jézust. A Lázár-dráma a második és a harmadik végzés. Az első felvonás tehát XIV–XV. századi ferences s talán még korábbi bizánci hagyományok továbbélését bizonyítja; a

harmadik—negyedik aktus cselekménye viszont Magyarországon először az 1646-ban keletkezett névtelen Comico-Tragoediában jelenik meg (RMDE II. 43—103.).

Jantso mindegyik téma dramatizált feldolgozásával találkozhatott Csíksomlyón az obszerváns ferencesek iskolájában, de Kézdivásárhelyről is szerezhette mintáit. Az *égi pör* megtalálható pl. a Csíksomlyón 1766-ban előadott nagypénteki misztériumdrámában (*Fülöp* 192—242.) jeléül annak, hogy az obszerváns ferencesek a XVIII. században is továbbhagyományozták ezt a liturgikus aktust.

Jantsónak azonban Csíksomlyóra sem kellett elmennie, ha az égi pörhöz mintát akart keresni, Bene Demeter Actio pro die Parasceves-e (3. sz. darab) ugyanis tartalmaz egy ugyanilyen jelenetet, amely magába foglalja a prófétájátéket is (305—550. sor).

Szombathy e darab mintáját nem tudta megjelölni. A dráma szövege nem hozható kapcsolatba egyetlen XVII. századi Lázár-drámával sem, a névtelen Comico Tragoediával sem. Valószínű, hogy Jantso eddig ismeretlen csíksomlyói ferences vagy kantai minorita drámák vagy dráma szövegéből kölcsönzött részleteket ehhez a tragédiához. Ezt a feltételezést igazolja az a néhány sor (797—804, 806—819), amelyet a 2. számú drámából (423—430, 432—445) vett át. A Keresztelő Szent János jelenet közvetlen forrása pedig Máté, Lukács és János evangéliumának megfelelő fejezete lehetett.

ELŐADÁS

Az előadás időpontját és helyét a címlap jelzi: „producta Cantae Anno 1778 Die 14-a Junii in festo Sanctissimae Trinitatis”. *Szentpétery* szerint (2. tábla) ebben az esztendőben május 18-ra esik szentháromság vasárnapja. Az ünnepmegjelölés tehát vagy a másoló tévedése, vagy — minthogy a kantai templomot a szentháromság tiszteletére szentelték fel — a címben található megjegyzés csak egy helyi templomi ünnepet jelöl.

A darabot „utriusque Eloquentiae Alumni”, azaz a poéták és rétorok vitték színre. Ránk maradt a szereposztás is, amely szerint néhány tanuló több szerepet is ellátott. A szereplők között csak egyetlen principista található, Thuri István, valószínűleg a perillusztris Thúri család tagja. Néhány nobiles tanuló is fellépett. A rendező elsősorban arra törekedett, hogy „per nobiles ac ingenuos ... alumnos” vigye színre a drámát. A szereplők kiválogatásánál döntő szempont volt a származás.

A jelenetek több színhelyen játszódnak: az ószövetségi zsidó nép földjén, a mennyben, egy bírósági teremben, a Dives házában. A rendezői utasítások eléggé szűkszavúak, ezek és a dráma alapján azonban könnyedén lehetne rekonstruálni az előadást. Egy rendezői utasításból arra lehet következtetni, hogy a játékteret a nézőtértől valamivel el tudták választani. Ez függönyféle lehetett, amelynek léteire több latin nyelvű, Kantában előadott dráma rendezői utasítása is bizonyíték. A 891. sor, azaz a III. végzés 2. jelenete végén ez olvasható: „Clauditur Scena”.

A drámát táncokkal, énekekkel tették mozgalmasabbá. Az énekeket hangszerekkel is kísérték, a statiszták között ugyanis „musici” is szerepelnek a „cantores” mellett. Nótautalás, kotta nem maradt fenn a kéziratban.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A háromrészes tragédia mindvégig egy kéz írása. Valószínű ugyanez a személy másolta be a kolligátum következő, s egyben utolsó drámáját is, amely szent Paulinusról szól (20. sz.).

A másoló helyesírása következetes. A kiadásban követtük az eredeti helyesírást, ettől csak a vesszorok kezdőbetűinél és a tulajdonneveknél tértünk el, ezeket ugyanis minden esetben nagybetűvel kezdtük. A másoló ritkán alkalmazott rövidítést. A közismerteket (R — Reverendissimus, P — Pater, SS — Sanctissimus, Xtus — Christus) kurziválás nélkül oldottuk fel. A hosszú mássalhangzót a betű fölé írt vízszintes vagy hullámos vonallal rövidíti, amit mi a mai helyesírás szerint írtunk.

A hosszú és a rövid ékezetek között alig lehet különbséget tenni. Az esetek nagy többségében lehetetlen megállapítani a kettős ékezetek hosszúságát vagy rövidségét, minthogy a másoló rendszerint egy vízszintes vonalat húz a magánhangzók fölé. A hosszú magánhangzókat is a mai helyesírás szabályai szerint írtuk.

Az idézeteket többnyire aláhúzta a másoló (lásd 255—256, 261—262, 277—280, 313, 324—328, 347—348, 401, 432, 450—452, 457—459, 590, 593, 728, 855, 861. sor), a szövegkiadásban ehelyett idézőjelet alkalmazhatunk.

Néhány nagy- és kisbetűt (F–f, I–i, J–j, K–k, L–l, S–s) nem lehet egymástól megkülönböztetni. A szókezdő G, I, J betű szinte minden esetben nagybetű, ezeket általában megtartottuk.

NYELVI ÉS TÁRGYI MAGYARÁZATOK

- 11 *attributominak* — a szentháromság egyes személyei jellemző tulajdonságainak
69 *allatya* — állatja, azaz lényege
194 *sugárságbul* — kevélységből
217 *vetődését* — vetekedését, vitatkozását
241–246 Idézet Iz. 7,14.
249–251 Idézet Iz. 11,1.
255–256 Idézet Iz. 45,8.
261–262 Idézet Iz. 40,3.
277–280 Idézet Zak. 9,9.
281 *sugarlását* — sugallását
293–344 Lk. 1,26–38. alapján
309 *köszönet* — köszöntés
347–348 Idézet Mk. 1,3.
357–370 Idézet Mt. 3.7–10. alapján
367–368 Mt. 3,11–12. alapján
373–374 Idézet Lk. 3,11.
383 *ágyra ne verjete* — agyon ne verjete
387–388 Lk. 3,22. alapján
401 Idézet Jn. 1,29.
404 *kerekség* — földkerekség
410 Iz. 40,3. alapján
432 Idézet Lk. 5,7.
450 Idézet I. Jn. 3,22.
451–452 Idézet Jn. 10,30.
457–459 Idézet Jn. 6,54–56.
611 *mamontol* — Mammontól, pénzvágytól
720 *szent Brunó* — asti szent Brunó (1045–1123) segni-i püspök, bencés apát. A középkor kiváló szentírás-magyarázója
728 A szöveghez alkalmazott szabad idézet Zsolt 118,13.
742 A sor alatti rendezői utasításban: Responde mihi valószínűleg a Jób könyvéből vett részlet (13,22–28) első két szava.
809 A 112. zsoltár alapján
835 *ALII QUINQUE* — azaz a többi öt *SOCIUS*
855 Idézet Lk. 17,22.
861 Idézet Lk. 17,34.
977 *onat* — ónt

20.

SZENT PAULINUS, A FOGOLYSZABADÍTÓ

Szerző-rendező: JANTSO FERENC (Kanta, 1779. május 30.)

ACTIO HUNGARICA

Repraesentans Sanctum Paulinum Episcopum spontanea sua captivitate cives suos e barbara servitute liberantem. Producta Cantae Anno 1779 Die 30-ma Maji in festo Sanctissimae Trinitatis Per Nobiles ac ingenuos Rhetoricae ac Poeseos alumnos sub Professore Reverendo Patre Jantso.

ARGUMENTUM

Sanctus Paulinus, Nolae Episcopus Nobilitate generis literarum, eruditione, sanctitate morum, a praecipua liberalitate erga pauperes orbi notissimus cum a vidua qvadam rogaretur, ut filium suum a Vandalis captum et Africam abductum redimeret, rebus omnibus in Officio Christianae Charitatis consumpsit, seipsum pro illo in servitum dedit in Africam profectus apud Regis Generum, horticultorem egit verum cognita ejus sapientia cum insuper multa spiritu prophetico et inter haec etiam Regis mortem suo Domino praedixisset, et Rex in somnis Paulinum medium inter duos Judices sedentem sibi qve flagellum de manibus eripientem vidisset, tantus vir agnitus et honorifice dimissus esset Condonatis ei omnibus Civibus, qvi Captivi erant. Ita Vita Sanctorum et Breviarium Romanum.

NOMINA AGENTIUM

PAULINUS EPISCOPUS in Captivitate horticultor	Antonius Szabo Rhetor
GUNTHARIUS REX VANDALORUM	Franciscus Matyas Poeta
VALDERICUS PRINCEPS, Regis Gener	Sigismundus Imets Poeta
AMANTIUS, filius Regis	Stephanus Benkes accessista
ALLARICUS } Fratris Regis filii	Antonius Jantso
THEODULUS }	
AUBERTUS PRAEFECTUS AULAE	Nicolaus Thuri Rhetor
MARTIANUS, filius Viduae, in cujus locum Paulinus Captivum se dedit	Emericus Lázár Poeta

ARG 3 a(d)ductum [Ráírással jav.]
Arg 5 servitum

Szereposztás Gner

POLIDORUS, Regis legatus
DROMULUS, Effebus Aulicus
ASTROLOGUS
PROLOGUS et EPILOGUS

Josephus Gondos Rhetor
Joannes Fazakas Rhetor
Paulus Kovats Poeta
Sigismundus Imets

His accedunt Milites et Captivi.

PROLOGUS

Az Isten az embert annyira szeretete,
Hogy őtőt semmiből ingyen teremtette,
El esése után veszni nem engedte,
Sátánnak keziből őtőt kimentette.

5 A felett menyi jót véle cselekedett,
Menyiszer bőv aldást reaja terjesztett,
Hansor ellenséget s inséget kergetett,
Nagy kegyesen néki mindenkor kedvezett.

10 Aldott légyen Isten az ő jóvóltáért,
Ki az igaz ember szép igazságáért
Nem hadgya veszni jo cselekedetiért,
Tarcsa s üdvöziti Ártatlanságáért.

15 Azért játékunknak tárdgyát ami nézi,
Paulinus Példaja előtőkben teszi,
A szent szeretetet ebből meg isméri,
Valaki eztet ma jól szivére véshi.

20 Áfrikába nézzed Paulinus Púspóknek
Példáját, kit méltán nevezhetünk szentnek.
Meg mutattyuk rendét ma szent életének,
Ez a csélja mai ígyekezettünknek.

Akarván más embert rabságból menteni,
Nem sajnálá magát érte rábbá tenni,
A pogany nemzettől sok fájdalmat venni,
Munkát, szomjuságot éhseget szenvedni.

25 Ártatlanul szenved, hogy más szabaduljon,
Istenért rabbá lesz, hogy meg boldoguljon,
Innen adván Isten, hogy kiralj meg haljon,
Paulinus szabadul, s haza menyen vigon.

30 Azért Játékunkra, kik meg jelentetek,
A mik ebben léznek, ra figyelmezzetek,
Atya fi szeretet gerjedgyen bennetek,
Isten szeretete maradgyon veletek!

35 Arra kérünk pedig mindent utoljára,
Hogy munkánkat tégye igazság fontyára,
Ne vonnya s tekerje itilet gátyára,
Melj miatt intetünk idvósség uttyára!

ACTUS PRIMUS

SCENA PRIMA

Paulinus solus

Paulinus horticultor serviles inter labores coelestibus affluit solatiis.

PAULINUS

Pauline, mire vitt téged a szeretet,
Viselél ez előtt ki püspóki tisztet?
Most légy világ csufja, kapálj s gyomlálj kertet,
40 Udvariak előtt viselj bolond nevet?

Dolog, munka kőzött meg van a keménység,
Szomjusággal együtt iszonyu nagy éhség,
Pogany rabságban ugy szorongat az inség,
Mind ha elet s halál közt vólna egyesség.

45 De mind azon által a vagyon szivemben,
És csak a vigasztal mindenkor lelkemben,
Hogy nem kételen én estem pogany kezben,
Hanem a szeretet hajtott erre eppen.

50 A nyomoruságon nem tud szomorkodni
Az igaz szeretet, vagy panaszolkodni,
Hanem mindeneket kész Istenért túrni.
Nincs is nehézsége, aki tud szenvedni.

55 De ugyan is valjon mit szomorkodhatunk,
A vagy mit hejába panaszolkodhatunk,
Mivel az Istentől kegyelmet várhatunk,
Es a lánczok közt is meg boldogulhatunk.

60 Aldással, oh, Uram, Isteni nagy felség,
Ezer dicsirettel magasztaljon az ég,
Meg annyi aldással áldgjon a kerektség,
Kitől én szivemre aradott kegyesség

Melj nagy vigaságom s, oh, melj nagy órómem
Vagyon! Vigadozok, s órvendez a szivem,
Mennyei itallal bővölködök lelkem,
Melj tóled áradott, tudom, oh, Istenem.

65 De szűnnyék meg mostan szivem gyuladása,
Vessen véget lelkem aitatossága,
Mert fejedelemnek vagyon indulása!
A munkához fogok, hogy dolgomot lássa.

SCENA SECUNDA

Valdericus, Paulinus, Aubertus

Subit hortum Valdericus, Regis gener, familiari Paulini alloquio sese oblectat.
Miratus Mancipii sui sapientiam, quod observat ex occulto Aubertus, aulae
Praefectus, indignatur principem cum servo tam familiariter agere.

70 VALDERICUS
Kámpania béli, ugy látom, hogy vigon,
Igazan és hiven eljárás a munkában.

PAULINUS
Uram, fejedelmem, meg vallom, hogy vigon.

VALDERICUS
Ezen rabságodban mi vigasztal teged,
Vagy mitől szivedben vagyon ilj órómed?

75 AUBERTUS
Jaj, mit látok? Ime, Uramnak ez rabja
Töllem szeretetét ragadni akarja.

VALDERICUS
Nem de nem szorongat teged bal szerencse?

PAULINUS
Elek szerencsésen, sorsommal elégszem.

VALDERICUS
Valjon gyamoltalan, kedvese ez a sors?

PAULINUS
80 Gondviseléséből, mit ránk bocsatani
Akar az Ur Isten, azt kedvesen venni
Illik szent kezéből, örömmel fogadni,
Ha szent országába akarunk be menni.

VALDERICUS
De szörnő igája nyom a szolgálatnak.

PAULINUS
85 Nyomja ugyan ezen szolgálat a tesztet,
De szabad a lélek, mig nem ismér vetket.

AUBERTUS
Ravasz, hamis ember, meg erzed ezennel,
A szolgálat léssen melj kemény erővel!

VALDERICUS
Ah, *nem indithate* siralmat az inség
És keserúséget a kemény szegenység?

PAULINUS
90 Nem tartom szegenynek magam, mert az Isten,
Ki gazdag, velem van, s ő vigasztal itten.

VALDERICUS
Melj nagy bölcseseg van ez eles elmében,
Ki okoson szól, szólj, barátom, bővebben!

AUBERTUS
95 Micsoda dolog ez?
Fejedelem szava gyalázatra evez,
Mert egy hitvan rabot baratyának nevez.

VALDERICUS

El hagyott hazádról midőn emlekezel,
Nemde banatokkal te kesergettél?

PAULINUS

100 Igen nagy szívűnek s kegyesnek láttatik,
A ki hazajához nagyon kívánkozik,
Bátor szívű akár holott találtatik,
Minden tartományon vig örömmel lakik.

VALDERICUS

Fő modra beszélész, de itt el rejtettel,
Meg vetett s meg utált rabnak ismertettel.

PAULINUS

105 Akarok egyedül Istentől láttatni,
Semminek allítom világtól rejtetni,
Boldog, ki mennyekről csak tud gondolkodni,
De kezd feledeken, boldogtalan lenni.

VALDERICUS

110 Bölcs beszedekek ezek.
Az orszagnak gondgya hí már a kiraljhoz,
Te pedig az alatt láss hiven munkadhoz!

(Offert principi florem dicens)

PAULINUS

Örömet akarok kerti szolgálattal
Szólgálni uramnak alázatossággál.

VALDERICUS

115 Szeretem hiveséged, mind tetcsik, cselekedgy!
Ez nekem látczatik nem parast embernek,
Maga viselese mutattya nemesnek.

AUBERTUS

Cerberus magzattya s gonosságnak fészke,
Soha nemességnék jele sem vólt benne!

VALDERICUS

Ez ember te néked még kegyelmet talál.

AUBERTUS
120 Ez bizonynyal nekem veszedelmemre áll.

PAULINUS
A kezdett dologhoz ismét hozzá fogok.

AUBERTUS
Eredgy, mert munkadrol majdon szamat vészek,
Gonosz, hamiss ember, hiddel, meg fizetek,
Suljos csapásokat hátadra ereszték,
125 A fejedelemtől ha viszá térhetek
(*Abeunt Valdericus et Aubertus*)

SCENA TERTIA

Martianus, Paulinus

Martianus Viduae filius in Africam Redux se ad subeundam pro Paulino
servitutum animat, videt et agnoscit Paulinum, non tamen agnoscitur ab illo.

MARTIANUS

El hagyván hazamot kedves Rokonimot,
Már Afrika felé fordítom utamot,
Noha erzem regi szorongatasomot,
Meg is rabul adom én ottan magamot.

130 Eleget én ugyan ez előtt szenvedtem,
Durva pogány neptől szoksor verest vettem,
De ismet keresem, meljből ki vetettem,
Tömlecset s láncsokot, meljet érdemlettem.

135 Ezeket egy okos ember sem kívánnya,
Szivem mindaz által felettéb ohajtya,
De nem a bolondcsag erre szivem hajtya,
Hanem az országnak siralmas panasza,
És a püspökünknek sonyoru igája,
Rabsagból hogy neki lene szabadcsága.

140 Ah, melj gonosz vétket akkor cselekedtem,
Midőn én, ki szegény nemből születtettem,
Semmi jót magamért vagy másert nem tettem,
Még is olj fő embert szenvedni engedtem.

126 Rokonimot mar Afri

138 puspökünknek

145 A melj vasat szerzett az én kezeimnek
A pogány Tirannus, hogy kezet püspöknek
S lábát szorongassa, nem tetcsik szívemnek,
Lészek szenvedője és heljette ennek.

PAULINUS

150 Termékeny gyümölcsöt földi veteménynek
Több izzadcsagával melj lankadt teszemnek
Óntóztetet, mindcsem vizével az égnek,
Viszem udvarába a fejedelemnek.

MARTIANUS

Ha nem csalatkozom, ez ember Paulinus.

PAULINUS

Ur Isten, kezeim neked munkalkodnak,
Szent Atyám, tekincs rá dolgára szolgadnak!

MARTIANUS

155 Nem csalatkozom, mert heljes abrázattya,
Paulinusnak ótót szava is mutattya.

PAULINUS

El mégyek, ne talám szolgál mulatasa
A fejedelemnek asztalát halasza.

(Vult abire Paulinus)

MARTIANUS

160 El mégy? Tehat enged nekem veled menni,
Atyám méltóztással most lassabban jarni,
Hadd lehessen veled egy ket szót szóllani,
Mert nem lehet titkot szívemnek tartani!

(Abit Paulinus)

PAULINUS

Nem tudom, ki légy. Én a fejedelemhez...

MARTIANUS

165 Ugy látom, nem ismér Paulinus Püspökóm,
De utána lészek, miglen fel találom.

(Seqvitur Paulinum)

SCENA QVARTA

Guntharius, Rex vandolorum et duo milites

Guntharius somnium suum explicat, male inde sibi ominatur, ni moeror dabit

(NB Rex sedens in trono dormit)

REX GUNTHARIUS

Ámbár a királynak legyen szamos hada,
Vára kapujának erős kemény zárja,
Minden felől ajtok be legyenek zárva,
De mind azon által félelem banthattya.

170 Én biradalmamat midón meg gondoltam,
Kirájji sorsomot hogy jól meg fontoltam,
Íljen indulatot elmémbe forgattam,
Hogy mindenkor fenn áll az én diadalmam.

175 Azt remellem vala, hogy se az ellenség,
Se pedig kegyetlen és véletlen inség
Nem rettent, s hadaktól való vak merőség,
Se égből származott tűzes kegyetlenség.

180 De lám meg rettente ejjeli jelenség,
Tagjaimban szálla halalos félenkség,
Egeszen el fogott a szörnyű ijedtség,
Nincs tesztemben immár felelemtől épség.

185 Ejjeli álmomban láttam allittatni
Az itelő székhez, s ostan itiltetni,
Minden bűnösököt szörnyűségbe lenni,
És szomorú heljre ő teszteket esni.

Hárman ülnek vala a bírák egy székbe,
Vóltak tekintetes ekes termetekbe,
És rettenetesek az ő nézésekre,
Igazak pediglen ő itiletekbe.

190 Midón e szörnyű jelt rettegve csudalom,
Bírák eleibe leg ottan hivatom,
Hogy sok bűneimről legyen szám adásom,
Szavaim meg fogvan, nem leheté szólnom.

177 kegyetlenség
180 szörnyű

189 jó [Értelem miatt jav.]

195 Akkor egyik biro, ki ül vala közben,
El veve az ostort, melj vala kezemben,
Én orcsamra esém ottan ejedtemben,
Almamból szerkenven, fájdalmat tesztemben
Érzék, s most is vagyon felelem szivemben.

200 Ah, melj nyomorult, lam, kiraljoknak ügyek,
Kiknek gondok miatt nincsen bekesegek,
Éjjeli álmokkal, jelekkel teljesek,
Melyek miatt lehet szórnyú nagy felelmek
(*Accedunt milites*)

MILES PRIMUS

205 Győzhetetlen királj, a ki sok orszagot
Magadhoz holdittál, szamos hatalmassagot
Meg vertél, s röntottál számos pártossagot,
Nincs, miért feljed az egész vilagot.

MILES SECUNDUS

210 Ugy van felségednek nagy hatalmassága,
Szeljes birodalma és nagy meltósága,
Mesze ki terjedett diadalmassága,
Nincs oka, hogy legyen ilj szomorusaga.

REX GUNTARIUS

Haszontalan nagy gond séditi fejemet,
Szérelmes forroság főzi a szivemet,
Banatos habjai zavarják kedvemet,
Meljek nem engedik szóllani nyelvemet.

SCENA QUINTA

Guntharius, Milites, Amantius, filius Regis, Allaricus, Theodulus, Regii sanqvini-
nis principes conantur Regis moeroris causa elicere, quibus accedit Dromulus
effebus

(*NB Hic Rex in trono sedet tristis*)

ALLARICUS

215 Ime, ihol vagyon felséges kiraljunk,
Kit sokat keresvén immár fel talaltunk.
Amanti, vigasztald, kit szomorán látunk.

AMANTIUS

Kedves Atyám, mutat bánatot személjed,
Fájdalommal teljes, látom, a te szived.

(Osculatur Regis manus)

REX GUNTHARIUS

220 Szerelmes magzatom, eztet honnan mondod?

(Amplectitur eum)

AMANTIUS

Orcsák hervadása s lapusága szónak
Nehéz nyavaljakot a szivben mutatnak.

REX GUNTHARIUS

Sokszor meg is csálnak.
Gyakron az komor szín alatt vig az elme,
225 Vig szín alatt a sziv néha buval tele.

ALLARICUS

El rejtett fájdalmad noha te titkolod,
De szined mutattya, hogy vagyon banatod.
El rejtett szebed úgy szivedbe nem zárod,
Orcsodon ne lássek hogy szomorúságod.

REX GUNTHARIUS

230 Kiraljhoz illendő titkokat rejteni,
S a titkos dolgokat rejtekbe tartani.

THEODULUS

A langot bár el rejsd, de magat ki adgya,
Az ember szivenek vagyon nagyobb langja,
E színlett mutatást titkolni nem tudgya,
235 Vagy akarod, vagy nem, de magat ki adgya.

AMANTIUS

Edes Atyam, talám érzed teszt fájdalmat,
Avagy, kérlek, mond meg bánatodnak okát!

REX GUNTHARIUS

Mi gondotok nektek, mi titka szivemnek,
Vagy mi indulattya vagyon én elmémnek?

240 ALLARICUS
Nekünk nagy gondunk van erre a dologra,
Mert kiralj fájdalma ad okot sirasra,
Ellenben pediglen kiralj vigasága
Az udvariaknak szívét vigasztalja.

245 REX GUNTHARIUS
Elmélkedésemre údót engedgyetek,
Ti pediglen vigan minnyajon legyetek!

MILES PRIMUS
Kivannyuk, kiraljunk, hogy elj vig napokban!

MILES SECUNDUS
Kegyelmes Urunkot tarcsa Isten vigan!

AMANTIUS
Atyam, magzatodhoz mutasd vig orcsádot,
Hadd kóvesssem én is mostán nyomdokodot!

250 REX GUNTHARIUS
Maradgy el, mert elmem nagyobb gondban forog!

AMANTIUS
Atyam, edes Atyam, hadd kóvethesselek!

REX GUNTHARIUS
Ah, kedves magzatom, itten kel maradnod!

(Rex abit)

AMANTIUS
El mene, én immar juttam siralomra.

255 DROMULUS
Mit kesergesz, mit sirs, életnek virága?
Atyad majdon meg ter, s leszen vigasága.
Ne felj, mert lassad, van nekie nagy gondgya,
Engemet sem hágy el, mert vagyok szolgálja.

THEODULUS

260 Most, kedves barátim, már mi tevők legyünk?
A királynak szívéen fájdalmat szemlélünk.
Félek, hogy fájdalma öregbedvén vészünk,
Nagyobb fájdalmat mert el vész fejedelmünk.

ALLARICUS

Zengjen a musika, harsogjon trombita,
Hogy keserves buját urunknak mulassa,
Azért legyünk, illik, ma nagy vigaságba!

DROMULUS

265 Szeretem eszedet, bezzeg egyez velem,
Nem sokat különböz értelméd s értelmem.

De a Diakok ként legyen silencium!
Ez ember ki légyen, majd meg tudakozom.
270 Hogy ha dólga hozzánk hasonló, akarom,
Ez nagy óróműnkre lészen, amint látom.

SCENA SEXTA

Astrologus et priores, Amantius, Allaricus, Theodulus.
Astrologum De rerum futurarum scientia se jactantem de Regii moeroris causa
consulunt

ASTROLOGUS

Csudalatos dolog, hogy ember fejében
Annyi tudománynak szállása lehessen,
Csudaknak Csudaja, úgy vélem, hogy leszen,
Nincs hibaja, ámbár sok tudományt nemzen.

275 Ambár szegeny vagyok, ez nekem gazdagság,
Hogy fejemben légyen oljan nagy okosság,
Csásár udvarába nincs annyi méltóság,
Menyi én fejemben lakózik tudosság.

ALLARICUS

280 Amanti, Theodule, ez embert kérdezzük
Kiralj bánattyának hogy okát erthessük.

ASTROLOGUS

Olim sofista fueram versutissimus
In formis novi argumentari omnibus.
Qvoties ego aliquvos in barocho ad saccum posui,
Qvoties cum causas agerem evici in dabitis,
285 Sed nunqvam fortius arguo, qvam in celarem.

Tele s úres pohar kózt sokat forgottam,
Sokszor tele pohárt én úressen hadtam
Úresseget azért valaholott láttam,
Én aztott mindenkor felettébb utaltam.

290 Sed nec Matesis meum
Ingenium refugit, novi ex puncto qvolibet
Etiam sine circino circulum describere,
Sed qvo delector maxime, est optica
Cum vitris multa mihi familiaritas,
295 In qvae si qvando Diutius introspicio,
Augeri species et multiplicari sentio.
Jam qvod aetatem maxime grandem decet
Astrologiae studium, me lorum rapit
Cursus et recursus siderum et cetera
300 Phenomena Coeli sicut me ipsum intelligo.
Futura eruere facilis est labor mihi.

DROMULUS

A Diák szót én is ertem egy kevesse,
Egességgel látom, csillag nező vagy te.

ASTROLOGUS

Heljesen mondod ezt.

DROMULUS

305 Erted e az egek s csillagok forgását,
Csillagoktól függő dolgoknak foljását?

ASTROLOGUS

Nekem tudományom ezekben nagy vagyok.

DROMULUS

A jóvendő dolgot előre láthatod?

283–284 *barocho ... dabitis celarem* [Aláhúzással kiemelve.]

303 *egesseggel*
308 *láthatode* [Szótagszám miatt jav.]

ASTROLOGUS
Az én éles elmém ebben is értelmes.

310 DROMULUS
A sziveknek titkát valjon ismered e?

ASTROLOGUS
Ismerem, ismerem, ebbe nincsen hiba.

DROMULUS
Ha ezeket tudod, bizony jól tanóltál.
Kerdezetek, miért bankodik a királj!

315 ALLARICUS
Mond meg, a kiraljnak mi légyen fájdalma,
Avagy fájdalmának mi legyen az oka?

ASTROLOGUS
Amit töllem kíváns, lattatik nehéznek,
Mert kiraljok szive titkokkal teljesek,
Mind azon által mit elmemvel felerek
Egek forgásiból majdon meg Jelentek.

320 THEODULUS
Egek forgasiból szerencsem foljasát
Meg mutathatode, s kiraljomnak sorsát?

ASTROLOGUS
Ha csak a mesterség el nem hágy, meg lehet.

ALLARICUS
Egeket visgalo, szép jutalmat veszes,
Ha, amit kivanunk, nékünk meg jelentess.

325 ASTROLOGUS
Már néktek szót adtam, azt meg sem másolom,
De most egy kevesse tölletek el vállom,
Miglen mesterségem titkon meg probalom.

ALLARICUS
Addig mennyünk mű is magunkat mulatni!

ACTUS SECUNDUS

SCENA PRIMA

Paulinus, Angelus

Paulinus raptus in extasim coelitus de eminente Regis morte edocetur per Angelum.

PAULINUS

330 Ah, ismét dologra kelletik már mennem,
Asora kopara kel kezemet tennem!

Ambár suljos munka nyomja faradt tesztém,
De mind azon által nyukszik az én szívem,
Meg nem keseredett, heljin van a szívem
Óregbedik eróm, mert velem Istenem.

ANGELUS

335 Pauline!

PAULINUS

Ilj fen szóval engem ki kialtott s hivott?
Vilagos ez a szó, de honnan adatott?
Nem tudom

ANGELUS

Pauline, Pauline!

PAULINUS

340 Akár ki hiss engem, *jelenny* meg e heljen!

ANGELUS

Ime, jelen vagyok, kit hittal, Pauline.

PAULINUS

345 Mennyei szot ismet hallanak fúleim,
Meljtól meg rettentek s reszketnek tetemim,
Órvendnek és félnek meg romlott tagjaim,
Mert Isten angyalat szemlelik szemeim.

329 menném

330 popara [Értelem miatt jav.]

340 jelennyél [Szótagszám miatt jav.]

Isten szent Angyala, teged le borulva
Tisztellek s böcsüllek fejemet meg hajtva

(*Adorat Paulinus Angelum flectens*)

ANGELUS

350 Údvözlegy Pauline, Püspököknek disze,
Fenn a magos egek hajlottak kedvedre,
Engem küldőt Isten te hozzád a földre,
Hogy általam neked titkot meg jelencse.

Még tiz napok előtt, ugy tudgyad bizonnal,
Hogy meg hal a kiralj hirtelen halállal,
Te pedig hazádba a többi rabokkal,
355 A kik hozzád valok, el megy szabadcsággal.

PAULINUS

Oh, egek, erzek *nagy* örömet szivemben,
Mert, ah, ragadtatom mennyekben elmémbe.

CANTUS

360 I Oh, nagy bóldogsag,
Lelki gazdagság,
Ki egek attyát
S felebarattyat kedvelli!
Nincs ott faradcság,
Keserves rabsag,
Mert vig örömet
365 És nem úrómet szenvedí.
Saját Jozágát,
Kincset és magát
Erós gilincsbe
Es vas bilincsbe
370 S: kinos tómlcsbe
Be veti, bé veti.

346 Istennek [A szótagszám miatt jav.]

347 még

348 Püspököknek

349 egék

355 szabadcsággal

356 ki nagy [Szótagszám miatt jav.]

358 [A sor előtt nincs sorszáma a versszaknak.]

365 szendedi

366 Jozágát

2 Egy ifiúert,
Marcianusert
Szent Paulinus
375 Most a tőmlecsbe tartatik.
Most gyomos kertben,
Most a nap fényben
Aubert pogánytól
Mint Tirannustól kinzatik.
380 De a szenvedés
Es tőmlecsezés
Szép rubintoká,
Es gyémántoká
S arany loncsoká
385 Változik, változik.

3 Oh, világ fia
S: kegyes leánya,
Gazdag jóságban
S gyöngyös partaban ki bizol,
390 Feslet erkölcsben
És irigysegeben
Keveljsegedben
S fősvénysegedben ki hizol,
Szeretet nélkül
395 Szenvetés nélkül
Nem juts egekben,
Félsőbb székekben,
Sót órók tűzben
Lakozol, lakozol.

400 4 Vandal királjnak,
Fő hatalmasnak
Nagy gazdagsága,
Kincse, jósága, bóltózott,
De fenyés atlas,
405 Nagy alom latas
Szomorusagot,
Nem vigaságot okozott.

375 tőmlesbe
381 tőmlecsezes
382 rubintoka

383 gyémántoka
392 Keveljsegedben s
403 bóltózott

410 Keserű úróm,
A kincs nem óróm,
Veszett hervadcság,
Sajnos bagyadcság;
Kihez faradcság
Tóldatott, tóldatott.

415 5 De Paulinus,
Kinek órók jus
Menyben hagyatott,
Es meg adatott órókke;
Mert szeretetét
420 Es szenvedesét
Máshoz mutatta,
S kéncset osztotta csendesen;
Kíért az Isten
Külde Angyalát,
Hogy Gunthariussát,
425 Meg tért kiralját
Meg vígasztalja
Kegyesen, kegyesen. Amen.

SCENA SECUNDA

Paulinus, Aubertus, Martianus et duo satellites

Deprehendit in extasi suspensum Paulinum Aubertus, tanquam otiosum mulctat verberibus, quod dum videt Martianus miseratione Paulini permotus in Aubertum involat Paulinum erepturus e manibus, ad clamorem Auberti occurrunt duo satellites, conjiciunt in vincla et carcerem Marcianum.

AUBERTUS

Hát így dolgozol e, s így engedcs szavunknak,
Te ala való rab?

(Sistit modico)

430 Nem felels uradnak?
Nem mozdul, szemei ki nyitva állanak.
Kemény nyaku ember, majd meg mozdittalak!
Kelj fel, ne pismogj itt, akasztani való!

(Verberat Paulinum Aubertus)

419 szenvedeset
425 kiraljat

432 [A sor alatti rendezői utasításban:] verba-
rat

PAULINUS

Oh, egek, e dolgot hogy szenveditek el?
Ki vagy te, ki kedves nyugtomban így bolgatsz?

AUBERTUS

435 Mit? Nyugtodban bolgatsz? Ah, gyalázat, szegyen,
Hogy ezen részt szolgálja hejába heverjen!
Rut dolog heverni dolognak idején,
Félek, hogy ez pálcsa majd hátadra mégyen,

(*Verberat iterum*)

Meny el, meny *el gyorsan* a dologra szépen!

(*Martianus accurrit, capit baculum et certant*)

MARTIANUS

440 Gonosz, hamis ember, ezen szórnyű vétked
Micsoda lélekkel szenvedgyem te néked?
Nem szenvedem, gyilkos, tartoztasd meg kezéd,
Majd leszen én töllem neked veszedelmed!

(*Martianus gladio minatur Aubertum, eumque verberat*)

AUBERTUS

Jaj, jaj, jertek ide, szolgálák szegéljetek!

(*Accurrunt duo satellites Dicentes*)

SATELLITES

445 Mi dolog, mi dolog?

AUBERTUS

Ezen gyilkos tolvaj erőszakkal vette ram kezét,
S halálnak majd tőrébe ejtett.

SATELLES PRIMUS

Vak merő, rossz ember, mered bодítani
Kiraljunk údvarat, s. kertet fertőztetni?

SATELLES SECUNDUS

450 Úrunk fő szolgáját hogy mered bántani,
Hogy mers te nekie halálara járni?

436 kejava
439 el a [A szótagszám miatt jav.]

440 [A sor feletti rendezői utasításban szerep-
név nincsen.]
448 mero

AUBERTUS

Ezen gonosz tevőt fogjatok, s vigyétek,
Lancsal kötve setet tőmlécsbe tegyétek!

(Ligant et abducunt ad carcerem)

455 Te pediglen, gonosz tevő, mit mivelteél,
Veszedelmet nekem te miért szereztél?

PAULINUS

En veszedelmére senkinek nem jártam.

AUBERTUS

Te dolgod, nem mase, hejaba tagadod.

PAULINUS

Mencsen meg az Isten ilj gonosz vetektől!

AUBERTUS

460 A vétek bizonyos, de okat nem tudom,
Miért ezen gonosz keresi halalom.
Vald meg, mert te vétke, én aztat állitom!

PAULINUS

Isten bizonsagom, hogy nem az én vétkem.

AUBERTUS

Az ostorok s veszők ki vészik belőlle,
Ugy vélem, meg valja, hogy bizony ő vétke.

(Abit Aubertus)

SCENA TERTIA

Paulinus solus se divinae voluntati committit

PAULINUS

465 Tudatlan s bűnőtlen huzatom kinokra.

Mit tegyek? Nem illik a kinoktól félni,
Valamit az Isten reám bocsatani
Akar, azt szívesen kész vagyok fel venni,
470 Nem félek erette halált is szenvedni,
Szent szandeka szerent nem is unom elni.

Akarattya szerént élek avagy halok,
De mostan el megyek, dolgomban el járok,
Angyal mondasibul valamiket tudok,
A fejedelemnek elejibe adok.
475 Király haláláról egy két szót majd szollok,
Nehogy az országba legyenek nagy károk.

De Ime érkezik már a fejedelem.

SCENA QVARTA

Paulinus, Valdericus, Paulinus edocet Valdericum De instante Regis morte,
quam coelitus percepit.

VALDERICUS

Csuda dolog, vélem, az kiralj hirtelen
Valo nagy bánattya, hogy gonoszt jegyezzen,
480 Szokatlan történet, kóveti véletlen
Nagy szomorusagat szivnek gyakor izben.

Akár mit jegyezzen ezen szomoruság,
Kivántatik, látom, itten az orvosság.
De melj orvosagban van foganatóssag?
485 Nem segejti őtőt most, latom, vigasag.

Se a musikakban lévő szep mulatcsag,
Unalmas előtte mostan a méltóság,
Nincsen benne semmi etelhez kivansag,
Titkon kel kérdezni, e mi szomoruság.

PAULINUS

490 Kegyelmes nagyuram, ország fejedelme,
Akarnek szállani titkon, ha tetsene.

VALDERICUS

Senki kőzél nincsen, szolhats, a mit akars.

PAULINUS

Nagy veszedelemre egész ország indul.

VALDERICUS

Mond kí, kérlek, honnan támad az ellenség!

PAULINUS
495 Meg sem gondolhatod, hol romlása tamad.

VALDERICUS
Talám párt útesre valaki igyekszik?

PAULINUS
Nem tudom azt, de ezt tudom én bizonynal,
Hogy a kiralj meg hal hirtelen halallal,
Az ország is elvész, ha nem els tanacsal.

VALDERICUS
500 Ne kessel, a dolgot beszeld meg igazan!

PAULINUS
Meg mondam, a kiralj életét le tészi.

VALDERICUS
De mikor leszen az?

PAULINUS
Rövid údó mulva.

VALDERICUS
De minemú halál életet vegezi?

PAULINUS
505 Nem tudom, minemü, de meg hal bizonynal,
Es pedig hamarebb tiz napoknál meg hal.

VALDERICUS
Honnan tudod eztet?

PAULINUS
Az ég jelentette.

VALDERICUS
De melj követ altal vetted ez jelenést?

PAULINUS
510 Vilagos felhóban angyal hozzam szálla,
Es ez nekem iljen titkos szokot szólla.

VALDERICUS

Igazak e ezek, a miket beszéllesz?

PAULINUS

Ha hazudok, Isten s egek büntessenek!
De lassad, hogy kára ne legyen a népnek.

VALDERICUS

515 Senkinek se jelencsd ezen titkos dolgot,
Meg jutalmaztatom igaz mondasodot!
Most el mehetsz látni több rab társaidot!

(Abit Paulinus)

SCENA QVINTA

Valdericus solus.

Deliberat secum an significet Regis mortem imminentem.

VALDERICUS

520 Még eddig mindenek, amiket meg mondott,
Be telljesedtenek, soha nem hazudott,
Mert mint Prophétának Isten szólni adott,
Most is az Istentől vagyon, amit szollott.

525 Ettől bizonyára a királynak szive,
Meg rettent, s irtozik, és el epett kedve.
Mit tegyek? E dólgot, áh, el halgassame?
A vagy en szivemnek legyen olj hívsége,
Hogy eztet uramnak szajam meg beszélje?

530 Mind a kettő nehéz, mert egy felől felek,
Hogy halgatvan, ország kárara ne legyek,
Más felől pediglen, meg vallom, rettegek,
Hogy amit királynak én most meg jelentek
Az én buban borult fejemen bé teljek.

535 Egy ember halala kissebb egy országnál.
Mégyek meg jelenni tehát a királynál,
Kertésem mit mondott, nincs igazabb annál,
Ő mondgya, hogy meg hal, hamarébb tiz napnál.

514 kara
517 mehető

521 istentől

SCENA SEXTA

Astrologus, Dromulus et duo milites.
Astrologum Aulica Juventus plura de rebus futuris sciscitando, ludo habet
Dromulus, Vulpulus et Tindarus.

DROMULUS

Szivem titkat tudod hat, csillagba nező?

ASTROLOGUS

Tudom, már elégszer néktek meg mondtam.

DROMULUS

A titkos dolgokat tudde jellentenii?

ASTROLOGUS

Oh, balgatag, meg is mondasomnak nem hisz.

DROMULUS

540 Mond meg tehát, nekem mi vagyon elmemben!

ASTROLOGUS

Csupán csak bolondcság.

DROMULUS

A te fejed inkább bolondcsagnak feszke,
Hollók pecseneje, akasztófa disze,
Meg érzed, micsoda menkő hull fejedre!

TINDARUS

545 Dromule, nem melto őtőt fenyegetni,
Szükseg, haragodat most meg tartoztatni,
Illik ilj bölcs embert inkább meg bócsólni.

Baratom, mit itils, holnapi nap lenni,
Essőre avagy tisztára fog változni?

ASTROLOGUS

550 Érték ravasságot ez ifiu rendben,
A mind kérdez engem, felelek a képpen.
A fergetek nem lesz, tiszta údó lészen.

DROMULUS

Bezzeg, ebből tetcsik, melj bölcs ember légyen!

ASTROLOGUS

Nemde nem igazat szollottam e ebben?

TINDARUS

555 Eztet nem mondhatta senki igazábban.

VULPULUS

Latom, tudos vagy a jóvendő mondasban,
Mond meg, ha nyerek e hólnap a játékban!

ASTROLOGUS

560 A mit más el nyerend, a nem lészen tiéd,
Ha fordul a kocska, mindenkor csak vakra.
Tudd meg, hogy nem lészen semmi hasznod abba!

DROMULUS

Beszelles, mint látom, csudalatos dolgot,
Kérlek, ne neheztelj, hogy ha kérdek egy szót.
Meddig kell folytatni e bölcs tudomságot,
Hogy én profétáljak hózzad hasonlókot?

ASTROLOGUS

565 Amig a bolondcság ki üt *a* fejedből.

DROMULUS

Mit bolondozz, talam nincs heljen az eszed?
Ezen feleletet nem az égből vészed.

ASTROLOGUS

Vészem tehat a te meg kábult fejedből.

DROMULUS

570 Jojo, tanólj tóllem, s hasonló bolond lész hozám!
Ha tehát titkos vagy titkos értelemben,
Mond hát, mi vagyon el rejtve *a* zebemben!

ASTROLOGUS

Nincsen egyéb, hanem egy rossz ember keze.

565 üt fejedből [A szótagszám miatt jav.]
568 fejedből

571 rejtve zebemben [Szótagszám miatt jav.]

DROMULUS

575 Ahá, esze fordult bolondcsagnak fészke!
Bezzeg, a szarva közt találod a tölgyit.
Meg tudod hat titkát szivemnek mondani?

ASTROLOGUS

Meg lehet, hogy ha tudcs bekevel halgatni.

DROMULUS

Halgatok, de kesísd hatadot azomban,
Ha nem tudcs felelni, meg dobollak hátban.

ACTUS TERTIUS

SCENA PRIMA

Rex Valdericus et duo Milites

Valdericus exponit Regi suo, quae ab Hortulano circa mortem ejus perceptit.

MILES PRIMUS

580 Felséges kiraljunk, Valdericus Jóni
Akar hozzád, de csak titkon akar szólni.

REX GUNTHARIUS

Szabadoson Jóhet.
Udvari cseledim tavozzatok ínnet!

(Discedunt omnes)

VALDERICUS

585 Felseges Királja Vandal országának,
Látom eredetét a te fajdalmadnak,
Melj bizonyos jele jóvendő gonosznak.

REX GUNTHARIUS

De mi gonoszt hirdets?

VALDERICUS

Amit a bölcs elme előre meg latott,
Szokatlan felelmed előre mutatott.

574 kőzöt [Szótagszám miatt jav.]
575 [A sor előtt:] DROM [Elhagyva.]

583 [A sor feletti rendezői utasításban:] Disced

590 REX GUNTHARIUS
Meg vallom, nagy veszélj forog én előttem,
De azt nem tudom, mi zürzavar ert engem.

VALDERICUS
Én azt jól tudom. De...

REX GUNTHARIUS
Mit szaggatod szódot? Mond ki világosan!

VALDERICUS
Félek, ne hogy nagyobb fájdalmat szerezzek.

595 REX GUNTHARIUS
Tedd le a feelmet, mert akarmit mondgyál,
A mint előbb féltem e kissebb lesz annál!

VALDERICUS
Ha szabad, meg mondom Isten iteletit.

REX GUNTHARIUS
No, szabad, csak mondgyad!

VALDERICUS
Oh, mit cselekedgyem, szolaljak e, avagy...?

REX GUNTHARIUS
Szolj, szolj, poroncsolom!

600 VALDERICUS
Még tiz napok előtt az én ... o fájdalom!

REX GUNTHARIUS
Mi dolog, mít késel? Tedd le a kétcséget!

VALDERICUS
Felséges királjom, halált szenvedes.

REX GUNTHARIUS
En szenvedeme azt?

VALDERICUS
Neked kel szenvedni!

605 REX GUNTHARIUS
Ezen itilletet az egből mondod e?

VALDERICUS
Az égből adatott, azt merem mondani.

REX GUNTHARIUS
Isten Decretumat s Angyalok elmejét
Ki jelentette meg és titkos értelmét?

VALDERICUS
Az én kerti szolgám nekem jelentette.

610 REX GUNTHARIUS
Tudnáe egy szolga az égnek titkait?

VALDERICUS
Tudgya és gyakorta nékem jelentette,
Meljet bizonyított történt dolgok vége.

REX GUNTHARIUS
Valjon hol es kitől ő eztet ertette?

615 VALDERICUS
Alázatos szívű és okos elméjű,
Isten előtt kedves, jámbor, szent életű,
Jóvendő mondasban világos értelmű,
És minden dolgokban ritka bölcsességű.

REX GUNTHARIUS
Ejjel e vagy nappal avagy mélj almába
Az én halálomra szabott údot látta?

620 VALDERICUS
Nem éjjel tanolta, Délbe fenyés nappal
Le szállott az egből a mennyei Angyal,
E jelentette meg nagy világossagal.

REX GUNTHARIUS
Tetcsik én nekem is ez embert meg látni.

607 elmejet
608 értelmet [A rím kedvéért jav.]
610 Tudnae

614 elméju
618 almába

VALDERICUS
Dromule, Dromule, jőjj ide sietvén!

(Accedit Dromulus)

625 Kértésemnek mond meg, minyart itten legyen!

DROMULUS
Poroncsolatodra azonnal itt leszen.

REX GUNTHARIUS
Mi nemü történet őtöt rabbá tette
Ez embert, és mi sors te szolgada tette?

VALDERICUS
Hogy mást szabadicsón, magát adta rabul.

630 REX GUNTHARIUS
Alazatos szívnek ezen dolog jele.

VALDERICUS
Kit kivantál latni, imé Jelen vagyok.

SCENA SECUNDA

Rex, Valdericus, Paulinus, Dromulus

Adest Paulinus, qvem Dum rex intuetur attonitus eidam at hunc ipsum esse, qvem in somnis vidit inter Judices medium, sibique de manibus flagellum eripientem agnitum reveretur, jubetqve postulare, qvod placet, ille Captivorum libertatem postulat, Rex donat.

REX GUNTHARIUS
Mit látok? Szívemben nagy félelem forog,
Oh, jaj, Valdericus, ez igen nagy dolog!

635 VALDERICUS
Oh, Uram, kirajjom, kérlek, mit poroncsols,
Mi dolog lehet ez, amirt most háborogs?

REX GUNTHARIUS
Mifele ember ez, kit rabságban tartas?

VALDERICUS

Ez el vetett szegeny es idegen földi,
De Dél szinnél inkább fénylenek Josági.

REX GUNTHARIUS

Ez rettenetesnek látcsik én előttem.

VALDERICUS

640 Talam meg csalatol es a szemed hibáz.

REX GUNTHARIUS

Meg csalatom? Nincsen csalatkozás bennem,
Ónnón személyéről az embert ismerem.
Ennek latásától retteg az én szivem,
Háborgat elmémben fájdalom s félelem.

645

Ezt láttam a minap etcsaka idején
Egy arannyas szekben dicsősegeben ülén
Két itilő biro között heljeztetvén,
És az ostort, melj vólt kezembe tetetvén,
Ki vévé kezemből rajtam könyörűlvén.

650

Ne mond ezt szolgának, mert ismerem, hogy ő
Hitvan kóntós alat jambor s Isten felő.

VALDERICUS

Azt tartom magam *is*, hogy mast kóntóseben
S mászt pediglen mutat jámbor erkölcsében.

REX GUNTHARIUS

Ez embernek dolgat meg kel tudni jobban!

655

Szerelmes barátom, kérlek az Istenre,
Mi hozott tegedet ez idegen földre?
Mond meg mivoltodat, s áll orcsádot tedd le,
Kenszeritlek téged te igaz hitedre!

PAULINUS

660

Kegyelmes, nagy kiralj, ladd nyomorusagom,
És munkával teljes szonyoru rabságom.

REX GUNTHARIUS

Látom, de mászt mutats, s mászt rejtekbe tartass.

PAULINUS
Nem egyebet, hanem számtalan sok vétket.

REX GUNTHARIUS
Hejaba tagadod, úgy algyon meg Isten,
Míg meg nem jelented, ki vagy, nem megy innen.

665 PAULINUS
Poroncsolatodnak kész vagyok engedni,
Méltoztattal hiszem nevemet halani.

REX GUNTHARIUS
Igen is értelek bölcs, okos embernek,
Nemes és nemzetes nemből születetnék,
670 Vilagot meg vetvén josággal teljesnek,
Kiraljok s csásárok előtt is kedvesnek.

PAULINUS
Vandal országának hatalmas kiralja,
Paulinus labadhoz itt van le borulva.

(Procumbit ad Regis pedes)

REX GUNTHARIUS
Mond meg vilagoson, te vagy e Paulinus!

PAULINUS
En vagyok mindenkor felséged szolgaja.

REX GUNTHARIUS
675 Jaj, mit cselekedtünk ez púspók atyával?
Mert akit az ég s föld szüntelen magasztal,
Aztott mi bántottuk sonyoru igával.
De bocsazd meg, kérlek, alázatossággal!
(Procumbit Rex ad pedes Paulini)

PAULINUS
680 Kelj fel, ne cselekedd, kiralj, ezen dolgot,
Mert nem te hatalmad e rabságba adott,
Szabad akaratom engem erre hájtott,
Valamit szenvedek, én töllem aradott.

VALDERICUS

685 Pauline, felséges Istennek szolgája,
Ha az ur Istennek van feltett haragja
En szegény fejemre s Vandal országára,
Az te könyörgésed, kérlek, el fordicsa.

PAULINUS

Istennek haragja nincsen az országra,
De kiraljnak, értem, hogy léssen halála.

REX GUNTHARIUS

690 Ha orszagnak hasznos meg halni, nem félek.
Istennek barattya, teged azon kerlek,
Hogy engem s magzatim ajalj az Istennek,
Kérj most. ami tetcsik. lesz helje kérésnek.

PAULINUS

695 Méltatlansagomot én arra Ismerem,
Hogy te kegyelmedet, fejedelem, vegyem,
Mind az által mivel akaratod értem,
Nékem s társaimnak szabadságot kérem.

REX GUNTHARIUS

700 Neked s társaidnak legyen szabadsága,
Vigyed el bekevel magok országokba,
Csak kerjed az Istent, hogy ram s: országomra
Vigyazzon, és bővön szent kegyelmet oncsa!

DROMULUS

Indulj már, ha tetcsik, en a kiralj után!

(Liberat e catenis)

SCENA TERTIA

Aubertus, Martianus, Paulinus et lictor

Instinctu Auberti ducitur ad suplicium Martianus, occurrit ei Paulinus, cui se
Martianus detegit, offert *se in* mortem Paulinus, relucrat Martianus, indignatur
Aubertus, et jubet Paulino vincula injici.

AUBERTUS

Istentelen lator, Pokol furiaja,
Cselekedetenednek most meg lesz az arra,
Te merél bolondul uram udvarára!
705 Jóni, s szolgájának lenni ártalmara!

A fejedelemnek kertét fertőztetni,
Meréd bátorságot gonoszul bántani,
Ismeretlen ellen gonoszul tamadni,
Erővel akarál gyilkosságot tenni.

710 Eredgy kinzó hóhér, a kardodot vond ki,
Ne kessel minnyárást fejét venni néki!

LICTOR

Az én gondom lészen, ha úgy van a többi,
Kezembe adatott, nem vészi el senki.

MARTIANUS

715 Hóhér keze által tehat meg kel halni,
Szabad légyen nékem végső bócsut venni
Paulinus púspóktól, s őtöt meg követni.

Pauline, szent Atyám, Istennek szolgája,
Az én údvössegem kegyelmes tutora,
Végső bocsut vészek tőlled, rabok attya.

(Paulinus accedit)

PAULINUS

720 Mi zendülest hallok, s nevem ki kialtya?

AUBERTUS

Eredgy, gonosz lator, vedd erdemed kinnyát!

PAULINUS

Mi szórnyü jel ez *itt*, szivem ezen esik,
Tehát ezen szegeny kinokra vitetik?

MARTIANUS

725 Hohér keze által halalra vitétem,
Szabad légyen tőlled végső bocsut vennem.

702 [A sor feletti tartalomösszefoglalásban:] s
ein

722 ez szivem [A szótagszám miatt jav.]
725 legyén

PAULINUS
Én tegedet kinek lenni ismerjelek?

MARTIANUS
Ah, szentséges Püspök, nem ismerse engem?

PAULINUS
Rád nem emlékezem.

MARTIANUS
Martianus vagyok, tudod én dolgomot.

PAULINUS
730 Mi dolog lehet ez, Marciane? Te vagy
Keserves Anyadnak egyetlen reménye,
Kiért a lanczoknak tetettem heljére?

MARTIANUS
735 Én vagyok, én vagyok, ime, lancersra tettek,
Rabsagommal teged hogy innen mencselek,
Azért ide jöttem, s már halálra visznek.

Ah, nem lehet vége igyekezetemnek,
Nem lehet óróme altalam nepednek,
Kiknek szivek erted csaknem meg epednek.

AUBERTUS
740 Halgass, ne szólj többet, fia Cerberusnak
Eljedzett heljere eredgy a kinoknak!

PAULINUS
Tartoztasd haragod, alj meg egy kevesse!

AUBERTUS
Ah, azt semmiképpen nem akarom, nem, nem!

PAULINUS
Adgy údót, Auberte, nekem az halálra,
Szandekoznom ennek szabadulására!

AUBERTUS
745 Ah, nem akarom, nem!

726 teged [A szótagszám miatt jav.]

736 Ah, nem lehet [Az Ah h-ja föléírva.]

PAULINUS

Ezt, kit meg váltottam, nem hagyom meg halni,
Kész vagyok erette halalt is szenvedni.

MARTIANUS

750 Ezen szörnyű vetket tavoztassa tóllem
Az ur Isten, hogy te meg halj én érettem,
Az halálnak mérgét inkább én szenvedgyem,
Mindcsem halaloddal meg szabadics engem!

AUBERTUS

Az údót, gonoszak, itten ne tólcsetek,
Hanem végső bócsut egy mastól vegyetek!

PAULINUS

755 Auberte, engedgyed, ez ifiu heljett
Hogy én szenvedhessem a halálnak törét!

AUBERTUS

Hogy ha szabad vólna, bé telnek örömem,
S nem vólna kedvesebb áldozat előttem.

PAULINUS

Szabadicsa kedve halni akaronak!

AUBERTUS

760 Iljen szörnyű dolgot Istenes szándekod
Meg nem szabadíthat, es aitatosságod.

Fógyad hoher, s úsd el törvenyezett fejét!

LICTOR

Indulj, Marciane, mert el jött az óra!

PAULINUS

Ebben ellent allok, ezt meg nem engedem!

AUBERTUS

765 Hát te, gonosz ember, ennek gonosz tettét
Nem ladd, s el fordítod meltó bünteteset?
Fogd e gonosz tevót, kósd meg lábát, kezét,
Nem szenvedem neki Istentelenségét!

(Ligat Lictor Paulinum)

761 Fógyad kinzó hoher [A szótagszám miatt
jav.]

766 kezét

MARTIANUS

770 Gonosz, kinzo hoher, meg lassad, mit *mivels*
Erezd le karodot, kit vetekre emels!
Nem felse, hogy Isten haragja rád evez?

AUBERTUS

Halgas, eredgy, meny mar a kinok heljére!

SCENA QVARTA

Prioribus accedit Dromulus. legatus Aulicus et tres Captivi

Intervenit Polidorus legatus, affert Decretum Regium, quo omnes Nolani Captivi Paulino donantur, agnoscit et deprecatur errorem suum Aubertus summa omnium gratulatione, Marcianus et reliqui Captivi vinculis exempti Paulino donantur.

POLIDORUS

775 Micsoda zendülést, micsoda jelt látok,
Oh egeknek ura, oh, mit tapasztalok?
Paulinus kötve, kit bocsatni akarok,
Oh, melj gonosság ez, kit méltán csudalok!

Auberte, mit *mivels*? E dolog nem heljes.
Eszte a szent púspóköt, ki erdemmel teljes
Az ur Isten előtt, s a kiraljnak kedves,
Vétek lancersra tenni, melj neki keserves.

780 Légy keszen mingyarást ötöt el bocsatni,
Vétkedet, meg valván, ötöt meg követni!
Hogy is merted, kérlek, ilj fogsagba tenni?
Tessék csak kiraljnak levelét olvasni!

(*Dat Auberto literas*)

Legitur Decretum Regium.

AUBERTUS

785 Ezen levelünknek rendében adgyuk mindeneknek tudtára, es kirajli hatalmunkkal poroncsoljuk, hogy valamenynin Nola varossaból fogsagban, tömlcsben vagy akar mi képpen tartatnak, véven ezen manu missionkat, el bocsatassanak, és mindenek felett erdemes ferfiunak, Paulinus-

768—770 [A három sor kettőbe tördelve.]
768 *vivels*
770 *haraja*

771 *eredy*
783 *levelet*
784 [A sor előtt nincs szerepnév.]

CAPTIVIVS PRIMUS
815 Jertek tehát velem Rabok tarsasága,
Csokoljuk púspókúnk lábát le borulva.
(*Procumbunt ad pedes Paulini*)

ALII
Aldunk és hálálunk, Istennek barattya.

PAULINUS
820 E szent cselekedet nem engemet illet,
Nem én erőm által nyertetek mentséget,
Az Isten veletek iljent cselekedett,
Hozza mutassatok hala ado szivet!

Most pedig minnyajon a kiraljhoz mennyúnk,
Kit halaado szivvel meltán meg tiszteljúnk!

POLIDORUS
825 Mennyetek el bátron, én előre mégyek,
Jóveteletekról hogy jelentest tégyek.

SCENA QVINTA

Rex, Valdericus, Amantius, Allaricus, Theodolus, Aubertus

Rex cum Valderico De Disponendis post mortem negotiis consultant.

REX GUNTHARIUS
830 Valderice, kerlek az élő Istenre,
Mivel, latod, juttam eletem végére,
Kenszeritlek, vigyáz gyenge csemetemre
Még nem elégseges a Gondviselesre,
Azert *rája* vigyázz, kerlek a lelkedre!

Poroncsolatodra az orszag hajoljék,
Mig teljes ideje fiamnak érkezék,
Hogy az országlásra méltónak lattassék,
Mint atya rá vigyaz, hogy hadd gyarapodgyék!

835 Fiam, Valdericust hagyom te Atyadnak,
Engedgyel mindenben ő akarattyának!

817 halalunk
826 elő

830 raja vigyázz, kellek

AMANTIUS

Atyám, kedves Atyam, most, kérlek, hova méngy?

REX GUNTHARIUS

Oda mégyek hova, engem nem követhets.

THEODULUS

Hát, Uram, királjom, nem jóss többbe vissza?

REX GUNTHARIUS

840 Ti követtek engem, nem én jóvők vissza.

ALLARICUS

Oh, országnak Ura, keserves szók ezek,
Ha szabad követni, én teged követlek.

REX GUNTHARIUS

845 Nem szabad most neked, de lészen ideje,
Midőn az Istentől elleszen rendelve.
E két ifiat is bizom, Valderice,
A te údvösséges gondviselésedre.

850 A teszvér batyámtól valo fejedelmek
Jóra menendőknek én nekem tetcsenek,
Ritka erkölcsőkre van szive edgyiknek,
A masik igekszik szolgálni mindennek.

VALDERICUS

Ha, felséges kiralj, lehetne meg halni,
Éretted kész vólnék eletem le tenni,
De mivel az Isten eztet nem engedí,
Poroncsolatodra kész szivem hajlani.

855 Isten előt eztet fogadom tartani,
Ezekre akarok én gondot viselni,
Atyok heljet attyok ígyekezem lenni.

THEODULUS

Ah, valjon mi okbol tetőlled el vállunk,
Felseges királjunk, s tőlled meg fosztatunk?

860 REX GUNTHARIUS
Ezt a tudgya jobban, ki mindenek ura.
(Accedit Aubertus)

AUBERTUS
Paulinus Püspök több rab társaival
Végső bocsut akar venni haladással.

REX GUNTHARIUS
Kivanom, jöjjenek minnyájon előmbe!

SCENA ULTIMA

Paulinus accedit prioribus cum captivis

Paulinus suis constipatus civibus Regi gratias pro sua suorumque liberatione agit,
cui rex bene precatur et necessaria ad iter medio sumptu subministrari imperat.

PAULINUS
865 Hatalmas királja Vandal országának,
Végyed kegyességét Isten irgalmának,
Ki engem s hiveim adtál szabadságnak,
És ajándekoztál szabadon hazánkknak.

870 Ezen kegyelmedért kérjük Istent azon,
Hogy bőv kezeiből kegyelme rád sáljon,
Fiad az országot birja hatalmason,
Az ország pediglen bekevel maradgyon!

CAPTIVUS PRIMUS
Rabságból szabadult hivek társasága,
Csókoljuk királjunk lábát le borulva!

CAPTIVI OMNES
875 Aldott légy, o, kiralj, minnyájunknak szava:
Nem lesz el felejtve jó vóltod soha,
Hanem Dicsirtetik annak draga vólta,
És lészen az egész világ előtt tudva.

PAULINUS
Tehát szabadon *mi* hazánkba mehetünk?

864 [A sor feletti tartalomösszefoglalásban:]
suorum, que
865 kegyességet

875 [A sor szótaghibás.]
878 szabadon hazánkba [A szótagszám miatt
jav.]

REX GUNTHARIUS

Hogy ha néktek tetszik, szabadcságtok vagyon.

CAPTIVI OMNES

880 Tetszik, régtől fogva szívünk ezt kívánta.

REX GUNTHARIUS

Eledelt az utra poroncsoltunk adni,
Magunk kölcségevel hajot is készíteni,
Sajat országtokba titeket küldeni.

Auberte, hát készen vadnak e mindenek?

AUBERTUS

885 Készen már mindenek, amint poroncsoltad.

REX GUNTHARIUS

Már nem tartoztatlak, bekével járjatok,
Mind hazaig legyen szerencses napotok,
Batorsagos tenger vizein utatok,
Istennek áldása terjedgyen ti rátok!

PAULINUS

890 Istennek ajallunk orszagnak királja
Az én életemnek kegyelmes tartója,
Nemzetem s hiveim meg szabadítója.

VALDERICUS

Pauline, értem is Istennek könyörögj!

PAULINUS

895 Tavul legyen töllem, hogy el feletkezzem
A te jó voltodrol, kedves fejedelmem!

PRINCIPES

Értünk is, Pauline, az Istent engeszteld!

PAULINUS

900 Titeket is Isten, ifiak, éltesse,
Mind a hármatokon bőv aldasa légyen,
Szerencsés étlettel *aldgyon* meg e földön
És ez élet után menyországba vigyen!

CAPTIVI OMNES

Vég bocsunkat veven, már indulunk utra.

REX GUNTHARIUS

Indulok én is *már*, de jaj az halalra.

ÉNEK

NOTA ABCD Post nubila Phaebus

PRIMA

Mulnak gyászok,
Mint vászok,
905 Fénylik az ég,
Mint sik jég.
Homáljok mind el enyésznek,
Mert az égből,
Fenyességből
910 Szent szemek le néztek.

SECUNDA

Oh, szent Túres,
Szenvedés,
Melj kicsin vagy,
Erőd nagy.
915 Meg nyitod Sionnak várát,
Mert lanczoknak
És sanczoknak
Levetted zárát.

TERTIA

Jo barátim,
920 Társaim,
Városaim,
Lakósim,
Isten ki vitt a hivesre,
Azért aldgyuk,
925 Magasztaljuk
Mindórákké Amen.

902 is de [A szótagszám miatt jav.]

EPILOGUS

Emberk elméjet Istennek hatalma
Gondviseleseből bölcsen jacsodtassa,
Mivel egy embernek veletlen halala
930 Vagyon szok emberek szabadulására.

Egy ember halalat (kissebb egy országnál) Isten meg jelenté,
Melj által sokaknak szivet meg jelenté,
És eként Paulinust Rabságból kimenté,
S Több Rab társaival hazajaba vivé.

935 Ezen Rabsagaban sok cselekedeti
Paulinus Púspóknek fénylettek joszági,
Nem sajnálta tesztét rabságba ejteni,
Felebaráttyáért önnön magát adni.

940 Erre a szeretet, nem egyeb hajtotta,
Szükség s ketelenség fel nem indította,
Azért is Istennek kegyelmét talalta,
Meljel szabadcságot rabságabol kapta.

945 Ezen játékunkon kik jelen vóltatok,
Vélem, hogy csendesen rája halgattatok,
Údvösséges peldat itten láthattatok,
Atyafi szeretó szivet halhattatok.

Ember, azért vigyáz lelkednek hasznára
És tekincs az igaz szeretet modgyára,
Felebaratodnak ne járj te kárára,
950 Sótt inkább igyekezz gyarapodására!

El túrjed bekevel a háborusagot,
Szenvedd el Istenért a nyomorusagot,
Kristust nézd s meg ne vesd a szomoruságot,
Ugy vehets Istenért örök bóldogságot.

*NB (NB Rex in fine mortuus in feretro exhibitur, qvem filius et cognati
lamentantur, dum tristis interea Cantus canitur)*

A MŰ ADATAI

Kézirata: *Lib. Schol. Cantu* 170b—178a. Rendezője a már ismert Jantso Ferenc volt. A színre vitel napja (1779. május 30.) után néhány hónappal, 1779. szeptember 11-én Hajduk Moyses a magyarországi minorita provincialis, valamint Knáisz Mihály, az előbbi titkára canonica visitatiót tartván ismételten felhívja írásban arra a figyelmet, hogy a kantai minorita tanárok az előadott drámák szövegeit rendszeresen másolják be az erre a célra rendszeresített kötetbe:

„Anno Domini 1779-no die 11-a Mensis Septembris Administrator Pater Magister Moijses Hajduk Minister Provincialis et Commissarius Generalis occasione tertiae suae Canonicae Visitationis revisis de jure revidendis, revidit etiam hunc Librum Gymnasii Venerabilis Conventus Cantensis ... Actiones publicas scholasticae Juventutis continentem, qvem et diligenter continuandum Patribus. Professoribus commisit, ac ut quvilibet imposterum ejusmodi exercitationes a se productas inominse inseratum vigore praesentium serio demandavit ... Frater Moyses Hajduk ... Frater Michael Knáisz.”

A dráma kantai előadásáról első alkalommal *Hassák* (109—110.) tett említést. Közölte a darab címét *Bayer 1897a* (II. 400.). *Kovács Bernardon* (44—45.) a címen és az előadás idején kívül közli a latin argumentum magyar fordítását, a szerepeket és az epilogus egyik versszakát (943—946. sor). *Kilián 1979b* az eddigieknél részletesebben foglalkozott a drámával.

SZERZŐ, SZÍNRE VIVÓ

A dráma rendezője a már több drámai produkciójáról ismert Jantso Ferenc volt, akinek életrajzát, irodalmi működését a 13. dráma jegyzetanyagában részletesen ismertettük. Felmerült az a gyanú is, hogy a magyar nyelvű dráma Antonius Claus hasonló című drámája (1750) alapján készült. A két dráma szövegét összehasonlítva ezt a lehetőséget kizártnak tartjuk.

FORRÁS

A darab témája a nolai szent Paulinus életéhez fűződő egyik legenda. Paulinus előkelő család sarja volt (i. sz. 353—431.), Ausonius iskolájában tanult, hamarosan megnősült, s életét irodalmi tevékenységnek szentelve visszavonult. 391-ben megkeresztelkedett, visszavonulását most már keresztény hitével is tudta magyarázni. Jámbor élete még szent Ágostont is meghatotta. 393-ban pappá szenteltette magát, s ezután feleségével együtt példaképe, szent Félix sírja közelében, Nolában telepedett le. 409-ben püspökké választották. 410-ben Alarik gótjai Nolát is feldúlták, s a legenda szerint egy alkalommal, amikor a vandálok egy özvegyasszony egyetlen fiát akarták elhurcolni, helyette Paulinus magát ajánlotta fel foglyul. Így került Afrikába Genzerik király öccsének a vejéhez kertésznek, s ott dolgozott éveken keresztül. Egyszer egy látomásában arról értesült, hogy Genzerik király hamarosan meg fog halni. A hírt azonnal közölte a király öccsével, Genzerik pedig magához hívatta. A király megreppenve ismert Paulinusban álombeli bírójára, aki felette ítélkezett (*Schütz* II. 325—328.). Jantso a legendának ezt a részletét használta fel drámája cselekményéhez.

A Paulinus-drámáról először *Szombathy* azt írja, hogy az Claus hasonló című darabjának rövidített magyar változata. Az kétségtelen, hogy a jeles kantai rendező, író ismerhette Claus drámáját, hiszen az 1750-ben megjelent nyomtatásban, a kantai bemutatóra pedig csak huszonkilenc évvel később került sor. Ennyi idő alatt eljuthatott a kantai szerző kezébe a latin nyelvű dráma. Claus darabjának argumentumából Jantso kölcsönözni látszik néhány mondattöredéket, szókapcsolatot. A kantai játék cselekményvezetése azonban meglehetősen távol áll a Szombathy által feltételezett mintától. Más Jantso drámájának szerkezete, új szerepeket tartalmaz, másokat nem szerepeltet. A szerepnevek, a szerkezet, a cselekményvezetés arra utal, hogy a kantai szerző legfeljebb csak olvasta Claus drámáját. Ha használta volna, akkor ezt bizonyára jelezte volna, mint ahogyan az argumentum végén hivatkozik forrására: „Ita Vita Sanctorum et Breviarium Romanum”. Nincs tehát annak nyoma, hogy Jantso cselekményelemeket, szövegrészeket vett volna át Claus darabjából. Ilyenformán Jantso még mai fogalmaink szerint is önálló munkát végzett. Claus drámájának argumentumát, szerepeit, s egy-egy jelenet rövid cselekményét alább közöljük:

Antonius Claus: *Exercitationes teatrales auctore P. Antonio Claus Societatis Jesu Sacerdote* (Ingolstadt – Augusta Vindelicorum M. DCC.L) II. 67–91.

Cím Sanctus Paulinus Nolae Episcopus. Declamatio in festo Nativitatis Domini.

Argumentum Divini Amoris hodie incarnati Ectypon damus Paulinum Nolae Episcopum. Hic Divinum Filium, qui, cum in forma DEI esset, humiliavit semetipsum, formam servi accipiens, imitatus se quoque pro redimendo, pauperis viduae filio a Vandalis capto, in Vandalorum servitutum dedit, et per plures annos Genserici Principis Ethnici hortum, ut vile mancipium coluit, donec demum agnitus a Genserico, tanta virtute commoto, cum Nolanis omnibus liber dimissus est. Surius et Gregorius Magnus.

Szerepek: *Paulinus*, sub nomine Abdalonymi et habitu Mancipii,
Gensericus, Princeps Vandalus,
Partharitus, Nobilis Nolanus, Paulini ex Sorore Nepos,
Alij Nobiles Nolani, sed jam Vandalorum Mancipia,
Melindus, Viduae Filius
Beryllus, Genserici Ephebus
Alastor, Carceris Praefectus.

A scenák cselekményösszefoglalása: PARS PRIMA *Scena prima:* Paulinus azért vállalta a barbároknál a rabszolgaságot, hogy egy özvegyasszony fogságban lévő fiát kiszabadítsa. Senki nem ismerte fel. Vállalta ő is a szolgák sorsát. *Scena secunda:* Megjelenik Alastor, s durván korholja Paulinust és a még vele dolgozó két rabszolgát, mert beszélgettek. Bottal fenyegeti meg őket. *Scena tertia:* Paulinus és a két rabszolga sorsukra panaszkodnak. Paulinus akkor is hallgat, amikor arról beszélnek, hogy a keresztények most nagyon boldogok, mert ezen a napon született a Megváltó, aki leveszi a rabszolgák bilincseit. Morgolódnak a szolgák azért is, mert nekik a karácsony ünnepére sokkal több munkát kellett elvégezniök. Így számukra a karácsony nem ünnep. Paulinus azzal vigasztalja őket, hogy Jézus is szolga volt. Az egyik rabszolga viszont hetykén visszautasítja Paulinus jámbor prédikálását, hiszen Paulinusnak könnyű lehet ezt a sorsot elviselni, mert ő egyszerű család gyermeke, ők azonban nemesek. *Scena quarta:* Beryllus érkezik azzal a hírrrel, hogy ma egy fogoly, egy campaniai öreg és nemes ember kiszabadul a fogságból. Nolából ketten jöttek érte. *Scena quinta:* Paulinus egyik társa azt hiszi, hogy az ő apja érkezett meg, hogy váltságdíjjal kiszabítsa. *Scena sexta:* A nolai nemesek a két rabszolgában nem ismerik fel azt, akiért a váltságdíjat hozták. *Scena septima:* A színre érkező Alastor ismét szidni kezdi Paulinust és a két rabszolgát. A kertészt meg is akarja verni. Paulinus a szidalmakra imáival válaszol. Alastor mérgében azt is elárulja a nolaiaknak, hogy Paulinus keresztény. Ekkor ismerik fel a kertészen Nola püspökét, Paulinust, akiért a váltságdíjat hozták. PARS SECUNDA *Scena prima:* A nolaiak megjelennek Gensericusnál, s kéri váltságdíj fejében Paulinust. Gensericus az ügyes és szorgalmas kertészt csak hasonló kertészért, pénzért nem hajlandó szabadon bocsátani. *Scena secunda:* Bertulfus elmegy egy kiváló kertészért. Partharitus azonban még mindig a váltságdíjről tárgyal a vandálok fejedelmével. *Scena tertia:* A visszaérkező Bertulfus hozza Paulinusért cserébe Melindust. Gensericus így már kötélnek áll. *Scena quarta:* Melindus nem szívesen vállalja a fogságot. Bertulfus viszont azzal védekezik, hogy a haza üdve kívánja, hogy Paulinus püspök szabadságáért vállalja a rabságot. *Scena quinta:* Beryllus átadja Alastornak Melindust, akit azonnal bilincsbe vernek. PARS TERTIA *Scena prima:* Paulinus püspöki ornátusban jelenik meg a színen, akit a két nolai követ, Partharitus és Bertulfus örömmel üdvözlönek. *Scena secunda:* Megjelenik Gensericus és Beryllus is a színen, akik azon csodálkoznak, hogyan engedhette Nola, hogy püspöke fogságba kerüljön. Paulinus adja meg a választ: maga vállalta azért, hogy egy özvegy asszony egyetlen fiát kiszabadíthassa. *Scena tertia:* A bilincsekben színre érkező Melindusról most tudja meg Paulinus, hogy őt adták cserébe érte. Paulinus így nem hajlandó elfogadni a szabadságot. A két nolai követ most már mindkettejükért váltságdíjat ajánl fel. Gensericus ezt most sem fogadja el, ellenben csodálva a püspök hitét, szabadon bocsátja Melindust is. *Scena quarta:* a püspök köszöntésére színre érkező nolai foglyok is szabadok lesznek Gensericus parancsára. Ezért Paulinus felszólítja híveit, adjanak hálát Istennek elnyert szabadságukért.

ELŐADÁS

A címlapon az előadás idejét, rendezőjének nevét, a színre lépők osztályát megadja a kézirat: „Producta Cantae Anno 1779 Die 30-ma Maji in festo Sanctissimae Trinitatis Per Nobiles ac ingenuos Rhetoricae ac Poeseos alumnos sub Professore Reverendo Patre Jantso.” Tehát ebben az évben is a templombúcsú napján játszottak a poétikai és a retorikai osztály tanulói.

A címlapon a szereposztás is olvasható. A II. actus 6. scenájában olyan nevet is találunk (Tindarus, Vulpulus), amely nincs meg a szereposztásban. Valószínűleg az a két katona, aki Dromulus és Astrologus mellett ebben a jelenetben is fellépett, viselhette ezt a nevet. A dráma előtt viszont csak Militesként fordul elő nevük. Ugyanígy nem tudhatjuk meg a foglyok (Captivi) és az ezeket játszó diákok nevét. Imets Zsigmond mondta a prologust és az epilogust, ugyanó volt Valdericus is. Imets Zsigmondot és Thuri Györgyöt a perillustrisok, Jantso Antalt és Kováts Pált a nobilisek közé sorolhatjuk (*Hassák* 76–79.).

A jelenetek tekintélyes része Valdericus kertjében, Guntharius király palotájában és a trónteremben zajlik. Semmi jele annak, hogy bármilyen díszletet, kelléket használtak volna. Éppen úgy nem tudni arról sem, hogy a szereplők színpadi jelmezt öltöttek-e.

A rendezői utasítások alapján az előadást több-kevesebb bizonyossággal rekonstruálni lehet. A jelenetek előtt az abban fellépők szerepnevét és a jelenet rövid tartalmát is olvashatjuk, latin nyelven. Ezek a rövid témaösszefoglalások olykor rendezői utasításokat is tartalmaznak. Kétszer énekelnek is a drámában. Az első énekszöveg (358–427.) felett nem található meg a nótautalás, a második (903–926.) felett igen. A nótautalással ellátott vers dallamát Papp Géza nem találta.

SZÖVEGKRITIKAI MEGJEGYZÉSEK

A szövegkiadás a kézirat alapján készült. A drámát talán ugyanaz a kéz másolta, mint a kolligátum előző (19. sz.) drámáját. A két szöveg egy kéztől való származása ellen csupán a helyesírás különbözősége szól. A Paulinus-drámában például a *c* hangot szinte következetesen *cs*-vel, az *s* hangot nagyon gyakran *s*-sel írja az ismeretlen másoló. Ugyanezek a helyesírási sajátosságok nem figyelhetők meg a Lázár-drámánál.

A másoló kevés rövidítést használ. Ezeket, minthogy általában közismertek, kurziválás nélkül oldottuk fel (*Ss* – Sanctissimus, *Rdus* – Reverendissimus, *P* – Pater, *Xtianus* – Christianus). Jelzés nélkül oldottuk fel az *Argumentum* végén található forrásjelzeteket (*Vita Sanct.* és *Brev. Rom.*). Igen nehéz különbséget tenni az *S-s*, *K-k*, *L-l* kis- és nagybetűk között. Nagybetűvel soron belül csak akkor írtuk a szót, ha az egyértelműen nagy betűnek látszik.

A szerző általában felező 12-esekben írja a drámát. Ettől, kiváltképpen a pergőbb párbeszédeknek tér el, ilyenkor kisebb szótagszámú sorokat használ. Ilyen esetekben a sor elejére szaggatott vonalat húzott a másoló. Ezeket a szövegközlésben elhagytuk. Előfordul néhány sor hibás szótagszámú vagy rossz felezésű sor is. A szótagszámon a lehetőség szerint javítottunk. A versszakok általában négy sorosak és egy ríműek. Előfordul azonban 1, 2, 3, 5, sőt 6 soros versszak is.

A másoló valamennyi helyesírási sajátosságát megőriztük. A tulajdonneveket és verssorokat mindig nagybetűvel kezdtük.

NYELVI ÉS TÁRGYI MAGYARÁZATOK

Szereposztás *accessista* – gyakornok

69 *Kámpania béli* – Nola Campániában van, azért szólítja így Valdericus Paulinust

150 *mindcsem* – mintsem (Lásd még a 751. sort!)

283, 284, 285 *barocho, dabitis, celarem* – logikai alakzatok

340 *hiss* – hívsz

368 *gilincsbe ... veti* – megbilincseli, börtönbe zárja

384 *loncsoká* – láncokká

403 *bóltózott* – a ládákba púpozottan rakott, azaz nagyon sok

404 *atlas* – atlaszselyem

436 *hejaba* – hiába

- 559 A sor értelme: szerencséd nem lesz
577 *kesítd* — készítsd
660 *szonyoru* — sanyarú
703 *arra* — ára
770 *felse* — félsz-e
787 *manu missionkat* — manu missumunkat azaz szabadonbocsátó levelünket (Lásd még a 791. sort!)
- 821 *hala ado* — háromszótagos
904 *vászok* — cserépvázák (A sor értelme: a gyász ugyanolyan mulandó, mint amilyen törékeny a cserép)
- 917 *sanczoknak* — sarczoknak
936 *joszági* — jósági

IRODALOM ÉS FORRÁSOK

A hivatkozás a kurzívval szedett rövidítéssel történik

- Alszeghy Zsolt*: Illei János élete és írói működése. Nagyszombat, 1908.
- Alszeghy Zsolt*: Szemelvények a XVIII. század iskoladrámáiból. Idegen kútfőkből magyarra átírta P. Kiss Arisztid. Kiadja: A nagyatádi állami s községi polgári fiúiskola. 1908. [Könyvismertetés] EPhK 1910. 54–55.
- Alszeghy Zsolt*: Magyar drámai emlékek a középkortól Bessenyeiig. (XVI–XVIII. század.) Budapest, 1914.
- Alszeghy Zsolt*–*Szlávik Ferenc*: Csíksomlyói iskoladrámák. (Régi Magyar Könyvtár [RMK] 32.) Budapest, 1913.
- Alszeghy Zsolt*: Ismeretlen magyar dráma a XVII. század elejéről. EPhK 1935. 34–63.
- Avancini*: Fides conjugalis sive Ansberta sui conjugis Bertulfi e dura captivitate liberatrix. Viennae, 1669.
- Bajay Amand*: A miskolci kath. gymnasium története 1729–1885. In: A miskolci kir. hath. gymnasium értesítője az 1887–88. tanévről. Közzéteszi: Polgár György. Miskolcz, 1888. 3–14.
- Bajay Amand*: A miskolci kir. kath. gymnasium története. (Az 1896-iki milleniumi évre.) Miskolcz, 1895.
- Bálint Sándor*: Karácsony, húsvét, pünkösd. A nagy ünnepek hazai és közép-európai hagyományvilágából. 2. kiad. Budapest, 1976.
- Bálint Sándor*: Ünnepi kalendárium. I–II. Budapest, 1977.
- Baranyi Béláné*: A nyírbátori minorita templom berendezése. Művészettörténeti Értesítő, 1960. 196–229.
- Bayer József*: A magyar drámairodalom története a legrégebb nyomokon 1867-ig. I–II. Budapest 1897a
- Bayer József*: Pálos iskoladrámák a XVIII. évszázadból. (RMK 2.) Budapest, 1897b
- Benkő Sámuel*: Miskolc történeti-orvosi helyrajza. 1782. Sajtó alá rendezte és a tanulmányt írta Szabadfalvi József. Miskolc, 1976. Latin eredetiből fordította: M. Kiss Júlia. A mű eredeti címe: Topographia oppidi Miskoltz historico-medica, Auctore Samuele Benkő ... Cassoviae, 1782.
- Bittenbinder Miklós*: Iskoladrámák Körmöcbányán. EPhK 1911. 155–156.
- Borsody Miklós*: A lőcsei kir. kath. főgymnasium történetének vázlata rövid bevezetéssel a városról. I–II. In: A lőcsei királyi kath. főgymnasium értesítője 1867/68. tanévről. Lőcsén, 1868. 3–18.; 1868/69. tanévről. Lőcsén, 1869. 3–20.
- Cantus Catholici* [Lőcse] 1651. Szerkesztette: Szólósy Benedek.
- Csák Alajos Cirjék*: Gymnasiumunk története 1740-től. In: A minorita rendiek vezetése alatt álló szilágysomlyói róm. kath. magángymnasium értesítője az 1887–1888. tanévről. Közli: Csák Alajos Cirjék. Nagybánya, 1888. 3–11.; A minorita rendiek vezetése alatt álló szilágysomlyói róm. kath. magángymnasium értesítője az 1888–1889. tanévről. Nagybánya, 1889. 3–26.
- Dömötör Tekla*: Régi magyar vígjátékok. Budapest, 1954.
- Dömötör Tekla*: Drámai szövegeink története a XVII. században. In: Régi magyar drámai emlékek. [RMDE] I. Budapest, 1960. 193–240.
- Enyedi Sándor*: Az erdélyi magyar színjátszás kezdetei. Bukarest, 1972.
- Ernyey József*–[*Karsay*–]Kurzweil Géza: A felső-magyarországi bányavárosok német népi színjáték-

- kai. Deutsche Volksschauspiele aus den Oberungarischen Bergstädten. I—II. Budapest, 1932—1938.
- Fülöp Árpád*: Csíksomlyói nagypénteki misztériumok. (RMK 3.) Budapest, 1897.
- Gragger Róbert*: Illei János Tornyos Péterének forrásai. EPhK 1908. 585—598.
- Gragger Róbert*: Molière a magyar irodalomban. ItK 1909. 147—166., 317—352.
- Hassák Vidor*: A gymnasium és finövelde alapítójának, Esztelneki Nagy Mózesnek életrajza. In: Az Erdélyi Róm. Kath. Státus fennhatósága és a Minoritarendiek vezetése alatt álló kézdivásárhely-kantai róm. kath. gymnasiumnak 200 éves és a magyar haza ezer éves fennállása alkalmából kiadott értesítője 1895—96. tanévben. Közli: Hassák Vidor. Kézdivásárhely, 1896. 9—13.
- Hassák Vidor*: A kézdi-vásárhely-kantai róm. kath. gymnasium története. In: Az Erdélyi Róm. Kath. Státus fennhatósága és a Minoritarendiek vezetése alatt álló kézdivásárhely-kantai Róm. Kath. gymnasiumnak 200 éves és a magyar haza ezer éves fennállása alkalmából kiadott értesítője 1895—96. tanévben. Közli: Hassák Vidor. Kézdivásárhely, 1896. 14—186.
- Heinrich Gusztáv*: Juhász Máté misztériuma. EPhK 1893. 784—852.
- Himpfner Béla*: Az aradi kir. főgymnasium története. Arad, 1896.
- Illei János*: Tornyos Péter. Farsangi játék. 1789. Kiadta és bevezetéssel ellátta Alszegehy Zsolt. (RMK 33.) Budapest, 1914.
- Iustitia vindicans* seu Exemplar in Hebium fidefragum poenae (N. h. é. n. Drámaprogram.) Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Levéltár. A konventualis minorita rend rendházának íratái. Kulturális és irodalmi tárgyuak 1711—1841. Jelzet: 8.
- Jakab Viktória—Kilián István*: A biblia, a liturgia és a misztériumdráma hatása a nyírbátori Krucsay-oltár mesterére. Rajztanítás, I. 1982. 4. sz. 15—20.; II. 1982. 5. sz. 6—8.; [III.] 1982. 6. sz. 27—30.
- Juharos Ferenc*: A magyarországi jezsuita iskoladrámák története. Szeged, 1933.
- Juhász Máté*: Szép aitasat külömb-külobmféle Magyar Versek, Mellyeket más több szerzetes foglalatossági között egykor 's máskor irogatott, most pedig némelly közönséges Házi Orvosságokkal egygyütt Nemes és Privilegiumos Jász-Apáti Várossának Istenes költséggével ki-nyomtattatott Fr. Juhász Máté Seraficus Szent Ferencz Minorita Conventualis Szerzetéből való Áldozó Pap az Elől Járók Engedelméből. Kolozsvár, 1761.
- Káji János*: Cationale Catholicum. 2. kiadás. Sajtó alá rendezte Balázs Ágoston. Csíksomlyó, 1719.
- Karácsonyi János*: Szt. Ferencz rendjének története Magyarországon 1711-ig. I—II. Budapest, 1923—1924.
- Kardos Tibor*: A drámai szövegek története a középkorban és a renaissance-ban. In: Régi Magyar Drámai Emlékek [RMDE] I. Budapest, 1960. 5—192.
- Kereskényi Ádám*: Mauritius császár. Szomorú játék melyet magyar nyelvre fordított Kereskényi Ádám. Kassán, 1747.
- Kereskényi Ádám*: Agostonnak meg-térése, melly a' személylyek közt beszélgetéssel elő adatott Kereskényi Ádám Jesus Társaságának szerzetes papja által Köszögh királyi Városában MDCCCLVII. Esztendőben. Nagyszombat, 1758.
- Kilián István*: Ismeretlen iskoladrámagyűjtemény a XVII—XVIII. századból. Borsod-Miskolci Füzetek. Irodalomtörténet. Miskolc, 1967.
- Kilián István*: Latin nyelvű komédia a XVIII. század elejéről a Borsod megyei Levéltárban. [Hilaria Deorum In Salacone Sartorculo exhibita című dráma szövegközlésével.] In: Herman Ottó Múzeum Évkönyve X. Miskolc, 1971. 383—433.
- Kilián István*: A XVII—XVIII. századi iskolai színjátszás Sárospatakon. [A Ként kapáló, Nemzetes Kénts Demeter Uram című komédia szövegének közlésével.] In: A Herman Ottó Múzeum Évkönyve XII. Miskolc, 1973. 129—186.
- Kilián István*: Sanctus Nicolaus Episcopus seu liberalitas coronata. A magyarországi iskoladráma példája. 1688-ból. [A drámaszöveg közlésével.] In: A debreceni Déri Múzeum 1973. évi évkönyve. Debrecen, 1974. 375—446.

- Kilián István*: Iskolai színjátszás Székesfehérvárott a 18. században. [A Boldisár király és a S. Stephanus Rex Hungariae című drámaszövegek közlésével.] In: Fejér megyei történeti évkönyv 10. Székesfehérvár, 1976. 201–305.
- Kilián István*: Színjáték Miskolcon a XVIII. század második felében. In: Borsodi Levéltári Évkönyv I. Miskolc, 1977. 11–25.
- Kilián István*: Egy XVIII. századi Molière-adaptáció. *Studia Litteraria XVII.* Debrecen, 1979a 71–81.
- Kilián István*: Iskoladramagyűjtemény a Kossuth Lajos Tudományegyetem Könyvtárában. In: a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Könyvtárának Közleményei 110. Debrecen, 1979b 29–68.
- Kilián István*: Magyar nyelvű színjátszás Kézdivásárhelyt a XVIII. században. In: Múvelődéstörténeti tanulmányok. Bukarest, 1980. 221–231, 297–299.
- Kilián István*: XVIII. századi iskoladráma Molière nyomán. In: A debreceni Déri Múzeum 1979. évi évkönyve. Debrecen, 1981. 439–463.
- Kilián István*: *Exercitia Scholastica 1667–1708.* Iskolai gyakorlatok kolligátuma. In: A debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Könyvtárának közleményei 123. Debrecen, 1982. 5–42.
- Knáisz, Michael*: *Chronologo-Provinciale Ordinis F. F. Minorum S. Francisci Conventualium Provinciae Hungariae et Transylvaniae, nunc S. Elisabethae nuncupatae; Praemissa compendiosa vita Seraphici Patris in gratiam, junioris nostri Cleri editum, ac Pro grati animi perenni testimonio Fratris suis dicatum. A Fratre Magistro Michaële Knáisz de Miskoltz ejusdem Ordinis et Provinciae consultore.* Posonii, 1803.
- Komjáthy Miklósné*: Magyarország bibliographiája 1712–1860. V. Pótlások. Petrik Géza Magyarország bibliographiája 1712–1860. c. művének 1–4. kötetéhez. Az 1712–1800. között megjelent magyarországi (és külföldi magyar nyelvű) nyomtatványok. Közreadja az Országos Széchényi Könyvtár. Budapest, 1971.
- Kovács Béla*: Flagelláns körmenetek az egri egyházmegyében a XVIII–XIX. században. In: *Archivum 2.* A Heves megyei Levéltár Közleményei. Eger, 1974. 47–58.
- Kovács Bernardon*: Kézirati iskolai drámák a XVIII. századból. In: Az Erdélyi Róm. Kath. Státus Kézdivásárhely-Kantai főgimnáziumának értesítője az 1905–1906-ik tanévről. Közvetteszi: Hassák Vidor. Kézdivásárhely, 1906. 23–45.
- Lakatos Ottó*: Arad története. I–III. Arad, 1881.
- Magyar Néprajzi Lexikon.* I–V. Főszerkesztő: Ortutay Gyula. Budapest, 1977–1982.
- Minorita névtár.* A magyarországi minorita rend névtára az 1882/3-ik évről. Arad, 1882.
- Moesch, Lucas*: *Vita poetica per omnes aetatum gradus deducta sive Poësis tota vitalis Docens Canens et Ludens Imbuta pijs moralibus Historicis Poëticis et curiosis eruditionibus In scenam data Per Patrem Lucam a S. Edmundo e Scholis Pijs Sacerdotum.* Tyrnaviae, 1693.
- Monay Ferenc*: A minorita rend a magyar középiskolában. In: *Magyar Középiskola III.* Budapest, 1910. 1–17.
- Monay Ferenc*: *De provincia Hungarica ordinis fratrum minorum Conventualium Memoriae Historiae.* In *anniversario 250-mo suae restorationis.* Romae, 1953a.
- Monay Ferenc*: Adatok a magyarországi és erdélyi minoriták irodalmi munkásságáról. Róma, 1953b.
- Morvay Győző*: A középkortörténet története Nagybányán. Nagybánya, 1896.
- Müller, Johannes*: *Das Jesuitendrama in den Ländern deutscher Zunge vom Anfang (1555) bis zum Hochbarock (1665).* II. Augsburg, 1930.
- Nádasdy Lajos*: Egy ismeretlen iskoladráma-programgyűjtemény a 18. századból. *MKSzle* 1984. 3. sz. 233–240.
- Nagy Iván*: Juhász Máté. *ItK* 1893. 161–166.
- Nagy Péter*: Magyar drámaírók 16–18. század. Budapest, 1981.
- Neumayr, Franciscus*: *Theatrum asceticum sive meditationes sacrae in teatro congregationis latinae*

- B. V. Mariae ab Angelo salutatae exhibitae Monachii verni jejunii tempore ab anno 1739. usque ad Annum 1747 ... Ingolstadt, 1758.
- Neumayr*, Franciscus: Theatrum politicum sive tragoediae ad commendationem virtutis et vitiorum detestationem olim ludis autumnalibus nunc typo datae a P. Francisco Neumayr Societatis Jesu pro tempore Augustae Ecclesiae Cathedralis Oratore Ordinario. Ingolstadt, 1760.
- Pásztor* Lajos: Two Franciskan Christmas. Archivum Franciscanum III–IV. Firenze, 1950. 411–432.
- Prónai* Antal—*Császár* Elemér: A kegyesrendiek magyarországi iskoláiban 1670–1678. előadott drámák jegyzéke. ItK 1915. 114–122., 206–219.
- Rákos* Balázs Raymund: Ugye, Atyafiak?! Isten szolgája P. Kelemen Didák élete (1683–1744.) Róma, 1975.
- Régi Magyar Dallamok Tára (RMDT). II. Szerk.: Papp Géza. Budapest, 1970.
- Régi Magyar Drámái Emlékek (RMDE). I–II. Szerkesztette: Kardos Tibor. Sajtó alá rendezte valamint a bevezetést írta: Kardos Tibor és Dömötör Tekla. A szövegek gondozásában közreműködött Szilvás Gyula. Budapest, 1960.
- Régi Magyar Költők Tára XVII. század. VII. Katolikus egyházi énekek (1608–1651). Sajtó alá rendezte Holl Béla. Budapest, 1974.
- Ruby* József: Az eperjesi kir. kath. Főgymnasium története alapításától a jezsuita rend eltörléséig (1673–1773). In: Az eperjesi kir. kath. főgymnasium 1888–89. tanévi értesítője. Közvetteszi: Schlott Gyula. Eperjes, 1889. 1–67.
- Ruby* József: Az eperjesi kir. kath. főgymnasium története a jezsuita rend eltörlésétől a jelenkorig. (1773–1890). In: Az eperjesi kir. kath. főgymnasium 1889–90. tanévi értesítője. Közvetteszi Schlott Gyula. (Eperjes, 1890.) 1–63.
- Schütz* Antal: Szentek élete az év minden napjára. I–IV. Budapest, 1933.
- Steinhaver*, Antonius: Vado mori sive via universae carnis morte duce Mortalibus in Processione Mortuorum monstrata ab Antonio Steinhavero et publice tertio exposita Cassoviae 1774. Dum Theses ex acie ordinata scriptura sacra juxta in fallibilem sensum Catholicae ... Ecclesiae In Ecclesia Miskolciensi Ordinis Minorum S. P. Francisci Provinciae Ungaricae Conventualium Anno Domini M.DCC.LXXVI. ... solemni concursu propugnarent Venerabiles ac Reverendissimi Fratres Nicephorus Sax, Frater Mathias Világi, Frater Leo Bartalics et Frater Nicolaus Lakatos Ejusdem Sacri Ordinis Theologiae auditores. (Kassán 1774.)
- Sylvester* Lajos—*Incze* László: Kézdivásárhely. Sf. Gheorge, é. n.
- Szabó J. Dániel*: Két minorita iskolai dráma. ItK 1918. [Borka aszszony és György Deák szövegközlésével.] 323–330. [Stolander Procator és négy mesteremberek a diétán.] 331–343., 403–420.
- Szendrei* János: Miskolcz város története 1000–1800. II. Miskolcz, 1904. 475–479.
- Szentpétery* Imre: Oklevéltani naptár. Budapest, 1912.
- Szinnyei* József: Magyar írók élete és munkái. I–XIV. Budapest, 1891–1914.
- Szombathy* János: A kantai minorita iskoladrámák. IT 1942. 187–188.
- Takács* József: A jezsuita iskoladráma (1581–1773). II. Budapest, 1937.
- Vita* Zsigmond: Adatok az enyedi színjátszás történetéhez. NyIrK IV. 3–4. 1960.

Kézírtos források

- Act. Capit. in Hung. S. Elisabeth.* In nomine Sanctissimae et Individuae Trinitatis incipiant acta Capitularia Almae Provinciae in Hungaria Sancta Elisabeth. Lelóhely: Sárospatak, Római katolikus egyházi gyűjtemény. Jelzet nélkül.
- Acta Capitularia* provinciae Salvatorianae. Martin Matica Slovenska. MS—Ba C 11.
- Actio pro die Parasceves.* Drámakézirat. Lelóhely: Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár. A konventuális minorita rend miskolci rendházának iratai. Kézírtatok. Szépirodalmi és tudományos tárgyúak. XVIII–XX. század. Jelzet: 8.

- Catalogus Nyir Bathoriensium Studiosorum.* Catalogus ac Calculus Nyír-Bathoriensium studiosorum. Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Könyvtára. Kézirattár. Jelzet: Ms 3.
- Diarium Conventus Miskolciensis.* Incipit Ephemenis, seu Diarium V. Conventus Miskolciensis Ordinis Minorum S. P. Francisci Conventualium ... a Dis 13ta Mensis Junii Anni 1766-ti. Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Levéltár. Miskolc. A konventualis minorita rend miskolci rendházának iratai. Nr. 9.
- Exercitia Scholastica.* Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Könyvtára. Kéziratgyűjtemény. Jelzet nélkül.
- HD OMF Conv. Eger I–III.* Liber Antiquitatum seu notabilium conventus Agriensis Ordinis Minorum Sancti Patris Francisci Conventualium ab ultima reparatione Arcis e potestate Turcica. Anno MDCLXXXVII-mo. Lelóhely: Főegyházmegyei Levéltár. Eger. Az egri minorita ház iratai. Jelzet: 1.
- Holczer József: Comoedia satis lepidá. Kézirat. Egyetemi szakdolgozat. Eötvös Lóránd Tudományegyetem Magyar Tanszék Könyvtára. Budapest 1974.
- Inventarium Ecclesiae Epperjesiensis.* Inventarium Ecclesiae Sclavonicae Epperjesiensis et omnium rerum, tam ad Oeconomiám, quam vero ad Ecclesiam spectantium ordine, omnia in suo loco adnotatarum per fratrem Thomam Artoi pro tunc Guardianum existentem factum Anno 1676 Die 12 Januarii. Item numerus Familiae Patrum ac Fratrum ab Anno 1712 annotatus. Lelóhely: Sáros-patak, római katolikus egyházi gyűjtemény. Jelzet nélkül.
- Inventarium Nyirbatoriense anno 1749.* Inventarium Universarum Ecclesiae et Conventus Nyír-Bathoriensis Ordinis Minorum S. Francisci Conventualium. Anno 1749. Lelóhely: Szabolcs-Szatmár Megyei Levéltár. Nyír-bátori minorita rendház és konvent iratai 1711–1946. Jelzet: XII. 3.26. kötet.
- Lepsényi István: Lusú poeticus. OSzK Quart. Hung. 1551.
- Liber Defunctorum Miskolc.* 1639–1785. Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár. A konventualis minorita rend miskolci rendházának iratai. Jelzet: 12.
- Lib. Schol. Canta.* Liber Inchoatus Anno 1763. Scholarum Ordinis Minorum Conventualium Sancti Patris Francisci Cantensium ad Sanctissimam Trinitatem. Continet Tragoedias, Comoedias et actiones a Professoribus earumdem productas. Sedula industria Fratris Diligentis providet socordiae et corriget sortis Negligentis. Facit hoc amor communis, negligit proprius. Lelóhely: Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Könyvtára. Kéziratgyűjtemény. Ms 168/1.
- Parentum nimius amor.* Drámakolligátum. Lelóhely: Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltár. A konventualis minorita rend miskolci rendházának iratai. Kulturális és irodalmi tárgyuak 1711–1841. Jelzet: 8.

A minorita iskolai színjátszással kapcsolatos egyéb közlemények, publikációk

- Busa Margit: Egy ismeretlen színjáték. ItK 1956. 2. sz. 187–196.
- Ötvös Gyula—Ötvös Vera: Iskolánk monográfiája 1680–1948-ig. In: Alma Mater 1680–1980. Liceul Industrial Nr. 3. Tg. Secuiesc. 3. sz. ipari líceum. Kézdivásárhely, 1980. 86–91.
- Kilián István: Latin nyelvű pásztorjáték a XVIII. század elejéről [A De Nativitate Domini című drámaszöveg közlésével.] Antik Tanulmányok, 1968. 2. sz. 304–320.
- Kilián István: A magyarországi Miklós-kultusz első drámatörténeti emléke. Múzeumi Kurir, 1971. 5. sz. 22–28.
- Kilián István: Latin nyelvű komédia 1720-ból a miskolci levéltárban. [Voluptas a deluso adolescente delusa.] In: Herman Ottó Múzeum Évkönyve XI. Miskolc, 1972. 219–253.
- Kilián István: XVIII. század eleji komédia az iszákos papról és a részeges magiszterről. [A Declamatio de Victore ebrioso Bacchanalística c. drámaszöveg közlésével.] In: A debreceni Déri Múzeum évkönyve 1974. Debrecen, 1975. 779–804.
- Kilián István: Iskoladráma Nagy Péter orosz cárról [Gladiator Moschus]. ItK 1975. 2. sz. 188–191.
- Kilián István: A minorita iskolai színjáték társadalomkritikai vonatkozásai. ItK 1981. 2. sz. 137–152.
- Kilián István: Iskoladráma és társadalomkritika. Vigília, 1985. 8. sz. 609–616.
- Szlávik Ferenc: Egy iskoladráma színlapja. EPhK 1911. 441–444.
- Szöcs Géza: 300 éves a kantai színjátszás. In: Alma Mater 1680–1980. Liceul Industrial Nr. 3. Tg. Secuiesc. 3. sz. ipari líceum. Kézdivásárhely, 1980. 195–199.

A kiadásért felelős az Akadémiai Kiadó és Nyomda Vállalat főigazgatója
Felelős szerkesztő: Tárnok Irén · Műszaki szerkesztő: Nyárádi Tamásné
A borító- és kötéstervezés Németh Zsuzsa munkája
Terjedelem: 85,8 (A/5) ív
87-5828 — Szegedi Nyomda
Felelős vezető: Surányi Tibor igazgató

*Az Akadémiai Kiadó
gondozásában jelent meg*

**IRODALOM ÉS IDEOLÓGIA
A 16—17. SZÁZADBAN**

Szerkesztette Varjas Béla

438 oldal, 5 kép
17 × 25 cm · Ára kötve 115,— Ft
Memoria saeculorum Hungariae 5.

**AZ ELSŐ KURUC MOZGALMAK
KORÁNAK KÖLTÉSZETE
(1672—1686)**

Sajtó alá rendezte Varga Imre

937 oldal, 15 faksimile tábla
17 × 25 cm · Ára kötve 230,— Ft
Régi Magyar Költők Tára XVII. század
11. kötet

**MADÁCH GÁSPÁR, EGY NÉVTELEN,
BENICZKY PÉTER,
GRÓF BALASSA BÁLINT,
LISTIUS LÁSZLÓ,
ESTERHÁZY PÁL ÉS
FRÁTER ISTVÁN VERSEI**

Szerkesztette Varga Imre, Cs. Havas Ágnes,
Stoll Béla

837 oldal, 19 faksimile tábla
17 × 25 cm · Ára kötve 210,— Ft
Régi Magyar Költők Tára XVII. század
12. kötet

AKADÉMIAI KIADÓ, BUDAPEST

Ára: 338,— Ft

ISBN 963 05 4834 8